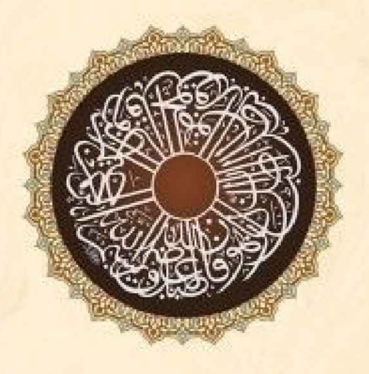
HAKK'IN DÂVETİ

KUR'ÂN-I KERÎM

MEÂLİ VE TEFSÎRİ

Prof. Dr. Ömer ÇELİK

CİLT 4

ERKAM YAYINLARI

İSTANBUL 1434 / 2013

HAKK'IN DAVETİ KUR'AN-I KERİM MEALİ VE TEFSİRİ

Prof. Dr. Ömer Çelik

4. CİLT

HAKK'IN DAVETİ KUR'AN-I KERİM
MEALİ VE TEFSİRİ-4
Prof.Dr.Ömer Çelik

Yayın Yönetmeni: Salih Zeki Meriç
Kapak: Altınoluk Grafik / Muzaffer Çalışkan
Yayın Ofset Hazırlık: Altınoluk Grafik / Mustafa Erguvan
Arapça Metin Tashihi: Hâfız Musa Turhan
ISBN No: 978-9944-83-959-4
Yayın ve Matbaa Sertifika No: 19891

Baskı - Cilt: Erkam Yayın San. ve Tic. A.Ş.
İkitelli Organize San. Bölg. Mah.
Atatürk Bulvarı Haseyad 1. Kısım
No: 60/3 Başakşehir / İstanbul
Tel: (0212) 671 07 00
Faks: (0212) 671 07 48

Baskı Tarihi: İstanbul / 2013

Kitaplar'dan "Kitab'a" ulaşsın yolunuz...

İkitelli Org. San. Bölgesi Mah. Atatürk Bulvarı Haseyad 1. Kısım No: 60/3-C
Başakşehir / İstanbul Tel: 0212 671 07 00 - Faks: 0212 671 07 48
www.erkamyayinlari.com • www.kampanyakitaplari.com

Kapak Hattı:

وَقُلْ جَٓاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُۜ اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقاً ۝

De ki:
“Hak geldi; bâtıl yıkılıp gitti.
Zâten bâtıl yıkılmaya mahkumdur.” (İsrâ 17/81)

Fotoğraf: Prof. Dr. Murat Sülün
(İstanbul Küçük Ayasofya Camii Kubbesi)

30-RÛM SÛRESİ

سُورَةُ الرُّومِ

30. RÛM SÛRESİ

Rûm sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 60 âyettir. İsmini, 2. âyetinde yer alan اَلرُّومُ (Rûm) kelimesinden alır. Mushaf tertibine göre 30, nüzûl sırasına göre 84. sûredir.

Konusu

Rûm sûresi, çok mühim bir gaybî hâdiseyi haber vererek başlar. Bu hâdise, Bizanslılarla İranlılar arasında meydana gelecek savaşta Bizanslıların gâlip gelmesidir. Kur'ân-ı Kerîm'in haber verdiği şekilde gerçekleşen bu hâdise, Kur'an'ın en büyük mûcizelerinden biri olup Peygamberimiz (s.a.v.)'in getirdiği vahyin doğruluğunu ispat eder. Rûm sûresinde; bir taraftan mü'minleri seven, onlara yardım eden, onları zafere eriştireceğini va'deden ve onları cennetle müjdeleyen; diğer taraftan da âhirete inanmayıp hayatı sadece dünyadan ibaret sayan kâfirleri cehennemle korkutan Yüce Allah'ın varlığının, birliğinin, nihâyetsiz kudret ve azametinin delilleri peş peşe serdedilir. İnsanlar böyle bir Allah'ın dinine girmeye ve o dinin itikâdî, amelî ve ahlâkî gereklerini yapmaya dâvet edilir. Bu münâsebetle şirkin tutarsızlığı misâllerle izâh edilirken, şirke bulaşmış hastalıklı ruhların içler acısı halleri ortaya konur. Bunların tedavisi için açık ve anlaşılır reçeteler sunulur. Yine mecbûri istikâmet olan âhiretin varlığı, tabiatta ve insanlarda durmadan cereyan eden ölme ve yeniden dirilme delilleriyle ispat edilir. Mahşerdekilerin diliyle dünyanın bir gün, hatta bir saat gibi çok kısa olduğuna temas edildikten sonra, gönüller o dehşetli ve sonsuz âhiret âleminin manzalarını ibretle temâşâya, kulaklar da, bütün bu hususlarda en doğru bilgiyi ve misâlleri veren Kur'ân-ı Kerîm'i dinlemeye yönlendirilir.

Allah Dilediğine Yardım Eder

الٓمٓ ﴿١﴾ غُلِبَتِ الرُّومُ ﴿٢﴾ فٖٓي اَدْنَى الْاَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ
غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ ﴿٣﴾ فٖي بِضْعِ سِنٖينَ لِلّٰهِ الْاَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ
وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٤﴾ بِنَصْرِ اللّٰهِ يَنْصُرُ مَنْ يَشَٓاءُ وَهُوَ الْعَزٖيزُ الرَّحٖيمُ ﴿٥﴾

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Elif. Lâm. Mîm.

2. Rumlar mağlup edildiler.

3. Arabistan'a yakın bir yerde, yeryüzünün en aşağısında. Fakat onlar, mağlubiyetlerinden sonra yakın bir zamanda tekrar gâlip geleceklerdir.

4. Üç ile dokuz yıl içinde. Her işin öncesinde de sonrasında da mutlak hüküm ve o işleri karara bağlama yetkisi bütünüyle Allah'a aittir. Rumların gâlip geldiği o gün mü'minler de sevineceklerdir.

5. Allah'ın yardımı ve bahşedeceği zaferle. O, dilediğine yardım edip onu zafere eriştirir. Çünkü O, kudreti dâimâ üstün gelen, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olandır.

Nübüvvetin beşinci senesinde vuku bulan bir savaşta İranlılar Bizanslıları müthiş bir şekilde mağlup etmiş, Ürdün, Filistin, Mısır, hatta Anadolu'yu onlardan alarak İstanbul boğazına kadar dayanmışlardı. Bu durum Mekke müşriklerini sevindirmiş, fakat müslümanları üzmüştü. Çünkü müslümanlar Ehl-i kitap olanları kendilerine daha yakın görüyor, müşrikler ise kendilerini putperest olan Mecûsilerle aynı safta sayıyorlardı. Bunun üzerine Kur'ân-ı Kerîm, bir mûcize olarak yakın gelecekte vuku bulacak bir savaşın neticesini kesin ifadelerle haber verdi. بِضْعِ سِنٖينَ (bid'i sinîn) "3 ilâ 9 sene" içinde Bizanslıların İranlılara gâlip geleceğini ve o sırada mü'minlerin hem onların bu zaferine hem de bizzat kendilerine lutfedilecek zaferlere sevineceğini bildirdi. Halbuki mevcut şartlar içinde ne müslümanların ne de Rumların üç-beş sene gibi kısa bir müddet içinde düşmanlarını yenebilecek güçleri vardı. Hatta bu, hiç kimsenin hayal edemeyeceği bir şeydi. Gerçekten de Bizans kralı Herakliyus 624'de İranlıları mağlup edip Azerbaycan'a kadar ilerlediğinde, müslümanlar da aynı tarihlerde Bedir zaferini kazandılar. (Tirmizî, Kıraât 4; Tefsir 30/2) Nihâyet

Herakliyus 627'de en büyük darbeyi vurup nihaî zaferi kazanırken, müslümanlar da apaçık fetih ve İslâm'ın tebliğ sürecinde çok mühim bir dönüm noktası olan Hudeybiye zaferini elde ettiler.

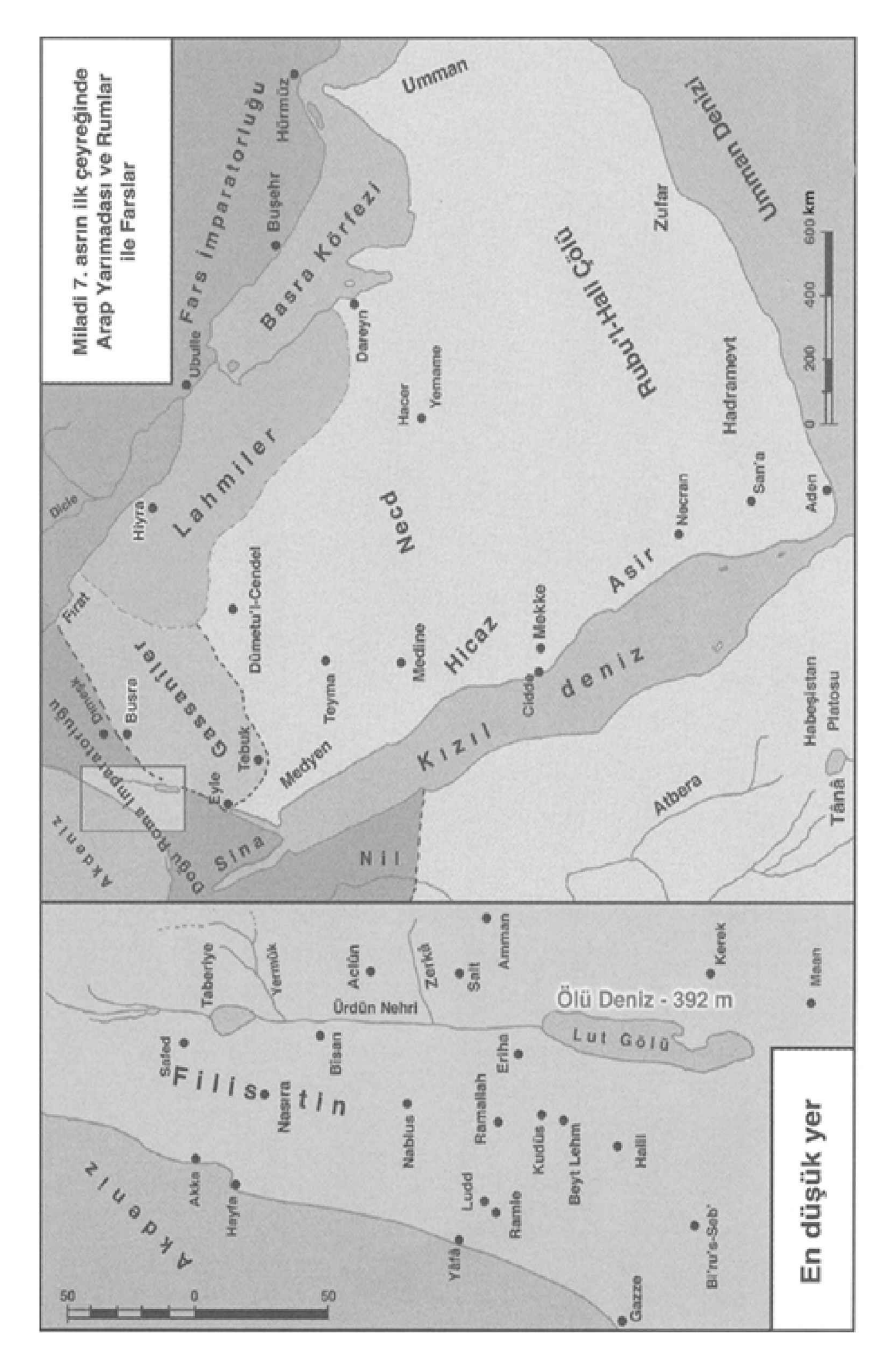
2. âyetteki أَدْنَى الْاَرْضِ (edna'l-ard) ifadesi; "yakın bir yer" ve "yerin en aşağısı" gibi iki farklı anlama gelir. Bahsedilen yer için her iki anlamda geçerlidir. Çünkü Şam ve Kudüs'ün İranlılara geçmesiyle sonuçlanan savaşın cereyan ettiği Lût gölü bölgesi Arapların yaşadığı bölgeye en yakın bir yer olduğu gibi, karaların en derin noktasını teşkil etmekte ve deniz seviyesinin 395 metre aşağısında yer almaktadır.

Bütün bu olaylar Kur'an'ın haber verdiği şekilde gerçekleşmiştir ve gerçekleşecektir. Çünkü:

وَعْدَ اللّٰهِۜ لَا يُخْلِفُ اللّٰهُ وَعْدَهُ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾
يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِنَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَاۚ وَهُمْ عَنِ الْاٰخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ ﴿٧﴾

6. Bu, Allah'ın verdiği sözdür. Allah sözünden asla dönmez ve onu yerine getirmede kusur etmez. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler.

7. Onlar dünya hayatının sadece görünen yüzünü kısmen bilirler; âhiret konusunda ise büsbütün habersiz ve kayıtsızdırlar.

Bu âyetler nâzil olunca Allah Rasûlü (s.a.v.): *"İranlılar mutlaka mağlûb olacaklardır!"* buyurdu. (Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 276) Bu haberi öğrenen Ebûbekir (r.a.) müşriklerden Übey b. Halef ile Rumların İranlıları üç seneye

kadar yeneceğine dâir on deve karşılığında bahse girdi. Hz. Ebûbekir bu bahsi Allah Rasûlü (s.a.v.)'e haber verince Efendimiz: *"Âyetteki «bid'» kelimesi üç ile dokuz arasındaki sayıları ifade eder. Sen hemen git, develerin sayısını artır, müddeti de uzat!"* buyurdu.

Ebûbekir (r.a.) gitti ve müddeti dokuz seneye, develerin sayısını da yüze çıkardı. Rumlar birdenbire gelişerek İranlıları ağır bir hezîmete uğrattılar. Bunu haber alınca Hz. Ebûbekir Übey'in veresesinden yüz deveyi alıp Peygamber Efendimiz'e getirdi. Allah Rasûlü (s.a.v.): *"Bunları fakirlere dağıt!"* buyurdu. O da fakirlere dağıttı. Kur'ân-ı Kerîm'in bu mûcizesini gören Mekkeli müşriklerden bir kısmı müslüman oldu. (bk. Tirmizî, Tefsir 30/3194; Kurtubî, *el-Câmi'*, XIV, 3)

Esâsen, Kur'an'ın haber verdiği böyle gaybî mûcizeler yanında, kâinattaki her bir varlığın yaratılışında, yaşayışında ve yok edilişinde kendini gösteren sonsuz ilâhî kudret akışı, Yüce Allah'ın varlığını ve birliğini anlatmada çok daha etkilidir:

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا
بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُسَمًّى وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ
لَكَافِرُونَ ﴿٨﴾ أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا
أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيَظْلِمَهُمْ
وَلٰكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٩﴾ ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ الَّذِينَ أَسَاؤُا
السُّوأٰى أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللّٰهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِؤُنَ ﴿١٠﴾

8. Onlar, Allah'ın gökleri, yeri ve bunlar arasında bulunan her şeyi ancak gerçek bir sebep, derin bir hikmet, şaşmaz bir kanun ve belirli bir ecel ile yarattığını kendi içlerinde hiç düşünmezler mi? Ne var ki, insanların çoğu, öldükten sonra dirilip Rablerine kavuşacaklarını kesinlikle inkâr etmektedir.

9. Onlar, yeryüzünde dolaşıp kendilerinden öncekilerin âkıbetlerinin nasıl olduğuna ibretle bakmazlar mı? Halbuki onlar kendilerinden çok daha kuvvetli idiler; hem sular, madenler çıkarmak, ekin ekmek, ağaç dikmek için yeri karmış, alt üst etmişler; hem de onu bunların imarından daha fazla îmâr etmişlerdi. Onlara da peygamberleri mûcizeler, açık deliller getirmişti fakat inkâr edip helâk oldular. Böyle yapmakla Allah

onlara asla zulmetmedi; fakat onlar kendi kendilerine zulmediyorlardı.

10. Sonunda kötülüklere batmış o toplulukların âkıbeti çok fenâ oldu. Çünkü Allah'ın âyetlerini yalanlıyor ve onlarla alay edip duruyorlardı.

Bu âyetlerde, Allah'ın kudretinin ve buna bağlı olarak âhiretin varlığının delilleri serdedilir:

Birincisi; Allah gökleri, yeri ve aralarında bulunan her şeyi "hak ile" yaratmıştır. Yani iş olsun veya abesle iştigal olsun diye değil, gerçek bir sebep ve derin bir hikmet ile, sağlam ve şaşmaz bir düzen içinde, hak ve adâlet temelleri üzerine yaratmıştır. Dünyada ciddi bir imtihanın ve âhirette de sıkı bir hesabın olmadığını düşündüğümüzde, bu muazzam kâinat çarkının boş yere döndüğünü söylemiş oluruz ki, bunun akla ve mantığa uygun olmadığı kesindir. (bk. Yûnus 10/4)

İkincisi; göklerin, yerin ve aralarında bulunan tüm varlıkların sona erecekleri belirli bir süre vardır. İnsanların, hayvanların ve bitkilerin hayatında bu gerçeği daha net görürüz. Kâinatın da bir eceli vardır ki, bu kıyâmet günüdür.

Üçüncü delil tarihten verilir. Nûh, Âd ve Semûd kavimleri gibi nice toplumlar, dünyanın her türlü nimetlerinden istifade ettikleri halde peygamberlerine tâbi olmayıp âhiretin varlığını inkâr ettikleri için azgınlaştılar, günahlara düştüler. Neticede helâk olup gittiler. Ne kuvvetleri, ne kazandıkları ne de dünyayı imarları, onları yok olmaktan kurtarabildi. Bu, Allah ve Rasûlü'nün çağrısına uymayan tüm fert ve toplumlara yönelik çok ciddi bir uyarıdır.

O halde ey insanlar Allah'ı iyi tanıyın. Allah ve Rasûlü'nün buyruklarına uyarak, hiç kimseden fayda göremeyeceğiniz kıyâmet gününün kötülüğünden ve azâbından kendinizi koruyun:

Kıyâmet Koptuğu Gün

اَللّٰهُ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١١﴾ وَيَوْمَ تَقُومُ
السَّاعَةُ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ ﴿١٢﴾ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ مِنْ شُرَكَٓائِهِمْ
شُفَعٰٓؤُا وَكَانُوا بِشُرَكَٓائِهِمْ كَافِرِينَ ﴿١٣﴾

11. Allah, varlıkları ilk defa yoktan yaratan, sonra dünyada bu yaratmayı tekrar tekrar yineleyen ve âhirette her şeyi yeni baştan yaratacak olandır. Sonra da O'nun huzuruna getirileceksiniz.

12. Kıyâmet koptuğu gün inkârcı suçlular, bütün kurtuluş umutlarını kaybedip derin bir suskunluğa bürünecekler.

13. Dünyada Allah'a koştukları ortaklardan kendilerine bir tek şefaatçi bile çıkmamış, bunun da ötesinde, o ortaklarını orada ret ve inkâr etmişlerdir.

O dehşetli gün meydana gelecek diğer bir kısım olaylara gelince:

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يَوْمَئِذٍ يَتَفَرَّقُونَ ﴿١٤﴾ فَاَمَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ ﴿١٥﴾ وَاَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا
بِاٰيَاتِنَا وَلِقَٓائِ الْاٰخِرَةِ فَاُو۬لٰٓئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿١٦﴾

14. Kıyâmet koptuğu gün, işte o gün mü'minlerle kâfirler birbirlerinden ayrılacaklar.

15. Ayrılacaklar da, iman edip sâlih ameller işleyenler, işte o bahtiyâr insanlar, cennetin has bahçelerinde mutluluk içinde ağırlanacaklar.

16. İnkâra saplanıp, âyetlerimizi ve âhiret günü buluşmasını yalanlayanlara gelince, onlar yakalanıp getirilecek ve azabın orta yerine atılacaklar.

Dolayısıyla kıyâmet günü tüm umutları kaybedip cehennem azabına maruz kalmaktan kurtulmak, daha da mühimi cennet bahçelerinde ağırlanıp, sayısız nimetler içinde sevinebilmek için şimdi fırsat eldeyken Allah'ı tesbih etmeli; O'nu her türlü ortaklık ve noksanlık şüphelerinden uzak tutmalısınız:

فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ﴿١٧﴾ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ﴿١٨﴾

17. O halde akşama erdiğinizde ve sabaha çıktığınızda Allah'ı tesbih edin!

18. Göklerde ve yerde bütün hamdler yalnız Allah'a aittir. Günün sonuna doğru ve öğlene eriştiğiniz zaman da Allah'ı tesbih edin!

Tesbih denince, her çeşidini içerirse de mutlak ifade mükemmele yorumlanacağına göre ilk önce namaz anlaşılır. Bu sebepledir ki burada beş vakit namazın vakitleri hülâsa edilmiştir. Şöyle ki:

• "Akşama eriştiğinizde" ifadesiyle akşam ve yatsı namazına,

• "Sabaha çıktığınızda" ifadesiyle sabah namazına,

• "Günün sonu" ifadesiyle ikindi namazına,

• "Öğlene girdiğinizde" ifadesiyle de öyle namazına işaret edilir ki toplamı farz olan beş vakittir.

Hâsılı yalnız Allah'a kulluk yapılmalı, yalnız O'na rukû ve secde edilmeli, yalnız O tesbih ve tenzih edilmelidir. Çünkü:

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَاۜ وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ ﴿١٩﴾

19. O, ölüden diriyi çıkarır, diriden ölüyü çıkarır ve kışta ölümünün ardından baharda yeryüzünü tekrar diriltir. İşte siz de öldükten sonra böyle diriltilip, kabirlerinizden çıkarılacaksınız.

Esâsen, bütün kâinatı, varlıkları ve olayları hâkimiyeti altında bulunduran Allah Teâlâ'nın kudretinin delilleri sayılamayacak kadar çoktur. Onlardan birkaçının beyanı sadedinde şöyle buyrulur:

وَمِنْ اٰيَاتِه۪ٓ اَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ اِذَٓا اَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ ﴿٢٠﴾

20. O'nun varlığının delillerinden biri, sizi topraktan yaratmasıdır. Sonra siz dünyanın her tarafına yayılan insan nesli hâline geliverdiniz.

Yüce Allah'ın kudret ve azametinin delilleri sayısız olmakla birlikte burada bir kısmına yer verilir:

Birincisi; Allah'ın, cansız gibi görünen kara topraktan insan gibi en güzel sûrete; duygu, düşünce, konuşmak, inanmak gibi pek çok mânevî husûsiyete sahip bir varlık yaratmasıdır. Birbirleriyle ortak ve farklı pek çok özelliğe sahip olan insanlar, canlılar arasında "beşeriyet" olarak bir cins teşkil etmişler, dünyanın her bir tarafına dağılmışlar, birbirleriyle ülfet ve muhabbet tesis ederek bir insanlık medeniyeti oluşturmuşlardır.

İkincisi; insanı tek değil erkek ve dişi olarak çift yaratmasıdır:

Eşler Arası Sevgi ve Rahmet

وَمِنْ اٰيَاتِه۪ٓ اَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا لِتَسْكُنُٓوا اِلَيْهَا وَجَعَلَ
بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةًۜ اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾

21. O'nun varlığının delillerinden biri de, kendileriyle ülfet edip huzura ermeniz için size kendi cinsinizden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesidir. Şüphesiz bunda, sistemlice düşünen bir toplum için nice dersler ve ibretler vardır.

Eşlerin birbiriyle sıcak bir muhabbet ve şefkatle kaynaşmaları, böylece sağlam bir âile yapısının kurulması için Cenâb-ı Hak onların arasına şu üç mühim fizikî ve rûhî kanunu koymuştur:

• Eşler hem bedenen hem rûhen sükûna ve huzûra ermek için birbirine muhtaçtırlar.

• Allah eşler arasına birbirlerini sevip kaynaşmalarını ve sağlam bir beraberlik oluşturmalarını sağlayacak kuvvetli bir muhabbet koymuştur.

• Eşlerin birbirini koruyup gözetmeleri ve ihtiyaçlarını gönüllü olarak karşılamaları için aralarına güçlü bir merhamet ve şefkat hissi yerleştirmiştir.

Bu hisler zamanla gelişerek, eşlerin birbirine son derece nezâketli, zarâfetli ve müsâmahalı davranmalarını sağlar. Öyle ki, yaş ilerledikçe eşlerin birbirine duydukları şehevî arzularda bir düşme yaşanırken, zamanla artan bu şefkat ve merhamet hissiyâtıyla eşler birbirlerine gençliklerinde olduğundan daha fazla bağlı hâle gelirler.

Üçüncüsü gökler, yer ve bunlarda vuku bulan ilginç olaylardır:

وَمِنْ اٰيَاتِه۪ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافُ اَلْسِنَتِكُمْ وَاَلْوَانِكُمْۜ
اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِلْعَالِم۪ينَ ﴿٢٢﴾

22. O'nun varlığının delillerinden biri de, gökleri ve yeri yaratması, ayrıca dillerinizin ve renklerinizin farklı farklı olmasıdır. Bilgi sahibi olanlar için bunda elbette kesin deliller vardır.

Dördüncüsü; insanların konuştukları dillerin, lehçe ve şivelerin çeşitli olmasıdır. Dünya üzerinde konuşulan yüzlerce farklı dil ve belki binlerce lehçe ve şive vardır. Her milletin dili farklı olduğu gibi, çeşitli etnik grupların ve kabilelerin dili de farklıdır. Hatta aynı dilin konuşulduğu bölgelerde bile şehirden şehre, kasabadan kasabaya farklı lehçeler kullanılır. İnsanların ses

telleri, ağız ve dil yapıları, zekâ durumları hemen hemen aynı olduğu halde bu kadar farklı dil ve lehçenin konuşulması Allah'ın bir âyeti; O'ndan başka kimsenin güç yetiremeyeceği bir kudret tecellisidir.

Beşincisi; insanların renklerinin çeşitli olmasıdır. Aynı topraktan ve aynı elementlerden yaratılmalarına rağmen, belki yaratıldıkları toprağın renginin de tesiriyle, insanların derileri rengârenktir. Beyaz, siyah, sarı, kırmızı ve çeşitli renklerin birbiriyle karışımında meydana gelen nice renkte insanlar. Öyle ki, bırakalım milletleri ve ırkları, bir babanın iki çocuğunun rengi bile birbirinin aynı değildir.

Altıncısı; insanların gece ve gündüz hem istirahat etmeleri, hem de çalışıp çabalayarak Allah'ın lutfundan nasip aramalarıdır:

لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٢٣﴾ وَمِنْ اٰيَاتِه۪ مَنَامُكُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَٓاؤُ۬كُمْ مِنْ فَضْلِه۪ۜ اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ

23. O'nun varlığının delillerinden biri de, geceleyin ve kısmen gündüz uyumanız ve O'nun lutf u kereminden maîşetinizi aramanızdır. Hiç şüphe yok ki, gerçeğe kulak veren bir toplum için bunda deliller ve ibretler vardır.

Âyette "O'nun lutfundan" buyrulmasında ise şu incelikler vardır: Çalışmalı, fakat kısmet olan nasibi kendinden değil, Allah'ın lutfundan bilmelidir. اَلْفَضْلُ (fazl) kelimesinde "ziyâde ve artma" mânası olduğu için, insan her gün yeni bir kârın ve sürekli gelişmenin peşinde olmalıdır. Nasibi aramak, Allah Teâlâ'nın lutfunu sezmek ve ummaktır. Hatta çalışıp arayabilmenin kendisi bile Allah'ın lutfundandır.

"Gerçeğe kulak verenler için" buyrulmasında da bir incelik vardır. Çünkü uyuyan kimse en çok kulaktan gelen seslerle uyanacağı gibi, talep ve araştırmada bulunan kimselerin de ilk işleri etrafı dinlemek, istihbarattan yararlanmak olacaktır.

Yedincisi; şimşeğin çakmasıdır:

وَمِنْ اٰيَاتِه۪ يُر۪يكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً فَيُحْي۪

بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَاۜ اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٢٤﴾

24. O'nun varlığının delillerinden biri de size, hem korkuya kapıldığınız hem de yağmur geleceği umuduyla sevindiğiniz şimşeği göstermesi ve gökten su indirerek onunla ölümünden sonra yeryüzünü diriltmesidir. Gerçekten aklını kullanmasını bilen bir toplum için bunda nice dersler ve

işaretler vardır.

Sekizincisi; gökten su indirip, yeryüzünü ölümünden sonra diriltmesidir. Bu delil, Allah'ın ölüleri dirilteceğinin açık bir göstergesidir. Aklını azıcık çalıştıran bu gerçeği hemen kavrar.

Dokuzuncusu; göklerin ve yerin ancak Allah'ın emriyle ve koymuş olduğu ilâhî yasalarıyla yıkılıp dağılmadan mevcut halleriyle ayakta durmaları ve hizmetlerine devam etmeleridir:

وَمِنْ اٰيَاتِه۪ٓ اَنْ تَقُومَ السَّمَٓاءُ وَالْاَرْضُ بِاَمْرِه۪ۜ ثُمَّ اِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ
الْاَرْضِۗ اِذَٓا اَنْتُمْ تَخْرُجُونَ ﴿٢٥﴾ وَلَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ
كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ ﴿٢٦﴾ وَهُوَ الَّذ۪ي يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُع۪يدُهُ وَهُوَ اَهْوَنُ
عَلَيْهِۜ وَلَهُ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ وَهُوَ الْعَز۪يزُ الْحَك۪يمُ ﴿٢٧﴾

25. O'nun varlığının delillerinden biri de, göğün ve yerin O'nun emir ve kanunları sayesinde mevcut halleriyle ayakta durmasıdır. Sonra ölü olarak yatmakta olduğunuz yerden sizi çağırıverdiğinde, işte o anda hepiniz hemen dirilip kabirlerinizden çıkacaksınız.

26. Göklerde ve yerde kim ve ne varsa hepsi O'nundur. Hepsi de O'na boyun eğmiş durumdadır.

27. O, bütün varlıkları ilkin yoktan yaratan, sonra dünyada bu yaratmayı tekrar tekrar yineleyen ve âhirette her şeyi yeniden yaratacak olandır. Bu yaratılışı tekrarlama ve en son yeniden yaratma O'nun için çok daha kolaydır. Göklerde ve yerde tecelli eden en yüce sıfatlar Allah'a aittir. O, kudreti dâimâ üstün gelen, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olandır.

Şimdi, bütün bu açık delillere rağmen Allah'a ortak koşmanın ne kadar asılsız ve mantıksız bir düşünce olduğunu anlamak için şu örneği dinleyin:

Aklınızı Kullanın

ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِنْ اَنْفُسِكُمْ هَلْ لَكُمْ مِنْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ
مِنْ شُرَكَٓاءَ ف۪ي مَا رَزَقْنَاكُمْ فَاَنْتُمْ ف۪يهِ سَوَٓاءٌ تَخَافُونَهُمْ كَخ۪يفَتِكُمْ
اَنْفُسَكُمْ كَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٢٨﴾ بَلِ اتَّبَعَ الَّذ۪ينَ
ظَلَمُٓوا اَهْوَٓاءَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَمَنْ يَهْد۪ي مَنْ اَضَلَّ اللّٰهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِر۪ينَ ﴿٢٩﴾

28. Allah, bizzat kendi hayatınızdan size bir misâl veriyor: Hiç, elinizin altında bulunan köle ve hizmetçilerinizden, size verdiğimiz nimetleri kullanma ve harcama konusunda sizinle eşit derecede yönetim hakkına sahip kıldığınız ve birbirinizin hakkına dokunmaktan çekindiğiniz gibi onların hakkına dokunmaktan da çekinip sözünü dinlediğiniz ortaklarınız var mı? Herhalde yoktur. O halde nasıl oluyor da yaratığımız olan şeyleri kendi mülk ve saltanatımızda bize ortak koşmaya kalkışıyorsunuz? İşte biz, aklını kullanacak bir toplum için âyetlerimizi böyle açıklıyoruz.

29. Hayır! O zulmedenler, doğru bir bilgiye dayanmaksızın, nefsânî arzularının peşine takılıp gittiler. Allah'ın saptırdığını artık kim doğru yola getirebilir? Onları Allah'a karşı koruyacak hiçbir yardımcı da bulunmaz.

Temsili şöyle bir tablo hâlinde canlandırmak mümkündür: Sahnede bir kısım varlıkları Allah'a ortak koşan efendiler, Allah'ın onlara verdiği mallar mülkler, bir de onların sahip olduğu köleler bulunmaktadır. Efendilere yaklaşıp:

"Sahibi bulunduğunuz bu kölelerin, Allah'ın verdiği şu mallarda sizinle eşit seviyede ortak olmalarını kabul eder misiniz? Hür ortaklarınızı saydığınız gibi onları da sayar; hakkınıza tecavüz etmelerinden endişe ettiğiniz gibi siz de onların hakkına tecavüz etmekten çekinir misiniz? Sözün özü, kendinize tanıdığınız hakları onlara da tanır mısınız?" diye sorduğumuzda:

"Biz efendiyiz, onlar ise köle! Sizin dediğiniz olur şey mi, Allah aşkına?" dediklerini duyuyoruz. Oysa köle bile olsalar, insan olma, yeme, içme vs. bakımından onların da kendilerine denk ve aynı cinsten olduklarını biliyorlar. Efendilere tekrar dönüp:

"Sizden köle olmaktan başka bir farkları olmayan sizin gibi insanları mallarınıza ortak etmeyi, o mallarda onlarla eşit miktarda hakka sahip olmayı ve onlara da gerektiği şekilde değer vermeyi kabullenemiyorsunuz da bizzat Allah'ın yaratığı ve mülkü olan, O'nun mülkiyetinden çıkmaları da asla söz

konusu olmayan şeyleri Allah’a ortak koşmayı akıl ve mantığınıza nasıl sığdırıyorsunuz?” diye soruyoruz.

Neticede o akılsız efendi taslaklarının bu soru karşısında şaşırıp kaldıklarını ve bir şey diyemez duruma geldiklerini görüyoruz.

Önceki âyetlerde şirk düşüncesi kökünden reddedilip çürütüldü. Şimdi ise hak dine teslimiyet istenmektedir:

فَاَقِمْ وَجْهَكَ لِلدّ۪ينِ حَن۪يفًاۜ فِطْرَتَ اللّٰهِ الَّت۪ي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَاۜ لَا تَبْد۪يلَ
لِخَلْقِ اللّٰهِۜ ذٰلِكَ الدّ۪ينُ الْقَيِّمُۙ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾
مُن۪يب۪ينَ اِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَاَق۪يمُوا الصَّلٰوةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِك۪ينَۙ ﴿٣١﴾
فَرِحُونَ ﴿٣٢﴾مِنَ الَّذ۪ينَ فَرَّقُوا د۪ينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًاۜ كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ

30. Rasûlüm! Öyleyse sen her türlü bâtıl inançtan uzak dupduru bir tevhid inancı içinde bütün varlığınla tek gerçek din olan İslâm üzerinde sabit ol! Bu din, Allah’ın insanları yaratmasında esas gâye kıldığı, hiçbir ortağı olmayan, her şeye gücü yeten sonsuz ilim ve hikmet sahibi tek ilâha boyun eğmektir. Allah’ın yaratıp varlık üzerinde hâkim kıldığı kanunlarda ve gönderdiği inanç esaslarında hiçbir değişme olamaz. İşte dosdoğru ve kusursuz din budur. Ne var ki, insanların çoğu bunu bilmez.

31. Bâtıl şeylerden yüz çevirerek hepiniz tüm benliğinizle sadece Allah’a yönelin, O’na karşı gelmekten sakının, namazı dosdoğru kılın ve Allah’a ortak koşanlardan olmayın.

32. O ortak koşanlar ki, dini bir bütün hâlinde kabul edip uygulamaları gerekirken, onu parçalayıp bölük bölük olmuşlardır. Üstelik her grup, parçaladıkları dinden yanlarında kalan bilgi kırıntılarıyla böbürlenip durmaktadır.

30. âyette geçen اَلْفِطْرَةُ (fıtrat), ilk yaratılış hâli, temiz ve aslî tabiat demektir. “Allah’ın, insanları yaratmada esas kıldığı fıtrat” ise, beşerî varlığın Allah’ın yaratma fiili neticesinde ortaya çıkan başlangıçtaki saf ve aslî hâlidir. İnsan şahsiyetinin çevre tesirlerinden korunmuş olarak var olan özü, bütün insanlar için ortak olan teşekkül ve gelişim kabiliyetidir. Tek tek her insanın geliştirdiği şahsiyet özellikleri bu ortak fıtrattan beslenir. İslâm’a göre insanın ilk yaratılış hâli temiz, günahsız, gelişme ve olgunlaşmaya hazır ve elverişli, insan olmanın ve insanca yaşamanın gerektirdiği bütün imkân ve özellikleri bünyesinde taşıyan potansiyel bir tamlığa sahiptir. Buna göre insan fıtratında Allah’ın

varlığını ve birliğini tanımaya doğru tabiî bir temâyülün var olduğu söylenebilir. (Karaman ve diğerleri, *Kur'an Yolu*, IV, 313) Bu temâyülün ilk yaratılış anında insanla Allah arasında yapılmış temsilî sözleşmeyle de bir irtibatı düşünülebilir. Allah Rasûlü (s.a.v.) şöyle buyurur:

"Her çocuk fitrat üzere doğar. Sonra ana-babası onu yahudi, hıristiyan veya mecûsî yapar." (Buhârî, Cenâiz 80; Müslim, Kader 22-25)

Bu hadis-i şerif, din duygusunun fıtrî olduğunu fakat kişinin içinde yetiştiği çevrenin ve özellikle âilenin bu duygunun şekillenmesi ve gelişmesinde veya geçici olarak yahut bütünüyle körelmesinde çok mühim bir tesire sahip bulunduğunu gösterir. Bir başka hadiste de çocuğun konuşmaya başlayıncaya kadar fıtratını koruduğu belirtilerek (Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* IV, 24) kültür değerleriyle irtibat kurmanın en önemli vasıtası olan dilin bu konuda oynadığı role işaret edilir.

Bu izâhlardan anlaşıldığına göre "din duygusu" insan fıtratının aslî bir husûsiyeti olmakla beraber bu kendiliğinden uyanıp gelişmez. Zira insanda hazır bir Allah inancı değil, onu bu inanca götürecek kabiliyet ve imkânlar vardır. Nitekim insan gerek kendi varlığındaki gerekse kâinattaki ilâhî kudret tecellilerini derinlemesine tefekkür ettiğinde veya son derece çaresizlik ve sıkıntı içinde bocaladığı zamanlarda bu duygunun alâmetleri gözükmeye başlar. Fakat bu hissî taşmalar, kişinin gerçek mânada dindar olması için yeterli değildir. Bu fıtrî temâyülün kişinin şahsiyet planında ciddî olarak yerleşmesi ve şahsiyetin ayrılmaz bir parçası hâline gelmesi için, samimi bir arayışa, ciddî bir gayrete ve dinin gereklerini yaşamaya müsait İslâmî bir muhîte ihtiyaç vardır. İşte bu âyet-i kerîmeler, müslümanlara, sadece fıtratlarında var olan dinî temâyülle yetinmeyip, şuurlu bir İslâmî hayat yaşamalarını telkin etmektedir.

30. âyetteki لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللّٰهِ (lâ tebdîle li halkillâh) ifadesinden şu mânalar anlaşılabilir:

• Allah'ın esas yaratışı olan fıtratın gereği dışına çıkarak onu bozmaya, değiştirmeye kalkışmayın. Çünkü onun yaratışına bedel bulunmaz; zâyi ettiğiniz bir kabiliyeti hiç bir sanat ve çabayla yerine koyamazsınız.

• Allah'ın yarattığı fıtrata uygun olmayan bir din uydurmaya, hükümler koymaya kalkışmayın.

• Allah'ın yaratmasını başkalarına isnat etmeye, başkalarını da yaratıcı yerine koyup şirk koşmaya yeltenmeyin. Zira Allah'ın mülkiyet ve hâkimiyeti sizinkiler gibi değişikliğe uğratılamaz.

• Din, fıtratı değiştirmek için değil fıtrattaki güzel istidat ve kabiliyetleri geliştirmek içindir.

• Allah Teâlâ insanları hangi fıtrat üzere yaratmışsa kendisi onda bir değişiklik yapmaz. (Elmalılı, *Hak Dini,* V, 3824-3825)

İnsan fıtratına yerleştirilen tek Allah'a inanma, yönelme ve yalvarma din duygusunun ortaya çıktığı en önemli anlar, ciddi bir tehlikeyle karşılaşıldığı zamanlardır:

وَاِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ اِلَيْهِ ثُمَّ اِذَٓا اَذَاقَهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً

اِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَۙ ﴿٣٣﴾ لِيَكْفُرُوا بِمَٓا اٰتَيْنَاهُمْۜ فَتَمَتَّعُواࣞ

بِهٖ يُشْرِكُونَ ﴿٣٥﴾ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣٤﴾ اَمْ اَنْزَلْنَا عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا فَهُوَ يَتَكَلَّمُ بِمَا كَانُوا

33. İnsanlara bir sıkıntı dokunduğu zaman bütün gönülleriyle Rablerine yönelerek O'na yalvarırlar. Ardından Allah kendi tarafından onlara bir rahmet tattırınca, bu defa içlerinden bir grup hemen Rablerine ortak koşmaya başlarlar.

34. Böylece kendilerine verdiğimiz onca nimetlere nankörlük ederler. Kısa bir müddet yiyin için, sefâ sürün bakalım; yakında yaptıklarınızın ne anlama geldiğini bileceksiniz.

35. Yoksa onlara bir ferman indirdik de, Allah'a ortak koşmalarını o mu onlara söylüyor?

Şunu da ifade edelim ki:

وَاِذَٓا اَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَاۜ وَاِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ

اَيْدِيهِمْ اِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ ﴿٣٦﴾

36. Bu tür nankör insanlara bir rahmet tattırdığımızda bununla sevinir, şımarırlar. Fakat kendi elleriyle yaptıkları günahlar yüzünden başlarına bir felâket geldiğinde ise derhal ümitsizliğe düşerler.

Aslında Allah'ın lutuf ve rahmetiyle sevinmek men edilmemiş, aksine emredilmiştir. Fakat bu sevinçten maksat, nimet vereni tanıyarak, hamd ve şükrünü idrâk ederek sevinmektir. Burada ise nimet vereni hesâba katmayıp sadece nimete güvenerek şımarıp hevâlarına uyan kimselerin hâli açıklanmaktadır ki, bunlara hitaben: **"Şımarma! Şüphesiz Allah şımaranları sevmez!"** (Kasas 28/76) buyrulmaktadır.

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurur:

"Mü'min taze ekine benzer. Rüzgâr estikçe yatar, yine kalkar. Kâfir çam ağacına benzer. Rüzgâr estikçe gürler, fakat bir kere yıkılınca artık kalkamaz." (Müslim, Munâfikûn 58)

Gönlün fânî şeylere ve maddî menfaatlere değil, bunları bahşeden Allah'a bağlı olması gerektiği hususunda buyruluyor ki:

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللّٰهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣٧﴾ فَآتِ ذَا الْقُرْبٰى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ ذٰلِكَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللّٰهِ وَأُولٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٣٨﴾

37. Onlar, Allah'ın dilediğine rızkı bol verdiğini, dilediğine de rızkı daralttığını görmezler mi? Şüphesiz bunda iman eden bir toplum için nice dersler ve ibretler vardır.

38. Öyleyse akrabaya, yoksula ve yolda kalmışlara hakkını ver. Allah'ın rızâsını isteyenler için en hayırlı yol budur. Kurtuluşa erecek olanlar da işte bunlardır.

Bu âyetlerde müslümanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'in şahsında hayırlı yollarda harcamaya, muhtaçları koruyup kollamaya teşvik edilirken, Mekke ve Medine dönemlerinde gelen diğer âyetler, toplumun muhtaç kesimlerinin ihtiyacını karşılama hususunu daha teferruatlı bir şekilde tanzim etmiştir. Zekâtın sarf yerlerini belirleyen Tevbe sûresi 60. âyet ile ganimetlerin beşte birinin taksimini bildiren Enfâl sûresi 41. âyet buna misâldir.

Mekke'de ilk nâzil olan sûrelerde Allah yolunda harcamayı; fakir, yoksul ve yetimlere yardımı emreden pek çok âyet nâzil olmuştur. Fakat burada ilk defa, zekâtla mukayese edilerek "fâiz"den bahsedilmekte, ileride kesinlikle yasaklanacak olan fâizin (bk. Bakara 2/275-279) kötülüğü ile alakalı bir altyapı hazırlığı yapılmaktadır:

وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رِبًا لِيَرْبُوَا فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوا عِنْدَ اللّٰهِ وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ زَكٰوةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللّٰهِ فَأُولٰئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ ﴿٣٩﴾

39. İnsanların malları içinde artacağını düşünerek fâize verdiğiniz para, zâhiren artar gibi gözükse de, Allah katında artmaz. Oysa Allah'ın rızâsını isteyerek karşılıksız verdiğiniz zekât cinsinden şeylere gelince, işte böyle yapanlar, mal ve sevaplarını kat kat artıranların tâ kendileridir.

Bu safhada fâiz açıkça yasaklanmamakla beraber, fâizle yapılan iktisâdî ve ticârî muâmelelerin Hak katında makbul ve muteber olmadığı beyân edilir. Allah rızâsı için muhtaca verilen zekâta gelince, Allah bunu kabul buyurmakta, zekât verenlere kat kat hem mal hem de sevâp vereceğini müjdelemektedir. Bu artışın

hiçbir sınırı yoktur. Niyetin samimiyeti ne kadar büyük olursa, fedakârlık duygusu ne kadar derinse ve kişinin Allah yolunda harcarken Allah'ın rızâsını kazanma arzusu ne kadar fazlaysa, Allah'ın ona vereceği mükâfatlar da o derece büyük ve güzel olacaktır. (bk. En'âm 6/160; Bakara 2/261, 265)

Zira her şeyin sahibi Allah olduğu için kulun her işinde Allah'ın hoşnutluğunu araması zarurîdir. Çünkü:

اَللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُم۪يتُكُمْ ثُمَّ يُحْي۪يكُمْۜ هَلْ مِنْ
شُرَكَٓائِكُمْ مَنْ يَفْعَلُ مِنْ ذٰلِكُمْ مِنْ شَيْءٍۜ سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٠﴾

40. Sizi yaratan, sonra rızıklandıran, sonra vakti gelince öldüren ve kıyâmet günü yeniden diriltecek olan Allah'tır. Düşünün bakalım! Allah'a koştuğunuz ortaklar içinde bunlardan herhangi birini yapabilecek var mı? Allah, onların koştukları ortaklardan çok uzak ve çok yücedir.

Burada Cenâb-ı Hakk'ın insana taalluk eden dört mühim fiilî sıfatı beyân edilir: Yaratma, rızık verme, öldürme ve diriltme. Peşinden müşrikleri ebediyen susturacak bir sual gelir: "**Düşünün bakalım! Allah'a koştuğunuz ortaklar içinde bunlardan herhangi birini yapabilecek var mı?"** (Rûm 30/40) tabiî ki yok. O halde en büyük gâye, her türlü şirk şâibesinden sonsuz derece münezzeh olan Allah Teâlâ'yı tanımak, O'na inanmak ve O'na teslim olmaktır.

Ancak bu inanç zayıflamaya başladığı veya kaybolduğu takdirde insanlığı korkunç felâketler beklemektedir:

Dosdoğru Dine Dönün

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِى الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ اَيْدِى النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ
الَّذِى عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤١﴾ قُلْ سِيرُوا فِى الْاَرْضِ فَانْظُرُوا
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ ۜ كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ ﴿٤٢﴾

41. İnsanların işledikleri kötülükler yüzünden karada ve denizde karışıklık ortaya çıktı, düzen bozuldu. Böylece Allah, belki doğru yola dönerler diye, yaptıklarından bir kısmının kötü sonuçlarını onlara tattırıyor.

42. De ki: "Yeryüzünde dolaşın da, daha öncekilerin âkıbeti nasıl olmuş ibretle bakın! Onların çoğu Allah'a orta koşan kimselerdi."

"Kara ve deniz" lafızları umûmi bir mâna ifade etmekte olup, yeryüzünde, denizde, havada; ferdî, âilevî ve içtimâî hayatta; devletler arası iktisâdî, siyâsi ve askerî münâsebetlerde; bilim ve teknoloji ile alakalı gelişmelerin hayata menfî yansımalarında tezâhür eden tüm bozulmaları ve çürümeleri içine almaktadır. Buna göre insanların yaptıkları yanlış uygulamalar neticesinde dünya hayatında karşımıza çıkan bozulma ve çürümeye şu misâlleri verebiliriz:

• Karada ve denizde tufan çıkması endişesi; bazı arazilerin bitki bitirmez duruma gelmesi, tatlı suların tuzlu su hâline dönüşmesi ve kaynak sularının azalması.

• Gerek şehirlerde gerekse kırsal kesimde bozulmanın yaşanması; kıtlık, yangın, sel gibi felâketlerin ve ölümlerin çoğalması; geçim sıkıntısının artması ve her şeyin bereketinin kaçması.

• Tamâmen maddeci bir anlayışa dayanan teknolojik gelişmelerin ve çılgınca faaliyetlerin insanlığı daha önce hayal bile edemediği çevresel felâketlerle karşı karşıya getirmesi. Bu bağlamda toprağın, havanın ve suyun sanayi atıkları ve şehir çöpleri yüzünden dizginlenemeyen bir şekilde kirlenmesi; bitki örtüsü ve denizlerin artan bir şekilde zehirlenip yok olması.

• Dehşet verici sonuçlarıyla dünya gündeminden düşmeyen bir husus olan ozon tabakasının delinmesi.

• Yaygın uyuşturucu ve görünürde faydalı gibi gözüken ilaç kullanımı sebebiyle insanın kendi bedeninde ortaya çıkan her türlü genetik bozukluklar ve insanlara yararlı birçok hayvan türünün giderek yok olması. Bütün bunlara, insanın sosyal hayatındaki hızlı bozulma ve çürüme, cinsî sapıklıklar, suçlar ve şiddet ve son safhada nükleer dehşet de ilave edilebilir.

Bunların tümü, netice itibariyle insanın Allah'a ve mânevî ve ahlâkî değerlere karşı umursamazlığının ve bunun yerine, "maddî ilerleme"yi tek mühim hedef sayan telakkilere mahkûmiyetinin fecî bir âkıbetidir. Ancak buradan Kur'an'ın bilim, teknoloji ve maddî ilerlemeye karşı olduğu tarzında bir netice çıkarmak doğru değildir. Eğer insanlar bu dünyada yaşayacaklarsa, dünyanın her türlü imkânını kullanacaklardır. Kur'an'ın onlardan istediği, ister maddî ister mânevî olsun hayatın her sahasıyla alakalı ilâhî ölçülere dikkat etmeleri, günümüzde karşımıza çıkan acı manzaralar gibi, ölçüleri tanımayıp bir bozgunluk ve çürümeye sebebiyet vermemeleridir. Bunun için buyruluyor ki:

فَاَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ الْقَيِّمِ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَاْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللّٰهِ
يَوْمَئِذٍ يَصَّدَّعُونَ ﴿٤٣﴾ مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا
فَلِاَنْفُسِهِمْ يَمْهَدُونَ ﴿٤٤﴾ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
مِنْ فَضْلِهِ اِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴿٤٥﴾

43. Şu halde sen, Allah'ın takdir buyurduğu ve kimse tarafından geri çevrilmesi mümkün olmayan kıyâmet günü gelmeden önce bütün varlığınla o dosdoğru dine yönel ve onun üzerinde sâbit ol. O gün insanlar bölük bölük ayrılacaklardır.

44. Artık kim inkâr etmişse, elbette inkârı kendi zararınadır. Sâlih ameller işleyenler de kendileri için iyi bir hazırlık yapmış olmaktadırlar.

45. Çünkü Allah, iman edip sâlih ameller işleyenleri lutfuyla mükâfatlandıracaktır. Şüphesiz O, kâfirleri asla sevmez.

Tekrar Yüce Allah'ın varlığının ve birliğinin delillerine dönmek gerekirse:

وَمِنْ اٰيَاتِهِ اَنْ يُرْسِلَ الرِّيَاحَ مُبَشِّرَاتٍ وَلِيُذِيقَكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَلِتَجْرِيَ الْفُلْكُ
بِاَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٤٦﴾ وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ
رُسُلًا اِلٰى قَوْمِهِمْ فَجَاؤُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَانْتَقَمْنَا مِنَ الَّذِينَ اَجْرَمُوا وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾

46. O'nun varlığının delillerinden biri de, rüzgârları müjdeciler olarak göndermesidir. Böylece size rahmetini tattırır, gemiler O'nun koyduğu ilâhî kanunlara göre akıp gider ve bu vesileyle siz de O'nun lutfundan rızkınızı ararsınız. Umulur ki, bütün bu nimetlere şükredersiniz.

47. Doğrusu biz, senden önceki toplumlara da kendi içlerinden peygamberler gönderdik. Onlar da ümmetlerine apaçık deliller getirdiler. Fakat neticede bunlara inanmayıp günah ve isyâna dalan suçluların

cezasını verdik. Çünkü mü'minlere yardım etmek, her zaman yerine getirmeyi üzerimize aldığımız kesin bir sözdür.

Rüzgârların esmesi, yağmurun yağması ve gemilerin denizlerde akıp gitmesi gibi Allah'ın varlığını gösteren fiilî kudret tecellileri, kevnî âyetlerdir. Diğeri ise peygamberlerin Allah Teâlâ'dan getirdikleri vahiyler, deliller ve mûcizelerdir. Her iki tür âyet de, bir yönden Allah'ın varlığını, sınırsız kudretini, ilmini ve hikmetini gösterdiği gibi, bir yönden de peygamberlerin öğrettiği tevhid akîdesinin gerçeğe dayandığını haber verir. Her iki tür âyet de birbirini destekler mâhiyettedir. Kevnî âyetler, peygamberlerin söylediklerinin doğruluğunu tasdik ettiği gibi, peygamberlerin getirdiği âyetler de kâinattaki âyetlerin işaret ettikleri gerçekleri açıklar. Her iki tür âyetleri de dikkate alıp onlara göre davranma mecburiyeti vardır.

İşte Yüce Rabbimizin sonsuz kudret, ilim, hikmet ve merhametini gösteren, O'nun tek ilâh olduğunu haykıran bir başka delil:

Allah'ın Rahmet Eserlerine Bakın

اَللّٰهُ الَّذ۪ي يُرْسِلُ الرِّيَاحَ فَتُث۪يرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَٓاءِ كَيْفَ يَشَٓاءُ
وَيَجْعَلُهُ كِسَفًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِه۪ۚ فَاِذَٓا اَصَابَ بِه۪ مَنْ
يَشَٓاءُ مِنْ عِبَادِه۪ٓ اِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٨﴾ وَاِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ اَنْ
يُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ مِنْ قَبْلِه۪ لَمُبْلِس۪ينَ ﴿٤٩﴾ فَانْظُرْ اِلٰٓى اٰثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ
كَيْفَ يُحْيِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَاۜ اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِ الْمَوْتٰىۚ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿٥٠﴾

48. Allah odur ki, rüzgârları gönderir; o rüzgârlar da bulutları kaldırır. Sonra Allah o bulutları gökte dilediği gibi yayar ve parça parça dağıtır. Derken bulutların arasından yağmurun boşaldığını görürsün. Allah, o yağmuru dilediği kullarına ulaştırınca, onlar hemen sevinir, yüzleri gülüverir.

49. Oysa daha biraz evvel, üzerlerine yağmur yağdırılmadan kısa bir süre önce, tam bir ümitsizlik ve çaresizlik içindeydiler.

50. Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine ki, ölümünün ardından yeryüzünü nasıl diriltiyor! Şüphesiz bunu dirilten, ölüleri de kesinlikle diriltecektir. O'nun her şeye gücü yeter.

Şâir ne güzel söyler:

"İbret gözüyle berk-i dirahtân-ı sebze bak
Hu yâr olana her varakı bir cerîdedir." (Bâkî)

"Etrafındaki şu yemyeşil ağaçların yapraklarına bir kere ibret gözüyle bak. Göreceksin ki her yaprak sana Allah Teâlâ'nın büyüklüğünü, bir kitap gibi uzun uzun anlatmaktadır. Küçücük bir yapraktaki hayatı inceledikten sonra hâsıl olan hayranlığınla bir de kâinata bakacak olursan, ilâhî azamet ve kudretin ne olabileceğini biraz daha iyi anlayabilirsin."

Önceki 47. âyette peygamberlikten bahsedilip, hemen arkasından yağmurun söz konusu edilmesinde, ikisi arasındaki ortak noktaya gizli bir işaret vardır. Yağmurun gelişi nasıl insanın maddî dünyası için bir lutuf ve rahmet ise peygamberin gelişi de insanın ruhî dünyası için bir rahmettir. Kuru toprak nasıl yağmurun yağmasıyla uyanıp yeşermeye ve bitkileri yetiştirmeye başlarsa, ruhî ve ahlâkî yönden harap olan insan hayatı da vahyin gelişiyle uyanır ve ahlâkî mükemmellikler ve faziletlerle yeşermeye başlar. Kâfirlerin peygamberlik rahmetini bir müjde yerine kendileri için bir uğursuzluk kabul etmeleri ve ona

nankörlük etmeleri sadece kendi kötülüklerine olan bir durumdur.

Allah'ın bunca nimetlerine, özellikle yağmurla birlikte gelen nimetlerine şükreden kullar olduğu gibi, bu büyük nimetlerin kıymetini bilmeyen nankörler de vardır. Kâfirler bu gruptadır:

وَلَئِنْ اَرْسَلْنَا رِيحًا فَرَاَوْهُ مُصْفَرًّا لَظَلُّوا مِنْ بَعْدِهٖ يَكْفُرُونَ ﴿٥١﴾ فَاِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتٰى وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَٓاءَ اِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ﴿٥٢﴾ وَمَٓا اَنْتَ بِهَادِ الْعُمْيِ عَنْ ضَلَالَتِهِمْۜ اِنْ تُسْمِعُ اِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِاٰيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٥٣﴾

51. Ama biz o dirilmiş araziye kavurucu bir rüzgâr göndersek de onlar, o yemyeşil bitkileri sararmış solmuş görseler, ardından yine nankörlük etmeye başlarlar.

52. Şunu iyi bil ki sen, ne ölülere duyurabilirsin, ne de arkalarını dönüp kaçarlarken o sağırlara dâvetini işittirebilirsin.

53. Körleri de savrulup durdukları yanlış yollardan kurtarıp doğru yola çekebilecek olan sen değilsin. Sen dâvetini ancak, önyargısız bir şekilde âyetlerimize inanıp gerçeğe teslim olmaya yatkın kimselere duyurabilirsin.

İnsandan istenen varlıkta şükür, yoklukta sabırdır. Halbuki bahsedilen inkârcı ve nankör kimselerde iki güzel haslet de yoktur. Çünkü bunların kalpleri mânen ölü, kulakları mânen sağır, gözleri mânen kördür. (bk. Neml 27/81-82)

Şimdi de, Rabbinizi daha iyi tanıyabilmeniz için, O'nun bizzat kendi yaratılışınız ve varlığınız üzerindeki tecellilerine bakın:

اَللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةًۜ يَخْلُقُ مَا يَشَٓاءُۚ وَهُوَ الْعَل۪يمُ الْقَد۪يرُ ﴿٥٤﴾

54. Sizi güçsüz bir halde yaratan, güçsüzlükten sonra size kuvvet veren, kuvvetli döneminizden sonra sizi tekrar güçsüz ve saçı başı ağarmış ihtiyar hâline getiren Allah'tır. O, dilediğini yaratır. Çünkü O, her şeyi hakkiyle bilen ve her şeye gücü yetendir.

Cenâb-ı Hak insanı önce güçsüz ve zayıf olarak yaratır. Bu bebeklik ve çocukluk dönemidir. İnsan bu dönemde kendi zarurî ihtiyaçlarını bile karşılamayacak kadar zayıftır. Eğer ana-babasının yardımı ve koruması olmasa hayatta kalabilmesi güçtür. Sonra gençlik ve olgunluk dönemi gelir. Bu, insanın güçlü ve kuvvetli olduğu, kendi işini kendinin görebildiği, hatta başkalarına da yardım edebildiği dönemdir. Sonra tekrar zayıflığın ârız olduğu, insanın kuvvetten

kesildiği ve saçın başın ağardığı ihtiyarlık dönemi gelir. (bk. Yâsîn 36/68)

Molla Câmî (k.s.) der ki: "Yaşlılık, gençliğin sonudur. Bir kul, gençliğinde ne yapacak olursa, yaşlılık döneminde o yüzüne gelir." (Hânî, *el-Hadâiku'l-verdiyye,* s. 627)

İşte insanı yaratan, onu bahsedilen bu safhalardan geçirdikten sonra ruhunu teslim alan Cenâb-ı Hak'tır. Hiç kimsenin, bizzat kendi varlığı üzerinde cereyan eden bu ilâhî kudret tasarruflarını engelleme imkânı yoktur. Bu güne kadar Allah'ın takdirine karşı çıkan ve kendini ilâhî nizamın kontrolü dışına çıkarabilen hiçbir insan mevcut değildir.

Dolayısıyla kıyâmet kopacak ve Allah ölüleri diriltecektir. Bunlar kesinlikle olacak ama:

İşte Diriliş Günü Bu

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ كَذٰلِكَ
كَانُوا يُؤْفَكُونَ ﴿٥٥﴾ وَقَالَ الَّذِينَ اُوتُوا الْعِلْمَ وَالْاِيمَانَ لَقَدْ لَبِثْتُمْ
فِي كِتَابِ اللّٰهِ اِلٰى يَوْمِ الْبَعْثِ فَهٰذَا يَوْمُ الْبَعْثِ وَلٰكِنَّكُمْ كُنْتُمْ لَا
تَعْلَمُونَ ﴿٥٦﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَعْذِرَتُهُمْ وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٥٧﴾

55. Kıyâmet koptuğu gün, inkârcı suçlular, dünyada sadece çok kısa bir süre kaldıklarına yemin edecekler. İşte onlar, vaktiyle hayattayken de hep böyle aldanıyor, hep böyle yanlışlara sürüklenip duruyorlardı.

56. Kendilerine ilim ve iman verilmiş olanlar ise şöyle diyecekler: "Siz dünyada ve kabirde Allah'ın kitabında belirlenen yeniden diriliş gününe kadar kaldınız. İşte bugün, size haber verilen o diriliş günüdür. Fakat siz bunu bir türlü anlamaya yanaşmıyordunuz."

57. Artık o gün, zulmedenlere ileri sürdükleri özürler bir fayda sağlamayacak; onların dünyaya dönüp Allah'ı râzı edecek işler yapma isteklerine de olumlu cevap verilmeyecek.

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurur:

"Dünya bir saatlik bir süreden ibarettir. Sen onu taatle geçirmeye gayret göster." (Aclûnî, *Keşfu'l-hafâ,* I, 416)

Sâlih bir kul da ölmek üzereyken şöyle demiştir:

"Ben hüzün, keder, hata ve günahlarla dolu olan dünyadan ayrılacağıma üzülmüyorum. Benim üzüldüğüm şeyler; uykuyla geçirdiğim geceler, oruçsuz geçirdiğim günler ve zikrullâhtan gâfil kaldığım saatlerdir."

O halde, getirdiği çeşitli misâller ve yaptığı açıklamalarla size doğru yolu gösteren Kur'an'ın irşâdına kulak verin:

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هٰذَا الْقُرْاٰنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَلَئِنْ جِئْتَهُمْ بِاٰيَةٍ
لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا مُبْطِلُونَ ﴿٥٨﴾ كَذٰلِكَ يَطْبَعُ اللّٰهُ
عَلٰى قُلُوبِ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٩﴾ فَاصْبِرْ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَلَا
يَسْتَخِفَّنَّكَ الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ ﴿٦٠﴾

58. Doğrusu biz Kur'an'da insanlar için her türden açık misâller, anlaşılır ibretli örnekler vermiş bulunuyoruz. Buna rağmen, sen onlara istedikleri

mûcizeyi göstersen bile, inkâr edenler mutlaka: "Siz boş ve saçma şeyler peşinde koşmaktan başka bir şey yapmıyorsunuz" derler.

59. İşte Allah gerçeği öğrenip kabul etmek istemeyenlerin kalplerini böyle mühürler.

60. Rasûlüm! Sen şimdi sabret. Allah'ın va'di elbette gerçektir. Bu gerçeğe tam ve kesin imanı olmayanların tavırları, sakın seni telaşlandırıp gevşekliğe ve hafifliğe sevketmesin!

Allah'ın mü'minlere zafer, kâfirlere mağlubiyet va'diyle ilgili olarak şöyle buyrulur:

"Doğrusu, peygamber kıldığımız kullarımız hakkında bizim geçmişte verdiğimiz şöyle bir söz vardır: «Onlara Allah'ın yardımı kesinlikle ulaşacaktır. Neticede üstün gelen, kesinlikle her zaman bizim ordumuz olacaktır.»" (Sâffât 37/171-173)

Allah'ın bu yardım ve zafer müjdesine gönülden inanıp İslâm'a dâvet vazîfesi ciddiyetle sürdürülmeli; yakînî imana sahip olmayan kimselerin ayartmalarına, ayak kaydırmalarına, fitne ile korkutmalarına, alaylarla cesâret kırmalarına, işkenceyle caydırmalarına, tuzaklarıyla kaydırmalarına, bir kısım çıkarlar bahanesiyle uzlaşma çağrılarına ve zihinlere şüphe sokmalarına karşı uyanık olunmalıdır. Bunların böyle menfî ve saldırgan tavırlarına karşı müslüman kuvvetli bir iman, sağlam bir kararlılık, sarsılmaz bir şahsiyet ve hedefine kilitlenmiş mutmain bir gönülle hareket etmelidir.

Rûm sûresi, Cenâb-ı Hakk'ın mü'minlere yardım edeceği ve onlara zafer bahşedeceği müjdesiyle başlamıştı. Biterken de bu müjdeyi tekrarlamakta ve kâfirlerden gördükleri onca işkenceler karşısında Allah Rasûlü (s.a.v.) ve beraberindeki mü'minlere öğüt vermekte, onları takviye ve teselli etmektedir. Şimdi, bahsedilen bu öğüt, takviye ve teselliyi ihtivâ ettiği derin hikmetlerle pekiştirip kalplere iyice yerleştirmek üzere Lokmân sûresi geliyor:

31- LOKMÂN SÛRESİ

سُورَةُ لُقْمَانَ

31. LOKMÂN SÛRESİ

Lokmân sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 34 âyettir. İsmini, 12-19. âyetler arasında oğluna yaptığı nasihatleri sebebiyle Lokmân (a.s.)'dan alır. Mushaf tertîbine göre 31, nüzûl sırasına göre 57. sûredir.

Konusu

Sûre, Kur'ân-ı Kerîm'e inanan ve inanmayanların dünya ve âhiretteki durumlarına kısaca temas ettikten sonra Allah Teâlâ'nın varlık ve kudretinin delillerinden bir demet sunar. Lokmân (a.s.)'ın oğluna yaptığı nasihatler üzerinden, Allah'a şükrü, O'na şirk koşmamayı, ana-babaya iyiliği, ihsân şuuruna ermeyi, güzel bir ibâdet hayatını ve ahlâkî kemâli öğütler. Böylece akıl ve tefekkürün gâyesi olan hikmeti, insanlık için bir ideal olarak gösterir. Daha sonra bir kısım vahdaniyet delillerini, insanın Rabbine ve O'nun dinine olan ihtiyacını bildirir. İnsanları, babanın evlâdına evlâdın da babaya fayda vermeyeceği kıyâmet günüyle korkutup, dünyaya ve şeytana aldanmaya karşı ikaz eder. Son olarak, zâhiren bilgisi ne kadar ilerlerse ilerlesin, insana gizli kalacak bir alanın devamlı bulunacağını hatırlatır.

Kurtuluşa Erecekler

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

الٓمٓۜ ﴿١﴾ تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ الْحَك۪يمِۙ ﴿٢﴾ هُدًى وَرَحْمَةً
لِلْمُحْسِن۪ينَۙ ﴿٣﴾ اَلَّذ۪ينَ يُق۪يمُونَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ وَهُمْ
بِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَۜ ﴿٤﴾ اُو۬لٰٓئِكَ عَلٰى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥﴾

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Elif. Lâm. Mîm.

2. Bunlar, hüküm ve hikmet dolu kitabın âyetleridir.

3. O, iyi davranıp yaptığı işi güzel yapanlara doğru yolu gösteren bir rehber ve pek büyük bir rahmettir.

4. Onlar namazı dosdoğru kılar, zekâtı verir, âhirete de tam ve kesin bir şekilde inanırlar.

5. İşte Rablerinin gösterdiği yolda yürüyenler onlardır, kurtuluşa erecek olanlar da yalnızca onlardır.

Kur'ân-ı Kerîm, her yönden sapasağlamdır, hüküm ve hikmet doludur; verdiği her bilgi hikmete dayalıdır. O, doğru yolu gösteren bir kılavuz ve kulları Allah'ın rahmetine eriştiren bir rahmettir. Fakat onun hüküm ve hikmetlerinden, hidâyet ve rahmetinden ancak Allah'ı görüyormuşçasına bir kulluk şuuruna erişmiş, iyi bir insan olmaya çalışan, iyilerden olmak için duâ eden, uyarıldığı kötülükleri derhal terk edip, gösterilen hayır yollarına hemen tâbi olan ihsân sahipleri faydalanır. Onlar, iman ve ibâdet hayatlarıyla mükemmel bir İslâm şahsiyetine sahiptirler. Çünkü namazı kılar, zekâtı verir ve âhiretin varlığını kesin olarak kabul ederler. Namaz ibâdeti onlarda huşû, takvâ ve teslimiyet hislerini geliştirir. Zekât onlardaki fedakârlık duygularını kuvvetlendirip, dünya sevgisini kontrol altına alarak Allah'ın rızâsına erme arzusunu kamçılar. Âhirete iman ise onlarda sorumluluk şuurunu ve gerçeği kabul edip uygulama azmini yerleştirir. Böylece hep Allah'ın gösterdiği doğru yol üzere hareket eder ve neticede kurtuluşa ererler.

Fakat insanlar içinde bunların tam tersi istikâmette gidenler de vardır:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَر۪ي لَهْوَ الْحَد۪يثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَب۪يلِ اللّٰهِ بِغَيْرِ
عِلْمٍۗ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًاۜ اُو۬لٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُه۪ينٌ ﴿٦﴾ وَاِذَا تُتْلٰى

بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٧﴾ عَلَيْهِ آيَاتُنَا وَلَّى مُسْتَكْبِرًا كَأَنْ لَمْ يَسْمَعْهَا كَأَنَّ فِي أُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَشِّرْهُ

6. İnsanlar arasında öyleleri var ki, hiçbir doğru bilgiye dayanmaksızın halkı Allah yolundan saptırmak ve dini alay konusu yapıp gözden düşürmek için aldatıcı, oyalayıcı ve saptırıcı sözleri satın alır. Böyleleri için alçaltıcı ve aşağılayıcı bir azap vardır.

7. Kendisine âyetlerimiz okunduğu zaman, sanki onu hiç duymamış ve sanki iki kulağında da sağırlık varmışçasına büyüklük taslayıp küstahça arkasını döner gider. Sen onu, can yakıcı bir azapla müjdele!

لَهْوَ الْحَدِيثِ (lehve'l-hadîs) terkibi; insanı faydalı işler yapmaktan oyalayan, hayırlı amellerden alıkoyan, dinleyeni veya okuyanı cezbedip tamamıyla kendi atmosferine çeken her türlü faydasız sözleri, asılsız hikâyeleri, masalları, romanları, tarihî efsâneleri, güldürücü lakırdıları, eğlendirici gevezelikleri, şarkıları ve nağmeleri ifade eder. Cenâb-ı Hak mü'minlerin bu tür boş şeylerden uzak durmalarını ister. (bk. Mü'minûn 23/3; Kasas 28/55)

Rivâyete göre, Kur'an'ın mesajının yayılmasına mâni olmaya çalışan ve buna bir türlü muvaffak olamayan Mekke müşriklerinden Nadir b. Hâris, Rûm ve Acem masalları ihtiva eden kitaplar satın alıp getirir ve Mekkelilere şöyle derdi: "Muhammed size Âd ve Semûd kavimlerinin masallarını anlatıyor. Ben de size Rüstem, İsfendiyâr ve Kayserlerin masallarını anlatacağım." Böyle yapmakla müşrikleri eğlendirir ve insanları Kur'an dinlemekten alıkoymaya çalışırdı. (Vâhidî, *Esbâbu'n-nüzûl,* s. 356) Yine o melûn, bu maksatla şarkıcı kızlar getirirdi. Bir kimsenin Rasûlullah (s.a.v.)'in tesiri altına girdiğini işittiğinde, derhal şarkıcı bir kızı ona musallat eder ve: "Onu yedir, içir, söyleyeceğin şarkılarla onu öyle meftûn et ki diğer taraftan kopup seninle hemhal olsun" tâlimatını verirdi. Böylece eğlendirdiği kimseye: "Gördün ya bu, Muhammed'in çağırdığından, namazdan, oruçtan, onun önünde çarpışıp ölmekten daha iyi değil mi?" derdi. (Kurtubî, *el-Câmi'*, XIV, 52)

Nitekim bu yol, şer odaklarının her devirde insanları hak yoldan saptırmak için başvurdukları bir yoldur. Kötülüğün elebaşları diye vasıflandırabileceğimiz bu kimseler, sıradan insanları kültür adı altında eğlence, spor ve müzik programlarıyla öylesine oyalamaktadırlar ki, hayatın ciddî problemlerine eğilmek için onların ne zamanları ne de istekleri kalmaktadır. Bu boş vermişlik ve nemelâzımcılık duyguları içinde sürüklenmekte oldukları büyük felâketi hissedemez duruma gelmektedirler.

Kur'ân-ı Kerîm'e inanmayan ve onunla savaşı tercih eden kâfirlerin bu hazin âkıbetlerine mukâbil:

إِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ ﴿٨﴾ خَالِدِينَ
فِيهَا وَعْدَ اللّٰهِ حَقًّا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٩﴾

8. İman edip sâlih ameller yapanlara ise, nimetlerle dolu cennetler vardır.

9. Orada ebedî olarak kalacaklardır. Bu, Allah'ın verdiği gerçek sözdür. O, kudreti dâimâ üstün gelen, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olandır.

Rabbinizin nimetlerini ve azametini anlamak için şu ilâhî kudret tecellilerine bakın:

خَلَقَ السَّمٰوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَاَلْقٰى فِى الْاَرْضِ رَوَاسِيَ اَنْ
تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاَنْبَتْنَا
فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ﴿١٠﴾ هٰذَا خَلْقُ اللّٰهِ فَاَرُونِي مَاذَا خَلَقَ
الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ بَلِ الظَّالِمُونَ فِى ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿١١﴾

10. Allah gökleri, gördüğünüz herhangi bir direk olmaksızın yarattı, sizi sarsmasın diye yeryüzüne haşmetli sabit dağlar yerleştirdi ve orada her çeşit canlıyı yaydı. Biz, gökten su indirdik de orada renk, koku, tat bakımından türlü türlü o güzel bitkilerden çift çift yetiştirdik.

11. İşte bunlar, Allah'ın yarattıklarıdır. Peki, gösterin bana, O'nun dışındakiler ne yaratmış? Hayır, gösteremezsiniz; fakat o zâlimler apaçık bir sapıklık içindeler.

İbâdete lâyık yegâne tek ilâh, işte bu muazzam varlıkları yaratan Allah'tır. O'nun dışında müşriklerin taptığı putların yarattığı herhangi bir şey yoktur ki ibâdet edilmeye lâyık olabilsinler. Dolayısıyla yaratma vasfını taşımayan varlıkları Allah'a ortak koşmak, önlerinde secde etmek, yardımları için onlara yalvarmak zulüm ve akılsızlıktan başka bir şey değildir. Bu olsa olsa apaçık bir sapıklıktır.

Öyleyse, bu tür yanlış düşüncelerden kendinizi kurtarıp doğru olanı öğrenmek ve ona uymak için, hikmet sahibi örnek şahsiyet Lokmân (a.s.)'ın şu ölümsüz ve diriltici öğütlerine kulak verin:

Allah’a Ortak Koşma

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا لُقْمٰنَ الْحِكْمَةَ اَنِ اشْكُرْ لِلّٰهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَاِنَّمَا يَشْكُرُ
لِنَفْسِه۪ وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ حَم۪يدٌ ﴿١٢﴾ وَاِذْ قَالَ لُقْمٰنُ لِابْنِه۪
وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللّٰهِ اِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظ۪يمٌ ﴿١٣﴾

12. Biz Lokmân’a hikmet verdik ve: “Allah’a şükret!” buyurduk. Kim şükrederse kendi iyiliği için şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse bilsin ki Allah kesinlikle hiçbir şeye muhtaç değildir, her türlü hamde, övgüye lâyık olan da O’dur.

13. Lokmân oğluna nasihat ederek dedi ki: “Evlâdım! Allah’a ortak koşma. Çünkü şirk, gerçekten çok büyük bir zulümdür!”

Hikmet; illet ve sebeplerini bilerek gâyeye ulaştıracak şekilde ameli ilme, ilmi amele uydurmaktır.

Hikmet; gerçek Hakîm olan Allah Teâlâ’nın hükmüne boyun eğmek, nefsin istediğine değil de Hakk’ın istediğine uymak, nefsi tanıyıp dizginlerini ele alarak ölçülü davranmak ve hükmüne karşı koymanın imkânsız olduğunu bildiğimiz Allah’a karşı asla isyân etmemektir. Bu sebeple âyet-i kerîmede: **“Kime hikmet verilmişse, ona gerçekten pek çok hayır verilmiştir”** (Bakara 2/269) buyrulur.

Lokmân Hakîm’e verilen hikmetlerden biri şöyledir:

Bir gün Dâvûd (a.s.), Lokmân Hakîm’den bir koyun kesip en iyi yerinden iki parça getirmesini istedi. Lokmân Hakîm de ona, kestiği hayvanın dilini ve yüreğini getirdi. Aradan birkaç gün geçtikten sonra Hz. Dâvûd, bu defa hayvanın en kötü yerinden iki parça et getirmesini taleb etti. Lokmân Hakîm, yine koyunun dil ve yüreğini getirdi. Dâvûd (a.s.), ona bunun sebebini sorunca da şöyle dedi:

“–Bu iki şey iyi olursa, bunlardan daha iyisi olmaz. Yine bu iki şey kötü olursa, bunlardan daha kötüsü olmaz!..” (Taberî, *Câmi‘u’l-beyân,* XXI, 82)

Hikmet sahibi kişiye lâzım gelen, hem ilim hem de amel bakımından bunun şükrünü îfâ etmektir. Bu yüzden hikmetin verilmesi mukâbilinde “Allah’a şükret!” buyrulur. Bu şükrün ilmî yönü, önce o hikmetin Allah Teâlâ’nın bir ihsânı olduğunu bilerek, Allah’ı şirkten pak ve uzak tutmaktır. Amelî yönü ise her türlü söz, fiil ve davranışlarda kendi nefsânî arzularını değil, Allah’ın emrini ve rızâsını gözetmektir. İşte bu sebeple, Lokmân (a.s.)’ın oğluna nasihati vesile kılınarak Allah’a şirk koşmak en büyük zulüm sayılıp kesinlikle yasaklanmış,

sonra da sâlih amellerin başında gelen Allah’a kulluk ve ana babaya iyilik emredilmiştir:

وَوَصَّيْنَا الْاِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِۚ حَمَلَتْهُ اُمُّهُ وَهْنًا عَلٰى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فٖي
عَامَيْنِ اَنِ اشْكُرْ لٖي وَلِوَالِدَيْكَۜ اِلَيَّ الْمَصٖيرُ ﴿١٤﴾ وَاِنْ جَاهَدَاكَ
عَلٰٓى اَنْ تُشْرِكَ بٖي مَا لَيْسَ لَكَ بِهٖ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبْهُمَا
فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًاۘ وَاتَّبِعْ سَبٖيلَ مَنْ اَنَابَ اِلَيَّۚ ثُمَّ اِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ
فَاُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾

14. Biz insana, anne-babasına mümkün olan en iyi şekilde davranmasını emrettik. Annesi onu nice zahmetlere katlanarak karnında taşımış; sütten kesilmesi de iki yılı bulmuştur. Onun için, ey insan, bana şükret, ana-babana da teşekkür et. Unutma ki, sonunda bana dönecek ve yaptıklarının hesabını vereceksin.

15. Eğer anne-baban seni, ilâhlığına dâir bilgin olmayan şeyleri bana ortak koşmaya zorlayacak olurlarsa, o takdirde onlara itaat etme. Fakat yine de dünyada onlara gerektiği ölçüde sahip çık. Sen, her işinde bütün gönlüyle bana yönelmiş, sürekli benim rızâmı arayan seçkin kulların yolunu izle. Sonunda dönüşünüz bana olacak, ben de bütün yaptıklarınızı size tek tek haber vereceğim.

Rivâyete göre Sa‘d b. Ebî Vakkâs (r.a.), annesine karşı itaatkâr bir evlattı. Bu mübârek sahâbî İslâm’la şereflendiği zaman annesi:

“–Ey Sa‘d! Sen ne yaptın? Eğer sen, bu yeni dîni bırakmazsan, yemîn olsun ki, ben bir lokma bile yemem, içmem, nihâyet ölürüm. Sen de benim yüzümden «İşte bu kişi anasının kâtilidir!» diye kötü bir isimle çağrılırsın!” demişti. O da:

“–Yapma anneciğim, ben bu dîni hiçbir şey için terk edemem!” deyince, anası da iki gün, iki gece yememiş, kuvvetten düşmüştü. Bunu gören Sa‘d (r.a.):

“–Anneciğim! Vallahi yüz canın olsa da hepsi birer birer çıksa, ben bu dîni hiçbir şey için terk edemem, bilesin! Artık dilersen ye, dilersen yeme!” dedi. Çaresiz kalan Sa‘d’in annesi yemeğe başladı. Bu sebeple bu âyet-i kerîmeler nâzil oldu. (Müslim, Fezâilü’s-Sahâbe 43-44; İbn Esîr, *Üsdü’l-gâbe*, II, 368)

14. âyette **“annesi onu nice zahmetlere katlanarak karnında taşımıştır”** buyrularak annenin fedakârlığına husûsî bir yer verilmekte, dolaylı olarak onun daha çok alaka ve muhabbet beklediğine işaret edilmektedir. Nitekim Rasûl-i Ekrem (s.a.v.), ashâb-ı kirâmdan birinin: “Yâ Rasûlellah! Kime iyilik etmeliyim?”

şeklindeki bir sorusuna, üç defa peş peşe *"annene"* diye cevap vermiş; dördüncüsünde *"babana"* buyurmuştur. (Tirmizî, Birr 1; Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* V, 3, 5)

Mânevîyât yolunun büyüklerinden Şâh-ı Nakşibend Hazretleri'nin bir vasiyet niteliğindeki şu nasihati, yüksek bir İslâm ahlâkını gözler önüne sermektedir. Hz. Pîr buyuruyor ki: "Bizim kabrimizi ziyârete gelenler, önce annemin kabrini ziyâret etsinler!"

Abdurrahman Câmî (k.s.) de anneye hürmet ve sevgiyle alâkalı olarak:

"Ben annemi nasıl sevmem ki; o beni bir müddet cisminde, uzun bir zaman kucağında, ölünceye kadar da kalbinin şefkat köşesinde taşımıştır. Ona hürmetsizlik göstermekten daha kötü bir şey bilmiyorum!.." derdi.

Âyette yer alan **"sütten kesilmesi de iki yılı bulmuştur"** ifadesi, emzirmenin normal süresinin iki yıl kadar olmakla birlikte bunun mutlaka tamamlanması gerekmediğine, ana-baba isterlerse çocuğun iki yıl dolmadan da sütten kesebileceğine işaret etmektedir. (bk. Bakara 2/233)

Lokmân (a.s.), oğluna verdiği nasihatlere şöyle devam ediyor:

يَا بُنَيَّ اِنَّهَٓا اِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فٖى صَخْرَةٍ اَوْ فِى
السَّمٰوَاتِ اَوْ فِى الْاَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللّٰهُؕ اِنَّ اللّٰهَ لَطٖيفٌ خَبٖيرٌ ﴿١٦﴾
يَا بُنَيَّ اَقِمِ الصَّلٰوةَ وَاْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلٰى
مَٓا اَصَابَكَؕ اِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْاُمُورِۚ ﴿١٧﴾ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ
لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِى الْاَرْضِ مَرَحًاؕ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ
فَخُورٍۚ ﴿١٨﴾ وَاقْصِدْ فٖى مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَؕ اِنَّ اَنْكَرَ
الْاَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمٖيرِ ﴿١٩﴾

16. "Evlâdım! Yaptığın iyilik veya kötülük hardal tanesi ağırlığında bile olsa, bir kayanın içinde saklı da olsa, göklerin veya yerin herhangi bir noktasında bile bulunsa, Allah onu çıkarıp âhirette karşına getirir. Çünkü Allah her şeyi bütün incelikleriyle bilir, her şeyden hakkiyle haberdardır."

17. "Evlâdım! Namazı dosdoğru kıl, iyiliği emret, kötülükten sakındır ve bu uğurda başına gelecek musîbetlere sabret. Çünkü bunlar azim ve kararlılık gerektiren mühim işlerdir."

18. "Kibirlenerek insanlardan yüzünü çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Çünkü Allah, kibirle kasılan, kendini beğenmiş,

çokça övünüp duran hiç kimseyi sevmez.”

19. “Yürüyüşünde ölçülü ve dengeli ol; konuşurken de sesini ayarla. Unutma ki, seslerin en beğenilmeyeni eşeklerin sesidir!”

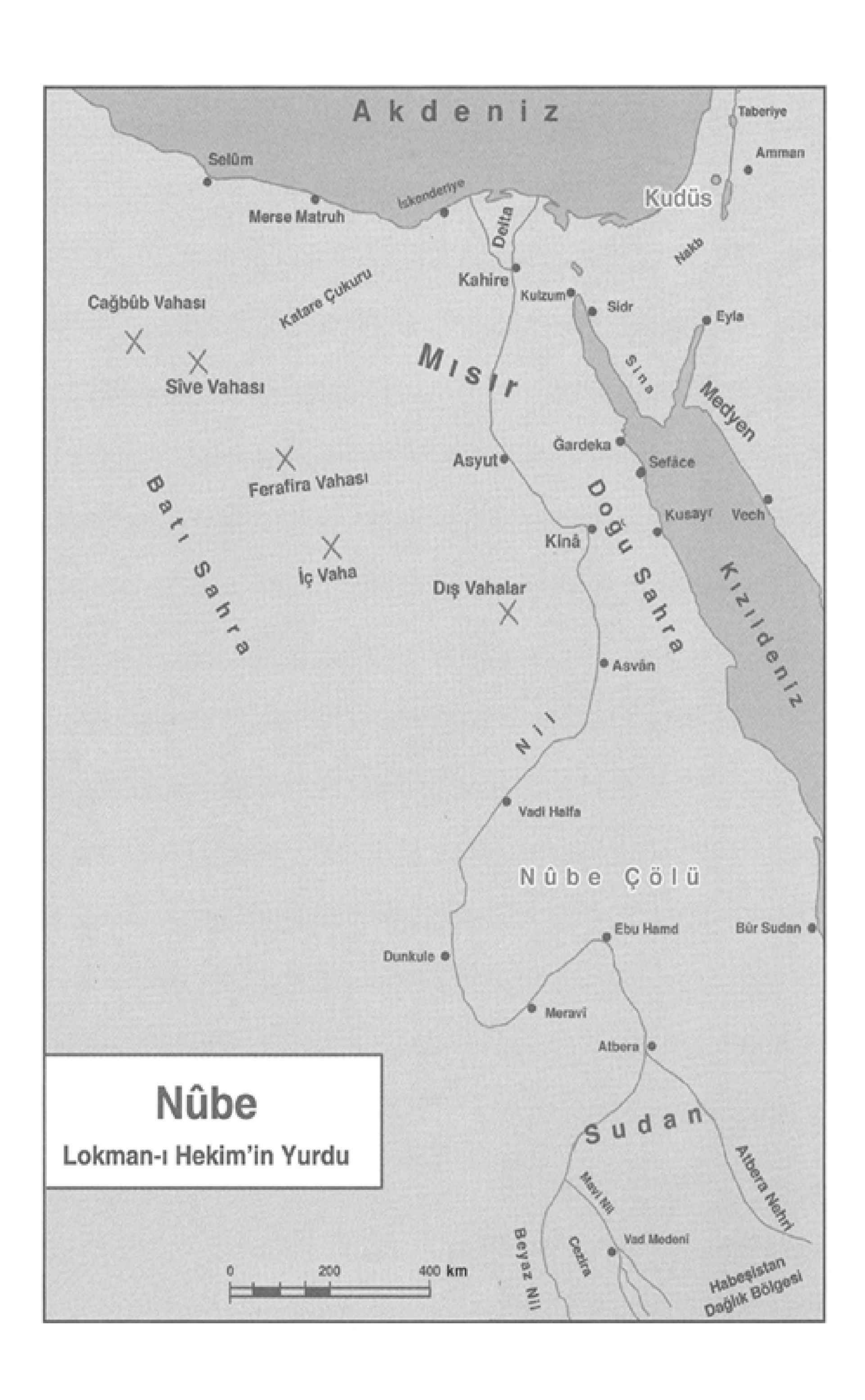
18. âyette kullanılan اَلصَّعْرُ (sa‘r) kelimesi, devenin dizinde bulunan ve onu yüzünü hep aynı yönde tutmaya zorlayan bir hastalık mânasını taşımaktadır. Buradaki ifade ise, kibir ve büyüklük taslayan, başkalarını küçük görerek yüzünü çeviren kimsenin tavrını tasvir eder. Aynı zamanda kibrin, kişinin ruh ve beden âhengini bozan, onu dengesiz harekete sevk eden ciddi bir hastalık olduğunu gösterir.

Yürüyüşün ölçülü ve dengeli olması; her türlü hal ve davranışın hem ifrat hem tefritten uzak, orta ve makûl bir şekilde olmasıdır. Yerine göre dinin öğrettiği en uygun davranış modeli ne ise onu sergileyebilmektir.

Konuşurken sesin ölçülü bir şekilde çıkması ise lüzûmsuz yere bağırmamaktır. Zamana, zemine ve muhatapların durumuna; dinleyenlerin azlığına, çokluğuna ve işitebilme imkânlarına göre sesi ayarlamaktır. Rabbimiz burada eşek sesini misâl vererek bunun kötülüğünü beyân buyurmaktadır. Hatta Hz. Ömer (r.a.), tâkatinden daha fazla yüksek sesle ezan okumaya çalışan bir müezzine: “Ben senin kasıklarının çatlayacağından korktum” demiştir. (Kurtubî, *el-Câmi‘*, XIV, 71)

Eğer insan Rabbini tanır, O’nun görünen-görünmeyen sayısız nimetlerinin farkında olursa, bahsedilen dinî hikmetleri ve ahlâkî faziletleri yerine getirmesi kolaylaşacaktır. Bu sebeple buyruluyor ki:

Akdeniz
Taberiye
Amman
Selûm
İskonderiye
Merse Matruh
Kudüs
Delta
Nakb
Kahire
Kulzum
Sidr
Eyla
Cağbûb Vahası
Katare Çukuru
Mısır
Sîna
Sîve Vahası
Medyen
Ğardeka
Asyut
Sefâce
Ferafira Vahası
Batı Sahra
Doğu Sahra
Kusayr
Vech
Kinâ
İç Vaha
Dış Vahalar
Kızıldeniz
Asvân
Nil
Vadi Halfa
Nûbe Çölü
Ebu Hamd
Bûr Sudan
Dunkule
Meravî
Atbera
Sudan
Atbera Nehri
Mavi Nil
Beyaz Nil
Cezira
Vad Medeni
Habeşistan Dağlık Bölgesi
0
200
400 km
Nûbe
Lokman-ı Hekim'in Yurdu

Açık ve Gizli Nimetler

اَلَمْ تَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاَسْبَغَ
عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً ۜ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللّٰهِ بِغَيْرِ
عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنٖيرٍ ﴿٢٠﴾ وَاِذَا قٖيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَٓا اَنْزَلَ
اللّٰهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ اٰبَٓاءَنَا ۜ اَوَلَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ اِلٰى عَذَابِ السَّعٖيرِ ﴿٢١﴾

20. Görmez misiniz ki Allah, göklerde ne var yerde ne varsa hepsini hizmetinize vermiş olup, açık ve gizli, maddî-mânevî tüm nimetlerini üzerinize yağmur gibi yağdırmaktadır? Buna rağmen öyle insanlar var ki, ne doğru bir bilgiye, ne yol gösterici bir rehbere, ne de aydınlatıcı bir kitaba dayanmaksızın Allah hakkında tartışıp durur.

21. Onlara: "Gelin, Allah'ın indirdiğine uyun!" dendiği zaman, "Hayır, biz atalarımızdan ne görmüşsek ona uyarız" diye karşılık verirler. Peki, şeytan atalarını o kızgın cehennem ateşine çağırmış, onlar da şeytanın çağrısına uyup doğru yoldan çıkmış iseler, yine de onların izinden mi gidecekler?

"Zâhirî ve bâtınî nimetler" ifadesi, Allah Teâlâ'nın insanlara verdiği tüm maddî ve mânevî nimetlerini şumûlüne alır. Bu nimetleri teker teker saymak mümkün olmasa da (bk. İbrâhim 14/34) misâl kabilinden onlardan bir kısmını, bazı zâhirî nimetlerin bâtınî karşılığını ifade etmek suretiyle saymak faydalı olacaktır.

Zâhirî nimetler : Bâtınî nimetler :

• Nimeti görmek Nimet vereni görmek
• Dünyevî nimetler Dinî nimetler
• Yaratılışın güzel olması Ahlâkın güzel olması
• Günahı olmayan bir nefis Gafleti olmayan bir kalp
• Allah'ın maddî nimetler vermesi Allah'ın kulundan râzı olması
• Dünya malı, mülkü ve onların artması Mânevî haller ve onların temizliği
• Maddî nimetlere erişmek Günahlardan korunmak
• Taatleri yerine getirebilmek Bunların kabule şayân olması
• Sâlihlerle sohbet etmek, beraber olmak Onlara tâzim ve hürmeti muhafaza

• Dünyaya karşı zâhid olmak İki cihanı bırakıp
Mevlâ'ya yönelmek
• Kalben maddî bağlardan kurtulmak Rûhen vecde erişmek
• Mücâhedeyi başarmak Müşâhedeye ermek
• Bedenle yapılan taat ve ibâdetler Kalpte tecellî eden
incelikler
• Halkı bırakıp nefisle meşgul olmak Nefsi bırakıp
Rab ile meşgul olmak
• Hakkı talep etmek Hakk'ı bulmak
• Hakk'a vasıl olmak Hakla bâkî olmak.
(Kuşeyrî, *Letâifü'l-i ârât,* III, 20)
Buna göre:

وَمَنْ يُسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَى اللّٰهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ
الْوُثْقٰى ۜ وَإِلَى اللّٰهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٢٢﴾ وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَحْزُنْكَ كُفْرُهُ ۜ
إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا ۜ إِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٢٣﴾
نُمَتِّعُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَى عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٢٤﴾

22. Kim Allah'ın kendisini sürekli gördüğünün şuuru içinde iyi işler yaparak bütün varlığıyla Allah'a teslim olursa, hiç şüphesiz o, kopması mümkün olmayan en sağlam bir kulpa tutunmuş olur. Bütün işler neticede Allah'a varır ve nihâî hükmü dâimâ O verir.

23. Her kim de inkârda diretirse, sakın onun küfrü seni üzmesin. Neticede hepsinin dönüşü bizedir ve yaptıklarının sonuçlarını onlara haber vereceğiz. Şüphesiz Allah, göğüslerde saklı tutulan en gizli niyet ve düşünceleri bile çok iyi bilir.

24. Onları kısa bir süre dünya zevklerinden faydalandıracak, sonra onları pek ağır ve şiddetli bir azaba mahkûm edeceğiz.

Sağlam kulp, Allah'ın dinidir. Cenâb-ı Hakk'ın sapasağlam ipi olan Kur'ân-ı Kerîm ile ona nasıl uyulacağını numûne şahsiyetiyle örnekleyen Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz'dir. Nitekim Allah Rasûlü (s.a.v.) şöyle buyurur:

"Size iki ey bırakıyorum. Bunlara sımsıkı sarıldığınız müddetçe asla sapıklığa dü mezsiniz: Allah'ın kitabı ve Rasûlü'nün sünneti." (*Muvatta'*, Kader 3)

Esâsen insanın fıtratında tek Allah'a inanıp kulluk etme duygusu vardır. Fakat çok derinlerde kaldığı için bir türlü şuur üstüne çıkıp işe yarar hâle gelememektedir:

وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللّٰهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٥﴾ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَنِىُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٦﴾

25. Onlara: “Gökleri ve yeri yaratan kimdir?” diye soracak olsan, mutlaka “Allah’tır!” diye cevap verirler. Onlara de ki: “Demek her türlü övgüye lâyık olan da yalnızca Allah’tır. Öyleyse, nasıl oluyor da O’ndan başkasına tapıyorsunuz?” Ne var ki onların çoğu, bu itiraflarının tabiî sonucunun Allah’ın gönderdiği dine uymak olduğunu bilmiyorlar.

26. Göklerde ve yerde olan her şey Allah’ındır. Şüphesiz Allah, hiçbir şeye muhtaç değildir, her türlü hamde, övgüye lâyık olan da sadece O’dur.

Allah’ı göklerin ve yerin yaratıcısı olarak kabul eden kişinin, tek ilâh ve tek rabbin de yalnızca Allah olduğunu kabul etmesi gerekir. Yine o kişi, yalnızca Allah’ın ibâdet ve taate lâyık olduğunu, yalnızca O’ndan yardım istenebileceğini ve O’ndan başka hiçbir varlığın, din gönderme ve hüküm koyma yetkisine sahip olamayacağını da kabul etmek zorundadır. Çünkü her şeyi yaratandan başkasını ilâh kabul etmek akla aykırıdır. Aynı şekilde bir varlığın yaratıcı olduğuna inanıp, O’nun yarattıkları arasından birini, belâları giderici bir ilâh veya kudret, hüküm ve hâkimiyet sahibi bir varlık olarak görmek hiçbir akıl sahibinin kabul edemeyeceği bir çelişkidir.

Allah’ın hem ilmi ve kudreti hem de bu ulvî sıfatlarının tecellileri nihâyetsizdir. Bunu Cenâb-ı Hak bir misâlle beyân etmektedir:

وَلَوْ اَنَّ مَا فِى الْاَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ اَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ اَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٧﴾ مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ اِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ اِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٢٨﴾

27. Eğer yeryüzündeki bütün ağaçlar kalem, denizler de mürekkep olsa, arkasından buna yedi deniz daha eklense, imkânı yok, Allah’ın kelimeleri yazmakla bitmez. Muhakkak ki Allah, kudreti dâimâ üstün gelen, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olandır.

28. Sizin yaratılmanız da, tekrar diriltilmeniz de tek bir kişinin yaratılıp diriltilmesi gibidir. Gerçekten Allah, her şeyi hakkiyle işiten, her şeyi hakkiyle görendir.

27. âyette verilen misâl, Allah Teâlâ’nın sonsuz kudret ve azametini, Kur’ân-ı

Kerîm'in şeref ve kıymetini beşerî idrâk seviyesine yakınlaştırmaya çalışarak, kulları sahte tanrıları bırakıp yalnızca Allah'a teslimiyete yönlendirmektedir. (bk. Kehf 18/109) Yine Allah, öyle nihâyetsiz bir kuvvet ve kudrete sahiptir ki, O'na göre -isterse trilyonlarca olsun- bütün insanları yoktan yaratmak, öldürmek ve yeniden diriltmek, sadece bir insanı yaratıp diriltmek gibidir. O'nun için "zorluk" diye bir şey söz konusu değildir.

İsterseniz bir de O'nun şu muhteşem kudret ve azamet tecellilerini seyredin:

Allah Gerçeğin Tâ Kendisidir

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُولِجُ الَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَۘ كُلٌّ يَجْرٖٓى اِلٰٓى اَجَلٍ مُسَمًّى وَاَنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبٖيرٌ ﴿٢٩﴾ ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْحَقُّ وَاَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْبَاطِلُۙ وَاَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبٖيرُ ﴿٣٠﴾

29. Görmez misin ki, Allah geceyi gündüze katıyor, gündüzü de geceye katıyor. O, güneşi ve ayı emrine boyun eğdirmiştir; her biri kendi yörüngesinde belirlenmiş bir vakte kadar akıp gidiyor. Şüphesiz Allah, sizin yaptıklarınızı da gâyet iyi biliyor.

30. Bütün bu deliller göstermektedir ki, Allah gerçeğin tâ kendisidir; kulluk edilmeye lâyık olan yalnızca O'dur. Müşriklerin O'ndan başka ilâhlaştırıp yalvardıkları putlar ise asılsız ve geçersizdir. Çünkü Allah, evet O, her şeyden çok yücedir, çok büyüktür.

Belirtilen bu fânî varlıklara değil, bunları yaratan ve idâre edene, gerçekten kulluğa lâyık yegâne İlâh ve Rab olana, her şeyi hakkiyle işitip görene tapmak akla daha münâsip değil midir? Nitekim bu hususa yer veren bir âyet-i kerîmede şöyle buyrulur:

"Gece ile gündüz, güneş ve ay O'nun birliğini ve kudretini gösteren delillerdendir. Siz güneşe de aya da secde etmeyin; her şeyi olduğu gibi bunları da yaratan Allah'a secde edin, eğer sadece O'na kulluk yapacaksanız." (Fussılet 41/37)

Cenâb-ı Hakk'ın denizde görülebilecek ve seyredilebilecek kudret delillerinden biri, orada Allah'ın lutfuyla kolayca akıp giden gemilerdir:

اَلَمْ تَرَ اَنَّ الْفُلْكَ تَجْرٖى فِى الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللّٰهِ لِيُرِيَكُمْ مِنْ اٰيَاتِهٖؕ اِنَّ فٖى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣١﴾ وَاِذَا غَشِيَهُمْ مَوْجٌ كَالظُّلَلِ دَعَوُا اللّٰهَ مُخْلِصٖينَ لَهُ الدّٖينَۚ فَلَمَّا نَجّٰيهُمْ اِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌؕ وَمَا يَجْحَدُ بِاٰيَاتِنَٓا اِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ ﴿٣٢﴾

31. Görmez misin ki, Allah'ın lutfuyla gemiler denizde nasıl akıp gidiyor? Allah böylece varlığının ve kudretinin bir kısım delillerini size göstermek

istiyor. Elbette bunda çok sabreden, her dâim şükreden kimseler için deliller, ibretler vardır.

32. Denizde gemilerle seyahat ederken onları dağlar gibi dalgalar sardığında sadece Allah'a yönelerek bütün samimiyetleriyle O'na yalvarırlar. Onları kurtarıp selâmetle karaya çıkardığımızda ise içlerinden bir grup orta yolu tutar. Diğerleri ise yeniden inkâra döner. Bizim âyetlerimizi, verdiği söze ihânet eden böyle nankörlerden başkası inkâr etmez.

O halde:

يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ وَاخْشَوْا يَوْمًا لَا يَجْز۪ي وَالِدٌ عَنْ وَلَدِه۪ۘ
وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنْ وَالِدِه۪ شَيْـًٔاۜ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ
الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا۠ وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللّٰهِ الْغَرُورُ ﴿٣٣﴾

33. Ey insanlar! Rabbinize gönülden saygı duyup O'na karşı gelmekten sakının! Öyle bir günden korkun ki, ne babanın evlâdına o gün en küçük bir faydası dokunabilir, ne de evlâdın babasına. Allah'ın vaʻdi elbette gerçektir. O halde sakın dünya hayatı sizi aldatmasın ve çok hilekâr şeytan sizi Allah'ın rahmeti ve affı ile kandırmasın!

Burada birbirine faydası en çok umulan "baba ve evlat" misâl verilip, bunların bile birbirine zerre kadar fayda sağlamayacağı haber verilmek suretiyle, bunun dışındaki insanların birbirine yardım etmelerinin imkânsızlığı bildirilir. Hatta fayda vermek bir tarafa zarar verme veya zarar görme ihtimali daha yüksektir. Âyet-i kerîmelerde şöyle buyrulur:

"Öyle ki, o günün dehşetinden dost dostun hâlini sormaz. Oysa onlar birbirlerine de gösterilirler. Fakat inkârcı suçlu ister ki, mümkün olsa da o günün azabından kurtulmak için fidye olarak verse oğullarını! Eşini, kardeşini! Kendisine kol kanat geren bütün sülâlesini! Yeryüzünde kim varsa hepsini! Bunları verse de, sonra kurtarsa kendisini!" (Meâric 70/10-14. Ayrıca bk. Bakara 2/48; Abese 80/34-37)

Bütün bu sıkıntı ve zorlukları aşabilmek için gösterilen kurtuluş yolu iman, takvâ ve sâlih amellerdir. Bunlara yönelebilmek ve maddî mânevî tüm imkânları bu yola sarf edebilmek için "iki aldatıcı"ya karşı dikkatli olmak gerekir:

Birincisi; dünya hayatı; dünyanın insanı Allah'tan uzaklaştıran oyun, zevk ve eğlenceleri. İkincisi; insanı, Allah'ın af ve merhametine güvendirerek aldatan şeytan, nefis, kötü arkadaş gibi diğer aldatıcı varlıklar. Şâir Bâkî ne güzel söyler:

"Âkil odur gelmeye dünya metâından gurûr,
Müddet-i devr-i felek bir demdir, âdem bir nefes."

"Akıllı insan o kimsedir ki, dünya malına ve mülküne aldanmaz. Çünkü bütün kâinatın varlığı bir andan, insanın ömrü de bir nefesten ibarettir."

Dolayısıyla kul, Allah rızâsı istikâmetinde ilerlerken engellere takılıp kalmamak için bütün bu vesvese ve aldatmalara karşı hazırlıklı ve dirençli olmalı, onlarla mücâdele edecek ilmî, fikrî ve irfânî bir hazırlığa sahip bulunmalıdır. Bu gereklidir, çünkü insanın ölüm anı sır olduğu gibi, kıyâmet vakti de sırdır:

إِنَّ اللّٰهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿٣٤﴾

34. Kıyâmetin ne zaman kopacağının bilgisi yalnız Allah'ın katındadır. Yağmuru O indirir. Rahîmlerde olanı da O bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Hiç kimse nerede öleceğini de bilemez. Şüphesiz, her şeyi hakkiyle bilen, her şeyden hakkiyle haberdâr olan yalnız Allah'tır.

İnsan için son derece mühim ve kritik olan bu zamanları Cenâb-ı Hakk'ın gizli tutmasının ve peygamberlerine dahi bildirmemesinin şüphesiz pek çok hikmeti vardır. Bizim anlayabildiğimiz en mühim hikmeti, kulun hiçbir an gaflete düşmeksizin ihsân şuuruyla bir kulluk hayatı sürdürmesi ve son nefesinde imanla âhiret âlemine intikâl edip edememe endişesi içinde olmasıdır. Bu bakımdan sözün akışına uygun olarak insanın husûsîyle şu iki hususu da;

- Yarın ne kazanacağını
- Nerede öleceğini hiç bilmediği belirtilir:

Allah Teâlâ ise "Alîm" ve "Habîr" sıfatlarıyla olmuşu olacağı, zâhiri bâtını, açığı gizliyi hepsini en iyi bilir. Hepsinden tam olarak haberdârdır. Dolayısıyla tüm insanlığa düşen, kendiliklerinden ürettikleri yanlış inanç bataklıklarından, nefsânî temâyül girdaplarından, kendilerini hapsettikleri daracık fikir ve anlayış kalıplarından, hâsılı her türlü küfür, şirk, günah ve isyân karanlıklarından kurtulmak, Yüce Rabbimizin dâvet buyurduğu geniş, aydınlık, dosdoğru İslâm caddesine çıkıp, oradan huzur içinde Allah Teâlâ'nın cennet, rızâ ve muhabbetine doğru ebedî bir yolculuğa devam etmektir. İşte şimdi de, Allah'a şükrederek O'na yakınlaşmanın en güzel yolu olan "secde"yi dikkat nazaralarına sunan Secde sûresi, buradaki irşat ve dâveti daha da derinleştirmektedir:

32- SECDE SÛRESİ

سُورَةُ السَّجْدَةِ

32. SECDE SÛRESİ

Secde sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 30 âyettir. 15. âyetinde yer alan tilâvet secdesi emri sebebiyle bu sûreye, "Secde" ismi verilmiştir. Resmî tertîbe göre 32, iniş sırasına göre 75. sırada yer alır.

Konusu

Sûre, Kur'ân-ı Kerîm'in Allah Teâlâ'dan gelen ilâhî bir kelâm olduğunda şüphe bulunmadığını ikrâr ile başlar. Cenâb-ı Hakk'ın "yaratma" sıfatının tecellîlerine, kâinatı idâre tarzına ve O'nun kudret, azamet ve cemâl tezâhürlerine temas eder. Şirki reddedip tevhîdi ispat eder. İnsanın değersiz bir sudan başlatılıp mükemmel bir şekle büründürülmesini hatırlatarak onu şükre ve mesuliyetini idrâke dâvet eder. Zira ölüm gerçeği ile birlikte dünya safhası kapanmış, âhiret sayfası açılmış olacak ve orada herkes yaptıklarına göre iyi ya da kötü bir muâmeleye tâbi olacaktır. Nitekim daha önce Hz. Mûsâ'nın dâveti de bu istikâmette olmuştur. Sûre, önceden gelip geçen toplumların hallerinden ibret almayı ve yağmurun yağıp bitkilerin bitmesi gibi Allah'ın varlık delilleri üzerinde tefekkür ederek hak bâtıl mücâdelesinde mü'minlerin gâlip gelip kâfirlerin hezîmete uğrayacağı müjdesiyle nihâyete erer.

Fazileti

Rasûlullah (s.a.v.), cuma günleri sabah namazında bazan Secde ve İnsan sûrelerini okurdu. (Müslim, Cuma 64)

Yine gelen rivâyetlere göre Efendimiz (s.a.v.) Secde ve Mülk sûrelerini okumadan uyumazdı. (Dârimî, Fezâilü'l-Kur'an 19)

Şüphesiz Gerçek

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

الٓمٓ ﴿١﴾ تَنْز۪يلُ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ ف۪يهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَم۪ينَۜ ﴿٢﴾ اَمْ
يَقُولُونَ افْتَرٰيهُۚ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ لِتُنْذِرَ قَوْمًا مَٓا اَتٰيهُمْ مِنْ نَذ۪يرٍ
مِنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٣﴾

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Elif. Lâm. Mîm.

2. İçinde hiçbir şüphe bulunmayan bu kitap, âlemlerin Rabbinden parça parça indirilmektedir.

3. Yoksa, "Onu Muhammed kendisi uyduruyor!" mu diyorlar? Hayır, asla! Tam aksine bu, Rabbin tarafından gönderilen gerçeğin tâ kendisidir; senden önce kendilerine herhangi bir uyarıcı gelmemiş olan bir toplumu Allah'ın azâbıyla uyarman için indirilmiştir. Umulur ki, bu sâyede doğru yolu bulurlar.

Kur'ân-ı Kerîm'in kaynağının ne olduğunu ve nasıl yüce bir zattan geldiğini öğrenmek isterseniz şu ilâhî beyânlara kulak verin:

اَللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ
اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِۜ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِه۪ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَف۪يعٍۜ اَفَلَا
تَتَذَكَّرُونَ ﴿٤﴾ يُدَبِّرُ الْاَمْرَ مِنَ السَّمَٓاءِ اِلَى الْاَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ اِلَيْهِ
ف۪ي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُٓ اَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ﴿٥﴾ ذٰلِكَ عَالِمُ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ الْعَز۪يزُ الرَّح۪يمُۙ ﴿٦﴾

4. O Allah ki, gökleri, yeri ve bunlar arasında bulunan her şeyi altı günde yarattı, sonra da arş üzerine istivâ etti. Sizin O'ndan başka ne bir dostunuz ne de bir şefaatçiniz vardır. Hâlâ düşünüp ders ve öğüt almayacak mısınız?

5. O, bütün işleri gökten yere doğru düzenleyip yönetir. Sonra her iş, sizin hesâbınıza göre bin yıl tutan bir günde Allah'ın belirlediği yüce bir makâma yükselir.

6. İşte bu, duyuların ötesinde kalanı da duyuların algı sahasına gireni de

bilen, kudreti dâimâ üstün gelen, engin rahmeti her şeyi kuşatmış olan Allah'tır.

"Altı gün"den maksat, süresini akılla idrâk etmemiz mümkün olmayan altı uzun zaman dilimidir. Gökler, yer ve onlarda bulunan varlıkların yaratılması bu uzun zaman dilimleri içinde gerçekleşmiştir. Cenâb-ı Hak, kâinatın yaratılışını tamamladıktan sonra arşa istivâ etmiş yani varlıkları kendi hâline bırakmayıp, onların saltanat, hâkimiyet, tedbir ve tasarrufunu kudret elinde tutmuştur. Her şey O'nun kudret ve iradesine bağlı olduğu ve ancak O'nun izni ile hareket ettiği için, gerçek mânada bizim için Allah'ın dışında bir dostun veya bir şefaatçinin olması imkân dışıdır.

Tefsir edilmekte olan 5. âyette, Allah Teâlâ'nın kâinatı nasıl yönettiği ve oradaki işleri nasıl sevk u idâre ettiği anlatılır. Rabbimiz işleri ve olayları gökten yere doğru "tedbîr" etmektedir. "Tedbîr", bir işin arkasını görerek ona göre gereğini tâyin etmektir. Allah Teâlâ'nın tedbîri ise hikmetine uygun olarak irade buyurmasıdır. Anlaşılan o ki, bizim dünya şartları içinde bin yıl zaman alan hâdiseler, Cenâb-ı Hakk'a göre bir günlük iştir. Rabbimiz, âdetâ günlük "iş programı"nı, o işlerle vazîfeli meleklerine havale eder. Onlar da o günün çalışma raporunu huzuruna çıkıp kendisine takdîm ederler ve yine bizim hesâbımıza göre bin yıl tutacak ertesi güne ait emirleri alırlar. Bu, böylece devam eder gider.

Kur'ân-ı Kerîm'in iki yerinde daha bu hususa yer verilir. Bu âyeti, o iki âyetle birlikte değerlendirdiğimiz takdirde meselenin anlaşılması daha kolay olacaktır. Peygamberimiz (s.a.v.)'in ilk muhatapları olan müşrikler ona şöyle diyorlardı: "Muhammed kaç yıldır peygamber olduğunu iddia ediyor. Dâvetini reddettiğimiz takdirde Allah'ın azâbının tepemize ineceği tehdidinde bulunuyor, yıllardır bu tehdidini sürdürüyor. Fakat onu kaç defadır inkâr etmemize rağmen üzerimize azap filan indiği yok. Eğer söylediklerinde bir doğruluk payı olsaydı bizim binlerce kez azaba uğratılmamız gerekirdi." İşte bu âyetlerin, onların bu tür itirazlarını cevaplandırmak için indiği anlaşılmaktadır. (bk. Hac 22/47; Meâric 70/1-7)

Bu âyetlerin beyanına göre Allah Teâlâ'nın her türlü iş ve oluş hakkında belli bir plânı vardır. İşler o plâna göre vuku bulur. Dolayısıyla münkirlerin acele azap taleplerinin hemen karşılık bulma şartı yoktur. Yalnız bu, peygamberin uyardığı azabın hiç gerçekleşmeyeceği anlamına da gelmez. Aksine, ilâhî plân dâhilinde şartlar oluşup vakit girince netice mutlaka hâsıl olacaktır.

Allah'ın en büyük merhamet tecellilerinden biri ise şudur:

اَلَّذٖٓي اَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَاَ خَلْقَ الْاِنْسَانِ مِنْ طٖينٍۚ ﴿٧﴾

ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ ﴿٨﴾ ثُمَّ سَوّٰيهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَالْاَفْـِٔدَةَۜ قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ ﴿٩﴾

7. O Allah ki, yarattığı her şeyi en güzel bir şekilde yarattı; insanı yaratmaya da çamurdan başladı.

8. Sonra onun neslini, değersiz bir sudan süzülmüş bir özden yarattı.

9. Ardından onu güzel bir insan şeklinde düzenleyip ona rûhundan üfledi. Böylece size kulaklar, gözler ve kalpler bahşetti. Ne kadar da az şükrediyorsunuz!

Hz. Mevlânâ (k.s.), insanın çamur ve ruhtan oluşan bu muazzam ve muamma yapısını şöyle tahlil edip ona yol göstermeye çalışır:

"Ey Ganî olan Allah! Sen bir küçük yağ parçasına, yani göze aydınlık ihsân edersin. Bir kemik parçasına, yani kulağa işitme hassâsı verirsin. Görmek ve işitmek gibi mânaların, bedenle eşyayı anlayabilmenin de adları ile ne ilgisi vardır? Zâten söz yuva gibidir; mâna ise kuş gibi. Beden ırmak yatağı; rûh da ondaki akar suya benzer. Rûhun sembolü olan su akıp gitmededir. Sen ise «Duruyor» dersin. O koşup gitmededir; sen ise «Oturmuş kalmış» dersin. Suyun derelerden, arklardan akıp gittiğini görmüyorsan, onun üstündeki yeniden yeniye yığılan şu çerçöp nedir? Hiç değilse onlara bak! Ey insan! Senin çerçöpün de düşüncelerindir! Her an sana dokunulmamış, alınmamış, kızoğlan kız, çeşitli şekillere bürünmüş düşünce gelir gider. Suyun yüzü de, düşünce ırmağı da akıp giderken, sevimli sevimsiz, güzel çirkin, bir çok çerçöpü de sürükler, onlardan bir türlü kurtulamaz. Tertipleyen öyle tertiplemiştir. Aslında hakîkat bahçelerinden akıp gelen bu ırmağın üstüne, gayb âleminin meyvelerinden kabuklar düşer. Sen o kabukların özünü, meyvesini suyun içinde ara! Çünkü o su hakîkat bağından gelmektedir. O meyvelerden bazıları kabz yani acı, bazıları bast yani tatlıdır; bazıları insana yolunu şaşırtır, «dalâlet»e sürükler, bazısı doğru yola, «hidâyet»e ulaştırır. Eğer sen hayat suyunun, rûh ırmağının nasıl akıp gittiğini göremiyorsan, hiç olmazsa bir ırmağın kenarına otur da ırmağı seyret ve kendi ömrünün bir su gibi akıp gittiğini ve tükendiğini düşün! Şu bitkilerin, o suda sürüklenen kabukların, çerçöpün geçip gidişine bak; her şey gelip geçicidir. Eğer su fazla gelirse, kuvvetli akacak olursa, üstündeki bizi etkileyen düşünce kabukları da çabucak geçer gider. Bu ırmak pek hızlı akınca, âriflerin gönüllerindeki gam, kasâvet de durmaz, çabucak geçer gider. Orada sudan başka, yani ilâhî feyzden başka bir şey kalmaz." (Mevlânâ, *Mesnevî,* 3290-3301. beyitler)

Ancak, ne yazık ki, pek çok insan bu noktada nefsânî girdapların esîri olmakta ve gereği gibi Rabbine şükür vazîfesini yerine getirmemektir. İşte Kur'an âyetleri bu hassas noktada devreye girerek, gaflet içinde bulunan insanlığı ölümle ve âhiretin korkunç ahvâliyle şöyle ikâz etmektedir:

وَقَالُوٓا ءَاِذَا ضَلَلْنَا فِى الْاَرْضِ ءَاِنَّا لَفِى خَلْقٍ جَدِيدٍ ۜ بَلْ هُمْ بِلِقَٓاءِ
رَبِّهِمْ كَافِرُونَ ﴿١٠﴾ قُلْ يَتَوَفّٰيكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِى وُكِّلَ بِكُمْ
ثُمَّ اِلٰى رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴿١١﴾

10. Dediler ki: "Biz toprağın altında kaybolup gittikten sonra, yani biz o zaman yeniden mi yaratılacağız?" Hayır, aslında onlar Rableriyle buluşmayı inkâr etmektedirler.

11. De ki: "Sizin için tâyin edilen ölüm meleği sizi öldürecek, sonra da Rabbinizin huzuruna çıkarılacaksınız."

Her insan için ayrı ayrı vazîfelendirilen "ölüm meleği", vakti gelince o kişinin ruhunu teslim alacak ve onu Rabbinin huzuruna götürecektir. Çürüyüp kaybolmak yalnızca beden için geçerlidir. İlâhî bir nefha olan rûhun ne çürümesi, ne de kaybolup gitmesi mümkündür. Bedeni terk ettikten sonra da onun hayatiyeti devam edecektir. Dünyada yaşadığı hayat ve yaptığı faaliyetlerle birlikte ne tür bir şahsiyet geliştirmişse, bu husûsiyetinden hiçbir şey kaybetmeksizin veya ona bir şey ilâve edilmeksizin öylece alınıp Rabbine döndürülür. Kabir hayatı o hâliyle devam eder. Aynı şahsiyete âhirette yeni bir doğuş ve yeni bir beden verilir. İlâhî dîvâna duracak, hesâba çekilecek, ceza veya mükâfata tâbi tutulacak olan da yine aynı şahsiyettir.

Gelen âyetlerde inkârcıların iman etmekle mükellef oldukları her şeyi açık seçik gördükleri mahşer yerindeki pişmanlıklarının ve dünyaya tekrar dönme taleplerinin dile getirildiği pek acıklı bir manzara sunulur:

وَلَوْ تَرٰٓى اِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُؤُ۫سِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۜ رَبَّنَٓا اَبْصَرْنَا
وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا اِنَّا مُوقِنُونَ ﴿١٢﴾ وَلَوْ شِئْنَا لَاٰتَيْنَا
كُلَّ نَفْسٍ هُدٰيهَا وَلٰكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنّ۪ى لَاَمْلَئَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ
وَالنَّاسِ اَجْمَع۪ينَ ﴿١٣﴾ فَذُوقُوا بِمَا نَس۪يتُمْ لِقَٓاءَ يَوْمِكُمْ هٰذَا ۚ اِنَّا
نَس۪ينَاكُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

12. Âhireti inkâr eden o suçluları, Rablerinin huzurunda utançtan

başlarını eğmiş halde bir görsen! Şöyle yalvaracaklar: "Rabbimiz! Gördük, işittik! Bizi dünyaya geri gönder de sâlih ameller işleyelim. Çünkü artık biz gerçeği kesin olarak anlamış bulunuyoruz!"

13. Biz dileseydik her insanı mutlaka doğru yola eriştirirdik. Fakat benim: "İnsanların ve cinlerin azgınlarıyla cehennemi kesinlikle ağzına kadar dolduracağım" şeklindeki sözüm mutlaka gerçekleşecektir.

14. "Siz nasıl ki şu içinde bulunduğunuz günkü buluşmayı unuttuysanız, şimdi de tadın bakalım azâbı! Bu defa da biz sizi unutuyor, isteklerinize kayıtsız kalıyoruz. Artık işlediğiniz günahların karşılığı olarak sonu gelmeyecek azâbı tadın!"

Allah dilediği takdirde herkesi doğru yola eriştirmeye kadir olmakla birlikte, imtihan gereği olarak dünyada böyle umûmî bir dilekte bulunmamış, herkesi kendi tercihiyle baş başa bırakmıştır. Böylece, insanlardan doğru yolu tercih edenler olduğu gibi, belki daha fazlasıyla küfür yolunu tercih edenler de olmuştur ve olmaktadır. İşte öte dünyada cehennemi dolduracak olanlar, küfrü tercih eden bu insanlar ve cinlerdir. Cenâb-ı Hakk'ın "Ben dolduracağım" sözü ise, tabiî olarak gerçekleşecek bu neticeyi haber vermektedir. Yoksa Allah Teâlâ, kimseyi zoraki ve mecburi olarak cehenneme atacak değildir.

Dünyada ilâhî gerçeklerden derin bir gaflet içinde yaşayıp ancak âhirette aklı başına gelen böyle inkârcıların aksine, henüz fırsat kapıları kapanmamışken Allah'ın âyetlerine iman eden ve tüm dikkatleriyle onların gösterdiği istikâmette hayat süren basîret gözleri açık şu tâlihli kullar da vardır:

Seher Bülbülleri

إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِاٰيَاتِنَا الَّذ۪ينَ اِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ
رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿١٥﴾ تَتَجَافٰى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ
يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿١٦﴾ فَلَا تَعْلَمُ
نَفْسٌ مَٓا اُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ اَعْيُنٍ جَزَٓاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾

15. Bizim âyetlerimize ancak şu kimseler iman ederler ki, o âyetlerle kendilerine öğüt verildiği zaman, hiçbir büyüklük duygusuna kapılmadan derhal yüzleri üzere secdeye kapanır ve Rablerini övgülerle anıp tesbih ederler.

16. Geceleyin yanları yataklardan uzaklaşır, azâbından korkup rahmetini umarak Rablerine yalvarırlar ve kendilerine verdiğimiz rızıklardan Allah yolunda harcarlar.

17. Yaptıkları bütün bu güzel işler karşılığında onlar için göz ve gönül aydınlığı olacak hangi sürpriz nimetlerin saklı tutulduğunu hiç kimse hayal bile edemez.

Bu tâlihli kullar:

Birincisi; kendilerine Allah'ın âyetleri hatırlatıldığı, bunlarla va'z u nasîhat edildiği zaman, kalplerine işleyen, ruhlarını saran yüksek mânalar ve bunlardan hâsıl olan derin bir huşû ile derhal yüzleri üzere secdelere kapanırlar. O âyetlerde buyrulan emir ve nehiyler, güzel ahlâk ve edep kâideleri karşısında sağırlar ve körler gibi davranmazlar. (bk. Furkãn 25/73) Bilakis bu âyetleri dinledikleri zaman ağlarlar, gözlerinden yaşlar akıtırlar, okudukça ve dinledikçe huşûları daha da artar. (bk. Mâide 5/83; İsrâ 17/107-109)

İkincisi; Rablerine hamd ederler, dâimâ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ (elhamdülillâh) derler. Gerek namazda rukû ve secde ederken: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظ۪يمِ (sübhâne rabbiye'l-azîm), سُبْحَانَ رَبِّيَ الْاَعْلٰى (sübhâne rabbiye'l-a'lâ) diyerek, gerekse namaz dışında yaptıkları tesbihâtlarla Allah'ı tesbih ve tenzîh ederler.

Üçüncüsü; Allah'a kulluğa, O'na secde etmeye, O'nu anıp tesbih etmeye karşı büyüklenmezler. Âyetler onlara neyi yapmalarını emrediyorsa onu seve seve yapar, neden kaçınmalarını istiyorsa ondan da kesinlikle sakınırlar. İlâhî irade karşısında tam bir teslimiyet gösterip, nefsânî tahrik ve temâyüllere itibar

etmezler.

Dördüncüsü; farz olan ibâdetleri büyük bir dikkat ve itinâ ile îfâ ettikleri gibi, nâfile ibâdetlere, bunlar arasında da ilâhî rahmet ve feyzin sağnak sağnak yağdığı seher vakitlerinde yanlarını tatlı yataklarından uzaklaştırarak teheccüd namazı kılmaya apayrı bir ehemmiyet verirler. Rable baş başa kalınan o ıssız demlerde ellerini ve gönüllerini ilâhî dergâha açıp, azâbından korkarak ve rahmetini umarak Allah'a niyâz eder, yalvarır yakarırlar. Onlar, Allah'ın kendilerine ihsân ettiği rızıklardan da yine O'nun yolunda zekât, sadaka ve başka yollarla cömertçe harcarlar. Bu konuda cimrilik göstermezler.

16. âyetteki "yanların yataklardan uzak tutulduğu" vakitlerin, başka tevcihler olmakla birlikte, sözün geliminden daha ziyâde seher vakitleri olduğu anlaşılmaktadır. Burada ilâhî medhe nâil olan mü'minlerin, geceleri biraz uyuduktan sonra kalkıp namaz kıldıkları haber verilir. (bk. Zâriyât 51/17-18; Müzzemmil 73/20)

Nitekim Rasûlullah (s.a.v.), kendisine: "Yâ Rasûlallah! Bana, cennete girmemi sağlayacak ve beni cehennemden uzaklaştıracak bir amel söyle" diye talepte bulunan Muaz b. Cebel (r.a.)'a şöyle buyurmuştur: *"Sana iyiliklerin kapılarını göstereyim mi: Oruç bir kalkandır, sadaka suyun ate i söndürdüğü gibi günahı söndürür. Ki inin geceleyin namaz kılması da bu iyilik kapılarından biridir."* Efendimiz bunun ardından Secde sûresi 16-17. âyetleri okumuştur. (Tirmizî, İman 8; İbn Mâce, Fiten 12)

Allah Teâlâ, gece ortasında ibâdetlerini halkın gözünden gizleyip sırf Allah rızâsı için ibâdet eden mü'minlerin mükâfatını, yaptıkları işlere uygun olarak gizlediğini haber vermektedir. Ameller nasıl gece ortasında gizli yapılmış ise, onların mükâfatları da öyle gizli tutulmuştur. (bk. Buhârî, Tefsir 32/1; Müslim, Cennet 2-5)

Bu noktada Allah'a itaat eden mü'minle Allah'a itaat yolundan çıkmış fâsık arasında bir mukayese faydalı olacaktır:

أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَا يَسْتَوُونَ ﴿١٨﴾ أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَى نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾
وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوَاهُمُ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا
فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٠﴾

18. Öyle ya, mü'min olan bir kimse, yoldan çıkmış olan biriyle hiç eşit tutulabilir mi? Elbette bunlar eşit olamaz.

19. İman edip sâlih ameller işleyenlere, yaptıklarına karşılık bir konaklama yeri olarak Me'vâ cennetleri vardır.

20. Yoldan çıkıp günaha dalanlara gelince, onların varacağı yer ise ateştir. Her ne zaman oradan çıkmak isteseler geri içine itilecekler ve kendilerine: "Tadın bakalım, yalanlayıp durduğunuz o ateşin azâbını!" denilecek.

18. âyetteki اَلْفَاسِقُ (fâsık) kelimesi mü'minin tam zıddı olarak kullanıldığı için, Allah'a itaatten ayrılıp başkalarına itaat eden kâfir mânasındadır. Şüphesiz mü'minle fâsık eşit değildir.

Burada yine Yüce Allah'ın merhameti devreye giriyor:

وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْاَدْنٰى دُونَ الْعَذَابِ الْاَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿٢١﴾ وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِاٰيَاتِ رَبِّه۪ ثُمَّ اَعْرَضَ عَنْهَاؕ
اِنَّا مِنَ الْمُجْرِم۪ينَ مُنْتَقِمُونَ ﴿٢٢﴾

21. Belki gittikleri yanlış yoldan dönerler diye biz, onlara bu büyük azaptan önce dünyada da açlık, kıtlık, esâret gibi daha hafif azaplardan mutlaka tattıracağız.

22. Kendisine Rabbinin âyetleriyle öğüt verildiği halde, küstahça ondan yüz çeviren kimseden daha zâlim kim olabilir? Şüphesiz biz, o inkârcı suçlulardan intikam alacağız.

"Büyük azap", âhiret azâbı, yani cehennemdir. "Yakın azap" ise dünyadaki sıkıntı ve zorluklardır. Nihâyetsiz merhamet sahibi olan Rabbimiz, kâfirlerin ve fâsıkların da doğru yolu bulmalarını istemekte ve bu sebeple dünya hayatında onlar için büyük fırsat kapıları aralamaktadır. İşte onların başlarına gelen musîbetler, belâlar, savaşlar, açlık ve kıtlıklar Allah'a dönmek için o fırsatlardan biridir.

Nitekim daha önce Hz. Mûsâ'ya verilen Tevrat'ta da hep aynı gerçekler beyan edilmişti:

Allah'ın Emrine Uyan Önderler

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي اِسْرَاۤئِيلَ ﴿٢٣﴾ وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ اَئِمَّةً يَهْدُونَ بِاَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِاٰيَاتِنَا يُوقِنُونَ ﴿٢٤﴾ اِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٢٥﴾

23. Doğrusu, biz Mûsâ'ya da kitap vermiştik. Rasûlüm! Sana da bir kitap verileceği konusunda bir şüphen olmasın. Mûsâ'ya verdiğimiz o kitabı, İsrâiloğulları'na doğru yolu gösteren bir rehber kılmıştık.

24. Onlar âyetlerimize kesin bir şekilde iman ederek kitaba uymakta sebât gösterdikleri ve bu uğurda başlarına gelene sabrettikleri sürece, içlerinde bizim emrimizle insanlara doğru yolu gösterecek önderler var ettik.

25. Şüphesiz kıyâmet günü Rabbin, insanların anlaşmazlığa düştükleri bütün hususlarda haklı ile haksızı ayırmak üzere kesin hükmünü verecektir.

Tevrat, İsrâiloğulları için bir doğru yol rehberi kılındığı gibi, aynı şekilde Kur'ân-ı Kerîm de âhir zaman ümmetine doğru yol rehberi olarak indirilmiştir. Tarih şâhittir ki, Mısır'da asırlarca sefil bir hayat yaşayan İsrâiloğulları Hz. Mûsâ'nın önderliğinde Tevrat'ın gösterdiği yolu takip ederek kölelikten kurtuldular ve dünyanın önde gelen bir toplumu hâline geldiler. İşte ibretlerle dolu bu tarihî olay hatırlatılarak önce Kur'an'ın ilk muhatapları olan Araplara, sonra da kurtuluşa muhtaç bütün ezilmiş toplumlara şu mesaj verilmektedir: "İsrâiloğulları'na doğru yolu göstermek için gelen Tevrat'ın gönderilmesi gibi, aynı şekilde sizin doğru yolu bulmanız için de bu Kur'an gönderilmiştir. Ona iman edip Rasûlullah (s.a.v.)'in önderliğinde hareket ettiğiniz takdirde, tıpkı onlar gibi siz de, dünyada zaferlere, âhirette de cennete ulaşacaksınız."

Bunun için de, yaşadığımız dünyada cereyan eden şu ibret tabloları üzerinde sistemli ve derin bir tefekküre ihtiyaç vardır:

اَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ اَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَاكِنِهِمْ اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ اَفَلَا يَسْمَعُونَ ﴿٢٦﴾ اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّا نَسُوقُ الْمَاۤءَ اِلَى الْاَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ اَنْعَامُهُمْ

وَاَنْفُسُهُمْ ۜ اَفَلَا يُبْصِرُونَ ﴿٢٧﴾

26. Bugün yurtlarında dolaşıp durdukları kendilerinden önce yaşamış nice nesilleri helâk etmiş olmamız, o inkârcıların doğru yola gelmeleri için yeterli değil mi? Elbette bunda nice deliller ve ibretler vardır. Hâlâ gerçeğe kulak vermeyecekler mi?

27. Hiç görüp düşünmezler mi ki, biz suyu kupkuru topraklara gönderiyoruz da, onunla hem hayvanlarının hem de kendilerinin yiyecekleri ekinler çıkarıyoruz. Hâlâ gözlerini açıp gerçeği görmeyecekler mi?

Âyetten şöyle bir mâna anlamak da mümkündür:

Kupkuru bir araziye bakan kimse, buranın hiçbir zaman yeşerip canlanacağına ihtimal vermeyebilir. Fakat Allah Teâlâ oraya yağmur yağdırıp veya bir yolla su gönderdiği zaman o kuru arazi kabarmaya, canlanmaya ve yeşermeye başlar. İşte Kur'ân-ı Kerîm'in feyzi ve peygamberliğin nûru da böyledir. Belki insanlar bir takım zâhirî şartlara bakarak İslâm'ın gönüllerde hiç mâkes bulamayacağını ve hiçbir canlılık gösteremeyeceğini zannedebilirler. Fakat Cenâb-ı Hakk'ın kudret ve lutfunun bir tek tecellisi öylesine fetihlere yol açacaktır ki, insanlar bu terakki karşısında şaşırıp kalacaklardır. Fakat bunları anlamak için de gerçekleri görecek kalp gözlerine ihtiyaç vardır.

Buna rağmen:

وَيَقُولُونَ مَتٰى هٰذَا الْفَتْحُ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقٖينَ ﴿٢٨﴾ قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا
يَنْفَعُ الَّذٖينَ كَفَرُٓوا اٖيمَانُهُمْ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿٢٩﴾ فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ
وَانْتَظِرْ اِنَّهُمْ مُنْتَظِرُونَ ﴿٣٠﴾

28. Bir de kalkıp: "Eğer doğru söylüyorsanız bu kesin hükmün verileceği feth günü ne zaman?" diye soruyorlar.

29. De ki: "O fetih günü gelince, artık inkâra saplanmış olanlara mahşerde ikrar ettikleri imanları bir fayda vermeyecek ve onlara hatalarını telâfi için bir fırsat da tanınmayacak."

30. Rasûlüm! Sen şimdi onları kendi hallerine bırak ve neticenin ortaya çıkmasını bekle. Zâten onlar da bunu beklemektedirler.

"Fetih"ten maksat, kesin karar verilip mü'minlerle kâfirlerin arasının tam olarak açıldığı, inkârcılarla sâlihlerin birbirinden ayrıldığı kıyâmet günüdür. O gün geldiğinde artık iş bitmiş olacak, orada inandım demek veya pişman olmak kâfirlere bir fayda sağlamayacak; yanlışlarını telâfi etmek, tevbe ve özür dilemek

için onlara herhangi bir mühlet de verilmeyecektir. O halde en doğrusu, henüz o va'dedilen gün gelmeden önce sabırsızlık göstermeyip huzursuzluk duymadan fırsatları iyi değerlendirmek, hal ve hareketlerimizi düzeltmektir.

İnkârcıları bir müddet kendi hallerine bırakması emriyle sona eren Secde sûresini, Allah'tan korkup kâfir ve münafıkların arzularına uymama, sadece Allah'tan gelen vahye tâbi olarak Allah'a dayanıp güvenme emriyle başlayan Ahzâb sûresi takip etmektedir:

33- AHZÂB SÛRESİ

سُورَةُ الْاَحْزَابِ

33. AHZÂB SÛRESİ

Ahzâb sûresi Medine'de hicrî beşinci yılın sonlarında inmiştir. 73 âyettir. İsmini, 20. âyette geçen اَلْأَحْزَابُ (ahzâb) kelimesinden alır. "Ahzâb" topluluk, grup, parti, bölük gibi mânalara gelen اَلْحِزْبُ (hizb) kelimesinin çoğuludur. İnsanın her gün okumayı mutat hâle getirdiği duâ demetine ve Kur'an'da bir cüz'ün dörtte birine de hizb denilir. Bu sûrede "ahzâb" kelimesiyle, müslümanlara karşı savaşmak için birleşen müşrik Arap kabileleri ve onlara katılan diğer düşman güçleri kastedilir. Mushaf tertîbine göre 33, iniş sırasına göre 97. sûredir.

Konusu

Rasûlullah (s.a.v.)'in şahsında tüm mü'minlere Allah'tan korkup kâfirlere ve münafıklara itaat etmeme, Kur'an'a ittibâ ve Allah'a tevekkül gibi temel ahlâkî esaslara yer vererek başlayan sûrede üç mühim tarihî hâdiseden bahsedilir:

• Hicrî 5. yılın Şevvâl ayında vuku bulan Hendek, diğer ismiyle Ahzâb savaşı ve bu vesileyle münafıkların iç dünyalarının ortaya konması, ruh hallerinin tasvir edilmesi.

• Hicrî 5. yılın Zilkâde ayında yapılan Benî Kurayza gazvesi, bu vesileyle mü'minlere zafer ve ganimetlerin müjdelenmesi.

• Yine Hicrî 5. yılın Zilkâde ayında meydana gelen Peygamberimiz (s.a.v.)'in Hz. Zeynep'le evlenmesi ve bu hâdise esas alınarak evlatlıkla alakalı hükümlerin düzenlenmesi.

Bu hâdiseler Ahzâb sûresinin ne zaman indiği hususunda net bir fikir verdiği gibi, sûrede temas edilen diğer konular da bu üç ana hâdise etrafında döner durur. Husûsiyle Rasûlullah (s.a.v.)'in müstesnâ şahsiyeti, Allah katındaki değeri, kendisine ve hanımlarına mahsus evlenme, boşanma, örtünme hükümleri; mü'minlerin Efendimiz (s.a.v.) ve hanımlarıyla olan içtimâî münâsebetlerine dâir edep kâideleri beyân edilir. Allah ve Rasûlü'ne karşı saygısız davranan kimselerin hem dünya, hem de âhiretteki fecî sonlarından birer manzara sunularak, mü'minlerin bu hususta daha dikkatli olmaları istenir. Sûre din ve kulluk emânetini taşımanın ehemmiyeti ve zorluğunu dile getirerek nihâyete erer.

Vahye Tâbi Ol

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

يَٓا اَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللّٰهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِر۪ينَ وَالْمُنَافِق۪ينَۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَل۪يماً حَك۪يماًۙ ﴿١﴾ وَاتَّبِعْ مَا يُوحٰٓى اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَب۪يراًۙ ﴿٢﴾ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَك۪يلاً ﴿٣﴾

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Ey Peygamber! Sana yaraşır bir takvâ ile Allah'a karşı vazîfelerini yerine getirmeye devam et ve O'nun korumasına sığın. Dîne aykırı tekliflerinde kâfirlere ve münafıklara asla itaat etme! Şüphesiz Allah, her şeyi hakkiyle bilen, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olandır.

2. Rabbinden sana vahyedilene uy! Muhakkak ki Allah, bütün yaptıklarınızdan haberdârdır.

3. Yalnız Allah'a güvenip dayan. Çünkü, güvenip dayanılacak ve işlerin kendine havale edileceği makâm olarak Allah yeter!

Bu âyetlerin indiği dönemde Rasûlullah (s.a.v.), bir taraftan İslâm'ın gelişmesini engelleyip İslâm toplumunu ortadan kaldırmaya çalışan kâfir ve münafıkların saldırıları ile mücâdele ediyor, bir taraftan da daha ziyâde muamelât, haram ve helâller konusunda peş peşe gelen Kur'an hükümlerini tatbik edip topluma yerleştirmeye çalışıyordu. 37. âyette geleceği üzere, toplumda bir gelenek hâlinde iyice yerleşmiş bulunan "evlât edinme" âdetinin kaldırılması ve buna bağlı olarak evlilik ve miras konularında yeni bir hukûkî düzenlemenin yapılması buna bir misâldir. Zira toplum hayatında bir kısım yeni düzenlemeler yaparken münafıkların dedikodularını göğüslemenin yanında mü'minlerin de bu hususlarda eğitilmeleri ve yönlendirilmeleri gerekiyordu. Ayrıca siyâsî açıdan son derece hassâs noktalarda kâfir ve münafıkların barış adı altında bazı teklifleri oluyor, bunlar karşısında da dikkatli davranmak lâzım geliyordu. Dolayısıyla böyle bir ortamda başarılı olabilmek için büyük bir ciddiyet, titizlik ve hassâsiyetle gayret gösterilmesi zarurî bir durumdu.

Cenâb-ı Hakk'ın güzel isimlerinden biri olan اَلْوَك۪يلُ (Vekîl), kulların menfaat ve maslahatlarını üstlenen, her işte onlara yeten, belâları giderip ihtiyaçları karşılayan demektir. Bu sebeple Allah'ın hakikî vekîl olduğunu bilen kişi, her işinde O'na dayanır, O'na güvenir, sadece O'nunla yetinir ve O'ndan başka

şeylere iltifatı terk eder. Fânî sevdaları bırakarak kalbini sadece Allah'ın sevgisine tahsis eder:

مَا جَعَلَ اللّٰهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فٖى جَوْفِهٖۚ وَمَا جَعَلَ اَزْوَاجَكُمُ الّٰٓـٔـٖى تُظَاهِرُونَ مِنْهُنَّ اُمَّهَاتِكُمْۚ وَمَا جَعَلَ اَدْعِيَٓاءَكُمْ اَبْنَٓاءَكُمْۜ ذٰلِكُمْ قَوْلُكُمْ بِاَفْوَاهِكُمْۜ وَاللّٰهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِى السَّبٖيلَ ﴿٤﴾ اُدْعُوهُمْ لِاٰبَٓائِهِمْ هُوَ اَقْسَطُ عِنْدَ اللّٰهِۚ فَاِنْ لَمْ تَعْلَمُٓوا اٰبَٓاءَهُمْ فَاِخْوَانُكُمْ فِى الدّٖينِ وَمَوَالٖيكُمْۜ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فٖيمَٓا اَخْطَاْتُمْ بِهٖۙ وَلٰكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْۜ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَحٖيمًا ﴿٥﴾

4. Allah, bir adam için onun göğüs boşluğunda iki kalp yaratmadı. Kendilerine "Sen bana annemin sırtı gibisin!" demekle annenizin yerine koyup nefsinize haram ettiğiniz eşlerinizi de sizin gerçek anneleriniz kılmadı. Bunun gibi, evlatlık edinip "evladım!" diye çağırdığınız kişileri de sizin öz çocuğunuz yapmadı. Bunlar ağzınıza doladığınız ama hiçbir gerçekliği olmayan boş lâflardan ibârettir. Allah gerçeği söyler ve uyulması gereken doğru yolu gösterir.

5. Evlatlıklarınızı öz babalarına nispet ederek çağırın; çünkü Allah katında doğru olan budur. Eğer öz babalarını bilmiyorsanız, onlar zâten sizin din kardeşleriniz ve aranızda karşılıklı haklar ve vazîfeler bulunan yakın dostlarınızdır. Onları çağırırken yanılarak düşeceğiniz hatalardan dolayı size bir vebâl yoktur; fakat bilinçli ve kasten yaptıklarınızdan sorumlusunuz. Allah, çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir.

İslâm geldiği zaman Araplarda iyice kökleşmiş iki âdet vardı: Zıhâr ve tebennî. Zıhâr, bir adamın hanımına "senin sırtın bana annemin sırtı gibidir" dediğinde, o kadının kendi anası gibi sayılması ve artık erkeğin o hanıma yanaşamaması demekti. Bu durumdaki bir kadın ne sıhhatli bir evlilik hayatı sürdürebilir, ne boşanabilirdi. Çözümü olmayan zor bir durumda kalırdı.

Tebennî ise, başkasının çocuğunu evlât edinmek, böylece miras ve evlilik konularında ona öz evladı gibi davranmaktı. Buna göre yabancı bir çocuğu evlâtlık almak isteyen bir adam, halkın önünde o çocuğu evlât edindiğini söyler, artık o çocuk onun öz evlâdı sayılırdı. Onun adına çağrılır, baba ile oğul arasındaki hukûkî durumlar bunlar arasında da geçerli olurdu. Birbirlerine vâris olurlar, baba ile oğul arasındaki nikâh yasakları, bunlar arasında da kurulurdu.

Evlâtlık, evlât edenin kızını, kızkardeşini, halasını, teyzesini alamaz; evlât edinen de evlâtlığının dul veya boşanmış hanımıyla evlenemezdi. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.) de Zeyd b. Hârise'yi bu şartlar içinde evlâtlık edinmişti ve insanlar onu "Muhammed'in oğlu Zeyd" diye çağırıyorlardı. (Buhârî, Tefsir 33/2; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 62)

Bu âdetler, İslâm'ın tesis etmeye çalıştığı âile nizamına uygun olmayıp en tesirli bir yolla kaldırılmaları gerekiyordu. Burada "bir adamın iki kalbi olamayacağı" örnek verilir. Bu örnekle ilk olarak insanın, birisiyle iman, sevgi, ibâdet ve taatle tek Allah'a yöneldiği, diğeri ile de başkalarına yöneldiği iki kalbi olmadığı; aksine insanda sadece tek kalbin bulunduğu ve bunu hangi şeye bağlarsa diğerlerini bırakmak mecburiyetinde kalacağı anlatılır. Bununla birlikte, aralarında bulunması gereken çok kuvvetli sevgi bağına işaretle, bir kadının aynı şahıs için hem eş hem de anne olamayacağı, bir çocuğun da iki babası olamayacağı belirtilir. Böylece bu iki câhiliye âdetinin kaldırıldığı haber verilir.

Bu sûrenin 37. âyetinde geleceği üzere "evlatlık"la, özellikle evlatlığın boşadığı kadınla evlilik hususundaki düzenleme, evlatlığı Zeyd b. Hârise'nin boşadığı Hz. Zeynep'le evlenmek sûretiyle ilk defa bizzat Rasûlullah (s.a.v.)'in eliyle tatbik edilmiştir. Zıhâr ise Mücâdile sûresinin 1-4. âyetlerinde açıkça haram kılınmış ve bu uygulamayı devam ettirmek isteyenlere ceza olmak üzere "kefâret" hükmü getirilmiştir.

İşte böylece ferdî, âilevî ve içtimâî hayatımızın her alanını Rabbimizin istediği şekilde düzenleyen hükümleri bize getiren ve bu hükümleri uygulamamız sayesinde Allah Teâlâ'nın rızâsını kazanmamıza vesile olan Rasûlullah (s.a.v.), elbette bize bizden daha yakın, bize bizden daha merhametlidir:

اَلنَّبِيُّ اَوْلٰى بِالْمُؤْمِنٖينَ مِنْ اَنْفُسِهِمْ وَاَزْوَاجُهُ اُمَّهَاتُهُمْ ۜ وَاُولُوا
الْاَرْحَامِ بَعْضُهُمْ اَوْلٰى بِبَعْضٍ فٖى كِتَابِ اللّٰهِ مِنَ الْمُؤْمِنٖينَ
وَالْمُهَاجِرٖينَ اِلَّا اَنْ تَفْعَلُوا اِلٰٓى اَوْلِيَآئِكُمْ مَعْرُوفًا ۜ كَانَ ذٰلِكَ فِى الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٦﴾

6. O Peygamber, mü'minlere kendi canlarından daha yakındır; onun hanımları da mü'minlerin anneleridir. Şu kadar ki, aralarında kan bağı bulunanlar, Allah'ın kitabına göre miras ve yardımlaşma hususunda birbirlerine diğer mü'minlerden ve muhâcirlerden daha yakın ve karşılıklı daha çok hak sahibidirler. Bununla birlikte, her zaman dostlarınıza iyilikte bulunabilir ve onlara vasiyetle mirasınızdan bir miktar mal ayırabilirsiniz.

Bu hükümler, kitapta bu şekilde kaydedilmiştir.

Âyet-i kerîmede üç mühim husus beyân edilir:

Birincisi; Peygamberimiz (s.a.v.)'in mü'minlere kendi canlarından daha yakın olmasıdır. Âyet-i kerîmenin bu kısmının iniş sebebi şöyledir:

Allah Rasûlü (s.a.v.), Tebûk gazvesine çıkmak istediğinde müslümanlara lâzım gelen hazırlığı yapıp bu sefere çıkmalarını emir buyurdu. İçlerinden bazıları:

"- Annelerimiz ve babalarımızdan izin isteyelim" dediler.

Bunun üzerine **"O Peygamber, mü'minlere kendi canlarından daha yakındır"** (Ahzâb 33/6) âyet-i kerîmesi nâzil oldu. (Âlûsî, *Rûhu'l-me'ânî,* XXI, 151)

Rasûlullah (s.a.v.), bir kişinin değil bütün ümmetin babası mesâbesindedir. Onlara kendi âilelerinden, hatta öz canlarından daha yakın, daha müşfik, yumuşak ve merhametlidir. Belki ailesi, eşleri ve çocukları insana zarar verebilir, onu yanıltıp hata ve günah işlemesine sebep olabilir ve onu cehenneme sürükleyebilir. (bk. Teğâbün 64/14) Yine mü'minler, çoğu kere kendi nefislerinin kötülüğünden bile emin olamazlar. (Yûsuf 12/53) Fakat Peygamberimiz (s.a.v.) ümmetine hep iyilikleri emreder, zararlı şeyleri yasaklar. Onları sadece ebedî saâdet ve huzura istikâmetlendirecek davranışlarda bulunur.

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Hiçbir mü'min yoktur ki, ben ona, dünyada ve âhirette insanların en yakını olmayayım. İsterseniz «Peygamber mü'minlere kendi canlarında daha yakındır» âyetini okuyunuz. Kim bir mal bırakırsa onu, vârisleri kimler ise alsınlar. Eğer geride bir borç veya korunmaya muhtaç çoluk çocuk bırakırsa bana gelsin, ben onun yakınıyım." (Buhârî, Tefsir 33; Müslim, Ferâiz 14-15)

"Benim ve sizin durumunuz, ate yakıp da, ate ine cırcır böcekleri ve pervaneler dü meye ba layınca, onlara engel olmaya çalı an adamın durumuna benzer. Ben sizi ate ten korumak için ku aklarınızdan tutuyorum, siz ise benim elimden kurtulmaya, ate e girmeye çalı ıyorsunuz." (Buhârî, Rikâk 26; Müslim, Fezâil 19)

İkincisi; Rasûlullah (s.a.v.)'in hanımları ümmetin erkeklerinin anneleridir. Yani onlar, hürmet ve saygıda mü'minlerin anneleri mesâbesindedir. Onlarla evlenmek haram, kendilerine hürmet etmek farzdır. Bunun dışındaki hususlarda ise, öteki yabancı kadınlar gibidirler. Meselâ, gerçek akrabaları dışında bütün müslümanlar onlara namahremdir, yani onların yanında tesüttürlü bulunmalıdırlar. Hatta mü'min erkekler onlardan bir şey isteyecekleri zaman perde arkasından istemeleri hükmü konmuştur. (bk. Ahzâb 33/53)

Üçüncüsü; Rasûlullah (s.a.v.) tarafından Medine'de ensâr-muhâcir kardeşliği akdedildiği zaman, onlar birbirlerine son derece yardımcı olmuşlardı. (bk. Haşr

59/8-9) Hatta öldüklerinde birbirlerine vâris olabiliyorlardı. Hicretin 5. senesi bu âyet ininceye kadar bu durum devam etti. Bu âyetle bu uygulama kaldırılarak, bundan böyle ancak akraba olanların birbirlerine vâris olacakları hükme bağlandı.

Bir kısmı önceki âyetlerde haber verildiği üzere Rabbimizin emirlerini tebliğ etmek, anlamak, anlatmak ve yerine getirmek çok dikkat, ciddiyet, sabır ve sebât isteyen bir durumdur. Bu sebeple buyruluyor ki:

وَاِذْ اَخَذْنَا مِنَ النَّبِيّٖنَ مٖيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَاِبْرٰهٖيمَ وَمُوسٰى
وَعٖيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَاَخَذْنَا مِنْهُمْ مٖيثَاقًا غَلٖيظًا ﴿٧﴾ لِيَسْـَٔلَ
الصَّادِقٖينَ عَنْ صِدْقِهِمْ وَاَعَدَّ لِلْكَافِرٖينَ عَذَابًا اَلٖيمًا ﴿٨﴾

7. Biz vaktiyle peygamberlerden dîni tebliğ ve tatbik edeceklerine dâir sağlam söz almıştık: Senden, Nûh'tan, İbrâhim'den, Mûsâ'dan ve Meryem oğlu İsa'dan. Evet biz onlardan gerçekten çok ağır ve sağlam bir söz aldık.

8. Elbette ki Rabbin, sâdıklara sözlerine dürüstlükle bağlı kalıp kalmadıklarını soracaktır. O, kâfirler için ise çok acı bir azap hazırlamıştır.

Burada ismi zikredilen beş peygamber, **"Rasûlüm! Azim ve kararlılık sahibi peygamberler nasıl sabrettilerse sen de öylece sabret"** (Ahkâf 46/35) âyetiyle işaret edilen ulu'l-azm peygamberlerdir. Allah katındaki şan ve şereflerine işaret etmek üzere ismen zikredilmişlerdir. Efendimiz (s.a.v.)'in başta zikredilmesi, ona tâzim içindir. Hz. İsa'nın annesinin ismiyle birlikte anılması ise, hıristiyanların zannettikleri gibi İsa'nın Allah'ın oğlu değil, Meryem'in oğlu ve bir insan olduğunu belirtmek içindir.

Mü'minler, burada bahsi geçen ve geçmeyen peygamberler gibi, büyük bir sadâkatle Allah'a verdikleri kulluk sözlerine bağlı kaldıkları sürece, Allah da onlara olan sözünü yerine getirecek ve onları yardımsız bırakmayacaktır. İşte bunun canlı tarihî misâlleri:

Yürekler Ağızlara Gelmişti

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ جَٓاءَتْكُمْ جُنُودٌ
فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رٖيحًا وَجُنُودًا لَمْ تَرَوْهَاۜ وَكَانَ اللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
بَصٖيرًاۚ ﴿٩﴾ اِذْ جَٓاؤُ۫كُمْ مِنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ اَسْفَلَ مِنْكُمْ وَاِذْ زَاغَتِ
الْاَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللّٰهِ الظُّنُونَا ﴿١٠﴾
هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدٖيدًا ﴿١١﴾

9. Ey iman edenler! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın: Hani o zaman düşman orduları sizi kuşatmıştı; biz de onların üzerine şiddetli bir rüzgâr ve sizin göremediğiniz ordular göndermiştik. Allah, ne yapıyorsanız hepsini çok iyi görüyordu.

10. O sırada düşman orduları üstünüzden ve altınızdan size saldırmıştı da, korkudan gözler yerinden kaymış, yürekler ağızlara gelmişti. Hatta Allah hakkında yakışıksız, olmadık zanlar besliyordunuz.

11. Mü'minler orada böyle çetin şartlarla denendiler ve sarsıldıkça sarsılıp, şiddetle silkelendiler.

Hicretin beşinci yılında Kureyş ve Gatafan kabileleri topluca Medine üzerine yürümüşlerdi. Müslümanlarla ittifakı bulunan Medine'deki Benî Kurayza kabilesi de, ihânet ederek onlarla birleşmişti. Böylece düşman ordusunun sayısı 12.000 kişiye varıyordu. Rasûlullah (s.a.v.), ashâbıyla istişâre ederek, Araplarda âdet olmayan bir savaş taktiği uyguladı: Düşmanın Medine'ye saldırabileceği mevkiye hendek kazdırdı ve askerlerini, hendekten çıkan toprakların ardına mevzilendirdi. Medine'yi işgal edip müslümanları ortadan kaldırmak hayaliyle gelen düşman orduları beklemedikleri bir engelle karşılaştılar. Bir türlü hendeği aşamadılar. Bir ay kadar süren kuşatma sırasında bir taraftan yardım alamayan müslümanlar iyice bunaldılar, zor durumda kaldılar. Bütün ümitlerin kaybolmaya yüz tuttuğu ve "Allah'ın yardımı ne zaman?" feryatlarının yükseldiği anda bir mûcize vuku buldu: Birden ortaya çıkan soğuk bir fırtına, düşman çadırlarını söküyor, ateşlerini söndürüyor, atlarını ürkütüyor, düşmanı toza dumana boğuyordu. Müslüman askerlerin etrafında sahipleri görünmeyen tekbir sesleri işitiliyordu. Bunlar müslümanlara yardıma gelen melek orduları idi. Nihâyet düşman orduları hezimete uğrayıp, çekilip gittiler. Daha sonra Benî Kurayza kabilesinden de bu ihânetlerinin hesabı soruldu. İşte bu ve devam eden

âyetler Hendek veya Ahzâb savaşı olarak bilinen bu hâdiseden bahsetmektedir:

وَاِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ مَا وَعَدَنَا اللّٰهُ وَرَسُولُهُٓ اِلَّا غُرُورًا ﴿١٢﴾ وَاِذْ قَالَتْ طَٓائِفَةٌ مِنْهُمْ يَٓا اَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ لَكُمْ فَارْجِعُواۚ وَيَسْتَاْذِنُ فَرِيقٌ مِنْهُمُ النَّبِىَّ يَقُولُونَ اِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِىَ بِعَوْرَةٍۚ اِنْ يُرِيدُونَ اِلَّا فِرَارًا ﴿١٣﴾ وَلَوْ دُخِلَتْ عَلَيْهِمْ مِنْ اَقْطَارِهَا ثُمَّ سُئِلُوا الْفِتْنَةَ لَاٰتَوْهَا وَمَا تَلَبَّثُوا بِهَٓا اِلَّا يَسِيرًا ﴿١٤﴾ وَلَقَدْ كَانُوا عَاهَدُوا اللّٰهَ مِنْ قَبْلُ لَا يُوَلُّونَ الْاَدْبَارَۜ وَكَانَ عَهْدُ اللّٰهِ مَسْؤُلًا ﴿١٥﴾

12. O vakit münafıklarla kalplerinde hastalık bulunanlar: "Meğer Allah ve Rasûlü bize zafer adına sadece boş bir vaatte bulunmuşlar" diye söyleniyorlardı.

13. Onlardan bir grup: "Ey Medine halkı! Siz burada düşmana karşı koyamazsınız, mevzilerinizi bırakıp derhal geri dönün!" diyordu. İçlerinden bir başka grup da: "Evlerimiz sahipsiz, korumasız!" diyerek Peygamber'den izin istiyordu. Oysa evleri hiç de korumasız değildi. Onların bütün derdi savaştan kaçmaktı.

14. Eğer şehrin her tarafından girilip onların üzerine saldırılsaydı ve kendilerinden karışıklık çıkarmaları yahut dinden dönmeleri istenseydi, bunu mutlaka yaparlardı; bunu yapmakta da fazla gecikmezlerdi.

15. Oysa daha önce onlar, ne olursa olsun düşman karşısında geri dönüp kaçmayacaklarına dâir Allah'a kesin söz vermişlerdi. Şunu bilin ki, Allah'a verilen sözün hesabı mutlaka sorulacaktır!

Allah Rasûlü (s.a.v.) ashâbıyla birlikte hendeği kazarken büyük bir kayaya rastlandı. Kayayı sökmeyi veya kırmayı başaramayan askerler, durumu Efendimiz (s.a.v.)'e arz ettiler. Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) kazmayı eline aldı ve üç vuruşta kayayı parçaladı. Her vuruşta "Allahu Ekber" diyor ve "İran, Suriye, Yemen" gibi ülkeleri zikrederek ileride müslümanlara nasip olacak fetihleri bir bir müjdeliyordu. Bu müjdeyi işiten yahudiler ve münafıklar ise "Biz korkudan helaya gidemezken o bize İran ve Bizans'ın hazinelerini müjdeliyor, bu aldatmadan başka bir şey değil" demişlerdi. (Nesâî, Cihâd 42; Kurtubî, *el-Câmi'*, XIV, 130-131) Bir kısmı arkadan orduyu ifsat etmek, azimlerini kırıp geri döndürmek için faaliyet yürütürken, bazıları da Medine'de bıraktıkları evlerinin

açık, sahipsiz ve korumasız olduğunu bahane ederek cepheden kaçmaya çalışmışlardı. Bunların hepsi nifakın ve iman zaafiyetinin açık nişâneleri idi. Bunlar arasında Uhud savaşında yılgınlık gösterdikleri için tevbe edip, bir daha böyle yapmayacaklarına yemin ederek Rasûlullah (s.a.v.)'e söz verenler de vardı. Fakat bunlar da sözlerinden dönmüşlerdi. Halbuki Allah'a verilen sözün bir mesuliyeti, bir bedeli vardır. Bu mutlaka sorulur ve tutulmazsa cezası verilir.

13. âyette geçen يَثْرِبُ (Yesrib), Medine'nin Allah Rasûlü (s.a.v.)'in hicretinden önceki ismiydi. "Kurak, çorak yer" anlamını taşıyordu. Efendimiz (a.s.), gelince onu Medine olarak değiştirmişti. Münafıklar buna rağmen Yesrib demekle, içlerindeki nifâkı ortaya koyuyorlardı.

Böyle imanı zayıf, sabrı az, gevşek karakterli münafık tiplere şu gerçekleri hatırlatmak faydalı olabilir:

قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمُ الْفِرَارُ اِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ اَوِ الْقَتْلِ وَاِذًا لَا تُمَتَّعُونَ اِلَّا قَلِيلًا ﴿١٦﴾ قُلْ مَنْ ذَا الَّذِى يَعْصِمُكُمْ مِنَ اللّٰهِ اِنْ اَرَادَ بِكُمْ سُوءًا اَوْ اَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً ۚ وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٧﴾

16. De ki: "Eğer ölmekten veya öldürülmekten kaçıyorsanız, bilin ki bu kaçışın size bir faydası olmayacaktır. Çünkü bugün ölümden kaçsanız bile, dünya nimetlerinden ancak pek az bir süre faydalanacaksınız."

17. De ki: "Allah size bir kötülük dilerse sizi O'ndan kim koruyabilir? Yahut size bir rahmet dilerse buna kim engel olabilir? Eğer Allah onları terk ederse, kendilerine Allah'tan başka ne bir dost bulabilirler, ne de bir yardımcı.

Gelen âyetler, savaş durumu karşısında gerçek kimliklerini sergilemeye başlayan münafıkların iç dünyalarına ışık tutmaktadır:

قَدْ يَعْلَمُ اللّٰهُ الْمُعَوِّقِينَ مِنْكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِاِخْوَانِهِمْ هَلُمَّ اِلَيْنَا ۚ وَلَا يَأْتُونَ الْبَأْسَ اِلَّا قَلِيلًا ۙ ﴿١٨﴾ اَشِحَّةً عَلَيْكُمْ ۚ فَاِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَاَيْتَهُمْ يَنْظُرُونَ اِلَيْكَ تَدُورُ اَعْيُنُهُمْ كَالَّذِى يُغْشٰى عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ ۚ فَاِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُمْ بِاَلْسِنَةٍ حِدَادٍ اَشِحَّةً عَلَى الْخَيْرِ ۜ اُولٰٓئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا فَاَحْبَطَ اللّٰهُ اَعْمَالَهُمْ ۜ وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرًا ﴿١٩﴾ يَحْسَبُونَ الْاَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا ۚ وَاِنْ يَأْتِ الْاَحْزَابُ يَوَدُّوا لَوْ

أَنَّهُمْ بَادُونَ فِى الْاَعْرَابِ يَسْـَٔلُونَ عَنْ اَنْبَٓائِكُمْ ۜ وَلَوْ كَانُوا فِيكُمْ مَا قَاتَلُٓوا اِلَّا قَلِيلًا ﴿٢٠﴾

18. Allah, içinizden başkalarını savaştan alıkoymaya çalışanları ve yandaşlarına: "Hayatınızı tehlikeye atmayı bırakın da, bize katılın!" diyenleri de elbette bilmektedir. Zâten bunlar savaşa pek az katılırlar.

19. Onlar, Allah yolunda size yardımcı olmada çok cimri ve pek isteksizdirler. Korku dolu anlar geldiğinde onları, üzerlerine ölüm baygınlığı çökmüş kimsenin bakışı gibi, gözleri korkudan yerinden fırlamış bir halde yardım için sana baktıklarını görürsün. Korku hâli geçtiğinde ise, elde edecekleri mala karşı aşırı hırslı kimseler olarak keskin dilleriyle sizi incitirler. Onlar gerçekte iman etmiş değillerdir. Bu yüzden Allah da onların bütün yaptıklarını boşa çıkarmıştır. Şüphesiz bu, Allah için pek kolaydır.

20. Savaştan kaçıp evlerine sığınan bu münafıklar, şiddetli korkularından dolayı düşman ordularının henüz dağılıp gitmediklerini sanıyorlardı. Eğer o düşman orduları tekrar gelecek olsa, gönülden isterler ki, keşke kendileri çöllerde yaşayan bedevîler arasında bulunsalar da, gelenlere sizin haberlerinizi uzaktan uzağa sorsalar. Zâten size katılmış olsalardı bile doğru dürüst savaşmazlardı.

Münafıklar, mü'minlere karşı çok hasistirler, cimridirler: İçlerinde müslümanlara karşı bir çekememezlik, cihâda ve onların elde ettikleri ganimete karşı bir kıskançlık, müslümanlara yönelik duygu ve düşüncelerinde bir cimrilik vardır. Müslümanlarla beraber savaşmak istemezler, ellerindeki imkânları fakirlerle paylaşmazlar ve Allah yolunda harcamada cimrilik gösterirler. (Kurtubî, *el-Câmi'*, XIV, 152-153)

İkinci olarak onların korku hâlinde ne kadar perişan ve çaresiz bir duruma düştükleri tasvir edilmektedir: Onlar, savaşta düşmanların hücumuyla birlikte korku dolu anlar gelince, üzerine ölüm baygınlığı çökmüş insan gibi, gözleri dönerek bakarlar. Bu, korkan bir insanın iç âleminde olup bitenleri muşahhas hâle getiren canlı bir tablodur. Burada resmedilen hareketler ve tavırlar, tir tir titreyen ve ödleri kopan korkakların dehşet anındaki durumlarını anlatmaktadır. Daha dikkat çekici taraf ise, korku gidip yerini güvenliğe bırakmasından sonraki durumlarıdır. Onlar, korku gittikten sonra saklandıkları deliklerinden çıkar, sivri dilleriyle müslümanları incitirler. Biraz önce korkudan tir tir titreyen bu ödlekler seslerini yükseltmeye başlar, kabararak etrafa caka satarlar. (Seyyid Kutub, *Fî Zılâl,* V, 2840)

Münafıkların Hendek savaşı sürecindeki durumları ise gülünç ve küçük

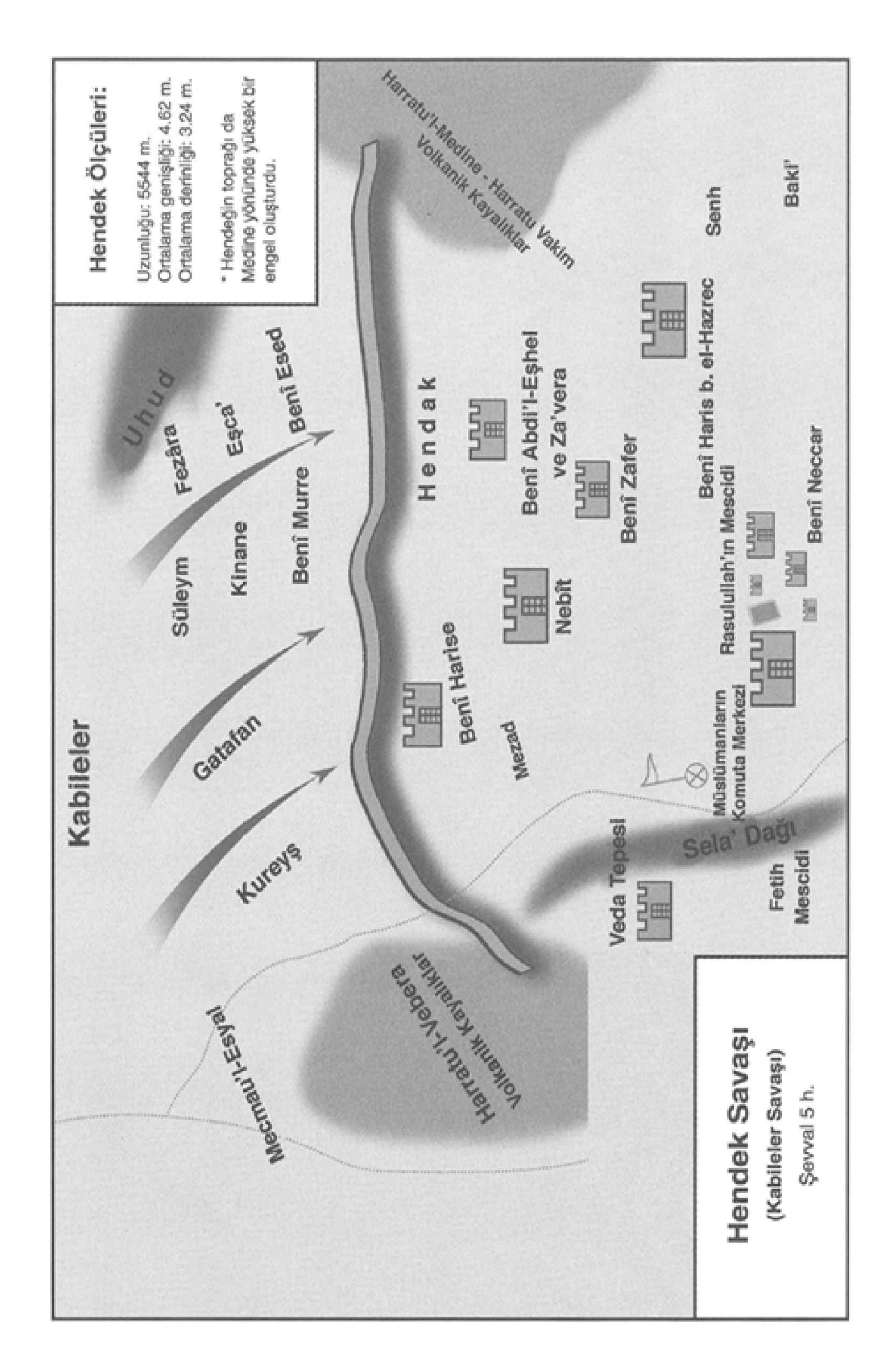
düşürücü bir şekilde şöyle tasvir edilir: Eğer düşman birlikleri tekrar gelmiş olsalardı, bu korkak yürekli insanlar, hiçbir zaman Medine'de bulunuyor olmayı tercih etmez, bilakis Medinelilerin içtimâî, iktisâdî ve siyâsî hayatlarıyla bir alakaları bulunmayan bedevi Araplardan olmayı, çöllerde yaşamayı isterlerdi. Böylece Medine'de neler olup bittiğini bilmemiş olmayı, aradaki uzaklığın ve ayrılığın boyutlarını vurgulamak ve orada yaşanan dehşet dolu anlardan uzak bulunmak bakımından Medine'ye ilişkin bilgileri bir yabancının diğer bir yabancıdan sorması gibi uzaktan edinmeyi isterlerdi. Evlerinde oturmuş, savaştan uzak olmalarına ve doğrudan savaşa katılmamalarına rağmen bu tür komik temennilerde bulunurlardı. (Seyyid Kutub, *Fî Zılâl,* V, 2841)

Halbuki insanlar savaşta ve barışta, kulluk ve ahlâkta, hâsılı hayatın her safhasında kendilerine Allah Rasûlü (s.a.v.)'i örnek alabilseler, böyle içler acısı duruma düşmekten kurtulacakları gibi, izzet ve şeref dolu bir hayat yaşayarak Allah katında değerli bir kul payesine erişeceklerdir:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللّٰهِ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللّٰهَ
وَالْيَوْمَ الْاٰخِرَ وَذَكَرَ اللّٰهَ كَث۪يرًاۜ ﴿٢١﴾

21. Allah Rasûlü'nde sizin için; Allah'a ve âhirete kavuşmayı uman ve Allah'ı çok çok zikreden kimseler için her bakımdan uyulması gereken mükemmel bir örnek vardır.

Rasûlullah (s.a.v.), hayatın her sahasında ve her seviyeden insan için en mükemmel bir örnek, en büyük fazilet numûnesidir. O, hem dinî hükümleri nazarî olarak tebliğ etmiş, hem de bunları kendi yaşayışıyla tatbik, izâh ve tarif etmiştir. Bu bakımdan o (s.a.v.) itikatta, amelde, muâmelâtta, ahlâk ve âdâbta örnektir. Savaşta-barışta, zorlukta-kolaylıkta, darlıkta-genişlikte nasıl davranılacağı hususunda da örnektir. Efendimiz (a.s.) mânevî sahada bir mürşid, bir âlim ve muallim, en mükemmel bir ahlâk modeli, bir terbiyeci, bir devlet başkanı, bir kumandan, bir diplomat, bir eş, bir baba, bir arkadaş, bir komşu ve insanlar içinde onlardan bir fert olarak her sahada örnek olmuştur. Dolayısıyla müslümanlar, hayatlarının her yönünde Allah Rasûlü'nü örnek bir şahsiyet kabul etmeli, onun söz, fiil ve davranışlarını fiilî kıstas olarak alıp, şahsiyet ve karakterlerini ona göre şekillendirmelidirler.

Ancak burada Rasûlullah (s.a.v.)'i örnek alacak, buna kendini mecbûr hissedecek kimselerin mümeyyiz vasıfları haber verilir. Bunlar:

- Allah'a iman etmek; O'nun huzuruna varıp hayatın hesabını vereceği

korkusunu taşımak. Allah'a imanı, Allah sevgisi ve korkusu olmayan onu örnek alamaz.

• Âhirete iman etmek; yaptıklarının hassas terazilerde tartılıp ona göre iyi ya da kötü karşılık göreceğini kesinlikle bilmek. Buna göre Allah'tan ümidi kesen, kıyâmetin kopacağına inanmayan, bütün himmeti dünya hayatı ve zevkine yönelmiş olan kimseler Efendimiz'i örnek almazlar, alamazlar.

• Allah'ı çok çok zikretmek. Dolayısıyla Allah'tan gâfil olan kimseler Efendimiz'i örnek alamazlar.

Hak dostlarından Hâtem-i Esam (k.s.) şöyle der:

"Üç şey var ki, ona üç şey eklenmeden bir şey beklemek boşuna bekleyiştir. Bekleyip bir şey bulacağını iddia eden de yalancıdır. Şöyle ki:

• Allah'tan korktuğunu söyleyen kimse, haramlar şöyle dursun şüpheli şeylerden sakınmıyorsa, Allah'tan korkma işinde yalancıdır.

• Cenneti arzulayan kimse Allah yolunda malını harcamıyorsa yalancıdır.

• Rasûlullah (s.a.v.) için kalbinde sevgi taşıdığını iddia eden kimse fakr hâlini sevmiyorsa o da yine yalancıdır." (Şârânî, *Velîler Ansiklopedisi,* I, 263-264)

Şimdi, kendilerine Peygamber (s.a.v.)'i örnek alan mü'minlerin zor zamanda sergiledikleri güzel hallerinden bir kesit sunularak buyruluyor ki:

Ahdine Sadâkat Gösterenler

وَلَمَّا رَاَ الْمُؤْمِنُونَ الْاَحْزَابَۙ قَالُوا هٰذَا مَا وَعَدَنَا اللّٰهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ
اللّٰهُ وَرَسُولُهُۘ وَمَا زَادَهُمْ اِلَّٓا اِيمَانًا وَتَسْلِيمًاۜ ﴿٢٢﴾ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللّٰهَ عَلَيْهِۚ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضٰى نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ
يَنْتَظِرُۘ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًاۙ ﴿٢٣﴾ لِيَجْزِيَ اللّٰهُ الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ
الْمُنَافِقِينَ اِنْ شَٓاءَ اَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًاۚ ﴿٢٤﴾

22. Mü’minler, düşman ordularını karşılarında görünce korkmayıp: “İşte bu, Allah ve Rasûlü’nün bize haber verdiği şeydir. Allah ve Rasûlü verdikleri her haberde elbette doğruyu söyler” dediler. Bu durum onların sadece iman ve teslîmiyetlerini artırdı.

23. Mü’minler içinde öyle yiğitler var ki, Allah’a verdikleri söze dâimâ bağlı kalmışlardır. Onlardan kimi sözünün gereğini yerine getirip O’nun yolunda can vermiş, kimi de sırasını beklemektedir. Onlar, verdikleri sözü asla değiştirmemişlerdir.

24. Elbette Allah, sözlerinde duranları doğrulukları sebebiyle mükâfatlandıracak; münafıkları da dilerse cezalandıracak veya onlara tevbe nasip edip tevbelerini kabul buyuracaktır. Şüphesiz Allah, çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir.

Uhud’da şehîd olan Enes b. Nadr (r.a.)’ın hâli, şehit olma sözünde duran gerçek yiğitlere ne güzel bir misâldir. Hz. Enes hâdiseyi şöyle anlatmaktadır:

Amcam Enes b. Nadr (r.a.) Bedir savaşına katılamamıştı. Bu ona çok ağır geldi:

“–Ey Allah’ın Rasûlü! Müşriklerle yaptığın ilk savaşta bulunamadım. Eğer Allah Teâlâ müşriklerle yapılacak bir savaşa katılmayı nasîb ederse, neler yapacağımı elbette görecektir” dedi. Uhud savaşına katıldı. Müslüman safları dağılınca, arkadaşlarını kastederek:

“- Rabbim! Bunların yaptıklarından dolayı sana özür dilerim” dedi. Müşrikleri kastederek de: “Bunların yaptıklarından da berîyim yâ Rabbi!” deyip ilerledi. Sa‘d b. Muâz’la karşılaştı ve:

“–Ey Sa‘d! İstediğim cennettir. Kâbe’nin Rabbi’ne yemin ederim ki, Uhud’un eteklerinden beri hep o cennetin kokusunu alıyorum” dedi. Sa’d daha sonra hâdiseyi Peygamber Efendimiz’e naklederken:

“–Ben onun yaptığını yapamadım yâ Rasûlallah” demiştir. Amcamı şehîd

edilmiş olarak bulduk. Vücûdunda seksenden fazla kılıç, mızrak ve ok yarası vardı. Müşrikler müsle yapmış, uzuvlarını kesmişlerdi. Bu sebeple onu kimse tanıyamadı. Sadece kızkardeşi parmak uçlarından tanıdı. İşte bu âyet, amcam ve onun gibiler hakkında nâzil oldu. (Buhârî, Cihâd 12; Müslim, İmâre 148)

Şâirin dediği gibi:

"Erler ki din yolunda ederler fedâ-yı cân

Dersek olur ehâdete biz ihtidâ-yı cân." (Abdulhak Hamit Bey)

"Gerçek erler, canlarını Allah yolunda seve seve verirler. Biz şehitliğe «cânın ihtidâsı yani Allah'a ulaşan doğru yolu tutması» desek aslında gerçeği söylemiş oluruz."

Dolayısıyla kulluk sözlerinde durup canları ve mallarıyla cenneti satın almak için çalışanlar her dâim kazançlı çıkacakları gibi, inkâr yolunu tutanlar da hep kaybedenlerden olacaktır:

وَرَدَّ اللّٰهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًاۜ وَكَفَى اللّٰهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَۜ وَكَانَ اللّٰهُ قَوِيًّا عَزِيزًاۚ ﴿٢٥﴾ وَاَنْزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ صَيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًاۚ ﴿٢٦﴾ وَاَوْرَثَكُمْ اَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ وَاَرْضًا لَمْ تَطَؤُهَاۜ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًاۚ ﴿٢٧﴾

25. Allah, inkâr edenleri tüm kin ve öfkeleriyle birlikte geri çevirdi; arzu ettikleri hiçbir iyiliğe nâil olamadılar. Allah, rüzgâr ve melekleri yardıma göndererek savaş hususunda mü'minlere yetti. Onların savaşmasına gerek kalmadı. Çünkü O, çok kuvvetlidir, mağlup edilemez bir kudrete sahiptir.

26. Ehl-i kitaptan onlara yardım eden Kurayza yahudilerini de kalelerinden söküp çıkardı ve kalplerine o müthiş korkuyu saldı. Öyle ki, siz onların bir kısmını öldürüyor, bir kısmını da esir alıyordunuz.

27. Allah onların yerlerine, yurtlarına, mallarına hatta henüz ayak bile basmadığınız nice topraklara vâris kıldı. Allah'ın her şeye gücü yeter.

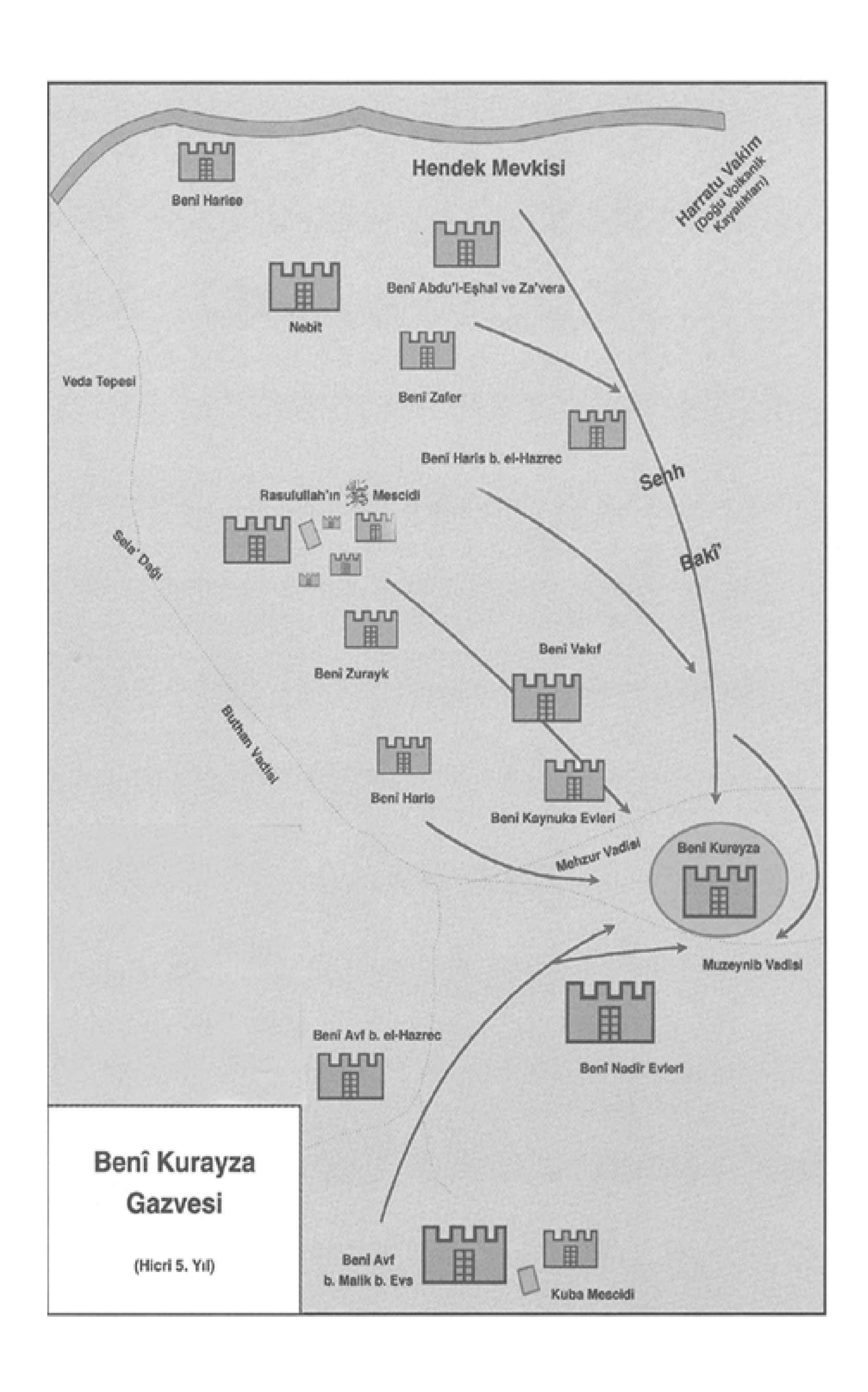
Rasûlullah (s.a.v.), Kurayza yahudileri ile, Kureyş ve müttefikleri Medine'ye hücum ettiklerinde bu saldırılara müslümanlarla birlikte karşı koyacakları hususunda bir anlaşma yapmıştı. Fakat bunlar, Hendek savaşının en kritik zamanında hıyânet ettiler. İçeriden düşmanları desteklediler. Medine'yi kuşatma altına alan düşman birlikleri çekilince, yahudiler hıyânet suçunun cezasını çekeceklerini anladılar. Derhal savaş vaziyetine geçip Medine

civarındaki kalelerine çekildiler. Allah Rasûlü (s.a.v.), düşman çekilince, müslümanlar daha dinlenmeden Kurayza üzerine yürüme emri verdi:

"–İ iten ve itâat eden herkes ikindi namazını Benî Kurayza yurduna varmadan kılmasın!" buyurarak yahudiler toparlanmadan harekete geçti. (Buhârî, Meğâzî 30) Kurayza oğullarının bulundukları kaleleri kuşatma altına aldı. Kuşatma 25 gün kadar sürdü. Sonunda Ensâr'ın ileri gelenlerinden Sa'd b. Muaz (r.a.)'ı hakem seçip hükmüne râzı olacaklarını bildirdiler. Eğer merhamet ummanı Efendimiz (s.a.v.)'in hükmüne râzı olsalardı, belki o daha önce yine yahudilerden Benî Kaynuka kabilesine uyguladığı cezayı uygulayabilirdi. Sa'd onlara kendi Tevrat şeriatlarının hükmünü uyguladı. Savaşa katılanların öldürülmesine, geride kalan kadın, çocuk ve yaşlıların esir edilmesine hükmetti. Onlardan 400 kadar savaşçı öldürülüp arazileri müslümanların eline geçti.

Unutmamak gerekir ki, İslâm'ın ve müslümanların gelişip büyümesi için bu tür dünyevî zaferlerin kazanılması, ganimetlerin elde edilmesi önemli olmakla birlikte, buna paralel olarak aynı seviyede veya daha ileri derecede nefislerle amansız bir şekilde mücâdele edilerek mânevî zaferlerin kazanılmasına önem verilmelidir. Bu vesileyle buyruluyor ki:

Hendek Mevkisi
Beni Harise
Harratu Vakim
(Doğu Volkanik Kayalıkları)
Beni Abdu'l-Eşhal ve Za'vera
Nebit
Beni Zafer
Veda Tepesi
Beni Haris b. el-Hazrec
Senh
Rasulullah'ın Mescidi
Sela' Dağı
Bakî'
Beni Vakıf
Beni Zurayk
Buthan Vadisi
Beni Haris
Beni Kaynuka Evleri
Mehzur Vadisi
Beni Kureyza
Muzeynib Vadisi
Beni Avf b. el-Hazrec
Beni Nadir Evleri
Beni Avf
b. Malik b. Evs
Kuba Mescidi
Benî Kurayza
Gazvesi
(Hicri 5. Yıl)

Eğer Dünya Hayatını İstiyorsanız

يَٓا اَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِاَزْوَاجِكَ اِنْ كُنْتُنَّ تُرِدْنَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا
فَتَعَالَيْنَ اُمَتِّعْكُنَّ وَاُسَرِّحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا ﴿٢٨﴾ وَاِنْ كُنْتُنَّ تُرِدْنَ
عَظِيمًا ﴿٢٩﴾ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَالدَّارَ الْاٰخِرَةَ فَاِنَّ اللّٰهَ اَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنْكُنَّ اَجْرًا

28. Ey Peygamber! Hanımlarına de ki: "Eğer dünya hayatını ve onun zînetini istiyorsanız, gelin boşanma bedellerinizi verip sizi güzellikle boşayayım."

29. "Yok eğer Allah'ı, Rasûlü'nü ve âhiret yurdunu istiyorsanız, hiç şüphe yok ki Allah, sizden güzel güzel işler yapanlara büyük bir mükâfat hazırlamıştır."

Fetihler ve ganimetler vesilesiyle Rasûlullah (s.a.v.)'in eline maddî imkânların geçtiğini ve diğer müslüman kadınların da dünya nimet ve zînetlerinden daha fazla faydalandığını fark eden Efendimiz'in eşleri, bu refahtan biraz da kendilerinin yararlanma taleplerini dile getirdiler. Peygamberimiz (s.a.v.), eğer isteseydi onların bu taleplerini yerine getirir ve bir sıkıntı da ârız olmazdı. Fakat, dünyaya yüksek bir zühd anlayışıyla yaklaşan ve en fakir insanların hayat ölçülerini kendine ölçü alan Allah Rasûlü (s.a.v.), gelen ilâhî tâlimat gereğince onların bu taleplerini uygun bulmadı. Çünkü bu âyetler, Peygamberimiz (s.a.v.)'e hanımlarıyla birlikte, eski zühd ve sâde hayatına devam etmesini emrediyordu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) hanımlarını yanına topladı. Hz. Âişe'den başlayarak:

"*–Ben sana bir husus arz edeceğim. Cevap vermede acele etme! Anne babanla istişâre ettikten sonra da cevap verebilirsin*" dedi. Âişe (r.a.):

"-O husus nedir ey Allah'ın Rasûlü?" diye sorunca, Efendimiz inen âyetleri tilâvet buyurdu. Bunun üzerine Hz. Âişe hemen:

"–Yani sizi tercih meselesinde mi âilemle istişâre edeceğim? Aslâ! Ben Allah'ı, Rasûlü'nü ve âhiret yurdunu tercih ediyorum" karşılığını verdi. (Müslim, Talâk 29)

Hâsılı Efendimiz (s.a.v.) onları, ya alışageldikleri sâde hayata devam, ya da boşanma arasında muhayyer bıraktı. Onlar da dünya hayatını değil, Peygamberimiz (s.a.v.) ile beraber olmayı tercih ettiler.

Bu âyetlerden anlaşıldığına göre, İslâm toplumu içerisinde önderlik yapan, toplumun idâresi ve terbiyesiyle mesul olan kişilerin, fert ve âile olarak her hususta tebalarına örnek teşkil etmeleri, söyledikleriyle yaptıklarının birbirine

uygun olması mühim bir düstûrdur. Çünkü insanlar, umûmen, kendilerini yöneten insanların hâliyle hallenir, onların istikâmet ve temâyüllerine göre kendilerine bir yol edinirler. Bu hususlarda örnek bir şahsiyet sergilemenin ehemmiyetini gösteren şu misâller pek ibretlidir:

Hz. Ömer'in halîfeliği zamanında Bizans ve İran'ın zengin hazineleri İslâm dünyasının merkezi olan Medine-i Münevvere'ye akmaya başladı. Mü'minlerin refah seviyesi yükseldi. Fakat mü'minlerin halîfesi Ömer (r.a.), bu refah seviyesine karşı müstağnî kalmış bir gönül zirvesinde, devletin ihtişâmına, beytü'l-mâlin zenginliğine rağmen, yamalı elbisesiyle hutbe okuyordu. Bazan borçlanıyor, sıkıntı içinde hayâtını idâme ettiriyordu. Çünkü o, hazineden ancak kifâyet miktarı bir tahsisât almayı tercih ediyor ve bununla da zor geçiniyordu. Ashâbın ileri gelenleri, onun bu hâline daha fazla dayanamadılar. Halîfenin nafakasını artırmayı düşündüler. Fakat bunu teklif etmekten çekindikleri için Hz. Ömer'in kızı ve aynı zamanda Allah Rasûlü (s.a.v.)'in eşi Hz. Hafsa'ya başvurdular. İsimlerini vermeyerek, babasına bu teklifi arz etmesini istediler. Hafsa (r.a.), ashâbın bu teklifini babasına açtı. Allah Rasûlü (s.a.v.)'in gün boyu açlık çekip de karnını doyuracak bir tek hurma bile bulamadığı günlere şâhid olmuş olan Ömer (r.a.), kızı Hafsa'ya:

"–Kızım! Rasûlullah'ın yeme-içme ve giyimde hâli nasıldı?" diye sordu.

"–Kifâyet miktarı, ancak yetecek derecede idi" cevâbını alınca, Hz. Ömer sözüne şöyle devam etti:

"–En sevdiğim iki dostum Peygamberimiz'le Ebûbekir ve ben, aynı yolda giden üç yolcuya benzeriz. İlk olarak Peygamberimiz varacağı makâmına vardı. Ebûbekir aynı yoldan giderek birinciye kavuştu. Üçüncü olarak ben de arkadaşlarıma ulaşmak isterim. Eğer fazla yükle gidersem, onlara yetişemem! Yoksa sen, bu yolun üçüncüsü olmamı istemez misin?" dedi. (bk. Müslim, Zühd 36; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 125)

Ömer b. Abdülazîz (r.h.), halîfe olduğu günden itibâren, eğer kendisiyle beraber asgarî geçim şartlarına râzı olmadığı takdirde hanımını boşanmak üzere muhayyer bırakmış, çocuklarına karşı muâmelesi de değişmişti. Hilâfete geçtiği gün, halk büyük kalabalıklar hâlinde Ömer b. Abdülazîz'e bey'at ederken izdiham sebebiyle oğlu Abdülmelik'in elbisesi yırtılmıştı. Bunu gören Ömer b. Abdülazîz, oğluna:

"–Evlâdım, git elbiseni diktir. Zira bugünden itibâren belki bu elbiseden başka bir elbise bulamayacak ve buna muhtaç olacaksın!" demişti.

İşte Kur'an'ın ihyâ edici gür sedâsı, Rasûlullah (s.a.v.)'in yaşadığı İslâmî hayatın mânasını derinden idrâk eden böyle mümtâz şahsiyetlerin hal dilleriyle

seslendirilerek, yeryüzünün bütün ufuklarını sarmıştır.

Bu kez ilâhî hitap bizzat Efendimiz'in eşlerine yönlendirilerek, bir taraftan kalpleri şiddetle sarsan, diğer taraftan ise ruhları huzûr ve itminânın doruk noktalarına tırmandıran bir edayla buyruluyor ki:

يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَنْ يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ ۚ وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرًا ﴿٣٠﴾ وَمَنْ يَقْنُتْ مِنْكُنَّ لِلّٰهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلْ صَالِحًا نُؤْتِهَا اَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ ۙ وَاَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا ﴿٣١﴾

30. Ey Peygamber hanımları! Sizden kim çirkinliği âşikâr bir günahla huzurumuza gelirse, onun cezası iki kat verilecektir. Şüphesiz bu, Allah için pek kolaydır.

31. Sizden kim de Allah'a ve Rasûlü'ne itaat eder, sâlih ameller işlerse, onun mükâfatını iki kat vereceğiz. Biz ona cennette çok hoş, güzel ve bol bir rızık hazırlamışızdır.

30. âyette yer alan اَلْفَاحِشَةُ (fâhişe) kelimesi, zinâ da dâhil olmak üzere hayasız, terbiyesiz, çirkin işleri ifade eder. Rasûlullah (s.a.v.)'e baş kaldırarak, onu zor durumda bırakacak ve kederlendirecek hareketlerde bulunmak da bunun muhtevâsına dâhildir. Fakat buradaki ifade, Rasûlullah (s.a.v.)'in hanımlarından birinin böyle bir edepsizlik yapmış olma ihtimali bulunduğu mânasına gelmez. Bilakis bu ikaz, onların mü'minlerin anneleri olduklarını unutmamaları gerektiğini, bu sebeple ahlâkî mesuliyetlerinin büyük olduğu ve davranışlarının mükemmel, temiz ve saf olması lâzım geldiğini beyân eder.

Bu hususun böylece karara bağlanmasının sebebi şudur:

يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَاَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ اِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذٖى فٖى قَلْبِهٖ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا ۚ ﴿٣٢﴾ وَقَرْنَ فٖى بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْاُولٰى وَاَقِمْنَ الصَّلٰوةَ وَاٰتٖينَ الزَّكٰوةَ وَاَطِعْنَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ ۚ اِنَّمَا يُرٖيدُ اللّٰهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهٖيرًا ۚ ﴿٣٣﴾ وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلٰى فٖى بُيُوتِكُنَّ مِنْ اٰيَاتِ اللّٰهِ وَالْحِكْمَةِ ۚ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ لَطٖيفًا خَبٖيرًا ۚ ﴿٣٤﴾

32. Ey Peygamber hanımları! Siz diğer kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Allah'a gönülden saygı duymalı, O'na karşı gelmekten sakınmalı

ve dâimâ konumunuzun gerektirdiği şekilde davranmalısınız. Bu sebeple, nâmahrem bir erkekle yumuşak ve cilveli bir edayla konuşmayın ki, kalbinde hastalık bulunan kimse size karşı herhangi bir şeytânî ümide kapılmasın. Size yaraşır şekilde ciddî ve ölçülü konuşun!

33. Dışarı çıkmanızı gerektiren zarurî bir sebep olmadıkça evlerinizde ağırbaşlılıkla oturun. Mecburi bir iş için çıkmanız gerektiğinde ise, eski câhiliye devri kadınlarının yaptığı gibi, süslerinizi ve câzibenizi dışarı vurarak çıkmayın. Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, Allah ve Rasûlü'ne itaat edin. Ey Peygamber'in şerefli hâne halkı! Allah bu emirleriyle sizden her türlü kiri gidermek ve sizi tertemiz kılmak istiyor.

34. Evlerinizde size okunan Allah'ın âyetleri ve hikmet düstûrları üzerinde çalışın ve bunlardan gerekli dersi alın. Şüphesiz Allah, her şeyin bütün inceliklerini bilir ve her şeyden hakkiyle haberdârdır.

Peygamberimiz (s.a.v.)'in eşleri, şu hususlara dikkat ederek diğer kadınlara da güzel bir örnek olacaklardır:

Birincisi; takvâ: Allah'a gönülden saygı duymalı, kalpleri Allah korkusuyla çarpmalı, O'na karşı gelmekten sakınmalı ve dâimâ bulundukları yüce makamın gerektirdiği şekilde davranmalıdırlar.

İkincisi; zarûretler hâlinde yabancı erkeklerle konuşmalarında bir sakınca yoktur. Fakat onlarla konuşmak veya onların sözüne cevap vermek durumunda kaldıklarında yumuşak, tatlı ve cilveli bir edâ ile konuşmamalıdırlar. Aksine yapmacıktan uzak, vakar ve ciddiyetle konuşmalıdırlar. Çünkü kadının ses tonundaki yumuşaklık, cilve ve tatlılık, konuşmasındaki kaypaklık, karşısındaki çürük kalpli bir erkeğin nefsânî hislerini harekete geçirebilir ve ilerisi için şeytânî bir arzu duymasına sebep olabilir. Bu yüzden Cenâb-ı Hak, 30. âyette pek çirkin bir fiil olan zinâdan men edince, burada da insanı bu hayâsızlığa götürecek öncü vesilelerden men etmektedir.

Üçüncüsü; evlerinde vakarla, ağırbaşlılıkla oturmalı, esas karar kıldıkları yer evleri olmalıdır. İslâm'dan önceki câhiliye döneminde olduğu gibi açılıp saçılarak, süslerini ve câzibelerini teşhir ederek dışarı çıkmamalı; kırıtarak, kırıla döküle yürümemelidirler. Bu emir, onların hiçbir zaman evlerinden çıkmayacakları mânasına gelmemekle birlikte, daha çok evlerinde kalmalarını ve bir mecbûriyet olmadıkça dışarı çıkmamalarını istemekte, dışarı çıktıklarında da nasıl bir İslâmî tesettür ve edep dâiresinde çıkmaları gerektiğini belirtmektedir.

Nitekim Evinden pek fazla dışarı çıkmayan Hz. Sevde'ye:

"–Niçin diğer kardeşlerinin yaptığı gibi haccetmiyor, umreye gitmiyorsun?"

diye sorulmuştu. O da:

"–Daha önce haccımı ve umremi yaptım. Allah da bana evimde kalmamı emrediyor. O halde neden çıkayım ki?!" karşılığını verdi.

Hâdiseyi nakleden râvî der ki:

"Allah'a yemin ederim ki, odasının kapısından cenazesi çıkarılıncaya kadar dışarı çıkmadı." (Kurtubî, *el-Câmi'*, XIV, 180)

Dördüncüsü; namazı dosdoğru kılmalı, mâlî imkânları ölçüsünde zekâtlarını vermeli ve sadece bahsedilen konularla sınırlı kalmayıp her hususta Allah ve Rasûlü'ne itaat etmelidirler. Çünkü Allah Teâlâ, bu emir ve yasaklarıyla onlardan her türlü kiri, günahı, kötü fiilleri ve mezmûm ahlâkî sıfatları giderip onları tertemiz kılmak ve en güzel ahlâkî vasıflarla onları tezyîn etmek istemektedir.

Beşincisi; evlerindeki vakitlerini de daha ziyâde Allah'ın âyetlerini ve hikmetin tâ kendisi olan Rasûlullah (s.a.v.)'in sünnetlerini okuyup öğrenerek ve bunların gereğini tatbik ederek dolduracaklardır. Yani İslâm dininin ne kadar farzı, vâcibi, sünneti, müstehabı, ahlâk ve âdâbı varsa hepsini öğrenip yerine getirmeye; ne kadar haramları, mekruhları ve şüphelileri varsa bunların da hepsini öğrenip sakınmaya çalışacaklardır.

Cenâb-ı Hak, bu âyet-i kerîmelerde Efendimiz (s.a.v.)'in müstesnâ ve emsalsiz âile yuvasının temel esaslarını beyân ederek, müslümanlardan "karargâhı evi olan anne merkezli" nasıl bir İslâmî saâdet ve huzur dolu, burcu burcu Allah ve Rasûlü'ne muhabbetle itaat kokan âile istediğini haber vermektedir. O âilede sâliha anne evin direği olacak; evine, çocuklarına, emânetlere sahip çıkacaktır. O evde namaz kılınacak, zekât verilecek, Allah'ın âyetleri ve Peygamber'in sünnetleri okunup müzâkere edilecek, bunların gereği öğrenilip tatbik edilecektir. Evin hanımı ne kadar ahlâken en mükemmel örnek olan Efendimiz'in hanımlarına yaklaşabilir, evin beyi de ne kadar Efendimiz (s.a.v.) ile aynîleşebilir, o ev ne kadar nebevî âile iklîminden izler taşıyabilirse, o kadar güzelleşecek, o kadar huzurlu hâle gelecektir. Öyle bir âile ortamında yetişen evlatlar da birer gül misâli, Allah Rasûlü (s.a.v.)'in ve onun güzîde hanımlarının kokusunu taşıyacaktır.

Bu sebeple, onlara ait bir kısım özel hükümleri açıklamakla birlikte, bahsedilen konuların sadece Peygamberimiz (s.a.v.)'in eşlerine mahsus olmadığı, bilakis bunların bütün müslümanları şumûlüne aldığı gelen âyette şöyle beyân buyrulur:

Kulluğun Esasları

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ
وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ
وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ
وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللّٰهَ كَثِيرًا
وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٣٥﴾

35. Allah'a tam teslim olmuş erkekler ve Allah'a tam teslim olmuş kadınlar, mü'min erkekler ve mü'min kadınlar, İslâm'ın emirlerine itaate devam eden erkekler ve itaate devam eden kadınlar, bütün söz ve davranışlarında dürüst ve yalandan uzak erkekler ve dürüst ve yalandan uzak kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, Allah'a karşı saygılı ve alçakgönüllü erkekler ve Allah'a karşı saygılı ve alçakgönüllü kadınlar, Allah yolunda muhtaçlara harcamada bulunan erkekler ve harcamada bulunan kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, iffetlerini koruyan erkekler ve iffetlerini koruyan kadınlar, Allah'ı çok zikreden erkekler ve Allah'ı çok zikreden kadınlar: işte bunlar için Allah, hem bir bağışlanma hem de pek büyük bir mükâfat hazırlamıştır.

Ümmü Umâre el-Ensâriyye (r.a.), Peygamberimiz (s.a.v.)'e geldi ve:

"–Ey Allah'ın Rasûlü, Kur'ân'da her zaman erkeklerden bahsedildiğini, fakat kadınlardan fazla bahsedilmediğini görüyorum" dedi. Bunun üzerine yukarıdaki âyet-i kerîme nâzil oldu. (Tirmizî, Tefsir 33/3211)

Diğer rivâyete göre Ümmü Seleme (r.a.):

"–Ey Allah'ın Rasûlü! Erkekler gazaya çıkıyor, savaşıyor ve şehîd oluyorlar; biz bunları yapamıyoruz. Ayrıca bize, erkeklerin mirasının yarısı veriliyor. Keşke biz de erkek olsaydık" dedi. Bunun üzerine yukarıdaki âyet-i kerîme nâzil oldu. (Abdülfettâh el-Kâdî, *Esbâbu'n-Nüzûl*, s. 62; Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* VI, 305)

Bu âyet-i kerîmede zikredilen on husus, İslâm dininin çok önemli esaslarını ihtiva etmektedir.

Birincisi; Allah'a tam teslim olmuş erkekler ve kadınlar: Burada kullanılan "müslüman" kelimesiyle, öncelikle dinin amelî cihetini teşkil eden farzları îfâ etmek kastedilmektedir. "Müslüman olmak", imanı kuvvetli olanı da zayıf olan kişiyi de içine alan daha genel bir ifadedir. Dine girmenin ilk adımıdır. İman kalpte henüz kökleşmemiş olsa da zâhiren teslim olmayı ifade eder. (bk. Hucurât

49/14)

İkincisi; mü'min erkekler ve kadınlar: "İslâm"dan sonra "iman" mertebesi gelmektedir. İman, zâhirle birlikte kalben de tam anlamıyla teslim olmaktır. Âyetin bu kısmı, inanılması gerekli olan bütün esasları kabul etmeyi ifade buyurur. Mü'minler; itaatleri sadece göstermelik ve gönülsüz olmayan, bilakis İslâm dininin gerçek olduğunu samimiyetle kabul eden, Kur'an'ın ve Peygamber Efendimiz'in gösterdiği yolun kendilerini ebedî kurtuluşa götürecek tek doğru yol olduğuna inanan kimselerdir. Onlar aynı zamanda herkesin güvenini kazanmış, kimseye en küçük bir zarar vermeyen, bu sebeple diğer insanların da iman etmelerine vesile olan bahtiyarlardır.

Üçüncüsü; İslâm'ın emirlerine itaate devam eden erkekler ve kadınlar: Bu mânayı ifade için kullanılan اَلْقُنُوتُ (kunût) kelimesi, farzları ve nâfileleriyle, ahlâk ve âdâbıyla Allah'ın emirlerine tamâmen itaat etmek, yasaklarından da bütünüyle kaçınmak anlamındadır. Âyetteki ifadesiyle "kânitler", İslâm ve imanla kazandıkları zâhirî ve bâtınî teslimiyetlerini, fiilî olarak da ortaya koyan ve büyük bir ihlâsla itaate devam edenlerdir.

Dördümcüsü; bütün söz ve davranışlarında dürüst, yalandan uzak erkekler ve kadınlar: Bu mânayı ifade için de "sâdık" kelimesi kullanılır. Sâdık olan insanlar; hüküm vermek, şâhitlik yapmak ve akitte bulunmak gibi her türlü muâmelâtta söz ve fiilleri birbirine uyan, doğru ve güvenilir kişilerdir. Bu vasfa sahip olan mü'minler, yalan, hıyânet ve aldatma gibi kötü vasıflardan uzak dururlar. İman edip, sâlih amellerde bulunan kişiler zamanla olgunlaşırlar. Örnek davranış ve sözleriyle tebliğe başlayarak başkalarını da kemâle erdirmeye çalışırlar. Bu hususta samimî ve liyâkat sahibi olduklarından, muhatapları tarafından kolaylıkla tasdik edilirler.

Beşincisi; sabreden erkekler ve kadınlar: Sabır, bütün ahlâkî güzelliklerin esasını teşkil eder. Buraya kadar sayılan vasıfları kazanan mü'minler; nefsi dizginlemek, dini yaşamak, tebliğ etmek, cihâdda bulunmak ve bu uğurda başına gelenlere tahammül etmek için sabra muhtaçtır.

Altıncısı; Allah'a karşı saygılı, alçakgönüllü erkekler ve kadınlar: Bu mânayı ifade için اَلْخُشُوعُ (huşû) kelimesi kullanılmıştır. Huşû; Allah'a karşı saygılı olmak, O'ndan korkmak, gönülden boyun eğmek ve bütün işlerde ihlâs sahibi olarak ihsân şuuruna ermektir. Kalpteki bu duyguların uzuvlara ve fiillere aksetmesi, diğer bir ifadeyle, kişinin hâl ve hareketlerine istikâmet vermesidir. Huşûun, alçakgönüllülük mânası da vardır. Buraya kadar sayılan vasıflarla muttasıf olan mü'minler, alçakgönüllü olmaya da dikkat ederler. Kibir, gurur ve kendini beğenmişlikten uzak dururlar. Âyetteki vasıfların sıralanışından, "huşû

sahipleri" ifadesinin, "namaz kılanlar" mânasına geldiği de anlaşılmaktadır. Çünkü Kur'ân-ı Kerîm'de huşû, namazın en mühim iç şartları arasında zikredilmektedir. (bk. Mü'minûn 23/2) Huşû'dan hemen sonra zekât ve orucun zikredilmesi de bu mânayı kuvvetlendirmektedir.

Yedincisi; Allah yolunda muhtaçlara harcamada bulunan erkekler ve kadınlar: Burada farz veya nâfile, Allah yolunda yapılan bütün harcamalar kastedilmektedir. Bu mânayı ifade için kullanılan "tasadduk" kelimesi, sıdk kökünden gelmekte olup kişinin İslâm, iman, itaat, ihlâs, sabır ve huşûdaki sadâkatini gösterir. Nefsin tezkiye ve kalbin tavsiye edilerek kişinin mânen olgunlaşmasında, tasadduk, infak ve îsârın büyük bir tesiri vardır.

Sekizincisi; oruç tutan erkekler ve kadınlar: Burada, farz ve nâfile olarak tutulan bütün oruçlar kastedilir. Oruç, nefsin arzu ve isteklerini dizginlemek, şehevî duyguları terbiye etmek ve takvâya ermek için lâzım olan mühim bir ibâdettir. Oruç sayesinde kişi, Allah'a ibâdet etmeye mânî olan nefsânî arzuları yenmiş olur. Oruç tutan mü'min, fakirlerin hâlini yakinen idrâk ederek gönül hoşluğuyla tasaddukta bulunabilir.

Dokuzuncusu; iffetlerini titizlikle koruyan erkekler ve kadınlar: Oruç tutmak, nefsin arzularını kırdığı için iffeti muhafaza etmenin en büyük yardımcısıdır. Mü'minler, iffetlerine son derece dikkat eder ve ona en küçük bir leke sürdürmezler. Giyim kuşam husûsunda gösterilecek titizlik de iffeti koruma husûsuna dâhildir.

Onuncusu; Allah'ı çok zikreden erkekler ve kadınlar: Âyetin başından itibaren sayılan hususları hakkıyla yerine getirmek ve bu hâli muhafaza edebilmek, ancak Allah Teâlâ'yı devamlı zikretmekle mümkündür. Bütün ibâdetlerin keyfiyetini artıran en mühim husus, onları, Allah'ı çokça zikrederek îfâ etmektir. Şu hadis-i şerif bunu beyân etmektedir:

Bir kişi Peygamber Efendimiz'e geldi ve:

"*–Hangi cihâdın ecri daha büyüktür?*" diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.):

"*–Allah Teâlâ'yı en çok zikredenlerinki!*" buyurdu. O zât:

"–Hangi oruçlunun ecri daha büyüktür?" diye sordu. Efendimiz (s.a.v.):

"*–Allah Teâlâ'yı en çok zikredenlerinki!*" buyurdu.

Bundan sonra o sahâbî, namaz kılan, zekât veren, hacca giden ve sadaka verenler için de aynı soruyu tekrarladı. Fahr-i Kâinat Efendimiz bunların hepsi için de:

"*–Allah Teâlâ'yı en çok zikredenlerinki!*" cevabını verdi. Bunun üzerine Ebûbekir (r.a.), Hz. Ömer'e:

"–Ey Ebû Hafs! Allah'ı zikredenler, hayrın tümünü alıp götürdü!" dedi.

Bunu duyan Rasûlullah (s.a.v.), onlara doğru yöneldi ve:

"–Evet, öyledir!" buyurdu. (Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* III, 438; Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid,* X, 74)

İslâm'ın bütün yönlerini hulâsa eden bu âyet-i kerîmeye göre Allah'a kulluk açısından erkek ve kadınlar arasında hiçbir fark yoktur. Hayattaki vazîfe ve mesûliyetleri itibariyle erkek ve kadınların farklı alanlarda faaliyet göstermeleri, bu gerçeği değiştirmez. Bu vasıflara kim daha çok sahip olursa, o Allah katında daha yüksek bir mevkîdedir. İlâhî taksimat gereği, birisinin ev işlerini yapması, diğerinin de hâlifelik vazîfesini îfâ etmesi, neticeyi değiştirmez.

Ancak erkek olsun kadın olsun bütün mü'minlerden istenen, Allah'ın ve Rasûlü'nün emrine kayıtsız şartsız tam bir teslimiyettir:

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ
لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا ﴿٣٦﴾

36. Allah ve Rasûlü bir meselede kesin ve bağlayıcı bir hüküm verdiği zaman, mü'min erkek veya mü'min kadının, kendileriyle alakalı o meselede başka bir tercihte bulunma hakkı yoktur. Kim Allah ve Rasûlü'ne karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur.

Âyet-i kerîme, Efendimiz (s.a.v.)'in azatlısı Zeyd b. Hârise ile hala kızı Zeynep b. Cahş'ın evlenmeleri hakkında nâzil olmuştur. Rivâyete göre Peygamberimiz (s.a.v.), Zeyd için Zeyneb'e dünür gittiğinde önce Zeynep ve onun kardeşi Abdullah, nesep ve soy itibariyle üstünlüklerini, Zeyd'in ise daha dünkü bir köle olduğunu ileri sürerek buna râzı olmadılar. Fakat bu âyet-i kerîme inince, "Dilediğini yap" diyerek Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)'in emrine itaat ettiler. (Fahreddin er-Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb,* XXV, 182-183)

İlâhî buyruklara itaat ümmete gerektiği gibi, o buyrukları Allah'tan getiren Peygamber için de gereklidir. Bunun güzel bir misâli için buyruluyor ki:

Korkmanız Gereken Allah'tır

وَاِذْ تَقُولُ لِلَّذ۪ٓي اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاَنْعَمْتَ عَلَيْهِ اَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ
وَاتَّقِ اللّٰهَ وَتُخْف۪ي ف۪ي نَفْسِكَ مَا اللّٰهُ مُبْد۪يهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللّٰهُ اَحَقُّ
اَنْ تَخْشٰيهُ فَلَمَّا قَضٰى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ
عَلَى الْمُؤْمِن۪ينَ حَرَجٌ ف۪ٓي اَزْوَاجِ اَدْعِيَٓائِهِمْ اِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ اَمْرُ اللّٰهِ مَفْعُولًا ﴿٣٧﴾

37. Ey Peygamber! Hani sen, Allah'ın kendisine nimet verdiği ve senin de azat etmek suretiyle kendisine iyilikte bulunduğun kimseye: "Hanımını yanında tut ve Allah'tan kork!" diyordun. Bunu söylerken, Allah'ın daha sonra ortaya çıkaracağı bir gerçeği içinde gizliyor ve onu açıklama konusunda insanlardan çekiniyordun. Oysa asıl çekinmen gereken Allah'tı. Nihâyet Zeyd hanımını boşayıp onunla ilişkisini kesince biz onu sana nikâhladık ki, artık bundan böyle, "evlâdım" diye çağırdıkları kişiler hanımlarını boşadıklarında, o hanımlarla evlenmek hususunda mü'minlere bir güçlük, kınama ve hukûkî bir engel olmasın. Allah'ın emri ne ise o mutlaka yerine getirilmelidir.

Rasûlullah (s.a.v.), azatlığı Zeyd'i halasının kızı Zeynep'le evlendirdi. Böylece Arapların kölelere insan olarak bakmama anlayışını sarsmak ve soylu sınıfı ile köle sınıfı arasındaki uçurumu kaldırmak yolunda ciddi bir adım atmış oldu. Fakat Zeynep, köle asıllı olan Zeyd'i kendisine denk saymadığından, işin başından beri onunla ülfet edemedi. Nihâyet Zeyd Peygamberimiz'e gelip evliliğe son vermek istediğini söyledi. Rasûl-i Muhterem (s.a.v.) bu neticeyi yerinde bulmakla beraber Zeyd'in yüzüne karşı söylemek de istemedi. "Eşini yanında tut, Allah'tan kork!" diye asıl temennisini dile getirdi. Neticede Zeyd (r.a.) hanımını boşadı. Böylece Zeynep, iddetini de tamamlayarak serbest kalmış oldu. Peygamberimiz (s.a.v.), insanların "Muhammed, oğlunun hanımıyla evlendi" şeklindeki dedikodusundan çekinmesine rağmen, Allah ona Zeynep'le evlenmesini emretti. Böylece evlatlık âdetini ve evlatlıkların boşadıkları hanımlarla evlenememe yasağını Allah Teâlâ bizzat Rasûlü'nün örnek bir davranışıyla ortadan kaldırmış, hem boşanmış kadınları hem de onlarla evlenmek isteyen mü'minleri büyük bir sıkıntıdan kurtarmış oldu.

Zira:

مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ ف۪يمَا فَرَضَ اللّٰهُ لَهُ سُنَّةَ اللّٰهِ فِي الَّذ۪ينَ خَلَوْا

مِنْ قَبْلُ ۜ وَكَانَ اَمْرُ اللّٰهِ قَدَرًا مَقْدُورًاۙ ﴿٣٨﴾ اَلَّذ۪ينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللّٰهِ

وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ اَحَدًا اِلَّا اللّٰهَ ۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ حَس۪يبًا ﴿٣٩﴾

38. Allah'ın kendisine helâl kıldığı bir işi yapmasında Peygamber'e bir vebâl ve engel yoktur. Önceden gelip geçen peygamberler hakkında da Allah'ın takdir ve icraatı böyle câri olmuştur. Allah ne emrederse, o tam yerinde ve kesinlikle uygulanması gereken bir takdirdir.

39. O peygamberler ki, Allah'ın gönderdiği vahiyleri eksiksiz olarak tebliğ eder, yalnızca Allah'tan korkar ve Allah'tan başka hiç kimseden korkmazlar. Hesap görücü olarak Allah yeter.

39. âyette peygamberlerin üç mühim özelliğine dikkat çekilir:

• Allah'ın gönderdiği vahiyleri, tâlimatları insanlara tebliğ ederler. Dolayısıyla onlar, ister hoşlarına gitsin ister gitmesin, kendilerine gelen ilâhî emirlerin hiç birini gizleme yetkisine sahip değildirler. Eğer bir âyet gizleyecek olsalar, elçilik vazîfelerini yapmamış olurlar. (bk. Mâide 5/67)

• Sadece Allah'tan korkarlar. Yaptıklarının O'nun emrine uygun olmasına son derece dikkat gösterirler.

• Allah'tan başka hiçbir kimseden korkmazlar. Bu sebeple, eğer yaptıkları Allah'ın emrine uygunsa insanların ne diyeceğine aldırış etmezler. Onların tüm hesapları Rableri iledir. Çünkü kulu esas hesaba çekecek ve ona göre karşılık verecek tek merci Allah'tır.

Gelen âyet-i kerîme tekrar İslâm düşmanlarının Peygamberimiz (s.a.v.)'in evliliğiyle alakalı ileri sürdükleri suçlamaları reddeder:

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ اَبَٓا اَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلٰكِنْ رَسُولَ اللّٰهِ وَخَاتَمَ النَّبِيّ۪نَ ۜ

وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَل۪يمًا ﴿٤٠﴾

40. Muhammed, içinizden hiçbir erkeğin babası değildir. Fakat o Allah'ın Rasûlü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah, her şeyi hakkiyle bilmektedir.

Birinci itirazları; âdetlerine göre evlatlığın hanımı ile evlenmek haram olduğu halde Efendimiz (s.a.v.)'in geliniyle evlenmiş olmasıdır. Bu itiraza: "Muhammed sizden hiçbir erkeğin babası değildir" diye cevap verilir. Yani Zeyd, onun gerçek oğlu olmadığı için onun dul karısıyla evlenmesi haram değildir.

İkinci itirazları; evlatlığı, onun gerçek oğlu değilse bile nezâketen onun hanımıyla evlenmemesi gerektiğiydi. Bu itiraza: "Fakat o Allah'ın Rasûlüdür"

ifadesiyle cevap verir. Yani örf ve âdetlerin haram kabul ettiği helâl bir şey hakkındaki tüm önyargıları ortadan kaldırmak ve onun helâl olduğunu tekrar ilan etmek Allah'ın Rasûlü olarak onun vazîfesiydi. Yine bu husus "o peygamberlerin sonuncusudur" buyrularak vurgulanır. Yani onun eksik bıraktığı hususları, dinî hükümleri tamamlayacak başka bir peygamber gelmeyeceğine göre, bu yerleşmiş câhiliye âdetini ortadan kaldırması daha zarurî bir hal almıştır.

Rasûlullah (s.a.v.)'in son peygamber oluşu "hâtem" kelimesiyle haber verilir. Bu kelimenin hem "son" hem de "mühür" mânası vardır. Yani peygamberlik onun gelişiyle mühürlenerek sona ermiştir. (bk. Buhârî, Menâkıb 18; Müslim, Fezâil 20-23)

Allah'ın emirlerini tam olarak yerine getirmek ve İslâm düşmanlarının bu hususlardaki yıkıcı propagandalarının karşısında sağlam durabilmek için en çok ne yapılmalıdır? Buna cevap olarak şöyle buruluyor:

وَاَصٖيلًا ﴿٤٢﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا اذْكُرُوا اللّٰهَ ذِكْرًا كَثٖيرًاۙ ﴿٤١﴾ وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً

41. Ey iman edenler! Allah'ı çok çok zikredin.

42. Sabah akşam O'nu tesbih edin.

Sadece dil ile Allah'ı çok zikretmek mümkün olamaz. Çünkü insan uyuduğu, yemek yediği, konuştuğu ve sustuğu zaman zikredemez. Ne zaman diliyle zikir sözlerini telaffuz edebilirse o zaman zikretmiş olur. Bu da çok sayılmaz. O halde zikrin "çok" olabilmesi için onun kalbe ve rûha yerleşmesi lâzımdır. Eğer kalp, zikri öğrenip yapmaya başlarsa, harama teşebbüs edilmediği takdirde hiçbir şey onu zikirden alıkoyamaz. Zikrettikçe kalbin itminânı artar; itminân arttıkça zikretmek daha keyfiyetli bir haz vermeye başlar. Böylece Allah'ı çok çok zikretme imkânı doğar. Âyet-i kerîmede şöyle buyrulur:

"Onlar, iman eden ve kalpleri de dâimâ Allah'ı hatırlayıp anmakla doygunluk ve huzura eren kimselerdir. Haberiniz olsun ki, kalpler ancak Allah'ı hatırlayıp anmakla doygunluk ve huzura erer." (Ra'd 13/28)

Rasûlullah (s.a.v.) ashâbına:

"–Size en hayırlı, Allah katında en değerli, derecenizi en fazla yükseltecek, sizin için sadaka olarak altın ve gümü dağıtmaktan daha kazançlı, dü manla kar ıla ıp da sizin onların boynunu vurmanızdan, onların da sizi öldürmesinden daha çok sevap getirecek amelin ne olduğunu haber vereyim mi?" diye sordu. Onlar da:

"–Evet, haber ver" dediler. Rasûl-i Ekrem de:

"–Allah Teâlâ'yı zikretmektir" buyurdu. (Tirmizî, Deavât 6)

Hâsılı hem Allah'ı çok zikretmeli, hem de onu sabah akşam yani dâimî olarak

hem namazlarda hem de namaz dışındaki vakitlerde tesbih etmeliyiz. Çünkü:

هُوَ الَّذٖى يُصَلّٖى عَلَيْكُمْ وَمَلٰٓئِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى
النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنٖينَ رَحٖيمًا ﴿٤٣﴾ تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ
وَاَعَدَّ لَهُمْ اَجْرًا كَرٖيمًا ﴿٤٤﴾

43. O Allah ki, sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için üzerinize feyiz ve rahmetini indirir; melekleri de sizin için duâ edip bağışlanma dilerler. Gerçekten Allah, mü'minlere karşı pek merhametlidir.

44. Onlar, Allah'a kavuşacakları gün, her türlü sıkıntı ve azaptan ebedî selâmet müjdesi ve iltifatıyla karşılanırlar. Allah onlar için çok güzel, bol ve ebedî bir mükâfat hazırlamıştır.

"Şüphesiz Allah ve melekleri, Peygamber'e çokça salât ederler" (Ahzâb 33/56) buyruğu nâzil olunca muhacirler ve Ensâr: "Ey Allah'ın Rasûlü, bu sana ait bir durumdur. Bizim bunda herhangi bir payımız yoktur" dediler. Bu konuşma üzerine 43. âyet-i kerîme nâzil oldu. (Kurtubî, *el-Câmi'*, XIV, 198)

Allah'ın "salât" etmesi, kulları üzerine rahmetini indirmesi ve onlara bereketler vermesidir. Meleklerin "salâtı" ise mü'minlere duâ etmeleri, onlar için Allah'tan bağışlanma dilemeleridir. (bk. Mü'min 40/7) Bunların hepsi, sonsuz rahmet sahibi Yüce Rabbimizin mü'min kullarına olan merhamet tecellisidir. Bu merhamet, âhirette artarak devam edecektir. Çünkü orada sadece mü'minlere rahmet edecektir. Şu hâdise, Rabbimizin bize olan merhametini ne güzel izâh eder:

Bir defasında Rasûlullah (s.a.v.)'in huzuruna esirler getirilmişti. Esirler arasında bulunan bir kadın büyük bir endişeyle ayrı kaldığı çocuğunu arıyor, rastladığı her çocuğu kucaklıyor, göğsüne bastırıp emziriyordu. Allah Rasûlü (s.a.v.):

"–Bu kadının çocuğunu ate e atacağına ihtimal verir misiniz?" diye sordu.

"–Hayır, vallahi asla atmaz!" dedik. Nebiyy-i Ekrem Efendimiz:

"–İ te Allah Teâlâ kullarına, bu kadının yavrusuna olan efkatinden daha efkatli ve merhametlidir." buyurdu. (Buhârî, Edeb 18; Müslim, Tevbe 22)

O halde:

يَٓا اَيُّهَا النَّبِىُّ اِنَّٓا اَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذٖيرًا ﴿٤٥﴾ وَدَاعِيًا
اِلَى اللّٰهِ بِاِذْنِهٖ وَسِرَاجًا مُنٖيرًا ﴿٤٦﴾ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنٖينَ بِاَنَّ لَهُمْ مِنَ
اللّٰهِ فَضْلًا كَبٖيرًا ﴿٤٧﴾ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرٖينَ وَالْمُنَافِقٖينَ وَدَعْ اَذٰيهُمْ

وَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ ۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَك۪يلًا ﴿٤٨﴾

45. Ey Peygamber! Şüphesiz ki biz seni bir şâhit, bir müjdeci, bir uyarıcı olarak gönderdik.

46. Allah'ın izniyle yine Allah'a çağıran bir dâvetçi ve nûr saçan bir kandil olarak lutfettik.

47. Sen mü'minlere, Allah tarafından pek büyük bir lutuf ve ikrâma erişeceklerini müjdele.

48. Kâfirlere ve münafıklara itaat etme, onların eziyetlerine aldırma. Sen Allah'a güvenip dayan. Güvenip dayanılacak zat olarak Allah yeter!

Rasûlullah (s.a.v.)'in ümmeti üzerine şâhit olması; söz ve davranışlarında, her türlü hal ve hareketinde onlar tarafından uyulması gereken bir önder, bir imam ve bir numûne-i imtisâl olduğunu bildirir. (bk. Ahzâb 33/21) İkinci olarak, Rasûlullah (s.a.v.) kıyâmet günü, ümmetine Rabbinin risâletini tebliğ ettiğine dâir şâhit olacaktır. Üçüncü olarak Peygamberimiz o gün, kendilerine risâleti tebliğ ettiği fakat buna inanmadıklarına dâir kâfirler aleyhinde, bir başka görüşe göre yahudi ve hıristiyanlar hakkında şâhit olacaktır.

46. âyette Efendimiz (a.s.) "nur saçan bir kandil" olarak vasfedilir. O (s.a.v.), cehâlet, sapıklık ve şaşkınlık karanlıklarında akılları ve gönülleri aydınlatıp doğru yolu gösteren bir ışıktır. O, ışığıyla aydınlanmak isteyen ve emrini tutan kimseleri aydınlatan bir kandildir. İnanan kullar, onun Allah katından getirmiş olduğu nûrla aydınlanır ve onunla doğru yola ererler.

Onun, ister şahsını, ister bütün mü'minleri ilgilendiren yönüyle evlilik ve boşanmayla alakalı getirdiği ilâhî buyruklar da, yolumuzu aydınlatmakta, neyi nasıl yapıp huzura ereceğimizi göstermektedir:

Efendimiz'in Çok Eşliliği

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ
سَرَاحًا جَمِيلًا ﴿٤٩﴾ تَمَسُّوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُّونَهَا فَمَتِّعُوهُنَّ وَسَرِّحُوهُنَّ

49. Ey iman edenler! Mü'min kadınlarla nikâh akdi yapıp, henüz cinsî münâsebete girmeden kendilerini boşarsanız, bu durumda bir başkasıyla evlenebilmeleri için onlardan süre beklemelerini istemeye hakkınız yoktur. Yalnız onları gönül alacak bir kısım hediye ve yardımlarla memnun edin ve güzellikle boşayın.

Bir mü'min, evlenme akdi yapıp da cinsî münâsebette bulunmadan veya buna imkân verecek bir durum ve süre içinde baş başa kalmadan önce hanımını boşarsa, hanımın hamile kalma ihtimali bulunmadığından iddet beklemesi de gerekmez. İsterse boşandıktan hemen sonra bir başka erkekle evlenebilir. Eğer evlenirken mehir belirlenmişse erkek ona mehrinin yarısını vermelidir. (bk. Bakara 2/237) Eğer belirlenmemişse yine imkânlarına göre ona yardımda bulunur ve gönlünü almak üzere bazı hediyeler verir. (bk. Bakara 2/236) "Güzellikle boşamak" ise, onları sünnete uygun olarak boşamak ve ayrılırken gönüllerini incitmemektir.

Evlilikle ilgili Rasûlullah (s.a.v.)'e ait özel durumları açıklamak üzere buyruluyor ki:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ اللَّاتِي آتَيْتَ أُجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ
يَمِينُكَ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكَ وَبَنَاتِ عَمِّكَ وَبَنَاتِ عَمَّاتِكَ وَبَنَاتِ
خَالِكَ وَبَنَاتِ خَالَاتِكَ اللَّاتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ وَامْرَأَةً مُؤْمِنَةً إِنْ وَهَبَتْ
نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَسْتَنْكِحَهَا خَالِصَةً لَكَ مِنْ دُونِ
الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ
أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥٠﴾

50. Ey Peygamber! Biz, mehirlerini verdiğin hanımlarını, Allah'ın sana savaş esiri olarak verdiği câriyeleri, seninle beraber hicret eden amca kızlarını, hala kızlarını, dayı ve teyze kızlarını sana helâl kıldık. Mehir istemeksizin kendisini Peygamber'e hibe eden mü'min bir kadını da, eğer

Peygamber onu nikâhlamak istiyorsa, diğer mü'minlerden farklı olarak, sadece sana helâl kıldık. Zâten biz, hanımları ve sahip oldukları câriyeleri hakkında mü'minlere hangi hükümleri geçerli kıldığımızı elbette bilerek belirlemiş bulunuyoruz. Bu özel hükümler, sana bir zorluk olmaması, gönlüne bir darlık gelmemesi içindir. Allah, çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir.

Peygamberimiz istediği takdirde âyet-i kerîmede bahsi geçen kadınlarla evlenebilir. Peygamberimiz (s.a.v.) dışında, kadınların kendilerini husûsî olarak başka erkeklere hibe etmeleri câiz değildir. Bu, sadece Efendimiz'e mahsus bir durum olup ona kolaylık sağlamak içindir. Diğer mü'minlere gelince onların evlenmeleri ve câriyelere sahip olmaları hakkında İslâm'ın hükümleri bellidir. Hülâsa olarak onlar en fazla ancak dört kadınla evlenebilirler. Evlenirken de mehir, şâhit ve kadının velisinin izni gibi şartlar bulunmaktadır. Câriyede ise ne Peygamber Efendimiz'e ne de diğer mü'minlere bir sınırlandırma yoktur.

Allah Teâlâ, risâlet vazîfesini huzur içinde yerine getirebilmesi için Rasûlullah (s.a.v.)'e nikâhı altında bulunan hanımları arasında istediği gibi davranabilme muhtâriyeti de vermiştir:

تُرْجِى مَنْ تَشَٓاءُ مِنْهُنَّ وَتُـْٔوٖىٓ اِلَيْكَ مَنْ تَشَٓاءُۜ وَمَنِ ابْتَغَيْتَ مِمَّنْ
عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَۜ ذٰلِكَ اَدْنٰٓى اَنْ تَقَرَّ اَعْيُنُهُنَّ وَلَا يَحْزَنَّ
وَيَرْضَيْنَ بِمَٓا اٰتَيْتَهُنَّ كُلُّهُنَّۜ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا فٖى قُلُوبِكُمْۜ وَكَانَ اللّٰهُ
عَلٖيمًا حَلٖيمًا ﴿٥١﴾ لَا يَحِلُّ لَكَ النِّسَٓاءُ مِنْ بَعْدُ وَلَٓا اَنْ تَبَدَّلَ بِهِنَّ
مِنْ اَزْوَاجٍ وَلَوْ اَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ اِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمٖينُكَۜ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ رَقٖيبًا ﴿٥٢﴾

51. Hanımlarından dilediğinin sırasını erteleyebilir, dilediğini yanına alabilirsin. Bir süre uzak durduklarından da arzu ettiğini tekrar yanına almakta senin için bir sakınca yoktur. Böyle davranman, onların daha çok sevinip mutluluk duymaları, ziyaretleri ertelendiğinde tasalanıp üzülmemeleri ve kendilerine olan muâmelenden dolayı hepsinin hoşnut olması açısından daha uygundur. Allah, kalplerinizde olanları bilir. Gerçekten Allah, her şeyi hakkiyle bilen, kullarının hataları karşısında çok sabırlı ve müsamahalı olandır.

52. Ey Peygamber! Artık bundan böyle güzellikleri hoşuna gitse de başka kadınları nikâhlaman ve mevcut hanımları başkalarıyla değiştirmen sana helâl değildir. Ancak sahip olduğun câriyeler müstesnâ. Allah, her şeyi

hakkiyle görüp gözetendir.

Buna göre, Peygamberimiz (s.a.v.)'in, hanımlarıyla beraber bulunma süresinin eşit olma ve sırası gelen hanımını yanına alma mecburiyeti kalkmıştır. Bu izne rağmen Efendimiz (s.a.v.), eşlerini incitmemek için eşitliğe riâyet etmiştir. (bk. Buhâri, Tefsir 33/7) Buna mukâbil muhtereme eşleri de Efendimiz'i memnun etmek için son derece dikkatli davranmışlar, onun kendileriyle alakalı her türlü tasarrufunu hoş karşılamışlar ve Peygamber hanımı olma huzur ve bahtiyarlığını yaşamışlardır. 52. âyet ile de Peygamberimiz (s.a.v.)'in bundan böyle mevcut hanımlarından başka bir kadınla evlenmesi veya hanımlarından birini boşayıp yerine bir başka kadın alması yasaklanmıştır.

Şimdi ise, Rasûlullah (s.a.v.)'in mü'minler karşısındaki üstün konumu hakkında ipuçları veren, aynı zamanda İslâm toplumunun önderlerini ziyaret konusunda temel görgü kurallarını öğreten şu buyruklar gelmektedir:

Allah Gerçeği Söylemekten Çekinmez

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ اِلَّٓا اَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ اِلٰى
طَعَامٍ غَيْرَ نَاظِر۪ينَ اِنٰيهُۙ وَلٰكِنْ اِذَا دُع۪يتُمْ فَادْخُلُوا فَاِذَا طَعِمْتُمْ
فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْنِس۪ينَ لِحَد۪يثٍۜ اِنَّ ذٰلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ
فَيَسْتَحْي۪ مِنْكُمْۘ وَاللّٰهُ لَا يَسْتَحْي۪ مِنَ الْحَقِّۜ وَاِذَا سَاَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا
فَسْـَٔلُوهُنَّ مِنْ وَرَٓاءِ حِجَابٍۜ ذٰلِكُمْ اَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّۜ وَمَا
كَانَ لَكُمْ اَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللّٰهِ وَلَٓا اَنْ تَنْكِحُٓوا اَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِه۪ٓ
اَبَدًاۜ اِنَّ ذٰلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللّٰهِ عَظ۪يمًا ﴿٥٣﴾ اِنْ تُبْدُوا شَيْـًٔا اَوْ تُخْفُوهُ
فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَل۪يمًا ﴿٥٤﴾ لَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ ف۪ٓي اٰبَٓائِهِنَّ
وَلَٓا اَبْنَٓائِهِنَّ وَلَٓا اِخْوَانِهِنَّ وَلَٓا اَبْنَٓاءِ اِخْوَانِهِنَّ وَلَٓا اَبْنَٓاءِ اَخَوَاتِهِنَّ
وَلَا نِسَٓائِهِنَّ وَلَا مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُنَّۚ وَاتَّق۪ينَ اللّٰهَۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَه۪يدًا ﴿٥٥﴾

53. Ey iman edenler! Peygamber'in evlerine izinsiz ve yemek vakti dâvetsiz girmeyin. Yemek için çağrıldığınızda da, yemeğin hazırlanmasını bekleyecek kadar erken gelmeyin. Yemeğe çağrıldığınız zaman girin, yemeği yer yemez birbirinizle sohbete dalmadan hemen dağılın. Çünkü bu hareketiniz Peygamber'i rahatsız ediyor, fakat utandığından o size bunu söylemekten sıkılıyor. Allah ise gerçeği söylemekten asla çekinmez. Peygamber'in hanımlarından bir şey isteyeceğiniz zaman da onu perde arkasından isteyin. Böyle yapmanız, hem sizin kalpleriniz hem de onların kalpleri bakımından çok daha nezih ve temizdir. Artık Allah Rasûlü'nü üzmek de, onun ölümünden sonra hanımlarını nikâhlamanız size ebediyen yasaklanmıştır. Bunları yapmanız, Allah katında büyük bir günahtır.

54. Bir şeyi açığa vursanız da, onu gizleseniz de fark etmez, çünkü Allah, her şeyi çok iyi bilmektedir.

55. Peygamber'in hanımları için babaları, oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, diğer mü'min kadınlar ve sahip oldukları câriyelerle perde olmaksızın görüşüp konuşmalarında bir günah yoktur. Ey Peygamber hanımları! Allah'a karşı

gelmekten sakının! Şüphesiz ki Allah, her şeye hakkiyle şâhittir.

Bu âyet-i kerîmelerde, bir taraftan mü'minlerin Rasûlullah (s.a.v.)'e ve onun eşlerine karşı uymaları gereken muâşeret kâideleri beyân buyrulmakta, diğer taraftan da kendi aralarındaki beşerî münâsebetler bakımından tüm mü'minlere büyük bir ufuk açılmaktadır. Buna göre:

Birincisi; Allah Rasûlü (s.a.v.)'in evine, dâvet edilmeden yemek maksadıyla girilmeyecek: Zira o dönemde bir kimse, başka birisini görmek istediğinde, kapıyı çalmanın veya izin almanın lüzûmunu düşünmez, hemen eve girer ve gördüklerine evin reisinin evde olup olmadığını sorardı. Bu câhiliye âdeti aynı zamanda birçok fenalığın sebebi olabiliyor ve daha kötü sonuçlara yol açabiliyordu. Bu sebeple başlangıçta, hiç kimsenin Peygamberimiz (s.a.v.)'in evlerine izinsiz giremeyeceği şeklinde bir hüküm kondu. Daha sonra Nûr sûresi 27. âyeti ile bu hüküm bütün müslümanların evlerine de teşmil edildi.

İkincisi; yemeğe gelenler, erkenden gelip yemeğin hazırlanmasını evde bekleyerek hâne halkını rahatsız etmeyecekler: Zira yine o dönemde yaygın olan başka bir kabalık da, ziyaretçilerin tam yemek sırasında ev sahibini çağırması veya gelmesi, ya da önceden gelip yemek zamanına kadar orada kalmasıydı. Bu, çoğunlukla ev sahibini büyük bir sıkıntı içine sokuyordu.

Üçüncüsü; yemekten sonra dâvetliler, kendi aralarında sohbete dalıp evde gereğinden fazla kalmayacaklar: Çünkü, gelen misafirler, yemeği bitirdikten sonra, ev halkını rahatsız edecek kadar uzun müddet evde oturur ve konuşup eğlenceli sohbetler yaparlardı. Bu davranışlarıyla müslümanlar Efendimiz (s.a.v.)'i de çoğu zaman rahatsız ederlerdi.

Dördüncüsü; Peygamberimiz (s.a.v.)'in hanımları, her türlü şâibeden, münafıklarla kendini bilmezlerin dedikodu malzemesi olmaktan uzak kalmalarını sağlamak maksadıyla bundan böyle yabancı erkeklerle hep perde arkasından görüşüp konuşacaklar: Bu emrin gelişinden sonra mü'minlerin anneleri odalarının kapılarına perdeler astılar. Âyetin **"Böyle yapmanız, hem sizin kalpleriniz hem de onların kalpleri bakımından çok daha nezih ve temizdir"** cümlesi, kadınların ve erkeklerin kalplerinin temiz olmasını isteyen herkesin, bu yolu tercih etmesi ve bu hususta olabildiğince dikkat etmesi gerektiğini açıkça bildirir. Dikkat edilmesi gereken bir önemli husus da şudur: Burada bir tarafta âyetin beyanıyla mü'minlerin anneleri olan Peygamber Efendimiz'in hanımları var, diğer tarafta da nesiller içinde imânî derecesi en yüksek olan sahâbe-i kirâm var ve "böyle yapmak iki tarafın kalbi için daha temizdir" hitabı bunlar hakkında nâzil olmaktadır. Dolayısıyla kalp temizliği açısından bakılacak olunursa, bizlerin kadın erkek ihtilatı ve ilişkileri

bakımından daha dikkatli davranmamız gerektiği anlaşılmaktadır.

Beşincisi; hangi yolla olursa olsun Rasûlullah (s.a.v.)'e eziyet etmek ve Efendimiz (s.a.v.)'in boşaması veya vefatından sonra hanımlarıyla evlenmek mü'minlere ebediyen haram kılınmıştır.

Beyân edilen bu ilâhî hükümler Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)'in yücelik ve kıymetini anlatmak için yeterli olmakla birlikte, O'nun Allah katındaki değerini anlamak ve ona en küçük bir eziyette bulunmanın bile ne büyük kayıplara yol açacağını görmek için bir de şu ilâhî fermanlara kulak verin:

Allah ve Melekleri Peygambere Salât Ediyor

إِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ ۜ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٥٦﴾

56. Şüphesiz Allah ve melekleri, Peygamber'e çokça salât ederler. Ey mü'minler! Siz de ona salât edin ve tam bir teslîmiyetle selâm verin.

Salât; istiğfâr, mağfiret, duâ, bereket, övgü, tebrîk, tâzim, namaz ve ibâdet gibi mânalara gelir. İslâm âlimleri bu kelimeye, salât edene göre farklı mânalar vermişlerdir:

• Allah'ın bir kula salât etmesi; ona rahmet etmesi, şân ve şerefini yüceltip tezkiye etmesi, başarıya ulaştırıp koruması ve sevap vermesidir.

• Meleklerin salât etmesi; onun için bağışlanma talebinde bulunmaları, kadr ü kıymetini anıp yüce mertebelere erişmesi için Allah'a duâ etmeleridir.

• Mü'minlerin salâtı ise hayır duâ etmeleri, her hususta Rasûlullah (s.a.v.)'e tâbi olup sünnetlerini aynen tatbik etmeleri ve ondan şefâat istemeleridir.

Hâsılı, Rasûl-i Ekrem Efendimiz'e salât getirmenin mânası, onun tâzim edilmesidir. "Rabbimiz! Sevgili Peygamberimiz'in şânını yücelt" demektir. Efendimiz'in dünyada şânının yüceltilmesi, dîninin dünyanın her bir yanına yayılıp diğer dinlere üstün getirilmesi ve şeriatının devam ettirilmesiyle olur. Âhirette ise mükâfatının artırılması, ümmetine şefâata izin verilmesi, Makâm-ı Mahmûd'a ulaştırılarak faziletinin ebedîleştirilmesi şeklinde tahakkuk eder.

Âyette geçen "selâm" kelimesi; selâmet, esenlik, huzûr, emniyet anlamlarını ihtivâ eder. Selâmın ayrıca teslim olma, itâat etme ve sulh içerisinde bulunma mânaları da bulunmaktadır.

Bu durumda biz Efendimiz'e salât ü selâm getirirken Cenâb-ı Hakk'a şöyle duâ etmiş oluruz:

"Yâ Rabbî! Rasûl-i Ekrem'inin nâmını, şânını hem dünya hem de âhirette yüce kıl. Onun getirdiği İslâm dînini bütün cihâna yay ve bu dini dünya durdukça yaşat. Ona âhirette ümmetine şefaat etme hakkı ver ve kendisine sayısız sevaplar ihsân eyle! Ona selâmet, huzur ve emniyet bahşeyle! Bize de onun sünnet-i seniyyesine tam bir teslimiyet ve alçakgönüllülükle teslim olmayı nasip eyle!"

En uygun ve makbul davranış, Peygamberimiz›in her ismi geçtikçe ve her hatırlandıkça salât ü selâm getirmektir. Efendimiz'e salât ü selâm getirmeye bizi teşvik eden pek çok sebep vardır:

• Her şeyden önce Rabbimiz, bizzat kendisi salât ederek onu rahmet, rızâ ve

hoşnutluğu ile yüceltmiş ve bize de böyle yapmamızı emretmiştir.

• Bütün melekler Peygamberimiz'e duâ ve istiğfâr ederek saygılarını sunarken salât getiren kul da, bizzat Allah Teâlâ ve meleklerin yapmış olduğu bir fiile iştirak etmektedir. Allah'ın kendi zâtına izâfe ettiği bir fiile iştirak ediyor olmak dahi salavât-ı şerîfe getirmenin ehemmiyetine âit kâfî bir delil sayılabilir.

• Bizi karanlıktan aydınlığa çıkarmasına ve hidâyeti göstermesine karşılık, her ne kadar ona olan borcumuzu tam olarak ödememiz mümkün olmasa da, Efendimiz'e olan minnet ve şükrân hislerimizin bir ifadesidir.

• Salât ü selâm getirmek, Rasûlullah (s.a.v.)'in rûhâniyetiyle irtibat kurmayı ve onun nûrundan istifade etmeyi temin eder. Kulun bu salavâtlardan elde edeceği mükâfat ise ihlâsı ve Allah Rasûlü'ne olan muhabbeti derecesindedir.

Salât ü selâm, Fahr-i Kâinat Efendimiz'e mânen yakınlaştıran, böylece Allah'ın rızâsını elde eden kulun mertebesini yükselten müessir vâsıtalardan biridir.

Rasûlullah Efendimiz şöyle buyurur:

"Kıyâmet gününde insanların bana en yakın olanı, bana en çok salât ü selâm getirendir." (Tirmizî, Vitir 21)

"Kim bana bir defa salât getirirse, Allah o kimseye on defa salât eder, on hatâsı silinir ve on derece yükseltilir." (Nesâî, Sehv 55)

Dolayısıyla ilâhî feyz ve bereketi kalbe nakşedebilmek, Rasûlullah (s.a.v.)'in rûhâniyetinden hisseler alabilmek ve onunla râbıtayı güçlendirmek için bütün zaman ve mekânlarda, husûsiyle seher vakitlerinde salavât-ı şerîfe getirmenin pek büyük bir ehemmiyeti vardır.

Ama ne yazık ki, bu mânevî sofradan nasibi olmayanlar, hatta buna ihânet edip düşmanlığa yeltenen bedbahtlar da vardır. Bu gibiler hakkında buyruluyor ki:

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَاَعَدَّ
لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِغَيْرِ
مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَاِثْمًا مُبِينًا ﴿٥٨﴾

57. Allah'ı ve Rasûlü'nü incitenleri Allah dünyada da âhirette de rahmetinden uzaklaştırmış ve onlara pek alçaltıcı bir azap hazırlamıştır.

58. Mü'min erkekleri ve mü'min kadınları, yapmadıkları bir şeyden dolayı suçlayıp incitenler ise, gerçekten bir iftirâ atmış ve apaçık bir vebâl yüklenmişlerdir.

"Allah'a eziyet", O'na isyân edilmesi, O'na karşı şirk, küfür ve inkâr tavrının takınılması ve O'nun haram kıldıklarının helâl kılınması gibi hususlardır. Peygamber (s.a.v.)'e isyân ve düşmanlık da Allah'a eziyet sayılır. "Rasûlullah'a

eziyet” ise, onu rahatsız edip üzen her türlü söz, fiil davranışlardır. Ona eziyet veren sözlere örnek, onun hakkında sihirbaz, şâir, kâhin ve deli gibi sözler sarf etmeleri; Efendimiz (s.a.v.)’in bazı uygulamalarına dil uzatmaları; bir kısım evlilikleriyle alakalı dedikodu yapmalarıdır. Ona eziyet veren fiillere örnek ise Uhud harbinde dişini kırıp yüzünü yaralamaları ve Kâbe’de namaz kılarken deve işkembesini üzerine atmaları gibi durumlardır. Mü’min erkek ve mü’min kadınlara eziyet ise âyetteki ifadesiyle yapmadıkları bir günahı kendilerine isnat etmek, arkadan gıybetlerini yapmak ve sahip olmadıkları bir kusurla onları suçlamaktır.

Görüldüğü üzere burada hem gıybet hem de iftirâ açıkça kötülenmekte, mü’minler hakkında incitici söz ve davranışların hepsinden sakınmak gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bakımdan, kötü insanların iftirâ ve sataşmalarından korunmanın yollarını göstermek için buyruluyor ki:

Dış Örtülerini Giyinsinler

يَٓا اَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِاَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَٓاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّۜ ذٰلِكَ اَدْنٰٓى اَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَۜ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥٩﴾

59. Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü'minlerin hanımlarına söyle evlerinden dışarı çıktıkları zaman dış örtülerini üzerlerine alsınlar. Bu, onların iffetli kadınlar olarak tanınmaları ve kötü insanlar tarafından sözlü veya fiilî tâcize uğrayıp incitilmemeleri açısından en uygun yoldur. Allah, çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir.

Medine evleri dar ve tuvaletsizdi. Kadınlar ihtiyaçlarını gidermek için geceleri evlerinden çıkar, biraz uzaklaşarak ihtiyaçlarını giderir ve dönerlerdi. Bu durumu fırsat bilen bazı münafıklar ve kalplerinde kötülük yapma hastalığı taşıyan bir takım kendini bilmezler uygun yerlerde durur, kadınlara söz ve elle tâcizde bulunur, yakalandıkları zaman da "Biz onları câriye sandık" derlerdi. Bu mazereti ortadan kaldırmak üzere hür kadınların, dışarı çıkarken, cilbâb ismi verilen dış giysilerine bürünmeleri emredildi. (bk. Taberî, *Câmi'u'l-beyân,* XXII, 58; Kurtubî, *el-Câmi'*, XIV, 243)

Bütün müfessirler, tabirleri değişik olsa da, mefhumda birleşerek âyetteki "cilbâb"dan maksadın, kadının elbiseleri üzerine giyilen ve bütün vücûdu örten bir örtü, elbise olduğunda ittifak etmişlerdir. Bu sebeple zamanımızda kadınların ev kıyafetleri üzerine pardesü, manto vb. bir dışarı elbisesi giymeleri gerekmektedir. Âyet, setr-i avreti değil, onun üzerine fazlasını emretmektedir. (bk. Taberî, *Câmi'u'l-beyân,* XXII, 57; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb,* XXV, 198)

Âyetin, Allah'ın "çok bağışlayıcı ve çok merhametli" anlamındaki isimleriyle sona ermesi de gösteriyor ki, Yüce Rabbimizin mü'min kadınlara örtünme emri, O'nun bağışlayıcılığından ve mü'minler için husûsî rahmetinden kaynaklanmaktadır. Bu emir, mü'min kadınlar için bütünüyle rahmettir. Çünkü bu yolla onları maddî ve mânevî zararlardan korumakta, kadınlık onur ve şereflerini muhafaza etmekte, âile ve toplumu düzeltip ihya etmekte, en önemlisi de onlara ebedî hayatta Allah'ın sonsuz rahmetine ermenin yolunu açmaktadır.

Buna rağmen:

لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَٓا اِلَّا قَلِيلًاۚ ﴿٦٠﴾

مَلْعُونِينَ ۚ أَيْنَمَا ثُقِفُوا أُخِذُوا وَقُتِّلُوا تَقْتِيلًا ﴿٦١﴾ سُنَّةَ اللَّهِ فِي
الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ ۖ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٦٢﴾

60. Münafıklar, kalplerinde hastalık bulunanlar ve yalan haberlerle şehirde ortalığı karıştıranlar, eğer bu düşmanca tavırlarından vazgeçmezlerse, biz seni elbette onların başına musallat ederiz de, o zaman bu topraklarda sana komşu olarak ancak çok az bir süre kalabilirler.

61. Allah'ın rahmetinden kovulacak; bununla da kalmayacak, nerede ele geçirilirlerse tutuklanacak ve hak ettikleri şekilde öldürüleceklerdir.

62. Allah'ın daha önce yaşamış bütün toplumlarda geçerli olan kanunu ve yolu budur. Çağlar değişse, toplumlar değişse de, sen Allah'ın kanununda hiçbir değişiklik göremezsin!

Medine'de bir tarafta münafıklar vardı. Bir tarafta kendisini onlardan saydığı halde İslâm'ın ve müslümanların kötülüğünü isteyen ve dâimâ günah işleme düşüncesi içinde olan kalbi hastalıklı kimseler vardı. Bir tarafta da müslümanların huzurunu ve moralini bozmak için, Medine'de müslümanların büyük bir yenilgiye uğradıkları, falan yerde müslümanlara karşı büyük bir ordu hazırlandığı, Medine'nin âni bir saldırı tehdidi altında bulunduğu gibi asılsız haberleri yayan kimseler vardı. Bu kötülük odağı kimseler, aynı zamanda insanların kafasında şüpheler uyandırmak ve müslümanların ahlâkî üstünlüklerinin tesirini yok etmek için Rasûlullah (s.a.v.) ve diğer müslümanların âile hayatıyla ilgili hayalî hikâyeler uydururlardı. Bu hususta Allah'ın emri, İslâm toplumunda bu tür fitne ve fesatları yayanların gelişip güçlenmesine asla fırsat vermemektir. İlâhî kanunların uygulandığı bir toplumda, bu tür kimseler öncelikle durumlarını düzeltmeleri için ikaz edilirler. Buna rağmen hâlâ bu kötü hal ve hareketlerinde ısrar ederlerse, şiddetli bir muâmeleye tâbi tutulup ortadan kaldırılırlar.

Bu onların dünyadaki cezasıdır. Âhiretteki ebedî cezaya gelince:

يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ ۖ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ ۚ وَمَا يُدْرِيكَ
لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا ﴿٦٣﴾ إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ
سَعِيرًا ﴿٦٤﴾ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۖ لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٦٥﴾
يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا
الرَّسُولَا ﴿٦٦﴾ وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا

كَب۪يرًا ﴿٦٨﴾ السَّب۪يلَا ﴿٦٧﴾ رَبَّنَٓا اٰتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنْهُمْ لَعْنًا

63. Rasûlüm! Sana insanlar kıyâmetin ne zaman kopacağını soruyorlar. De ki: “Onunla ilgili kesin bilgi ancak Allah’ın nezdindedir.” Nereden bileceksin, belki de onun vakti iyice yaklaşmıştır.

64. Şüphesiz Allah kâfirleri ebediyen rahmetinden uzaklaştırmış ve onlara çok kızgın bir ateş hazırlamıştır.

65. Onlar orada ebediyen kalacaklar, kendilerine yardım edecek ne bir dost ne de bir yardımcı bulabileceklerdir.

66. Yüzlerinin ateşte o yana bu yana çevrilip duracağı o gün: “Eyvâh bize! Keşke Allah’a itaat etseydik, keşke Peygamber’e itaat etseydik!” diye inleyeceklerdir.

67. Sonra da: “Rabbimiz biz önderlerimize ve büyüklerimize uyduk, onlar da bizi doğru yoldan saptırdılar.”

68. “Rabbimiz onlara iki kat azap ver ve onları büyük bir lânetle rahmetinden mahrum et!” diyeceklerdir.

Rasûlullah (s.a.v.)’e bir adam geldi ve:

“–Yâ Rasûlallah! Kıyâmet ne zamandır?” dedi. Efendimiz (s.a.v.):

“–Kıyâmet için ne hazırladın?” diye sorunca o da:

“–Allah ve Rasûlü’nün muhabbetini...” cevabını verdi. Bunun üzerine Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) Efendimiz:

“–Öyleyse sen sevdiğinle beraber olacaksın” buyurdu.” (Müslim, Birr 163)

Peygamberlere karşı gelenlerin ve çeşitli eziyetlerle onları incitenlerin fecî akıbetleri haber verildikten sonra buyruluyor ki:

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذ۪ينَ اٰذَوْا مُوسٰى فَبَرَّاَهُ اللّٰهُ مِمَّا
قَالُوا ۜ وَكَانَ عِنْدَ اللّٰهِ وَج۪يهًا ﴿٦٩﴾

69. Ey iman edenler! Siz de bir vakit Mûsâ’ya eziyet eden kimseler gibi olmayın ki, neticede Allah, hakkında söyledikleri bütün yakışıksız sözlerle onun hiçbir alakası olmadığını ortaya çıkarmıştı. O, Allah katında pek şerefli ve itibarlı bir kuldu.

Hz. Mûsâ’ya yapılan eziyetle alakalı olarak Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) şöyle buyurur:

“İsrâiloğulları çıplak yıkanıyorlardı. Mûsâ (a.s.) ise, güzelce örtünürdü ve bedenini saklardı. Bir kesim onun hakkında: «Onun hayaları i kindir ve onun baras hastalığı vardır, yahut da, onda ba ka bir hastalık bulunmaktadır» demi lerdi. Bir gün am topraklarında bulunan bir pınarda yıkanmaya gitti. Elbiselerini bir ta ın üzerine bıraktı.

Ta elbisesiyle birlikte uçup gitti. Mûsâ çıplak olarak ta ın arkasından gidiyor ve: «Ey ta elbisemi ver, ey ta elbisemi ver» diyordu. Nihâyet bu hâliyle İsrâiloğulları'ndan bir topluluğun yanına kadar geldi. Baktıklarında onun kendi aralarında yaratılı ı en güzel ve sureti en mutedil birisi olduğunu anladılar. Söylediklerinin hiçbirisi onda yoktu. İ te bu âyette anlatılan husus budur." (Buhârî, Gusl 20; Müslim, Hayz 75)

Yahudilerin bunun dışında da Mûsâ (a.s.)'a yaptıkları eziyetler vardı. Allah Teâlâ bu hususlarda hep Hz. Mûsâ'ya yardımcı olmuş ve onu aklamıştır. Bu âyetten anlaşıldığına göre, müslümanlar arasında iman henüz kalplerine tam yerleşmemiş olanlar, çeşitli vesilelerle Rasûlullah (s.a.v.)'i suçluyor, ona eziyet ediyorlardı. Hz. Zeynep'le evliliği etrafında koparılan dedikodulara katılanlar olduğu gibi, Hz. Âişe'ye atılan çirkin iftirâya iştirak edenler de olmuştu. Bazan da ganimetlerin taksimi hususunda hakkına râzı olmayıp, Efendimiz (s.a.v.)'i üzücü davranışlarda bulunanlar oluyordu. (bk. Buhârî, Edeb 53; Müslim, Zekât 145)

O halde:

Doğru Söyleyin

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ
أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾

70. Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakının ve her zaman doğru ve yerinde söz söyleyin.

71. Böyle yapın ki Allah, amellerinizi düzeltsin ve günahlarınızı bağışlasın. Artık kim Allah ve Rasûlü’ne itaat ederse elbette büyük bir başarıya ulaşmış olur.

Peygamber Efendimiz (a.s.) şöyle buyurmuştur:

“Bana şu altı şey hakkında söz verin, ben de size cennet için kefil olayım:

• Konuştuğunuz zaman doğru konuşun!

• Vaatte bulunduğunuz zaman yerine getirin!

• Emânet husûsunda güvenilir olun!

• İffetinizi koruyun!

• Gözlerinizi haramdan muhâfaza edin!

• Ellerinizi haramdan uzak tutun!” (Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* V, 323)

Fakat bahsedilen bu hususları aksatmadan tatbik edip müjdelenen başarıya ulaşmak o kadar kolay değildir. Gelen âyet-i kerîmede verilen temsilden de anlaşılacağı gibi, bu nimetin bedeli oldukça ağırdır. Bunu yerine getirebilmek için gerçekten çok büyük bir çalışma ve gayretin olması gerekmektedir:

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا
وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴿٧٢﴾ لِيُعَذِّبَ
اللّٰهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللّٰهُ عَلَى
الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٣﴾

72. Şüphesiz biz emâneti göklere, yere ve dağlara arz ettik de onlar onu yüklenmekten çekindiler ve onun sorumluluğunu yerine getirememekten korktular. Ne var ki, onu insan yüklendi. Bunca kabiliyet ve nimetlerle donatıldığı halde yüklendiği emânetin hakkını veremeyen insan ne kadar zâlim, ne kadar câhildir.

73. Bunun içindir ki Allah, emânete hiyânet eden münafık erkek ve münafık kadınlarla müşrik erkek ve müşrik kadınlara hak ettikleri cezayı

verecek; emâneti hakkiyle taşıyan mü'min erkek ve mü'min kadınların ise tevbesini kabul buyurup onlara husûsî rahmetiyle muâmele edecektir. Zira Allah, çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir.

Burada ifade buyrulan الْأَمَانَةَ (emânet), sayısız maddî ve mânevî imkânlarla donatılan ve kendisine akıl, irade, hürriyet gibi fevkalâde husûsiyetler verilen insanın mesul tutulduğu "kulluk emâneti"dir. Bu sebeple âyetteki "emânet" kelimesi müfessirler tarafından daha ziyâde "farzlar, haramlar, dinî mükellefiyetler" olarak izâh edilir. (Taberî, *Câmi'u'l-beyân,* XXII, 66; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb,* XXV, 202) Allah'ın emir ve yasaklarını bildiren tek vasıta ise peygamberlere inen ilâhî kitaplardır. Bunların sonuncusu, en mükemmeli ve cihanşumûl olanı ise şüphesiz Kur'ân-ı Kerîm'dir. Dolayısıyle Kur'an'ın itikâdî, amelî, ahlâkî, içtimâî, siyâsî, iktisâdî tüm sahalarda ihtiva ettiği hükümlerin îfası bütün âlemlere, göklere, yere ve dağlara teklif edildiği halde onlar bu sorumluluğu yerine getirememekten ve altında ezilmekten korkarak çekinmişlerdir.

Netice itibariyle bu teklifin hakikî veya mecazî olması arasında bir fark yoktur. Zira Allah Teâlâ'ya göre ikisi de aynı derecede mümkündür. Ne var ki insan bunu yüklenmiştir. Dağların taşların kaldıramayacağı yükün altına insan girmiştir. Nitekim bu konuyla yakın ilgisi bulunan diğer bir âyette:

"Eğer biz bu Kur'an'ı bir dağın tepesine indirseydik, sen onu Allah korkusundan başını eğip paramparça olduğunu görürdün. Biz bu misâlleri insanlara veriyoruz ki, etraflıca düşünüp gerekli dersi alsınlar" (Haşr 59/21) buyrularak o yüksek, haşmetli ve kaskatı dağların Kur'ân-ı Kerîm'in dehşetinden ve ahkâmının ağırlığından o derece müteessir olacağı, Allah'ın emirlerine saygı ile çatlayıncaya kadar itaat ve inkıyâd edip secdelere kapanacağı ifade edilmiştir.

Burada yüklendiği emâneti taşıyıp taşıyamama açısından insanın "çok zâlim" ve "çok câhil" şeklindeki iki vasfına dikkat çekilmektedir. Bu iki vasıf insanın fıtratında kökleşmiş olan mezmûm iki vasıftır. Zâlim; ölçme ve değerlendirmelerinde hata etmeye, ayrıca haksızlık yapmaya çok meyyâl, sorumluluğun hakkını yerine getirmede çok zayıf kimse demektir. Câhil de gerçek bilgiden mahrum, hal ve hareketlerinde hep nefsine yenik düşen anlamındadır. İnsan ancak sözkonusu iki kötü vasfını iyiye çevirdiği ölçüde yüklendiği bu ağır emâneti taşıma güç ve istidâdı elde edecektir. Buna göre, zulmün zıddı "adâlet"tir. Adâlet, aynı zamanda amel-i sâlih mânasında kullanıldığından, zulme düşmemek için bolca sâlih amel işlemeye gayret etmek gerekmektedir. Nitekim, Asr sûresinde insanın hüsrândan kurtulması için sâlih

amel sahibi olmasının zarûretinden bahsedilir. Cehâletin zıddı ise “ilim”dir. İlmin de zâhirî ve bâtınî olmak üzere iki yönü vardır. Gerçek ilmin ve hakikî alimin târifi âyet-i kerîmede şöyle yapılmaktadır:

“Şimdi düşünün, bu cehennemlik kimse mi daha iyidir; yoksa gece saatlerinde secde ederek ve ayakta durarak ibâdet eden, âhiret azabından sakınan ve Rabbinin rahmetini uman tertemiz bir mü’min mi? De ki: “Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Ancak gerçek akıl ve idrâk sahipleri düşünüp ders çıkarırlar.” (Zümer 39/9)

Hâsılı insan, ancak kuvvetli bir imanla birlikte sâlih ameller işleyip zâhirî ve bâtınî ilmini irfâna dönüştürebildiği nisbette “zalûm” ve “cehûl” sıfatlarından kurtulabilecektir. Mânevî hastalıklarını tedâvî için ilmî sermâyenin yanında kalbî sermâyeyi de tedârik ederek, böylece dağların taşıyamadığı o büyük emâneti taşımaya peyderpey liyakat kazanacaktır. Böylece insan yüklendiği emâneti iyi koruyup hakkını verdiği nispette mahlukâtın en şereflisi olma mevkiine yükselecektir.

Bu sûre netice itibariyle Allah’a ve Rasûlü’ne itaat edip, gerçek bir iman ve amel-i sâlihle kulluk emânetini yerine getirenlerin en büyük feyze erip Cenâb-ı Hakk’ın cemâline kavuşacaklarını müjdeler. Şüphesiz bu da en büyük nimet ve pek büyük bir mazhariyettir. Bu nimetler elbette Allah Teâlâ’ya dâimî bir hamdi ve sürekli bir şükrü gerekli kılmaktadır. Bu bakımdan şimdi gelen Sebe’ sûresinin “Elhamdülillâh” diye başlaması pek münâsip düşmektedir:

34- SEBE’ SÛRESİ

سُورَةُ سَبَاءٍ

34. SEBE' SÛRESİ

Sebe' sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 54 âyettir. İsmini, 15. âyette geçen ve Yemen'de bir kavmin ismi olan Sebe' kelimesinden almıştır. Resmi tertibe göre 34, iniş sırasına göre 58. sûredir.

Konusu

Sûrede, diğer Mekkî sûrelerde olduğu gibi esâsen tevhid, nübüvvet ve âhiret mevzuları işlenir. Bir taraftan Hz. Dâvûd ve Hz. Süleyman'ın dünya saltanatı misâl verilip dünya nimetlerinin ancak şükürle devam edeceği belirtilir. Bir taraftan da, aynı dönemde yaşayan Sebe' halkının maddî zenginlik ve refahları misâl verilip nankörlük edilince nimetlerin nasıl geri alındığı dersi verilir. Kendileri inanmadıkları gibi zayıf insanları da dinden döndüren müstekbirlerle onlara kanan mustaz'aflar arasında mahşerde vuku bulacak bir cedelleşme manzarası arz edilerek, mal ve evlatlarının çokluğuna güvenip müslümanların fakirliği ile alay eden kibirli müşriklere hazin âkibetleri seyrettirilir. Çünkü iman ve sâlih amel olmadığı sürece mal da evlat da insana bir fayda sağlamayacaktır. Hepsinin âkıbeti hüsrândır. Ancak Allah yolunda harcanan küçük büyük ne olursa, Allah onun dünyada da âhirette de karşılığını verecektir. Sûrenin sonunda inkârcılar tek tek Allah'ı birlemeye dâvet edilerek, bâtılın yok olup gideceği, hakkın ise bütün yücelik ve haşmetiyle gâlip geleceği müjdesi verilir.

Kıyâmet Mutlaka Olacak

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذ۪ي لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ
فِي الْاٰخِرَةِۜ وَهُوَ الْحَك۪يمُ الْخَب۪يرُ ﴿١﴾ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْاَرْضِ
وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَٓاءِ وَمَا يَعْرُجُ ف۪يهَاۜ وَهُوَ الرَّح۪يمُ الْغَفُورُ ﴿٢﴾

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Bütün övgüler, göklerde ve yerde bulunan her şeyin gerçek sahibi olan Allah'a mahsustur. Âhirette de övgülerin tamamı yine O'na aittir. O, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olandır, her şeyden hakkiyle haberdârdır.

2. O, yere ne giriyor ve oradan ne çıkıyorsa, gökten ne iniyor ve oraya ne yükseliyorsa hepsini bilir. O, pek merhametlidir, çok bağışlayıcıdır.

Dünyada olduğu gibi âhirrette bütün hamdler Allah'a aittir. Nitekim cennetliklerin büyük bir mânevî haz ve iştiyak içinde Allah'a hamd edecekleri şöyle haber verilir:

"Bize verdiği sözü yerine getiren ve cennette istediğimiz yerde oturmak üzere bizi bu ebediyet yurduna vâris kılan Allah'a hamdolsun! Sâlih ameller işleyenlerin mükâfatı ne güzel!" (Zümer 39/74. Ayrıca bk. A'râf 7/43; Yûnus 10/10; Fâtır 35/34-35)

Allah اَلْحَك۪يمُ (Hakîm)dir; her türlü hükmü ve işi hikmetli ve sağlamdır. O, hikmetiyle dünyayı âhirete, âhireti dünyaya bağlayarak iki âlemin işlerini en muhkem bir şekilde idâre eder. O اَلْخَب۪يرُ (Habîr)dir; her şeyin sırrını, mâhiyetini, önünü ve sonunu bilir; işlerini bilerek idâre eder. O اَلْعَل۪يمُ (Alîm)dir; her şeyi hakkiyle bilir. Özellikle:

• Yere, toprağa girenleri: Yağan yağmurları, gömülen ölüleri, ekilen ekinlerı, orada saklanan hazineleri,

• Yerden çıkanları: Hayvanları, bitkileri, madenleri, buharları, kokuları, sıcaklığı, soğukluğu,

• Gökten inenleri: Yağmuru, karı, şimşeği, yıldırımı, meteoru, kayan yıldızı, aydınlığı, diğer maddî ve mânevî güçleri ve melekleri,

• Gökyüzüne yükselenleri: Buharları, çeşit çeşit gazları, bir kısım maddeleri, güçleri, melekleri, ruhları, duâları, bunları taşıyıp götürenleri bilir.

O, اَلرَّحِيمُ (Rahîm)dir; bu güzel ve sayısız nimetleri görüp bunlara şükreden ve bunları kendine ihsân buyuran Rabbine hamd eden kullarına rahmetiyle muâmele eder. O اَلْغَفُورُ (Gafûr)dur; bu hususta kusurları olup kendinden bağışlanma dileyenleri bağışlayıcıdır.

Bütün bunlara rağmen:

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ ۖ قُلْ بَلٰى وَرَبِّى لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ
الْغَيْبِ ۚ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِى السَّمٰوَاتِ وَلَا فِى الْاَرْضِ وَلَٓا
اَصْغَرُ مِنْ ذٰلِكَ وَلَٓا اَكْبَرُ اِلَّا فِى كِتَابٍ مُبِينٍ ۙ ﴿٣﴾ لِيَجْزِىَ الَّذِينَ اٰمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ۖ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٤﴾ وَالَّذِينَ
سَعَوْ فِٓى اٰيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ رِجْزٍ اَلِيمٌ ۚ ﴿٥﴾

3. İnkâra saplananlar: “Başımıza öyle kıyâmet falan kopacak değil” diyorlar. De ki: “Duyular ötesi âlemi çok iyi bilen Rabbime yemin olsun ki, kıyâmet mutlaka başınıza patlayacaktır. Ne göklerde ne de yerde zerre[1] ağırlığınca bir şey bile O’ndan gizli kalamaz. Bundan daha küçük ve daha büyük ne varsa hepsi apaçık bir kitapta kayıtlıdır.

4. Bu böyledir; çünkü Allah, iman edip sâlih ameller işleyenleri mükâfatlandıracaktır. Onlar için büyük bir bağışlanma ve çok güzel, bol, değerli ve arkası kesilmeyecek bir rızık vardır.

5. Âyetlerimizi iptal edip hükmünü geçersiz kılmak için birbirleriyle yarışırcasına çalışanlara gelince, onlara en kötüsünden pek acı bir azap vardır.

O zaman henüz müşrik olan Ebû Süfyan’ın, Mekkeli kâfirlere: “Lât ve Uzzâ adına yemin ederim ki, kıyâmet bize ebediyen gelmeyecek ve biz asla diriltilmeyeceğiz” demesi üzerine bu âyetler nâzil oldu. (Kurtubî, *el-Câmi‘*, XIV, 260)

Kur’an’ın haber verdiği hakîkatler karşısında gerçek ilim sahiplerinin hâline gelince:

وَيَرَى الَّذِينَ اُوتُوا الْعِلْمَ الَّذِٓى اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ هُوَ الْحَقَّ ۙ
وَيَهْدِٓى اِلٰى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٦﴾

6. Kendilerine ilim verilmiş olanlar, şunu açıkça görmektedirler ki, sana

Rabbinden indirilmiş olan bu Kur'an gerçeğin tâ kendisidir ve insanları, karşı konulamaz kudret sahibi ve her türlü övgüye lâyık olan Allah'ın yoluna iletmektedir.

Vahiy ve peygamberlik hakkında geleneksel bir bilgiye sahip olan Ehl-i kitap âlimleri Kur'an'ın Allah kelâmı olduğunu bildikleri gibi, her biri Allah'ın bir kanununu keşfetmek için konmuş olup Allah'ın isim ve sıfat tecellilerini tanıtan Fizik, Matematik, Astronomi, Jeoloji, Botanik, Biyoloji... gibi ilim sahalarında iman nazarıyla araştırma yapan âlimler de, elde ettikleri neticeleri Kur'an'la mizan ettikleri zaman, onlar da kesinlikle Kur'an'ın ilâhî bir kelâm olduğunu anlayacaklardır. Nitekim günümüzde bunun pek çok misâli yaşanmaktadır. Bunlardan biri şöyledir:

Tayland, Cayn-Mayn Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Tajaket Tajason'a bir tıp konferansında Kur'ân-ı Kerîm'deki ilmî hakîkatlerden bahsedildiğinde, önce bunları kayda değer bulmamış ve: "Buna benzer bilgiler, bizim oralardaki Buda dîninin kutsal kitaplarında da var" demişti.

Ancak, bunun ispatının istenmesi üzerine yaptığı araştırmalarda iddiâ ettiği bilgilerin hiçbirine rastlayamadı. Tekrâr Kur'ân-ı Kerîm'deki açıklamaları inceledi ve önceki davranışından dolayı pişman oldu. Bu hususta tartıştığı müslüman ilim adamlarından özür dilemek zorunda kaldı.

Daha evvel Tajason, azapla alâkalı bir çalışma yapmış ve şu neticelere ulaşmıştı:

"Deriler ateşte yanıp hissiyât yok olunca, yeniden aynı kâbiliyeti kazanacak bir durum gerekmektedir. Yani azap deriler üzerinde tahakkuk ettiği için, deriler yana yana içindeki sinirler tahrîş olur ve devre dışı kalır ki, bu, azâbın artık hissedilmemesi demektir. Çünkü beyin, idâre ettiği hissetme işini deri vâsıtasıyla komuta etmektedir. Diğer bir ifadeyle deri, sinirlerin vazîfesini icrâ ettiği bir alandır. Dolayısıyla deriler yanarak kömürleştiğinde, sinirlerin vazîfe yapması artık mümkün değildir. Yeni bir deri giydirilmesi zarûridir. Ancak yeni bir deri yaratılıp vücûda giydirildiğinde ise, azâbı tadacak sistem tekrâr kurulmuş olur."

Bu ilmî neticelere varan Tajason'a şu âyet gösterildi:

"Âyetlerimizi inkâr edenleri pek yakında korkunç bir ateşe sokacağız. Onların derileri kızarıp kavruldukça, yerlerini başka derilerle değiştireceğiz ki, azabı hiç aralıksız tatmaya devam etsinler. Şüphesiz ki Allah, kudreti dâimâ üstün gelen, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olandır." (Nisâ 4/56)

Tajason, bu âyet-i kerîmenin şok tesiri altında kaldı. Kur'ân'ın bir beşer kelâmı

olamayacağına dâir îtirâfta bulundu. Memleketine döndüğünde yaptığı ilk konferansında talebelerinden beş kişi iman etti. Nihâyet kendisi de Riyâd'da yapılan sekizinci tıp kongresinde kelime-i şehâdet getirerek sevinçle "Ben de müslüman oldum!" diye haykırdı ve bundan sonraki ömrünü Kur'an'a adadı.

İlim ehli nazarında Kur'an'ın hakikati güneş gibi zuhûr ederken:

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَدُلُّكُمْ عَلَى رَجُلٍ يُنَبِّئُكُمْ إِذَا مُزِّقْتُمْ كُلَّ
مُمَزَّقٍ إِنَّكُمْ لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿٧﴾ أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ جِنَّةٌ
بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ ﴿٨﴾
أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
إِنْ نَشَأْ نَخْسِفْ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطْ عَلَيْهِمْ كِسَفًا مِنَ السَّمَاءِ
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ ﴿٩﴾

7. Küfürde saplanıp kalmış olanlar, birbirlerine alaylı alaylı şöyle diyorlar: "Size, tamâmen dağılıp paramparça olduktan sonra, evet bu halde iken, yepyeni bir hayatla tekrar dirileceğinizi söyleyen bir adamı gösterelim mi?"

8. "Bu adam, Allah adına yalan mı uyduruyor, yoksa onda bir delilik mi var?" Hayır! Böyle bir şey yok! Fakat âhirete inanmayanlar azapta ve derin bir aldanış içindeler.

9. Peki onlar, kendilerini önlerinden arkalarından ve bütün çevrelerinden kuşatan göğe ve yere bakmazlar mı? Dilesek onları yerin dibine geçirir veya üzerlerine gökten parçalar düşürürüz. Elbette bunda, samimiyetle Allah'a yönelen her kul için bir ibret, bir ders vardır.

Peygamberimiz'i ve Kur'an'ı yalanlayanlara iki şekilde cevap verilmektedir:

• Âhirete iman etmeyenler dünyada da azap içindedirler, âhirette de azap içinde olacaklardır. Dünyadaki azap; ulvî bir gâyeden mahrumiyet, geleceğe yönelik ümitsizlik, karamsarlık, ölümden kaçış ve âhiret inancı yerine nefsâni ihtiraslarını ikâme etmenin doğurduğu ıstıraplardır. Âhiretteki azap ise cehennemdir. Yine onlar, iman nimetinden mahrumiyetleri sebebiyle derin bir sapıklık içindedirler.

• Göklere ve yere ibret nazarıyla bakan insan, kendisinin her yönden ilâhî kudret tarafından çepeçevre kuşatıldığını anlar. Öyle bir kudret ki, istese gökyüzünü parçalayıp üzerimize düşürebilir; istese yeri yarıp bizi içine

gömebilir. İşte bu kudret sahibi, bizi öldükten sonra da kendi hâlimize bırakmayacaktır. Kesin fikirli, inatçı ve dik başlı olmayan, bilakis samimiyetle Allah'tan gelen hidâyeti araştıran herkes, göklere ve yerlere bakarak bir çok ders ve ibret alabilir. Fakat gönlünü Allah'tan çevirenler, kâinatta olan her şeyi zâhiren görseler de, bunların ilâhî kudreti gösteren ne büyük deliller olduğunu anlamazlar.

Şimdi, samimiyetle Rabbine yönelip maddî-mânevî nice lutuflara erişen kullara misâl olmak üzere şöyle buyruluyor:

Üçüncü âyette küçüklüğü ifade etmek üzere ذرة (zerre) kelimesi kullanılmaktadır. Zerre, bütünün özelliklerini taşıyan en küçük parça olarak alındığında, bundan molekül anlaşılır. Ondan daha küçüğü de atom demek olur. Şâyet zerreyi bugünkü anlayışa uygun şekilde atom olarak anlarsak, ondan küçük olan şey de atom-altı parçacıklar olur. Her iki şıkta da, Kur'an'ın "zerreden daha küçük" olarak haber verdiği şeyin altında keşfi geleceğe ait ilmî bir gerçeğin varlığı belli olmaktadır. Ayrıca "atom ağırlığı" olsun, "molekül ağırlığı" olsun, bunlar birer birim olarak bilimde yer almıştır. Âyetteki "zerre ağırlığı" deyimi, bu açıdan da dikkat çekmektedir. Açıkçası Kur'an, indirilişinden yüzyıllarca sonra gelecek insanlarla konuşurken onların dilini kullanıyor. Biz de bunu dinliyor ve onun Allah kelâmı olduğunu tasdik ediyoruz. (Kandemir ve diğerleri, *Meâl*, II, 1471)

Şükreden Kullarım Azdır

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًاۜ يَا جِبَالُ اَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَۚ وَاَلَنَّا لَهُ
الْحَدِيدَۙ ﴿١٠﴾ اَنِ اعْمَلْ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ وَاعْمَلُوا صَالِحًاۜ
اِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١﴾

10. Biz Dâvûd'a tarafımızdan büyük bir lutufta bulunduk: "Ey dağlar! Onunla beraber tesbih edin. Ey kuşlar, siz de!" buyurduk. Demiri onun için yumuşattık.

11. Ona şöyle emrettik: "Vücudun gerekli yerlerini örtüp koruyacak büyüklükte zırhlar yap ve onların yeterli ölçü ve sağlamlıkta olmasına dikkat et!" Siz de ey mü'minler, sâlih ameller işlemeye bakın; çünkü ben bütün yaptıklarınızı görüyorum.

Hz. Dâvûd'a verilen diğer lutuflara ilaveten iki müstesnâ lutuftan bahsedilir:

Birincisi; dağların ve kuşların onunla beraber Allah'ı tesbih etmesi. Hz. Dâvûd'un öyle güzel ve tesirli sesi vardı ki, Allah'ı zikir ve tesbihe başladığı zaman dağlar da onun zikrine katılır, kuşlar da gruplar hâlinde onunla birlikte tesbih ederlerdi. Nitekim bu hususu açıklayan diğer âyet-i kerîmelerde şöyle buyrulur:

"Biz, dağları onun emrine verdik de, akşam sabah onunla birlikte Allah'ın sınırsız kudret ve yüceliğini tesbih ederlerdi. Etrafında toplanan kuşları da. Hepsi birden tesbih, duâ ve yakarışlarla Allah'a yönelir, O'nun iradesine boyun eğerlerdi." (Sâd 38/18-19. Ayrıca bk. Enbiyâ 21/79)

İkincisi; elinde demirin yumuşaması ve bununla savaşlarda insanı ölümcül tehlikelerden koruyacak zırhlar yapması. Nakledildiğine göre demir, ateşte eritmeksizin Allah'ın lutfuyla Dâvûd (a.s.)'ın elinde mum, hamur veya çamur gibi olurdu. Çekiç gibi bir alet kullanma ihtiyacı duymadan demire istediği şekli verirdi. (Taberî, *Câmi'u'l-beyân,* XXII, 82) Böylece Cenâb-ı Hak ona demiri işleme sanatını bahşetmiş; demiri işleyip ondan bedeni tamâmen örten geniş zırhlar yapmasını ilham etmişti. Rivâyete göre zırh daha önce demir levhalar hâlinde yapılırdı. İlk defa küçük demir halkaları birbirine ekleyip zırh yapan Hz. Dâvûd olmuştur. Bu sebeple Allah Teâlâ ona zırh yaparken onun daha hafif ve daha iyi koruyucu olması için imal ettiği küçük demir halkaları birbirine güzelce eklemesini, ölçüleri iyi ayarlamasını ve halkalar arasında boşluk bırakmamasını emretmiştir.

Âyet-i kerîmedeki **"Siz de ey mü'minler, sâlih ameller işlemeye bakın; çünkü ben bütün yaptıklarınızı görüyorum"** (Sebe' 34/11) emri ve ikâzı, Hz. Dâvûd'a iman etmiş mü'minlere olabileceği gibi, kıssadan çıkarılacak bir hisse olarak, Muhammed (s.a.v.) ümmetine de tevcih edilebilir. Buna göre bizlerin de, Allah'a ibâdet ve taatta güzel ameller yapacağımız gibi, demiri işleme, ondan savaş aletleri yapma ve böylece müslümanları şer güçlerin taarruzundan koruma bakımından daha güzel faaliyetlerde bulunmamız istenmektedir.

Hz. Dâvûd'un oğlu Süleyman (a.s.)'a gelince:

وَلِسُلَيْمٰنَ الرّ۪يحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌۚ وَاَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِۜ
وَمِنَ الْجِنِّ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِاِذْنِ رَبِّه۪ۜ وَمَنْ يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ اَمْرِنَا
نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّع۪يرِ ﴿١٢﴾ يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَٓاءُ مِنْ مَحَار۪يبَ
وَتَمَاث۪يلَ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍۜ اِعْمَلُٓوا اٰلَ دَاوُ۫دَ
شُكْراًۜ وَقَل۪يلٌ مِنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ ﴿١٣﴾

12. Süleyman'ın emrine de rüzgârı verdik. Onunla sabah gidişte bir aylık, akşam dönüşte de bir aylık yol alırdı. Erimiş bakırı onun için kaynağından sel gibi akıttık. Cinlerden de, Rabbinin izniyle onun maiyetinde çalışanlar vardı. Onlardan kim emrimizden biraz sapsa, ona hemen çok yakıcı ateş azabından tattırırdık.

13. Cinler Süleyman'ın isteğine göre mâbetler, kaleler, heykeller, havuz büyüklüğünde çanaklar, leğenler, yerinden sökülemez sabit kazanlar yapıyorlardı. Ey Dâvûd ailesi! Allah'a şükür olacak ameller işleyin. Doğrusu kullarımdan gereği gibi şükredenler pek azdır.

12. âyette geçen اَلْغُدُوُّ (ğudüv) kelimesi sabahtan öğleye kadarki, اَلرَّوَاحُ (ravâh) kelimesi de öğleden güneşin batımına kadarki zaman dilimini ifade eder. Anlaşılan o ki Hz. Süleyman bir gün içerisinde birkaç saatlik bir mesai ile, o zamana göre normal şartlarda iki ay sürecek bir seyahati gerçekleştirebiliyordu. Demek ki rüzgâr onun için günümüzdeki uçak seviyesinde bir ulaşım aracı vazîfesi görmekteydi.

Hz. Süleyman'ın emrinde çalışan insanlar olduğu gibi, onun önünde ve kontrolünde çalışan bir kısım cinler de vardı. Bunlar, insanlara göre daha güçlü, kuvvetli ve maharetli olduklarından Süleyman (a.s.) ağır ve zor işleri onlara yaptırırdı. Âyet-i kerîmede onların:

مَحَار۪يبُ (mehârîb): Mâbedler, görkemli binâlar, saraylar, korunaklı kaleler,

تَمَاثِيلَ (temâsîl): Timsaller, nakışlar, inşâ edilen muazzam binaları süsleyecek resimler. İslâm'da heykel yapmak haramdır. Tevrat'ın hükmüne göre de heykel yapmak haram kılınmıştı. Tevrat'ın hükmüne göre amel eden bir peygamber olduğu bilinen Hz. Süleyman'ın, haram olan bir şeyi yapması veya yaptırması söz konusu olamaz. Dolayısıyla bundan maksat, haram olmayan manzara resimleri ve nakışlar olmalıdır.

جِفَانٍ (cifân): Büyük havuzları andıran çanaklar, leğenler,

قُدُورٍ (kudûr): Büyüklükleri sebebiyle yerlerinden taşınamayan, kımıldatılamayan kocaman kazanlar yaptıkları haber verilir. Demek Hz. Süleyman misafirleri çok olan ve onlara ikramı seven son derece cömert bir insandı.

Bunlar Allah Teâlâ'nın büyük ihsânları olduğu için, Cenâb-ı Hak Dâvûd ailesini şükre, devamlı şükür sayılabilecek ameller işlemeye ve hakkiyle şükretmeye dâvet etmektedir. Bu hitap, nimet sahibi herkes için geçerlidir.

Rivâyete göre, Süleyman (a.s.) kendisi arpa ekmeği yer, buna karşılık âile halkına kaba undan yapılmış ekmek yedirir, yoksullara ise has undan ekmek yedirirdi. O, hiçbir zaman karnını tıka basa doyurmazdı. Kendisine niçin böyle yaptığı sorulunca da: "Karnımı doyurursam, açları unutmaktan korkarım" derdi. Bu da ancak pek az kimsenin başaracağı bir şükür çeşididir. (Kurtubî, *el-Câmi'*, XIV, 277)

Büyük bir saltanata sahip olsa da, insanlarla birlikte cinlere ve hayvanlara bile hükmetse de Hz. Süleyman da neticede ölümlü bir insandı. Ecel onu da yakaladı:

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلٰى مَوْتِهٖٓ اِلَّا دَٓابَّةُ الْاَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَاَتَهُۚ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنُّ اَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ ﴿١٤﴾

14. Süleyman'ın ölümünü takdir edip canını aldığımızda, son derece ağır işlerde çalışan cinler, onun öldüğünü ancak üzerine dayandığı değneğini kemiren bir ağaç kurdu sayesinde fark edebildiler. Değnek kırılıp Süleyman yere yıkılınca anlaşıldı ki, eğer cinler gerçekten duyularının ötesinde olup bitenleri bilmiş olsalardı, Süleyman öldüğü halde, kendilerini böyle zelil ve perişan eden ağır işleri yapmaya devam etmezlerdi.

Kur'an'ın beyânına göre müşrikler cinleri Allah'a ortak koşuyor, onları Allah'ın çocukları olarak kabul ediyor ve onlara sığınıyorlardı. (bk. En'âm 6/100; Sâffât 37/158; Cinn 72/6) Yine onlar, cinlerin gaybı bildiklerine inanıyor ve gayb

bilgisini elde edebilmek için onlara yöneliyorlardı. İşte Allah Teâlâ, Hz. Süleyman'ın vefatı münâsebetiyle verdiği canlı bir misâlle cinlerin gaybı bilmediklerini beyân ederek müşriklerin saplandıkları bu inançların tamâmen asılsız ve yanlış olduğunu bildirir.

Hz. Dâvûd ve Hz. Süleyman'ın kıssalarından birer kesit sunan bu âyetlerin beyân ettikleri çeşitli mânalar arasında bir de bilim ve teknik alandaki gelişmelere işaret ettikleri sezilir. Cenâb-ı Hak, peygamberlere mûcize olarak verdiği nimetlerle bir yönden onların nübüvvetlerini ispat ederken, bir yönden de kâinata koyduğu ilmî kanunlardan istifade işinde peygamberlerin örnek alınmalarını işaret yoluyla teşvik eder. Burada Dâvûd (a.s.)'ın dağları konuşturmasında gramofon, plak, teyp tekniğine; demirin yumuşatılması ve erimiş bakırın sel gibi akıtılmasında, madenleri işletip sanayii geliştirmeye; Süleyman (a.s.)'ın birkaç saat içinde iki aylık mesafeyi rüzgâra binerek kat etmesinde uçak teknolojisine, Mûsa (a.s.)'ın değneği ile taştan, topraktan su çıkarmasında artezyene, İbrâhim (a.s.)'i, ateşin yakmamasında ateşe dayanıklı maddelerden elbise yapmaya, Îsâ (a.s.)'ın felçlileri hatta ölmüşleri tedavi edip diriltmesinde tıbbî tedavinin en ileri noktalarına; Süleyman (a.s.)'ın ilimde ileri gitmiş vezirinin, takrîben iki bin km uzaklıktan Belkıs'ın tahtını getirmesinde televizyona hatta ışınlayarak eşya nakline teşvik ettiği hissedilir.

Şimdi de, Allah'ın nimetlerine nankörlük edenlerin başlarına ne tür felâketler geldiğini gösteren tarihî bir ibret levhası gösterilmektedir:

Biz Ancak Nankörleri Cezalandırırız

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكَنِهِمْ اٰيَةٌۚ جَنَّتَانِ عَنْ يَمِينٍ وَشِمَالٍۜ كُلُوا مِنْ
رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُۜ بَلْدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبٌّ غَفُورٌ ﴿١٥﴾ فَاَعْرَضُوا
فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتَيْ اُكُلٍ خَمْطٍ
وَاَثْلٍ وَشَيْءٍ مِنْ سِدْرٍ قَلِيلٍ ﴿١٦﴾ ذٰلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِمَا كَفَرُواۜ وَهَلْ
نُجَازِي اِلَّا الْكَفُورَ ﴿١٧﴾ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا
قُرًى ظَاهِرَةً وَقَدَّرْنَا فِيهَا السَّيْرَۜ سِيرُوا فِيهَا لَيَالِيَ وَاَيَّامًا اٰمِنِينَ ﴿١٨﴾
فَقَالُوا رَبَّنَا بَاعِدْ بَيْنَ اَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا اَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ اَحَادِيثَ
وَمَزَّقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍۜ اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿١٩﴾

15. Doğrusu, Sebe' kavmi için yaşadıkları diyarda çok önemli bir ibret dersi vardı. Oturdukları vâdi sağından solundan, iki taraflı uzayıp giden güzel bahçelerle çevrilmişti. Peygamberleri onlara: "Rabbinizin size bahşettiği nimetlerden yiyin ve O'na şükredin. İşte sizin için ne hoş bir memleket, ne kadar da bağışlayıcı bir Rab!" demişti.

16. Fakat onlar bu dâvetten hoşlanmayıp, şükürden yüz çevirdiler. Biz de üzerlerine, barajlarını yıkan meşhur Arim selini gönderdik de onların o güzelim bahçelerini buruk meyveli, acı ılgınlı ve içinde biraz da sedir ağacı bulunan virâne bahçelere çevirdik.

17. Nankörlükleri ve peygamberleri yalanlamaları yüzünden onları işte böyle cezalandırdık. Biz zâten çokça nankörlük eden inkârcılardan başkasını cezalandırmayız.

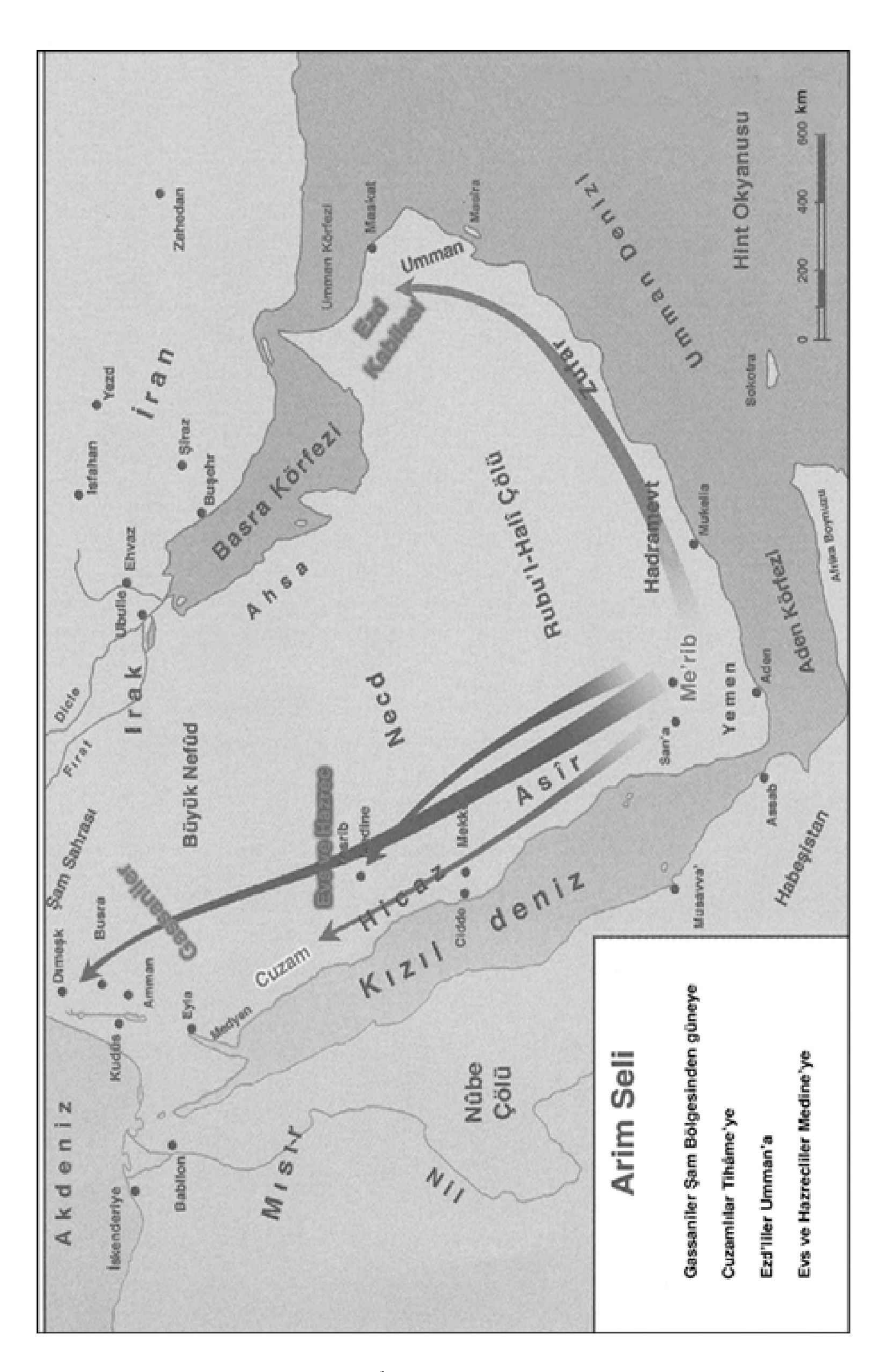
18. Onların yurtlarıyla bereketlerle donattığımız Filistin-Şâm diyarı arasında âdeta sırt sırta vermiş ve biri diğerinden görünebilen nice beldeler meydana getirdik; bunlar arasında da düzenli ve sistemli ulaşım imkânları sağladık. Kendilerine: "Oralarda gece gündüz güven içinde gezip dolaşın!" buyurduk.

19. Fakat onlar: "Rabbimiz! Seyahatlerimizde konaklama yerlerimiz arasındaki mesafeyi artır" dediler ve işledikleri günahlarla kendilerine yazık ettiler. Biz de onları nesilden nesle bir ibret levhası hâlinde aktarılacak efsânelere çevirdik ve tamâmen parçalayıp bölük bölük her

tarafa dağıttık. Şüphesiz bunda zorluklara sabredip nimetlere çokça şükretmesini bilen herkes için nice ibretli dersler vardır.

Önceki kıssada Allah'ın verdiği nimetlere şükreden iki güzel kul misâl verilmişti. Şimdi ise ilâhî nimetlere nankörlük eden bir kavim misâl verilmektedir. Bu, Sebe' kavmidir. Sebe', Yemen'de yerleşmiş bir kabilenin ismi idi. Başkentleri bu günkü San'a civarında yer alan Ma'rib şehri idi. Kurdukları üstün medeniyet dillere destan olmuştu. Ülkenin zenginlik ve refah seviyesi çok yüksekti. Oturdukları vâdinin sağ ve solundan uzayıp giden bağları bahçeleri meşhurdu. Yemen'le Suriye-Filistin arasında güvenli bir yol güzergâhı tesis edilmiş, güzergâh boyunca yerleşim yerleri oluşmuş, böylece emniyet içinde kârlı bir ticâret yapma imkânı doğmuştu. Ancak onlar, güneşe tapan müşrik bir toplumdu. Hz. Süleyman vesilesiyle müslüman olan kraliçe Belkıs zamanında mânen de yükselen bir millet hâline geldiler. (bk. Neml 27/22-44) Daha sonra tekrar şirke ve tefrikaya düştüler. Allah'ın nimetlerine nankörlük ettiler. Sahip oldukları nimetlerin ve emniyetin kıymetini bilemediler. Şükretmedikleri halde daha fazlasını isteme küstahlığında bulundular. Kazanç hırsıyla, fakirleri daha çok soymak için yol konaklarının aralarının uzaklaştırılmasını bilfiil temenni ettiler. Söz ve fiilleriyle Allah'ın azabını celbetmeye başladılar. Nihâyet meşhur Ma'rib barajının çöküşü sebebiyle meydana gelen ve Kur'anî ifadesiyle "Arim Seli" denen büyük bir sel felâketi ile bağları, bahçeleri virâne hâline geldi. Kendileri de oradan mecbûren göç etmek durumunda kaldılar. Böylece eski saltanatları yok oldu; büsbütün parçalanıp darmadağın oldular. Hatta onların bu halleri darb-ı mesel hâline gelmiştir. Bugün bile Araplar, bir topluluğun darmadağın olmasından bahsederken: "Sebe'liler gibi darmadağın oldu" demektedirler.

Sebe' halkının bu ibretli hâli, apaçık düşman olan şeytana uymanın ağır bir bedelinden başka bir şey değildir:

وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٠﴾

وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُؤْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ

هُوَ مِنْهَا فٖى شَكٍّۜ وَرَبُّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ حَفٖيظٌ ﴿٢١﴾

20. Gerçekten de İblîs'in insanlar hakkındaki zan ve temennîsi doğru çıktı. Çünkü bir kısım mü'minler dışında herkes ona uyup gitti.

21. Oysa İblîs'in onlar üzerinde bir şeyi yapmaya zorlayıcı hiçbir gücü yoktur. Ancak biz, âhirete inananlarla ondan şüphe edenleri birbirinden ayırıp ortaya çıkaralım diye ona bu fırsatı verdik. Rabbin her şeyi hakkiyle gözetlemekte ve kayda almaktadır.

Şeytana dünyada insanları aldatma ve kandırma yetkisinin verilme hikmeti, âhirete iman edenlerle, onunla alakalı şüphesi olanları birbirinden ayırmaktır. Çünkü bu dünyada insan ancak âhirete inanmakla doğru yola bağlanabilir. Öldükten sonra dirileceğine ve Allah huzurunda amellerinin hesabını vereceğine inanmayan bir kimsenin doğru yolda yürümesi zordur. O kişi mutlaka yoldan sapacaktır. **"Şu da bir gerçek ki, âhirete inanmayanlar doğru yoldan ısrarla sapıyorlar"** (Mü'minûn 23/74) âyeti bunu beyân eder. Çünkü böyle biri, hiçbir zaman kendisinde, doğru yola yürümesini sağlayacak bir mesuliyet şuuru geliştiremez. Doğru yolda olanlar ise, bunun mutlaka âhirette kendilerine faydalı olacağına inandıkları için, o yolda yürümeye devam ederler.

Dolayısıyla insanlara şu gerçeği hatırlatıp:

Allah Gerçeği Söyler

قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِۚ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمٰوَاتِ وَلَا فِي الْاَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شِرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ ﴿٢٢﴾ وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُٓ اِلَّا لِمَنْ اَذِنَ لَهُۜ حَتّٰٓى اِذَا فُزِّعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَاۙ قَالَ رَبُّكُمْۜ قَالُوا الْحَقَّۚ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٢٣﴾

22. De ki: "Allah'tan başka ilâh sandığınız şeylere istediğiniz kadar yalvarın durun. Bunların size hiçbir faydası olmayacaktır. Çünkü onlar ne göklerde ne de yerde zerre miktarı bir şeyin bile gerçek sahibi değillerdir. Göklerin ve yerin hâkimiyet ve yönetiminde onların hiçbir ortaklıkları da yoktur. Ayrıca Allah onlardan bir yardımcı edinmiş veya edinecek de değildir."

23. Allah'ın huzurunda, O'nun izin verdiği kişi hakkında ve yine O'nun izin verdiği kişi tarafından yapılmadıkça şefaat de hiçbir fayda vermez. Nihâyet şefaat izni çıkıp da kalplerindeki korku ve dehşet giderildiği zaman şefaat bekleyenler, şefaat edeceklere: "Rabbiniz ne buyurdu?" diye sorarlar. Onlar da: "Gerçeği buyurdu" diye cevap verirler. Allah, pek yüce, çok büyüktür.

Müşrikler, inanmıyorlar fakat faraza âhiret olacaksa, melek ve cin gibi değişik varlıklardan edindikleri putların kendilerine şefaatçi olacaklarını söylüyorlardı. Halbuki orada Allah'ın izin vermediği hiç kimse şefaat edemeyecektir. Herkes O'nun huzurunda suspus olacak, kalpler korkudan titreyecek ve O'ndan çıkacak kararı bekleyecektir. Kimsenin O'nun vereceği karara müdâhale etmesi mümkün değildir. Cenâb-ı Hak da gerçek neyse onu söyleyecek, böylece hak yerini bulacaktır. Böylece müşrik ve münkirler, gerçeği orada tüm netliği ile öğrenmiş olurlar. Madem dünyada da âhirette de tek söz sahibi ve tek karar mercii Allah'tır; o halde O'na kulluk ve teslimiyetten başka çıkar yol aramak boşunadır.

Doğru yolu kaybetmiş böyle inkârcılara belki şu hatırlatmalar fayda verir:

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ قُلِ اللّٰهُۙ وَاِنَّٓا اَوْ اِيَّاكُمْ لَعَلٰى هُدًى اَوْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٢٤﴾ قُلْ لَا تُسْـَٔلُونَ عَمَّٓا اَجْرَمْنَا وَلَا نُسْـَٔلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٥﴾ قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا

بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ ﴿٢٦﴾ قُلْ اَرُونِيَ الَّذِينَ اَلْحَقْتُمْ بِهِ
شُرَكَٓاءَ كَلَّا بَلْ هُوَ اللّٰهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٧﴾

24. Onlara: “Sizi göklerden ve yerden kim rızıklandırıyor?” diye sor. Cevap veremezlerse: “Allah’tır” de ve ekle: “O halde ya biz veya siz, ikimizden biri doğru yolda, diğeri ise apaçık bir sapıklık içindedir.”

25. De ki: “Bizim işlediğimiz herhangi bir suçtan siz sorguya çekilecek değilsiniz; biz de sizin yaptıklarınızdan sorguya çekilmeyeceğiz.”

26. De ki: “Rabbimiz hepimizi bir araya toplayacak, sonra aramızda en doğru bir şekilde hükmünü verecektir. Çünkü O, hükmünü adâletle verip gerçeği ortaya çıkaran ve her şeyi hakkiyle bilendir.”

27. De ki: “Allah’ın yanına yakıştırdığınız ortakları bana gösterin bakalım! Hâşâ! O’nun hiçbir ortağı yoktur. Bilakis O, kudreti dâimâ üstün gelen, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olandır.”

Peygamberimiz (s.a.v.)’le müşrikler arasında vuku bulan bu konuşmada, muhatapların iddiaları en tesirli bir yolla reddedilir. Şöyle ki:

Karşılıklı münâkaşa eden iki gruptan birinin doğru yolda olduğu, diğerinin de sapık yolda olduğu kesindir. Fakat Cenâb-ı Hak burada Peygamberimiz (s.a.v.) ve mü’minlere faydalı bir tartışma âdâbı öğretmektedir: Eğer tartışan taraflardan biri kendisinin doğru, karşı tarafın ise hatalı olduğunu peşinen ifade ederek söze başlarsa bu tartışmadan verim alınamaz. Halbuki önce iki taraftan birinin hatalı olabileceğinin kabulü, taassubun atılmasına ve tarafların fikirlerini samimi olarak gözden geçirmelerine imkân sağlar. Bu sebeple hem tebliğ hem de insanların hâlini ıslah vazîfesi bulunan Efendimiz (s.a.v.)’den ilk planda hemen müşriklerin yanlış yolda ve sadece kendisinin doğru yolda olduğunu söylememesi istenir. **“Bizim işlediğimiz herhangi bir suçtan siz sorguya çekilecek değilsiniz”** (Sebe’ 34/25) ifadesinde geçtiği üzere, Efendimiz (s.a.v.)’in “suçu kendisine izafe etmesi”nin istenmesinde de yine aynı incelik vardır. Hedef muhatabı kırmadan, ürkütmeden sıcak bir münakaşa ortamına çekmek, ona düşünmesini sağlayacak bir zemin hazırlamak ve böylece gerçeği görüp uyanmasını sağlamaktır.

Görüldüğü üzere Cenab-ı Hak, Rasûlü’ne işte böyle insanın psikolojik ve sosyolojik bütün yönlerini dikkate alarak tebliğde bulunma metotlarının ip uçlarını veriyordu. Çünkü onun hakkında şöyle buyuruyordu:

وَمَا اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا كَٓافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا

يَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾ وَيَقُولُونَ مَتٰى هٰذَا الْوَعْدُ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٩﴾
قُلْ لَكُمْ مِيعَادُ يَوْمٍ لَا تَسْتَأْخِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٠﴾

28. Rasûlüm! Biz seni ancak bütün insanlara müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik. Ne var ki, insanların çoğu bunu bilmez.

29. Bir de: “Eğer doğru söylüyorsanız, bizi tehdit edip durduğunuz şu kıyâmet ne zaman?” diye alay ederler.

30. De ki: “Sizin için belirlenmiş öyle bir gün var ki, o gün gelip çattığında, ne onu bir an geri alabilirsiniz, ne de bir an ileri geçirebilirsiniz!”

Önceki peygamberler belli bir zaman dilimi ve belli bir bölgeye gönderilirken, Allah Rasûlü (s.a.v.) kıyâmete kadar bütün insanlara müjdeci ve uyarıcı olarak gönderilmiştir. Çünkü, önceki zamanlarda olduğu gibi, ne kendisiyle birlikte başka bir peygamber gönderilmiştir, ne de kendisinden sonra başka bir peygamber gelecektir. (bk. Ahzâb 33/40) Onun tebliğ ettiği din ebediyen geçerli olacaktır.

Bu dinin esaslarına inanmayanları ve kör bir taassupla bu inançsız zâlimlerin peşinden sürüklenenleri çok dehşetli bir son beklemektedir:

Bitmeyen Pişmanlık Acısı

وَقَالَ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهٰذَا الْقُرْاٰنِ وَلَا بِالَّذ۪ي بَيْنَ يَدَيْهِۜ
وَلَوْ تَرٰٓى اِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْۚ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ اِلٰى
بَعْضٍ الْقَوْلَۚ يَقُولُ الَّذ۪ينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذ۪ينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَٓا اَنْتُمْ
لَكُنَّا مُؤْمِن۪ينَ ﴿٣١﴾ قَالَ الَّذ۪ينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذ۪ينَ اسْتُضْعِفُٓوا اَنَحْنُ
صَدَدْنَاكُمْ عَنِ الْهُدٰى بَعْدَ اِذْ جَٓاءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِم۪ينَ ﴿٣٢﴾
وَقَالَ الَّذ۪ينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذ۪ينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ اِذْ
تَأْمُرُونَنَٓا اَنْ نَكْفُرَ بِاللّٰهِ وَنَجْعَلَ لَهُٓ اَنْدَادًاۜ وَاَسَرُّوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَاَوُا
الْعَذَابَۜ وَجَعَلْنَا الْاَغْلَالَ ف۪ٓي اَعْنَاقِ الَّذ۪ينَ كَفَرُواۜ هَلْ يُجْزَوْنَ اِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٣﴾

31. Kâfirler: "Biz ne bu Kur'an'a inanırız, ne de bundan önceki kitaplara" diyorlar. Sen o zâlimleri bir de hesap için getirilip Rablerinin huzurunda durdurulduklarında bir görsen! Birbirlerine laf yetiştirmeye çalışacaklar: Dünyada zayıf düşürülüp ezilenler büyüklük taslayan liderlerine seslenerek: "Eğer siz olmasaydınız biz elbette iman ederdik" diyecekler.

32. Büyüklük taslayanlar ise, zayıf düşürülüp ezilenlere: "Size doğru yolu gösteren kitap ve peygamber geldikten sonra, siz iman edecektiniz de, biz mi sizi ondan zorla alıkoyduk. Hayır, asıl siz günaha dalmış inkarcı suçlulardınız" diye karşılık verecekler.

33. Bu kez, zayıf düşürülüp ezilenler büyüklük taslayanlara: "Hiç de öyle değil! Gece gündüz işiniz gücünüz hilekârlıktı. Allah'ı inkâr etmemiz ve O'na ortaklar koşmamız için bize baskı üstüne baskı yapıyordunuz" diyecekler. Kendilerini bekleyen azabı gördüklerinde ise artık tartışmayı bırakacaklar, içlerine çöken pişmanlık acısı bir kor gibi yüreklerini yakıp kavuracak! Biz de o kâfirlerin boyunlarına demir halkalar geçirip, hepsini aşağılık bir halde cehenneme sürükleyeceğiz. Onlar, başka değil, sadece yaptıkları günahların cezasını çekecekler!

Hangi çağda olursa olsun, toplumun geniş imkânlara sahip şımarıkları, ilâhî buyruklar karşısında hep aynı inkârcı tavrı sergilemektedirler:

وَمَٓا اَرْسَلْنَا ف۪ي قَرْيَةٍ مِنْ نَذ۪يرٍ اِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَٓاۙ اِنَّا بِمَٓا اُرْسِلْتُمْ

بِهٖ كَافِرُونَ ﴿٣٤﴾ وَقَالُوا نَحْنُ اَكْثَرُ اَمْوَالًا وَاَوْلَادًاۙ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿٣٥﴾ قُلْ اِنَّ رَبّ۪ي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيَقْدِرُ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ۟ ﴿٣٦﴾

34. Biz hangi memlekete bir uyarıcı gönderdiysek, oranın hiçbir ahlâkî kaygı taşımadan nimetler içinde şımarıp dünyevî zevkler peşinde koşan ileri gelenleri mutlaka peygamberlere: "Bakın, size indirildiğini söylediğiniz o ilâhî buyrukları ret ve inkâr ediyoruz" diye karşı çıkmışlardır.

35. Üstelik: "Bizim malımız da, evladımız da sizinkinden daha fazla. Biz öyle azap filân da görecek değiliz" demişlerdir.

36. De ki: "Rabbim dilediğine rızkı bol verir, dilediğine az verir. Ne var ki, insanların çoğu bu gerçeği bilmez."

İnsana verilen rızkın çok veya az oluşunun, kişinin Allah yanındaki değeriyle bir alakası yoktur. Esas değer, ahlâk ve fazilet sahibi olgun bir insan olabilmektedir. Nitekim şâir Bâkî şöyle der:

"*eref vermez dür ü gevher, kemâl olmaz zer ü zîver*
Hüner kesbet hüner, bahr-i fazilet, kân-ı irfân ol."

"Aslında hiçbir değeri olmayan bir insanı inciler ve mücevherlerle süsleyerek şerefli bir kişi hâline getirmeye çalışmak ne kadar faydasız bir emek ise, sayısız servetlere sahip bir insan için de, «Ben kemâl sahibiyim!» diye iddiada bulunmak o kadar yersiz ve gülünçtür. Sen, gerçekten kâmil bir insan olmak istiyorsan, her türlü âlâyişi bir tarafa bırakarak ilim elde et, fazilet ve irfân sahibi ol! Ancak bunlar seni şerefli bir insan yapar." (Solmaz, *Unutulmaz Mısralar,* s. 144)

Şunu unutmayın ki:

وَمَٓا اَمْوَالُكُمْ وَلَٓا اَوْلَادُكُمْ بِالَّت۪ي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفٰٓى اِلَّا مَنْ اٰمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًاۘ فَاُو۬لٰٓئِكَ لَهُمْ جَزَٓاءُ الضِّعْفِ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرُفَاتِ اٰمِنُونَ ﴿٣٧﴾ وَالَّذ۪ينَ يَسْعَوْنَ ف۪ٓي اٰيَاتِنَا مُعَاجِز۪ينَ اُو۬لٰٓئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿٣٨﴾

37. Sizi bize yaklaştıracak olan ne mallarınız ne de evlatlarınızdır. Ancak iman edip sâlih ameller işleyenler müstesnâ. Onlara, yaptıklarına karşılık kat kat mükâfat verilecek ve onlar cennetin yüksek köşklerinde güven ve

huzur içinde kalacaklardır.

38. Âyetlerimizi iptal edip hükmünü geçersiz kılmak için birbirleriyle yarışırcasına çalışanlara gelince, onlar da tutuklanıp getirilecek ve azabın orta yerine bırakılacaklardır.

İnsanları Allah'a yaklaştıran şeyler iman ve sâlih amellerdir. Ancak sâlih amellerin yapılmasında malın ve evlâdın tesiri büyüktür. Bu sebeple mallar ve evlatlar, ancak mallarını Allah yolunda harcayan ve evlatlarını iyi bir terbiye ile Allah'a karşı takvâ sahibi kimseler olarak yetiştirmeye çalışan mü'minler için Allah'a yaklaştırıcı bir vesile olabilir.

O halde Rasûlüm şu gerçeği ilan ederek:

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ ۚ وَمَا أَنْفَقْتُمْ
مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ ۖ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٣٩﴾

39. De ki: "Rabbim kullarından dilediğine rızkı bol verir, dilediğine ise az verir. Şunu bilin ki, hayır yolunda ne harcarsanız, Allah onun yerine yenisini lutfeder. Çünkü O, rızık verenlerin en hayırlısıdır."

Allah Rasûlü (s.a.v.), infâkın faziletini beyân sadedinde şöyle buyurur:

"Her sabah iki melek iner. Biri: «Yâ Rabbi! Senin yolunda harcayana, buna karşılık sen de yenisini ihsân eyle!» der. Diğeri de: «Yâ Rabbi! Cimrilik edenin malını telef et!» diye duâ eder." (Buhârî, Zekât 27; Müslim, Zekât 57)

"Ey Âdemoğlu! İhtiyacından fazla olan malını sadaka olarak vermen, senin için iyi; vermemen ise kötüdür..." (Müslim, Zekât 97; Tirmizî, Zühd 32)

"Kim, helâl kazancından bir hurma kadar sadaka verirse, ki Allah helâlden başkasını kabul etmez, Allah o sadakayı kabul eder. Sonra onu dağ gibi oluncaya kadar, herhangi birinizin tayını büyüttüğü gibi, sahibi adına ihtimamla büyütür." (Buhârî, Zekât 8; Tevhîd 23; Müslim, Zekât 63, 64)

Böyle dinî gerçekleri hiçe sayıp, sadece kendi doğrularının peşinden giden kâfirlerin âkibetine gelince:

Beni İnkâr Etmenin Cezası

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اَهٰٓؤُلَٓاءِ اِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ ﴿٤٠﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ اَنْتَ وَلِيُّنَا مِنْ دُونِهِمْۚ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّۚ اَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾ فَالْيَوْمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفْعًا وَلَا ضَرًّاۜ وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِى كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿٤٢﴾

40. Kıyâmet günü Allah herkesi huzurunda toplayacak, sonra da meleklere: "Şunlar size mi tapıyordu" diye soracak.

41. Melekler ise: "Seni noksan sıfatlardan ve herhangi bir ortağının bulunmasından pak ve uzak tutarız. Bizim dostumuz, sahibimiz ve koruyucumuz ancak sensin! Bizim onlarla bu mânada hiçbir münâsebetimiz olmamıştır, olamaz da! Hayır, onlar, bize değil cinlere tapıyordu ve çoğu onlara inanıyordu" diye cevap verecekler.

42. O gün artık birbirinize ne bir yararınız dokunacak, ne de bir zararınız. Zulmedenlere ise: "Yalanlayıp durduğunuz ateş azabını tadın da, yalan mıymış gerçek miymiş görün!" diyeceğiz.

Müşrikler, melekleri sembolize eden putlar yapıp onlara da tapıyorlardı. Bu neviden onların yağmur tanrısı, şimşek tanrısı, rüzgâr tanrısı, zenginlik tanrısı, hayat tanrısı ve ölüm tanrısı vardı. Bunun kıyâmet günü meleklere sorulması, onların bunu tasvip edip etmediklerini ortaya çıkarmak, böylece müşriklerin hatalarını kendilerine fark ettirip bundan vazgeçmelerini sağlamaktır.

Bununla birlikte:

وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هٰذَٓا اِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ اَنْ يَصُدَّكُمْ عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ اٰبَٓاؤُكُمْۚ وَقَالُوا مَا هٰذَٓا اِلَّٓا اِفْكٌ مُفْتَرًىۜ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَٓاءَهُمْۙ اِنْ هٰذَٓا اِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٤٣﴾ وَمَٓا اٰتَيْنَاهُمْ مِنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا وَمَٓا اَرْسَلْنَٓا اِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍۜ ﴿٤٤﴾ وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْۙ وَمَا بَلَغُوا مِعْشَارَ مَٓا اٰتَيْنَاهُمْ فَكَذَّبُوا

رُسُلِي ۗ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٥﴾

43. Onlara apaçık âyetlerimiz okunduğu zaman: "Bu, başka değil, sırf sizi atalarınızın taptıkları putlardan vazgeçirmek isteyen bir adam" demişlerdi. Yine: "Kur'an diye okuduğu şey, uydurulmuş bir yalandan başka bir şey değil" demişlerdi. Kendilerine gerçek geldiğinde o kâfirler: "Bu, düpedüz bir büyü!" dediler.

44. Halbuki onlara Kur'an'dan önce ders alacakları herhangi bir kitap vermediğimiz gibi, senden önce kendilerine bir uyarıcı da göndermemiştik.

45. Onlardan öncekiler de gerçeği yalanlamışlardı. Oysa bunların güç ve kuvveti, öncekilere verdiğimizin onda birini bile bulmuyor. Buna rağmen peygamberlerimi yalanladılar. Beni inkâr etmenin cezası nasılmış gördüler!

O halde, ey insanlar, sonsuza dek değişmeyecek, modası geçmeyecek, aksine hep fayda sağlayacak şu ilâhî öğütlere kulak verin:

Bâtıl Yok Olmaya Mahkumdur

قُلْ اِنَّمَٓا اَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍۚ اَنْ تَقُومُوا لِلّٰهِ مَثْنٰى وَفُرَادٰى ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا مَا
بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍۜ اِنْ هُوَ اِلَّا نَذٖيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدٖيدٍ ﴿٤٦﴾
قُلْ مَا سَاَلْتُكُمْ مِنْ اَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْۜ اِنْ اَجْرِيَ اِلَّا عَلَى اللّٰهِۚ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ
شَيْءٍ شَهٖيدٌ ﴿٤٧﴾ قُلْ اِنَّ رَبّٖي يَقْذِفُ بِالْحَقِّۚ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿٤٨﴾ قُلْ
جَٓاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِئُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعٖيدُ ﴿٤٩﴾ قُلْ اِنْ ضَلَلْتُ فَاِنَّمَٓا اَضِلُّ
عَلٰى نَفْسٖيۚ وَاِنِ اهْتَدَيْتُ فَبِمَا يُوحٖٓي اِلَيَّ رَبّٖيۜ اِنَّهُ سَمٖيعٌ قَرٖيبٌ ﴿٥٠﴾

46. De ki: “Size bir tek öğüdüm var: Ya ikişer kişi hâlinde veya tek tek Allah için kalkıp şöyle bir kenara çekilin ve bütün önyargılarınızdan sıyrılarak samimi ve ciddi olarak düşünün! Göreceksiniz ki, arkadaşınız Muhammed’de delilikten hiçbir eser yok! O, çok çetin bir azabın öncesinde sizi ondan sakındırmak için gelen bir peygamberden başkası değildir.”

47. De ki: “Bu yaptığım hizmet karşılığında sizden hiçbir ücret talep etmiyorum. Böyle bir şey istedimse, o sizin olsun. Çünkü benim ücretimi verecek olan ancak Allah’tır. O, her şeye hakkiyle şâhittir.”

48. De ki: “Şüphesiz Rabbim bâtılı imhâ ederek gerçeği ortaya çıkaracaktır. O, bütün gizlilikleri çok iyi bilir.

49. De ki: “Hak geldi ve bütün açıklığıyla kendini ortaya koydu. Artık, tâkipçileri canlı tutmaya çalışsa da, bâtıl ne yeni bir şey ortaya koyabilir, ne de gideni geri getirebilir; böylece sönüp gitmeye mahkûmdur.”

50. De ki: “Eğer ben yanlış bir yola sapmışsam bunun zararı banadır. Eğer doğru yolu bulmuşsam, bu da Rabbimin bana vahyettiği Kur’an sayesindedir. Gerçekten O, her şeyi hakkiyle işitendir, kullarına çok yakındır.”

“Kâbe hakemliği” olarak bilinen şu hâdise Mekkelilerin nübüvvet öncesi Peygamberimiz (a.s.)’a ne kadar güvendiklerinin ve değer verdiklerinin canlı şâhididir:

Allah Rasûlü’nün nübüvvetinden beş sene önce Kâbe’yi tâmir eden Kureyşliler Hacer-i Esved’i yerine kimin koyacağı hususunda anlaşamamış, aralarında neredeyse kan dökülecek kadar sert tartışma ve çekişmeler başlamıştı. Neticede Harem kapısından ilk gelecek zâtı aralarında hakem tâyin etmeye karar verdiler.

Tam o esnâda Âlemlerin Efendisi (s.a.v.), Harem kapısında görünmüş, herkesin yüzünü tatlı bir tebessüm kaplamıştı. Zira gelen Muhammedü'l-Emîn idi. Kureyş'in, Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'e karşı sevgi, hürmet ve itimâdı, her geçen gün daha da ziyâdeleşmişti. Bu sebeple Kureyşliler O'nu görür görmez: "İşte el-Emîn! O'nun aramızda hakem olmasına hepimiz râzıyız!" dediler. Efendimiz (s.a.v.) da, her kabileden bir kişi seçmiş, ridâsını çıkarıp yere sermiş, sonra Hacer-i Esved'i ridâsının üzerine koydurup, seçtiği kişilerin her birine bir ucundan tutturmuş, mübârek taşı birlikte taşımışlar, Allah Rasûlü (s.a.v.) de onu kendi elleriyle yerine yerleştirmişti. Böylece Efendimiz, fetânet ve firâsetini göstererek kabileler arasında çıkabilecek muhtemel bir savaşa mâni olmuştu. (İbn Hişâm, *es-Sîre,* I, 209-214; Abdürrazzâk, *el-Musannef,* V, 319)

İşte ondaki bu ferâset, akıl ve fetânet nübüvvetle beraber kat kat artmıştır. Dolayısıyla o deli değil, bilakis mâverânın sır perdelerini aralayan nebevî bir akılla insanları gelmesi muhakkak bir azaba karşı uyaran, bütün hedefi insanların kurtuluşu olan ve bu hususta hiçbir dünyevî menfaat beklentisi olmayan, şefkat ve merhamet ummanı emsalsiz bir insandır. Onun vasıtasıyla Allah Teâlâ hakkı ortaya çıkarmış; hak onunla ayakta durup yükselirken, bâtıl onun karşısında tutunamayarak yok olup gitmiştir. Bâtılın zaman zaman kendi varlığını hissettirmesine aldanmamak lâzımdır. Çünkü onun tekrar geri dönüp, hak karşısında bir varlık ortaya koyması mümkün değildir. Bâtılın taraftarları da dünyada az bir müddet geçinip gitseler, yiyip içseler, bilmedikleri gaybî konularda atıp tutsalar da bunun bir ehemmiyeti yoktur. Çünkü:

وَلَوْ تَرٰٓى اِذْ فَزِعُوا فَلَا فَوْتَ وَاُخِذُوا مِنْ مَكَانٍ قَر۪يبٍ ﴿٥١﴾
وَقَالُٓوا اٰمَنَّا بِه۪ۚ وَاَنّٰى لَهُمُ التَّنَاوُشُ مِنْ مَكَانٍ بَع۪يدٍۚ ﴿٥٢﴾ وَقَدْ كَفَرُوا
بِه۪ مِنْ قَبْلُۚ وَيَقْذِفُونَ بِالْغَيْبِ مِنْ مَكَانٍ بَع۪يدٍ ﴿٥٣﴾ وَح۪يلَ بَيْنَهُمْ
وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُعِلَ بِاَشْيَاعِهِمْ مِنْ قَبْلُۜ اِنَّهُمْ كَانُوا ف۪ي شَكٍّ مُر۪يبٍ ﴿٥٤﴾

51. Rasûlüm! Kâfirleri kıyâmet günü korkuya kapılarak dehşete düştükleri zaman bir görsen! Öyle ki, artık azaptan kaçıp kurtulacak hiçbir çâreleri kalmamıştır. Çünkü cehenneme çok yakın bir yerde yakalanmışlardır.

52. İş işten geçtikten sonra: "Kur'an'a ve Peygamber'e inandık!" diyecekler. Ama, bu kadar uzak bir mevkiden, tâ âhiretten dünyaya uzanarak, imana ve kurtuluşa ermek nasıl mümkün olacak?

53. Oysa daha önce inanmaları gereken zamanda onu inkâr etmişlerdi; o

zaman tamâmen gayb âlemine âit olan âhiret hakkında uzaktan uzağa atıp tutuyorlardı.

54. Neticede, tıpkı daha önce benzerlerine yapıldığı gibi, onlarla arzu ettikleri şeyler arasına perde çekilecektir. Çünkü onlar, dinî gerçekler hakkında insanı sürekli şaşkınlığa götüren bir şüphe içindeydiler.

Allah'a hamd ile başlayan Sebe' sûresinin âhirette kâfirlerin böyle dehşetli bir azâba yakalanacaklarını haber veren bu âyetlerinden sonra, hem Peygamberimiz (s.a.v.)'e hem de mü'minlere büyük bir müjde ve Allah'ın bütün kullarına büyük bir nimet olması cihetiyle şimdi gelen Fâtır sûresinin de aynı şekilde hamd ile başlaması ne kadar münâsip ve güzel düşmektedir:

35- FÂTIR SÛRESİ

سُورَةُ فَاطِرٍ

35. FÂTIR SÛRESİ

Fâtır sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 45 âyettir. İsmini 1. âyette geçen Cenâb-ı Hakk'ın اَلْفَاطِرُ (Fâtır) sıfatından alır. Buna "Melâike sûresi" de denilir. Resmî tertîbe göre 35, iniş sırasına göre 43. sûredir.

Konusu

Sûre ağırlıklı olarak Allah'ın varlığı, birliği ve kudretinin kâinatta tecelli eden pek çok delillerinden söz ederek, O'nun kulluğa lâyık tek ilâh olduğu fikrini işler. Yaratan O'dur, rızık veren O'dur, izzet ve şeref veren O'dur. O zengin ve müstağnî, insanlar ise O'na sonsuz derecede muhtaçtır. Bütün izzet ve şeref yalnızca O'na mahsus olduğundan, izzet ve şeref isteyenler için O'na inanmak, O'na teslim olmak, yalnızca O'na kul köle olmak zarûrîdir. Acı ve tatlı deniz, gece ile gündüz, âmâ ile gören, karanlıkla aydınlık, ölü ile diri gibi âlemde birbirinin zıddı olarak tecelli eden varlık ve olaylar, iman ile küfrün hakikatini anlamak için birer misâldir. İman güzelliklerin, küfür ise kötülüklerin temsilcisidir. Bu sebeple sûrede iman ehlinin nâil olacağı ebedî mutlulukla, küfür ehlinin feci halleri canlı birer tablo hâlinde arz edilir. İnsanların zulmü ve nankörlüğüne rağmen Cenâb-ı Hakk'ın onlara mühlet verdiği, dolayısıyla bu mühletin iyi değerlendirilmesi gereği üzerinde durulur.

Kanatlı Melekler

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ جَاعِلِ الْمَلٰٓئِكَةِ رُسُلًا اُو۬لٖٓى

اَجْنِحَةٍ مَثْنٰى وَثُلٰثَ وَرُبَاعَۜ يَزٖيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَٓاءُۜ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدٖيرٌ ﴿١﴾

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Bütün övgüler, gökleri ve yeri herhangi bir örneği olmaksızın yoktan yaratan, ikişer, üçer, dörder kanatlı melekleri emirlerini yerlerine ileten elçiler yapan Allah'a mahsustur! O, yaratmada dilediği ölçüde artırmaya gider ve yaratıklarına dilediği kadar fazla özellikler de verir. Çünkü Allah'ın her şeye gücü yeter.

Yüce Allah'ın güzel isimlerinden biri olan اَلْفَاطِرُ (Fâtır), yokluğu yarıp oradan varlığı çıkaran, gökleri ve yeri yani tüm kâinatı, daha önce bir benzeri olmaksızın, yoktan var eden; dünyayı yarattığı gibi âhireti de yaratacak olan demektir. Melekler, Cenâb-ı Hakk'ın kâinatın işleyişiyle vazîfelendirdiği nurdan yaratılmış varlıklardır. Bunları ikişer, üçer ve dörder kanatlı olarak yaratmıştır. Ancak Allah dilediği meleklere, dörtten de fazla kanat verebileceği gibi, diğer yaratıklara da maddî ve mânevî ziyâde özellikler verebilir. Bu sadece O'nun dilemesine bağlıdır. Mesela Rasûlullah (s.a.v.), Cebrâil (a.s.)'ı Nûr dağında 600 kanadıyla bütün ufku kaplamış halde görmüştür. (Buhârî, Bed'ü'l-halk 7; Müslim, İman 280) Bu ziyâde yaratılış diğer mahlukâttaki çeşitliliğe ve onlarda tecellî eden güzelliklere de işaret edebilir. Şöyle ki:

"Güzel yüzler, güzel sesler, güzel saçlar, güzel hatlar, gözlerde güzellik, boy ve endamda hoşluk, incelik, biçimde uyumluluk, organlarda tamamlık, güçte şiddet, akılda keskinlik, görüşte ve düşüncede verimlilik ve bereket, kalpte cesâret, ruhta hoşgörü, dilde güzel ifade, konuşmada yeterlilik, çeşitli kabiliyetler, iş yapmada beceriklilik ve mahâret... gibi nice mükemmellikler sadece insan yaratılışıyla ilgili çeşitliliğe örnek teşkil eder. Bunlara kuşlar, balıklar, kelebekler, atlar, aslanlardan, dünyayı süsleyen türlü türlü çiçekler ve bitkiler âlemini, zerrelerden, atomlardan galaksilere kadar tüm kâinatı dolduran çeşitlilikler ilave edilirse bu âyetin çok geniş bir âleme pencere açtığı görülür."

İşte gördüğümüz ve göremediğimiz tüm varlıkları ve bunlarda zuhûra gelen tüm güzellikleri yaratan Allah Teâlâ elbette bütün övgülere, her türlü

yüceltmeye lâyıktır. O'ndan başka böyle övgüye lâyık kimse yoktur. O'nun her şeye gücü yeter. Murad ettiği bir işi engelleyebilecek hiçbir güç yoktur. Bu sebepledir ki:

مَا يَفْتَحِ اللّٰهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَاۚ وَمَا يُمْسِكْ فَلَا
مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِۜ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢﴾

2. Eğer Allah insanlar için bir rahmet kapısı açarsa, o rahmetin onlara ulaşmasını engelleyebilecek kimse yoktur. Aynı şekilde, eğer rahmetinin kapısını kaparsa, O'ndan başka bu rahmeti salıp gönderebilecek kimse yoktur. Çünkü O, kudreti dâimâ üstün gelen, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olandır.

İbn Abbas (r.a.)'ın naklettiği şu nebevî düstûr ne kadar mühimdir:

"Bir gün Peygamber (s.a.v.)'in terkisinde bulunuyordum. Bana:

«Yavrucuğum, sana bazı kâideler öğreteyim» dedi ve şöyle buyurdu: *«Allah'ın buyruklarını gözet ki, Allahşda seni gözetip korusun. Allah'ın rızâsını her i te önde tut, Allah'ı önünde bulursun. Bir ey isteyeceksen Allah'tan iste. Yardım dileyeceksen, Allah'tan dile! Bil ki, bütün birşümmet toplanıp sana fayda temin etmeye çalı salar, ancak Allah'ın senin için takdir ettiği faydayı temin edebilirler. Yine eğer bütün ümmet, sana zarar vermeye kalksalar, ancak Allah'ın senin hakkında takdir ettiği zararı verebilirleş Çünkü artık şkaderi yazan kalem yazmaz olmu , yazıları deği meyecek ekilde kesinle mi tir.»"* (Tirmizî, Kıyâmet 59)

Rasûl-i Ekrem (s.a.v.), selâm verip namazı bitirince şu duâyı yapardı:

"Allah'tan ba ka ilâh yoktur, yalnız Allah vardır. O tektir, ortağı yoktur. Mülk şO'nundur. Bütün övgüler O'na mahsustur. O'nun her eye gücü yeter. Allahım! Senin verdiğine engel olacak, vermediğini de verecek kimse yoktur. Senin yardımın olmadan hiçbir zengine serveti fayda vermez." (Buhârî, Ezân 155; Müslim, Mesâcid 137-138)

O halde:

يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْۜ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللّٰهِ
يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَٓاءِ وَالْاَرْضِۜ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۘ فَاَنّٰى تُؤْفَكُونَ ﴿٣﴾ وَاِنْ
يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَۜ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ ﴿٤﴾

3. Ey insanlar! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın ve onlar üzerinde düşünün. Allah'ın dışında, sizi gökten ve yerden rızıklandıracak başka bir yaratıcı var mıdır? O'ndan başka ilâh yoktur. Öyleyse nasıl oluyor da Allah'tan yüz çevirip yanlış yollara düşüyorsunuz?

4. Rasûlüm! Eğer seni yalanlıyorlarsa, üzülüp ümitsizliğe kapılma! Çünkü senden önceki peygamberler de yalanlanmıştı. Bütün işler neticede varır Allah'a dayanır ve O neye hükmederse O olur.

Şunu bilin ki:

يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا قف وَلَا
يَغُرَّنَّكُمْ بِاللّٰهِ الْغَرُورُ ﴿٥﴾ اِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا ط
اِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ اَصْحَابِ السَّعِيرِ ط ﴿٦﴾ اَلَّذِينَ كَفَرُوا
وَاَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿٧﴾ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ط وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ

5. Ey insanlar! Şüphesiz Allah'ın va'di gerçektir. Öyleyse sakın dünya hayatı sizi aldatmasın! O çok hilekâr şeytan da, sizi Allah'ın rahmeti ve affına güvendirerek kandırmasın!

6. Doğrusu şeytan size düşmandır, siz de onu düşman belleyin. O, kendi taraftarlarını cehennemin yoldaşları olsunlar diye Allah'a isyâna çağırır.

7. İnkâra saplanıp kalanlara şiddetli bir azap vardır. İman edip sâlih ameller işleyenlere gelince, onlara da bir bağışlanma ve büyük bir mükâfat vardır.

Allah'ın va'di, kıyâmettir; mü'minlere cennet, kâfirlere cehennemdir. Va'dedilen şeyler mutlaka gerçekleşecektir. Ancak bu hususta iki düşmana karşı dikkatli olmak lâzımdır: Dünyanın câzibesi ve şeytan. İnsan; "bu gün keyfime bakayım yarın ne olursa olsun" dememeli, dünyaya dalıp âhiret vazîfelerini unutmamalı ve dünya için âhiretini fedâ etmemelidir. Şâir Hayâlî bu hususta şu uyarıyı yapar:

"Ne mihrinden safâ kesbet, ne mâhından saâdet um

Sakın aldanma bu dehre, iki yüzlü münafikdır."[2]

Şeytanın diğer tahrikleriyle beraber özellikle; "Allah çok bağışlayıcıdır, büyük günahları bile affeder, bu kadarcık günahtan bir şey çıkmaz" gibi telkinler yaparak bizzat Allah ile aldatmasına karşı uyanık olunmalıdır. (bk. Lokmân 31/33) Çünkü onun yaratılış maksadı insana düşmanlıktır. Kur'ân-ı Kerîm'de yedi kez tekrar edilen Hz. Âdem-İblîs kıssası bu düşmanlığı tüm safahatıyla anlatmaktadır.

Hasan Basrî (k.s.)'a, "Şeytan hiç uyur mu?" diye soruldu. Şöyle cevap verdi:

"- O uyusaydı; biz dinlenir, rahat ederdik." (Hânî, *el-Hadâiku'l-verdiyye*, s. 316)

Buraya kadar beyân edilen konu şu âyetle neticeye bağlanır:

اَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُٓوءُ عَمَلِه۪ فَرَاٰهُ حَسَنًاۜ فَاِنَّ اللّٰهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَٓاءُ
وَيَهْد۪ي مَنْ يَشَٓاءُۗ فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسَرَاتٍۜ اِنَّ اللّٰهَ عَل۪يمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٨﴾

8. İşlediği kötü ameller kendisine süslenip püslenip de onları güzel bir şey gibi görmeye başlayan kimse, hiç Allah yolunda giden mü'min gibi olur mu? Allah dilediğini saptırır, dilediğini de doğru yola eriştirir. Bu bakımdan, inanmıyorlar diye o inkârcılar için üzülerek kendini yiyip bitirme. Allah, onlar ne yapıyorlarsa hepsini hakkiyle bilmektedir.

Kulun doğru yola girebilmesi için Allah ile beraberlik şuuruna erişip, O'nun zât, sıfat ve fiillerinin güzel tecellilerine mazhar olmalıdır. Allah Teâlâ ile güzel bir beraberlik hâli ancak şunlarla sağlanır:

• Şeriatin belirlediği helâller ve haramlar çerçevesinde yaşayarak zâhirî hal ve hareketlerimizi düzeltip bir nizama koymak.

• Şeriat dâiresinin derin bir boyutu olarak tarikatın ince ve hassas prensipleri çerçevesinde nefsi terbiye etmek; onun tüm arzu ve isteklerini düzeltip bir nizama koymak.

• Şeriatin ve akl-i selîmin güzel gördüğünü güzel, çirkin gördüğünü de çirkin görmek.

Bu esasları dikkate alıp Allah'ı tanıma ve O'nun sınırsız kudretini anlama imkânı bulamayanlar, eğer yeniden dirilişle ilgili şüpheleri varsa şu gerçeklere iyi kulak versinler:

Mihr: Güneş. **Mâh:** Ay

Güzel Sözler Allah’a Ulaşır

وَاللّٰهُ الَّذٖٓي اَرْسَلَ الرِّيَاحَ فَتُث۪يرُ سَحَابًا فَسُقْنَاهُ اِلٰى بَلَدٍ مَيِّتٍ فَاَحْيَيْنَا بِهِ
الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَاۜ كَذٰلِكَ النُّشُورُ ﴿٩﴾ مَنْ كَانَ يُر۪يدُ الْعِزَّةَ فَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ
جَم۪يعاًۜ اِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُۜ وَالَّذ۪ينَ
يَمْكُرُونَ السَّيِّـَٔاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَد۪يدٌۜ وَمَكْرُ اُو۬لٰٓئِكَ هُوَ يَبُورُ ﴿١٠﴾

9. Allah odur ki, rüzgârları gönderir, onlar da bulutları harekete geçirir. Derken biz o bulutları ölü bir beldeye sevk ederiz de, ölmüş olan toprakları bulutlardan inen yağmurlarla diriltiriz. Ölülerin diriltilmesi de işte böyledir.

10. Kim izzet ve şeref istiyorsa bilsin ki izzet ve şeref bütünüyle Allah’a aittir. Güzel sözler Allah’a yükselir. Fakat bunları O’na yükseltecek olan da sâlih amellerdir. Buna karşılık, sinsi sinsi kötü işler tasarlayanlar için ise çetin bir azap vardır. Üstelik, böylelerinin kurdukları bütün tuzaklar boşa çıkmaya mahkûmdur.

Allah katındaki izzet ve şerefe nâil olmanın iki yolu vardır:

• Kelime-i tayyib: Kısaca ifadesiyle güzel söz,

• Sâlih ameller.

“Kelime-i tayyib”; başta, kelime-i tevhid olmak üzere Allah için yapılan her türlü tesbih, tahmid, tekbir, duâ, istiğfar ve zikirler gibi güzel ve hoş sözleri içine alır. Bunların arşa yükselip de **“Şüphesiz iyilik, ihlas ve fazilet sahibi kişilerin defteri İlliyyûn’dadır”** (Mutaffifîn 83/18) buyrulduğu üzere makbul ameller defterine yazılması, ancak bunları tahakkuk ve tasdik ettirecek sâlih amellere yaklaşmakla olur.

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurur:

“Sübhânellâh, elhamdülillâh, Allahu ekber, lâ ilâhe illallah diyerek Cenab-ı Hakk’ı ş *yücelttiğiniz zikirler, ar ın etrafında arı uğultusu gibi bir sesle sizin adınıza Allah’ı zikrederek dönüp dururlar. Allah katında durmadan zikredilmeyi istemez misiniz?”* (İbn Mâce, Edeb 56; Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* IV, 268)

“Allah Teâlâ bir sözü amelsiz kabul buyurmaz. Sözü, ameli ve niyeti de ancak sünnete uygun olmakla kabul buyurur.” (Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 425)

Cenâb-ı Hakk’ın ölüleri dirilteceğine ve bütün izzetin sahibi olduğuna bir delil de şudur:

وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ اَزْوَاجًاؕ وَمَا
تَحْمِلُ مِنْ اُنْثٰى وَلَا تَضَعُ اِلَّا بِعِلْمِهٖؕ وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُعَمَّرٍ وَلَا
يُنْقَصُ مِنْ عُمُرِهٖٓ اِلَّا فٖى كِتَابٍؕ اِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسٖيرٌ ﴿١١﴾

11. Allah sizi önce topraktan sonra bir damla sudan yarattı, sonra da sizi erkek-dişi şeklinde çiftler hâline getirdi. O'nun bilgisi olmadan bir dişi ne gebe kalır ne de doğurur. Bir canlıya ne kadar ömür verildiği de, ömründen neyin eksildiği de bir kitapta yazılıdır. Bütün bunlar, Allah için pek kolaydır.

Cenâb-ı Hakk'ın nihâyetsiz ilim, kudret ve merhametini gösteren şu delilleri de ibretle seyredin:

وَمَا يَسْتَوِى الْبَحْرَانِۗ هٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَٓائِغٌ شَرَابُهُ وَهٰذَا مِلْحٌ
اُجَاجٌؕ وَمِنْ كُلٍّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَاۚ
وَتَرَى الْفُلْكَ فٖيهِ مَوَاخِرَ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهٖ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾
يُولِجُ الَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِۙ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَۘ
كُلٌّ يَجْرٖى لِاَجَلٍ مُسَمًّىؕ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُؕ وَالَّذٖينَ
تَدْعُونَ مِنْ دُونِهٖ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمٖيرٍؕ ﴿١٣﴾ اِنْ تَدْعُوهُمْ لَا
يَسْمَعُوا دُعَٓاءَكُمْۚ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْؕ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ
يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْؕ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبٖيرٍ ﴿١٤﴾

12. İki deniz birbirine eşit değildir: İşte şu tatlıdır, susuzluğu keser ve içimi kolaydır; şu ise tuzludur ve acıdır. Bununla birlikte her ikisinden de taze et yer, takınacağınız inci, mercan gibi süs eşyası çıkarırsınız. Allah'ın lutf u kereminden rızkınızı aramanız için gemilerin suları yarıp gittiğini görürsün. Umulur ki, bütün bu nimetlere şükredersiniz.

13. O, geceyi gündüze katmakta, gündüzü de geceye katmakta, böylece onları uzatıp kısaltmaktadır. Güneşi ve ayı da emrine boyun eğdirmiştir. Onların hepsi belirlenmiş bir vakte kadar yörüngesinde akıp gider. İşte bütün bunları yapan, Rabbiniz olan Allah'tır. Her şeyin mutlak mülkiyeti ve hâkimiyeti yalnızca ona aittir. Ey müşrikler! Sizin O'ndan başka

taptığınız putlar ise bir çekirdek zarına bile mâlik ve hâkim değillerdir.

14. Onlara yalvarsanız duânızı işitmezler. İşitseler bile size cevap veremezler. Kıyâmet gününde de, sizin onları Allah’a ortak koşmuş olmanızı reddedeceklerdir. Hiç kimse bu gerçekleri sana, her şeyden hakkiyle haberdâr olan Allah gibi haber veremez.

13. âyette geçen اَلْقِطْم۪يرُ (kıtmîr) kelimesi, “hurmanın çekirdeği üzerindeki çok ince zar” demektir. Bu kelime, müşriklerin putlarının bu kâinat içinde en değersiz bir şeye bile sahip olmadıklarını gösterir. Her şeyi en iyi bilen ve hakkiyle haberdâr olan Rabbimiz, putların mâhiyeti ve âhiret ahvâli hakkında da en doğru bilgiyi vermektedir. Hiç kimsenin Rabbimiz gibi bu hususları bilip haber vermesi mümkün değildir.

Bunun için:

يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اَنْتُمُ الْفُقَرَٓاءُ اِلَى اللّٰهِۚ وَاللّٰهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَم۪يدُ ﴿١٥﴾ اِنْ يَشَأْ
يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَد۪يدٍۚ ﴿١٦﴾ وَمَا ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ بِعَز۪يزٍ ﴿١٧﴾

15. Ey insanlar! Hepiniz gerçekten Allah’a muhtaçsınız. Allah ise, sınırsız servet sahibi olup hiçbir şeye muhtaç değildir; her türlü övgüye lâyık olan da O’dur.

16. O, dilerse sizi yok eder, yerinize yepyeni bir nesil getirir.

17. Bunu yapmak Allah için hiç de zor değildir.

İnsan zayıf yaratılışlı ve nazik bir varlıktır. (bk. Nisâ 4/28) Toprak ve nutfe safhasından başlayıp insan sûretine bürünene, oradan dünyaya gelip bebeklik ve çocukluk safhalarını geçirerek aklı başında olgun bir insan hâline gelene kadar Allah’a karşı sonsuz bir ihtiyaç içindedir. Aynı şekilde dünyada yaşadığı süre içerisinde de maddeten ve mânen Allah’a muhtaçlığı hiçbir zaman bitmez tükenmez. Cenâb-ı Hak havasını ve suyunu kesse yaşayamaz ölür. Yiyeceğini kesse yine ölür. İnsanın ruhî yönden Allah’a muhtaçlığı belki maddî yönünden daha fazladır. Dünyadaki maddî nimetler onun topraktan gelen bedeninin ihtiyaçlarını karşıladığı gibi, dinî tâlimatlar da onun ruhî ihtiyaçlarını karşılamak üzere verilmiştir. Dolayısıyla yalnızca Allah’a kulluk etmenin emredilmiş olması da sadece insanın menfaatinedir.

İşin âhiret boyutuna baktığımızda:

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ اُخْرٰىۜ وَاِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ اِلٰى حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ
شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبٰىۜ اِنَّمَا تُنْذِرُ الَّذ۪ينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ وَاَقَامُوا

الصَّلٰوةَۜ وَمَنْ تَزَكّٰى فَاِنَّمَا يَتَزَكّٰى لِنَفْسِهٖۜ وَاِلَى اللّٰهِ الْمَص۪يرُ ﴿١٨﴾

18. Hiçbir günahkâr, başkasının günahını yüklenmez ve onunla yargılanmaz. Ağır bir günah yükü altında ezilen kimse, yükünü taşımak için başkasını yardıma çağırsa, bu çağırdığı kimse akrabası bile olsa, onun günahından en küçük bir şey yüklenemez. Sen ancak görmedikleri halde Rablerinden korkan ve namazı dosdoğru kılan kimseleri uyarabilirsin. Artık kim günahlarından temizlenirse kendi iyiliğine temizlenmiş olur. Nihâî dönüş yalnız Allah'a olacaktır.

İslâm'a göre sorumluluk ferdîdir. Herkes ölüm, hesap, cennet veya cehennem turnikelerinden tek başına geçecektir. Yine iyi ya da kötü, herkes kendi yaptıklarının karşılığını görecektir. Bunun için dünya hayatında nefsi tezkiye ve kalbi tasfiye etmeye ihtiyaç vardır. Âyette bu yola girebilmenin iki mühim şartından bahsedilir:

• Dünya gözüyle göremediğimiz, gaybda bulunan Allah'tan korkmak, her an ilâhî kameraların altında yaşadığımızın idrâki içinde bulunmak. Bu cümle, itikatla ilgili tüm hususları hülâsa eder.

• Namazı dosdoğru kılmak. Bu da ibâdetle alakalı tüm hususları hülâsa eder.

Bunları îfâ edip kendini temizleyen ve cennete girebilecek bir seviyeye getiren kimse, şüphesiz kendi iyiliğine bir başarı sağlamış olur.

Şimdi de, imanla inkârın mâhiyetini anlayabilmek için, zikredilen şu zıtlar arasındaki ilişkiyi düşündürmek üzere buyruluyor ki:

Her Ümmete Bir Uyarıcı Gelmiştir

وَمَا يَسْتَوِي الْاَعْمٰى وَالْبَصِيرُۙ ﴿١٩﴾ وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُۙ ﴿٢٠﴾
وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُورُۚ ﴿٢١﴾ وَمَا يَسْتَوِي الْاَحْيَٓاءُ وَلَا الْاَمْوَاتُۜ
اِنَّ اللّٰهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَٓاءُۚ وَمَٓا اَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي الْقُبُورِ ﴿٢٢﴾

19. Ne kör ile gören bir olur,

20. Ne karanlıklar ile aydınlık,

21. Ne de gölge ile sıcak.

22. Dirilerle ölüler de bir değildir. Allah dileğine gerçeği işittirir. Sen ise onu kabirlerde olanlara işittiremezsin.

"Gören" kelimesi mü'mini, "kör" kelimesi kâfiri, "aydınlık" imanı, "karanlıklar" küfrü, "gölge" rahatlığı ve huzuru, "sıcak" sıkıntıyı ve yakıcı ateşi, "diriler" mü'minleri, "ölüler" kâfirleri anlatmak için kullanılmıştır. Buna göre:

• Allah Teâlâ'nın, Peygamberi vasıtasıyla gönderdiği dinin gerçekliğini göremeyenle, onun gerçek olduğunu görüp Hz. Muhammed (s.a.v.)'i tasdik ederek ona ittibâ eden bir değildir. Yine basîret gözü kapalı olduğu için kâinattaki tüm varlığın hangi hakikate işaret ettiğini göremeyenle, basîret sahibi olduğu için her zerrede Allah'ın birliğini ve insanın Allah indindeki kıymet ve mesuliyetini idrâk edenler eşit değildir.

• Küfrün karanlıkları ile imanın nûru bir değildir. Birinciler cehâlet, zan, vehim ve karanlıklar içinde olup Peygamber (a.s.)'ın getirdiği aydınlıktan bilerek kaçmaktadırlar. İkinciler ise, açık olan basîret gözleriyle Allah Rasûlü'nün getirdiği aydınlığı hemen görürler. İnkâr, şirk ve isyân yolunun felâkete, Kur'an ve sünnet yolunun ise hayır ve felâha götürdüğünü anlarlar.

• Cennetin güzel gölgeleri ile cehennemin kavurucu sıcaklığı da bir değildir. Bu iki grup insan aynı yolun takipçileri olmadığı için bunların âhirette karşılaşacakları sonuçlar da farklı olacaktır. Mutlaka kötülüğe ceza, iyiliğe mükâfat verilecektir. Bir grup kavurucu cehennem ateşinde yanarken, diğer grup Allah'ın rahmetinin gölgesinde serinleyecektir.

• Kalpleri Allah ve Rasûlü'ne iman ve Kur'an mârifetiyle diri olanlar ile küfrün galebesi sebebiyle kalpleri ölü olanlar; Allah'ın hiçbir emir ve nehyini tanımayanlar da bir değildir. Mü'min sahip olduğu duygu, idrâk, anlayış ve şuur sebebiyle iyilik ve kötülüğü ayıracak derecede hassastır. Kalbi ve ruhu diridir. Kâfirler ise tam aksine inatçılığa gömülüp karanlıklar içinde kalmış bir körden

daha beter hâle geldikleri için kendisinde hiçbir duygudan eser kalmamış ölüye benzerler.

Bu gerçekler ışığında peygamberlerin vazîfelerinin ne olduğunu bildirmek üzere şöyle buyruluyor.

إِنْ أَنْتَ إِلَّا نَذِيرٌ ﴿٢٣﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا ۚ وَإِنْ مِنْ
أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ﴿٢٤﴾ وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ
قَبْلِهِمْ ۚ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالزُّبُرِ وَبِالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿٢٥﴾
ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ۚ ﴿٢٦﴾

23. Sen sadece bir uyarıcısın.

24. Ey Peygamber! Elbette biz seni hem insanları müjdelemen hem de uyarman için hak din ile gönderdik. Zâten içlerinden kendilerini uyaran bir peygamber gelmiş olmayan hiçbir toplum yoktur.

25. Eğer seni yalanlıyorlarsa üzülme, onlardan öncekiler de peygamberlerini yalanlamışlardı. Oysa peygamberleri onlara apaçık deliller, hikmet ve öğüt dolu sayfalar ve aydınlatıcı kitaplar getirmişlerdi.

26. Sonra ben o kâfirleri azabımla kıskıvrak yakaladım. Görsünler bakalım, beni inkâr etmek nasıl oluyormuş!

Böylece Cenâb-ı Hak, müşriklerin yalanlamalarına karşı Rasûlü'nü, onun şahsında da İslâm'ın derdiyle dertlenen mü'min gönülleri teselli etmekte; Kur'an'ın öğrettiği şekilde gerçekleri tüm insanlığa duyurmalarını istemektedir:

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللّٰهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً ۚ فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا
أَلْوَانُهَا ۗ وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بِيضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ
سُودٌ ﴿٢٧﴾ وَمِنَ النَّاسِ وَالدَّوَابِّ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذٰلِكَ ۗ
إِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰٓؤُا ۗ إِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ﴿٢٨﴾

27. Görmez misin ki, Allah gökten bir su indiriyor? Biz onunla renkleri çeşit çeşit meyveler, sebzeler çıkarıyoruz. Dağlarda da toprağın rengine göre beyaz, kırmızı, daha farklı renklerde ve simsiyah yollar vardır.

28. İnsanlar, yerde yürüyen canlılar ve sağmal hayvanlar da aynı şekilde çeşit çeşit renklerdedir. Gerçek şu ki, kulları içinde ancak âlimler, Allah'tan gerektiği gibi korkarlar. Şüphesiz Allah, karşı konulamaz kudret

sahibidir, çok bağışlayıcıdır.

Allah Teâlâ'nın ilim, hikmet, kudret ve azametinin tecelli ettiği yerlerden biri de bitkiler, dağlar ve yollar, insanlar ve hayvanlardaki renklilik ve çeşitliliktir. Aynı sudan sulanıp aynı topraktan çıkan bitkiler, meyveler, sebzeler ve çiçekler türlü türlü renk, desen, şekil, koku, tat ve özelliktedir. Bunlardan göze ilk çarpan "renkleri" olduğu için, burada nazar-ı dikkate renkler verilmektedir. Dağlar da öyledir. Onların üzerindeki yollar, kısımlar ve taşlar da rengârenktir. Bunlardan beyaz, kırmızı ve simsiyah olanları bulunduğu gibi, bunların karışımından oluşan daha çeşitli renkler dikkatimizi çekmektedir. Dağlar aynı zamanda madenlerin depolarıdır. Buralarda demir, bakır, altın, gümüş, krom, çinko, kurşun, fosfat, kalay, uranyum, bor, kömür ve benzeri maden yatakları yer almaktadır. Bu madenlerin bulunduğu yataklar da rengârenktir.

Nazarımızı insanlar âlemine çevirdiğimiz zaman onların da tenleri itibariyle beyaz, kırmızı, siyah ve muhtelif renklerde olduğunu görürüz. Buna göz ve saç renklerini de eklersek manzara daha da zenginleşir. Sivrisinekten file, kelebekten kuşlara, kediden aslanlara kaplanlara kadar yeryüzünde yürüyen tüm canlıların; eşek, katır, at gibi binek hayvanlarının; aynı şekilde deve, sığır, koyun, keçi gibi sağmal hayvanların da rengârenk oldukları görülür. Bu özellikleri itibariyle hiçbir varlık tam olarak diğerine benzemez. Aklını kullanıp bu gerçekler üzerinde düşünenler, araştırma ve inceleme yapanlar, gerek tabiatta gerek canlılar âleminde bu kadar renk ve çeşitteki varlıkları yaratan Allah'ın kudret ve ilminin sonsuzluğunu, yalnızca O'nun kulluğa ve hamde lâyık olduğunu anlarlar. İşte Kur'an, böyle bir anlayış, kavrayış ve idrâke sahip olanları "gerçek âlim" olarak tanıtmaktadır. Ancak böyle olan âlimler, Allah'tan hakkiyle korkar, O'na derin bir saygı duyar ve O'nun sonsuz kudret ve azameti karşısında hayranlıktan başka bir şey yapamazlar.

Bu âyetlerden Kur'ân-ı Kerîm'in, tabiatı, dağları, bitkileri, hayvanları, insanları inceleme ve araştırma konusu yapan fizik, kimya, biyoloji, botanik, jeoloji, zooloji... gibi tabiat bilimlerini teşvik ettiği söylenebilir. Zira iman gözüyle bunları inceleyen âlimler, sonsuz bir ilim, hikmet, irade ve kudret gerektiren bu varlıkların kör bir tesadüfün eseri olamayacağını; bu ince ve hassas nizamın, bu renk renk canlıların, mahsullerin kendi kendilerine var olamayacağını anlar ve bunları yaratan Allah'a gönülden saygı ile yönelerek O'na samimiyetle kulluk eder.

Allah'tan gereğince korkan gerçek âlimlerin önemli husûsiyetlerini ve asla zarara uğramayacak ebedî ticâretin yollarını bildirmek üzere buyruluyor ki:

Zararı Olmayan Ticâret

إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللّٰهِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَنْ تَبُورَۙ ﴿٢٩﴾ لِيُوَفِّيَهُمْ اُجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهٖۜ اِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٠﴾

29. Allah'ın kitabını gerektiği gibi okuyan, namazı dosdoğru kılan ve kendilerine verdiğimiz rızıklardan Allah yolunda gizli açık harcayanlar, asla zarara uğramayacak bir ticâreti ümit edebilirler.

30. Çünkü Allah onlara mükâfatlarını eksiksiz vereceği gibi, lutf u kereminden onlara daha fazlasını da bahşedecektir. Şüphesiz O, çok bağışlayandır, her güzel iş ve davranışın karşılığını fazlasıyla verendir.

Kur'ân-ı Kerîm'i hakkını vererek okumak, onu bu şekilde okumaya devam etmek; hükümlerini öğrenip onunla amel etmek en mühim mânevî ticâret kapısıdır. Vakti Kur'an'a tahsis ederken Dâvûd-i Tâî'nin şu hassasiyetini göstermeye çalışmak ne kadar faydalı olur:

Bir gün hizmetçisi Dâvûd-i Tâî'ye şöyle sordu:

"- Efendim, ekmek yemek ister misin?"

Şu cevabı aldı:

"- Ekmek çiğnemekle, onu bir şey içinde ezip içmek arasında elli âyet okuyacak zaman kaybı vardır." (Hânî, *el-Hadâiku'l-verdiyye*, s. 369-370)

Bir adam vardı. Her sabah cemaatle namazdan sonra evinin yakınında bulunan mezarlığın arasındaki yolda yürür, giderken bir cüz, dönerken de bir cüz Kur'ân-ı Kerîm okurdu. Bir taraftan da Yüce Allah'tan kendisini Hızır (a.s.) ile görüştürmesini isterdi. Günler böyle geçerken, yine bir gün mezarlıkta yürüyüşe başlayıp Kur'an kıraati için eûzü-besmele çekmişti ki hırpanî kılıklı bir şahıs yanında beliriverdi. Kendisiyle konuşmaya başladı. Hem konuşuyor, hem de yürüyorlardı. Gelen zat "annen nasıl, baban nasıl, çocuklar ne yapıyor, ne yersin, ne içersin" diye soruyor, berideki zavallı da ona cevap yetiştirmeye çalışıyordu. Nihâyet yolun sonuna varıp tekrar döndüler. Gelen o zat şu dikkat çekici izâhta bulundu:

"- Uzun zamandır Allah'tan sana göstermesini istediğin Hızır benim. İşte benimle görüşmüş ve konuşmuş oldun. Ama bundan daha önemlisi bu gün iki cüz Kur'ân-ı Kerîm okumaktan mahrum kaldın."

Bununla beraber Kur'ân-ı Kerîm'le ilgili şu önemli hususları dikkatinizden

kaçırmayın:

وَالَّذٖٓى اَوْحَيْنَٓا اِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِؕ اِنَّ
اللّٰهَ بِعِبَادِهٖ لَخَبٖيرٌ بَصٖيرٌ ﴿٣١﴾ ثُمَّ اَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذٖينَ اصْطَفَيْنَا
مِنْ عِبَادِنَاۚ فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهٖۚ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌۚ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ
بِالْخَيْرَاتِ بِاِذْنِ اللّٰهِؕ ذٰلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبٖيرُؕ ﴿٣٢﴾ جَنَّاتُ عَدْنٍ
يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّوْنَ فٖيهَا مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًاۚ وَلِبَاسُهُمْ فٖيهَا
حَرٖيرٌ ﴿٣٣﴾ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذٖٓى اَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَؕ اِنَّ رَبَّنَا
لَغَفُورٌ شَكُورٌۙ ﴿٣٤﴾ اَلَّذٖٓى اَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهٖۚ لَا يَمَسُّنَا
فٖيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فٖيهَا لُغُوبٌ ﴿٣٥﴾

31. Rasûlüm! Sana vahyettiğimiz bu kitap, kendinden önceki kitapları doğrulayıcı olarak gelen gerçeğin tâ kendisidir. Elbette Allah, kullarından hakkiyle haberdârdır, onları görmektedir.

32. Sonra o kitaba kullarımızdan seçtiklerimizi mirasçı yaptık. Onlardan kimi vardır, kendi kendine zulmeder. Kimi vardır, dengelidir, orta yolu tutar. Kimi de vardır, Allah'ın izniyle her türlü hayırlı işlerde önde koşar. İşte en büyük lutuf budur.

33. Onların mükâfatı, sonsuz nimet ve ebedî mutluluk yeri olan Adn cennetleridir. Onlar o cennetlere girer, orada altın bilezik ve incilerle süslenirler. Elbiseleri de ipektir.

34. Şöyle derler: "Bizden her türlü üzüntüyü ve endişeyi gideren Allah'a hamdolsun. Şüphesiz Rabbimiz çok bağışlayandır, her güzel iş ve davranışın karşılığını bol bol verendir."

35. "O Rabbimiz ki, lutf u keremiyle bizi bu ebedî kalınacak yurda yerleştirdi. Burada artık bize ne bir yorgunluk dokunacak ne de orada bize bir usanç gelecektir."

Kur'ân-ı Kerîm'e vâris olan bu ümmetten her bir fert ona aynı ihtimamı gösteremeyecektir. Onlardan bir kısmı kitaba vâris olduğu halde onu gereği gibi tilâvet etmeyecek, emir ve yasaklarına uygun hareket etmeyerek nefsine zulmedecek; kimi de muktesid, orta yerde gâh amel edecek gâh etmeyecek; kimisi de Allah'ın izniyle hayırlarda ileri gidecektir. İşte hayırlar da öne geçen bu kimseler gerçek peygamber vârisi olarak halkın önderleri olacaklar ve

“Üçüncü zümre «sâbikûn»; dünyada hayırlı işlerde öne geçenlerdir ki, onlar âhirette mükâfatda da öne geçeceklerdir. İşte bunlar «mukarrabûn»; Allah’a en yakın kullardır. Nimetlerle dopdolu cennetlerde olacaklardır” (Vâkıa 56/10-12) âyetlerindeki övgüye hak kazanan kimseler olacaklardır. Bu ise büyük bir lutuftur. (Zemahşerî, *el-Ke âf,* III, 308-309; Elmalılı, *Hak Dini,* V, 3993)

Bununla beraber âyette ظَالِمٌ (zâlim), مُقْتَصِدٌ (muktesid), سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ (sâbikun bi’l-hayrât) şeklinde zikredilen üç grup hakkında şu farklı yorumlar yapılmıştır:

• Zâlim, günahları ağır basan; muktesid, günahları ile sevapları eşit olan; sâbık ise sevapları daha çok olandır.

• Zâlim, dışı içinden daha hayırlı olan; muktesid, içi ve dışı denk olan; sâbık, içi daha hayırlı olandır.

• Zâlim, büyük günahları olan; muktesid, küçük günahları bulunan; sâbık, günahsız olandır.

• Zâlim, kitabı solundan verilen; muktesid, kitabı sağından verilen; sâbık, Allah Teâlâ nezdinde en önde bulunan mukarreblerdir.

• Zâlim, hesaba çekildikten sonra cehenneme atılan; muktesid, hesaptan sonra cennete giren; sâbık, her hangi bir hesaba çekilmeden cennete girendir.

• Zâlim, günahta ısrar eden; muktesid, pişman olup tevbe eden; sâbık, tevbesi makbul olandır.

• Zâlim, Kur’an’a inandığı halde onunla amel etmeyen; muktesid aynı zamanda onunla amel eden; sâbık ise Kur’an’a inanıp onunla amel eden ayrıca insanlara Kur’an’ın emirlerini açıklayarak onların da amel etmesine vesile olan kimsedir. (bk. Taberî, *Câmi‘u’l-beyân,* XXII, 88-90; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtîhu’l-gayb,* XXVI, 25)

Neticede Kur’an’a vâris olan bu üç grup da Hz. Muhammed (s.a.v.) ümmetinin parçaları olup hepsi de cennete girecektir. Ancak günah işleyip nefsine zulmedenlerin, Allah’ın umûmî bir affı olmadığı takdirde cehennemde bir müddet kaldıktan sonra cennete girme ihtimali kuvvetlidir.

Peki kâfirlerin sonu nasıl olacak:

Size Uyarıcı Gelmedi mi?

وَالَّذ۪ينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَۚ لَا يُقْضٰى عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ
عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَاۜ كَذٰلِكَ نَجْز۪ي كُلَّ كَفُورٍۚ ﴿٣٦﴾ وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ
ف۪يهَاۚ رَبَّنَٓا اَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحاً غَيْرَ الَّذ۪ي كُنَّا نَعْمَلُۜ اَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ
نَص۪يرٍ ﴿٣٧﴾ مَا يَتَذَكَّرُ ف۪يهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَٓاءَكُمُ النَّذ۪يرُۜ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِم۪ينَ مِنْ

36. İnkâra saplanmış olanlara gelince, onlar için cehennem ateşi vardır. Ne haklarında ölüm kararı verilir ki ölüp de azaptan kurtulsunlar. Ne de tattıkları azaptan en küçük bir eksiltme ve hafifletme olur. Biz, Allah'ı ve nimetlerini inkâr eden her nankörü işte böyle cezalandırırız.

37. Orada avazlarının çıktığı kadar yüksek sesle feryat edecekler: "Rabbimiz! Ne olur, bizi buradan çıkar ve dünyaya geri gönder de, daha önce yaptıklarımızın yerine sâlih ameller işleyelim!" Allah da onlara: "Size, düşünüp öğüt alacak bir kişinin, düşünüp öğüt alabileceği bir ömür vermedik mi? Hem size uyarıcı bir peygamber de gelmişti. O halde tadın azabı! Artık zâlimler için hiçbir yardımcı yoktur" buyuracak.

Bu ilâhî ikazlardan, elbette istifade etmesi gerekenler, henüz ölüm gerçeği ile karşılaşmamış olup elinde fırsat bulunan kimselerdir. Hayatta olan tüm insanlıktır. Nihâî noktada şâirin:

"Kimi vicdâna dokundu, kimi cism ü câna

Zevk nâmıyla ne yaptımsa peşiman oldum" (Nâmık Kemâl) şeklinde dile getirdiği çaresi olmayan bir pişmanlığa düşmemek için, Peygamber (s.a.v.)'in uyarılarına kulak vermek ve kalan ömrü âhiret gerçeğini dikkate alarak yaşamak zarurîdir.

Unutmamak gerekir ki:

اِنَّ اللّٰهَ عَالِمُ غَيْبِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ اِنَّهُ عَل۪يمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ ﴿٣٨﴾ هُوَ الَّذ۪ي جَعَلَكُمْ خَلَٓائِفَ فِي الْاَرْضِۜ فَمَنْ كَفَرَ
فَعَلَيْهِ كُفْرُهُۜ وَلَا يَز۪يدُ الْكَافِر۪ينَ كُفْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ اِلَّا مَقْتاًۚ وَلَا
يَز۪يدُ الْكَافِر۪ينَ كُفْرُهُمْ اِلَّا خَسَاراً ﴿٣٩﴾

38. Şüphesiz Allah, göklerin ve yerin bütün gizliliklerini bilendir. Doğrusu O, göğüslerde saklı bulunan bütün gizli düşünce, niyet ve inançları

da hakkiyle bilir.

39. Sizi yeryüzünde halîfeler yapan O'dur. Kim inkâr ederse, inkârı kendi kötülüğüne olur. Çünkü kâfirlerin inkârı, Rableri katında kendilerine karşı gazabın artmasına ve rahmetin kesilmesine sebep olacaktır. Sonuçta, kâfirlerin inkârı ancak kendi zarar ve ziyanlarını artıracaktır.

"Sizi yeryüzünde halîfeler yapan O'dur" (Fâtır 35/39) âyetinde, müslümanların pek yakında yeryüzünün yöneticileri olacağına, büyük devletler kurup başlarına hâlifeler geçireceklerine işaret vardır. Âyetin indiği Mekke dönemindeki zor ve ağır şartlar düşünüldüğünde, Kur'an'ın bu haberinin bir gayb mûcizesi olduğu görülür. Kendilerine dinî ve dünyevî böyle nimetler ve devletler verildiği halde, yine inkâr ve nankörlüğe devam edenler, ancak Allah'ın gazap, azap ve hışmını celbederler. Böylece sadece zarar ve ziyanlarını artırırlar.

Allah'tan başka tapılan putların ve o putlara tapanların gerçek yüzlerini tanıtmak üzere buyruluyor ki:

قُلْ اَرَاَيْتُمْ شُرَكَٓاءَكُمُ الَّذ۪ينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِۜ اَرُون۪ي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْاَرْضِ اَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمٰوَاتِۚ اَمْ اٰتَيْنَاهُمْ كِتَابًا فَهُمْ عَلٰى بَيِّنَتٍ مِنْهُۚ بَلْ اِنْ يَعِدُ الظَّالِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا اِلَّا غُرُورًا ﴿٤٠﴾ اِنَّ اللّٰهَ يُمْسِكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ اَنْ تَزُولَاۚ وَلَئِنْ زَالَتَٓا اِنْ اَمْسَكَهُمَا مِنْ اَحَدٍ مِنْ بَعْدِه۪ۜ اِنَّهُ كَانَ حَل۪يمًا غَفُورًا ﴿٤١﴾

40. De ki: "Bir baksanıza, Allah'a ortak koşup, O'nun dışında ilâh diye yalvardığınız şu varlıklara! Gösterin bana, yeryüzünde hangi şeyi yaratmış bunlar? Yoksa onların göklerin yaratılmasında ve yönetilmesinde Allah ile bir ortaklıkları mı var? Yahut biz onlara bir kitap verdik de ondan bir delile mi dayanıyorlar?" Hayır! aslında o zâlimler, birbirlerini yalan ve boş va'atlerle aldatmaktan başka bir şey yapmıyorlar.

41. Gökleri ve yeri hiçbir arızaya meydan vermeden tutan ve yok olup gitmekten koruyan Allah'tır. Şâyet yıkılıp gidecek olsalar, yemin olsun ki, Allah'tan başka onları tutabilecek hiçbir güç yoktur. O, ceza vermekte acele etmeyen ve çok bağışlayandır.

Gerçek ilâh, gökleri ve yeri bozulmaktan ve dağılmaktan koruyan Allah Teâlâ'dır. Öyle ki bunlar bir kere bozulmaya yüz tutsalar, Allah'tan başka hiç kimse onu tutmaya güç yetiremez. Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) şöyle buyurur:

"Allah uyumaz, uyuması da dü ünülemez. İnsanların amellerini ve erzaklarını ölçtüğü teraziyi yükseltir, alçaltır. Kullarının gündüz yaptığı amellerden önce gece yaptıkları,

gece yaptıklarından önce de gündüz yaptıkları O'na arz edilir. O'nun görülmesini engelleyen bir nur vardır. âyet o perdeyi açsaydı, azamet ve celâli, gördüğü bütün varlıkları yakıp kül ederdi." (Müslim, İman 293; İbn Mâce, Mukaddime 13)

Bu sebepledir ki, Allah'a ortak koşulması, gökleri ve yeri yerinden oynatacak, onları çatlatıp paramparça edecek derecede ağır bir suçtur. (bk. Meryem 19/88-91)

Fakat Yüce Rabbimiz "Halîm" olduğu için sabretmekte, hemen cezalandırma cihetine gitmemekte ve kullarına hatalarından dönmeleri için mühlet tanımaktadır. Tevbe edenlerin tevbesini kabul edip, istiğfar edenleri de bağışlamaktadır. O'nun muradı, kulların günah çukurlarında kalıp helâk olmaları değil, tevbe ve istiğfar kulpuna sarılıp kurtuluşa ermeleridir.

Bunun için de onlar, müşriklerin yaptığı gibi, hiçbir bahane arkasına sığınmamaldırlar:

وَاَقْسَمُوا بِاللّٰهِ جَهْدَ اَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَٓاءَهُمْ نَذ۪يرٌ لَيَكُونُنَّ اَهْدٰى مِنْ
اِحْدَى الْاُمَمِۚ فَلَمَّا جَٓاءَهُمْ نَذ۪يرٌ مَا زَادَهُمْ اِلَّا نُفُورًاۙ ﴿٤٢﴾ اِسْتِكْبَارًا
فِي الْاَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِۜ وَلَا يَح۪يقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ اِلَّا بِاَهْلِه۪ۜ فَهَلْ
يَنْظُرُونَ اِلَّا سُنَّتَ الْاَوَّل۪ينَۚ فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللّٰهِ تَبْد۪يلًاۚ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللّٰهِ تَحْو۪يلًا ﴿٤٣﴾

42. Müşrikler, kendilerine bir uyarıcı geldiği takdirde, doğru yola uymada, önceki ümmetlerden daha ileride olacaklarına dâir Allah'a var güçleriyle yemin ediyorlardı. Fakat kendilerine bekledikleri uyarıcı gelince, bu onların doğru yoldan daha da uzaklaşmalarına sebep oldu.

43. Çünkü onlar yeryüzünde büyüklük taslıyor ve kötülük planları tasarlıyorlardı. Oysa kötülük planları, ancak onu kuranların ayağına dolanır. Yoksa onlar, kendilerinden önceki inkârcı toplumların helâkine sebep olan ilâhî kanunların kendi üzerlerinde de uygulanmasını mı bekliyorlar? Sen Allah'ın kanununda hiçbir değişiklik bulamazsın. Yine sen Allah'ın kanununda kesinlikle hiçbir sapma göremezsin!

Mekke müşrikleri, Peygamberimiz (s.a.v.) henüz gönderilmeden önce, Ehl-i kitap olan yahudi ve hıristiyanların durumlarını da iç açıcı görmediklerinden, kendilerine gerçek bir peygamber gönderildiği takdirde onu asla inkâr etmeyeceklerine ve onun getireceği tâlimatlara, geçmiş ümmetlere nazaran çok daha fazla sahip çıkacaklarına yemin ediyorlardı. (bk. En'âm 6/156-157) Fakat Rasûl-i Ekrem (s.a.v.), peygamberliğini ilan edince ondan süratle uzaklaştılar.

Bunun sebebi, Allah Rasûlü (s.a.v.)'in getirdiği tâlimatların onların nefsânî

arzularına uymaması ve dünyevi menfaatleriyle çatışması idi. Çünkü Kur'an onları dürüstlüğe, doğruluğa, tevazua, Allah ve Rasûlü'ne itaate, mahlukâta karşı şefkat ve merhamete dâvet ediyordu. Onlar ise tüm bu ahlâkî faziletlerin aksine büyüklük taslıyorlar, insanları, hele yetim ve köleleri küçük görüyorlar, işlerine geldiği gibi hâince planlar yapıyorlardı. Hâsılı Peygamberin mesajı ile onların arzuları arasında âdeta kan ve doku uyuşmazlığı vardı. Bu sebeple onlar yemin ettikleri gibi Peygamber'e inanacakları yerde onu reddettiler, dâvetini engellemek için sinsi tuzaklar kurdular ve onu öldürmek için suikastlar düzenlediler. Onlar yaptıkları bu kötülükler yüzünden daha önceki sapık milletlerin yoluna girmiş oldular. Dolayısıyla öncekilerin başına gelen felâket ve cezaların, kendi başlarına da gelmesine zemin hazırlamış oldular. Çünkü Allah'ın toplumlar için koymuş olduğu değişmez kanunu, bu neticeyi gerekli kılmaktadır.

İnkârcıların fenâ akıbetlerini görme, Allah'ın kudretini tanıma ve böylece gerçeği idrâk etme açısından önceki kavimlerin ibretli kıssaları büyük ehemmiyet arz eder:

اَوَلَمْ يَسٖيرُوا فِي الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذٖينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
وَكَانُٓوا اَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةًۜ وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمٰوَاتِ
وَلَا فِي الْاَرْضِۜ اِنَّهُ كَانَ عَلٖيمًا قَدٖيرًا ﴿٤٤﴾ وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللّٰهُ النَّاسَ
بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلٰى ظَهْرِهَا مِنْ دَٓابَّةٍ وَلٰكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ اِلٰٓى اَجَلٍ
مُسَمًّىۚ فَاِذَا جَٓاءَ اَجَلُهُمْ فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِعِبَادِهٖ بَصٖيرًا ﴿٤٥﴾

44. Onlar yeryüzünde dolaşıp da kendilerinden önce yaşamış toplumların âkıbetlerinin nasıl olduğuna ibretle bakmazlar mı? Oysa onlar, bunlardan daha güçlü kuvvetli idiler. Ama ne göklerde ve ne de yerde Allah'ın elinden kaçıp kurtulabilecek hiçbir şey yoktur. Doğrusu O, her şeyi hakkiyle bilen ve her şeye gücü yetendir.

45. Eğer Allah insanları yaptıkları günahlar yüzünden hemen cezalandıracak olsaydı, yeryüzünde tek bir canlı bile bırakmazdı. Fakat Allah belirlenmiş bir vakte kadar onlara süre tanıyor. Vâdeleri dolunca gerekeni yapacaktır. Allah, kullarını hakkiyle görmektedir.

Fâtır sûresinin sonunda yer alan **"O'nun kulları"** (Fâtır 35/45) ifadesi, kulluğunun farkında olan seçkin kullara bir teselliyi bildirmekle birlikte, genel mânada diğer insanlar için ağır bir azarlamayı hatırlatan heybetli bir uyarıdır.

İşte bu sonucu, büyük bir heyecan ile duyurup yaşatmak için bu sûreyi, Yâsîn sûresi ilâhî aşk ile çarparak vuslata ulaşan bir kalbin çarpıntısı ile takip edip açıklayacaktır:

36- YÂSÎN SÛRESİ

سُورَةُ يٰسٓ

36. YÂSÎN SÛRESİ

Yâsîn sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 83 âyettir. İsmini birinci âyette geçen يٓسٓ (Yâsîn) kelimesinden alır. Resmî sıralamada 36, iniş sırasına göre 41. sûredir.

Konusu

Sûrede üç ana mevzu üzerinde durulur. Öncelikle Rasûlullah (s.a.v.)'e hitap edilerek, kesinlikle peygamber olduğu ve ona indirilen Kur'ân-ı Kerîm'in de Allah'tan geldiği beyân edilir. Efendimiz (a.s.)'ı, İslâm'ı tebliğ ederken müşriklerden gördüğü eziyetlere sabredip katlanmaya teşvik ve teselli etmek için önceki peygamberler ve onlara inananların mücâdelelerinden dikkat çekici misâller arz edilir. Bunun en güzel misâllerinden biri, dini uğruna canını fedâ edip şehâdet şerbetini içen Habîb-i Neccâr'ın kıssasıdır. Bu misâllerde aynı zaman da inkârcılara da ciddi bir ikaz ve tehdit vardır. İkinci olarak sûrede Allah'ın varlığını, birliğini, nihâyetsiz ilim ve kudretini gösteren kevnî delillere ve Allah'ın insanlığa olan müstesnâ lutuflarına yer verilerek beşeriyet tevhide çağrılır. Üçüncü olarak da âhiret gerçeği işlenir. Ölüm ve kıyâmetten, mahşerden, cennet ve cehennemden son derece canlı; bir taraftan ümitlendiren, bir taraftan korkutan manzaralar sunulur. Neticede insanın dikkat nazarı, kendi yaratılışı üzerine çekilerek, hiç olmazsa buradan hareketle göklerin ve yerin melekûtuna, açık ve gizli hükümranlığına sahip olan Allah'ın birliğini, kudret ve azametini anlaması istenir.

Fazileti

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurur:

"Her eyin bir kalbi vardır; Kur'an'ın kalbi de Yâsîn'dir." (Tirmizî, Fezâilü'l-Kur›an 7)

Yine Efendimiz (s.a.v.) buyurur:

"Ölülerinizin yanında Yâsîn'i okuyun." (İbn Mâce, Cenâiz 4; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V, 26)

Bu hadis-i şerifi iki türlü anlamak mümkündür. Birincisi, "Ölmek üzere olanlarınıza okuyun." Çünkü Yâsîn sûresi hep imanî mevzulardan bahsettiği için, son nefeslerini vermekte olan bir kişi onu dinlediği zaman imanı takviye olacak ve biiznillâh imanla âhirete intikâline yardımcı olacaktır. Bir kısım âlimlerimiz ise, hadisin zâhirî mânasını dikkate alarak, "Yâsîn'i ölüp defnettiğiniz mevtâlarınız üzerine okuyun" şeklinde anlamışlardır. Her iki mânada dinimiz açısından doğrudur. Çünkü, ölülerimizin hayrına yaptığımız duâların,

istiğfarların, kestiğimiz kurban ve verdiğimiz sadakaların onlara faydalı olacağını haber veren çok sayıda âyet-i kerîme (bk. Haşr 59/10) ve hadis-i şerif vardır. (bk. Buhârî, Vesâyâ 15; Müslim, Vasıyet 14)

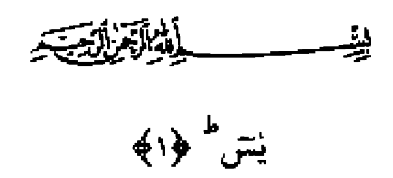
Yâsîn sûresi İslâm toplumlarında öylesine mühim bir yere sahiptir ki hatta "Yâsîn sütü" diye bir tabir ortaya çıkmıştır. Nitekim anlatıldığına göre imanlı bir kadın, çocuğunu emzirirken dâimâ Yâsîn sûresini baştan sona kadar okurdu. Kadın sûreyi bitirinceye kadar da çocuk emmeyi bitirir ve bu âdetini muntazaman devam ettirirdi. Çocuk büyüdü; hayırlı, âlim, fâzıl bir zat oldu. Kadın oğluna ara sıra şöyle derdi:

"- Oğlum! Sakın bu fazileti hep kendinden bilme, zira ben seni Yâsîn sütü ile büyüttüm!.."

Şimdi Yüce Rabbimiz, Kur'an'ın kalbi olan Yâsîn sûresinin muhteşem tâlimatlarıyla kalbimizi harekete geçirmek, Yâsîn sütünden içerek mânen tekamül etmemizi sağlamak üzere buyuruyor ki:

Hikmet Dolu Kur’an’a Yemin Olsun

Rahmân Rahîm Allah’ın ismiyle...

1. Yâ. Sîn.

“Ya. Sîn” harfleri, diğer sûre başlarındaki hece harfleri gibi, kendinden sonra gelecek âyetlerin mânasına dikkat çekmekte ve Kur’an’ın i‘câzına işaret edip bununla Araplara meydan okumaktadır.

Yüce Allah böylece dikkatleri çektikten sonra Kur’an’ın indiriliş ve peygamberin gönderiliş hikmetlerini şöyle açıklıyor:

وَالْقُرْاٰنِ الْحَكِيمِۙ ﴿٢﴾ اِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَۙ ﴿٣﴾ عَلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍۜ ﴿٤﴾ تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِۙ ﴿٥﴾ لِتُنْذِرَ قَوْمًا مَٓا اُنْذِرَ اٰبَٓاؤُ۬هُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ ﴿٦﴾

2. Baştan sona hüküm ve hikmet dolu Kur’an’a yemin olsun ki,

3. Rasûlüm! Hiç şüphesiz sen peygamberlerdensin.

4. Dosdoğru bir yol üzerindesin.

5. Bu Kur’an da, kudreti dâimâ üstün gelen ve çok merhametli olan Allah’ın sana peyderpey indirdiği bir kitaptır.

6. Ataları uyarılmadığı için dinî gerçeklerden habersiz kalmış bir toplumu uyarman için.

Kur’ân-ı Kerîm’in burada yer verilen bir ismi اَلْحَكِيمُ (hakîm) dir ki, bu yönüyle o:

• İtikat, ibâdet, ahlâk ve muâmelâtla alakalı sağlam, değişmez ve değiştirilemez hükümler ihtivâ eden,

• Hikmetli, hikmet dolu; her bir âyet ve cümlesi nice hikmetler barındıran,

• Herhangi bir tutarsızlık ve çelişkiye maruz kalmayacak şekilde son derece sağlam ve muhkem kılınmış bir kitaptır. (bk. Hûd 11/1)

Kur’ân-ı Kerîm, “Azîz: mağlup edilemez bir kudret sahibi”nden geldiği için kimse ona karşı koyamayacak, bütün sözleri ezip geçecek ve gâlip gelecek; “Rahîm: çok merhametli” olandan geldiği için de inananlara rahmet olacaktır.

Ne hüzün verici bir durumdur ki:

لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلٰٓى اَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٧﴾ اِنَّا جَعَلْنَا فٖى اَعْنَاقِهِمْ اَغْلَالًا فَهِىَ اِلَى الْاَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ ﴿٨﴾ وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ اَيْدٖيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَاَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿٩﴾

7. İnsanların çoğu üzerine Allah'ın azap sözü kesinleşmiştir; çünkü onlar iman etmeyecekler.

8. Biz onların boyunlarına demir halkalar geçirdik. O halkalar tâ çenelerine kadar dayanmıştır da bu yüzden başları yukarı doğru çivilenmiş gibidir.

9. Onların önlerine bir set, arkalarına bir set yaptık; böylece onları öylesine perdeleyip kuşattık ki artık hiçbir şey göremezler.

Kesinleşen söz, **"İnsanların ve cinlerin azgınlarıyla cehennemi kesinlikle ağzına kadar dolduracağım"** (Secde 32/13) şeklinde vârid olan "azap" sözüdür. Allah Teâlâ, Kur'an ve sünnet-i seniyye ile beyân ettiği İslâm dininin dışına çıkanları cezalandıracaktır.

8. âyette kullanılan اَلْاِقْمَاحُ (ikmâh) kelimesi "başı kaldırıp gözü yummak" mânasına gelir. Hakka karşı çıkıp imandan mahrum kalan bu kimselerin dünyadaki hâlet-i rûhiyeleri canlı bir tablo hâlinde şöyle tasvir edilir:

Kâfirler, yapılan her dâveti red için başını arkaya doğru kaldıran kibirli kimselerdir. İşte red için başlarını kaldıra kaldıra âdetâ inkârları, boyunlarının altına kalın bir kelepçe gibi geçirilmiş, çeneleri kalkmış, başları arkaya doğru ve gözleri yumuk vaziyette kalmıştır. Yine inkârları önlerine ve arkalarına birer set oluşturmuş, üstlerini de kapatmıştır. Buna ferdin yaratılış kabiliyetlerini yanlış hedeflere sevk eden toplum baskısını, imandan uzaklaştırıp küfür ve günahlara yönlendiren temâyüllerini, yaygın hâle gelen bâtıl inançlar ve çirkin alışkanlıkları da ilâve edebiliriz. Bahsedilen bu ferdî ve içtimâî kötü şartlar insanı, alıştıra alıştıra menfî yönde değişmez bir yapıya ulaştırmaktadır. Böyle insanlar artık ne başlarını hareket ettirebilirler, ne de bir tarafı görebilirler. İnkârlarının ve cehâletlerinin içinde bocalayıp dururlar. Ancak şuna dikkat etmek gerekir ki bu, tamâmen kendi tercih ve istekleri doğrultusunda ortaya çıkmış bir neticedir. Kendi inkârları, inat ve câhillikleri yine kendilerini böylece engellemekte, basîretlerini kapatıp karanlıklar içinde bırakmakta ve gerçeği göremez duruma getirmektedir. (bk. Fussilet 41/5)

Bununla birlikte İslâm'ı tebliğ ederken muhatap kitlenin birbirinden farklı psikolojik ve sosyolojik durumlarını dikkate almanın gerekliliği hususunda şöyle

buyruluyor:

وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَاَنْذَرْتَهُمْ اَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾ اِنَّمَا تُنْذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمٰنَ بِالْغَيْبِۚ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَاَجْرٍ كَرِيمٍ ﴿١١﴾

10. Böylelerini uyarsan da uyarmasan da birdir; onlar iman etmeyecekler.

11. Sen ancak Kur'an'a uyan ve görmediği halde Rahmân'dan korkan kimseyi uyarabilirsin. İşte böyle olanları büyük bir bağışlanmayla ve çok güzel, bol ve ardı arkası kesilmeyecek bir mükâfatla müjdele!

Peygamber (s.a.v.) ve onun temsilcileri dini her zaman ve mekanda tebliğe devam edeceklerdir. Fakat netice itibariyle iman etmeyecek olanlara hidâyetten bir nasip erişmeyecek, ne kadar uyarılsalar da onlar küfür içinde kalacaklardır. Dolayısıyla 10. âyet-i kerîme, Efendimiz (s.a.v.)'in ısrarla tebliğde bulunduğu, fakat buna rağmen kalplerinde zerre kadar kıpırtı olmayan müşriklerin durumu hakkında onu teselli etmekte ve ona bu hususta aşırı gitmemesini tavsiye etmektedir.

11. âyette peygamberin uyarısına kulak verip iman edecek insanların kalbî durumlarından bir kesit sunulur. Bunlar, önceki her dâveti başlarını kaldırıp reddeden kibirli bedbahtların aksine:

• Nasihata kulak veren, öğüt dinleyen, kendini buna muhtaç gören mütevâzı ve iyi niyetli kimselerdir. Söz dinler, faydalı olan şeyleri benimseyip uygularlar. En güzel öğütlerin ve hikmetlerin kaynağı ise Kur'ân-ı Kerîm'dir.

• İnsanların arasında bulundukları sırada olduğu gibi, kimsenin görmediği yerlerde de Rahmân olan Allah'tan korkan, O'na saygı gösteren kimselerdir. Onların korku, saygı ve haşyetleri, Allah'tan başka hiç kimsenin vâkıf olamadığı kalplerinin derinliklerindedir. Çünkü onlar ihsân seviyesinde bir kulluk şuuruna sahiptirler. Kendileri Allah'ı göremeseler de, Allah'ın kendilerini gördüğünü ve dâimâ ilâhî kameralar altında bulunduklarını hiç unutmazlar. İşte böyle insanlara tebliğ ve uyarı fayda verir.

Zira:

اِنَّا نَحْنُ نُحْيِ الْمَوْتٰى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَاٰثَارَهُمْۜ وَكُلَّ شَيْءٍ اَحْصَيْنَاهُ ف۪ٓي اِمَامٍ مُب۪ينٍ ﴿١٢﴾

12. Şüphe yok ki ölüleri diriltecek olan biziz. İnsanların yapıp önceden gönderdikleri amelleri de, geride bıraktıkları eserlerini de biz yazıyoruz. Esâsen biz, olmuş olacak her şeyi apaçık bir kitapta tek tek sayıp

kaydetmiş bulunuyoruz.

Âyette geçen مَا قَدَّمُوا (mâ kaddemû) ifadesi, “insanların namaz, oruç, sadaka vb. bizzat yapıp önden gönderdikleri ameller veya işledikleri günahlar” anlamına gelir. اٰثَارَهُمْ (âsârahüm) ise sâlih evlat, faydalı, ilim, sadaka-i câriye gibi güzel şeylerden veya insanlara zarar veren kötü şeylerden geride bıraktıklarıdır.” Nitekim Allah Rasûlü (s.a.v.) şöyle buyurur:

“İnsan öldüğü zaman bütün amelleri kesilir. Ancak u üç ey bundan müstesnâdır: Sadaka-i câriye, istifade edilen ilim ve kendisine duâ eden hayırlı evlât.” (Müslim, Vasıyet 14)

“İslâm’da iyi bir çığır açan kimseye, bunun sevabı vardır. O çığırda yürüyenlerin sevabından da kendisine verilir. Ancak onların sevabından hiçbir ey noksanla maz. Her kim de İslâm’da kötü bir çığır açarsa, o ki iye açtığı kötü çığırın günahı vardır. O kötü yolda yürüyenlerin günahından da ona pay ayrılır. Fakat onların günahından da hiçbir ey nok anla maz.” (Müslim, Zekât 69; Nesâî, Zekât 64)

اِمَامٍ مُبِينٍ (imâmun mübîn)den maksat, Levh-i Mahfûz’dur.[3] Allah Teâlâ olmuş ve olacak her şeyi burada kaydetmiştir. Dolayısıyla insanların yaptıkları hiçbir şey zâyi olmayacak, kaybolmayacak; her şey vukuundan önce yazıldığı gibi vukuundan sonra da bütün izleri ve gölgeleriyle yazılacak, böylece herkes yaptığından sorumlu tutulacaktır.

Şimdi buraya kadar açıklanan temel dinî esasların pratik hayata nasıl yansıtalacağını gösteren canlı bir örnek olarak şu ibret verici kıssaya kulak verin:

Levh-i Mahfûz: Sözlük olarak “korunmuş sayfa” demektir.

Bize Düşen Apaçık Tebliğdir

وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا اَصْحَابَ الْقَرْيَةِۢ اِذْ جَٓاءَهَا الْمُرْسَلُونَۚ ﴿١٣﴾
اِذْ اَرْسَلْنَٓا اِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُٓوا اِنَّٓا اِلَيْكُمْ
مُرْسَلُونَ ﴿١٤﴾ قَالُوا مَٓا اَنْتُمْ اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَاۙ وَمَٓا اَنْزَلَ الرَّحْمٰنُ
مِنْ شَيْءٍۙ اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا تَكْذِبُونَ ﴿١٥﴾ قَالُوا رَبُّنَا يَعْلَمُ اِنَّٓا اِلَيْكُمْ
لَمُرْسَلُونَ ﴿١٦﴾ وَمَا عَلَيْنَٓا اِلَّا الْبَلَاغُ الْمُب۪ينُ ﴿١٧﴾ قَالُٓوا اِنَّا تَطَيَّرْنَا
بِكُمْۚ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُمْ مِنَّا عَذَابٌ اَل۪يمٌ ﴿١٨﴾
قَالُوا طَٓائِرُكُمْ مَعَكُمْۜ اَئِنْ ذُكِّرْتُمْۜ بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ مُسْرِفُونَ ﴿١٩﴾

13. Rasûlüm! Onlara şu şehir halkının hâlini misâl olarak anlat: Hani onlara elçiler gelmişti.

14. Önce onlara iki elçi göndermiştik. İkisini de yalanlayınca, biz de üçüncü bir elçiyle onları destekledik. Üçü birlikte: "Ey insanlar! Gerçekten biz size gönderilmiş elçileriz" dediler.

15. Şehir halkı: "Siz de tıpkı bizim gibi birer insansınız. Rahmân'ın bir şey indirdiği falan yok; siz ancak yalan söylüyorsunuz" dediler.

16. Elçiler şöyle karşılık verdiler: "Rabbimiz biliyor ki, biz kesinlikle size gönderilmiş elçileriz."

17. "Bize düşen Allah'ın mesajını tam olarak, açık ve anlaşılır bir şekilde size ulaştırmaktır."

18. Şehir halkı: "Biz sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık. Eğer dâvanızdan vazgeçmezseniz sizi mutlaka taşlayarak öldüreceğiz ve bizim elimizden size çok acıklı bir azap dokunacak" diye tehdit ettiler.

19. Elçiler de cevâben: "Uğursuzluğunuz kendinizdendir. Size öğüt verildi diye mi böyle tepki gösteriyorsunuz? Aslında siz sınır tanımayan, Allah'ın verdiği kabiliyet ve imkânları boşa harcayan bir toplumsunuz!" dediler.

Verilen bu misâlde bir şehir halkı, oraya gönderilen din tebliğcileri ve bunlar arasında vuku bulan konuşmalar, tartışmalar ve fiilî sataşmalar söz konusu edilir. Bahsedilen şehrin neresi olduğu, şehir halkından maksadın kimler olduğu ve onlara gönderilen elçilerden kasdın ne olduğu hakkında farklı görüşler vardır:

Şehirden maksat Antakya, şehir halkından maksat Antakya'da yaşayan insanlar, onlara gönderilen elçilerden maksat da Hz. İsa'nın havarileridir. Yalnız bir kısım müfessirler tarafından bu görüş zayıf kabul edilir.

Bunlar Allah tarafından gönderilen üç ayrı peygamberdir. Kâfirlerin **"Siz de tıpkı bizim gibi birer insansınız"** (Yâsîn 36/15) sözü bu görüşü kuvvetlendirmektedir. Zira bu söz, kendisinin Allah'tan gelen bir peygamber olduğunu iddia eden kişiye söylenir.

Şehirden maksat dünyadır. Şehir halkından maksat dünyadaki insanlardır. Onlara gönderilen iki elçi son olarak gönderilen iki büyük peygamber olan Hz. Mûsâ ile Hz. İsa'dır. Onları takviye için en son gelen Peygamber ise Âlemlerin Sultanı Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.)'dir.

Kıssanın nakledilmesindeki maksat şudur: Misâl verilen şehir halkı nasıl inat ve ısrar içinde peygamberlere karşı gelmişlerse, Mekke'de müşrikler de aynı inat ve ısrarla Allah Rasûlü (s.a.v.)'i inkâr ediyorlardı. Onlarla elçiler arasında yaşanan tartışmalar, hemen hemen aynı muhtevâ içinde Peygamberimiz (s.a.v.) ile müşrikler arasında yaşanıyordu. Dolayısıyla aynı yolu takip edip inatlarında ısrarlı oldukları takdirde, müşriklerin sonu da misâl verilen o şehir halkı gibi olacaktır.

Ayrıca, Kur'an'ın anlattığı ve her çağda benzerlerinin yaşandığı bu örnekleri, ondan ders alan mü'minlerin, kendi yaşadıkları hayata uygulamaya ve ondan gerekli olan dersleri çıkarmaya çalışmaları gerekir. Tıpkı şimdi kıssası anlatılacak Habîb-i Neccâr gibi:

وَجَٓاءَ مِنْ اَقْصَا الْمَدٖينَةِ رَجُلٌ يَسْعٰى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلٖينَۙ ﴿٢٠﴾
اِتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْـَٔلُكُمْ اَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿٢١﴾ وَمَا لِيَ لَٓا اَعْبُدُ الَّذٖي
فَطَرَنٖي وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٢﴾ ءَاَتَّخِذُ مِنْ دُونِهٖٓ اٰلِهَةً اِنْ يُرِدْنِ الرَّحْمٰنُ
بِضُرٍّ لَا تُغْنِ عَنّٖي شَفَاعَتُهُمْ شَيْـًٔا وَلَا يُنْقِذُونِۚ ﴿٢٣﴾ اِنّٖٓي اِذًا لَفٖي
ضَلَالٍ مُبٖينٍ ﴿٢٤﴾ اِنّٖٓي اٰمَنْتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمَعُونِۜ ﴿٢٥﴾

20. Derken, şehrin tâ öbür ucundan bir adam koşarak geldi. Ayağının tozuyla şunu söyledi: "Ey kavmim! Gelin, bu elçilere uyun!"

21. "Uyun, yaptıklarına karşılık sizden hiçbir ücret istemeyen ve bizzat kendileri de doğru yolda olan bu güzel insanlara!"

22. "Hem ben, niçin beni kendime has özelliklerle yoktan yaratana kulluk etmeyeyim? Sonunda siz de O'nun huzuruna çıkarılacaksınız."

23. “Ben hiç O’ndan başka ilâhlar edinebilir miyim? Çünkü Rahmân bana bir zarar vermek istese, onların şefaati bana hiçbir fayda sağlamaz ve hiçbiri beni kurtaramaz.”

24. “Kaldı ki, başka ilâhlar edinecek olursam, o zaman ben apaçık bir sapıklığın içine yuvarlanmış olurum.”

25. “Doğrusu ben, sizi de yaratan ve yaşatan Rabbinize iman ettim; öyleyse gelin beni dinleyin!”

Şehrin en uzak ucundan koşarak gelen o talihli adam, Habîb-i Neccâr’dır. Gelip ayağının tozuyla elçilere arka çıktı. Halka nasihat edip, onlardan elçilere tâbi olmalarını istedi. Çünkü kalbine iman dürbünü takmış o Allah adamı, elçilerin nasıl bir şahsiyet ve husûsiyette seçkin insanlar olduğunu derhal anlamıştı. Bunlar sıradan insanlar değildi. Allah’ın dinini tebliğ ediyorlar, tebliğlerine karşılık hiçbir ücret talep etmiyorlardı. Doğru yol üzere bulunuyor, insanları da o yola çağırıyorlardı. Bu tespiti yaptıktan sonra Habib-i Neccâr sözü tevhide getirip kendisinden misâl vererek nasihatlerine devam etti, kavmini gerçek tevhid inancına çağırdı.

Fakat o zâlim halk, Habib-i Neccâr’ı dinlemediler:

قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ ۖ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾ بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ ﴿٢٧﴾ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَىٰ قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُنْدٍ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ ﴿٢٨﴾ إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ ﴿٢٩﴾

26. Öldürülmek üzereyken ona: “Buyur cennete!” denildi. O ise: “Keşke” dedi, “keşke kavmim bilseydi”;

27. “Rabbimin beni bağışladığını ve beni husûsî ikrâmına mazhar olan kullarından kıldığını!”

28. Onun şehâdetinin ardından kavmini helâk için gökten bir ordu indirmedik, indirmeye gerek de duymadık.

29. Yalnız korkunç bir çığlık onlara yetti; hepsi bir anda cansız yere düşüp, söndü gittiler.

Nakledildiğine göre onu dövdüler, bağırsakları çıkıncaya kadar çiğnediler, taşladılar ve şehîd ettiler. O sırada bile: “Ya Rabbi, kavmimi hidâyete erdir. Ya Rabbi, kavmimi hidâyete erdir” diye duâ ediyordu. (Taberî, *Câmi‘u’l-beyân,* XXII, 192-193) Ruhunu teslim eder etmez Allah Teâlâ onu cennete yerleştirdi. Bu cennet, kıyâmetten önce berzah âleminde şehitlerin kaldığı, müstesnâ bir hayat

yaşadığı ve rızıklandığı bir cennettir. O kadar merhametli bir insan ki, kendini öldürenlere bile kızmadı, öfkelenip beddua etmedi. Bilakis onlara olan şefkat ve merhamet hislerini devam ettirdi: "Keşke kavmim, Allah'ın beni bağışladığını, imanım sebebiyle beni böyle güzel bir cennete yerleştirdiğini, burada bana sayısız nimetler ihsân ettiğini bilselerdi de, onlar da bu nimetlerden mahrum kalmasalardı" diye temenni etti. Bu, gerçekten yüksek bir ahlâk numûnesidir. İnsanlara tamâmen gizli bu gaybî hâdiseyi, her şeyi bilen Rabbimiz, Habib-i Neccâr'dan naklen bize haber vermekte, kalbimize mânevî âlemi seyredebileceğimiz bir pencere açmaktadır.

Habîb-i Neccâr'ı şehit etmeleri üzerine Cenâb-ı Hak o kavmin helâkini çabuklaştırdı. Cibrîl (a.s.), gelen ilâhî tâlimat istikâmetinde bir çığlık attı. Bir tek kişi sağ kalmamak üzere hepsi öldüler:

يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِۚ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ اِلَّا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِؤُنَ ﴿٣٠﴾ اَلَمْ يَرَوْا كَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ اَنَّهُمْ اِلَيْهِمْ
لَا يَرْجِعُونَ ﴿٣١﴾ وَاِنْ كُلٌّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿٣٢﴾

30. Yazıklar olsun o kullara! Ne zaman kendilerine bir peygamber gelse mutlaka onu alaya alırlardı.

31. Onlardan önce nice nesilleri inkârları yüzünden helâk ettiğimizi görmezler mi? Gidenlerin de hiçbiri geri dönmüyor?

32. Sonunda onların hepsi yakalanıp hesapları görülmek üzere huzurumuzda toplanacaklar.

Allah Teâlâ'nın bütün bunları yapacak güce sahip olduğunu görmek isteyenler, etraflarında sergilenen şu muazzam kudret tecellilerine baksınlar:

İlâhî Kudret Nişâneleri

وَاٰيَةٌ لَهُمُ الْاَرْضُ الْمَيْتَةُۚ اَحْيَيْنَاهَا وَاَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ ﴿٣٣﴾
وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَاَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِۙ ﴿٣٤﴾
لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِۙ وَمَا عَمِلَتْهُ اَيْدِيهِمْۜ اَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٣٥﴾

33. Ölü toprak, onlara Allah'ın sonsuz kudretini ve yeniden dirilişi ispatlayan muhteşem bir delildir. Şöyle ki, her bahar biz o toprağa hayat veriyor ve oradan canlıların yiyip beslendikleri çeşit çeşit ekinler, ürünler çıkarıyoruz.

34. Yine o yerde hurma bahçeleri, üzüm bağları var ediyor; oradan pınarlar, gözeler fışkırtıyoruz.

35. Tâ ki, var ettiğimiz bütün bu ürünlerin meyvelerinden ve bunlardan bizzat kendi elleriyle imal ettikleri şeylerden yesinler. Hâlâ şükretmeyecekler mi?

Hz. Mevlânâ (k.s.) der ki:

"Bu ağaçlar toprak altındaki insanlara benzerler. Ellerini topraktan dışarıya çıkararak, halka yüzlerce işaretler ederler. Kulağı olana, anlayana sözler söylerler, nasihatler ederler. Yemyeşil dilleri ile, up uzun elleri ile toprağın gönlünden sırlar açarlar. Ağaçlar, kış gelince başlarını kazlar gibi su içine çekerler. Onlar soğuklarda çirkinleşmiş, kargalaşmışken, ilkbahar gelince çiçeklerle, yaprak ve meyvelerle süslenir, güzelleşir, tavus hâline gelirler. Allah, onları kış mevsiminde hapseylemişti; hapiste sıkılmışlar, kargaya dönmüşlerdi. Allah acıdı da bahar gelince onları tavus hâline getirdi. Kış onları öldürdü ama, bahar gelince hepsini de diriltti. Yapraklarla süsledi." (Mevlânâ, *Mesnevî,* 2009-2014. beyitler)

Eşsiz bir nizam içinde bunları yapabilecek bir kudrete sahip olan Allah (c.c), elbette ki birdir ve ölüleri diriltmeye de kadirdir. Hem bu nimetleri Allah Teâlâ, iş olsun diye yaratmamış, bilakis kâinatın güzîde misâfiri insana ikram ve ihsân olsun diye lutfetmiştir. Bir fâninin ikram ettiği bir bardak suya bile minnet ve teşekkürü kendine vazîfe addeden insan, hiç olmazsa, bu sayısız ilâhî lutuflara asgari bir teşekkür sadedinde, bunları ihsân edeni tanımalı, O'na inanmalı ve O'na şükretmeye gayret göstermelidir.

İkinci delil olarak bildiğimiz ve bilmediğimiz alanlardaki çift yaratılış gerçeği üzerine dikkat çekiliyor:

وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾ سُبْحَانَ الَّذِى خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ

36. Her türlü kusurdan, eksiklikten, eşi ortağı olmaktan uzaktır o Allah ki, yerin bitirdiği her şeyi, bizzat kendilerini ve henüz mâhiyetini bilmedikleri nice şeyleri çiftler hâlinde yaratmıştır.

Görüldüğü üzere çift yaratılma özelliği hem bitkiler hem canlılar hem insanlar hem de Allah'ın dışında bilmediğimiz bütün varlıklar için geçerlidir. Mesela elektrikte artı ve eksi kutuplar, cisimler arasında itme ve çekme kuvveti, atomlardaki pozitif ve negatif elektronlar bile bu âyetin mûcizevî olarak haber verdiği şeyler arasında sayılır. Âyetin açtığı ufkun aydınlığında yapılacak ilmî çalışmalar, bu alanda daha nice dikkat çekici ince sonuçların ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Bütün bunlardan maksat ise, her şeyi çift yaratan Allah'ın tek olduğunu; O'nun eşi ve ortağı bulunmadığını beyândır.

Diğer delillere gelince:

وَاٰيَةٌ لَهُمُ الَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَاِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ ﴿٣٧﴾

37. Gecenin gelişi de onlar için Allah'ın birliğini gösteren bir delildir. Gündüzü ondan soyup çıkarırız da birden karanlığa gömülüverirler.

Dünyanın kendi etrafındaki dönüşü sırasında, güneş ışığı alan bölge, gezegenimizin çevresinde ince bir beyaz kabuk şeklinde dolaşır. Dünya döner, beyazlık kayar, yerini karanlık alır. Sanki görünmez bir el, dünyamızı çevirip durmakta ve onun üzerindeki beyaz kabuğu çevire çevire soymaktadır. Bu sırada güneşin aydınlığından mahrum kalan insanlar, hemen karanlığa gömülüvermektedir.

Dördüncü delil, güneştir:

وَالشَّمْسُ تَجْرِى لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٣٨﴾

38. Onlar için bir başka delil olan güneş, kendine ait yörüngesinde belli bir kanuna göre akıp gider. İşte bu, kudreti dâimâ üstün gelen ve her şeyi en iyi bilen Allah'ın takdiridir.

Günümüz astronomi ve güneş fiziği verilerine göre güneşle ilgili şu bilgilere yer vermek tefekkürümüzü artırmaya yarayacaktır:

Güneş ile dünya arasındaki uzaklık yaklaşık 150 milyon kilometredir. Kâinatın yaşı yaklaşık 15 milyar yıl, güneşin yaşı da 5 milyar yıl tahmin edilmektedir. Güneş, içinde sıkışan ve yoğunlaşan maddelerin birleşip bütünleşmesiyle çok büyük bir alev topu hâlini almıştır. Orta büyüklükte bir yıldız olan güneş, hacim

itibariyle o kadar büyüktür ki içine dünya gibi yaklaşık 1.300.000 gezegen sığabilir. Yüzey sıcaklığı 6000 santigrat derece, iç sıcaklığı ise 20 milyon santigrat derecedir. Kendi yörüngesinde saatte 720.000 kilometrelik muazzam bir hızla hareket eder. Bu, yaklaşık bir hesapla güneşin günde 17 milyon 280 bin kilometrelik yol kat ettiğini gösterir. Güneşte her saniye 564 milyon ton hidrojen 560 milyon ton helyuma dönüşür. Aradaki 4 milyon tonluk fark gaz maddesi de enerji ışın hâlinde uzaya yayılır. Yok olan kütleye göre hesap yaparsak güneş saniyede 4 milyon ton, dakikada ise 240 milyon ton madde kaybetmiş olacaktır. Eğer güneş 3 milyar yıldan beri bu hızla enerji üretiyorsa, bu süre içinde kaybetmiş olduğu kütle 400.000 milyon kere milyon ton olacaktır ki, bu değer yine de güneşin şimdiki toplam kütlesinin 5000'de biri kadar ancak tutacaktır.

Bu muazzam gücü ve enerjisiyle güneş, başta insanlık olmak üzere yeryüzündeki tüm canlılığa en faydalı olacak güç ve büyüklükte yaratılmış olup ışınlarını ölçülü bir şekilde dünyaya ulaştırmaktadır. Ancak günün birinde güneşin merkezindeki hidrojen azala azala bitecek, güneşin merkezi gittikçe helyum bakımından zenginleşecek ve merkez ağırlaştıkça da çevresini kendine doğru daha fazla çekecektir. Bu da dünyanın sonu demektir. Bahsettiğimiz bu muazzam güneş, samanyolu galaksisinde bulunan tahminen 200 milyar yıldızdan sadece birisidir. Aynı şekilde samanyolu galaksisi de, modern teleskoplarla görülebilen birkaç yüz milyar galaksiden yalnızca birisidir. Ve bu samanyolu galaksisinin bir ucundan diğerine gitmek için 100 bin ışık yılı gereklidir. Işık ise 1 saniyede 300.000 kilometre gider. İşte dünya, bu galaksinin spiral kollarından birinde yer almaktadır. Dünyadan hareket edip galaksimizin merkezine varabilmek için 300.000 trilyon kilometre gitmemiz gerekir.

İşte bu muazzam sistem içinde güneş gibi durmadan yanan dev ateş topunu yaratan, döndüren ve ışığını alıp söndürecek olan kudret, şüphesiz Rabbimizin kudretidir.

Beşinci delil aydır:

وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتّٰى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ ﴿٣٩﴾ لَا
الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَٓا اَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا الَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِۜ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٤٠﴾

39. Ay için de bir takım menziller tâyin ettik; dolaşa dolaşa sonunda o, eski hurma salkımının ağaçta kalan yıllanmış sapı gibi kuru, sarı, hilal gibi kavisli olur.

40. Ne güneş aya yetişip çarpabilir, ne de gece gündüzün önüne geçebilir.

Her biri, kendine ait bir yörünge de yüzer, gider.

Ayın dünya etrafındaki yörüngesinde dönerken uğradığı menziller vardır. Her menzilde değişik bir şekil ve hal alır. Günden güne peyderpey büyür, on dördünde dolunay hâlini alır, kemâle erişir; sonra tekrar peyderpey küçüle küçüle nihâyet âyette beyân buyrulduğu gibi eski hurma salkımının ağaçta kalan yıllanmış sapı gibi kuru, sarı, kavisli bir hâle gelir. اَلْعُرْجُونُ ('urcûn) hurma salkımının sapına denir. اَلْقَدِيمُ (kadîm) de eski demektir. Hurmanın sapı eskidikçe incelir, eğrilir ve sararır. İşte bir aylık seyahat sonunda ay, tıpkı eski hurma sapı gibi ince, eğri, sarımtrak bir görünüm verir. Bu benzetme hilalin ilk ve son şeklini göstermekle kalmaz, aynı zamanda ayın, yörüngesinde geçerken dünya çevresinde bir ayda dolandığı yolun biçimini de göstermiş olur. Günümüz ilmî tespitlerine göre, ayın geçtiği güzergâh tam dâirevî olmayıp bir tarafı konkav bir eğrilik arz eder.

Güneş ve ayla birlikte uzaydaki bütün gök cisimlerinin her biri kıyâmete kadar kendi yörüngesinde yüzmeye devam edecektir. Şunu ifade edelim ki, gezegenler güneşin, güneş samanyolunun etrafında döner. Aynı şey diğer bütün yıldızlar için de söz konusudur. Fakat iş samanyolu ile de bitmez. Galaksiler de kümeler kurarlar; onlar da ortak çekim merkezleri etrafında dönerler. Zerreler âleminde de durum aynıdır. Moleküllerin hareket ve titreşimleri, atomların ve atom parçacıklarının hareketleri, kendileri için belirlenmiş yörüngelerde, hiç durmadan sürüp giden akışlardır. Evrendeki bütün bu akıl almaz varlıklar, olaylar ve hareketler, bir muhteşem plan teşkil edilecek şekilde planlanmıştır ve gerçekleştirilmektedir. (bk. Kandemir ve diğerleri, *Meâl,* II, 1523)

Diğer bir kudret delili ise bizzat insanın kendi hayatından:

وَاٰيَةٌ لَهُمْ اَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِۙ ﴿٤١﴾ وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهٖ مَا يَرْكَبُونَ ﴿٤٢﴾ وَاِنْ نَشَاْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنْقَذُونَۙ ﴿٤٣﴾ اِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا اِلٰى حِينٍ ﴿٤٤﴾

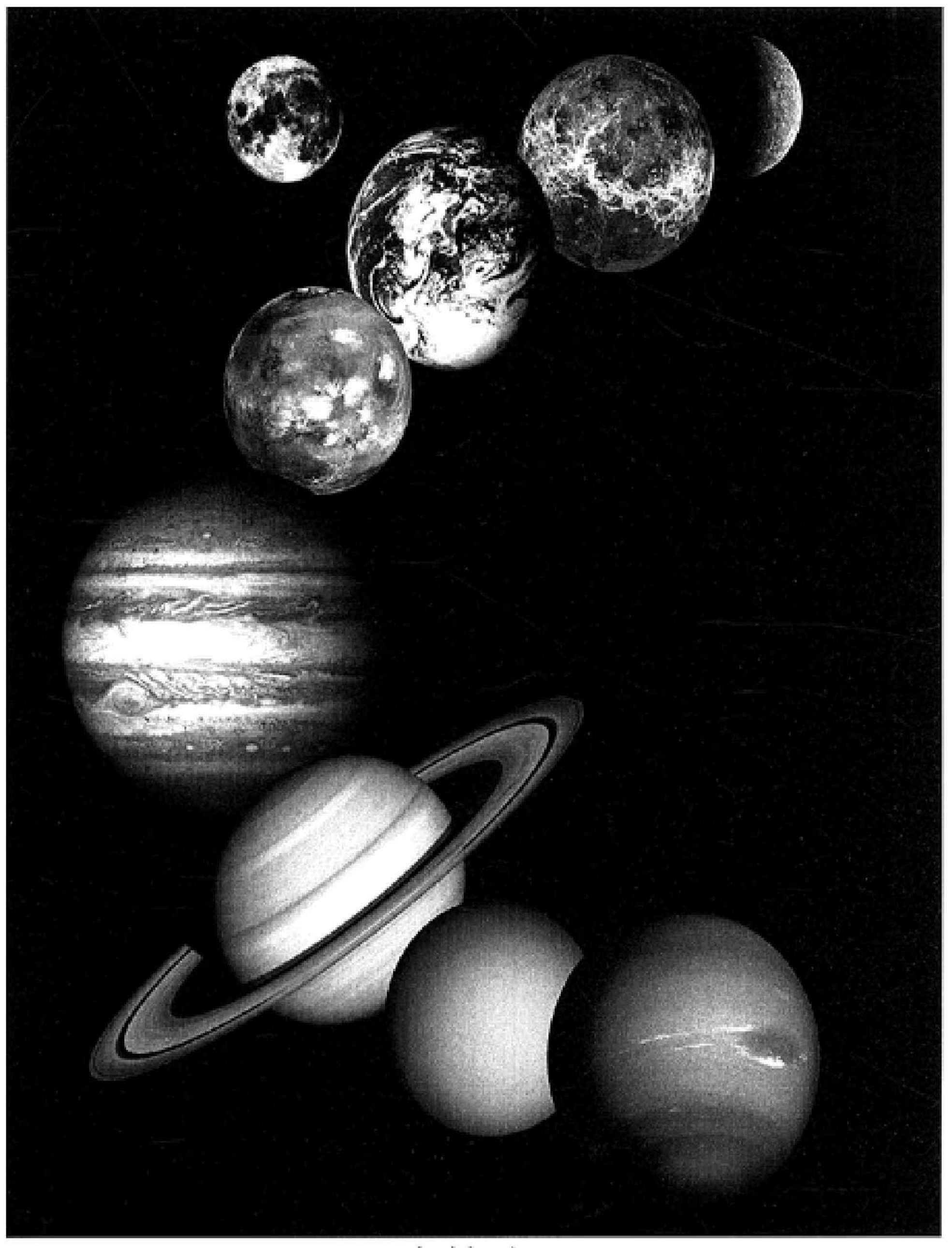
41. İnsanlar için Allah'ın birliğini gösteren bir başka delil, nesillerini yüklü gemilerde batmadan taşımamızdır.

42. Gemiler gibi, onlar için üzerlerine binip seyahat edecekleri daha nice vasıtalar yarattık.

43. Dilesek onları suda boğarız da, ne feryatlarına koşan kimse olur, ne de bir yolunu bulup boğulmaktan kurtulabilirler.

44. Ancak kurtulmaları için tarafımızdan bir rahmetin kavuşması ve

onları belli bir zamana kadar yaşatmayı istememiz müstesnâ!

Gezegenler, Dünya ve Ay

"Dolu gemi"den maksad Hz. Nûh'un gemisi olabileceği gibi, insanın zürriyetini taşıyan babaların sulpleri ve anaların rahimleri olması da mümkündür. Çünkü Cenâb-ı Hak insan neslinin tohumlarını, nutfelerini âdeta yüklü gemiye benzeyen bu mahallerde taşımaktadır. Yine Rabbimizin bizler için mûcize olan Nûh'un gemisi gibi normal şartlar altında binebileceğimiz vasıtalar yaratması, O'nun bir kudret nişânesidir. İster Nûh'un gemisinde, ister babalarımızın sulbü ve analarımızın rahminde, isterse normal hayatımızda bindiğimiz gemilerde

olsun, taşınma esnâsında Allah Teâlâ bizi boğmak istese, kimse buna engel olamaz; kimse bizi kurtaramaz. O halde bizim o uzun deniz yollarından sağ sâlim dünya limanına ulaşıp, orada insan suretine bürünmemiz, yiyip içmemiz ve bütün unsurlarıyla hayatımızı idâme ettirebilmemiz sadece ve sadece Allah'ın bir lutfu ve rahmetidir.

Hâl bölkeyken:

Korkunç Çığlığı Bekleyenler

وَاِذَا ق۪يلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ اَيْد۪يكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٤٥﴾
وَمَا تَأْت۪يهِمْ مِنْ اٰيَةٍ مِنْ اٰيَاتِ رَبِّهِمْ اِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِض۪ينَ ﴿٤٦﴾ وَاِذَا
ق۪يلَ لَهُمْ اَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُۙ قَالَ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا لِلَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اَنُطْعِمُ
مَنْ لَوْ يَشَٓاءُ اللّٰهُ اَطْعَمَهُۗ اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا ف۪ي ضَلَالٍ مُب۪ينٍ ﴿٤٧﴾

45. Onlara: "Sizi önünüzden ve arkanızdan kuşatan günahlar ve onların hem dünya hem âhiret açısından açacağı kötü sonuçlar karşısında güzel bir takvâ hayatı ile Allah'ın koruması altına girin ki dünyada faziletli bir hayat sürme, âhirette de ebedî saâdete ulaşma adına merhamete lâyık olasınız" dendiği zaman aldırış etmezler.

46. Kendilerine ne zaman Rablerinin âyetlerinden bir âyet gelse, mutlaka ondan yüz çevirirler.

47. Onlara: "Allah'ın sizi rızıklandırdığı şeylerden muhtaçlara verin!" çağrısı yapıldığında, kâfirler mü'minlere: "Dilediği takdirde Allah'ın rızıklandırıp doyuracağı kimseleri biz mi doyuracağız? Bu, bizim vazîfemiz mi? Doğrusu siz apaçık bir şaşkınlık içindesiniz" derler.

Rivâyete göre Hz. Ebûbekir, yoksul müslümanlara yemek yedirir, onları doyururdu. Bir gün yolda ona rastlıyan Ebû Cehil: "Ey Ebûbekir, Allah'ın bu yoksulları doyurabileceğini mi iddia ediyorsun?" diye sordu. Ebûbekir: "Evet" dedi. Ebû Cehil: "O halde neden onları yedirip doyurmuyor?" diye sordu. Hz. Ebûbekir: "Allah bir takım kimseleri fakirlikle, bir takım kimseleri de zenginlikle imtihan etmiş; fakirlere sabretmeyi, zenginlere de yedirmeyi emretmiştir" dedi. Ebû Cehl: "Vallahi ey Ebûbekir, sen olsa olsa apaçık bir şaşkınlık içindesin. Sen sanıyor musun ki Allah bunlara yedirmeye gücü yeterken yedirmemiş de sen onlara yediriyorsun?" dedi ve işte bunun üzerine bu (47.) âyet-i kerîme ile **"Kim hayır yolunda verir ve günahlardan sakınırsa, o en güzeli yani kelime-i tevhîdi ve gereğini tasdîk ederse, biz de onu en kolay olana; huzur ve saâdet yeri olan cennete muvaffak kılarız"** (Leyl 92/5-7) âyet-i kerîmeleri nâzil oldu. (Kurtubî, *el-Câmi'*, XV, 26)

Buna mukâbil âhirete iman etmeyenler:

وَيَقُولُونَ مَتٰى هٰذَا الْوَعْدُ اِنْ كُنْتُمْ صَادِق۪ينَ ﴿٤٨﴾ مَا يَنْظُرُونَ اِلَّا

صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ ﴿٤٩﴾ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ
تَوْصِيَةً وَلَا إِلَى أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ﴿٥٠﴾

48. Bir de: “Eğer doğru söylüyorsanız bizi tehdit edip durduğunuz bu kıyâmet ne zaman?” diye soruyorlar.

49. Anlaşılan onlar, dünyevî meseleler veya şahsî menfaatleri üzerinde birbirleriyle çekişip dururlarken kendilerini apansız ve kıskıvrak yakalayacak olan korkunç bir çığlıktan başka bir şey beklemiyorlar.

50. O çığlık geldiği zaman ise, artık ne bir vasiyet yapmaya fırsat bulabilirler, ne de âilelerinin yanına dönebilirler.

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurur:

“İkişki i kuma larını satı yapmak üzere açmı iken kıyâmet kopuverecektir. Onlar onu daha katlayamadan kıyâmet kopacaktır. Adam dâvarlarını sulamak maksadıyla yaptığı havuzunu çamurla sıvarken daha onları sulayamadan kıyâmet kopacaktır. Ki i terazisinde tartmak isterken, bir kefesine ağırlık koyduğunda alçalmı ken, diğerine de koyacağını koyup daha yükseltemeden kıyâmet kopacaktır. Adam yemek üzere lokmasını ağzına götürmü ken onu yutamadan kıyâmet kopacaktır.” (Buhârî, Fiten 26; Müslim, Fiten 140)

Peki, kıyâmetin kopması için sûra üflenince neler olacak:

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ ﴿٥١﴾
قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدِنَا هٰذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمٰنُ وَصَدَقَ
الْمُرْسَلُونَ ﴿٥٢﴾ إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا
كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٥٤﴾ مُحْضَرُونَ ﴿٥٣﴾ فَالْيَوْمَ لَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا

51. Sûra ikinci kez üflendi: İşte onlar kabirlerden kalkmış, Rablerinin huzuruna doğru akın akın koşuyorlar.

52. “Eyvah bize!” diye bağrışıyorlar, “Uyuduğumuz bu yerden bizi kim kaldırdı? Demek Rahmân’ın kesinlikle olacak diye haber verdiği hâdise buymuş; meğer peygamberler doğruyu söylermiş!”

53. Bütün olay, sadece korkunç bir çığlıktan ibarettir. Onların hepsi huzurumuzda toplanıverecekler.

54. O gün kimseye en küçük bir haksızlık yapılmayacak. Siz de ancak dünyadayken işlediklerinizin karşılığını göreceksiniz.

52. âyette yer alan **“Uyuduğumuz bu yerden bizi kim kaldırdı?”** ifadesinde

kabir hayatıyla ilgili olarak iki önemli gereçeğe işaret edilir. Birincisi; kabir azabı, mahşer yerinde yaşanacak dehşet ve cehennemin azabına göre gece uykuda görülen kabus gibi olacaktır. İkincisi; Hz. Ali: "İnsanlar dünyada iken uykudadır, kabre girince uyanırlar" der. İman ve yaratılış gerçeklerini kavrama açısından, kabir hayatına göre dünya hayatı bir uyku gibidir; insanlar ölünce artık gözlerinin önünden maddî veya ceset perdesi kalktığı için görüşleri daha keskin olur (bk. Kâf 50/22) ve bu hakikatlere uyanırlar. Âhiret hayatıyla kıyaslandığında ise kabir hayatı bir uyku gibidir. Bütün gerçekler tüm açıklığı ile âhirette ortaya çıkacaktır.

Bakın, o gün cennetlikler ne halde olacak:

Merhametli Rabden Selâm

إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغُلٍ فَاكِهُونَ ﴿٥٥﴾ هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ
فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَّكِئُونَ ﴿٥٦﴾ لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا
يَدَّعُونَ ﴿٥٧﴾ سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبٍّ رَحِيمٍ ﴿٥٨﴾

55. Cennet ehli o gün tatlı, mutluluk dolu meşguliyetler içinde cennet nimetlerinden yiyip içerler.

56. Kendileri ve eşleri, gölgeler altında, koltuklara kurulup yaslanırlar.

57. Orada onlar için çeşit çeşit meyveler ve canlarının çektiği her şey vardır.

58. Bir de, merhameti pek bol olan bir Rabden onlara hitâben "Selâm!" sözü vardır.

Cennet nimetlerinin en güzeli, sınırsız merhamet sahibi olan Yüce Rabbimizin, cennet ehline hitap ederek onları bizzat selâmlamasıdır. Bu hususta Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurur:

"Cennet ehli nimetler içerisinde bulundukları bir sırada onlara bir nûr görünecektir. Ba larını kaldıracaklar bir de ne görsünler, anı yüce Allah üst taraflarından onlara görünmekte ve:

«- Ey cennet ehli, es-selamu aleykum» diye buyurmaktadır. İ te yüce Allah'ın:

***«Bir de, merhameti pek bol olan bir Rab'den onlara hitâben "Selâm!" sözü vardır»** buyruğu bunu anlatmaktadır. Rab onlara, onlar da ona bakarlar. Ona baktıkları sürece içinde bulundukları hiçbir nimete dönüp bakmazlar bile. Nihâyet hicabı arkasında onlardan gizlenince onların bulundukları yerlerde nûru ve bereketleri üzerlerinde kalmaya devam eder."* (İbn Mâce, Mukaddime 13/184)

İnkârcı suçluların içler acısı durumuna gelince:

وَامْتَازُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ ﴿٥٩﴾

59. Sonra kâfirlere şöyle seslenilir: "Ey inkârcı suçlular! Bugün mü'minlerden ayrılıp şöyle bir kenara çekilin bakalım!"

Bir öğretmenin, suç işleyen bir talebesini arkadaşlarından ayırıp: "Sen şöyle bir kenara çekil, bakayım" demesi bile ne kadar ürkütücü ve korkutucu olur. Burada ise husûsî bir cezaya çarptırmak üzere mücrimlere böyle hitap edenin Âlemlerin Rabbi olduğunu düşündüğümüz de manzaranın ne kadar korkunç olduğu anlaşılacaktır.

O inkarcı suçlulara böyle hitap edilmesinin sebebi:

اَلَمْ اَعْهَدْ اِلَيْكُمْ يَا بَنٖى اٰدَمَ اَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَۚ اِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبٖينٌۙ ﴿٦٠﴾ وَاَنِ اعْبُدُونٖىۜ هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقٖيمٌ ﴿٦١﴾ وَلَقَدْ اَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثٖيرًاۜ اَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ ﴿٦٢﴾ هٰذِهٖ جَهَنَّمُ الَّتٖى كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٦٣﴾ اِصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٦٤﴾

60. "Ben size öğüt vermedim mi: Ey Âdem oğulları! Şeytana tapmayın; çünkü o sizin apaçık düşmanınızdır."

61. "Yalnız bana kulluk edin; dosdoğru yol işte budur" diye?

62. Buna rağmen, gerçekten o içinizden nice nesilleri doğru yoldan saptırdı. Aklınızı kullanıp, ona göre davranmalı değil miydiniz?

63. İşte, tehdit edilip durduğunuz cehennem!

64. İnkâr içinde yaşayıp kâfir olarak öldüğünüz için, yanıp kavrulmak üzere girin bugün oraya!

İlâhî tâlimatların esası ikidir:

Birinci olarak def-i mefsedet yani zararlı şeylerin uzaklaştırılması gelir. Bu sebeple önce tüm kötülüklerin temsilcisi olan şeytana uyulmaması emredilmiştir. Çünkü o, insanın apaçık düşmanıdır. Tâ işin başında düşmanlığını ilan etmiş ve kıyâmete kadar bu işi yapmak için izin almıştır. Dünya imtihanının sırrı burada yatmaktadır.

Hasan Basrî (k.s.) şöyle der:

"Bir kimsede şu dört koruyucu olursa, Yüce Allah onu şeytanın şerrinden korur:

• Bir şeye karşı aşırı istek duyduğu zaman, kendini kaybetmemek, nefse hâkim olmak.

• Bir şeyden korktuğu zaman, yine kendini kaybetmemek, nefse hâkim olmak.

• Şehvet duyguları kabardığı anda onları dağıtmasını bilmek, nefse hâkim olmak.

• Öfke anında hemen şuursuz davranışlara girmemek, yine nefse hâkim olmak." (Hânî, *el-Hadâiku'l-verdiyye*, s. 336-337)

İkinci olarak celb-i menfaat, yani iyiliklerin kazanılması gelir. Bunun da esası tüm güzelliklerin kaynağı olan Allah'a kulluktur. O halde yalnızca Allah'a kulluk yapılacaktır. Zâten insanı cehennemden kurtarıp cennete götürecek dosdoğru yol da, Allah'a ihlasla kulluk yoludur.

İnsan, yapılması gerekenleri dünyada yapmalıdır. Zira kıyâmet günü geçerli bir

bahane uydurma imkân ve ihtimali yoktur. Çünkü:

كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٦٥﴾ اَلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلٰٓى اَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَٓا اَيْد۪يهِمْ وَتَشْهَدُ اَرْجُلُهُمْ بِمَا

65. O gün onların ağızlarını mühürleriz de, işlemiş oldukları günahları bize elleri söyler, ayakları da buna şâhitlik eder.

Enes b. Mâlik (r.a.) şöyle anlatır:

Rasûlullah (s.a.v.)'in huzurunda idik, tebessüm buyurdu. Sonra: *"Niçin güldüğümü biliyor musunuz?"* diye sordu. Biz: "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir" dedik. Şöyle buyurdu:

" Kulun Rabbine hitabından dolayı tebessüm ettim. O: «Ey Rabbim! Sen beni zulümden alıkoymadın mı?» der. Yüce Rab: «Evet» buyurur. Bu sefer kul: «Ben kendime kar ı ancak kendimden olan âhidi kabul ederim» der. Bunun üzerine yüce Allah: «Bugün sana kar ı âhit olarak kendin yetersin. âhitler olarak da kirâmen katibîn melekleri yeter» buyurur."

Efendimiz devamla buyurdu ki: *"Allah o ki inin ağzına mühür vurur ve bu sefer*
ş *azalarına konu denilir. Azaları yaptıkları i leri söyler. Sonra onu konu mak üzere serbest bırakır. Kul der ki: «Benden uzak olun, benden uzak olun. Ben sizin için mücâdele edip duruyordum.»"* (Müslim, Zühd 17)

Gerçek böyleyken, insanların hâlâ inkâra devam etmeleri şaşılacak bir durumdur. Onlar hiç düşünmüyorlar mı ki:

وَلَوْ نَشَٓاءُ لَطَمَسْنَا عَلٰٓى اَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَاَنّٰى يُبْصِرُونَ ﴿٦٦﴾

وَلَا مُضِيًّا اسْتَطَاعُوا فَمَا مَكَانَتِهِمْ عَلٰى لَمَسَخْنَاهُمْ نَشَٓاءُ وَلَوْ ﴿٦٧﴾ يَرْجِعُونَ

66. Dileseydik onların gözlerini büsbütün silme kör ederdik de, öylece yollara dökülüp koşuşurlardı. Ancak o zaman nasıl görebilirlerdi ki?

67. Dileseydik onların mâhiyet ve şekillerini değiştirir, kendilerini oldukları yerde dondurup çivileyiverirdik de artık ne bir adım ileri gidebilir ne de geri dönebilirlerdi.

Yüce Rabbimiz, insanları imtihan etmek için gereken bütün şartları hazırlamıştır. İnsana göz, kulak, kalp, akıl, irade ve idrâk vermiş, ona bir takım imkânlar sağlamış, onu canlı cansız diğer varlıklardan farklı yaratarak ona daha geniş bir hareket alanı çizmiştir. Eğer Allah, inkârları sebebiyle onların gözlerini büsbütün kör etseydi, hepsi mecburen imana koşarlardı. Yine onları inkâr ettikleri için insan şeklinden çıkarıp cansız bir taşa veya şaşkınlığından ne yapacağını bilmeyen bir hayvana çevirse ve onları oldukları yerde dondursaydı, ne ileri gitmeye güçleri yeter, ne de geri dönebilirlerdi. Eğer böyle yapsaydı

imtihanın anlamı kalmazdı. Hâsılı Rabbimiz, insanı dar bir imtihan salonuna mahkum etmeyerek, yeriyle göğüyle ve bunlar içindeki varlıklar ile tüm kâinatı imtihan sahası olarak belirlemiştir. Bu bakımdan Allah'a kul olmak çok faziletli bir durum olmakla birlikte, kulluk imtihanı gerçekten ağırdır. (Kehf 18/7-8; Mülk 67/2)

Allah Teâlâ'nın, önceki âyetlerde bahsedildiği üzere ister gözlerini tamâmen kör etmek, ister başka bir varlığa çevirip hareket imkânını elinden almak gibi insan varlığına yönelik istediği her şeyi yapmaya güç yetirebileceğinin en güzel misâli, yine insanın kendi hayatıdır:

وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ ۖ اَفَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٦٨﴾

68. Kime uzun ömür verirsek onu yaratılışta baş aşağı çeviririz. Hiç akıl erdirmiyorlar mı ki gidiş nereye?

Bu âyette husûsîyle ihtiyarlık dönemimizi tefekkür etmemiz istenir. Ömrü uzamış yaşlı insanlara bakıldığı zaman, yaratılışlarının baş aşağı edildiği; bellerin büküldüğü, dişlerin döküldüğü, gözlerin görmez olduğu, kulakların duymaz olduğu, dilin dönmez olduğu, el ve ayakların gücünü kaybedip tutamaz ve yürüyemez hâle geldiği, kalbin sıhhatli atmadığı, midenin hazmetmediği görülür. Şâirin ifadesiyle:

"Güze te-hüsn olanın perçemi cemâlinde

Cenâze üstüne pû îde Kâbe örtüsüdür." (Yüsrî)

"Güzellik çağı geçmiş olanların yüzlerine sarkan perçemler, içinde cenâze bulunan tabutun üstüne örtülmüş Kâbe örtüsüne benzer."

Herhalde "ömrün en rezil dönemi" diye isimlendirilen bu hâle kimse düşmek istemez; fakat düşüyoruz. Uyumamıza, uyanmamıza, günlerin geçmesine, kalbimizin atmasına ve kanımızın damarlarda akmasına engel olamadığımız gibi, ihtiyarlamamıza da engel olamıyoruz.

Hz. Mevlânâ da bir temsille ruh-beden ilişkisini anlatarak insanın fâniliğine şöyle dikkat çeker:

"Bahar mevsimi gelince, yeşillikler:

«- Biz kendiliğimizden yeşerdik, sevinçliyiz, gülüyoruz, pek güzeliz» derler. Yaz mevsimi onlara der ki:

«- Ey varlıklar, ben geçip gidince hâlinizi görürsünüz.»

Beden de güzelliği ile övünür, nazlanır durur. Çünkü onda gücünü kuvvetini, kolunu kanadını gizlemiştir. Rûh bedene seslenir de der ki:

«- Sen de kim oluyorsun? Ey süprüntülük, bir iki gün benim ışığımla dirilip yaşadın. Halbuki işven, nazın cihana sığmıyor. Dur hele senden bir ayrılayım,

hâlini o zaman gör. Ey güzel varlık, senin için yanıp tutuşanlar, sen ölünce çabucak senin mezarını kazarlar. Bir an önce seni evinden atarlar. Sonra, seni yılanlara, karıncalara gıda olmak için toprağa gömerler. Sen hayatta iken, evinde, çok defa senin önünde ölüme râzı olan yok mu? İşte o, cesedinin pis kokusundan burnunu tıkar.»" (Mevlânâ, *Mesnevî*, 3265-3271. beyitler)

İşte Kur'an, gaflet içinde boğulan insana bu gerçekleri hatırlatmak için lutfedilmiştir:

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ ۚ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ ﴿٦٩﴾

لِيُنْذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٧٠﴾

69. Biz Peygamber'e şiir öğretmedik; bu ona yakışmaz da. Ona verdiğimiz ancak bir öğüt, bir irşat kitabıdır; maksatları belli, gerçeği açıklayan bir Kur'an'dır.

70. Biz onu, kalben diri olanları uyarsın, kâfirler hakkında da deliller tamamlanıp ilâhî azap hükmü kesinleşsin diye indirmekteyiz.

Kur'ân- Kerîm'in hem söz hem de mâna itibariyle şiir olmadığı bellidir. Evvelâ Kur'ân'ın sözlerinde şiir sözünün vezin ve kâfiyesi yoktur. Mâna bakımından ise şiir, doğru olup olmadığına bakmaksızın hoşlandırmak veya tiksindirmek, coşturmak veya küstürmek gibi hisleri gıcıklayan hayalî kuruntulara, zannî kıyaslara ve hissî oyunlara aittir. Kur›an ise Hakk'ın doğru yolunu gösteren hikmetler ve hükümler ile irfan nuru, kesin iman rehberi bir ilâhî yadigârdır. Fakat kâfirlerin birçokları onu bir şiir gibi düşünmek ve düşündürmekte ısrar ettikleri, böylece peygamberi bir şâir gibi tanıtmak istedikleri için, Peygamber'e şiir öğretilmediği ve ne peygamberlik makamına şâirliğin, ne de Kur'an'a şiir demenin münâsip olmadığı beyân edilir.

Kur'ân-ı Kerîm, başka değil, ancak bir zikir, Allah tarafından bir öğüt ve irşat kitabıdır. O, ibâdetlerde ve ibâdethanelerde okunup sevap kazanılabilecek, her türlü emir ve yasaklarına itaat edilmesi gereken Allah kelâmıdır. Kur'an, diri bir kalbe, selîm bir akla ve tertemiz duygulara sahip kimseleri uyarıp onları gafletten uyandırır. Çünkü ancak böyle sağ duyulu kişiler Kur'an'ın âyetlerine kulak verir ve onlardan etkilenir. Buna mukâbil yine Kur'an'ın inzârı karşısında inat ve ısrar ile inkâra devam edenlerin aleyhine azap sözü kesinleşmiş olacaktır. Hâsılı Kur'an, imtihan sahasında başarılı ile başarısızı, hidâyete erenle sapıklıkta kalanı, ebedî rahmete erenle azaba mahkûm olanı birbirinden ayıran emsalsiz bir ayıraçtır. Kur'an'ın bu furkân vasfı kıyâmete kadar devam edecek; bütün insanlığı tek Allah'a inanıp kulluk yapmaya çağıracaktır:

Hayvanlar Ne Büyük Nimet

اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ اَيْدٖينَٓا اَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا
مَالِكُونَ ﴿٧١﴾ وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَاْكُلُونَ ﴿٧٢﴾
وَلَهُمْ فٖيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُۜ اَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾ وَاتَّخَذُوا مِنْ
دُونِ اللّٰهِ اٰلِهَةً لَعَلَّهُمْ يُنْصَرُونَۜ ﴿٧٤﴾ لَا يَسْتَطٖيعُونَ نَصْرَهُمْۙ وَهُمْ
لَهُمْ جُنْدٌ مُحْضَرُونَ ﴿٧٥﴾ فَلَا يَحْزُنْكَ قَوْلُهُمْۘ اِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٦﴾

71. Görmezler mi ki, bizzat ellerimizin yaptıklarından onlar için nice hayvanlar yarattık? Kendileri de bu hayvanlara kolayca sahip olmakta ve onları diledikleri gibi kullanabilmektedirler.

72. Biz bunları emirlerine boyun eğdirdik; bir kısmına binerler, bir kısmından da yerler.

73. Bu hayvanlarda onlar için nice faydalar ve içecekleri sütler vardır. Hâlâ şükretmeyecekler mi?

74. Böyleyken, sanki kendilerine bir yardımı dokunacakmış gibi, kalkıp Allah'tan başka ilâhlar edindiler.

75. Oysa bu sözde ilâhların onlara yardım edecek güçleri yoktur. Aksine, asıl kendileri onları korumakla görevli asker durumundalar.

76. O halde Rasûlüm! Onların ileri geri konuşmaları sakın seni üzmesin. Biz onların gizlediklerini de biliriz, açığa vurduklarını da.

Ne hayrete şâyandır ki müşrikler, bizzat bakımını üstlendikleri, reklâmını yaptıkları, kendileri korumadıkları takdirde ayakta durmaları mümkün olmayan putları, belki kendilerine yardım ederler diye tanrı ediniyorlar. Halbuki onların yardım edemeyeceklerine, bizzat kendilerinin yardıma muhtaç olmaları delildir. Üzerlerine sinek konsa onu kovamazlar. Üstlerine sürülen balı veya tatlıyı bir sinek yalamak istese ona da engel olamazlar. Artık böyle gaflet içinde ve vurdumduymaz ahmakların hallerine üzülmenin ve bu cühelâ takımının ileri geri sarf ettikleri laflarına kulak asıp mahzun olmanın gereği yoktur. Şu halde Rasûlullah ve onun yolunu izleyen mü'minler böyle aksi durumlardan müteessir olmamalı; dîni tebliğ, yaşama ve yaşatma yolundaki faaliyet ve hizmetlerini azimle sürdürmelidir.

Ancak bu hizmeti yürütürken hitap ettiği insanın, acziyetine ve cehâletine rağmen şu pervasızlığını da asla gözardı etmemelidir:

اَوَلَمْ يَرَ الْاِنْسَانُ اَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَاِذَا هُوَ خَص۪يمٌ مُب۪ينٌ ﴿٧٧﴾
وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُۜ قَالَ مَنْ يُحْيِ الْعِظَامَ وَهِيَ رَم۪يمٌ ﴿٧٨﴾
قُلْ يُحْي۪يهَا الَّذ۪ٓي اَنْشَاَهَٓا اَوَّلَ مَرَّةٍۜ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَل۪يمٌۙ ﴿٧٩﴾

77. İnsan hiç dikkat edip düşünmez mi ki, biz onu bir damla sudan nasıl yaratıyoruz? Böyleyken, o bize karşı yaman bir düşman kesiliveriyor!

78. Kendi yaratılışını unutup, bize bir misâl getirmeye kalkışıyor da: "Şu çürümüş gitmiş kemikleri kim diriltecek?" diyor.

79. De ki: "İlk defa onu yoktan kim yarattıysa, tekrar O diriltecek. O, her türlü yaratmayı hakkiyle bilendir.

Bu âyetlerin inişiyle ilgili şöyle bir olay nakledilir:

Öldükten sonra tekrar dirilmeyi inkâr eden Übey b. Halef, çürümüş bir kemik alıp elinde ufaladıktan sonra Rasûlullah (s.a.v.)'e dönerek:

"- Allah'ın, bu çürümüş kemikleri tekrar dirilteceğine mi inanıyorsun?" demişti.

Rasûl-i Ekrem (s.a.v.):

"Evet, seni öldükten sonra tekrar diriltecek ve cehenneme sokacak" diye cevap verdi. Bu olay üzerine bu âyetler nâzil oldu. (Taberî, *Câmi'u'l-beyân,* XXIII, 38)

Evet, bütün bu cehâlet, gaflet ve inkârına rağmen insanı değersiz, atılmış bir su olan meniden, sonra ondan süzülmüş bir öz olan nutfeden en güzel kıvamda bir varlık olarak yaratan; yaratılanları bütün özellikleriyle bildiği gibi yaratmanın da her çeşidini bilen Allah Teâlâ, ölüleri elbette diriltmeye yetecek gücün sahibidir. Varlıkları ilk defa yoktan var eden için, onları yeniden yaratmak hiç de zor değildir. (bk. Rûm 30/27; İsrâ 17/51)

Cenâb-ı Hakk'ın ölüleri dirilteceğine dâir ikinci delil, yeşil ağaçtan tutuşturduğumuz ateşin çıkmasıdır:

اَلَّذ۪ي جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْاَخْضَرِ نَارًا فَاِذَٓا اَنْتُمْ مِنْهُ تُوقِدُونَ ﴿٨٠﴾

80. Yemyeşil ağaçtan sizin için ateş çıkaran O'dur. Siz de ancak bu sayede ateşinizi tutuşturmaktasınız.

Ateşle yeşillik birbirine zıttır. Ateş kurutucu ve öldürücü iken, yeşillik yaştır ve canlılık eseridir. Normalde birinin olduğu yerde diğeri bulunmaz. Fakat Allah Teâlâ, sonsuz kudretiyle yeşil ağacın içine ateş çıkarma özelliği koymuştur. Hicazda bulunan marh ve afar ağaçlarından birer dal kesilip birbirine sürülünce çakmak gibi ateş çıkar. Çölde yolculuk yapanlar bu dalları birbirine sürterek

ateş yakarlar. Yeşilliğin tabiatına zıt bir şey verip ondan ateş çıkaran Allah, çürümüş kemiğe de, onun tabiatına zıt olan hayatı verip diriltmeye kadirdir.

Âyet-i kerimede bir kısım ilmî işaretler olduğu da ifade edilmektedir:

Bir yoruma göre âyet, bu iki ağacın yanısıra, petrole de işaret etmektedir. Bilindiği gibi petrol, yeşil ağaçların, bitkilerin toprakta çürüdükten sonra geçirdikleri kimyevî istihaleler sonucu meydana gelmektedir. Petrolün arazide aktığı ve halkın ondan ateş yaktığı tarihî bir gerçektir. (Ünal, *Meâl,* s. 971)

Bir diğer ilmî yorum da şudur: Ağaç ve ateş arasında çok daha açık olan bir ilişki, oksijenle ilgilidir. Çünkü ateş ancak oksijenle var olur; oksijen ise ağaçlar tarafından üretilir. Üstelik fotosentez yoluyla gerçekleşen bu üretim, ağacın yeşilliği ile de doğrudan ilgilidir. Dolayısıyla bizim tutuşturduğumuz her ateş de, yeşil ağaçtan çıkan oksijenle yanar. Ancak on sekizinci yüzyılın sonlarına kadar insanlığın ne oksijenden ne de onun veya ateşin bitkilerle ilişkisinden haberi vardı. (Kandemir ve diğerleri, *Meâl,* II, 1533)

O halde düşünün bakalım:

اَوَلَيْسَ الَّذٖى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِقَادِرٍ عَلٰٓى اَنْ يَخْلُقَ
مِثْلَهُمْ بَلٰى وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلٖيمُ ﴿٨١﴾ اِنَّمَٓا اَمْرُهُٓ اِذَٓا اَرَادَ شَيْـًٔا اَنْ
يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٨٢﴾ فَسُبْحَانَ الَّذٖى بِيَدِهٖ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

81. Gökleri ve yeri yaratan Allah'ın, insanlar ölüp yok olduktan sonra onları aynı şekilde yaratmaya gücü yetmez mi? Elbette yeter! Çünkü O, her şeyi tam ve mükemmel bir şekilde yaratan, her şeyi hakkiyle bilendir.

82. O, bir şeyin olmasını dilediğinde ona sadece "Ol!" der; o da hemen oluverir.

83. Her türlü kusurdan ve ortaktan uzaktır o Allah ki, her şeyin mutlak hâkimiyeti ve tasarrufu O'nun elindedir. Siz de sonunda O'na döndürüleceksiniz!

Şimdi tüm kâinat üzerindeki bu ilâhî hâkimiyetin ve varlıkları öldükten sonra yeniden hayata döndürmeye yetecek ilâhî kudretin geniş bir açıklaması olarak Sâffât sûresi gelmektedir:

37- SÂFFÂT SÛRESİ

سُورَةُ الصَّافَّاتِ

37. SÂFFÂT SÛRESİ

Sâffât sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 182 âyettir. İsmini 1. âyette geçen ve saf tutmuş varlıklardan bahseden الصَّافَّاتُ (sâffât) kelimesinden alır. Resmî sıralamada 37, iniş sırasına göre 56. sûredir.

Konusu

Sûre Allah'ın birliğini vurgulayarak söze başlar. Mahşer yerinden, cennet ve cehennemden acı ve tatlı insan manzaraları sunarak âhiretin gerçekliğini ortaya koyar. Hz. Nûh, Hz. İbrâhim, Hz. Mûsâ ve Hz. Hârûn, Hz. İlyâs, Hz. Lut ve Hz. Yûnus'un kıssalarından kesitler takdim ederek, bir taraftan Rasûlullah (s.a.v.)'in getirdiği ilâhî bilgilerin doğruluğunu belirtirken, bir taraftan da Peygamber ve mü'minleri sabır ve azimle dâvalarının müdâfii olmaya teşvik eder. Çünkü Allah, daha önce de olduğu gibi, şimdi de Peygamber ve ona inananlara mutlaka yardım edecek ve onları gâlip kılacaktır.

İlâhınız Tektir

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالصَّٓافَّاتِ صَفًّاۙ ﴿١﴾ فَالزَّاجِرَاتِ زَجْرًاۙ ﴿٢﴾ فَالتَّالِيَاتِ ذِكْرًاۙ ﴿٣﴾
اِنَّ اِلٰهَكُمْ لَوَاحِدٌۜ ﴿٤﴾ رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ الْمَشَارِقِۜ ﴿٥﴾

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Yemin olsun saf saf dizilenlere,

2. Haykırıp sürenlere,

3. Zikir okuyanlara ki,

4. Sizin ilâhınız tek bir ilâhtır.

5. O, göklerin, yerin ve bunlar arasında bulunan her şeyin Rabbi, aynı şekilde doğuların da Rabbidir.

Sûre bir kısım varlıklara yeminle başlar. Bu varlıkların kimler veya neler olduğu hususunda şunlar söylenebilir:

• "Saf saf dizilenler": Allah'ın huzurunda saflar hâlinde duran, Hak Teâlâ'nın vereceği emirleri bekleyen, O'nu tesbih ve takdis eden, emrettiklerine de itaat eden melekler. Namazda saf tutan mü'minler. Saf tutanlardan maksat, zâlimlere ve kâfirlere karşı cephede sıra sıra dizilen mücahitler de olabilir. (bk. Saff 61/4) Bir diğer görüşe göre de bu ifade, Kur'ân-ı Kerîm'in mevzu zenginliği, tertip ve düzeni, âyetleri arasındaki tenâsüpten söz eder.

• "Haykırıp sürenler": Rüzgârları ve bulutları evirip çeviren veya kâfirlerin canlarını alıp onları cehenneme sürükleyen melekler. İslâm ordularını sevk ve idâre eden komutanlar. Suçluları kötülüklerden alıkoyan âdil hâkim ve idâreciler. Halkı günah ve kötülüklerden engellemeye ve yeryüzünde fitne kalmayıncaya kadar savaşmaya yemin etmiş mücâhitler. Kötü ve günah fiilleri yasaklayan Kur'an âyetleri.

• "Zikir okuyanlar": Allah'tan aldıkları vahyi peygamberlere ulaştıran melekler. Allah'ın dinini insanlara ulaştırmak için seçilen peygamberler. Allah'ın kitabını öğrenen, öğreten, yaşayan ve tüm insanlığa tebliğ etmeye çalışan hakikî âlimler ve İslâm dâvetçileri. Bir ismi de Zikir olan ve emsalsiz öğüt ve nasihatlerle dolu bulunan Kur'ân-ı Kerîm'i anlayarak okumaya çalışan tüm müslümanlar. Kur'an'ın iyi ameller yapmayı, ahlâk ve âdâbı emreden âyetleri.

Bu sayılanların hepsi çok faziletli şahıslar ve ameller olup, Allah Teâlâ'nın bunlar üzerine yemin etmesi, bunların faziletini daha da artırmaktadır. Allah'ın

emrine harfiyen itaatkâr olan bu varlıklar, O'nun tek ilâh olduğunun birer delilidir.

5. âyette اَلْمَشَارِقْ (meşârik) "doğular" kelimesinin kullanılması dikkat çekicidir. Çünkü her gün yeni bir yerden doğan güneşin pek çok doğuş yeri olduğu gibi, yıldızların da doğuş yerleri vardır. Ayrıca bununla ciddi bir ibâdet hayatıyla kalbe açılacak olan mânevî doğuş yerlerine de işaret edildiği söylenebilir. Bu bakımdan "doğuş yerleri" tâbirinin kullanılması ayrı bir incelik ve önem taşımaktadır. Şunu da ifade etmek gerekir ki, gün doğumu ve gün batımı noktalarında karanlığı aydınlığa ve aydınlığı karanlığa çeviren Yüce Allah, gönderdiği Kur'ân-ı Kerîm sayesinde de küfür, zulüm ve cehâlet karanlıklarını dağıtacak ve hidâyete susamış gönülleri iman ve İslâm nuruyla tenvîr edecektir. Çünkü O, bütün zamanların ve mekanların tek hâkimidir. O'nun hükümranlığının işaretlerine gelince:

إِنَّا زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةٍ الْكَوَاكِبِ ﴿٦﴾ وَحِفْظًا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ ﴿٧﴾ لَا يَسَّمَّعُونَ إِلَى الْمَلَإِ الْأَعْلَى وَيُقْذَفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ﴿٨﴾ دُحُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ ﴿٩﴾ إِلَّا مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ ﴿١٠﴾

6. Şüphesiz biz yere en yakın göğü muhteşem güzelliklerle, parlak birer inci demeti gibi ışıldayan yıldızlarla süsledik.

7. O göğü her türlü azgın ve isyânkâr şeytana karşı koruduk.

8. Bu sebepledir ki onlar yükselip yüce melekler meclisini dinleyemezler. Her ne zaman dinlemeye kalkışsalar, her taraftan alevli yıldızlarla taşlanırlar.

9. Son derece alçaltılmış, onurları kırılmış bir halde oradan kovulup atılırlar. Hem onlar için devamlı bir azap vardır.

10. Ancak kulak hırsızlığıyla meleklerin konuşmalarından bir şey kapan olursa, onu da derhal yakıcı ve delip geçici bir ışın kovalayıp yok eder.

Rasûlullah (s.a.v.)'in nübüvveti ve Kur'an'ın inmeye başlaması ile birlikte gökyüzü daha sıkı bir koruma altına alındı ve şeytanların "mele-i a'lâ"ya yani gök ehlinin, meleklerin bulunduğu yüce meclise yükselip melekleri dinlemeleri yasaklandı. (bk. Cinn 72/8-10) Bundan itibaren gök ehlinin konuşmalarını dinlemek üzere yukarı çıkmak isteyen şeytanlar, her yandan üzerlerine atılan kıvılcımlarla kovalanırlar. Böylece gök haberlerini çalamazlar. Ancak hırsızlama

bir haber kapan olursa, onun ardından da ışığı ile havayı delip geçen parlak yahut yakıcı bir şihab yetişir ve onu imha eder. (bk. Hicr 15/17-18)

Verilen bu bilgilere göre, geleceği bildiğini söyleyen kâhinler, medyumlar ve falcılar kesinlikle yalan söylemektedirler. Ayrıca, Kur'ân-ı Kerîm, hiçbir cin ve şeytanın müdâhalesine maruz kalmadan Allah'tan geldiği şekliyle Peygamberimiz (s.a.v.)'e ulaşmıştır.

O halde, Allah Teâlâ'nın bunları yapabilecek kudrete sahip olduğunda şüphe edenlere seslenip:

فَاسْتَفْتِهِمْ اَهُمْ اَشَدُّ خَلْقًا اَمْ مَنْ خَلَقْنَا ۜ اِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِنْ طِينٍ
لَازِبٍ ﴿١١﴾ بَلْ عَجِبْتَ وَيَسْخَرُونَ ۖ ﴿١٢﴾ وَاِذَا ذُكِّرُوا لَا
يَذْكُرُونَ ۖ ﴿١٣﴾ وَاِذَا رَاَوْا اٰيَةً يَسْتَسْخِرُونَ ۖ ﴿١٤﴾ وَقَالُوا اِنْ هٰذَا اِلَّا
سِحْرٌ مُبِينٌ ۚ ﴿١٥﴾ ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا ءَاِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ۙ ﴿١٦﴾
اَوَاٰبَاۤؤُنَا الْاَوَّلُونَ ۜ ﴿١٧﴾ قُلْ نَعَمْ وَاَنْتُمْ دَاخِرُونَ ۚ ﴿١٨﴾ فَاِنَّمَا
هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَاِذَا هُمْ يَنْظُرُونَ ﴿١٩﴾ وَقَالُوا يَا وَيْلَنَا هٰذَا
يَوْمُ الدِّينِ ﴿٢٠﴾ هٰذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذ۪ي كُنْتُمْ بِه۪ تُكَذِّبُونَ ۟ ﴿٢١﴾

11. Sor onlara: Kendileri mi yaratılışça daha güçlü kuvvetli, yoksa bizim gök, yer, melekler gibi yarattığımız diğer varlıklar mı? Doğrusu biz o insanları yapışkan bir çamurdan yarattık.

12. Evet, sen Allah'ın varlığı ve kudreti karşısında hayran kaldın; onlar ise seninle ve Allah'ın âyetleriyle alay ediyorlar.

13. Kendilerine öğüt verildiğinde düşünüp öğüt almıyorlar.

14. Gerçeği ortaya koyan bir mûcize görseler, kendileri onunla alay ettikleri gibi, başkalarını da alay etmeye çağırıyorlar.

15. Diyorlar ki: "Bu Kur'an, başka değil, düpedüz bir büyü!"

16. "Biz ölüp de toprak ve çürümüş kemik yığını hâline geldikten sonra, yani biz o zaman mı yeniden diriltileceğiz?"

17. "Önceden ölüp gitmiş atalarımız da, öyle mi?"

18. De ki: "Evet, hem de zelil ve perişan bir halde diriltileceksiniz."

19. Yeniden diriltiliş için yalnızca bir çığlık yeter! Bir de bakarsın ki hepsi kabirlerinden kalkmış etraflarına bakıyorlar.

20. "Yazıklar olsun bize!" diye feryat edecekler, "İşte bize haber verilen hesap günü!"

21. Melekler de: “Evet, evet! Sizin dünyada iken yalan saydığınız hüküm günü, işte bu gündür!” diye cevap verecekler.

Rasûlullah (s.a.v.), kâinattaki ilâhî kudret akışları ve azamet tecellileri karşısında hayran kalır; bunlar üzerinde derin derin tefekkür edip Yüce Allah’ı tesbih ve tenzih ederdi. Ona tâbi olan mü’minler de böyledir. Onların bu güzel hallerini şu âyet-i kerîmeler daha açık haber verir:

“Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde akl-ı selim sahipleri için pek çok delil ve ibretler vardır. O akıl sahipleri, ayakta dururken, otururken ve yanları üzerine yatarken dâimâ Allah’ı zikrederler; göklerin ve yerin yaratılışını tefekkür ederler ve: «Rabbimiz! Sen bunları boşuna yaratmadın. Sen bütün eksik sıfatlardan pak ve uzaksın. Bizi cehennem azabından koru!» derler.” (Âl-i İmrân 3/190-191)

Mü’minlerin hayran kaldıkları bu şeyleri alaya alan; Kur’an’ı, Peygamber’i ve bunların haber verdiği âhireti yalanlayan; gördükleri mûcizelerle alay edip, onları büyü olarak niteleyen; ölüp toprak ve kemik yığını hâline geldikten sonra yeniden dirilişi reddeden kâfirler, İsrâfil’in ikinci kez üflediği korkunç bir sesle kabirlerinden fırlayıp sağa sola bakmaya başlayacaklar. Onlar, bu günün, Peygamber (a.s.)’ın haber verdiği hesap günü olduğunu hemen anlayacaklar. Fakat hazırlıksız yakalandıkları için “Eyvâh!” diyecek ve pişman olacaklar:

احْشُرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ ﴿٢٢﴾
مِنْ دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْجَحِيمِ ﴿٢٣﴾ وَقِفُوهُمْ
إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ ﴿٢٤﴾ مَا لَكُمْ لَا تَنَاصَرُونَ ﴿٢٥﴾ بَلْ هُمُ الْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ ﴿٢٦﴾

22. Allah meleklere şöyle emreder: “Toplayın o zâlimleri, onların eşlerini, zulme ortak olan taraftarlarını ve taptıkları putlarını!

23. Allah’ı bırakıp da taptıkları. Sonra da hepsine o kızgın alevli cehennemin yolunu gösterin!”

24. “Durdurun, tutuklayın onları! Çünkü onlar yaptılarından hesaba çekilecekler.”

25. Sonra kâfirlere seslenir: “Ne oldu size; azaptan kurtulmak için neden birbirinize yardım etmiyorsunuz?”

26. Hayır! Kimse kimseye yardım edemeyecek. Çünkü bugün herkes Allah’ın emrine tam teslim olmuş durumdadır.

Yâsîn sûresi 55-58. âyetlerde mü’minlerin eşleriyle beraber cennete girmeleri

ve oranın nimetlerinden faydalanmaları söz konusu edilmişti. Burada ise müşriklerin kâfir eşleri ve yoldaşlarıyla beraber cehenneme sürüklenip orada tutuklanacakları belirtiliyor. Gerçeğin anlaşılabilmesi için bu sahne, o sahnenin tam karşısına konmaktadır. Müşriklerin taptıkları putların da kendileriyle beraber cehenneme sürülmesi, onlara tapmanın ne kadar akılsızca bir iş olduğunu gösterir.

Cehenneme girmeleri kesinleşen grubun kendi aralarında yaşanan tartışmalara Kur'ân-ı Kerîm sıkça yer verir. Burada da o tartışmalardan bir kesit nakledilir:

وَاَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ يَتَسَٓاءَلُونَ ﴿٢٧﴾ قَالُٓوا اِنَّكُمْ كُنْتُمْ
تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ ﴿٢٨﴾ قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَۚ ﴿٢٩﴾ وَمَا
كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍۚ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا طَاغِينَ ﴿٣٠﴾ فَحَقَّ عَلَيْنَا
قَوْلُ رَبِّنَاۗ اِنَّا لَذَٓائِقُونَ ﴿٣١﴾ فَاَغْوَيْنَاكُمْ اِنَّا كُنَّا غَاوِينَ ﴿٣٢﴾
بِالْمُجْرِمِينَ ﴿٣٤﴾ فَاِنَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِى الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٣٣﴾ اِنَّا كَذٰلِكَ نَفْعَلُ

27. Derken birbirlerine dönüp, karşılıklı söz düellosuna başlarlar.

28. Tâbi olanlar önderlerine: "Evet, siz sanki iyiliğimizi istiyormuşçasına bize yaklaşır ve bâtılı hak göstererek bizi ona çağırırdınız."

29. Onlar da şöyle derler: "Hayır, ne münâsebet! Siz zâten inanmak gibi bir niyet taşımıyordunuz."

30. "Hem bizim sizi zorlayacak bir gücümüz de yoktu. Aksine siz kendiniz azgın ve isyânkâr bir gürûhtunuz."

31. "Artık ne desek boş! Hakkımızda Rabbimizin azap sözü kesinleşmiş bulunuyor. Hiçbir çıkış yolu yok; günahlarımızın cezasını mutlaka çekeceğiz."

32. "Evet, sizi baştan biz çıkardık; çünkü zâten kendimiz de azmış gitmiştik."

33. Madem öyle, o gün azabı hep birlikte çekecekler.

34. Biz, inkârcı suçlulara işte böyle davranacağız.

28. âyet, burada kullanılan Arapça "yemin" kelimesine verilen mânalar dikkate alınarak şöyle izâh edilir: Birincisi; "yemin", yemin etmek mânasındadır: "Siz bize yemin ederek gelirdiniz. Doğru söylediğinize ve doğru yolda olduğunuza yemin ederek bizi kandırırdınız." İkincisi; "yemin", sağ taraf, uğur demektir: "Siz bize sağ taraftan gelip bizi kandırır, kendinizi uğurlu kimseler göstererek

bizi aldatırdınız.” Üçüncüsü; “yemin”, kuvvetten kinâyedir: “Siz bize kuvvetle gelir, bizi zorla kendinize tâbi kılardınız.”

Mahşer yerinden nakledilen bu manzaranın hedefi, toplumların hem idârecilerini hem de onların peşinden gidenleri uyarmaktır. İdâreciler ve fikir önderleri, yarın böyle bir suçlamayla karşı karşıya kalacaklarını düşünerek insanları yanlış yollara sürükleyecek uygulamalardan kaçınmalıdır. Tâbi olanlar da başkalarının güdümüne girmeden, onurlu ve haysiyetli bir şahsiyet sergileyerek, Allah’ın huzurunda sorumlu olacakları inanç ve amel hususlarında kendi iradeleriyle hür ve şuurlu bir şekilde karar verebilmelidirler.

O bedbahtların böyle ebedî bir azaba uğramalarının sebebine gelince:

إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٣٥﴾ وَيَقُولُونَ
أَئِنَّا لَتَارِكُوا آلِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَجْنُونٍ ﴿٣٦﴾ بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ
الْمُرْسَلِينَ ﴿٣٧﴾ إِنَّكُمْ لَذَائِقُو الْعَذَابِ الْأَلِيمِ ﴿٣٨﴾ وَمَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٩﴾

35. Onlara: “Allah’tan başka ilâh yok” dendiği zaman büyüklük taslıyorlardı.

36. “Delirmiş bir şâirin sözüne güvenerek hiç ilâhlarımızı terk eder miyiz? Olacak iş mi bu?” diyorlardı.

37. Hayır! O ne delidir, ne de şâir. O gerçeği getirmiş, önceki bütün peygamberleri de doğrulamıştır.

38. Hiç şüphesiz siz o can yakıcı azabı tadacaksınız.

39. Fakat, fazla değil, sadece yaptığınız kötülüklerin cezasını çekeceksiniz.

Müşrikler, tevhidi kabule yanaşmıyorlardı. Çünkü kelime-i tevhid, kuru bir sözden ibaret olmayıp, onu kabullendiğinde hayat tarzını buna göre tümüyle değiştirmesi gerekmekteydi. Putperestlik anlayışı üzere bina edilen câhiliye değer yargılarını ve içtimâî düzeni bırakıp, İslâm’ın istediği düzeni benimseme ve onu yaşama mecburiyeti söz konusu idi. Onlar, Rasûlullah (s.a.v.)’in peygamberliğini de kabule yanaşmıyorlardı. Zira onun getirdiği sistem ve yaptığı düzenlemeler işlerine gelmiyordu. Peygamber (s.a.v.)’in yerleştirmek istediği hayat anlayışı, onların kurulu düzenlerini tehdit ediyor ve bir kısım nefsânî hesaplardan vazgeçmelerini gerektiriyordu. Bu, onlara ağır geliyordu. Çıkar yol ise Peygamber’le mücâdeleye girişmek, onu dâvasından vazgeçirmeğe çalışmak, tesirini kırmak ve ilerlemesini durdurmaktı. Bu bakımdan başvurdukları çarelerden biri de Efendimiz (s.a.v.)’i “delilik”le suçlamaktı. Ama

onlar bu yaptıklarının cezasını cehennemde çekeceklerdir.

Kâfirlerin uğrayacağı fecî âkibete karşılık, hayatlarını Peygamber (s.a.v.)'e iman, itaat ve sâlih amel temelleri üzerine bina eden mü'minlere tarifi imkânsız mükâfatlar müjdelenir:

Cennet Nimetleri

إِلَّا عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾ أُولٰٓئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَعْلُومٌ ﴿٤١﴾
فَوَاكِهُ وَهُمْ مُكْرَمُونَ ﴿٤٢﴾ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٤٣﴾ عَلٰى سُرُرٍ
مُتَقَابِلِينَ ﴿٤٤﴾ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ ﴿٤٥﴾ بَيْضَاءَ لَذَّةٍ
لِلشَّارِبِينَ ﴿٤٦﴾ لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ ﴿٤٧﴾ وَعِنْدَهُمْ
قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ عِينٌ ﴿٤٨﴾ كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَكْنُونٌ ﴿٤٩﴾

40. Ancak Allah'ın ihlâsa erdirdiği kullar başka!

41. Onlar için özel hazırlanmış nimetler vardır:

42. Türlü türlü meyveler... Onlar çok değerli misafirler olarak ağırlanır, sürekli ikrâm görürler;

43. Nimetlerle dopdolu cennetlerde.

44. Çeşitli mücevherlerle işlenmiş koltuklar üzerinde otururlar.

45. Çevrelerinde, çağıldayan tertemiz bir kaynaktan doldurulmuş kadehler dolaştırılır.

46. Duru mu duru; içenlere pek hoş gelir, lezzet verir.

47. İçinde zararlı ve sersemletici hiçbir şey bulunmaz; ondan içmekle sarhoş da olunmaz.

48. Yanlarında da gözlerini sadece kocalarına çevirmiş, yumuşak bakışlı, ceylan gözlü eşler vardır.

49. Sanki onlar, gün yüzü görmemiş, toz topraktan korunmuş beyaz ve pürüzsüz deve kuşu yumurtaları gibidir.

40. âyette yer alan اَلْمُخْلَصُ (muhlas), ihlâsa erdirilmiş kimse demektir. Bunlar, şirkin açık ve gizli her türlüsünü terk edip ibâdetlerini sırf Allah rızâsı için yapan mü'minlerdir. İnsanın bu mertebeye yükselebilmesi için, kendi gayretleriyle beraber Allah'ın husûsî bir yardımının da yetişmesi gerekir. Zira "muhlas" kelimesinde bu mânaya işaret vardır. Cenâb- Hak, böyle olan kullarını cennetlere yerleştirecek, onları orada çeşitli nimetlerle ağırlayacaktır.

Şimdi cennetliklerin doyumsuz sohbetlerinden bir kesit sunuluyor:

فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٥٠﴾ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ إِنِّي كَانَ
لِي قَرِينٌ ﴿٥١﴾ يَقُولُ أَئِنَّكَ لَمِنَ الْمُصَدِّقِينَ ﴿٥٢﴾ ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا

تُرَابًا وَعِظَامًا ءَاِنَّا لَمَدِينُونَ ﴿٥٣﴾ قَالَ هَلْ اَنْتُمْ مُطَّلِعُونَ ﴿٥٤﴾
فَاطَّلَعَ فَرَاٰهُ فِي سَوَٓاءِ الْجَحِيمِ ﴿٥٥﴾ قَالَ تَاللّٰهِ اِنْ كِدْتَ لَتُرْدِينِ ﴿٥٦﴾
وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّي لَكُنْتُ مِنَ الْمُحْضَرِينَ ﴿٥٧﴾

50. Cennet ehli, bu halde otururken birbirlerine yönelir, candan bir sohbete dalarlar.

51. İçlerinden biri şöyle anlatır: "Sahi, benim çok yakın bir arkadaşım vardı."

52. "Yanıma gelir, iğneli iğneli: «Sen de mi» derdi, «yeniden dirileceğimize inanıyorsun?»"

53. "«Biz ölüp de toprak ve çürümüş kemik yığınına dönüştükten sonra, yani biz o halde iken mi diriltilip hesaba çekileceğiz?» diyerek âhireti inkâr ederdi."

54. Sonra: "O zâlimin şimdi ne halde olduğunu görmek ister misiniz?" der.

55. Derken bakar da, onu kızgın alevli cehennemin tam ortasında görür.

56. Ona şöyle seslenir: "Allah'a yemin olsun ki, neredeyse beni de içine düştüğün o helâke sürükleyecektin."

57. "Eğer Rabbimin lutf u inâyeti yetişmeseydi, şimdi ben de elbette eli kolu bağlanıp cehenneme atılanlardan olacaktım."

İbn Mesûd (r.a.) der ki: "Cennet ile cehennem arasında pencerecikler vardır. Mü'min dünyada iken düşmanı olan birini görmek istediği zaman bu pencereciklerin birinden bakar." (Zemahşerî, *el-Keşşâf*, V, 113)

Sonra cennetliklerin kendi aralarındaki sohbet şöyle hitâma erdirilir:

اَفَمَا نَحْنُ بِمَيِّتِينَ ﴿٥٨﴾ اِلَّا مَوْتَتَنَا الْاُولٰى وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿٥٩﴾
اِنَّ هٰذَا لَهُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٦٠﴾ لِمِثْلِ هٰذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ ﴿٦١﴾

58. Sonra cennetteki arkadaşlarına dönerek şöyle devam eder: "Artık bir daha ölmeyeceğiz, değil mi?"

59. "Dünyadan ayrılırken tattığımız o ilk ölümümüzden başka? Azaba da uğratılmayacağız, değil mi?"

60. "Şüphesiz en büyük başarı ve kurtuluş işte budur!"

61. "Çalışacak olanlar, işte böyle bir başarıya ulaşmak için çalışsınlar!"

Dünyada önümüze hedef olarak koyduğumuz bir takım başarı ölçülerimiz olabilir. Onları başardıkça da sevinebiliriz. Bir okul bitirmek, bir kitap yazmak,

bir rütbeye erişmek, uluslararası bir ödül kazanmak, iyi bir ticâret yapıp büyük kârlar elde etmek, ev almak, araba almak vs. bu fânî başarılara birer misâldir. Fakat Kur'ân-ı Kerîm'in ifadesi ve burada sunulan dehşetli âhiret manzarasının delâletiyle, en büyük başarının cennete ve rızây-ı Bârî'ye erişmek olduğu anlaşılır. Dünyadaki meşrû say ü gayretimizi ihmal etmemekle beraber, kendisinde çalışma ve bir şeyi başarma azmi olanların esas âhiret başarısı için çalışmaları, hatta dünyadaki tüm meşguliyetlerini de bu istikâmete yönlendirmeleri istenir. Çünkü böyle yapmakla kurtulacağı cehennem azabı ile elde edeceği cennet nimetlerini kıyaslamak bile zordur:

أَذٰلِكَ خَيْرٌ نُزُلًا اَمْ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ ﴿٦٢﴾ اِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً
لِلظَّالِمِينَ ﴿٦٣﴾ اِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي اَصْلِ الْجَحِيمِ ﴿٦٤﴾
طَلْعُهَا كَاَنَّهُ رُؤُسُ الشَّيَاطِينِ ﴿٦٥﴾ فَاِنَّهُمْ لَاٰكِلُونَ مِنْهَا فَمَالِؤُنَ
مِنْهَا الْبُطُونَ ﴿٦٦﴾ ثُمَّ اِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِنْ حَمِيمٍ ﴿٦٧﴾ ثُمَّ
اِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَاِلَى الْجَحِيمِ ﴿٦٨﴾

62. Allah buyurur: Şimdi iyi düşünün! Cennette böyle bir kabul ve ağırlanma mı daha iyidir, yoksa cehennemlikleri bekleyen zâkkûm ağacı mı?

63. Biz onu zâlimler için bir imtihan ve azap sebebi kıldık.

64. O, kızgın alevli cehennemin tâ dibinde bitip çıkan bir ağaçtır.

65. Meyveleri, şeytanların başları gibi korkunç ve tiksindiricidir.

66. Cehennemlikler bundan yer ve karınlarını tıka basa bununla doldururlar.

67. Bu yedikleri üzerine onlara, içine irin ve kusmuk karıştırılmış kaynar sudan bir içecek vardır.

68. Sonra onların dönecekleri yer yine cehennemdir.

اَلزَّقُّومُ (zakkûm), Tihâme bölgesinde yetişen küçük yapraklı, meyvası acı, kötü kokan bir ağacın adıdır. Ondan çıkan sıvı bedene bulaşması hâlinde deriyi tahriş eder. Cehennemin tâ dibinden bitip çıkacak bu ağacın meyveleri sanki şeytanların başları gibi olacaktır. "Şeytan başı" ifadesi, zâkkûm ağacının meyvelerinin gerçekten çok çirkin, son derece iğrenç ve kötü olduğunu anlatır.

63. âyette geçen اَلْفِتْنَةُ (fitne) kelimesi "imtihan" anlamına da gelir. Zâkkûm ağacının zâlimler için imtihan kılınması ile alakalı şöyle bir rivâyet nakledilir:

Cehennemde böyle bir ağaç bulunacağı bildirilince Ebû Cehil gibi fırsatçı müşrikler, "Muhammed hem cehennemin taşı bile kavuracağını söylüyor hem de orada ağaç biteceğinden söz ediyor" diyerek Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)'i alaya aldılar, böylece inkârları daha da artmış ve zâkkûm ağacı onlar için ayrı bir imtihan mevzuu oldu. (bk. Taberî, *Câmi'u'l-beyân,* XXIII, 74)

Peki müşrikleri böyle acı bir sona sürükleyen sebep neydi:

إِنَّهُمْ أَلْفَوْا آبَاءَهُمْ ضَالِّينَ ﴿٦٩﴾ فَهُمْ عَلَىٰ آثَارِهِمْ يُهْرَعُونَ ﴿٧٠﴾

69. Çünkü onlar atalarını yanlış yol üzerinde buldular.

70. Ne var ki, kendileri de onların izlerinde koşmaya can atıyorlar.

Şunu da unutmamak gerekir ki, gerçeği kabullenme konusunda müşriklerin sergilediği bu olumsuz tavır daha önce yaşanmamış bir şey değildi:

وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٧١﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ

مُنْذِرِينَ ﴿٧٢﴾ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ ﴿٧٣﴾ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٧٤﴾

71. Onlardan önce gelip geçmiş toplumların çoğu da aynı şekilde doğru yoldan sapmıştı.

72. Biz, onlara da içlerinden uyarıcı peygamberler göndermiştik.

73. Şimdi bak, o uyarılanların sonu nasıl oldu?

74. Ancak Allah'ın ihlâsa erdirdiği samimi kullar başka!

Buradan itibaren, ihlasla kulluk yapıp Cenâb-ı Hakk'ın yardımıyla kurtulanlara daha önce güzerân eden bir kısım peygamberlerin hayatından misâller verilmektedir:

Selâm Olsun Nûh’a

وَلَقَدْ نَادٰينَا نُوحٌ فَلَنِعْمَ الْمُجِيبُونَۘ ﴿٧٥﴾ وَنَجَّيْنَاهُ وَاَهْلَهُ مِنَ
الْكَرْبِ الْعَظِيمِۘ ﴿٧٦﴾ وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَۘ ﴿٧٧﴾ وَتَرَكْنَا
عَلَيْهِ فِي الْاٰخِرِينَۘ ﴿٧٨﴾ سَلَامٌ عَلٰى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ ﴿٧٩﴾ اِنَّا
اَغْرَقْنَا الْاٰخَرِينَ ﴿٨٢﴾ كَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٠﴾ اِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨١﴾ ثُمَّ

75. Vaktiyle Nûh yardım için bize yalvarmıştı; biz de onun duâsını en güzel bir şekilde kabul buyurduk:

76. Kendisini ve yanındaki mü’minleri o büyük felâketten kurtardık.

77. Yeryüzünde yalnız onun ve ona inananların neslini devam ettirdik.

78. Sonraki nesiller arasında onun için güzel bir nâm bıraktık.

79. Bütün âlemler içinde selâm olsun Nûh’a!

80. Biz iyilik eden ve işini güzel yapanları işte böyle mükâfatlandırırız!

81. Gerçekten o bizim mü’min kullarımızdandı.

82. Nûh’u kurtarmamızın ardından, gemiye binmeyip geride kalan kâfirleri de suda boğduk!

Burada, Hz. Nûh, kavminin zulmünden nasıl kurtarılmış ise, Peygamberimiz (s.a.v.) ve beraberindekilerin de bir süre sonra Mekkeli müşriklerin zulmünden öylece kurtarılacaklarına; sonraki çağlarda da yine peygamberler gibi din yolunda ihlaslı ve samimi bir hizmet yürütenlerin mutlaka başarıya erişeceklerine bir işaret vardır. Hz. İbrâhim’in hâli buna ne güzel misâldir:

وَاِنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لَاِبْرٰهِيمَۢ ﴿٨٣﴾ اِذْ جَٓاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٤﴾
اِذْ قَالَ لِاَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَۚ ﴿٨٥﴾ اَئِفْكًا اٰلِهَةً دُونَ اللّٰهِ
تُرِيدُونَۜ ﴿٨٦﴾ فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨٧﴾

83. İbrâhim de, Nûh’un izinden gidenlerdendi.

84. O, her türlü mânevî hastalıklardan uzak, tertemiz ve bir kalple Rabbine yönelmişti.

85. Hani o, babasına ve halkına şöyle sormuştu: “Nedir bu taptığınız şeyler?”

86. “Sırf bir yalan ve iftirâ olsun diye mi Allah’tan başka ilâhlar

peşindesiniz?"

87. "Peki, başkasına taptığınız halde, huzuruna vardığınızda Âlemlerin Rabbinin size nasıl davranacağıyla ilgili düşünceniz nedir?"

İbrâhim (a.s.)'ın sözün başında hemen dikkat çekilen husûsiyeti "selim bir kalp" ile Rabbine yönelen bir kul olmasıdır. "Selim kalp", hülâsa olarak, inkâr, küfür ve şirk gibi yanlış itikatlardan; kibir, gurur, haset, kin, öfke, riyâ, cimrilik gibi ahlâkî hastalıklardan ve nefsanî aşırılıklardan kurtulmuş; ruhun tekâmül ve terakkisini sağlayacak sâlih amellerin ve güzel davranışların kaynağı, güzel hasletlerle tezyîn olunmuş mânevî şahsiyeti ifade eder.

İbrâhim (a.s.) babasına ve kavmine putperestliğin mânasız, gereksiz ve mesnetsiz sapık bir inanç olduğunu aklî ve mantıkî delillerle ısrarla izâh etmeye çalışır. Fakat onlara bir türlü söz dinletemez. (bk. En'âm 6/74-81; Meryem 19/42-47) Bunun üzerine, iyice kronik hâle gelmiş bu probleme farklı bir çözüm üretmek gerektiği üzerinde düşünür. Zihninde bir plan kurarak onu uygulamak için fırsat kollar:

فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ﴿٨٨﴾ فَقَالَ اِنّ۪ي سَق۪يمٌ ﴿٨٩﴾ فَتَوَلَّوْا عَنْهُ
مُدْبِر۪ينَ ﴿٩٠﴾ فَرَاغَ اِلٰٓى اٰلِهَتِهِمْ فَقَالَ اَلَا تَأْكُلُونَ ﴿٩١﴾ مَا لَكُمْ لَا
تَنْطِقُونَ ﴿٩٢﴾ فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَم۪ينِ ﴿٩٣﴾

88. Sonra bir bayram gecesi yıldızlara şöyle göz attı:

89. "Gerçekten ben hastayım" dedi.

90. Halk, kendilerine bulaşır korkusuyla onu bırakıp arkalarını döndüler ve gittiler.

91. İbrâhim fırsatı değerlendirip çaktırmadan putların yanına sokuldu. Önlerine konmuş yemeklerin öylece durduğunu görünce: "Yesenize, niye yemiyorsunuz?" diye sordu.

92. "Neyiniz var sizin, niçin konuşmuyorsunuz?"

93. Bunun üzerine yanlarına iyice sokulup bütün kuvvetiyle putlara vurmaya başladı, böylece hepsini kırıp geçirdi.

Fazla zaman geçmeden olayın haberi her tarafa yayıldı:

فَاَقْبَلُٓوا اِلَيْهِ يَزِفُّونَ ﴿٩٤﴾ قَالَ اَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحِتُونَ ﴿٩٥﴾ وَاللّٰهُ
خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾ قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُنْيَانًا فَاَلْقُوهُ فِي
الْجَح۪يمِ ﴿٩٧﴾ فَاَرَادُوا بِه۪ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْاَسْفَل۪ينَ ﴿٩٨﴾

94. Hâdiseyi duyan halk, telaşla ve süratle İbrâhim'in başına üşüştüler. Neden böyle yaptığını sordular.

95. İbrâhim onlara şöyle çıkıştı: "Yoksa siz ellerinizle yonttuğunuz, kendilerini korumaktan âciz bu heykellere mi tapıyorsunuz?"

96. "Oysa sizi de, yaptığınız şeyleri de yaratan Allah'tır."

97. Onlar ise: "İbrâhim için büyük bir fırın yapıp odunları tutuşturun ve onu alevlerin içine atın" dediler.

98. Böylece ona tuzak kurmaya yeltendiler. Fakat biz heveslerini kursaklarında bırakıp onları perişan ve zelil duruma düşürdük.

Putperest halk, putlarını kırmakla Hz. İbrâhim'in kendilerine yaptığı iyiliğin kıymetini anlayabilecek bir firâsete sahip değillerdi. Onu cezalandırmaya karar verdiler. Büyük bir fırın yaptılar. İçine odunları doldurup ateş yaktılar. İbrâhim'i alevlerle yanan o ateşin içine attılar. Fakat Cenâb-ı Hak ateşi ona serin ve selâmet kıldı. (bk. Enbiyâ 21/69) Kâfirlerin tuzaklarını boşa çıkarıp onları başarısız olanlardan, mücâdelede altta kalanlardan ve maksatlarına erişemeyenlerden yaptı.

Böylece Hz. İbrâhim'in oradaki tebliğ vazîfesi sona ermiş oldu. Bunun üzerine:

وَقَالَ اِنّ۪ي ذَاهِبٌ اِلٰى رَبّ۪ي سَيَهْد۪ينِ ﴿٩٩﴾ رَبِّ هَبْ ل۪ي مِنَ
الصَّالِح۪ينَ ﴿١٠٠﴾ فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَل۪يمٍ ﴿١٠١﴾

99. İbrâhim karar verdi: "Ben Rabbimin rızâsı için hicret ediyorum. Rabbim beni, kendisine en güzel şekilde kulluk yapabileceğim bir yere elbette ulaştıracaktır" dedi.

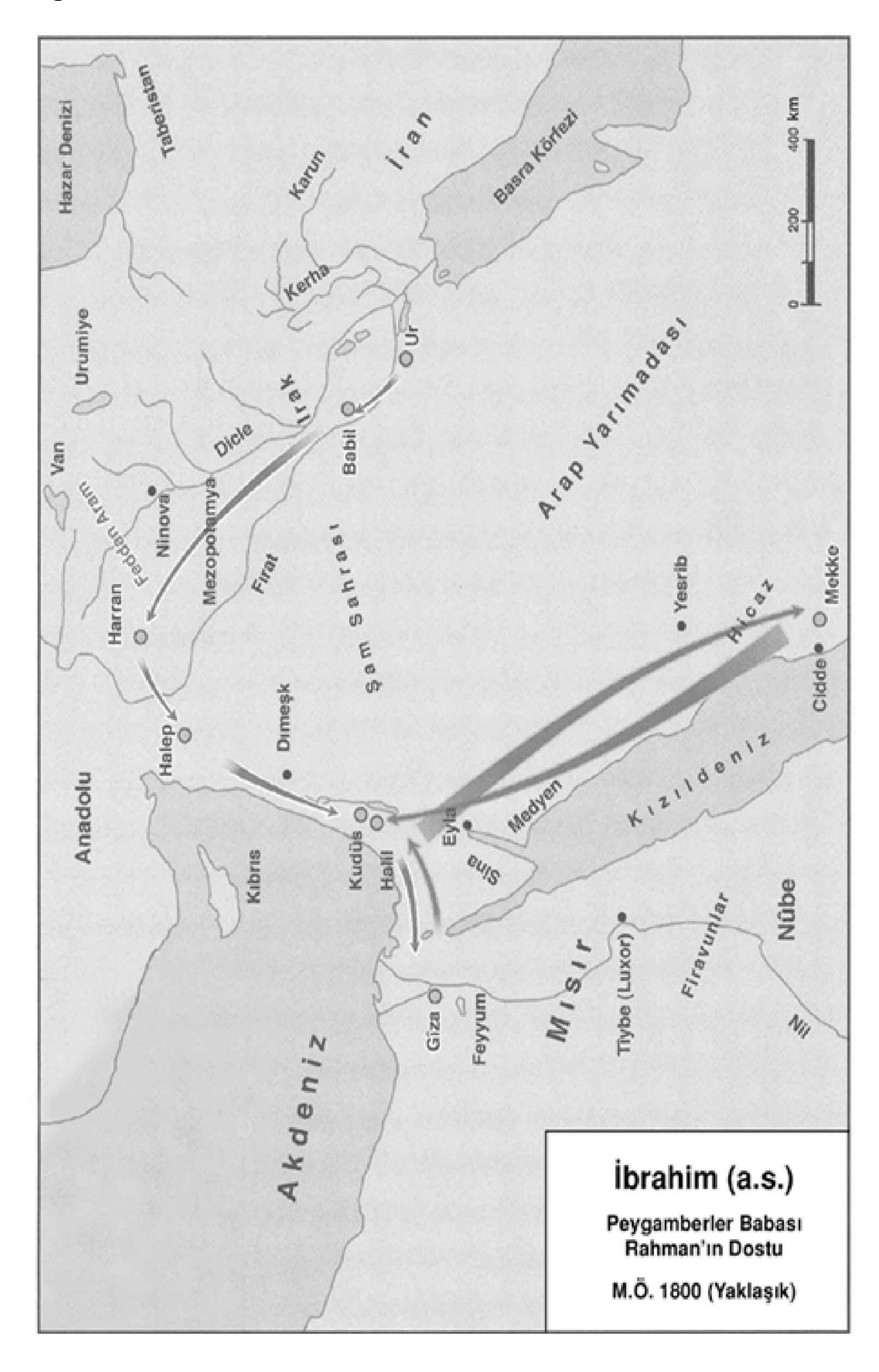
100. Ardından da: "Rabbim! Bana sâlihlerden olacak bir erkek çocuk bağışla!" diye duâ etti.

101. Biz de ona yumuşak huylu, aklı başında bir oğul müjdeledik.

99. âyet-i kerîme, hicret etmek ve uzlete çekilmek konusunda aslî delillerden biridir. Allah'a lâyık bir kulluk için hicret ve uzleti tercih eden ilk kişi de Hz. İbrâhim olup Şam topraklarına ve Beyt-i Makdis'e hicret etmiştir.

Bu sırada İbrâhim (a.s.)'ın henüz çocuğu yoktu. Bu sebeple Rabbinden, gurbette teselli bulacağı sâlih bir erkek evlatla kendisine yardım etmesini istedi. Buradan, sâlih olma şartıyla bir babanın Allah'tan erkek çocuk istemesinin doğru ve güzel bir iş olduğu neticesi çıkarılabilir. Cenâb-ı Hak da ona yumuşak huylu, akıllı, uslu, itaatkâr bir erkek çocuk müjdeledi. **"Şu ihtiyarlık çağımda bana İsmâil'i ve İshâk'ı lutfeden Allah'a hamdolsun! Elbette Rabbim, duâları hakkiyle işitendir"** (İbrâhim 14/39) âyetinden de anlaşılacağı üzere, bu müjdenin

tahakkuku hemen değil hayli zaman sonra, Hz. İbrâhim ve hanımının iyice yaşlandığı bir dönemde olmuştur.

Allah Teâlâ ilk olarak İbrâhim (a.s.)'a Hacer validemizden oğlu İsmâil'i lutfetti:

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَا بُنَيَّ اِنّ۪ٓي اَرٰى فِي الْمَنَامِ اَنّ۪ٓي اَذْبَحُكَ
فَانْظُرْ مَاذَا تَرٰىۜ قَالَ يَٓا اَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُۘ سَتَجِدُن۪ٓي اِنْ شَٓاءَ
اللّٰهُ مِنَ الصَّابِر۪ينَ ﴿١٠٢﴾ فَلَمَّٓا اَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَب۪ينِۚ ﴿١٠٣﴾
وَنَادَيْنَاهُ اَنْ يَٓا اِبْرٰه۪يمُۙ ﴿١٠٤﴾ قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْيَاۚ اِنَّا كَذٰلِكَ نَجْزِي
الْمُحْسِن۪ينَ ﴿١٠٥﴾ اِنَّ هٰذَا لَهُوَ الْبَلٰٓؤُا الْمُب۪ينُ ﴿١٠٦﴾ وَفَدَيْنَاهُ بِذِبْحٍ عَظ۪يمٍ ﴿١٠٧﴾

102. Çocuk büyüyüp de, beraberinde çalışıp çabalayacak yaşa gelince İbrâhim bir gün: “Evlâdım! Son birkaç gecedir rüyâmda seni kurban etmem gerektiğini görüyorum. Ne dersin, bir düşün bakayım?” dedi. Çocuk hiç tereddüt etmeden: “Babacığım! Sana emredilen neyse onu yap; inşallah beni sabredenlerden bulacaksın” diye cevap verdi.

103. İkisi de Allah’ın emrine tam mânasıyla teslim olmuştu. İbrâhim oğlunu sağ şakağı üzerine yere yatırdı.

104. Kendisine: “Ey İbrâhim!” diye seslendik.

105. “Gerçekten sen gördüğün rüYanin gereğini yerine getirdin. Biz, iyilik eden ve işini güzel yapanları işte böyle mükâfatlandırırız.”

106. Hiç şüphe yok ki bu apaçık bir imtihandı.

107. Oğlunun canına bedel olarak, ona büyük bir kurbanlık verdik.

Hz. İbrâhim gördüğü rüyâyı henüz hayatının baharında olan biricik yavrusu sevimli İsmâil’e açınca, o peygamber namzedi çocuğun verdiği cevap Allah’a teslimiyetin zirve noktalarını gösteren ve çağlar boyu mü’min gönüllerde “Âh teslimiyet!” ateşini alevlendiren bir mâhiyet arz ediyordu:

“- Babacığım! Emrolunduğunu yap; inşallah beni sabredenlerden bulursun. Bıçağını iyi bileyle ki hemen kessin. Böylece can vermek daha kolay olur. Bıçağı çekerken de yüzüme bakma. Belki babalık şefkati ile Allah’a olan sözünü geciktirebilirsin. Senden ayrılınca Rabbime, dünya nimetlerinden ayrılınca cennete kavuşacağım. Benim asıl hüznüm, canımı vermem değil, kendi elinle kurban ettiğin evlâdının acısını ve hasretini ömür boyu unutamayacak olmanadır...” dedi.

Baba-oğul, bu şekilde Allah’ın emrine tam bir teslimiyet gösterdiler. İbrâhim (a.s.) ciğerparesini kurban etmek üzere büyük bir azim ve kararlılıkla sağ şakağı üzerine yatırdı. Tam kurban edecekken Cebrâil (a.s.) yetişti. Bıçağı köreltip kesmez hâle getirdi. Cenâb-ı Hak İbrâhim’e rüyâsına sadakat gösterdiğini, gereğini tam olarak yerine getirmede samimi davrandığını, hele o yaşlılık

döneminde evladına olan muhabbetinin Allah'ın emrini yerine getirmesine mâni olmadığını, tam bir iman ve teslimiyet imtihanından geçip bunu kazandığını haber erdi. Ardından Cebrâil (a.s.) cennetten kurban edilecek büyük bir koç indirdi. (bk. Hâkim, *el-Müstedrek,* II, 605-606; Taberî, *Târih*, I, 263-278)

İbrâhim (a.s.), oğlu ve hanımıyla birlikte Allah'a kulluk yolunda böyle zor soruların imtihanını başarıyla vermesi sebebiyle:

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِى الْاٰخِرِينَ ﴿١٠٨﴾ سَلَامٌ عَلٰٓى اِبْرٰهِيمَ ﴿١٠٩﴾ كَذٰلِكَ نَجْزِى الْمُحْسِنِينَ ﴿١١٠﴾ اِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١١﴾

108. Sonraki nesiller arasında onun için güzel bir nâm bıraktık.

109. Selâm olsun İbrâhim'e.

110. Biz, iyilik eden ve işini güzel yapanları işte böyle mükâfatlandırırız.

111. Şüphesiz o bizim mü'min kullarımızdandı.

Hz. İbrâhim'in bu teslimiyetine karşı Allah Teâlâ, hem onun ateşte yanmasını önlemiş hem de oğlunu ölümden kurtarmıştır. Bu, Cenâb-ı Hakk'ın iyilik ve ihsân sahiplerine nasıl iyi mukabelede bulunduğunun bâriz bir misâlidir. Yine bu sebepledir ki Yüce Rabbimiz, İbrâhim'in sonraki nesiller arasında selâm ve saygıyla anılmasını sağlamış, ismini ebedîleştirmiştir. Nitekim bugün müslümanlar namazlarda okuduğumuz salli ve bârik duâlarında, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ile birlikte Hz. İbrâhim'e de devamlı duâ ederiz.

İsmâil'den sonra:

وَبَشَّرْنَاهُ بِاِسْحٰقَ نَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١١٢﴾ وَبَارَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلٰٓى اِسْحٰقَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِنَفْسِهِ مُبِينٌ ﴿١١٣﴾

112. Biz ona, sâlihlere dâhil bir peygamber olacak bir başka evlâdı, İshâk'ı müjdeledik.

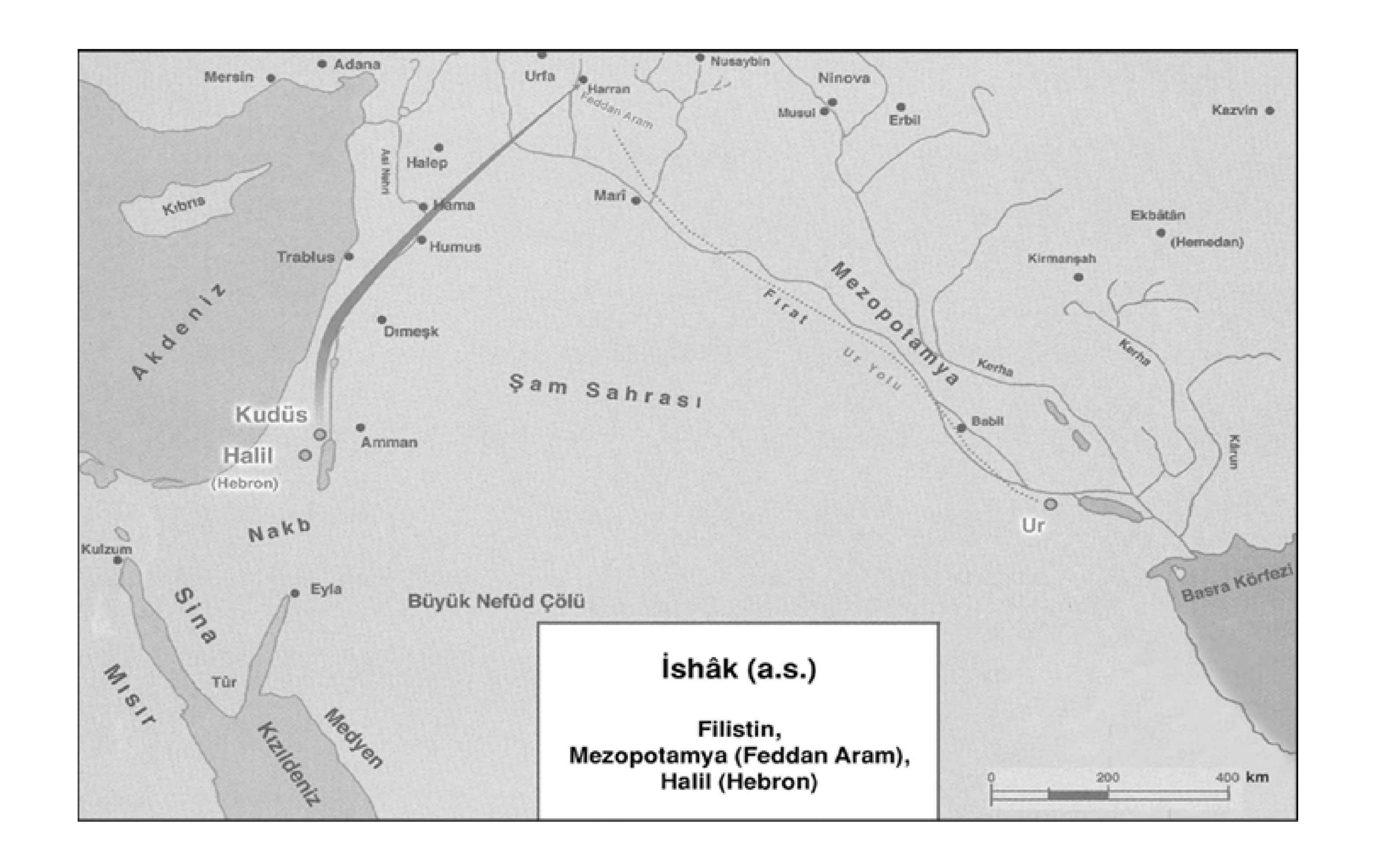
113. Hem önceki çocuğa, hem İshâk'a feyiz ve bereketler bahşettik. Ama her ikisinin neslinden Allah'a iyi kulluk edenler bulunduğu gibi, kendisine açıkça zulmedenler de vardır.

Allah Teâlâ Hz. İbrâhim'e olduğu gibi oğulları Hz. İsmâil'e ve Hz. İshâk'a bereketler lutfetmiştir. İkisinin de dünya durdukça hürmet ve senâ ile anılmaları, nesillerinin çoğalarak devam etmesi, İsrâiloğulları peygamberlerinin hep Hz. İshâk'ın soyundan gelmesi ve âhir zaman Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.)'in de İsmâil (a.s.)'ın neslinden gelmesi bu feyiz ve bereketin birer tezâhürüdür. Hz. İsmâil ile Hz. İshâk birer peygamber olmalarına rağmen,

nesillerinin kıyâmete kadar böyle devam etme garantisi yoktur. Onlardan iyiler de olacaktır, kötülerde. Çünkü ataların üstünlüğü, evlatlarının da üstün olmasını gerektirmez. Herkes kendi itikat, ahlâk ve ameline, takvâ ve ihsân derecesine göre Hak katında bir değere sahip olacaktır.

Mü'minlerin Allah Teâlâ'ya olan iman ve güvenlerini artıracak bir müjde olarak Hz. Mûsâ ve Hz. Hârûn'a bahşedilen ilâhî lutuflara gelince:

İshâk (a.s.)

Filistin,
Mezopotamya (Feddan Aram),
Halil (Hebron)

Onları Büyük Sıkıntıdan Kurtardık

وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلٰى مُوسٰى وَهٰرُونَۚ ﴿١١٤﴾ وَنَجَّيْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكَرْبِ
الْعَظِيمِۚ ﴿١١٥﴾ وَنَصَرْنَاهُمْ فَكَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَۚ ﴿١١٦﴾ وَاٰتَيْنَاهُمَا
الْكِتَابَ الْمُسْتَبِينَۚ ﴿١١٧﴾ وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَۚ ﴿١١٨﴾ وَتَرَكْنَا
عَلَيْهِمَا فِي الْاٰخِرِينَ ﴿١١٩﴾ سَلَامٌ عَلٰى مُوسٰى وَهٰرُونَ ﴿١٢٠﴾ اِنَّا
كَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢١﴾ اِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢٢﴾

114. Biz, Mûsâ ve Hârûn'a da büyük bir lutufta bulunduk.

115. Her ikisini ve kavimlerini o büyük sıkıntıdan kurtardık.

116. Onlara yardım ettik de neticede üstün geldiler.

117. Kendilerine, ilâhî gerçekleri ve dünya-âhiret mutluluğunun yollarını apaçık gösteren kitabı verdik.

118. Her meselede onların doğru yola gitmelerini sağladık.

119. Sonraki nesiller arasında onlar için güzel bir nâm bıraktık.

120. Selâm olsun Mûsâ ve Hârûn'a!

121. Biz, iyilik eden ve işini güzel yapanları işte böyle mükâfatlandırırız.

122. Gerçekten o ikisi de bizim mü'min kullarımızdandı.

Hz. Mûsâ, Hârûn ve onların halkına bu şekilde yardım ve lutufta bulunan Cenâb-ı Hak, çok sevdiği Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.) ve ümmetine de, kendisine samimi bir kullukla güvenip dayandıkları takdirde daha büyük lutuflarda bulunacak, onları dünya ve âhiretin başarı ve mutluluğuna eriştirecektir. Bu konuda şüphesiz Hz. İlyâs'ın kıssasından da alınacak dersler vardır:

وَاِنَّ اِلْيَاسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَۜ ﴿١٢٣﴾ اِذْ قَالَ لِقَوْمِه۪ٓ اَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٢٤﴾
اَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ اَحْسَنَ الْخَالِقِينَۙ ﴿١٢٥﴾ اَللّٰهَ رَبَّكُمْ وَرَبَّ
اٰبَٓائِكُمُ الْاَوَّلِينَ ﴿١٢٦﴾ فَكَذَّبُوهُ فَاِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَۙ ﴿١٢٧﴾ اِلَّا
عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿١٢٨﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْاٰخِرِينَ ﴿١٢٩﴾
سَلَامٌ عَلٰٓى اِلْ يَاسِينَ ﴿١٣٠﴾ اِنَّا كَذٰلِكَ نَجْزِE الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣١﴾
اِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٢﴾

123. İlyâs da şüphesiz peygamberlerimizden biriydi.

124. O zaman kavmine şöyle demişti: "Allah'a karşı gelmekten sakınmaz mısınız?"

125. "İlâh olarak Ba'l'e yalvaracak da, her şeyi en güzel ve en uygun biçimde yaratanı terk mi edeceksiniz?"

126. "Sizin de Rabbiniz, gelmiş geçmiş atalarınızın da Rabbi olan Allah'ı?"

127. Fakat kavmi onu yalanladı. Bu yüzden onların hepsi tutuklanarak cehenneme atılacaklardır.

128. Ancak Allah'ın ihlâsa erdirdiği kulları başka!

129. Sonra gelen nesiller arasında onun için güzel bir nâm bıraktık.

130. Selâm olsun İlyâs'a ve onun yolundan gidenlere!

131. Biz, iyilik eden ve işini güzel yapanları işte böyle mükâfatlandırırız.

132. Gerçekten o bizim mü'min kullarımızdandı.

Hz. İlyâs, İsrâiloğulları'na gönderilen peygamberlerden biridir. Hârûn (a.s.)'ın neslindendir. İsrâîloğulları Filistin'i ele geçirince, kabilelerden biri Ba'lbek'e yerleşmişti. Başlarında zâlim bir hükümdar vardı. Rivâyete göre, şehrin ismi önceleri Bek idi. Ancak bu zâlim kral, Ba'l adında bir put yaptırdı ve halkı bu puta tapmaya zorladı. Ba'l ile Bek ismi birleşerek, bu şehre Ba'lbek veya Ba'lebek denildi. İşte Hz. İlyâs, tevhîdden uzaklaşıp şirke düşenleri Hakk'a dâvet etmek üzere, bu beldeye peygamber olarak gönderildi.

Halkın taptığı Ba'l adında put vardı. Aslında Ba'l, o bölgelerde yaygın olarak kullanılan bir put ismi idi. Kelime olarak "efendi, sahip, lider ve bazan de koca" mânasına gelmektedir. Kur'ân-ı Kerîm bu kelimeyi "koca" mânasında kullanır. (bk. Hûd 11/72) Daha çok bereket verme, yağmur yağdırma ve verimli kılma husûsiyetleri bulunan bir put olarak kabul ediliyordu. İlyâs (a.s.) halkı bahsedilen puta tapmaktan vazgeçirmeye ve yalnızca her şeyin yaratıcısı olan Allah'a iman ve ibâdete çağırdı. (bk. Taberî, *Câmi'u'l-beyân,* XXIII, 112-113)

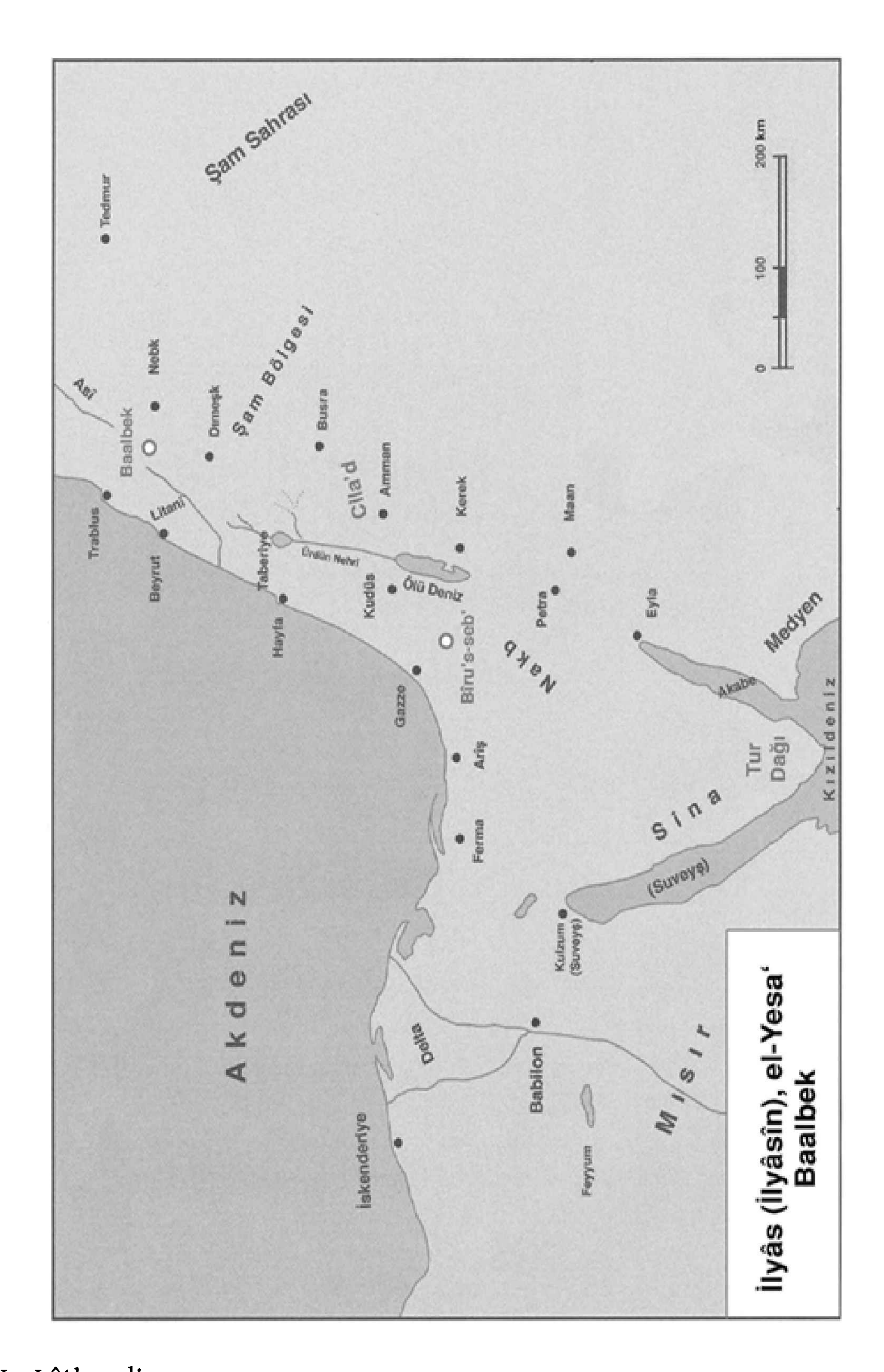
Rivâyete göre İlyâs (a.s.), Azrâil'i görünce dehşet içinde ürperdi. Azrâil de, bunun sebebini merak ederek:

"-Ey Allah'ın Peygamberi! Ölümden mi korktun?" diye sordu. İlyâs (a.s.) cevâben:

"-Hayır! Ölümden korktuğum için değil, dünya hayâtına vedâ edeceğim için bu haldeyim. Çünkü dünya hayâtında Rabbime kulluk yapmaya, iyilikleri emredip kötülüklerden sakındırmaya gayret ediyor, vaktimi ibâdet ve amel-i sâlihle geçiriyor, güzel ahlâk ile yaşamaya çalışıyordum. Bu hâl benim huzur kaynağım oluyor, gönlüm sürur ve mânevî neşelerle doluyordu. Ölünce bu zevkleri ve

lezzetleri yaşayamayacağım ve kıyâmete kadar mezarda rehin kalacağım için üzülmekteyim!” dedi.

Hz. Lût’a gelince:

وَاِنَّ لُوطًا لَمِنَ الْمُرْسَل۪ينَۜ ﴿١٣٣﴾ اِذْ نَجَّيْنَاهُ وَاَهْلَهُٓ اَجْمَع۪ينَۙ ﴿١٣٤﴾

إِلَّا عَجُوزًا فِى الْغَابِرِينَ ﴿١٣٥﴾ ثُمَّ دَمَّرْنَا الْاٰخَرِينَ ﴿١٣٦﴾ وَاِنَّكُمْ لَتَمُرُّونَ عَلَيْهِمْ مُصْبِحِينَۙ ﴿١٣٧﴾ وَبِالَّيْلِۜ اَفَلَا تَعْقِلُونَ۟ ﴿١٣٨﴾

133. Şüphesiz Lût da peygamberlerimizden biriydi.

134. Biz onu ve kendisine inanan bütün ailesini kurtardık.

135. Ancak gerideki inkârcılar arasında bulunan yaşlı bir kadın hariç!

136. Sonra geride kalan o inkârcıları helâk ettik.

137. Siz, yolculuğunuz esnâsında sabahları yıkılmış şehirlerinin harâbelerine uğruyorsunuz.

138. Geceleri de. Hâlâ aklınızı kullanıp bunlardan ibret almayacak mısınız?

Bununla birlikte, Peygamberimiz (s.a.v.)'in ve mü'minlerin, Allah'ın dinini tebliğ edip bu hususta gerekli sabır, sebât ve tahammülü göstermelerini ve asla aceleci davranmamalarını hatırlatma bakımından gerçekten ibrete şayân bir kıssa olarak buyruluyor ki:

Eğer Tesbih Edenlerden Olmasaydı

وَاِنَّ يُونُسَ لَمِنَ الْمُرْسَلٖينَۜ ﴿١٣٩﴾ اِذْ اَبَقَ اِلَى الْفُلْكِ
الْمَشْحُونِۙ ﴿١٤٠﴾ فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضٖينَۚ ﴿١٤١﴾ فَالْتَقَمَهُ
الْحُوتُ وَهُوَ مُلٖيمٌ ﴿١٤٢﴾ فَلَوْلَٓا اَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحٖينَۙ ﴿١٤٣﴾ لَلَبِثَ
فٖى بَطْنِهٖٓ اِلٰى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٤٤﴾ فَنَبَذْنَاهُ بِالْعَرَٓاءِ وَهُوَ سَقٖيمٌۚ ﴿١٤٥﴾
وَاَنْبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِنْ يَقْطٖينٍۚ ﴿١٤٦﴾ وَاَرْسَلْنَاهُ اِلٰى مِائَةِ اَلْفٍ اَوْ
يَزٖيدُونَۚ ﴿١٤٧﴾ فَاٰمَنُوا فَمَتَّعْنَاهُمْ اِلٰى حٖينٍ ﴿١٤٨﴾

139. Doğrusu Yûnus da peygamberlerimizden biriydi.

140. Hani o, sahibinden kaçmış köle gibi, Rabbinden izinsiz vazîfe yerinden ayrılmış ve dolu bir gemiye kendini atmıştı.

141. Sonra yolcular arasında kur'a çektiler; Yûnus kur'ayı kaybederek denize atıldı.

142. Onu büyük bir balık yutuverdi; bu sırada Yûnus, pişmanlık içinde kendisini kınayıp duruyordu.

143. Eğer o, Allah'ı her dâim tesbih eden kullardan olmasaydı,

144. Elbette insanların yeniden diriltileceği güne kadar o balığın karnında kalacaktı.

145. Sonra onu hasta ve yorgun bir halde ağaçsız, ıssız bir sahile attık.

146. Üzerine gölge yapması için asma kabak cinsinden bir ağaç bitiriverdik.

147. Biz onu sayıları yüz bine ulaşan, hatta gittikçe artan halkına yeniden gönderdik.

148. Onlar bu defa iman ettiler; biz de kendilerini belli bir süreye kadar nimetlerimizden faydalandırdık.

Hz Yûnus Ninova halkına gönderilmiş bir peygamberdir. Onları tevhîde dâvet etmeye başlayınca, kendisine çok az kimse iman etti. Diğerleri iman etmeyip hatta ona türlü ezâ ve cefâda bulundular. Yûnus (a.s.) kavminin inkârcı ve inatçı hâllerine son derece üzüldüğünden daha fazla dayanamayıp, Rabbinden izin almadan aralarından ayrıldı.

Hz. Yûnus şehirden ayrılınca Dicle nehrinin kenarına geldi. Bir gemiye bindi. Gemi, hareket ettikten bir müddet sonra suyun ortasında durdu. Onu bir türlü

yürütemediler. Batacakları endişesiyle durumu uğursuzluk sayarak gemide günahkâr birinin olduğunu düşündüler. Bunun kim olduğu hususunda kur'a çektiler. Kur'a Hz. Yûnus'a çıktı. O da başına gelen bu işin bir imtihân olduğunu fark ederek tevekkülle suçu üstlendi. Ancak gemidekiler, onun hâlinden sâlih bir kimse olduğunu anlayarak kur'ayı birkaç defa yenilediler. Fakat hepsinde de netice Yûnus (a.s.)'a çıktı. Nihâyet çâresiz bir şekilde Yûnus'u suların içine bıraktılar. Onu büyük bir balık yuttu. Bu sırada Yûnus, yaptığına pişmanlık duyuyor, kendini sorguluyor, nefsini kınayıp duruyordu. Ama o artık bir balığın karnındaydı. Orası pek karanlık bir yerdi. Kendisi ise henüz hayatta, şuuru da yerindeydi. Cenâb-ı Hak balığa, Yûnus'u yaralamamasını ve onun kemiklerine zarar vermemesini emretti.

Yûnus (a.s.), ilâhî takdire rızâ göstererek Rabbine teslîm oldu. Denizin ortasında, balığın karnında, üstüste karanlıklar içinde pek derin bir hüzünle hâlini Rabbine şöyle arz etti: **"Senden başka ilâh yoktur. Sen her türlü kusurdan, eşi-ortağı olmaktan uzaksın. Şüphesiz ben kendine yazık edenlerden oldum!"** (Enbiyâ 21/87)

Yûnus (a.s.), içinde bulunduğu bu zor ve sıkıntılı şartlar altında, her zaman olduğundan daha fazla Cenâb-ı Hakk'ı tesbih ve zikre devam etti. İstiğfâr ve duâ ile meşgûl oldu. Onun bu hâlini gören melekler, kendisi affetmesi için Allah'a yalvardılar. Sonunda Cenâb-ı Hak, bu mübârek peygamberinin işlediği zelleyi affetti. (bk. Enbiyâ 21/88)

Nihâyet, Yûnus (a.s.)'ı karnında büyük bir emânet olarak taşıyan balık, Allah'ın emri ile O'nu sahile bıraktı. Sahile bırakıldığında, pek zayıflamış, bitkin, hasta ve himâyeye muhtaçtı. Vücûdu pelte hâlindeydi. Hava da oldukça sıcaktı. Allah Teâlâ, onu güneşin yakıcı sıcağından koruyacak geniş yapraklı bir bitki, asma kabağı bitirdi. Onun gölgesinde sinek türünden bir haşarat da yoktu. Orada kendisini biraz toparlayan Yûnus Peygamber tekrar Ninova'ya yöneldi. Kendisine, kavminin inanıp tevbekâr olduğu ve böylece Allah'ın kendilerini affettiği bildirildi. Şimdi herkesin onu, ilâhî emirleri bildirmek üzere gelmesini beklediği haber verildi.

Yûnus (a.s.)'ın döndüğünü haber alan kavmi, hemen O'nun yanına geldiler. Onu hasretle kucaklayıp özürler dilediler. Hz. Yûnus da, af ve müsâmaha ile davranarak onlara Allah'ın emir ve yasaklarını öğretti. Bundan sonra kavmi, Allah'a ve peygamberine itâat hâlinde, mesut ve iyilik üzere bir hayat yaşadılar. (bk. Yûnus 10/98)

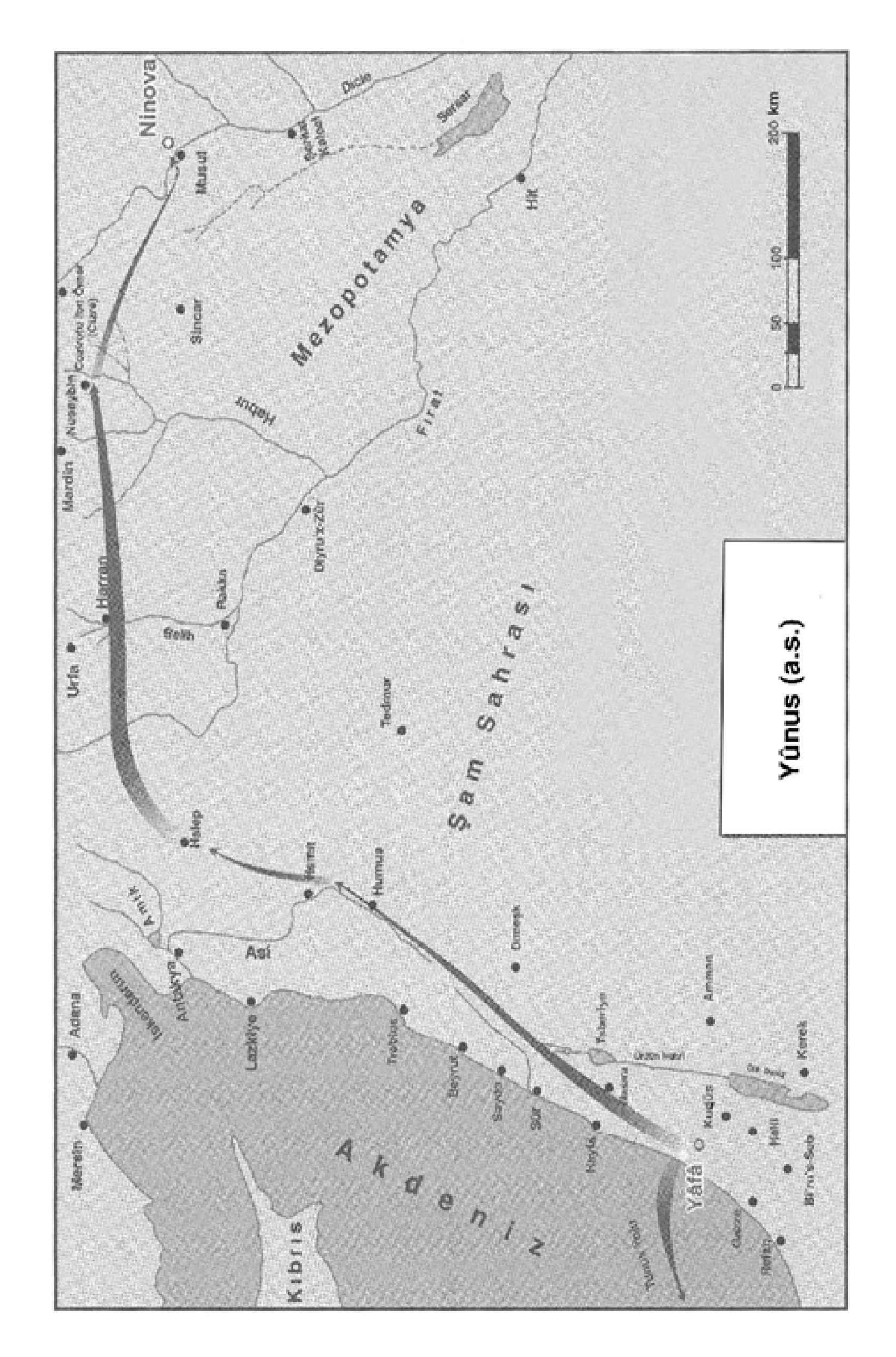
İslâm dinini tebliğle vazîfeli insanlara, sabırlı, sâkin ve azimli hareket etmek düşer. Nitekim Cenâb-ı Hak, Yûnus (a.s.)'ı misâl vererek Rasûlullah (s.a.v.)'den

risâlet vazîfesindeki sıkıntılara sabretmesi hususunda şöyle buyurur:

“Rasûlüm! Sen Rabbinin hükmünü sabırla bekle; balığın arkadaşı Yûnus gibi olma. Hani o pişmanlık ve acıyla yutkunarak Rabbine yalvarmıştı. Eğer Rabbinden bir lutuf imdâdına yetişmeseydi, elbette o kınanmış, değersiz bir kimse olarak ıssız bir arâziye atılıp gidecekti. Fakat Rabbi onu seçti ve onu sâlih kullarından kıldı.” (Kalem 68/48-50)

O halde ey Rasûlüm! Anlatılan peygamber kıssalarından gerekli dersi alarak tebliğine devam et. Müşriklerle yaptığın mücâdelede bıkkınlık gösterme, geri adım atma:

فَاسْتَفْتِهِمْ اَلِرَبِّكَ الْبَنَاتُ وَلَهُمُ الْبَنُونَۙ ﴿١٤٩﴾ اَمْ خَلَقْنَا الْمَلٰٓئِكَةَ اِنَاثًا
وَهُمْ شَاهِدُونَ ﴿١٥٠﴾ اَلَٓا اِنَّهُمْ مِنْ اِفْكِهِمْ لَيَقُولُونَۙ ﴿١٥١﴾ وَلَدَ
اللّٰهُۙ وَاِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٥٢﴾ اَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَن۪ينَۜ ﴿١٥٣﴾
مَا لَكُمْ۠ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿١٥٤﴾ اَفَلَا تَذَكَّرُونَۚ ﴿١٥٥﴾ اَمْ لَكُمْ
سُلْطَانٌ مُب۪ينٌۙ ﴿١٥٦﴾ فَأْتُوا بِكِتَابِكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صَادِق۪ينَ ﴿١٥٧﴾

149. Müşriklere sor: "Kızlar Rabbinin de, erkek çocuklar onların mı?"

150. Yoksa biz melekleri dişi olarak yaratmışız da, onlar buna şâhit mi olmuşlar?

151. Haberiniz olsun ki onlar, sırf iftirâ ederek diyorlar:

152. "Allah çocuk edindi!" Hiç şüphesiz onlar yalancıların tâ kendileridir.

153. Ne yani, Allah kızları erkek çocuklara tercih mi etmiş?

154. Ne oluyor size? Ne biçim hüküm veriyorsunuz?

155. Hiç aklınızı başınıza alıp düşünmüyor musunuz?

156. Yoksa elinizde kesin bir deliliniz, bir dayanağınız mı var?

157. Eğer doğru söylüyorsanız, haydi getirin o kitabınızı!

Müşriklerin meleklerle alakalı bir takım yanlış inançları vardı. Meleklerin Allah'ın kızları olduğunu söylüyor ve onlara tapıyorlardı. Taptıkları heykeller, aslında bu gibi ruhî varlıkların sembolleri idi. Böyle düşünmelerinin ne aklî bir tutarlılığı ne de naklî bir delili vardı. Dolayısıyla bu âyetlerde onların bu yanlış inançları gerçekten son derece sert bir üslupla reddedilmektedir.

Müşriklerin sahip oldukları bir başka yanlış inanç da şuydu:

وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجِنَّةِ نَسَبًا ۚ وَلَقَدْ عَلِمَتِ الْجِنَّةُ إِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ﴿١٥٨﴾ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٥٩﴾

158. Bir de kalkıp Allah ile cinler-melekler arasında bir soy bağı uydurdular. Oysa melekler çok iyi biliyor ki, bu tür iftirâda bulunanlar toplanıp hesapları görülmek üzere Allah'ın huzuruna çıkarılacak ve cehenneme atılacaklardır.

159. Allah, onların bu asılsız yakıştırmalarından çok uzaktır, yücedir!

158. âyette "nesep" ile ortaklık kastedilmiştir. Dolayısıyla âyet-i kerîme, müşriklerin cinleri Allah'a ortak koşmalarını ve onlara tapmalarını kasteder. **"Müşrikler, tuttular cinleri Allah'a ortak koştular"** (En'âm 6/100) âyeti bunu haber verir.

"Nesep" ile akrabalık kastedilmiştir. Müşrikler Allah'ın –hâşâ- cinlerle evlendiğini ve bu evlilikten meleklerin dünyaya geldiğini söylüyorlardı. Bu görüş, âyetlerin muhtevasına daha uygun düşer. Buna göre cinlerin, günah işledikleri takdirde yakalanıp cehenneme atılacaklarını bildikleri; dolayısıyla hesaba çekilip işlediği günahtan ötürü cehenneme atılacak varlıkların ilâh olamayacakları ve kendilerini dahi kurtarmaktan âciz olan varlıklara tapmanın tutarsızlığı vurgulanır.

Dini tam anlamıyla öğrenip kavrama imkanı bulamayan pek çok insanda böyle yanlış inanç ve yakıştırmalar olabilir:

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿١٦٠﴾ فَإِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ ﴿١٦١﴾ مَا

أَنْتُمْ عَلَيْهِ بِفَاتِنِينَ ﴿١٦٢﴾ إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ ﴿١٦٣﴾

160. Ancak Allah'ın ihlâsa erdirdiği kulları hariç! Onlar böyle yakıştırmalarda bulunmaz; aksine Rablerini şânına lâyık sıfatlarla yüceltirler.

161. Ey müşrikler! Siz de, taptıklarınız da,

162. Allah'a karşı kimseyi azdırıp yoldan çıkaracak bir kuvvete sahip değilsiniz.

163. Siz ancak ille de cehennemi boylayıp orada kavrulmak isteyen azgınları saptırabilirsiniz.

Meleklerin gerçek mâhiyet ve kimliğini sorarsanız:

وَمَا مِنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَعْلُومٌ ﴿١٦٤﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ الصَّافُّونَ ﴿١٦٥﴾
وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُونَ ﴿١٦٦﴾

164. Melekler şöyle der: "Bizim her birimizin Allah katında belli bir makamı ve vazîfesi vardır."

165. "O'nun emrini alıp yerine getirmek için bizler saf saf dizilmiş beklemekteyiz."

166. "Biz, Allah'ın her türlü eksiklik ve ortaktan uzak olduğunu sürekli ikrar ve ilan etmekteyiz."

Her bir meleğin Allah katında belli bir makamı, hizmet ettiği belli bir yeri vardır; onu da aşıp ileri gidemezler. Rivâyete göre Miraç gecesi Sidre-i Müntehâ'da iken Cebrâil biraz geri durunca, Efendimiz (s.a.v.): *"Burada benden ayrılacak mısın?"* diye sormuştu. O da: "Bulunduğum bu noktadan daha ileri gidemem" diye cevap vermiş, Yüce Allah da meleklerin söylediği bir sözü nakletmek üzere: **"Bizim her birimizin Allah katında belli bir makamı ve vazîfesi vardır"** (Sâffât 37/164) âyetlerini indirmiştir. (Kurtubî, *el-Câmi*', XV, 90)

Melekler hizmet ve ibâdet menzillerinde taat için saf saf dururlar. Allah'ı tesbih eder, O'nu noksan sıfatlardan tenzih ederler. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurur:

"Gerçekten ben sizin görmediklerinizi görüyor, duymadıklarınızı duyuyorum. Gök gıcırdıyor, gıcırdaması da hakkıdır. Çünkü orada yüce Allah'a secde etmek için alnını koyan hiçbir meleğin bulunmadığı dört parmaklık bir yer dahi yoktur..." (Tirmizî, Zühd 9/2312)

Allah Teâlâ'ya itaat ve kulluk bakımından meleklerin düzenli saflar hâlinde olması, mü'minler için de güzel bir numûne teşkil eder. Onlar da aynen melekler

gibi, iman, itaat, cemaatle namaz, Allah yolunda cihâd gibi dinin emirlerini düzenli saflar hâlinde yerine getirmeye çalışırlar.

Hz. Ömer de namaza kalktığında: “Saflarınızı doğru ve düzgün tutun. Saflarınızı düzeltin. Şüphesiz Allah sizin de, meleklerin Rableri huzurunda durdukları gibi durmanızı ister” der, sonra da Sâffât sûresi 165. âyeti okur, “Ey filan sen geriye git, ey filan sen öne geç” der, sonra da kendisi öne geçer, tekbir alıp namaza dururdu. (Taberî, *Câmi‘u’l-beyân,* XXIII, 134)

İşte Rasûlullah (s.a.v.) ve sahâbenin Allah’ın âyetleriyle hemhal olup hayatlarını o âyetlerin mâna ve muhtevasında tanzim etmeleri böyleydi. İmandan nasibi olmayan müşriklerin ise itiraz ve bahaneden başka yaptıkları bir şey yoktu:

وَإِنْ كَانُوا لَيَقُولُونَ ﴿١٦٧﴾ لَوْ أَنَّ عِنْدَنَا ذِكْرًا مِنَ الْأَوَّلِينَ ﴿١٦٨﴾ لَكُنَّا
عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿١٦٩﴾ فَكَفَرُوا بِهِ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿١٧٠﴾

167. Müşrikler önceleri şöyle deyip duruyorlardı:

168. “Öncekilerin kitapları gibi bizim de elimizde bir kitap olsaydı”,

169. “Hiç şüphesiz biz de, Allah’ın ihlâsa erdirdiği kullarından olurduk.”

170. Ne var ki, kendilerine Kur’an gelince onu inkâr ettiler. Fakat inkârlarının cezasız kalmayacağını yakında görecekler.

Elbette böyle büyük bir nimete nankörlüğün cezası da ağır olacak ve başlarına neyin geleceğini yakında bileceklerdir:

Ordumuz Mutlak Gâlip Gelecek

وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧١﴾ إِنَّهُمْ لَهُمُ
الْمَنْصُورُونَ ﴿١٧٢﴾ وَإِنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿١٧٣﴾

171. Doğrusu, peygamber kıldığımız kullarımız hakkında bizim geçmişte verdiğimiz şöyle bir söz vardır:

172. "Onlara Allah'ın yardımı kesinlikle ulaşacaktır."

173. "Neticede üstün gelen, kesinlikle her zaman bizim ordumuz olacaktır."

Allah Teâlâ, peygamberlerini ve onlara tâbi olan mü'minleri mutlaka gâlip ve muzaffer kılacağını üst üste tekitlerle va'detmektedir. Ancak bu, peygamberlerin her zaman siyasî sahada gâlibiyet sağlayacakları mânasına gelmez. Gâlibiyet elde edilecek olan sahalar çoktur ve siyaset bunlardan sadece biridir. Nitekim peygamberler, siyasî başarı kazanamadıkları birçok yerde ahlâkî başarılar elde etmişlerdir. Bazı kavimler kendilerine gelen peygamberleri yalanlayarak, onları reddettiklerinde helâk olmuşlardır. Ancak câhilî düşünce ve inanışlar geçici bir süre rağbet görmüş olsalar dahi, kısa bir zaman sonra silinip gitmişlerdir. Fakat peygamberlerin getirdikleri gerçek, binlerce sene geçmiş olmasına rağmen bugün de hakikattir, kıyâmete değin de hakikat olarak kalacaktır. Hayır dâimîdir, şer ise ârizîdir; dâimî olan ârizî olandan her zaman daha güçlü olacaktır. (bk. Mücâdile 58/21)

O halde:

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى حِينٍ ﴿١٧٤﴾ وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٧٥﴾
أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٧٦﴾ فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ
الْمُنْذَرِينَ ﴿١٧٧﴾ وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى حِينٍ ﴿١٧٨﴾ وَأَبْصِرْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٧٩﴾

174. Rasûlüm! Bir süre için sen onları kendi hâline bırak.

175. Onların başına gelecekleri gözetle! Zâten kendileri de başlarına gelecekleri yakında görecekler.

176. Yoksa onlar, azabımızın bir an önce tepelerine inmesini mi bekliyorlar?

177. Fakat bir an önce gelmesini bekledikleri o azap onların yurtlarına indiğinde, önceden uyarılıp da uyarıya kulak asmayanlar pek kötü bir

sabaha uyanırlar!

178. Yine bir süre için sen onları kendi hâline bırak!

179. Onların başına gelecekleri gözetle! Zâten kendileri de başlarına gelecekleri yakında görecekler.

Cenâb-ı Hak bu âyetlerle Peygamberi›ni ve mü'minleri cihâda teşvik etmekte, gelecekte vuku bulacak ve lehlerine sonuçlanacak büyük hâdiselere dikkatlerini çekmektedir:

Birincisi; gerek fikrî gerek fiilî mücâdelede mü'minler gâlip gelecek, kâfirler mağlup olacaklardır. Nitekim Medine dönemi itibariyle Bedir'de, Hendek'te, Hayber'de, Mekke'nin fethinde bu müjdeler aynıyla tahakkuk etmiştir. Taarruzlar daha çok sabah erken saatlerinde yapıldığı ve düşman o vakitte dağıtılıp perişan edildiği için veya bu vakitte yapılacak taarruzların daha başarılı olacağına işaret için sabah vaktinden bahsedilir. (bk. Âdiyât 100/3)

İkincisi; bu âyetlerde âhiret azabının kastediliyor olması da mümkündür. Zira mahşer sabahı kâfirler için tam bir felâket olacaktır. Mü'minler pek hayırlı neticelerle karşılaşıp sevineceklerken, kâfirler hazin âkıbetlerini görüp kahrolacaklardır.

İslâm'ın geleceğiyle ilgili müjdeler içeren bu bilgilerden sonra sûre, Allah Teâlâ'nın yüceliği ve münezzehliği teyid edilerek tamamlanır:

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿١٨١﴾ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٢﴾

180. Bütün izzet ve şerefin sahibi olan Rabbin, onların yakıştırdıkları bütün noksanlıklardan pak ve uzaktır!

181. Selâm olsun gönderilen bütün peygamberlere!

182. Hamdolsun Âlemlerin Rabbi olan Allah'a!

Allah Teâlâ'yı tanımak ve O'na lâyıkıyla kul olmak bakımından peygamberlerin ehemmiyeti büyüktür. Onlar Allah'ı en iyi tanıyan, O'ndan en çok korkan, Allah'ı tanıtan ve sevdiren model şahsiyetlerdir. Be sebeple Yüce Rabbimiz "Onlara selâm olsun!" buyuruyor. Sûre içinde ismi geçen peygamberlere ayrı ayrı isim vererek "ona selâm olsun" buyurduğu gibi, sûre sonunda tekrar toplu olarak "onlara selâm" buyuruyor. Buna göre onlar dünyada da âhirette de selâmettedirler. Bu sebeple peygamberlerin izinden yürümek ve onlara yakın olmak, onların erişeceği selâmet, huzur ve mutluluktan nasip alabilmek için zarurîdir. Hamde gelince kulluğun başı da sonu da Allah'a hamdetmektir. Çünkü hamde lâyık olan yalnızca O'dur. Kur'ân-ı Kerîm hamd ile başlar. (bk. Fâtiha 1/1)

Mü'minlerin cennette duâlarının sonu da hep **"Bütün övgüler Âlemlerin Rabbi olan Allah'adır"** olacaktır. (Yûnus 10/10)

Bu âyetler, Cenâb-ı Hakk'ı tesbih ve tenzih ederek hamd ile anmanın ve peygamberleri salât ve selâmlarla yâd etmenin en güzel ifadelerini ihtiva eder. Bu sebepledir ki, husûsîyle Kur'an'dan bir süre veya aşır okunduktan ve duâ edildikten sonra bu üç âyetin okunması müslümanlar arasında güzel bir âdet olarak devam etmektedir.

Sâffât sûresinin 168-169. âyetlerinde ifade edildiği üzere, müşrikler doğru yolu bulup Allah'ın ihlaslı bir kulu olmaları için kendilerine bir kitap verilmesini istiyorlar. İşte müşriklerin ve daha sonraki dönemlerde gelecek aynı düşüncedeki insanların bu tür taleplerine karşılık, şimdi gelen Sãd sûresi, "İşte size istediğiniz kitap!" diyerek başlamakta; Kur'ân-ı Kerîm'in, insanların bu yöndeki ihtiyaçlarını en yüksek seviyede karşılayacak hükümler, öğütler, hikmetler ve hatırlatmalarla dolu bir kitap olduğuna dikkat çekerek konuya giriş yapmaktadır:

38- SÂD SÛRESİ

سُورَةُ صٓ

38. SÂD SÛRESİ

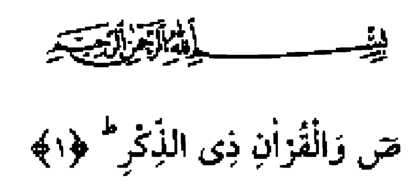
Sãd sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 88 âyettir. İsmini 1. âyetteki ص (Sãd) harfinden alır. Hem Mushaf tertîbine göre hem de iniş sırasına göre 38. sûredir.

Konusu

Kur'ân-ı Kerîm'in hak kitap, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in de gerçek peygamber olduğu ve bunların getirdiği tâlimatların Allah'ın buyrukları olduğu beyân edilir. Rasûlullah (s.a.v.)'e karşı gelen müşrikler uyarılır. Ne yaparsa yapsınlar Kur'ân-ı Kerîm ve Peygamber karşısında mutlaka hezimete uğrayacakları hatırlatılır. Geçmiş kavimlerin durumu kısa bir anlatımla buna misâl verilir. Neticede kâfirler mağlup olacak, müslümanlar ise devlet ve saltanata erişeceklerdir. Bu sebeple Hz. Dâvûd ve Hz. Süleyman kıssalarıyla Peygamberimiz ve müslümanların, elde edecekleri maddî imkânları İslâm'ın bekâsı yolunda nasıl kullanacakları öğretilir. Hz. Eyyûb kıssasıyla, kulun Rabbine tevekkül edip O'ndan yardım dilerken, işin kendine düşen kısmını aksatmadan yerine getirmesi önerilir. Kıpırdamayacak derecede hasta hâliyle: "Ayağını yere vur!" emrine muhatap olması bunu gösterir. Böylece "Gayret kuldan, tevfik Allah'tan" düstûruna işaret edilir. Peygamberlere iman ve itaat edenlerin güzel akıbetlerinden, onlara iman etmeyenlerin de feci sonlarından, sonradan gelenler için birer ibret tablosu arz edilir. İnsanlar, şeytanın düşmanlığına karşı ciddiyetle uyarıldıktan sonra, sûrenin başında olduğu gibi sonunda da Kur'an'ın önemine tekrar yer verilir.

Kurtuluş İslâm'da

صٓ وَالْقُرْاٰنِ ذِي الذِّكْرِۜ ﴿١﴾

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Sād. Öğüt ve uyarı dolu o şerefli Kur'an'a yemin olsun ki, tek kurtuluş yolu İslâm yoludur!

صٓ (Sād), sûrenin başında bulunan mukattaa harfidir. Mânası belli değildir. İhtimal ki, peşi sıra gelen âyetlerin mâna ve ehemmiyetine dikkat çeker. Ardından Yüce Rabbimiz, beyân edeceği ilâhî ilim ve hikmetlerin azametini tekit için Kur'ân-ı Kerîm'e yemin eder. Bu yeminde Kur'an'ın "zikir sahibi" olma vasfına dikkat çekilir. "Zikir":

• Şan, şeref,

• Uyarma, hatırlatma ve öğüt,

• Dinî hususlarda ihtiyaç duyulan kanunlar, hükümler,

• Bunların dışında kalan peygamber kıssaları, geçmiş milletlerle alakalı haberler, va'dler, tehditleri zikretme ve anlatma mânalarına gelir.

Bu mânalar dikkate alındığında:

Kur'ân-ı Kerîm'in şanlı şerefli bir kitap olduğu, kendisine inanıp bağlanan müslümanları da büyük bir izzet ve şerefe eriştireceği, Kur'an sayesinde müslümanların ihtişamlı bir devlet ve medeniyete ulaşacağı anlaşılır.

Kur'ân-ı Kerîm, uyarılar, ikazlar ve tâlimatlarla lebâleb doludur. O, insanlığa müstesnâ ulvîlikte bir hayat nizamı getirmekte ve o nizamın her sahasıyla alakalı temel kâideleri, yasa ve kanunları, haram ve helâlleri, doğru ve yanlışın hudutlarını, ahlâk ve âdâb esaslarını ihtivâ etmektedir.

İşte Allah Teâlâ, böyle bir Kur'an'a yemin ederek, Rasûlullah (s.a.v.)'in getirdiği mesajın kesinlikle doğru olduğunu haber verir:

بَلِ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا ف۪ي عِزَّةٍ وَشِقَاقٍ ﴿٢﴾ كَمْ اَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ فَنَادَوْا وَلَاتَ ح۪ينَ مَنَاصٍ ﴿٣﴾

2. Ne var ki, inkâra saplananlar, bu uyarıya kulak verecek yerde büyük bir gurur, kibir içinde ve Peygamber'e sürekli muhâlefet hâlindedirler.

3. Biz onlardan önce nice nesilleri helâk ettik. Azabımız başlarına inince pişmanlık içinde ne çığlıklar, ne feryatlar kopardılar. Oysa artık zaman,

kaçış ve kurtuluş zamanı değildi.

Kur’an’ın “zikir”le olan irtibatında şu ince mânaya dikkat çekilir: Kur’an, hasta gönüllerin tedavisini ihtiva eden bir yasadır. En büyük gönül hastalığı ise, **“Allah’ı unuttukları için, Allah da onları unutmuştur”** (Tevbe 9/67) âyetinde belirtildiği gibi, **“Allah’ı unutmak”**tır. Bu unutmayı tedavi eden en tesirli ilaç ise zikirdir. Nitekim bu hakîkat, **“Beni anın, ben de sizi anayım”** (Bakara 2/152) âyetinde beyân edilir. Şu da var ki, bir şey zıddı ile tedavi edilir. **“İnkâra saplananlar büyük bir gurur, kibir içinde ve Peygamber’e sürekli muhâlefet hâlindedirler”** (Sâd 38/2) ifadesiyle de Allah, kâfir gönüllerin mizacının, Allah’ı unutmaları sebebiyle yumuşaklık ve selâmetten sertlik ve katılığa; tevazudan tekebbüre; uyuşmadan uyuşmazlığa; vuslattan firkate; sevgiden düşmanlığa; âyetler üzerinde durup düşünmekten onlardan yüz çevirmeğe sapmış olduğuna işaret ediyor. Dolayısıyla bunların Kur’an eczânesinden lâzım gelen ilaçları alarak tedâvi olmalarını istiyor. Aksi takdirde, önceki kavimler nasıl peygamberlerine muhalefet edip helâk edildiler; helâk edilirken feryâd ü figânı bastılar da imdatlarına kimse yetişmediyse, bu kâfirler de Allah Rasûlü (s.a.v.)’e muhalefet ve düşmanlıktan vazgeçmedikleri takdirde aynı hüsrâna uğrayacaklardır.

Nitekim:

وَعَجِبُوٓا اَنْ جَٓاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْۘ وَقَالَ الْكَافِرُونَ هٰذَا سَاحِرٌ كَذَّابٌۚ ﴿٤﴾
اَجَعَلَ الْاٰلِهَةَ اِلٰهًا وَاحِدًاۚ اِنَّ هٰذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ ﴿٥﴾ وَانْطَلَقَ الْمَلَاُ مِنْهُمْ
اَنِ امْشُوا وَاصْبِرُوا عَلٰٓى اٰلِهَتِكُمْۚ اِنَّ هٰذَا لَشَيْءٌ يُرَادُۚ ﴿٦﴾ مَا سَمِعْنَا بِهٰذَا
فِي الْمِلَّةِ الْاٰخِرَةِۚ اِنْ هٰذَٓا اِلَّا اخْتِلَاقٌۚ ﴿٧﴾ ءَاُنْزِلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِنْ بَيْنِنَاۜ
بَلْ هُمْ فٖي شَكٍّ مِنْ ذِكْرٖيۚ بَلْ لَمَّا يَذُوقُوا عَذَابِۜ ﴿٨﴾

4. Kendilerine aralarından bir uyarıcının gelmesine şaştılar da o kâfirler şöyle dediler: “Bu bir sihirbâz, Allah’a iftirâ atan büyük bir yalancı!”

5. “O kadar çok ilâhımızı bir tek ilâh mı yapacakmış? Ne tuhaf şey bu böyle!”

6. İçlerinden önde gelenler derhal harekete geçip: “Ey ahali!” dediler, “Haydi yürüyün, gösteri yapın! İlâhlarınıza bağlılıkta direnin! Sizden istenen de, yapılması gereken de budur!”

7. “Biz, bu tek ilâh iddiasını zamanımızdaki inanç sistemlerinin hiçbirinde duymadık. Bu uydurmadan başka bir şey değil!”

8. “Tuhaf! Aramızda başka kimse bulunamamış da kitap Abdülmuttalib’in yetîmine mi inmiş?” Hayır, hayır! Gerçek şu ki, onların senin doğruluğun aleyhinde söyleyecekleri hiçbir şey yok. Fakat onlar benim kitabımdan tam bir şüphe içindeler. Doğrusu onlar henüz azabımı tatmadılar!

Sûrenin bu ilk sekiz âyetinin iniş sebebi olarak şu hâdise zikredilir:

Ebû Talib hastalandığı zaman Kureyş’ten bir heyet geldi. İçlerinde Ebû Cehil de vardı. Yanına girdiler. “Kardeşinin oğlu bizim ilâhlarımızı kötülüyor, şöyle yapıyor, şöyle şöyle diyor. Ona haber göndersen de bundan vazgeçse” dediler. Haber gönderdi. Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) geldi, odaya girdi. Ebû Talib’in yanında bir kişilik yer vardı, oraya oturmasın diye Ebû Cehil sıçradı, oraya oturdu. Rasûlullah, amcasının yakınında oturacak yer bulamayınca kapının yanında oturdu. Ebû Talib: “Ey kardeşimin oğlu! Kavmin yine senden şikâyet ediyorlar, ilâhlarını kötülüyorsun, şöyle şöyle diyorsun, iddiasında bulunuyorlar” dedi. Onlar da birçok şeyler söylediler. Rasûlullah (s.a.v.) söz aldı:

“- *Ey amca! Ben onlardan bir söz istiyorum. Öyle bir söz ki o sayede Araplar onlara boyun eğecek, Acemler de onlara cizye verecek*” dedi. Bunun üzerine sevindiler, “Babanın aşkına ondan fazlasını da veririz, nedir o kelime?” dediler. “*Bir tek kelime*” dedi. “Ne o?” dediler. Efendimiz (s.a.v.) “*Lâ ilâhe illallah*” der demez telaşla kalktılar ve elbiselerini çırparak âyetlerde belirtildiği şekilde şaşkınlıklarını ifade ettiler. (Tirmizî, Tefsir 38/1; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 227, 362)

Dolayısıyla müşrikler Peygamberimiz (s.a.v.)’e “sihirbâz” ve “yalancı” diyorlar, hele hele onun, toplumsal düzenlerinin, siyasî ve iktisadî çıkarlarının temelini oluşturan “putlara” cephe almasını, hepsini lağvedip bir Allah’a ibâdeti emretmesini çok tuhaf karşılıyorlardı. Çünkü putların ve putperestliğin lağvı demek, zanlarına göre tüm geçim kaynaklarının kuruması, aç ve perişan kalmaları demekti. Bu sebeple önde gelenler halkı da kışkırtarak, protesto gösterileri yaparak putperestliğin devamı için büyük bir gayrete soyunmuşlardı. Yapılacak en önemli işin bu olduğunu söylüyorlardı. Hem ne yahudi ve hıristiyanlardan, ne mecusilerden, ne de Arap yarımadasında bulunan diğer insanlardan “Allah’ın tek ilâh olduğu” hususunda bir şey duymadıklarını, hepsinin Allah’ın dışında yalvardıkları putları olduğunu, dolayısıyla bu “tevhid” denen şeyin Muhammed (s.a.v.)’in uydurup ortaya koyduğu bir safsatadan öteye geçemeyeceğini iddia ediyorlardı. Vahyin de ine ine Muhammed (s.a.v.) gibi birisine inmesi ise onları iyice çileden çıkarıyordu. Böylece vahiyle, Kur’an’la ve Peygamber’le ilgili ciddi bir şüphenin içinde bulundukları her hallerinden belli oluyordu. Bunun da sebebi, henüz inkârları sebebiyle Allah’ın azabını tatmamış

olmalarıydı. İlâhî azap kamçısı tepelerine indiğinde, bu şüphe ve inkârdan gönüllerinde hiçbir iz kalmayacaktır.

Küfür ve şirkin derin bataklıklarında ruh dünyaları iyice kararmış o kâfirlerin, kafa ve kalplerini sarsarak düşünmelerini sağlamak için sor onlara:

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ ﴿٩﴾ أَمْ لَهُمْ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ ﴿١٠﴾ جُنْدٌ مَا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ ﴿١١﴾

9. Yoksa karşı konulamaz kudreti sahibi ve bütün nimetlerin bağışlayıcısı olan Rabbinin rahmet hazineleri onların mı yanında?

10. Veya göklerin, yerin ve bunlar arasındaki her şeyin mutlak mülkiyet ve hâkimiyeti onlara mı ait? Öyleyse sebep ve vasıtalarına sarılıp göklere yükselsinler de kâinatı oradan idâre etsinler, vahyi de istediklerine indirsinler!

11. Aslında onlar, peygambere karşı gelen çeşitli topluluklardan oluşmuş, şuracıkta bozguna uğratılacak bölük-pörçük döküntü bir gürûhtur.

Bu âyetlerde yıllar sonra vuku bulacak mühim hâdiselere işaret edilmektedir. Bedir savaşında yetmiş kadar liderleri öldürülen müşrik ordusu hezimete uğradı. Hendek savaşında çeşitli kabilelerden oluşan müşrik ordusu, Allah'ın gönderdiği görünmez güçlerle, soğuk ve fırtına ile bozulup geri döndü. Âyet الْأَحْزَابِ (ahzâb) kelimesiyle âdetâ müşriklerin Hendek'teki bozguna uğramalarına işaret eder gibidir. Mekke'nin fethi sırasında müşrik ordularının hezimete uğramaları da yine bu gaybî haberler cümlesindendir.

Bu gaybî haberlerin gerçekleşeceğinin işaretleri şöyle verilmektedir:

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْتَادِ ﴿١٢﴾ وَثَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَابُ لْـَٔيْكَةِ أُولٰئِكَ الْأَحْزَابُ ﴿١٣﴾ إِنْ كُلٌّ إِلَّا كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ عِقَابِ ﴿١٤﴾ وَمَا يَنْظُرُ هٰؤُلَاءِ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً مَا لَهَا مِنْ فَوَاقٍ ﴿١٥﴾ وَقَالُوا رَبَّنَا عَجِّلْ لَنَا قِطَّنَا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ ﴿١٦﴾

12. Onlardan önce de Nûh kavmi, Âd ve güçlü saltanat sahibi Firavun da peygamberlerini yalanlamıştı.

13. Semûd, Lût kavmi ve Eyke halkı da. İşte onlar, peygamberlerine karşı

güç birliği yapmış topluluklardı.

14. Hepsi de peygamberleri kesinlikle yalanladı ve bu yüzden hak ettikleri şiddetli cezam, başlarına patlayıverdi.

15. Şunlar da şimdi, gelip çattığında bir an bile ertelenmesi mümkün olmayan korkunç bir çığlıktan başka ne bekliyorlar!

16. Bir de alaylı alaylı: "Rabbimiz! Hesap günü gelmeden önce bize azaptan düşen payımızı hemen veriver!" diyorlar.

12. âyette Firavun için kullanılan ذُو الْاَوْتَادِ (zü'l-evtâd) kelimesi zengin bir mâna ihtiva eder. "Evtâd", "kazıklar" mânasına gelip, Firavun insanların ellerini ve ayaklarını kazıklarla tahtalara çiviletip işkence ettirdiği için ona bu lakap verilmiştir. Bu kelimenin "saray ve saltanat sahibi, yüksek binalar yani pramitler sahibi, ordular sahibi" gibi mânaları da vardır. Bu mânalar da Firavun için doğrudur. Böyle yüksek binaları, orduları, saray ve saltanatına rağmen Allah Teâlâ Firavun'u da helâk etmiştir. O halde Mekke müşrikleri de kim oluyor? Buna rağmen onlar küstahça, üstelik alay ederek Allah'tan azap istiyorlar. (bk. Enfâl 8/32; Ra'd 13/6; Ankebût 29/53-54)

İslâm düşmanlarının her türlü muhalefet, küstahlık ve saldırılarına rağmen, doğru yol rehberimiz olan Kur'an'ın gösterdiği istikâmette yürümemiz hatırlatılarak buyruluyor ki:

Dağlar ve Kuşlar Zikrediyor

اِصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُولُونَ وَاذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُدَ ذَا الْاَيْدِۚ اِنَّهُ اَوَّابٌ ﴿١٧﴾

17. Rasûlüm! Onlar ne derse desinler sen sabret ve güçlü kuvvetli kulumuz Dâvûd'u hatırla. O, tam bir teslimiyet ve samimiyetle sürekli Allah'a yönelen bir kimseydi.

Hz. Dâvûd'un ذَا الْاَيْدِ (ze'l-eyd) sıfatı, ona ihsân edilen ve hem maddî hem mânevî sahada güç ve saltanatının büyüklüğüne işaret eden bedenî kuvvet, askerî ve siyasî kuvvet, ahlâkî kuvvet ve ibâdet kuvvetini haber verir. O, böyle bir güce sahip olmakla birlikte, bunları kendisine ikram edenin Allah Teâlâ olduğunu bildiği için hep O'na yönelir, O'na sığınır, O'na yalvarır ve O'ndan yardım isterdi.

Hz. Dâvûd'la ilgili açıklama şöyle devam ediyor:

اِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْاِشْرَاقِۙ ﴿١٨﴾ وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةًۜ كُلٌّ لَهُ اَوَّابٌ ﴿١٩﴾

18. Biz, dağları onun emrine verdik de, akşam sabah onunla birlikte Allah'ın sınırsız kudret ve yüceliğini tesbih ederlerdi.

19. Etrafında toplanan kuşları da. Hepsi birden tesbih, duâ ve yakarışlarla Allah'a yönelir, O'nun iradesine boyun eğerlerdi.

اَلْعَشِيُّ (aşiyy) ve اَلْاِشْرَاقُ (işrâk) kelimelerinden, Hz. Dâvûd'un güneşin battığı ve doğduğu vakitlerde ibâdet ettiği anlaşılır.

Gelen âyet-i kerîmede Dâvûd (a.s.)'ın üç önemli vasfı dile getirilir:

وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَاٰتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصْلَ الْخِطَابِ ﴿٢٠﴾

20. Biz onun hâkimiyetini güçlendirdik; kendisine hikmet, nübüvvet, adâletle hükmetme ve yerli yerince söz söyleme kâbiliyeti verdik.

Birincisi; "teşdîd-i mülk": اَلشَّدُّ (şedd), tutmak, elin tuttuğunu sağlam bir şekilde tutması mânasına gelir. Bu, menfaat veya zarar kasdı ile olabilir. Burada menfaat için kullanılmıştır. Teşdîd-i mülk ise saltanat ve hükümdarlığın kuvvetlendirilmesi, güçlü kılınması demektir. Hz. Dâvûd'un hükümranlığı sağlam ve güçlüydü. Allah Teâlâ zararlı şeylerden ve düşmanların kendine galebesinden onu korumuştu. O, hikmet ve sağduyu ile hükümranlığını devam

ettirmiştir. (İbn Âşûr, *et-Tahrîr ve't-tenvîr,* XXIII, 229)

İkincisi; "hikmet", eşyanın hakikatini tanımak ve işleri gereği üzere yapmak demektir. Hz. Dâvûd'a hikmet, peygamberlik, ilim ve amelde sağlamlık verilmiştir. Bir mânaya göre ona Zebûr ve şeriat ilmi lutfedilmiştir.

Üçüncüsü; "fasl-ı hitâb", söz kesimi, hakkı bâtıldan ayırarak tartışmayı ayırt edip kesme kabiliyeti, kesip atan ayırt edici söz, dinleyeni ilave bir açıklamaya muhtaç etmeyecek açık ve beliğ söz mânalarına gelir. Konuşurken iki kıssa veya iki mevzu arasını ayıran söze de fasl-ı hitâb denilir. Kelimede, hâdiseyi tam olarak anlamak ve verdiği hükümde isâbet etmek; söz ve hükümde gerçekçi ve iş bitirici olmak anlamları da vardır. (Taberî, *Câmi'u'l-beyân,* XXIII, 165)

Şimdi, Hz. Dâvûd'a bahşedilen tüm bu özellikleri uygulamalı olarak gösteren çok güzel bir misâl geliyor:

وَهَلْ اَتٰيكَ نَبَؤُا الْخَصْمِ اِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ ﴿٢١﴾ اِذْ دَخَلُوا عَلٰى
دَاوُدَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصْمَانِ بَغٰى بَعْضُنَا عَلٰى بَعْضٍ
فَاحْكُمْ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ وَاهْدِنَا اِلٰى سَوَاءِ الصِّرَاطِ ﴿٢٢﴾ اِنَّ
هٰذَا اَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعْجَةً وَلِيَ نَعْجَةٌ وَاحِدَةٌ فَقَالَ اَكْفِلْنِيهَا
وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ ﴿٢٣﴾ قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعْجَتِكَ اِلٰى
نِعَاجِهِ وَاِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ اِلَّا
الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَا هُمْ وَظَنَّ دَاوُدُ اَنَّمَا
فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَاَنَابَ ﴿٢٤﴾ فَغَفَرْنَا لَهُ ذٰلِكَ وَاِنَّ
لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفٰى وَحُسْنَ مَاٰبٍ ﴿٢٥﴾ يَا دَاوُدُ اِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي
الْاَرْضِ فَاحْكُمْ بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوٰى فَيُضِلَّكَ عَنْ
سَبِيلِ اللّٰهِ اِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ ﴿٢٦﴾

21. Rasûlüm! Sana o dâvacıların haberi ulaştı mı? Hani onlar duvardan tırmanarak Dâvûd'un husûsî makam odasına dalıvermişlerdi.

22. Yanına izinsiz girdikleri için, Dâvûd onlardan korktu. "Korkma!" dediler, "biz biri diğerine haksızlık yaptığını iddia eden iki dâvalıyız. Aramızda adâletle hükmet, haktan uzaklaşma ve bize doğru yolu göster."

23. İçlerinden biri meseleyi arzetti: "Şu adam benim kardeşimdir. Onun doksan dokuz koyunu, benim ise sadece bir koyunum var. Böyleyken "Onu

da bana ver" dedi ve tartışmada baskın çıktı."

24. Dâvûd dedi ki: "Bu adam, senin tek koyununu kendi koyunlarına katmak istemekle sana haksızlık yapmıştır. Doğrusu aralarında ticârî ortaklık bulunanların çoğu birbirlerine haksızlık ederler. Ancak iman edip sâlih ameller işleyenler müstesnâ; ama onlar da ne kadar azdır." Dâvûd, kendisini imtihan ettiğimizi anladı ve derhal Rabbinden bağışlanma diledi, eğilerek secdeye kapandı ve bütün içtenliğiyle Allah'a yöneldi.

25. Biz de onu bağışladık. Onun yanımızda bir yakınlığı, değeri ve güzel bir geleceği vardır.

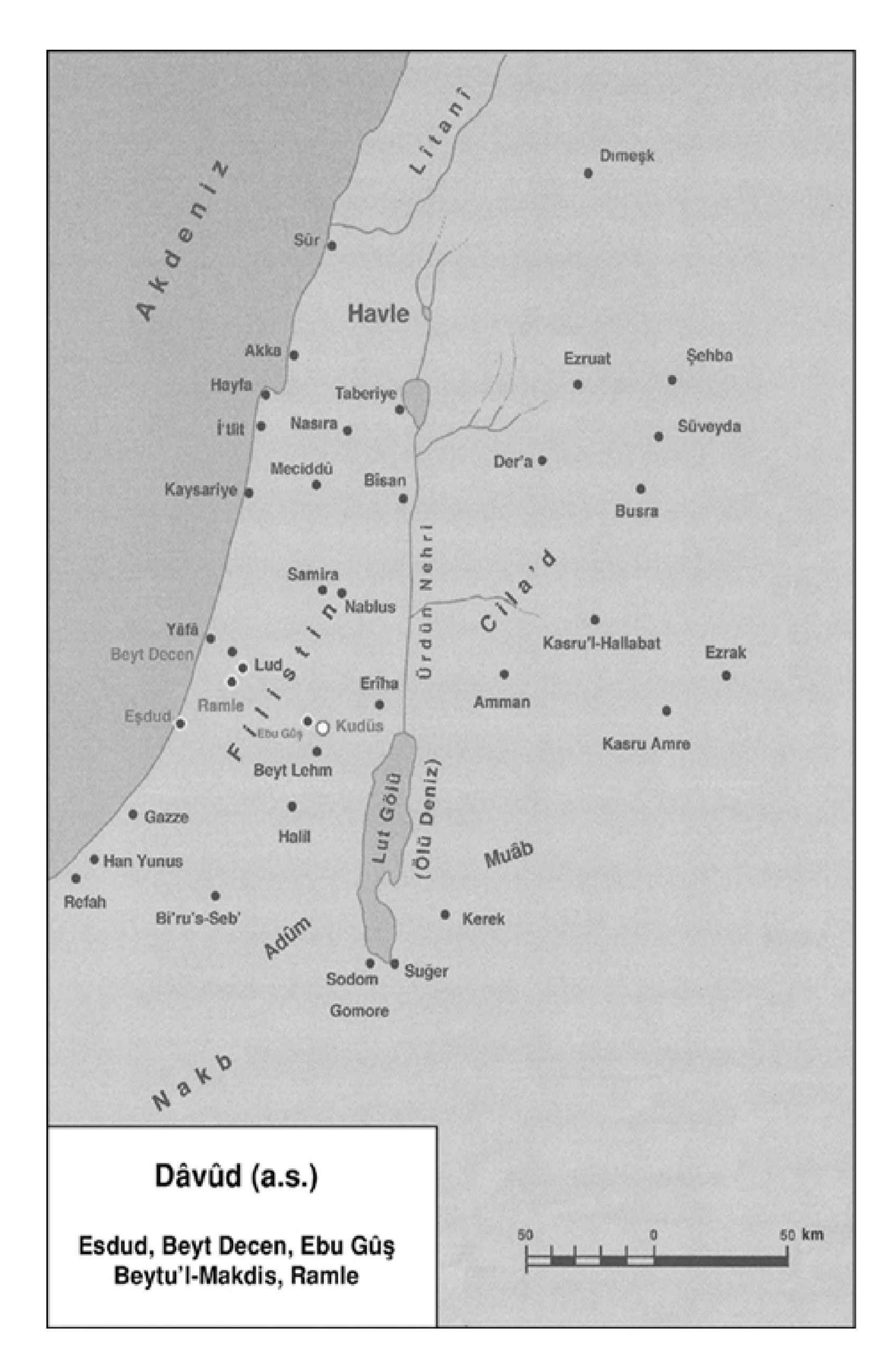
26. Ey Dâvûd! Biz seni yeryüzünde halîfe yaptık. Öyleyse sen de insanlar arasında hak ve adâletle hükmet. Nefsinin arzu ve tamayüllerine uyma ki, bunlar seni Allah'ın yolundan saptırmasın. Allah yolundan sapanlara gelince, hesap gününü unutmaları sebebiyle, onlara pek şiddetli bir azap vardır.

Anlatılan olaya ve Hz. Dâvûd'un meseleye yaklaşım tarzına baktığımız zaman, akabinde Dâvûd (a.s.)'ın istiğfar etmesini gerektirecek şu husus dikkatimizi çeker:

Hz. Dâvûd, hüküm vermede aceleci davranmış ve karşı tarafı hiç dinlemeden kararını vermişti. Halbuki meselenin bütün vechesi veya bir kısmı, karşı taraf dinlenildiği takdirde değişebilir; haklı zannedilen haksız, haksız görülen de haklı çıkabilirdi. Bunun için Dâvûd (a.s.), dâvacıların ayrılmasının hemen ardından hatâ yaptığını anladı ve bunun ilâhî bir imtihan olduğunu fark ederek derhal secdeye kapandı; tevbe ve istiğfarda bulundu. Allah Teâlâ da kendisini affetti. Bu gibi durumlar, peygamberlere bile Allah Teâlâ karşısındaki acziyetlerini idrâk ettirmek ve onlara tâbi olanların tâkip edeceği usûl ve hikmetlerin teşekkülünü sağlamak hikmetine binâen vuku bulan hâdiselerdir. Bu durum, onların peygamberliğine ve ismet sıfatlarına asla halel getirmez. Aslında, dikkatli bir nazarla baktığımızda, peygamberlerin yaptıkları hatâ şeklinde görünen hâdiselerin, bizler de aynı hatâya düştüğümüzde nasıl hareket etmemiz gerektiğini göstermek için vuku bulduğunu anlayabiliriz.

Gelen dâvacıların imtihan maksadıyla ve insan sûretinde gelen iki melek olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü bunlar izinsiz ve normal olmayan yollarla içeri giriyorlar, hem Hz. Dâvûd'a hüküm soruyorlar, hem de onu "Doğruluktan sapma!" diyerek uyarıyorlar. Bu uyarı, muhâkemeden asıl beklenenin tarafsızlık olduğuna ve bu keyfiyeti kaybettiğinde yargının da mânasını yitirmiş olacağına dikkat çekmektedir. Gelenler melek oldukları için söz konusu ikaz, aynı zamanda bir terbiye maksadı taşımaktadır. "Bize de doğru yolu göster" ifadesi ise

mahkeme sırasında hâkimin tarafları, ifadelerinde dürüst davranmaları, bile bile haksız iddialar ileri sürmekten, gerçeği saklamaktan kaçınmaları yönünde uyarılar yapmasının uygun olacağına işaret eder. Böylece Kur'ân-ı Kerîm'in, geçmişteki bir hâdiseyi naklederken kendi muhataplarını terbiyeyi hedefleyen noktaları öne çıkarmaya husûsî bir itinâ gösterdiği dikkat çekmektedir.

Evet, insan hayatını düzenlerken ve insanlar arasındaki meseleleri karara bağlarken ilâhî buyruklara harfiyen uyup hak, hukuk ve adâletten ayrılmamak gerekir. Çünkü:

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا ذٰلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ
كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ ﴿٢٧﴾ اَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ اٰمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْاَرْضِ اَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ ﴿٢٨﴾

27. Biz göğü, yeri ve bunların arasında bulunan şeyleri boşuna, gâyesiz ve insanlar Allah'ın emrini bırakıp kendi arzularına göre davranabilsinler diye yaratmadık. Böyle bir düşünce, sadece inkârcıların zannından ibarettir. Girecekleri cehennem ateşinden dolayı vay hâline o kâfirlerin!

28. Yoksa biz iman edip sâlih ameller işleyenlere, yeryüzünde bozgunculuk yapanlarla aynı muâmeleyi mi yapacağız? Yahut kalpleri Allah saygısıyla dopdolu olup O'na karşı gelmekten sakınanları, günah işleyip yoldan çıkanlarla bir mi tutacağız?

Göklerin, yerin ve bunlar arasında bulunan varlıkların esas yaratılış maksadı, dünyada insanları imtihana tâbi tutmak, âhirette de iyilere mükâfatlarını, kötülere de cezalarını vermektir. Yani asıl maksat geçici dünya hayatı değil, âhirettir. (bk. Yûnus 10/4) İşte Kur'an, âhiret âlemini ve orada iyilerle kötülerin durumunu açıkça haber veren bir rehberdir; ebedî yol haritasıdır:

كِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ اِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا اٰيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ اُولُوا الْاَلْبَابِ ﴿٢٩﴾

29. Bu Kur'an feyiz ve bereket yüklü öyle şerefli bir kitaptır ki, onu sana, insanlar âyetleri üzerinde derin ve etraflıca düşünsünler ve temiz akıl sahipleri ondan gereken ders ve öğüdü alsınlar diye indiriyoruz.

Kur'ân-ı Kerîm'in şeref, feyiz ve bereketinden istifade edebilmek için iki şartı yerine getirmek gerekir:

• İmanla birlikte onun âyetleri üzerinde "tedebbür" etmek,

• Yine onun âyetlerini "tezekkür" etmek.

Tedebbür; sahibini, istenilen mânaları anlayıp kavramaya ulaştıran düşünce, tefekkür ve teemmül mânasına gelir. Böyle bir tefekkür ancak, lafızları az, fakat bu lafızlara yerleştirilen mânalar oldukça çok olan sözleri anlamada söz konusudur. Bu şekildeki sözler üzerinde düşünceyi yoğunlaştırdıkça hiç de basit olmayan daha değişik ve orijinal mânalar ortaya çıkar. (İbn Âşûr, *et-Tahrîr ve't-tenvîr,* XXIII, 252)

Tezekkür ise zihnin bilinen bir şeyi hatıra getirmesi mânasını taşır. İşte Kur›an insanlara, güçleri nispetinde mânalarını düşünmeleri ve gizliliklerini keşfetmeleri için indirilmiştir. Onun âyetleri okunup hatırlandıkça,

nasihatlerinden öğüt almak, ikazlarını dikkate alarak gafleti dağıtmak ve mânevî bir uyanıklığa erişmek mümkün olabilecektir. Zira tezekkür ile kalp üzerindeki perdeler kalkacak, ruhlar âlemine varılacak, böylece ruh, cisimler âleminde bulamadığı ezelî tevhid ve mârifet sırlarını bulup ona kavuşmuş olacaktır. Tedebbür tezekküre götürür. Diğer bir ifadeyle tezekkür, tedebbürün neticelerinden biridir.

Kur›an âyetleri üzerinde tedebbür ve tefekkürün emredilmiş olması, onun mânalarını bilmenin önemli ve gerekli olduğuna işaret eder. Zira Kur'an'dan ancak bu yolla istifade edebilmek mümkündür. Ayrıca bu, Kur'an'ı tertil ile okumanın acelece okumaktan daha faziletli olduğunu gösterir. Zira süratli okurken âyetlerin mânalarını doğru dürüst düşünebilmek oldukça zordur.

Şimdi yine, Allah'ın buyruklarını anlayıp tatbik ederek dâimâ O'na yönelen güzel bir kul olmanın muşahhas örneklerinden biri sunulmak üzere buyruluyor ki:

Ne Güzel Kul

وَوَهَبْنَا لِدَاوُدَ سُلَيْمٰنَ نِعْمَ الْعَبْدُ اِنَّهُ اَوَّابٌ ﴿٣٠﴾ اِذْ عُرِضَ
عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ الصَّافِنَاتُ الْجِيَادُ ﴿٣١﴾ فَقَالَ اِنّ۪ي اَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ
عَنْ ذِكْرِ رَبّ۪ي حَتّٰى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ ﴿٣٢﴾ رُدُّوهَا عَلَيَّ فَطَفِقَ
مَسْحًا بِالسُّوقِ وَالْاَعْنَاقِ ﴿٣٣﴾

30. Biz, Dâvûd'a Süleyman'ı lutfettik. O ne güzel bir kuldu. Gerçekten o, tam bir teslimiyet ve samimiyetle sürekli Allah'a yönelir dururdu.

31. Bir ikindi vakti ona, tek ayağını tırnağı üzere kaldırıp diğer üç ayağı üzerinde duran ve süratli koşan safkan atlar arz edilmişti.

32. Süleyman: "Benim bu atlara ve güzel şeylere olan sevgim, ancak bana Rabbimi hatırlattıkları ve O'nun adını yaymaya hizmet ettikleri içindir" dedi. Ve atlar koşup, tozdan perdelerin arkasında görünmez oluncaya kadar onları hayranlıkla seyretti.

33. Ardından, "Onları bana geri getirin" diye emretti. Atlar gelince, onların bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı.

Hz. Süleyman, savaşlarda ve başka hizmetlerde kulanılmak üzere at besletir; idman yaptırılması için onların koşturulmasını emrederdi. Bazan kendisi de buna nezâret ederdi. Yine bir ikindi vakti onların bakım ve idmanlarına nezâret etmiş ve "Ben bunları nefsim için değil, Allah'ı zikretme, O'nun zikredilmesini sağlama ve dinini güçlendirme bakımından seviyorum" demişti. Atlara sevgisi ve onlarla meşguliyeti, namazını veya virdini aksatmasına sebep olmamıştı. Nihâyet o atlar, koşup toz perdelerinin arkasına gizlendiler. Veya güneş battı, görünmez oldular. Yahut ahırlara çekildiler. Süleyman (a.s.), atların getirilmesini emretti ve onların bacaklarını, boyunlarını sıvazlamaya başladı. Okşadı, tımarlarına îtinâ gösterdi.

Anlaşıldığı kadarıyla her ne kadar Süleyman (a.s.), atları ve diğer dünya malını Allah'ı zikir ve O'nun dinini yüceltmek için sevdiğini söylese de, bir peygamber olarak dünyayı sevdiğini dile getirmesi Allah muhabbeti karşısında bir zelle husûsiyeti taşımış olmalıdır ki, Cenâb-ı Hak onu canıyla ve malıyla imtihana tâbi tuttu. Bir anda bütün kudretini ve malını elinden aldı; hiçbir şeyi kalmadı:

وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمٰنَ وَاَلْقَيْنَا عَلٰى كُرْسِيِّه۪ جَسَدًا ثُمَّ اَنَابَ ﴿٣٤﴾ قَالَ

الْوَهَّابُ ﴿٣٥﴾ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ

34. Biz Süleyman'ı da imtihan ettik ve onu tahtı üzerinde âdeta ruhsuz bir ceset hâlinde bıraktık. Sonra o bize yöneldi.

35. Şöyle yalvardı: "Rabbim beni bağışla ve bana, benden sonra hiç kimseye nasip olmayacak bir mülk ve saltanat ihsân eyle! Şüphesiz bütün nimetleri bağışlayan, lutufları bol olan yalnız sensin!"

Hz. Süleyman'ın tâbi tutulduğu imtihanla alakalı şu bilgiler nakledilir:

• Süleyman (a.s.), Mescid-i Aksâ'yı yaptırdığı sırada, getirdiği sanatkârlar içinde sanatların hîlelerini bilen birtakım şeytanların kurdukları bir ihtilâl yüzünden bir süre nüfûzunu kaybetmiş, yahut tahtından ayrı kalmış; böylece tahtında, ya kendisi kuvvetsiz bir ceset hâlinde hükümsüz kalmış, yahut tahtı da işgâl edilip yerine kırk gün kadar heykel gibi birisi oturtulmuştu.

• Süleyman (a.s.), hanımlarının her birinden oğlan çocuğu olmasını ve bunların da Allah yolunda kâfirler ile cihâd etmelerini istemişti. Fakat "inşallah" diyerek Allah'ın ismini anmayı unuttu. Bunun üzerine ancak bir hanımından sakat bir oğlu dünyaya geldi. (Buhârî; Enbiyâ 40; Müslim, Eymân 23)

• Hz. Süleyman, şiddetli bir hastalıkla imtihân edildi. Tahtının üstünde cansız bir ceset gibi kaldı.

Sonra Allah'ın lutfuyla kendisine tekrar eski hâli bahşedildi. Rabbine yöneldi, O'ndan bağışlanma diledi. Kendisinden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümranlık istedi. Yalnız onun bu talebi, başkalarına karşı övünmek için değil; zamanındaki din düşmanı zâlim pâdişahları zelîl etmek içindi. Yine onun bu talebinin, öldükten sonra insanların "Dünya mülkünün vefâsı olsaydı, Süleyman'a olurdu!" demesi, böylece kimsenin dünya saltanatına hırs ve rağbeti kalmaması içindi.

Süleyman (a.s.), dünya mülk ve saltanatını da âhiret sermayesi yapma niyetiyle hareket ettiği için ilâhî lutfa nail oldu:

فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ ﴿٣٦﴾ وَالشَّيَاطِينَ
كُلَّ بَنَّاءٍ وَغَوَّاصٍ ﴿٣٧﴾ وَآخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٣٨﴾ هٰذَا
عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٩﴾ وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفٰى
وَحُسْنَ مَآبٍ ﴿٤٠﴾

36. Bunun üzerine biz de rüzgârı onun hizmetine verdik. Rüzgâr onun emriyle istediği yere tatlı tatlı eserdi.

37. Binalar kuran, dalgıçlık yapan şeytanları da emrine boyun eğdirdik.

38. Ayrıca demir zincirlerle birbirlerine bağlanmış daha nice yaratıkları da...

39. Şöyle buyurduk: "Bu nimetler, sana bizim armağanımızdır. İstersen sen de bundan başkalarına verebilirsin, istersen elinde tutarsın; her iki durumda da sana hesap sorulmayacak!"

40. Doğrusu, onun yanımızda bir yakınlığı, değeri ve güzel bir geleceği vardır.

38. âyetteki "**demir zincirlerle birbirlerine bağlanmış başka nice yaratıklar"** ifadesine iki farklı mâna verilir:

• Bunlar Süleyman (a.s.)'ın elinde bulunan köle ve esirlerdir. Hz. Süleyman, köle ve esirleri iş yapmaları ve kaçmamaları için bağlatmıştır.

• Bazı cinler, Hz. Süleyman'ın emrine karşı gelmişlerdi. Bu yüzden çalışmaları ve cezalandırılmaları için zincire vurulmuşlardı. Çoğunluk bu görüşü kabul eder.

Hz. Süleyman, kendisine lutfedilen bu kadar büyük bir zenginlik ve saltanata rağmen, dâimâ huşû, tevâzu ve vecd içinde bir kulluk hayâtı yaşayıp kalbini dünyadan müstağni kılmayı bilmiştir. Nitekim O'nun bu faziletini beyân için: "Süleyman (a.s.) kendisine bahşedilen mülke rağmen Allah'a duyduğu huşû sebebiyle, ölünceye kadar başını semâya kaldırmamıştır" buyrulur. (İbn Ebî Şeybe, *Mûsânnef*, VIII, 118)

Bunun gibi, tam bir teslimiyet ve samimiyet içerisinde Allah'a yönelip dünya hayatının tabiatından kaynaklanan hastalık, ölüm, kıtlık, sel, yangın gibi belâlara sabretmenin canlı bir misâlini vermek üzere buyruluyor ki:

Ayağını Yere Vur

وَاذْكُرْ عَبْدَنَٓا اَيُّوبَۢ اِذْ نَادٰى رَبَّهُٓ اَنّ۪ي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ بِنُصْبٍ وَعَذَابٍۜ ﴿٤١﴾
اُرْكُضْ بِرِجْلِكَۚ هٰذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ ﴿٤٢﴾ وَوَهَبْنَا لَهُٓ اَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ
مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرٰى لِاُو۬لِي الْاَلْبَابِ ﴿٤٣﴾

41. Rasûlüm! Kulumuz Eyyûb'u da hatırla. Hani o Rabbine: "Şeytan bana hastalığım sebebiyle yorgunluk, bitkinlik ve acı vermektedir" diye serzenişte bulundu.

42. Ona: "Ayağını yere vur. İşte sana yıkanacağın, içip şifa bulacağın serin bir su!" dedik.

43. Katımızdan bir rahmet ve selim akıl sahipleri için bir öğüt olmak üzere biz ona ailesini ve bir o kadarını daha bağışladık.

Ağır bir hastalığa yakalanan Eyyûb (a.s.), uzun bir zaman sabretti; âfiyet ve şifa için ellerini açıp Rabbine yalvarmaktan bile hayâ etti. Neticede şeytan ona içten ve dıştan iyice musallat olup sıkıntı vermeye başladı. Şeytan bir taraftan kendine, "Sen peygamber olsan böyle bir musîbete maruz kalır mıydın?" diye sıkıştırırken, bir taraftan da hanımına ve etrafındaki insanlara, aynı minval üzere vesveseler vermekteydi. Neticede Hz. Eyyûb, Rabbinden âfiyet diledi. Cenâb-ı Hak ona hemen şifa vermedi. Yerden kıpırdayamayacak kadar ağır hasta idi. Belki ancak ayağını kıpırdatabilecek kadar bir gücü vardı. İşte Allah Teâlâ, Eyyûb'den şifa bulması istikâmetinde kul olarak kendine düşen vazîfeyi yerine getirmesini, tüm gücünü kullanarak ayağını yere vurmasını emretti.

Hz. Eyyûb, ayağını yere vurunca oradan temiz, berrak, soğuk bir su fışkırdı. Onunla yıkandı, ondan içti ve böylece şifa buldu. Cenâb-ı Hak ona hem sıhhatini, hem ehlini, malını ve mülkünü, hem de onların bir o kadarını daha verdi. Bol bol ihsânlarda bulundu. (bk. Enbiyâ 21/84)

Şimdi de, Hz. Eyyûb'un, hastalığın verdiği sıkıntının zoruyla yaptığı bir yemine ve onun kefâretine atıfta bulunuluyor:

وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَاضْرِبْ بِه۪ وَلَا تَحْنَثْۜ اِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًاۜ نِعْمَ الْعَبْدُۜ اِنَّهُٓ اَوَّابٌ ﴿٤٤﴾

44. Eyyûb'un yemini vardı. Ona: "Eline bir demet sap al, onunla hanımına vur da yemini bozma" dedik. Gerçekten biz onu sıkıntılara karşı sabırlı bulduk. O ne güzel bir kuldu. Doğrusu o, tam bir teslimiyet ve samimiyetle sürekli Allah'a yönelir dururdu.

Anlatıldığına göre Eyyûb (a.s.), hanımının bir hatâsından dolayı sıhhate kavuştuğunda ona yüz değnek vurmaya yemîn etmişti. Ancak hanımının O'na karşı hizmet ve fedâkârlığı büyüktü. Bu sebeple Allah Teâlâ, yüz tâne ekin sapından oluşan bir demetle bir kere vurulmasını kâfi görerek onlara merhamet buyurdu. Böylece burada insanlara, özellikle kocalara hanımlarına karşı muâmelede bir sadakat, vefâ, şefkat ve zarafet dersi de verilmiş oldu. Bu sebepledir ki, âyet-i kerîmedeki ruhsat, şer'î ceza ve yeminlerde "Eyyûb ruhsatı" adıyla devam etmektedir.

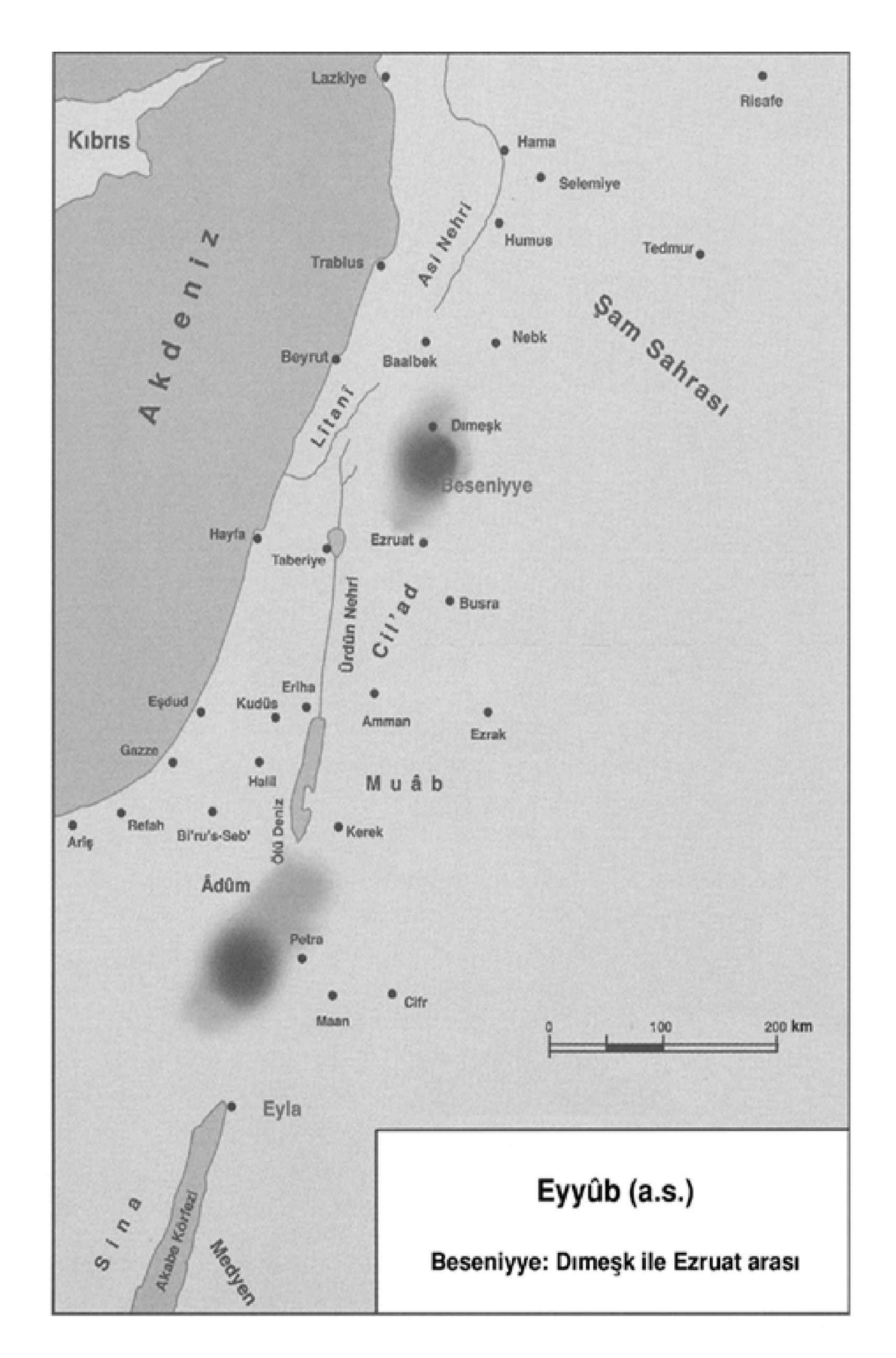
Allah'ın dini yaşama, yayma ve bu uğurda mücâdelede mü'minlere yol gösterecek emsalsiz misâller olarak:

وَاذْكُرْ عِبَادَنَٓا اِبْرٰهٖيمَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ اُو۬لِي الْاَيْدٖي وَالْاَبْصَارِ ﴿٤٥﴾

الْمُصْطَفَيْنَ الْاَخْيَارِ ﴿٤٧﴾ اِنَّٓا اَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِۚ ﴿٤٦﴾ وَاِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ

45. Rasûlüm! Kuvvet, sağlam bir irade, derin bir görüş ve anlayış sahibi kullarımız İbrâhim, İshâk ve Yâkub'u da hatırla.

46. Biz onları, özellikle âhiret yurdunu düşünen ihlâslı kimseler kıldık.

47. Hiç şüphesiz onlar bizim katımızda seçkin, tertemiz ve hayırlı kullardandı.

İsmi geçen üç peygamberin şu üç ortak özelliğine dikkat çekilir:

Birincisi; “eydî ve ebsâr sahibi olmaları”: اَلْاَيْد۪ي (eydî), dinde, dîni yaşama ve yaşatmada kuvvet demektir. اَلْاَبْصَارُ (ebsâr) ise, basîret olarak bilinen fikrî kuvvet, Allah’ın hükümlerini uygulamada ve rızâsını kazanmada basîretli davranmak, gözü ve gönlü açık olmak demektir. (İbn Âşûr, *et-Tahrîr ve’t-tenvîr,* XXIII, 276) Bu özellik, onların elleriyle güzel işler yaptıklarını, sağlıklı görüş ve doğru düşünce sahibi olduklarını ortaya koymaktadır. Peygamberlerin kuvvet sahibi olarak vasıflandırılmalarının sebebi, onların sâlih ameller yapma ve günahlardan korunma hususunda güçlü olmalarıdır. Basîret sahibi olmalarına gelince, kastedilen sadece gözlerin görmesi değil, hakkı görerek tanımalarıdır. (Mevdûdî, *Tefhîmu’l-Kur’an,* V, 82)

İkincisi; “dâr zikriyle seçilmiş olmaları”: Allah Teâlâ onları, nefsin kirlerinden temizlemiştir. Bu sebeple onların nefisleri, insana ârız olan bütün ayıplardan temiz hâle gelmiştir. Bu seçme, peygamberlik için lâzım olan ismet mânasındadır. “İsmet”, Allah’ın, peygamberine verdiği bir kuvvettir ki, bu kuvvet sayesinde peygamberler ister kasten ister hatâen olsun bütün büyük günahlardan, nefreti ve küçük düşmeyi gerektirecek her türlü davranışlardan korunurlar. اَلدَّارُ (dâr), âhiret âlemidir. Peygamberler, âhireti hep akıllarında tutar, asla unutmaz ve âhireti bir tarafa bırakıp dünyaya yönelmezler. Himmet, inâyet ve gayretlerini teksif ettikleri yegane yer, âhirettir. Onların başarılı olmaları, kalplerinde dünyaya meyletmekten eser kallmayıp, tüm çabalarının âhirete yönelik olması dolayısıyladır. Onlar, âhireti hem kendileri hatırlar hem de başkalarına hatırlatırlardı.

Üçüncüsü, اَلْمُصْطَفَيْنَ الْاَخْيَارِ (el-Mustafayna’l-ahyâr): Allah Teâlâ o peygamberleri kulları arasından özellikle seçmiş, tertemiz yapmış, onları kendine yaklaştırmış ve onları en hayırlı kimseler kılmıştır.

Bununla birlikte:

وَاذْكُرْ اِسْمٰع۪يلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِۜ وَكُلٌّ مِنَ الْاَخْيَارِۜ ﴿٤٨﴾

48. İsmâil’i, Elyesa‘ı, Zülkifl’i de hatırla. Onların hepsi de hayırlı insanlardı.

Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz’e, önceki peygamberleri hatırlamasının emredilmesi; tebliğde onların yolunu takip etmesi, mânen onlarla birlikte yaşaması, onların sabırlarını ve Allah’ın onlara merhametini düşünmesi içindir. Onun, yalancı ve sapık olan toplumundan gördüğü sıkıntılara karşı sabretmesini sağlamaktır.

Bütün bu anlatılanlar nihâî olarak tek bir hedefe işarette bulunur:

هٰذَا ذِكْرٌ ۜ وَاِنَّ لِلْمُتَّق۪ينَ لَحُسْنَ مَاٰبٍۙ ﴿٤٩﴾ جَنَّاتِ عَدْنٍ
مُفَتَّحَةً لَهُمُ الْاَبْوَابُۚ ﴿٥٠﴾ مُتَّكِـ۪ٔينَ ف۪يهَا يَدْعُونَ ف۪يهَا بِفَاكِهَةٍ
كَث۪يرَةٍ وَشَرَابٍ ﴿٥١﴾ وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ اَتْرَابٌ ﴿٥٢﴾
هٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٥٣﴾ اِنَّ هٰذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِنْ نَفَادٍۚ ﴿٥٤﴾

49. Bunlar bir öğüttür, hatırlatmadır. Kalpleri Allah saygısıyla dopdolu olup O'na karşı gelmekten sakınanları gerçekten güzel bir âkibet, çok hoş bir dönüş yeri beklemektedir:

50. Kapıları kendilerine ardına kadar açılmış sonsuz nimet ve ebedî mutluluk diyarı olan Adn cennetleri.

51. Orada koltuklar üzerine yaslanıp otururlar, canlarının çektiği her çeşit meyve ve içecekten isterler.

52. Yanlarında da bakışlarını sadece kocalarına dikmiş aynı yaşta dilberler vardır.

53. İşte hesap gününde size verileceği müjdelenen nimetler bunlardır.

54. Bunlar, sizin için hazırladığımız nimetlerdir ki, sonsuza kadar bitmek tükenmek bilmez!

Kur'an'ın öğüt ve uyarılarını dikkate alıp, dinin haram ve helâlleri çerçevesinde kulluk yapan takvâ sahibi kulları bekleyen güzel akıbet böyledir. Peki, Rablerine karşı gelip azgınlaşanların sonu nasıl olacak:

Ne Kötü Dönüş Yeri

هٰذَاۜ وَاِنَّ لِلطَّاغ۪ينَ لَشَرَّ مَاٰبٍۙ ﴿٥٥﴾ جَهَنَّمَۚ يَصْلَوْنَهَاۚ فَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿٥٦﴾
هٰذَاۙ فَلْيَذُوقُوهُ حَم۪يمٌ وَغَسَّاقٌۙ ﴿٥٧﴾ وَاٰخَرُ مِنْ شَكْلِه۪ٓ اَزْوَاجٌ ﴿٥٨﴾

55. Evet, bunlar takvâ sahipleri içindir. İsyânkâr azgınlara gelince, onları çok kötü bir dönüş yeri beklemektedir:

56. Cehennem! Yanıp kavrulmak için oraya girecekler. Ne kötü bir döşek!

57. İşte budur onların cezası! Tatsınlar bakalım onu: kaynar suları ve kopkoyu irinleri!

58. Daha buna benzer nice azap çeşitlerini!

Kur'ân-ı Kerîm'de zaman zaman hatırlatılan cehennemliklerin kendi aralarındaki kavgaları burada bir kez daha sahnelenir:

هٰذَا فَوْجٌ مُقْتَحِمٌ مَعَكُمْۚ لَا مَرْحَبًا بِهِمْۜ اِنَّهُمْ صَالُوا النَّارِ ﴿٥٩﴾
قَالُوا بَلْ اَنْتُمْ لَا مَرْحَبًا بِكُمْۜ اَنْتُمْ قَدَّمْتُمُوهُ لَنَاۚ فَبِئْسَ الْقَرَارُ ﴿٦٠﴾
قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هٰذَا فَزِدْهُ عَذَابًا ضِعْفًا فِي النَّارِ ﴿٦١﴾

59. Cehennem bekçileri, azgınların elebaşılarına: "Bunlar, dünyada sizi körü körüne takip ettikleri için şimdi sizinle beraber ateşe girecek bir gürûhtur" diyecekler. Elebaşılar da: "Rahat yüzü görmesinler!" diye karşılık verecekler. Elbette bunlar da cehenneme girecek, orada yanıp kavrulacaklardır.

60. Onlara körü körüne uyanlar ise: "Asıl siz rahat yüzü görmeyin. Bu azabı bizim başımıza getiren sizsiniz. Ne kötü yer burası!" diye inleyecekler.

61. Sonra Allah'a yönelerek: "Rabbimiz bunu bizim başımıza kim getirdiyse, onun cehennemdeki azabını kat kat artır!" diye feryat edecekler.

Dünyada kâfir ve azgın liderlerin peşlerinden körü körüne giden taklitçi gruplar, orada da yine liderlerinin peşini bırakmayacak ve hep birlikte cehenneme gireceklerdir. Her ne kadar birbirlerinden hoşlanmasalar da, birbirlerine lânet okusalar da bu, haklarında verilmiş kararı değiştirmeyecektir. (bk. A'râf 7/38-39; Sebe' 34/32-33)

Cehennemlikleri şaşırtacak bir başka durum da şudur:

وَقَالُوا مَا لَنَا لَا نَرٰى رِجَالًا كُنَّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْاَشْرَارِ ﴿٦٢﴾
اَتَّخَذْنَاهُمْ سِخْرِيًّا اَمْ زَاغَتْ عَنْهُمُ الْاَبْصَارُ ﴿٦٣﴾ اِنَّ ذٰلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُمُ اَهْلِ النَّارِ ﴿٦٤﴾

62. Sonra diyecekler ki: “Dünyada iken kendilerini kötü saydığımız ve kendilerine hiç değer vermediğimiz bir kısım insanları burada, cehennemin içinde niçin göremiyoruz?”

63. “Yoksa onlar değerli insanlardı da, biz yanlışlıkla mı onlarla alay edip durduk? Veya buralarda bir yerde de gözümüzden mi kaçtılar?”

64. İşte cehennemlikler arasındaki bu atışmalar, böyle tartışmalar kesinlikle gerçekleşecektir.

Cehennemde azgınların, görmek isteyip de göremedikleri kimseler, dünyada değer vermedikleri, hor gördükleri ve kendileriyle alay ettikleri fakir müslümanlardır. O azgınlar, âhirete kesinlikle inanmıyorlardı. -Faraza- böyle bir şey olsa, kendilerinin yine üstün bir mevkide ve nimetler içinde olacaklarını iddia ediyorlardı. (bk. Kehf 18/36) Fakat cehennem gerçeği ile karşılaşınca, asıl değersiz olanların ve hor görülmeyi hak edenlerin kendileri olduğunu anlarlar.

İşte tüm insanlığın asla değişmesi mümkün olmayan gerçeklerle uyarılmaya ne kadar ihtiyâcı vardır. Bu sebeple:

قُلْ اِنَّمَا اَنَا مُنْذِرٌ وَمَا مِنْ اِلٰهٍ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٦٥﴾ رَبُّ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ ﴿٦٦﴾ قُلْ هُوَ نَبَؤٌا
عَظِيمٌ ﴿٦٧﴾ اَنْتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ ﴿٦٨﴾

65. Rasûlüm! De ki: “Ben ancak bir uyarıcıyım. Her şeyi kudretine boyun eğdiren tek bir Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur.”

66. “O, göklerin, yerin ve bunlar arasında bulunan her şeyin Rabbidir. O, karşı konulamaz kudret sahibidir ve çok bağışlayıcıdır.”

67. De ki: “Kur’an’ın bildirdiği bu gerçekler, pek büyük ve çok önemli bir haberdir.”

68. “Siz ise buna gereken ilgiyi göstermiyor, ondan yüz çeviriyorsunuz.”

Bütünüyle Kur’an hem de onun dünya ve âhirete ait verdiği bilgiler en büyük haberdir. Bu bakımdan muhataplar bu bilgileri ciddiye alıp onların önemini iyi anlamak durumundadırlar. Çünkü bu bilgiler, insanın sadece dünyasının değil ebedî hayatının yönünü de belirlemektedir.

Hem şunu da söyle:

مَا كَانَ لِيَ مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَاِ الْاَعْلٰى اِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٦٩﴾ اِنْ يُوحٰى
اِلَيَّ اِلَّا اَنَّمَا اَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٧٠﴾

69. "Yüce âlemin sâkinleri melekler, aralarında tartışırlarken nelerin konuşulduğu hakkında benim bir bilgim yoktur."

70. "Ancak, ben apaçık bir uyarıcı olduğum için bu bilgiler bana vahyolunuyor."

اَلْمَلَاُ الْاَعْلٰى (mele-i a'lâ), meleklerin bulunduğu yüce topluluktur. Oradaki tartışmadan maksat, büyük ihtimalle Bakara sûresi 30-34. âyetlerde anlatıldığı üzere Hz. Âdem'in yaratılış kararının verilmesi, meleklerin kanaatlerini beyân etmeleri, meleklerden Âdem'e secde etmelerinin istenmesi ve şeytanın baş kaldırması gibi hususlardır. Bunlar hakkında Peygamberimiz (s.a.v.)'in bir bilgisi yoktu. Fakat Allah onu peygamber yaptığı için bu bilgileri ona vahyetmektedir. Diğer taraftan mele-i a'lâ hakkında kimsenin bilmesinin mümkün olmadığı bu bilgileri getirmiş olması, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliğinin açık delillerinden biri olarak kabul edilmelidir. Bu âyetler, aynı zamanda bir sonraki bölüme giriş mâhiyetindedir. Şimdi mele-i a'lâda yapılan tartışmanın ne olduğunu anlamaya kapı aralayan dikkat çekici bir sahne gösterime girmektedir:

İhlâsa Erenler Kurtuldu

اِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنّ۪ي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ ط۪ينٍ ﴿٧١﴾ فَاِذَا سَوَّيْتُهُ
وَنَفَخْتُ ف۪يهِ مِنْ رُوح۪ي فَقَعُوا لَهُ سَاجِد۪ينَ ﴿٧٢﴾ فَسَجَدَ الْمَلٰٓئِكَةُ
كُلُّهُمْ اَجْمَعُونَۙ ﴿٧٣﴾ اِلَّٓا اِبْل۪يسَۜ اِسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِر۪ينَ ﴿٧٤﴾
قَالَ يَٓا اِبْل۪يسُ مَا مَنَعَكَ اَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّۜ اَسْتَكْبَرْتَ اَمْ
كُنْتَ مِنَ الْعَال۪ينَ ﴿٧٥﴾ قَالَ اَنَا۬ خَيْرٌ مِنْهُۜ خَلَقْتَن۪ي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ
ط۪ينٍ ﴿٧٦﴾ قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَاِنَّكَ رَج۪يمٌۚ ﴿٧٧﴾ وَاِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَت۪ٓي اِلٰى
يَوْمِ الدّ۪ينِ ﴿٧٨﴾ قَالَ رَبِّ فَاَنْظِرْن۪ٓي اِلٰى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٧٩﴾ قَالَ فَاِنَّكَ مِنَ
الْمُنْظَر۪ينَۙ ﴿٨٠﴾ اِلٰى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿٨١﴾ قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَاُغْوِيَنَّهُمْ
اَجْمَع۪ينَۙ ﴿٨٢﴾ اِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَص۪ينَ ﴿٨٣﴾ قَالَ فَالْحَقُّۘ وَالْحَقَّ
اَقُولُۚ ﴿٨٤﴾ لَاَمْلَئَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ اَجْمَع۪ينَ ﴿٨٥﴾

71. Hani Rabbin meleklere demişti ki: “Ben çamurdan bir insan yaratacağım.”

72. “Ben ona güzel ve düzgün bir şekil verip rûhumdan üflediğim zaman, siz de hemen onun önünde secdeye kapanın!”

73. Bütün melekler hep birlikte secde ettiler.

74. Yalnız İblîs secde etmedi. O büyüklük tasladı ve kâfirlerden oldu.

75. Allah şöyle buyurdu: “Ey İblîs! Bizzat iki elimle yarattığıma secde etmekten seni alıkoyan nedir? Kendini bir şey sanıp büyüklük duygusuna mı kapıldın, yoksa gerçekten benim emrime bile itaat etmeyecek kadar yüce bir varlık mı oldun?”

76. İblîs: “Ben ondan daha üstünüm; çünkü beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan” diye cevap verdi.

77. Bunun üzerine Allah: “O halde çık oradan!” buyurdu, “Çünkü sen artık kovulmuş birisin.”

78. “Hesap gününe kadar lânetim hep üzerinde olacaktır.”

79. İblîs: “Rabbim! Madem öyle, insanların yeniden diriltilecekleri güne kadar bana süre tanı!” dedi.

80. Allah: "Tamam, sana süre tanındı" buyurdu;

81. "Fakat bu süre, hesap gününe kadar değil, vakti ancak benim tarafımdan bilinen bir güne kadardır."

82. İblîs dedi ki: "Senin mutlak kudretine yemin olsun ki, onların hepsini kesinlikle azdıracağım."

83. "Ancak içlerinden ihlâsa erdirdiğin, sana içtenlikle bağlanan kulların hâriç. Onları baştan çıkarmam mümkün değildir."

84. Allah şöyle buyurdu: "İşte bu doğru! Ben de şu gerçeği söyleyeyim:"

85. "Hiç şüphesiz cehennemi seninle ve sana uyanların tamamıyla dolduracağım!"

Kıssada üç hususa daha dikkat çekilir:

• Allah Teâlâ insandan **"bizzat iki elimle yarattığım"** (Sâd 38/75) diye bahseder. Bu ifade, insanın faziletli ve şerefli bir varlık oluşuna delâlet eder. Çünkü bir kral bile sıradan işlerini hizmetkârlarına yaptırır. Oysa burada Rabbimiz, insanı kendi elleriyle yarattığını haber verir. İkinci olarak iki elle yaratma ifadesi, bir yönden insanın ihtimamla yaratılmasından kinâye olabilir. Yahut biri bedeni biçimlendirmeye, öbürü ruh üflenmesine işaret olmak üzere, insanın ruh ve bedenini cemeden varlığını da hatıra getirebilir.

• Dünya hayatında Allah'a isyân eden kimse, aslında İblîs'in tuzağına düşmüştür. Çünkü o: "İnsanoğlunu mutlaka azdıracağım, tuzağıma düşüreceğim" diye bu niyetini açıkça ilan etmişti. O halde insan, yaratıcısının kim olduğunu, aslının ne olduğunu idrâk edip şeytânî tahriklere karşı dikkatli olmalı; Allah'a inanıp ihlasa ererek şeytanın şerrinden kendisini korumaya gayret etmelidir.

• Allah Teâlâ'ya karşı büyüklenen kimse O'nun intikamına, gazap ve kahrına müstahak olur. Bu mezmum ahlâkını değiştirmeyen kul asla ilâhî affa nâil olamaz. Ancak İblîs'le birlikte cehennemi dolduran ateş kütüğü hâline gelir.

O halde Rasûlüm, insanlara şu gerçeği bir kez daha hatırlat ve:

قُلْ مَٓا اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍ وَمَٓا اَنَا۬ مِنَ الْمُتَكَلِّف۪ينَ ﴿٨٦﴾ اِنْ هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَم۪ينَ ﴿٨٧﴾ وَلَتَعْلَمُنَّ نَبَاَهُ بَعْدَ ح۪ينٍ ﴿٨٨﴾

86. De ki: "Tebliğime karşılık sizden hiç bir ücret istemiyorum. Ben kendiliğimden peygamberlik iddiasında da bulunmuyorum."

87. "Bu Kur'an, bütün insanlığa sadece bir öğüt, bir hatırlatmadır."

88. "Şunu unutmayın ki, onun verdiği haberlerin doğru olduğunu bir süre sonra siz de öğreneceksiniz!"

Kur'an'ın bir ismi de اَلنَّبَأُ الْعَظِيمُ (en-Nebeu'l-Azîm) "En Büyük Haber"dir. (bk. Sâd 38/67; Nebe' 78/2) Onda, indiği günden başlayıp yakın ve uzak geleceğe, kıyâmete, hatta cennet ve cehenneme varıncaya kadar vukua gelecek nice haberler bulunmaktadır. Nitekim o, zahirî tüm şartlar aleyhte gözükmesine rağmen Mekke döneminin en zor şartları içinde müslümanların gâlip geleceğini, kâfirlerin mağlup olacağını, Kur'an'ın gönülleri fethedeceğini ve İslâm'ın tüm dünyayı saracağını haber vermekteydi. Bu, mü'minler için bir müjde, kâfirler için ise bir uyarıydı. Bunlar haber verildikleri şekilde zamanla vuku bulacak, ömrü yeten veya o olayların vukuuna tevafuk eden insanlar onları teker teker görüp, Kur'an'ın verdiği haberin doğruluğunu kesin olarak bileceklerdi. Nitekim müşriklerin bütün mücâdelelerine rağmen daha Rasûlullah (s.a.v.) hayattayken Arap yarımadasında şirkin kökü kazınmış, nihâyet bir asır gibi kısa bir zamanda İslâm üç kıtaya yayılan cihanşumûl bir din hâline gelmiştir.

Şimdi, şeytanın azdırıp saptırmaya gücü yetmediği ihlâsa erdirilmiş kullardan olmanın şartlarını açıklamak ve yollarını göstermek üzere Zümer sûresi gelmektedir:

39- ZÜMER SÛRESİ

سُورَةُ الزُّمَرِ

39. ZÜMER SÛRESİ

Zümer sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 75 âyettir. İsmini 71 ve 73. âyetlerde geçen "zümreler, gruplar, bölükler" mânasına gelen اَلزُّمَرُ (zümer) kelimesinden alır. 22. âyette geçen ve "köşkler, odalar" mânasına gelen اَلْغُرَفُ (ğuref) kelimesi de sûreye isim olmuştur. Resmî tertîbe göre 39, iniş sırasına göre 59. sûredir.

Konusu

Sûrede ağırlıklı olarak tevhid inancının ve Allah'a ihlasla kulluk yapmanın ehemmiyeti ele alınır. Bir taraftan da şirkin bâtıllığı, saçmalığı ve kötü neticeleri geniş izâhlarla beyân edilir. Mekke'de müşriklerin mü'minlere şiddetli baskı uyguladıkları bir dönemde indiği anlaşılan sûre, müslümanların gerektiğinde hicret etmelerine kapı aralar. Peygamber›e ve mü'minlere, ne tür zor şartlar altında olurlarsa olsunlar, dinlerinden asla taviz vermemeleri hatırlatılır. Çünkü tevhid inancının zedelenmesi, sonuç itibariyle bütün amellerin boşa çıkması gibi ağır kayıplara yol açabilecektir. Bu hususta peygamberin durumu bile diğerlerinden farksızdır. Sûre kıyâmetten bahsederek; tevhid ehlinin erişeceği hayırlı netice ile, şirke düşenlerin düçar kalacakları kötü sonu tesirli bir şekilde sahneleyip, dinleyenlerine hem iki farklı neticeyi mukayese etme, hem de ikisi arasında tercihte bulunma fırsatı sağlayarak son bulur.

Fazileti

Hz. Âişe, Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)'in her gece yatmadan evvel Zümer ve İsrâ sûrelerini okuduğunu rivâyet eder. (Tirmizî, Sevâbu'l-Kur'an 21)

İhlâsla Kulluk Et

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿١﴾ اِنَّٓا اَنْزَلْنَٓا اِلَيْكَ الْكِتَابَ
بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللّٰهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ﴿٢﴾

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Bu kitap, kudreti dâimâ ütün gelen, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olan Allah tarafından parça parça indirilmiştir.

2. Biz sana bu kitabı gerçeğin tâ kendisi olarak indirdik. Öyleyse sen de, her türlü şirk ve gösterişten uzak durup ibâdet ve taati yalnız Allah'a has kılarak O'na kulluk et.

Allah Teâlâ'nın güzel isimlerinden اَلْعَزِيزُ (Azîz), mutlak güç ve kudret sahibi, kudreti dâimâ üstün gelen ve asla mağlup edilemeyen demektir. Bu ismin tecellisi ile Kur'an'ın mesajı insanlığa ulaşacak, onun hükümlerinin geçerli olmasını hiçbir kimse engelleyemeyecek, emir ve yasakları sürekli yürürlükte olacaktır. اَلْحَكِيمُ (Hakîm) ise verdiği hükümler, yaptığı işler her dâim hikmetli ve sağlam olan, tedbir ve yönetmesi bilgiye dayanan demektir. Bu ismin tecellisi ile de Kur'ân-ı Kerîm dil, belâgat, fesâhat, üslup, nazım ve ihata ettiği bilgiler itibariyle son derece sağlamdır. İhtivâ ettiği tüm hakîkatler nihâyetsiz hikmetlere dayalıdır.

2. âyetteki **"dini yalnız Allah'a hâlis kılarak O'na kulluk etmek"** tabirinde iki mühim nokta dikkat çeker:

• Kulluk etmek,

• Dini yalnızca Allah'a hâlis kılmak.

"Kulluk yapmak"; âciz olmanın idrâki içinde severek itaatte bulunmak demektir. Buna göre Allah'ın kulundan istediği, sadece kendisine severek kulluk ve itaat etmesi, ayrıca koyduğu kanunlara harfiyen uymasıdır. "Din" ise bir varlığın, başkaları üzerinde kendisine ait bir otorite, güç ve yetki vehmederek, onların hayatlarını tanzim etmeye kalkışmak istemesidir. Buna göre "dini Allah'a hâlis kılarak O'na kulluk etmek" için Allah'a kulluk etmekle birlikte, başkalarına kulluk etmemeyi, sadece Allah'ın koyduğu kanun ve ilkelerle yaşamayı, yalnız O'nun hükümlerine uyup, yasaklarından kaçmayı tazammun eder. Bu sebepledir ki, "dini yalnızca Allah'a hâlis kılarak O'na kulluk etmek",

İslâm'ın kesin ve değişmez bir kâidesidir.

Öyleyse:

أَلَا لِلّٰهِ الدّ۪ينُ الْخَالِصُۜ وَالَّذ۪ينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِه۪ٓ اَوْلِيَٓاءَۢ مَا نَعْبُدُهُمْ
اِلَّا لِيُقَرِّبُونَٓا اِلَى اللّٰهِ زُلْفٰىۜ اِنَّ اللّٰهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ ف۪ي مَا هُمْ ف۪يهِ
يَخْتَلِفُونَۜ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْد۪ي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ ﴿٣﴾

3. İyi bilin ki, gönülden tam bir samimiyet ve teslimiyetle yapılan kulluğa lâyık olan yalnızca Allah'tır. O'ndan başka kendilerine bir takım mabudlar ve koruyucular edinenler ise: "Biz bunlara, yalnız bizi Allah'a daha fazla yakınlaştırsınlar diye tapıyoruz" derler. Allah, anlaşmazlığa düştükleri hususlarda aralarında hükmünü verecektir. Doğrusu Allah, yalancılığı ve inkârcılığı âdet edinenleri doğru yola erdirmez.

Görüldüğü üzere müşrikler, meşrû hedefe ulaşmak için meşrû olmayan bir yol tuttuklarından Allah'ın affetmediği şirke düşüyorlar. Demek ki, kullukta hem hedef doğru tespit edilmeli, hem de o hedefe ulaştıracak vasıtaların doğru olmasına dikkat gösterilmelidir. Bu kâide, Rasûlullah (s.a.v.)'in hayatında örneklendiği gibi aslında tüm İslâmî faaliyetlerin temelini teşkil eder.

Aslında şirk taraftarlarının yanlışa sürüklenmeleri, Allah Teâlâ'yla O'nun yaratıkları arasındaki ilişkiyi yerli yerine oturtamamaktan kaynaklanmaktadır:

لَوْ اَرَادَ اللّٰهُ اَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَاصْطَفٰى مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَٓاءُۙ سُبْحَانَهُۜ هُوَ اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٤﴾

4. Allah evlat edinmek isteseydi, yarattıklarından dilediğini seçerdi. Fakat O, evlat edinmekten de, her türlü noksanlıktan da yücedir. O, her şeyi kudretine boyun eğdiren tek bir Allah'tır.

Allah Teâlâ'nın yaratıklarla ilişkisi -hâşâ- "baba-evlat" ilişkisi değil, "Hâlık-mahluk, Rab-kul, ulûhiyet-ubûdiyet" ilişkisidir. Dolayısıyla bütün varlıkları kudretine boyun eğdiren ve tek olan Allah, çocuk edinmekten pak ve yücedir.

Allah ki:

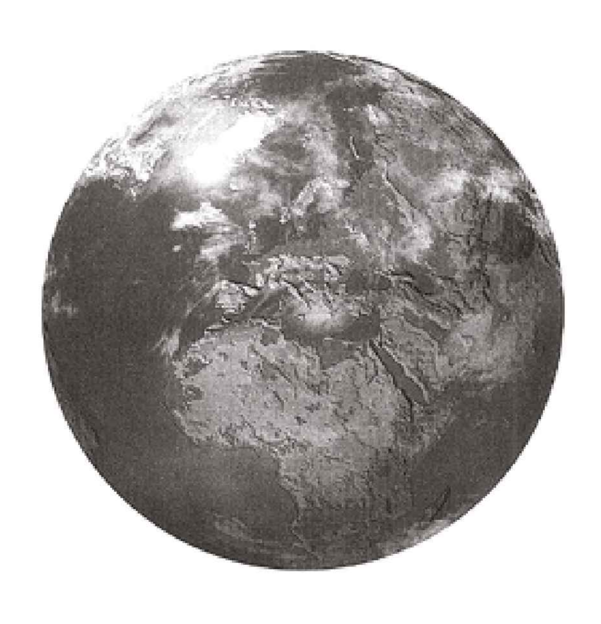
خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّۚ يُكَوِّرُ الَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ
النَّهَارَ عَلَى الَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَۜ كُلٌّ يَجْر۪ي لِاَجَلٍ
مُسَمًّىۜ اَلَا هُوَ الْعَز۪يزُ الْغَفَّارُ ﴿٥﴾

5. O, gökleri ve yeri belli bir gâye, büyük bir hikmet ve şaşmaz bir nizam

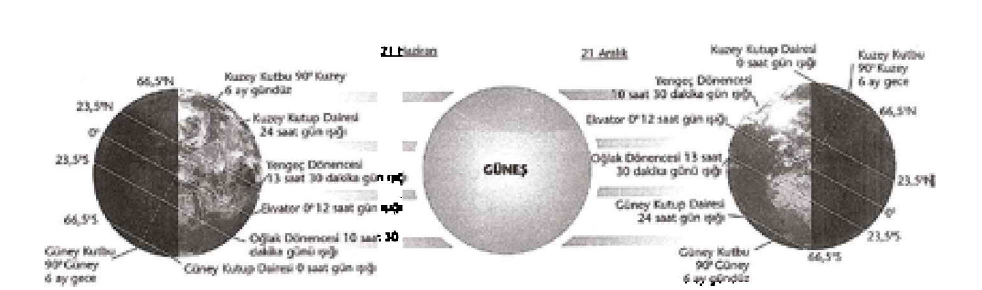
üzere yaratmıştır. Sürekli olarak geceyi gündüzün üzerine sarıyor, gündüzü de gecenin üzerine sarıyor. Güneşi ve ayı da emrine boyun eğdirmiştir. Her biri belli bir süreye kadar kendi yörüngesinde akıp gidiyor. Bilin ki O, karşı konulmaz bir kudret sahibidir, çok bağışlayıcıdır.

Âyette geçen اَلتَّكْوِيرُ (tekvîr) kelimesi, baş gibi kürevî bir cismin etrafında bir şeyi, meselâ sarığı döndürerek sarmak, daha açık bir tâbirle "dolamak" demektir. Bu tâbirin, tabiatta cereyan eden bir gerçeği tasvir ettiği anlaşılmaktadır: Kendi mihveri etrafında dönen yerkürenin güneşe bakan kısmı aydınlık, yani gündüz olur. Ancak, yerküre döndüğünden dolayı bu aydınlık kısım aynen devam etmez. Hareket ettikçe aydınlık olan kısımlar karanlığa, karanlık olan kısımlar da aydınlığa bürünür. Yani devamlı bir şekilde gece gündüzün, gündüz de gecenin üzerine dolanır. Bu da, yeryüzü sathının yuvarlak olduğunu gösterir. İşte âyette kullanılan "tekvîr" tabiri, bu şekilde yeryüzünün kürevî yuvarlaklıkta olduğuna ve döndüğüne işaret etmekte; yerin küre oluşu ve dönüşü de tekvîr tabirini son derece dakîk bir tarzda tefsir etmektedir.

DÜNYANIN ŞEKLİ

MEVSİMLER

İnsanın yaratılışındaki harikulade kudret tezahürleri de böyle:

خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَاَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ
الْاَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ اَزْوَاجٍ ۜ يَخْلُقُكُمْ فٖى بُطُونِ اُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ
خَلْقٍ فٖي ظُلُمَاتٍ ثَلٰثٍ ۜ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ ۜ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۚ فَاَنّٰى تُصْرَفُونَ ﴿٦﴾

6. O, sizi bir tek nefisten yarattı, ondan da eşini var etti. Sizin faydalanmanız için hayvanlardan sekiz çift meydana getirdi. O sizi analarınızın karnında üç karanlık içinde, bir yaratıştan diğerine geçirerek

yaratıyor. Rabbiniz olan Allah işte budur. Bütün kâinatın mutlak mülkiyet ve hâkimiyeti O'na aittir. O'ndan başka ilâh yoktur. Böyle iken, nasıl oluyor da O'na kulluktan yüz çeviriyor, yanlış yollara sürükleniyorsunuz?

Âyet-i kerîme, insanın anne karnında "üç karanlık bölge"de çeşitli safhalardan geçirilerek yaratıldığını ifade etmektedir. Bugünkü ilmî tespitlere göre "üç karanlık bölge"den maksat;

- Anne karnı karanlığı
- Rahîm karanlığı
- Döl yatağı karanlığıdır.

Görüldüğü gibi bugün modern biyoloji, bebeğin embriyolojik gelişiminin âyette bildirildiği şekilde, üç farklı karanlık bölgede gerçekleştiğini ortaya koymuştur. Ayrıca embriyoloji alanındaki gelişmeler bu bölgelerin de üçer katmandan oluştuğunu gösterir.

"Çeşitli safhalar"dan maksat ise, çocuğun ana rahmine düşmesinden doğumuna kadar geçirdiği nutfe, aleka, mudğa, kemik, kemiklere et giydirilmesi ve ruh üflenmesi gibi dönemlerdir. (bk. Hac 22/5; Mü'minûn 23/14)

Serdettiği bu delillerle Kur'an insanlığı tek Allah'a kulluğa dâvet etmekte; nasıl olup da O'na kulluktan döndürülebildiğimizi sormaktadır. Burada "Nasıl dönüyorsunuz?" değil de "Nasıl döndürülüyorsunuz?" diye sorulması dikkat çekicidir. Bununla bâtıla çağıranlara değil, onların çağrısına uyanlara hitap edilmektedir. Çünkü bâtıla çağıranlar kesin tercihlerini yapmış, çıkarları ile sapıklıkları birleşmiştir. Gerçeği görseler bile sırf çıkarları yüzünden sapıklığı bırakamazlar. Fakat onların peşine takılanların, bu menfaat şebekesinin elinden kurtulmaları mümkündür. Çünkü onlar kandırılmıştır ve şirkten bir menfaatleri de yoktur. Başkalarının güdümündeki bu insanlar biraz düşünecek olsalar, kendilerini şirk koşmaya teşvik edenlerin, bu davranışlarıyla nasıl bir çıkar ilişkisi içinde olduklarını fark edecekler ve bu yanlış yoldan dönebileceklerdir.

Unutmayın ki:

Bilenle Bilmeyen

إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضٰى لِعِبَادِهِ الْكُفْرَۚ وَإِنْ
تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْۜ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرٰىۜ ثُمَّ إِلٰى رَبِّكُمْ
مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَۜ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٧﴾

7. Eğer inkâr ederseniz, bu sizin aleyhinizedir; çünkü Allah'ın sizin hiçbir şeyinize ihtiyacı yoktur. Fakat O, kullarının inkârına da râzı olmaz. Şâyet inanıp şükrederseniz, bu davranışınızdan hoşnut olur. Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez ve başkasının günahıyla yargılanmaz. Sonunda dönüşünüz Rabbinizin huzuruna olacak ve o size yaptıklarınızı bir bir haber verecektir. Şüphesiz O, göğüslerde saklı tutulan bütün gizlilikleri hakkiyle bilmektedir.

Hadis-i kudsîde şöyle buyrulur:

"Ey kullarım! Sizin ba ınız, sonunuz, insiniz, cininiz en takvâ sahibi bir adamınızın kalbi gibi olsa, bu benim mülküme hiçbir ey katmaz. Ey kullarım! Sizin ba ınız, sonunuz, insiniz, cininiz en günahkâr bir adamınızın kalbi gibi olsa, bu benim mülkümden hiçbir ey eksiltmez." (Müslim, Birr 55)

Hiçbir günahkârın başkasının günahını çekmeyeceği ve bununla sorgulanmayacağı beyanı, "sizin vebâliniz bizim boynumuza" diyerek zayıf kimseleri inkâr yoluna sevk eden küfür liderlerini reddettiği gibi, tüm insanlığı Âdem'in işlediği suçtan sorumlu tutan hıristiyan düşüncesini de reddeder.

Sorumluluğun ferdiliğini esas alarak kulu nankörlükten sakındırıp şükre yönlendiren bu telkinlerden sonra eğer insanın iç dünyasının haritasını seyretmek ve kendinizin de bu haritanın neresinde olduğunuzu yakından görmek istiyorsanız şu ilâhî beyanlara kulak verin:

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِنْهُ نَسِيَ
مَا كَانَ يَدْعُٓوا إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلّٰهِ أَنْدَادًا لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِهِۜ قُلْ
تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًاۗ إِنَّكَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ ﴿٨﴾ أَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ آنَاءَ
اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهِۜ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي
الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَۜ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ ﴿٩﴾

8. İnsanın başı derde düştüğünde, gönülden Rabbine yönelerek O'na yalvarır. Sonra Allah, kendi katından ona bir nimet verdiğinde, önceki yalvarış ve yakarışını unutur da, insanları O'nun yolundan saptırmak için Allah'a ortaklar koşar. De ki: "Küfür ve nankörlüğün içinde hayattan biraz daha kâm al bakalım. Nasıl olsa sonunda cehennemi boylayanlardan olacaksın!"

9. Şimdi düşünün, bu cehennemlik kimse mi daha iyidir; yoksa gece saatlerinde secde ederek ve ayakta durarak ibâdet eden, âhiret azabından sakınan ve Rabbinin rahmetini uman tertemiz bir mü'min mi? De ki: "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Ancak gerçek akıl ve idrâk sahipleri düşünüp ders çıkarırlar."

Burada bilenle bilmeyen, gerçeği idrâk edenle edemeyen iki insanın şahsiyet yapıları izâh edilir. Birbirine tam tekabül edecek iki farklı tablo çizilir. **"De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?"** (Zümer 39/9) beyânıyla da bu iki tablo mukayese edilir.

Hakikî ilim, mârifettir, tanımaktır; gerçeği kavramaktır. Bu ilim, insanın kalp gözünü açarak onun kâinatta var olan değişmez kanunlarla sıkı bir bağ kurmasını sağlar. Başka bir ifadeyle eserden eserin sahibine götürür. Bir ilim sahası kişiyi Hâkim-i Mutlak olan Allah'a götürüyorsa hakikî ilim sayılır. Yoksa ilim, sadece zihni dolduran, fakat eşyanın hakikatine ulaştırmayan dağınık bilgiler değildir. Kur'an'ın buradaki beyanına göre gerçek ilme ve mârifete ulaşmanın yolu, yüce Allah'a boyun eğip O'na ibâdet etme, kalbin hassasiyeti, âhiret korkusunun şuuruna varma, Allah'ın rahmetine ve ihsânına umut bağlama, bu korku ve ürperti içinde Allah'ın kendisini her an görüp işittiğini hatırda tutmadır. Ancak bu yolla hakikat kavranabilir. (bk. Seyyid Kutub, *Fî Zılâl,* V, 3042)

Bu gerçekleri ancak "akl-ı selim sahipleri" düşünüp idrâk edebilir. Sadece akıllı, şuurlu, basîreti açık, eşyanın hakikatini kavrayan, gördüğü ve bildiği şeylerden yararlanan, gördüğü ve dokunduğu her şeyde Allah'ı hatırlayan; Allah'ı da, O'nun huzuruna çıkarılacağı günü de unutmayan bahtiyar kimseler bilebilirler. Onlar hakkında âyet-i kerîmede: **"Gerçek şu ki, kulları içinde ancak âlimler, Allah'tan gerektiği gibi korkarlar"** (Fâtır 35/28) buyrulur.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de, *"Sizin Allah'ı en çok tanıyanınız ve O'ndan en çok korkanınız benim"* (Buhârî, Nikâh 1; Müslim, Sıyâm 74) buyurarak bu gerçeğe işaret eder.

Rasûl-i Ekrem (s.a.v.), ölmek üzere olan bir genci ziyaret etti ve ona:

"- Kendini nasıl hissediyorsun?" diye sordu. Genç:

“- Rabbimin rahmetini umuyor, günahlarımdan korkuyorum” diye cevap verince Efendimiz (s.a.v.):

“- Böyle durumlarda bir kulun kalbinde ümit ile korku birle ince, Allah Teâlâ ona umduğunu verir, onu korktuğundan da emin kılar” buyurdu. (Tirmizî, Cenâiz 11; İbn Mâce, Zühd 31)

O halde insanlara gerçek ilim, irfan ve idrâkin ve bunların neticesi olarak tam bir teslimiyet ve samimiyet içinde Allah’a kulluğun yolunu göstermek üzere:

قُلْ يَا عِبَادِ الَّذِينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ ط لِلَّذِينَ اَحْسَنُوا فِي هٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ
وَاَرْضُ اللّٰهِ وَاسِعَةٌ ط اِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ اَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٠﴾

10. Rasûlüm! Benden naklen onlara şunu söyle: “Ey iman eden kullarım! Gönlünüz Allah korkusu ve saygısıyla dopdolu olarak Rabbinize karşı gelmekten sakının! Bu dünyada samimi davranıp iyi işler yapanlara dünyada da âhirette de güzel bir karşılık vardır. Allah’ın arzı geniştir. Ancak hakkiyle sabredenlere mükâfatları hesapsız bir tarzda ödenecektir.”

Mü’min, eğer içinde bulunduğu şartlar onu müslümanca yaşamaktan alıkoyuyor hatta kötülük ve günahlara sürüklüyorsa, gerektiğinde, içinde yaşadığı ülkeyi, toplumu, arkadaş çevresini ve alışkanlıklarını terk ederek İslâm’ı yaşayabileceği yepyeni bir hayata geçiş yapmalı yani Allah yolunda hicret etmelidir. Çünkü Allah’ın arzı geniştir. Günahlardan uzaklaşarak Allah’a sığınma ve O’na kulluk yapma imkânı her zaman ve her yerde bulmak mümkündür. Fakat böyle bir fedakârlıkta bulunmak, bir kısım sıkıntılara karşı sabrı gerektirebilir. Ancak bu sabrı gösterebilenler, hesabı ve sınırı olmayan bir mükâfata nâil olabilirler.

Bu hususta en güzel örnek şüphesiz ki Allah Rasûlü (s.a.v.)’dir. Onun vazîfesi sadece dini tebliğ etmek değil, aynı zamanda tebliğ ettiği esaslara uygun olarak yaşayıp insanlara örnek olmaktır:

Sözün En Güzeline Uyun

قُلْ اِنّ۪ٓي اُمِرْتُ اَنْ اَعْبُدَ اللّٰهَ مُخْلِصاً لَهُ الدّ۪ينَۙ ﴿١١﴾ وَاُمِرْتُ لِاَنْ اَكُونَ اَوَّلَ الْمُسْلِم۪ينَ ﴿١٢﴾ قُلْ اِنّ۪ٓي اَخَافُ اِنْ عَصَيْتُ رَبّ۪ي عَذَابَ يَوْمٍ عَظ۪يمٍ ﴿١٣﴾ قُلِ اللّٰهَ اَعْبُدُ مُخْلِصاً لَهُ د۪ين۪يۙ ﴿١٤﴾

11. De ki: "Bana, her türlü şirk ve gösterişten uzak durup taat ve ibâdeti yalnız Allah'a has kılarak O'na kulluk etmem emredildi."

12. "Yine bana, size tebliğ ettiğim Allah'ın dinine her bakımdan teslim olup, onu hakkiyle yaşayan ilk müslüman olmam emredildi".

13. De ki: "Korkarım ben, eğer Rabbime karşı gelecek olursam, büyük bir günün azabından korkarım."

14. De ki: "Ben, her türlü şirk ve gösterişten uzak durup taat ve ibâdetimi yalnız Allah'a has kılarak sadece O'na kulluk ederim."

"Korkarım ben, eğer Rabbime karşı gelecek olursam, büyük bir günün azabından korkarım" (Zümer 39/13) beyanı, kötülük yapması hâlinde Peygamber (s.a.v.)'in de başka insanlar gibi Allah'ın azabına uğrayacağını, prensip olarak kendisine bu hususta bir muhtariyet tanınmadığını haber vermesi bakımından dikkat çekicidir. Hâsılı, Allah'ın azabı peygamberlerin bile titrediği dehşetli bir mâhiyettedir. Onu hafif görmek veya korkmamak imansızlık ve cehâletin bir göstergesidir.

Bu gerçekleri öğrendikten sonra:

فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِه۪ۜ قُلْ اِنَّ الْخَاسِر۪ينَ الَّذ۪ينَ خَسِرُٓوا اَنْفُسَهُمْ وَاَهْل۪يهِمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِۜ اَلَا ذٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُب۪ينُ ﴿١٥﴾ لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌۜ ذٰلِكَ يُخَوِّفُ اللّٰهُ بِه۪ عِبَادَهُۜ يَا عِبَادِ فَاتَّقُونِ ﴿١٦﴾

15. "Artık siz O'ndan başka kime ve neye isterseniz, ona kulluk ededurun!" De ki: "Gerçek anlamda zarara uğrayanlar, kıyâmet gününde hem kendilerini hem de yakınlarını ziyana sürükleyecek olanlardır. Apaçık hüsrân işte budur!"

16. Onları hem üstlerinden kopkoyu ateş örtüleri kaplayacaktır, hem de altlarından kopkoyu ateş örtüleri. İşte Allah, kullarını bu korkunç azap ile

korkutup uyarmaktadır: “Ey kullarım! Bana karşı gelmekten sakınarak azabımdan korunun!”

Allah’a inanmayan ve yalnız O’na kul olmayanlar kıyâmet günü zarara uğrayacaklardır. Çünkü onlar Allah’a ortak koşmuş, kıyâmetin ve hesap gününün olmadığını sanmış, böylece kendilerine imtihan için lutfedilen ömür, akıl, sıhhat ve diğer nimetler gibi tüm sermayelerini yanlış yollarda harcayıp isrâf etmişlerdir. Hatta bunlar, yanlış inançlarının tesiriyle başkalarına da zulmetmiş, onların günahlarını da yüklenmişlerdir. Üçüncü olarak bunlar, sadece kendileri iflas etmekle kalmamış, yanı sıra âilelerini, akrabalarını ve kabilelerini de yanlış inançları yüzünden zarara sokmuşlardır. İşte üst üste katlar hâlindeki bu üç zararı da Allah Teâlâ اَلْخُسْرَانُ الْمُب۪ينُ (el-hüsrânu’l-mübîn) “apaçık hüsrân” olarak vasfeder.

Cenâb-ı Hak kullarını işte böyle bir ateşten sakındırmakta, devam eden âyetlerde de bundan sakınmanın yolarını göstermektedir:

وَالَّذ۪ينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ اَنْ يَعْبُدُوهَا وَاَنَابُٓوا اِلَى اللّٰهِ لَهُمُ الْبُشْرٰىۚ فَبَشِّرْ عِبَادِۙ ﴿١٧﴾ اَلَّذ۪ينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ اَحْسَنَهُۜ اُو۬لٰٓئِكَ الَّذ۪ينَ هَدٰيهُمُ اللّٰهُ وَاُو۬لٰٓئِكَ هُمْ اُو۬لُوا الْاَلْبَابِ ﴿١٨﴾

17. Şeytânî güçlere kulluk etmekten kaçınıp, gönülden Allah’a yönelenlere müjdeler vardır. Öyleyse kullarımı müjdele!

18. Onlar ki sözü can kulağıyla dinler ve onun en güzel tarafını, sevabı en çok olanını tatbik ederler. İşte bunlar, Allah’ın kendilerini doğru yola erdirdiği kimselerdir. Gerçek akıl sahipleri de işte bunlardır.

Onlar, dinledikleri o sözlerle yani Kur’an ve sünnetle emredilen işlerin en güzel şeklini, sevabı en çok olanı tatbik eder ve o sözlerin sakındırdığı şeylerden de en güzel şekilde sakınırlar. Mesela onlar, dini hususlarda vacip ile mendup arasında kaldıklarında vacibi, mübah ile mendup arasında kaldıklarında mendubu seçerler. Ruhsatlarla değil azimetle amel etmeye gayret gösterirler. Hâsılı sevap bakımından Allah katında ağırlığı en fazla olan ve kendilerini Allah’a daha fazla yaklaştıracak olan amelleri tercih ederler. Yine Allah’ın emirleri içinde Allah’ın rızâsına daha yakın olanı tercih ederler. Mesela kısas da, af da Allah’ın emridir. Bunlar, kısas karşısında Allah’ın daha hoşnut olacağı affı seçerler. Eğer âyette bahsedilen sözlerden maksat, müslümanların duyduğu her türlü söz ise, onlar bunlar arasında Kur’an ve sünneti tercih edip onların sözüne kulak verir ve tâbi olurlar. Yine dinledikleri sözler içinde iyi ve kötü olanı varsa,

onlar iyi tarafı alıp kötü tarafı terk ederler. İşte Rabbimizin beyanıyla doğru yola erenler ve gerçek akıl sahipleri böyle davranan bahtiyarlardır.

Öyleyse:

اَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ اَفَاَنْتَ تُنْقِذُ مَنْ فِى النَّارِ ﴿١٩﴾
لٰكِنِ الَّذ۪ينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ مَبْنِيَّةٌ تَجْر۪ى مِنْ
تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ وَعْدَ اللّٰهِ لَا يُخْلِفُ اللّٰهُ الْم۪يعَادَ ﴿٢٠﴾

19. Rasûlüm! Hakkında azap kararı kesinleşmiş kişi, hiç kendisine cennet müjdelenen gibi olur mu? Şimdi, ateş örtüleri içinde kalmış kimseyi oradan sen mi kurtaracaksın?

20. Buna karşılık, Rablerine karşı gelmekten sakınanlar için ise, birbiri üstüne kat kat binâ edilmiş ve altlarından ırmaklar akan muhteşem köşkler vardır. Bu, Allah'ın verdiği sözdür. Allah verdiği sözden asla dönmez.

Burada cehennem halkının durumuyla cennet halkının durumu birbirinin tam mukâbili olarak sunulur: Cehennem halkı üstten ve alttan, yani her yandan kendilerini saran üst üste yığılmış kat kat ateş tabakaları içinde bulunurken, buna mukâbil cennet halkı kat kat yapılmış saraylarda bulunurlar. Cehennemliklerin altında ateş yanarken, cennetliklerin altından ırmaklar akmaktadır. Bu iki zıt manzara tüm ayrıntılarıyla mukâyese edildiği zaman kimin gerçek akıl sahibi, kimin ahmak olduğu daha net anlaşılacaktır.

Ey insan! Dünyanın fâniliğini göremiyor ve âhiretin varlığından şüphe ediyorsan:

Göğsü İslâm'a Açmak

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللّٰهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعَ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرٰيهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا ۜ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَذِكْرٰى لِأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿٢١﴾

21. Görmez misin ki, Allah gökten bir su indiriyor da onu yerdeki bir takım kaynaklara akıtıp depoluyor. Sonra onunla rengârenk, çeşit çeşit ekinler çıkarıyor. Ardınlar o ekinler kuruyor da, sen onu solmuş sararmış vaziyette görüyorsun. Sonra da onu kuruyup ufalanan bir çöpe çeviriyor. Elbette bütün bunlarda, gerçek akıl ve idrâk sahipleri için dersler, ibretler vardır.

Bu âyette bir taraftan Cenâb-ı Hakk'ın kudret tezâhürleri dile getirilirken, bir taraftan da insan ömrünün ve dünya hayatının gerçek yüzü gözler önüne serilir. Nitekim insan önce küçük bir çocuk, sonra genç, sonra orta yaşlı, sonra da ihtiyar biri hâline gelir. Sonra ömrün en rezil çağına varır, nihâyet ömrünün sonunda ölüp gider. Dünya hayatı da böyledir. Onun da aynen insan ömrü gibi çocukluk, gençlik, olgunluk ve yaşlılık dönemleri vardır. Nihâyet kıyâmetle birlikte ömrünü tamamlayacaktır. (bk. Kehf 18/45)

Önceki âyetlerde âhirete rağbeti artıran hususlara yer verilmişken, burada insanın dünyaya karşı olan aşırı hırs ve tutkusunu frenlemek için dünya hayatının fâniliği dikkatlere sunulur. Çünkü bütün kötülüklerin başı aşırı dünya sevgisidir. Kendini dünyaya kaptıran insanın yapmayacağı hata, işlemeyeceği kötülük kalmaz.

Âyet-i kerîmede aynı zamanda yer altında su kaynaklarının oluşumuna, yağmur ve kar sularının oralarda depolanışına ve oralardan kaynayarak dere, çeşme ve gözelerden akışına açık bir işaret vardır. İlmî verilere göre, denizlerden buharlaşarak yağmur hâlinde karalara inen suyun üçte ikisi çeşitli yollardan tekrar denizlere döner. Kalan kısmın büyük çoğunluğu, göl ve akarsular gibi kaynaklara yönelir; bir kısmı da yer altı kaynaklarına sızar. Yer altı kaynaklarının, göllerde ve akarsularda bulunan su miktarından binlerce daha fazlasını barındırdığı hesaplanmaktadır.

Allah'ın gökten indirdiği su nasıl ölü toprağı canlandırır, çeşit çeşit ekinler bitirirse, gökten indirdiği vahiy de gönülleri öyle diriltir:

أَفَمَنْ شَرَحَ اللّٰهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلٰى نُورٍ مِنْ رَبِّهِ ۜ فَوَيْلٌ

لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ اللّٰهِۜ اُو۬لٰٓئِكَ ف۪ي ضَلَالٍ مُب۪ينٍ ﴿٢٢﴾

22. (Aralarındaki farkı göremeyecek kadar anlayış kabiliyetinizi kaybeyttiniz de, bütün insanları bir mi sanıyorsunuz? Hayır, gerçek öyle değildir:) Allah kimin göğsünü İslâm'a açmışsa, o Rabbinden bir nûr üzeredir. Yazıklar olsun kalpleri Allah'ın zikrine karşı katılaşmış talihsizlere! Onlar apaçık bir sapıklık içindedir.

Şu misâl, âyette işaret edildiği üzere dünyanın değişik halleri içerisinde gönlü dâimâ Allah'ın zikriyle meşgul ve mamur olanla, gönlü zikirden gâfil kalan insanın hâlini ne güzel aksettirir:

Şâh-ı Nakşibend Hazretleri'nin yetiştirdiği büyük velîlerden Muhammed Pârisâ (k.s.), hacca giderken yolu üzerinde uğradığı Bağdad şehrinde nur yüzlü genç bir kuyumcuya rastlar. Gencin birçok müşteriyle durmadan alışveriş hâlinde olup zamanını aşırı dünyevî meşgûliyetlerle geçirdiğini düşünerek üzülür. İçinden:

"Yazık! Tam da ibâdet edecek bir çağda kendisini dünya meşgalesine kaptırmış!" der. Bir an murâkabeye varınca da, altın alıp satan bu gencin kalbinin Allah ile beraber olduğunu hayretle müşâhede eder. Bu sefer:

"Mâşallah! El kârda, gönül yarda!.." buyurarak genci takdir eder. Zira bu hâl, "halvet der encümen", yani halkın içinde iken bile Hak ile beraber olup, yalnız O'nunla kalabilmek ve kesrette vahdet hâlini yaşayabilmektir.,

Muhammed Pârisâ Hazretleri Hicaz'a vardığında da Kâbe'nin örtüsüne sarılmış içli içli ağlayan ak sakallı bir ihtiyarla karşılaşır. Önce ihtiyarın yana yakıla Cenâb-ı Hakk'a yalvarmasına ve dış görünüşüne bakarak:

"Keşke ben de böyle ağlayarak Hakk'a ilticâ edebilsem" der ve adamın hâline gıpta eder. Sonra onun da kalbine nazar edince görür ki, bütün duâ ve ağlamaları, fânî bir dünyalık talebi içindir. Bunun üzerine rakîk kalbi, mahzûn olur.

İmam Şâfi (r.h.), kalbine ilâhî bir nûr penceresinin açılmasını isteyen kimsenin şu dört şeyi yapmasını öğütler:

• "Halvet; yani kalben ve bedenen olabildiği kadar insanlardan uzaklaşıp yalnız kalmak.

• Az yemek.

• Akılsız ve kimselerle düşüp kalkmayı bırakmak.

• Bilgileriyle yalnız dünyalık arzu eden ilim sahiplerine buğzetmek."

İşte bunun gibi iç ve dış âlemimizle, dünya ve âhiretimizle ilgili tüm gerçekleri açıklayan Kur'ân-ı Kerîm, Allah'ın biz kullarına bahşettiği ne büyük bir nimet,

ne güzel bir rehberdir:

اَللّٰهُ نَزَّلَ اَحْسَنَ الْحَد۪يثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَانِيَۗ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذ۪ينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْۚ ثُمَّ تَل۪ينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ اِلٰى ذِكْرِ اللّٰهِۜ ذٰلِكَ هُدَى اللّٰهِ يَهْد۪ي بِه۪ مَنْ يَشَٓاءُۜ وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٢٣﴾

23. Allah, sözün en güzeli olan Kur'an'ı, âyetleri birbiriyle âhenkdâr, uyumlu, tıklım büklüm hakîkat dolu bir kitab hâlinde indirdi. Rablerine karşı derin bir saygı duymakta olanların onun tesiriyle derileri ürperir; sonra da hem derileri, hem kalpleri Allahın zikrine ısınıp yumuşar. İşte bu kitap, Allah'ın doğru yol rehberidir ki, dilediğine onunla yol gösterir. Allah kimi de saptırırsa artık onu doğru yola getirecek kimse yoktur.

Bu âyet-i kerîmede Kur'ân-ı Kerîm'in başlıca husûsiyetleri izâh edilerek tüm dikkatlerimiz o kelâmın güzelliklerini görmeye, incelemeye ve anlamaya çevrilir:

Kur'ân-ı Kerîm اَحْسَنَ الْحَد۪يثِ (ahsenü'l-hadîs)tir; yani "sözlerin en güzeli"dir. Çünkü Allah sözüdür. Allah'ın sözünü başka sözlerle kıyaslamak bile mümkün değildir. Kur'an lafız yönünden en güzel sözdür. Fesâhat ve cezâleti fevkalâde bir güzelliğe sahiptir. Nazım ve üslûbunun güzelliği de eşsizdir. Kur'an ne şiir cinsinden ne nesir cinsinden ne de Arapların kullandığı herhangi bir söz üslûbundandır. Bilakis o, bunların hepsinin üstünde, bununla birlikte her selim fıtratın haz ve zevk duyacağı hârika bir üslûba sahiptir. Kur'an mânası yönünden de en güzel sözdür. Çünkü o, her türlü çelişkiden uzaktır. Ondaki bilgiler ve haberler gerçek, hükümler adâletli ve faydalı; onun gösterdiği yol doğru ve kurtarıcıdır.

Kur'ân-ı Kerîm, şu açıdan bakıldığında bütünüyle "müteşâbih bir kitap"tır. Onun bütün sûreleri ve âyetleri gerçeklikte, sağlamlıkta, doğru olana dayanmada, insanlara gerek dünya gerek âhiret mutluluğunu temin etmede, fesahat bakımından lafızlarının birbirine uyum sağlamasında, taşıdıkları mûcizevî üslupta su, hava, bitki ve çiçeklerin parçalarının birbirine benzediği gibi birbirlerine benzerler. Kur'an- Kerîm'in başından sonuna kadar hep aynı maksat gözetilir, akide ve ameller hususunda hep aynı esaslar takdim edilir. Her bölüm bir diğerini tafsil ve tefsir eder. Mâna ve izâhlar bir âhenk içinde birbirine bağlıdır. Bir kısmı diğer bir kısmını doğrular ve bir kısmı diğer bir kısmına delâlet ederler. Yani bu hususlarda âyetler müşterektir.

Kur'an- Kerîm اَلْمَثَان۪ي (mesânî)dir. O, kendini okuyanı, dinleyeni ve anlamak

isteyeni yeterince aydınlatmak için aynı bilgileri bazan aynı, bazan farklı ifadelerle tekrar tekrar dile getirir. Onun kıssaları, haberleri, hükümleri, emirleri, yasakları, müjdeleri, uyarıları ve öğütleri hep tekrarlanır. Bu bakımdan o, bıkkınlık vermeden tekrar tekrar zevkle okunan ve dinlenen bir kitap olma husûsiyetine sahiptir. Mesâni'nin bir diğer anlamı da şudur: Kur'ân-ı Kerîm'de zikredilen mevzular umûmiyetle çift çift sunulur. Misâl vermek gerekirse; emir-yasak, helâl-haram, genel-özel, göklerin durumu-yerin durumu, cennet-cehennem, karanlık-aydınlık, levh-kalem, melekler-şeytanlar, müjde-uyarma, ümit-korku...

Bütün bu güzelliklere sahip olan Kur'ân-ı Kerîm, hem ifade ve üslûbuyla hem de muhtevâsıyla okuyana ve dinleyene derinden tesir eder. Allah'ın azabından, kıyâmet ve cehennemden bahseden âyetler insanı korkutup endişeye sevk eder. Allah'ın rahmetini, cennetini ve nimetlerini anlatan âyetler de insanı sevindirip ümitlendirir. Korkunca insanın tüyleri diken diken olur. Sevinip ümitlenince kalbi ve teni Allah'ın zikrine ısınıp yumuşar. O halde dileyen Kur'an'ın hidayetiyle doğru yolu bulur, dileyen ona sırt çevirir.

Öyleyse:

أَفَمَنْ يَتَّقِى بِوَجْهِهِ سُوٓءَ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۜ وَقِيلَ لِلظّٰلِمِينَ ذُوقُوا
مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٢٤﴾ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَاَتٰيهُمُ الْعَذَابُ
مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٥﴾ فَاَذَاقَهُمُ اللّٰهُ الْخِزْىَ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۚ
وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَكْبَرُ ۢ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾

24. Düşünün bakalım, kıyâmet günü elleri kelepçeli olduğu için kendini o en kötü azaba karşı ancak yüzüyle korumaya çabalayan kimse, hiç azaptan emin olan kimse gibi olur mu? O gün zâlimlere: "Dünyadayken kazandığınızın cezasını tadın!" denilir.

25. Onlardan öncekiler de peygamberleri yalanlamışlardı. Bu yüzden hak ettikleri azap, hiç farkına varmadıkları bir yerden tepelerine patlayıverdi.

26. Böylece Allah onlara dünya hayatında alçaklığı ve perişanlığı tattırdı. Âhiret azabı ise daha da büyük, daha müthiştir. Keşke bilselerdi!

Kur'an'a ve Peygamber'e sırtlarını dönen bu bedbahtlar, âhirette elleri ve ayakları arkadan demir zincirlerle sımsıkı bağlı olarak cehenneme atılacaklar. Ellerini hareket ettirme imkânı bulunmadığından yüzleriyle kendilerini o dehşetli azaptan kurtarmaya çalışacaklar. Halbuki bir tehlike karşısında insan bir başka uzvuyla yüzünü korumaya çalışır. Buna göre "şiddetli azaba karşı

kendini yüzüyle korumaya çalışma" ifadesi, cehenneme atılan kişinin azap karşısında kaldığı çaresizliğin en acı bir fotoğrafını göstermektedir.

Bu sebeple, insanlığı hem dünyada hem de âhirette kurtuluşa erdirmek için:

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هٰذَا الْقُرْاٰنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَۚ ﴿٢٧﴾

قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٢٨﴾

27. Biz bu Kur'an'da insanlar için her türden ibretli misâller ve apaçık örnekler sunduk; belki düşünüp öğüt alırlar diye.

28. Onu her türlü çelişkiden ve gerçeğe aykırı bütün unsurlardan uzak, dosdoğru Arapça bir Kur'an olarak indirdik; belki gittikleri yolun yanlışlığını anlayıp Allah'a karşı gelmekten sakınırlar diye.

Kur'ân-ı Kerîm'de konular hep örneklerle açıklanır. Çünkü örnekler, konunun ve maksadın anlaşılmasını kolaylaştırır. İnsanın daha rahat anlayıp ders ve öğüt almasını sağlar. Bakın, Kur'an şirk hastalığına müptela olmuş kişiyle tevhide ermiş kişiyi nasıl bir örnekle dikkat nazarlarına sunuyor:

ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَٓاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍۜ

هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًاۜ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِۜ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٩﴾

29. Allah şöyle bir misâl veriyor: Bir tarafta, karşılıklı rekâbet hâlinde birbirleriyle sürekli çekişen kötü huylu ortakların emrinde çalışan bir kişi, diğer tarafta sadece tek bir insanın emri altında bulunan bir başkası: bu iki adamın durumu hiç eşit olabilir mi? Elbette olamaz. O halde, bütün teşekkür ve övgüler yalnızca Allah'a olmalı; kulluk ve ibâdet hiçbir ortağı olmayan Allah'a yapılmalıdır. Ne var ki, insanların çoğu bu gerçeği anlamaya yanaşmazlar.

Mü'min bir kul ile müşrik bir kimsenin durumu, iki kölenin hâli misâl verilerek anlatılıyor. Temsile göre bu iki köleden biri, geçimsiz kimselerin ortaklaşa çalıştırdıkları bir köledir. Bunlardan biri köleye, "buraya gel, şu işi yap" der. Köle ona doğru giderken diğer bir ortak, "Nereye kaçıyorsun? Gel bakalım, bana şunu getir" der. Köle bir birinci ortağa, bir diğer ortağa bakıp şimdi ne yapacağını düşünüp karar vermeye çalışırken tam bu sırada üçüncü bir ortak, "Orada ne bekliyorsun? Hele gel bakalım, şöyle yap, böyle yap..." der. Buna dördüncü, beşinci... ortaklar da eklenir. Bu durum her gün aynı minval üzere devam edip gider. Köle bu yaramaz adamların elinde şaşkın ve perişan, elemli ve kararsız bir halde kalır. Çünkü efendilerinin birbirine zıt arzu ve

isteklerini yerine getirmeye gücü yetmez. Nihâyet kuvvetten, takattan kesilip yorgun düşer, perişan olur. Diğer kölenin ise efendisi bir tanedir. Efendisinin bütün istek ve arzularını bilir ve elinden geldiğince bunları yerine getirmeğe çalışır. Vazifesini yapmış olmanın huzur ve emniyeti içinde yaşar. Bu iki köle eşit değildir. Efendisi bir tane olanın yapacağı işi belli olduğu için rahattır. Gücünün yettiği kadar söyleneni yapar. Geçimsiz pek çok efendiye boyun eğen köle ise hep işkence ve ızdırap içindedir. Bir kararda duramaz. Efendilerinin hepsini memnun etmek şöyle dursun bir tanesini bile memnun edemez.

İşte Allah'a iman edip yalnız ona kulluk yapan, böylece huzura kavuşan mü'min ile Allah'tan başka pek çok tanrı edinip onların isteklerini yerine getirmeğe çalışan, fakat bunda bir türlü muvaffak olamayan ve olması da mümkün gözükmeyen müşriğin durumu da böyledir. Dolayısıyla bu misâl, tevhidin hakikati ile şirkin hakikatini bütün cepheleriyle tasvir ve izâh etmektedir.

Allah Rasûlü (s.a.v.), böyle hayatî gerçekleri öğretmeye gelmişti. En büyük derdi ve hedefi, insanı insan yapmaktı. Bunun da yolu arı duru tevhid inancından geçiyordu. Fakat hak ve hakikat düşmanları böylesine sonsuz bir rahmetin düşmanı kesilmişler, onun varlığına bile tahammül edemiyorlardı. Bir an önce ölmesini, yok olup gitmesini istiyorlardı. Oysa:

تَخْتَصِمُونَ ﴿٣١﴾ اِنَّكَ مَيِّتٌ وَاِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ اِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ

30. Rasûlüm! Gerçek şu ki sen de öleceksin, onlar da ölecekler.

31. Sonra siz kıyâmet günü Rabbinizin huzurunda duruşmaya çıkacak ve orada birbirinizle dâvalaşacaksınız.

Bu ilâhî ikazlar, bugün ve gelecekte de, İslâm nûrunun sönmesini istedikleri için İslâm önderlerine düşman olanlar, onları imha planları yapanlar veya ölümlerini bekleyenler için de geçerlidir.

31. âyet inince Zübeyr b. Avam:

"- Yâ Rasûlallah! Dünyada hesaplaştıktan sonra âhirette bir daha mı hesaplaşacağız?" diye sordu. Peygamberimiz (s.a.v.):

"*- Evet, öyle olacak*" buyurunca, Zübeyr:

"- O zaman iş pek çetin!" dedi. (Tirmizî, Tefsir 39/1; Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* I, 167)

Yine Efendimiz, hesabın çetinliğine dikkat çekmek üzere şöyle buyurmuştur:

"*Kıyâmet gününde haklar sahiplerine mutlaka verilecektir. Hatta boynuzsuz koyunun hakkı boynuzlu koyundan kısas yapılarak alınacaktır.*" (Müslim, Tahrîmu'z-zulm 60)

Abdülkadir Geylânî (k.s.)'un şu hâli nasıl bir hesap endişesi içerisinde olmak

gerektiği hususunda pek ibretlidir:

Hazret bir gün abdest alıyordu. Havada uçan bir serçe kuşu üzerine kirli suyunu bıraktı. Farkına vardı. Başını kaldırıp kuşa doğru baktı... Ve kuş ölü olarak yere düştü. Hazret kuşun bu şekilde ölmesine üzüldü. Elbisesini çıkardı; kuşun kirlettiği yeri yıkattı. Sonra sattırdı, parasını muhtaçlara dağıttı ve şöyle dedi: "Bu sadaka, o ölen kuşun diyetidir." (Şârânî, *Velîler Ansiklopedisi,* II, 453)

Bu bakımdan, hesap gününü unutmayıp her türlü haksızlıktan, özellikle Allah'a karşı yalan uydurmak ve O'nun gönderdiği ilâhî mesajı yalanlamak gibi büyük zulümlerden kaçınmanın gerekliğine işaret edilerek buyruluyor ki:

Allah Kuluna Yetmez mi?

فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللّٰهِ وَكَذَّبَ بِالصِّدْقِ اِذْ جَٓاءَهُۜ اَلَيْسَ
فٖى جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْكَافِرٖينَ ﴿٣٢﴾

32. Allah adına yalan söyleyenden ve kendisine ulaşan doğruyu yalanlayandan daha zâlim kim olabilir? Kâfirler için cehennemde yer mi yok?

"Allah adına yalan söylemek"; Allah'ın bildirmediği ve O'nun şânına da uygun olmayan sıfat ve vasıfları O'na izafe etmektir. Putları kendisine ortak koşmak, çocuğu olduğunu söylemek, haram kılmadığı şeyleri haram kıldı demek buna misâldir. "Gelen doğru", Peygamber'e indirilen Kur'an'dır. Allah'ın muradını beyân eden Kur'an'ı yalanlayanlar ve onun haber verdiği şekilde Allah'a inanmayanlar kesinlikle kâfir olurlar.

Buna karşılık:

وَالَّذٖي جَٓاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهٖٓ اُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٣٣﴾ لَهُمْ مَا
يَشَٓاؤُ۫نَ عِنْدَ رَبِّهِمْۜ ذٰلِكَ جَزٰٓؤُا الْمُحْسِنٖينَۚ ﴿٣٤﴾ لِيُكَفِّرَ اللّٰهُ عَنْهُمْ اَسْوَاَ
الَّذٖى عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ اَجْرَهُمْ بِاَحْسَنِ الَّذٖى كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾

33. Doğruyu getiren peygamber ile onu tasdik edenlere gelince, işte Allah'a karşı gelmekten ve her türlü fenâlıktan sakınanlar onlardır.

34. Rableri katında onlar için istedikleri her şey vardır. İyilik eden ve yaptığı işi güzel yapanların mükâfatı işte budur.

35. Allah onların yaptığı en kötü günahları bile bağışlayıp silecek ve yaptıkları amellerin en güzeline göre onları mükâfatlandıracaktır.

"Doğruyu getiren", Rasûlullah (s.a.v.)'dir. Onu tasdik eden de örnek olması açısından Hz. Ebûbekir ve Hz. Ali gibi mü'minlerdir. Ancak kıyâmete kadar Kur'an'ı tasdik edecek her mü'min bu safta yer alır. İşte Peygamber ve ona tâbi olanlar, iman, ibâdet, ahlâk ve muâmelâtıyla Kur'an'ın öğrettiği takvâ hayatını yaşadıkları için, müttakî kullar olmuşlardır.

Kur'an'ı tasdik edenlerin hepsi aynı ayarda müslüman olamayabilir. Daha önce hayatına günahlar bulaşmış olanlar, hatta büyük günahlara düşmüş olanlar bulunabilir. Bir kısım ibâdet ve taatlerinin tam hakkını veremeyenler de olabilir. Eğer bunlar samimi bir tevbe ile takvâ hayatına yönelirler ve bu şekilde

ömürlerini tamamlarlarsa, bu gibiler için 35. âyette çok büyük bir müjde yer almaktadır. Buna göre en kötü günahların bağışlanması, bütün günahların bağışlanacağı; eksik kalan amellerin de, en güzel yaptıkları amel ayarında değerlendirilip kabul edileceği anlamına gelir.

Bu gerçekler ışığında bir düşünün bakalım:

اَلَيْسَ اللّٰهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذ۪ينَ مِنْ دُونِه۪ وَمَنْ يُضْلِلِ
اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٦﴾ وَمَنْ يَهْدِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ اَلَيْسَ اللّٰهُ بِعَز۪يزٍ ذِي انْتِقَامٍ ﴿٣٧﴾

36. Allah kuluna yetmez mi? Kalkmışlar, seni O'nun dışında putlaştırıp taptıkları bir takım varlıklarla korkutmaya çalışıyorlar. Allah kimi saptırırsa, artık onu yola getirecek kimse olmaz.

37. Allah kimi de doğru yola erdirirse, onu da şaşırtacak, saptıracak kimse bulunmaz. Allah, istediği anda inkârcılardan intikâmını alan karşı konulamaz kudret sahibi değil midir?

Müşrikler, Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)'e, "Sen putlarımız hakkında kötü sözler söylüyorsun, fakat biz putlarımızın seni çarpmasından, hasta yapmasından endişe ediyoruz" diyerek onu korkutmaya çalışırlardı. (Taberî, *Câmi'u'l-beyân,* XXIV, 9) Yine mü'minleri de bu yolla korkutmak istiyorlardı. Rivâyete göre Peygamberimiz (s.a.v.) Hâlid b. Velid'i, Uzza putunu kırmak için gönderdiğinde putun bekçileri: "O öfkeli biridir, sakın başına bir iş gelmesin" demişlerdi. Hâlid hiç tereddüt etmeden onun burnunu kırmış, hiç bir şey yapamayacaklarını ona tapanlara da göstermişti. (Taberî, *Câmi'u'l-beyân,* XXIV, 9)

Aslında, müşrikler de Allah Teâlâ'dan tamâmen habersiz değillerdi:

وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللّٰهُ قُلْ اَفَرَاَيْتُمْ
مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اِنْ اَرَادَنِيَ اللّٰهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّه۪
اَوْ اَرَادَن۪ي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِه۪ قُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ عَلَيْهِ
يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٣٨﴾ قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلٰى مَكَانَتِكُمْ اِنّ۪ي
عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾ مَنْ يَاْت۪يهِ عَذَابٌ يُخْز۪يهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُق۪يمٌ ﴿٤٠﴾

38. Onlara: "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye soracak olsan, elbette: "Allah'tır" derler. De ki: "Öyleyse, Allah'tan başka ilâh diye yalvardıklarınıza bakmaz mısınız? Allah bana bir sıkıntı vermek istese, onlar, O'nun takdir buyurduğu bu sıkıntıyı giderebilirler mi? Yahut O

benim için bir rahmet dilese, onlar, O'nun bahşettiği bu nimetin bana ulaşmasını önleyebilirler mi?" De ki: "Allah bana yeter! Tevekkül edecek olanlar yalnızca O'na dayanıp güvensinler!"

39. De ki: "Ey kavmim! Siz elinizden geleni yapın; ben de bana düşen vazîfeyi yapmaya devam edeceğim. Yakında öğreneceksiniz":

40. "Kendisini rezil edecek azabın kimin başına ineceğini ve sonu gelmez azabın kimin tepesine çökeceğini!"

Rasûlullah (s.a.v.)'in, genç yaştaki sahâbîsi Abdullah b. Abbas (r.a.)'a verdiği şu öğüt ne kadar mânidârdır:

ş "*unu iyi bil ki, bütün bir ümmet toplanıp sana fayda vermeye çalı sa, ancak Allah'ın senin için takdir ettiği faydayı verebilir. Eğer yine bütün ümmet, sana zarar vermeye kalksa, ancak Allah'ın senin hakkında takdir ettiği zararı verebilir.*" (Tirmizî, Kıyâmet 59; Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* I, 293)

Bunun için:

إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدٰى فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ
ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿٤١﴾

41. Rasûlüm! Biz sana kitabı, insanlara sorumlu oldukları hususları açıklayasın diye gerçeğin tâ kendisi olarak indiriyoruz. Artık kim doğru yolu bulursa, bu kendi iyiliğinedir. Kim de yoldan saparsa, kendi zararına sapmış olur. Sen onların kurtuluşundan sorumlu bir vekil değilsin!

Ancak, unutmasınlar ki ölüm, her an gelmek üzere enselerinde hazır beklemektedir:

اَللّٰهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ
الَّتِي قَضٰى عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرٰى إِلٰى أَجَلٍ مُسَمًّى إِنَّ فِي
ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾

42. Allah, ölümleri anında ruhları bedenlerden çekip alır. Henüz ölüm vakti gelmemiş olanların ruhlarını ise uyudukları sırada alır; sonra ölümüne hükmettiği kimselerin ruhlarını berzah âleminde tutar; diğerlerini de belirlenmiş bir süreye kadar yaşamaları için serbest bırakır. Elbette bunda, etraflıca ve sistemlice düşünen bir toplum için nice dersler ve ibretler vardır.

Ruhumuzu ölü beden toprağımıza ekip bize hayat bahşeden Allah Teâlâ olduğu

gibi, onu her an kudret elinde tutan ve üzerinde istediği tasarrufu yapan da O'dur. Her gün binlerce misâlini müşâhede ettiğimiz ölüm hâli ve istisnâsız her insanın yaşadığı uykuyla uyanma hâli, ruhlar üzerinde istediği tasarrufta bulunan nihâyetsiz güç sahibi o kudret elinin varlığını âşikâr bir şekilde haykırmaktadır. Âdeta "ben buradayım, beni görmek, fark etmek, tanımak isteyen bu noktaya dikkat etsin" çağrısı yapmaktadır. Gerçekten de ne ölen insanın ruhunu geri çevirmek imkânı vardır, ne de uykusu gelen insanın uykusunu -mütemâdiyen-engelleme gücümüz vardır. Hele uyuduktan ve ruhumuz bedenimizi terk ettikten sonra, Allah'tan başka hangi kudret ve kuvvet, onu mâhiyetini idrâk imkânımız olmayan mâna âlemlerinden; milyarlarca ruhun aynı anda yükselip cevelân ettiği o ruhlar mahşerinden seçip ayıklayarak tekrar bedenimize döndürecek? İşte Allah Teâlâ, bütün ruhları her an kudret elinde evirip çevirmekte, vakti gelenleri bedenlerinden tamâmen ayırıp berzah âleminde mahşere kadar tutmak üzere yanında saklamakta, henüz ecelleri tamamlanmamış olanları ise uykudan sonra tekrar bedenlerine göndermekte ve belli bir müddet daha yaşamalarına müsaade buyurmaktadır. Hâsılı ne Allah'ı inkâr etmek mümkün, ne de öldükten sonra dirilmeyi? Çünkü Yüce Rabbimiz, uyutmak ve tekrar uyandırmak suretiyle bütün insanlara her gün bunun tâlimini yaptırmakta ve eğitimini vermektedir. İnsan azıcık aklını çalıştırıp bu hususları düşünecek olsa, o ebedî hakîkat, bütün açıklığı ve berraklığıyla kalp semâsında parlak bir güneş gibi doğacaktır.

Bu açık gerçeklere rağmen:

أَمِ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ شُفَعَاءَ ۜ قُلْ اَوَلَوْ كَانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْـًٔا وَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٣﴾ قُلْ لِلّٰهِ الشَّفَاعَةُ جَم۪يعًا ۜ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ۜ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٤٤﴾

43. Yoksa onlar Allah'tan başka şefaatçiler mi edindiler? De ki: "Onlar hiçbir bağımsız mülkiyet ve hâkimiyet sahibi olmadıkları ve akıl adına hiçbir şey taşımadıkları halde yine de mi onları şefaatçi edineceksiniz?"

44. De ki: "Şefaat bütünüyle Allah'ındır. Göklerin ve yerin mutlak mülkiyeti ve hâkimiyeti yalnız O'na aittir. Sonunda, hesap vermek üzere, O'nun huzuruna döndürüleceksiniz."

Gelen âyette ise Allah'ın birliğine inanmayan, O'nun dışında bir takım putlara gönül bağlayan, şirke bulaşmış insanların ruh hallerinden bir tablo arz edilir:

وَاِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ وَحْدَهُ اشْمَاَزَّتْ قُلُوبُ الَّذ۪ينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ ۚ وَاِذَا

ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٥﴾

45. Ne zaman Allah eşi ortağı olmayan bir tek ilâh olarak anılsa, âhirete inanmayanların kalplerindeki nefret ve daralma yüzlerine vurur. Fakat Allah'ın dışında taptıkları şeyler anıldığında ise hemen yüzleri güler, neşelenirler.

Âyetin çizdiği tablo, iki farklı telkin karşısında putperest insanın gönül âleminde olup bitenleri resmeden ve bunun yüzlerine olan yansımalarını görüntüleyen oldukça dikkat çekici bir tablodur. Bakıyoruz, Allah Teâlâ'nın eşi ortağı olmayan tek ilâh, tek rab, tek yaratıcı olduğu söylendiği veya hatırlatıldığı zaman, gerçeği beyân edici bu sözler karşısında o hasta ruhlu kişilerin kalpleri rahatsız oluyor. Zararlı bir şey yiyen gastrit hastasının mide asidinin kabarması gibi, oradaki öfke ve nefret duyguları kabarıyor, müthiş bir sıkılma ve daralma oluyor ve bu hal o bedbahtların yüzlerine pek çirkin bir görüntü içinde aksediyor. Âyetteki tasvir gücü bize, kalplerdeki o müthiş nefreti görme ve yüzlerdeki o çirkinliği seyretme imkânı veriyor. Demek ki o gönüller, henüz Allah'ı tanımamış, ona inanıp bağlanmamıştır; Allah'tan kopuktur. Diğer taraftan Allah'ın dışında gönül bağladıkları putlardan bahsedilince, onların hemen sevindikleri, neşelendikleri ve yüzlerinin güldüğü görülür. Demek ki, o gönüllerin alış verişi, Yüce Allah ile değil, putlarladır.

Bu bir fiilî kıstastır, mizandır. Herkes kalbinde tevhid inancının mı, yoksa paslandığı için net görüntü vermeyen ayna gibi şirke bulanmış bir inancın mı var olduğunu bununla test edebilir. Ruhumuz, hissiyatımız, duygularımız hangi âlemlerde dolaşıyor, hangi mekanlarda konaklıyor, hangi dallara konuyor? Hangi şeylerle huzur ve sükûn buluyor? Cenab-ı Hak'la mı, yoksa başka şeylerle mi? Kur'an okurken mi rahatlıyor, yoksa ne olduğu bilinmeyen manzaralar karşısında mı? Câmide mi huzur buluyor, yoksa bunun zıddı mekanlarda mı? Secdede "Benim yüce Rabbim sübhândır" derken mi ruhu itminâna eriyor, yoksa ne dediği, nereye baktığı, neyi dinlediği, neyi düşündüğü belli olmayan mezbelelik alanlarda mı? Bu soruların cevabı, âyet-i kerîmenin ışığında bizim mânevî haritamız hakkında net sonuçlara ulaşmamızı sağlayacaktır.

O halde ey müslüman! Sen bütün kalbinle Rabbine yönelerek:

قُلِ اللّٰهُمَّ فَاطِرَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ اَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فٖيمَا كَانُوا فٖيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٤٦﴾

46. De ki: "Ey gökleri ve yeri yoktan yaratan, duyuların ötesinde kalanları

da duyuların algı sahasına girenleri de hakkiyle bilen Allahım! Anlaşmazlığa düştükleri şeyler hakkında kullarının arasında hak ve adâletle hükmünü verecek olan elbette sensin. (Beni doğru olana ulaştırmanı bekliyor, inkârcıları sana havâle ediyorum.)"

Rasûlullah (s.a.v.) gece namazına şöyle duâ ederek başlardı:

"*Allahım! Ey Cebrâil'in, Mîkâil'in, İsrâfil'in Rabbi! Ey göklerin ve yerin yaratıcısı, gizliyi ve açığı bilen! Kullarının ayrılığa dü tükleri konularda onlar arasında sen hükmünü vereceksin. İzninle beni, üzerinde ayrılığa dü ülen eyin doğru olanına ilet. Sen dilediğini doğru yola iletirsin!*" (Buhârî, Ezân 8; Müslim, Misâfirîn 200)

Allah Rasûlü (s.a.v.) Hz. Ebûbekir'e sabahleyin, akşamleyin ve yatağa yattığı zaman şöyle duâ etmesini öğretmiştir:

"*Ey gökleri ve yeri yoktan yaratan, gizli ve açık her eyi bilen Allahım! Ey her eyin Rabbi ve sahibi! Senden ba ka ilâh yoktur. Nefsimin errinden, eytanın errinden, onun Allah'a irk ko maya dâvet etmesinden sana sığınırım.*" (Ebû Dâvûd, Edeb 101; Tirmizî, Deavât 14, 95)

Şu gerçeği hiçbir zaman unutmayın ki:

Hesaba Katılmayan Günahlar

وَلَوْ اَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْاَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ط وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللّٰهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ ﴿٤٧﴾ وَبَدَا لَهُمْ سَيِّاٰتُ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤُنَ ﴿٤٨﴾

47. Yeryüzünde ne varsa hepsi, hatta bir o kadarı daha zulmedenlerin olsa, kıyâmet günü o korkunç azaptan kendilerini kurtarmak için hiç şüphesiz bunların hepsini fedâ ederlerdi. Çünkü o gün daha önce hiç hesaba katmadıkları kötü şeyler Allah tarafından karşılarına çıkarılacaktır.

48. O gün, dünyada işlemiş oldukları bütün kötülükler gözlerinin önüne konacak ve daha önce alay edip durdukları mahşer, hesap, azap gibi gerçekler onları çepeçevre kuşatır.

"Zulmedenler"den maksat, Allah'a ortak koşan ve affı olmayan bu günahla ölen kimselerdir. Çünkü Cenâb-ı Hak, bütün günahları affedebileceğini, fakat öte dünyada şirk günahını asla affetmeyeceğini haber vermektedir. (bk. Nisâ 4/48)

Âyet-i kerîmeler şuna işaret ediyor: Kıyâmet günü azabı baştan savmak için bu kadar malvarlığı kabul edilmezken, bugün, dünyada bir lokma sadaka, zerre kadar hayır, bir tevbe ve istiğfâr cümlesi bile kabul edilmektedir. Yine, âhirette tevbe edip gözlerinden kan gelecek tarzda ağlasalar, bunca ağlayışa merhamet edilmezken, bugün bir damla gözyaşıyla günahlardan pek çoğu silinebilmektedir.

Hal böyleyken:

فَاِذَا مَسَّ الْاِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ز ثُمَّ اِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِنَّا قَالَ اِنَّمَا اُوتِيتُهُ عَلٰى عِلْمٍ ط بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٩﴾ قَدْ قَالَهَا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَمَا اَغْنٰى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٥٠﴾ فَاَصَابَهُمْ سَيِّاٰتُ مَا كَسَبُوا ط وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ هٰؤُلَاءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّاٰتُ مَا كَسَبُوا وَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٥١﴾ اَوَلَمْ يَعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ط اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾

49. İnsan bir sıkıntıya düştüğünde bize yalvarıp yakarır. Ona

tarafımızdan bir nimet verdiğimizde ise: "Bunu bilgim ve becerim sayesinde elde ettim" deyiverir. Halbuki o bir imtihandır; fakat insanların çoğu bunu bilmez.

50. Gerçek şu ki, onlardan önce gelip geçenler de böyle söylemişlerdi. Fakat kazandıkları şeyler kendilerine hiçbir fayda sağlamadı.

51. Çünkü kazandıkları kötülükler, sonunda azaba dönüşüp tepelerine iniverdi. Bu günkü insanlar arasında zulüm ve haksızlık yapanları da, yaptıkları kötülüklerin cezası yakında gelip bulacak, onlar buna asla engel olamayacaklardır.

52. Bilmezler mi ki, Allah rızkı dilediğine bol verir, dilediğine daraltır. Elbette bunda iman edip onda derinleşecek insanlar için nice dersler vardır.

Ne büyük bir ilâhî af ve rahmet tecellisidir ki, bunca zulüm ve haksızlık işleyenlerin bile, eğer henüz hayatta iseler, tevbe edip kurtulma imkânları hâlâ devam etmektedir:

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ اَسْرَفُوا عَلٰى اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ
اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا اِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٣﴾
وَاَنِيبُوا اِلٰى رَبِّكُمْ وَاَسْلِمُوا لَهُ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا
تُنْصَرُونَ ﴿٥٤﴾ وَاتَّبِعُوا اَحْسَنَ مَا اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ
اَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَاَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٥٥﴾

53. De ki: "Ey günah işleyerek kendilerine yazık eden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümîdinizi kesmeyin! Çünkü Allah, bütün günahları bağışlar. Şüphesiz O, çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir."

54. "Ümidinizi kesmeyin, fakat tepenize o azap inmeden önce de tevbe edip Rabbinize yönelin ve O'na teslim olun. Aksi halde kimseden yardım göremezsiniz."

55. "Evet, o azap, hiç farkında olmadığınız bir anda âniden tepenize çökmeden önce, Rabbinizden size gelmiş en güzel söz olan Kur'an'a uyun."

Rivâyete göre müşriklerden bir topluluk çokça adam öldürmüş, çokça zinâ etmişlerdi. Fakat bir taraftan da iman ışığı kalplerini yoklamaya başlamıştı. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.)'e şöyle haber gönderdiler: "Senin kendisine dâvet ettiğin din, hiç şüphesiz güzel bir şeydir. Tevbe edersek, tevbemiz kabul olur mu dersin?" Bunun üzerine bu âyet-i kerîmeler nâzil oldu.

(Müslim, İman 193)

Yine rivâyete göre Mekkeli müşrikler şöyle demişlerdi: “Muhammed (s.a.v.) putlara tapan ve Allah’ın haram kıldığı cana kıyan kimsenin günahının bağışlanmayacağını söylüyor. Peki nasıl hicret edelim? Nasıl müslüman olalım? Biz hem Allah ile birlikte başka ilâhlara ibâdet ettik, hem Allah’ın haram kıldığı cana kıydık.” Bunun üzerine yüce Allah bu âyet-i kerîmeleri indirdi. (Kurtubî, *el-Câmi‘*, XV, 268)

Bu rivâyetler, âyetlerin şumulünün ne kadar geniş olduğunu izâh eder. Ancak Cenâb-ı Hak, tevbe edilse de edilmese de mutlak olarak herkesi ve her günahı bağışlayacağını söylemiyor; aksine 54. âyette bağışlanmak için tevbe edip kendine yönelmeyi şart koşuyor. Tevbe edip Allah’a yönelmeyen ve O’nun emirlerine teslim olmayan kimselere yardım olunmayacağını bildiriyor. 55. âyette ise yine bağışlanmanın mümkün olabilmesi ve bunun kula fayda verebilmesi için, dünyada helâk edici musîbet veya ölüm gelmeden yahut ölüp öte dünyada cehennem azabıyla karşılaşmadan, Allah’ın indirdiği en güzel buyrukları içine alan Kur’an-ı Azîmüşân’a en güzel şekilde tâbi olma şartı getiriliyor.

Dolayısıyla kulun samimi bir tevbesi olmadan ve bundan böyle sergileyeceği hal ve hareketleriyle, ibâdet ve ahlâkıyla yaptığı tevbede gerçekten ciddi olduğunu doğrulamadan ilâhî affa nâil olması zor gözükmektedir. O halde, Allah’ın rahmetinden ümit kesmemenin ve mağfiretine erişmenin ancak belirtilen şartlar yerine getirildiği zaman mümkün olabileceği anlaşılır.

Rasûl-i Ekrem (s.a.v.), kudsî hadislerde Allah Teâlâ’nın şöyle buyurduğunu haber vermektedir:

“Kullarım! Siz gece gündüz günah i lemektesiniz. Bütün günahları affeden de yalnızca benim. Benden af dileyin ki sizi bağı layayım.” (Müslim, Birr 55)

“Ey Âdemoğlu! Sen bana dua ettiğin ve benden affını umduğun sürece, i lediğin günah ne kadar çok olursa olsun, onların büyüklüğüne bakmadan seni bağı larım. Ey Âdemoğlu! Günahların gökleri dolduracak kadar da olsa, sen benden bağı lanma dilersen, günahlarını affederim. Ey Âdemoğlu! Sen yeryüzünü dolduracak kadar günahla huzuruma gelsen, bana hiçbir eyi ortak ko mamı , irke bula mamı olman kaydıyla, ben de seni yeryüzü dolusu bağı lamayla kar ılarım.” (Tirmizî, Deavât 98)

Aşağıda gelen âyetler, belli şartlar çerçevesinde aynı gerçeği daha net ve anlaşılır hâle getirmektedir:

أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَا حَسْرَتٰى عَلٰى مَا فَرَّطْتُ فِي جَنْبِ اللّٰهِ وَإِنْ
كُنْتُ لَمِنَ السَّاخِرِينَۙ ﴿٥٦﴾ أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ اللّٰهَ هَدٰينِي لَكُنْتُ

مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٥٧﴾ اَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ اَنَّ لِى كَرَّةً فَاَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٨﴾ بَلٰى قَدْ جَاءَتْكَ اٰيَاتِى فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتَ وَكُنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٥٩﴾

56. Tâ ki kıyâmet günü geldiğinde, kişi: "Allah'a karşı işlediğim günahlardan dolayı yazıklar olsun bana! Meğer ben ne büyük gerçekleri alaya alıyormuşum da haberim yokmuş!" demeye mecbur kalmasın.

57. Yine o: "Eğer Allah bana doğru yolu gösterseydi, ben de elbette şirk ve isyândan sakınanlardan olurdum" diye mazeretler öne sürmesin.

58. Yahut o azâbı gördüğünde: "Âh, keşke bana bir fırsat daha verilse de dünyaya dönüp iyilik yapanlardan olsam!" şeklinde boş temennîlerde bulunmasın.

59. Allah şöyle buyurur: "Hayır! Gerçekleri açıklayan âyetlerim sana gelmişti, fakat sen onları yalanladın, onları kabul etmeyi kibrine yediremedin ve kâfirlerden oldun!"

Bu ilâhî beyânlar, insanın yaptıklarından sorumlu olduğunu gösterir. Demek ki, onların bu duruma düşmeleri, Allah'ın kendilerine hidâyet etmemesi değildir. Bilakis Allah onlara doğru yolu göstermek için âyetler indirmiş; fakat onlar kibirlerinden dolayı bu âyetleri yalanlayarak böyle hazin bir âkıbete uğramışlardır.

Dünyada yapılan iyi veya kötü amellerin mahşer yerine yansımasına gelince:

Takvâ Sahipleri Kurtulacak

وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ تَرَى الَّذ۪ينَ كَذَبُوا عَلَى اللّٰهِ وُجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌ اَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْمُتَكَبِّر۪ينَ ﴿٦٠﴾ وَيُنَجِّي اللّٰهُ الَّذ۪ينَ اتَّقَوْا بِمَفَازَتِهِمْ لَا يَمَسُّهُمُ السُّٓوءُ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦١﴾

60. Sen, Allah adına yalan uyduranların kıyâmet günü yüzlerinin kapkara kesildiğini görürsün. Büyüklük taslayanlar için cehennemde yer mi yok!

61. O gün Allah, gönülleri Rablerinin saygısıyla dopdolu olup O'na karşı gelmekten sakınanları üstün gayret ve başarılarından dolayı kurtuluşa erdirecek. Artık onlara hiçbir fenâlık dokunmayacak; hiçbir şeye de üzülmeyecekler.

Sonuç itibariyle:

اَللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ وَك۪يلٌ ﴿٦٢﴾ لَهُ مَقَال۪يدُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَالَّذ۪ينَ كَفَرُوا بِاٰيَاتِ اللّٰهِ اُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٦٣﴾

62. Allah her şeyin yaratıcısıdır. O her şey üzerinde görüp gözetici ve mutlak tasarruf sahibidir.

63. Göklerin ve yerin anahtarları O'nun katındadır. Allah'ın âyetlerini inkâr edenlere gelince, işte onlar hüsrâna uğrayanların tâ kendileridir.

Allah Teâlâ'nın güzel isimlerinden اَلْوَك۪يلُ (Vekîl), "kulun kendisine dayanıp güvendiği, umduğuna erişip korktuğundan emin olabilmek için yardımına bel bağladığı yüce varlık" anlamına gelir. Bu âyette ise, "bütün varlıkları tek başına kudret elinde bulunduran, hiçbir ortağı olmaksızın onları idâre eden, koruyup gözeten, her şey üzerinde mutlak tasarruf sahibi" mânasında kullanılmıştır.

Bilinmelidir ki, Allah Teâlâ'nın bu kâinatta cârî olan iki kanunu veya kanunlar mecmuası vardır. Bunlardan biri, O'nun kudret ve irade sıfatlarından gelen, bütün eşya ve hâdiselerin yaratılışı, idâresi ve tasarrufuyla ilgili olup fennî-aklî ilimlerin konusu olan kanunlardır. Diğeri ise dindir. Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı Kerîm'de her iki grup kanundan da "âyet", "Allah'ın âyeti, âyetleri" diye bahseder ve bu kanunlardan her ikisi de kullardan kendilerine uymalarını; neyi gerektiriyorsa onu yapmalarını ve neyi yasaklıyorsa ondan kaçınmalarını ister. Bu kanunlar birbirini tamamıyla destekler ve aralarında en küçük bir çelişki

yoktur. Bunlar ruhla beden, etle kemik gibidir. Birbirlerinden ayrı düşünülmeleri de mümkün değildir. Buna göre dinî kanunlara itaat etmenin veya karşı gelmenin karşılığı kısmen dünyada, büyük ölçüde ise âhirette görülür. Buna karşılık şeriat-i tekvîniyye ve şeriat-i fıtriye denilen diğer kanunlara uymanın veya uymamanın karşılığı ise büyük ölçüde dünyada, dinî sorumlulukla alakalı olduğu nispette de âhirette görülür. (bk. Ünal, *Meâl,* s. 1013)

O halde:

قُلْ اَفَغَيْرَ اللّٰهِ تَأْمُرُونّ۪ٓي اَعْبُدُ اَيُّهَا الْجَاهِلُونَ ﴿٦٤﴾ وَلَقَدْ اُو۫حِيَ اِلَيْكَ وَاِلَى الَّذ۪ينَ مِنْ قَبْلِكَۚ لَئِنْ اَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِر۪ينَ ﴿٦٥﴾ بَلِ اللّٰهَ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِر۪ينَ ﴿٦٦﴾

64. Rasûlüm! De ki: "Ey câhiller! Gerçek bu iken, benim Allah'tan başkasına kulluk etmemi mi istiyorsunuz?"

65. Sana da senden öncekilere de şu gerçek vahyedildi: "Eğer Allah'a ortak koşarsan bütün amellerin kesinlikle boşa gider ve elbette ziyana uğrayanlardan olursun!"

66. Öyleyse, yalnız Allah'a kulluk et ve şükredenlerden ol!

Allah'a lâyıkıyla kul olmamanın sebebi ise, Allah'ı gerektiği şekilde tanıyamamaktır:

وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِه۪ۗ وَالْاَرْضُ جَم۪يعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَالسَّمٰوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَم۪ينِه۪ۜ سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٧﴾

67. Onlar Allah'ı, kudret ve azametine yaraşır bir şekilde tanıyamadılar. Oysa kıyâmet günü yeryüzü bütünüyle O'nun avucunda ezilip un ufak olacak, gökler de yine O'nun elinde dürülmüş bir hâle gelecektir. Bu üstün sıfatların sahibi olan Allah, onların koştukları ortaklardan çok uzak, çok yücedir.

Bir gün yahudi hahamlarından bir âlim, Nebiyy-i Muhterem (s.a.v.)'in yanına geldi ve şunları söyledi:

"- Yâ Muhammed (s.a.v.)! Biz kitaplarımızda Cenâb-ı Hakk'ın şöyle anlattığını görüyoruz: «Allah gökleri bir parmağında, yer tabakalarını bir parmağında, ağaçları bir parmağında, suları ve toprakları bir parmağında, diğer varlıkları da bir başka parmağında tutarak: Bütün kâinatın hâkimi benim, der.»"

Bu sözler üzerine Rasûlullah (s.a.v.), hahamın söylediği şeyleri doğrulayarak azı dişleri görününceye kadar güldü, sonra da **"Onlar Allah'ı, kudret ve**

azametine yaraşır bir şekilde tanıyamadılar” (Zümer 39/67) âyetini okudu. (Buhârî, Tefsir 39/2; Müslim, Kıyâmet 19)

Rasûlullah (s.a.v.), yine bir gün hutbede bu âyeti okumuş ve şöyle buyurmuştur: *“Allah Teâlâ gökleri ve yıldızları küçük bir çocuğun topu elinde çevirdiği gibi çevirir ve o gün öyle buyurur: «Ben bir tek ilâhım, hükümdarım, cebbârım! Büyüklük yalnız bana aittir! Nerede dünya hükündarları? Nerede dünyadaki zorbalar, mütekebbirler?»”*

Hadisi nakleden sahâbî diyor ki: “Peygamberimiz (s.a.v.) bunları söylerken öyle titremeye başladı ki, biz minberin yıkılacağını sanarak korktuk.” (Buhârî, Tefsir 39/3; Müslim, Munafikîn 24; İbn Mâce, Mukaddime 13)

Peki, göklerin ve yerin Allah’ın kudret elinde dürüleceği o dehşetli kıyâmet nasıl kopacak ve o gün insanların hâli nice olacak:

Cennete ve Cehenneme Sevkiyat

وَنُفِخَ فِى الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِى الْاَرْضِ اِلَّا مَنْ شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ اُخْرٰى فَاِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ﴿٦٨﴾

68. O gün sûra üflenir; Allah’ın dilediklerinden başka göklerde ve yerde kim varsa kıyâmetin dehşetinden çarpılıp cansız yere serilir. Sonra sûra bir daha üflenir; bir de bakarsın ki, bütün ölüler dirilip kabirlerinde ayağa kalkmış, merak ve endişe içinde etraflarına bakınıp duruyorlar.

İstisnâ tutulanların, Cebrâil, Mîkâil ve Azrail gibi büyük melekler, arşı taşıyan melekler, cennet ve cehennem melekleri olduğu belirtilir. (bk. Kurtubî, *el-Câmi‘*, XV, 280)

Ebû Hureyre (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Sûra iki üfleme arasında kırk vardır.”

Ashâb-ı kirâm Ebû Hureyre’ye, “ Kırk gün mü?” diye sordular. “Bir şey diyemem” dedi. “Kırk yıl mı?” diye sordular. “Bir şey diyemem” dedi. “Kırk ay mı?” diye sordular. “Bir şey diyemem” dedi. Sonra Allah Rasûlü (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu söyledi:

“Kuyruk sokumu (Acbü’z-zeneb) dı ında insanın bütün bedeni çürüyüp yok olur. Yeniden yaratılma i i bundan ba lar. Sonra Allah Teâlâ gökten bir hayat suyu indirir ve bu sayede ölüler bitkiler gibi yeniden canlanır.” (Buhârî, Tefsir 39/3; Müslim, Fiten 141)

Gelen âyetlerde mahşerde olacak işler haber verilir:

وَاَشْرَقَتِ الْاَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِيءَ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِىَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٩﴾ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ وَهُوَ اَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٧٠﴾

69. Yeryüzü Rabbinin nûruyla aydınlanır. Kitap ortaya konur. Peygamberler ve şâhitler getirilir. İnsanların arasında hak ve adâletle hüküm verilir. Kimseye zerre kadar haksızlık yapılmaz.

70. Herkese yaptığının karşılığı tastamam ödenir. Zâten Allah, onların yaptıklarını pek iyi bilmektedir.

Buna göre:

• Kıyâmette yıkılıp dağlarıyla, her şeyiyle un ufak edilen ve farklı bir mâhiyette

mahşer için tanzim edilen yeryüzü (bk. İbrâhim 14/48) Rabbinin nûruyla aydınlanır. Bu nûr, artık dünyadaki ay ve güneş nûru değildir. Cenâb-ı Hak o güne mahsus bir nûr yaratacak ve bu nûr yeryüzünü aydınlatacaktır. Ancak pek çok müfessir, “Rabbinin nûru” ifadesini “Allah’ın adâleti” olarak tefsir eder. Yani o gün yer, Allah’ın adâleti, kullarının arasında hakkiyle hüküm vermesiyle aydınlanacaktır. Çünkü zulüm karanlık, adâlet ise nûrdur.

• Kitap ortaya konacaktır. Bu her kul için ayrı ayrı yazılmış, dünya hayatında yaptığı küçük büyük her şeyin içinde harfiyen kayıtlı olduğu, hiçbir şeyin atlanmadığı amel defteridir. (bk. Kehf 18/49) Bu kitap, âdil bir yargılama için yazılı belgedir.

• O gün sadece yazılı belge ile yetinilmez şâhit olarak peygamberler ve şâhitlik yapacak diğer insanlar, belki peygamberlerin tebliğ vazîfelerini devam ettiren âlimler getirilir. Onlar da yargılama sırasında hazır bulundurulur. Onlara, her kişinin yaptığı işlerin Allah’ın gönderdiği ve tebliğ ettikleri dine uygun olup olmadığı sorulur.

• Tutulan yazılı belgeler ve şâhitlerin tanıklığı ile kullar hakkında tam bir hakkaniyet ve adâletle hüküm verilir. Kimseye kıl payı haksızlık yapılmaz. İyi ya da kötü kim ne yaptıysa karşılığı tam tamına ödenir. Zâten Allah, insanların yaptığı her şeyi çok iyi bilmektedir. Bütün bu delil, belge ve şâhitlerin getirilmesi, herkesin o ilâhî mahkemede zerre kadar bir haksızlığın yapılmadığına kâni olması içindir.

Şimdi de mahkemenin sonucu olarak cennet ve cehenneme gidecek insanların hallerinden birer manzara arz edilir. Önce cehennemliklerin hâli nazarlara sunulur:

وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاؤُهَا فُتِحَتْ
أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ
رَبِّكُمْ وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هٰذَا قَالُوا بَلَى وَلٰكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ
الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٧١﴾ قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ
فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٢﴾

71. İnkâr edenler bölük bölük cehenneme sürülecek. Oraya vardıklarında cehenemin kapıları açılacak ve oradaki vazîfeli bekçiler onlara soracak: “İçinizden size Rabbinizin âyetlerini okuyan ve içinde bulunduğunuz şu günle mutlaka karşılaşacağınız gerçeğiyle sizi uyaran peygamberler

gelmedi mi?" Onlar da: "Evet, geldi" diye karşılık verecekler, "fakat, ne çare ki, biz kâfirler hakkındaki azap kararı artık kesinleşmiş bulunmaktadır."

72. Onlara: "İçinde ebediyen kalmak üzere girin cehennem kapılarından!" denilecek. Büyüklük taslayıp, iman etmeyi kibrine yediremeyenlerin barınağı ne kötüdür!

Hicr sûresinde **"Cehennemin yedi kapısı vardır. O azgınlardan kimin hangi kapıdan gireceği belirlenmiştir"** (Hicr 15/44) buyrulur. Buna göre mahşer yerinde hesapları görülen kâfirler, kendilerine ayrılan kapıdan cehenneme girmek üzere oraya doğru sürüklenirler. Kendi arzularıyla değil, zincirlere vurularak son derece güçlü kuvvetli zebanilerin zorlamasıyla götürülürler.

Cennetliklere gelince:

وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاؤُهَا وَفُتِحَتْ
أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ ﴿٧٣﴾
وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَتَبَوَّأُ مِنَ الْجَنَّةِ
حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿٧٤﴾

73. Kalpleri Allah saygısıyla dopdolu olup Rablerine karşı gelmekten sakınanlar da bölük bölük cennete sevk edilecekler. Oraya geldiklerinde cennetin kapıları açılacak ve cennetin bekçileri: "Selâm olsun size! Ne mutlu size! Tertemiz geldiniz! Haydi, ebediyen kalmak üzere girin cennete!" diye buyur edecekler.

74. Onlar ise şöyle diyecekler: "Bize verdiği sözü yerine getiren ve cennette istediğimiz yerde oturmak üzere bizi bu ebediyet yurduna vâris kılan Allah'a hamdolsun! Sâlih ameller işleyenlerin mükâfatı ne güzel!" diyecekler.

Cehennemin yedi kapısı olduğu gibi, cennetin de Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)'in beyanıyla sekiz kapısı ve pek çok dereceleri vardır. Mü'minler, dünyadaki iman, amel, takvâ ve ihlaslarına göre gruplara ayrılacak ve her grup hak ettiği kapıdan kendisine hazırlanan cennete girecektir. Nitekim Allah Rasûlü (s.a.v.) şöyle buyurur:

"Allah yolunda çift sadaka veren yani devamlı iyilik ve ihsânda bulunan kimse, cennetin çe itli kapılarından: «Ey Allah'ın sevgili kulu! Burada hayır ve bereket vardır» diye çağırılır. Sürekli namaz kılanlar namaz kapısından, mücâhidler cihâd kapısından, oruçlular Reyyân kapısından, sadaka vermeyi sevenler de sadaka kapısından dâvet

edilirler."

Bunun üzerine Hz. Ebûbekir:

"–Anam babam sana fedâ olsun ey Allah'ın Rasûlü! Gerçi bu kapıların birinden çağrılan kimsenin diğer kapılardan çağırılmaya ihtiyâcı yoktur ama, bu kapıların hepsinden çağrılacak kimseler de var mıdır?" diye sordu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.):

"–Evet, vardır. Senin de o bahtiyarlardan olacağını ümîd ederim" buyurdu. (Buhârî, Savm 4; Müslim, Zekât 85, 86)

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

"Cennete ilk girecek kimselerin yüzleri, dolunay gibi parlak olacak. Onların ardından gireceklerin yüzleri, gökyüzündeki en parlak yıldız gibi aydınlık olacak. Orada insanlar ne küçük ne büyük abdest bozarlar ve ne de tükürüp sümkürürler. Onların tarakları altındandır. Kokuları mis gibidir. Buhurdanlıklarında tüten ho koku, cennetin ho kokulu ağacındandır. E leri hûrilerdir. Cennetliklerin hepsi de babaları Âdem'in eklinde yaratılmı olup boyları altmı ar ındır." (Buhârî, Bed'ü'l-halk 8; Müslim, Cennet 15)

Yine Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)'in bildirdiğine göre, cennet ehli cennete girdikten sonra, bir nidâ edici onlara şöyle seslenecek:

"Artık sonsuz bir hayatınız var, asla ölmeyeceksiniz. Hep sağlıklı olacaksınız, artık hastalanmayacaksınız. Sonsuz bir gençliğiniz var, asla ya lanmayacaksınız. Hep sefâ süreceksiniz, asla üzülmeyeceksiniz." (Müslim, Cennet 22)

Cennetlerde ebedî mutluluğa erişen mü'minlerin gönülleri mesteden güzel hallerini tamamlayıcı bir manzara olarak o gün meleklerin tesbih ve hamdleri dile getirilerek şöyle buyruluyor:

وَتَرَى الْمَلٰٓئِكَةَ حَٓافّ۪ينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْۚ
وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَق۪يلَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَم۪ينَ ﴿٧٥﴾

75. O gün melekleri de görürsün; arşın etrafını kuşatmış, Rablerini överek tesbih ediyorlar. Böylece tüm insanlar hesaba çekilecek, aralarında adâletle hükmedilecek ve "Sonsuz hamd ü senâlar olsun Âlemlerin Rabbi Allah'a!" denilecek.

Bahsedilen hamdin, melekler, cennete giren mü'minler, hatta canlı ve cansız tüm varlıklar tarafından yapılma ihtimali de vardır. Çünkü "diyen kişi" meçhul bırakılmak sûretiyle bu mânaya ışık tutulmuştur.

Kıyâmet, âhiret ahvali, cennetlik ve cehennemliklerin durumları ile son bulan Zümer sûresinden sonra, yine aynı konulara temas edip bazı ayrıntılar verecek olan Mü'min sûresi gelecektir:

40- MÜ'MİN SÛRESİ

سُورَةُ الْمُؤْمِنِ

40. MÜ'MİN SÛRESİ

Mü'min sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 85 âyettir. İsmini, 28-45. âyetlerde kıssası anlatılan ve kendisinden "mü'min adam" diye bahsedilen Firavun âilesinden Hz. Mûsâ'ya inanan bir kimseden alır. Sûrenin bir ismi de اَلْغَافِرُ (Ğâfir)dir. Bu ismini ise 3. âyette geçen ve Allah Teâlâ'nın "bağışlayıcı" mânasına gelen Ğâfir güzel isminden alır. Resmî tertibe göre 40, iniş sırasına göre 60. sûredir.

Konusu

Sûrenin, müşriklerin müslümanlara işkencelerinin iyice arttığı ve artık Rasûlullah (s.a.v.)'i öldürme planları yaptıkları bir dönemde indiği anlaşılmaktadır. Çünkü verilen misâller hep bu istikâmettedir. Daha önce geçen inkârcılar da peygamberlerini öldürmek istemişlerdi, fakat Allah, peygamberlerini onların elinden kurtarmış ve kendilerini helâk etmişti. Firavun Mûsâ (a.s.)'ı öldürmek istedi, Firavun'u suda boğmak suretiyle onu da kurtardı. Sûrede uzunca kıssası anlatılan "mü'min adam" ise, Hz. Mûsâ'nın öldürülmesine karşı çıkan ve onu savunan bir mücâhittir. O, hak-bâtıl mücâdelesinde hakkın üstün gelmesi için gerçekten çok akıllı ve dengeli bir tebliğ siyâseti güden kâmil bir mü'min modeli olarak takdim edilir. Aynı tavrı Mekke'de müşriklere karşı Hz. Ebûbekir'in sergilediği görülür. Sûrede bu esas konuya binâen Rasûlullah (s.a.v.)'in zafere erişeceği ve müşriklerin mağlup olacağı haber verilir. Allah'ın sonsuz kudret ve azametinin bir kısım kevnî delilleri sergilenir. Neticede Peygamber (s.a.v.)'in dâvetini reddedip Allah ve âhiretin varlığını kabul etmeyenlerin hazin âkıbet ve pişmanlıklarından söz edilir.

Fazileti

Bu sûrenin de dâhil olduğu "Hâ. Mîm"le başlayan yedi sûreye حَوَامِيمْ (Havâmîm) yani "Hâmîmler" denir. Bu sûrelerin okunmasını teşvik eden bazı hadisler ve sahâbe sözleri nakledilir. Nitekim Rasûl-i Ekrem (s.a.v.), Mü'min sûresinin ilk üç âyeti ile Bakara sûresinin 255. âyeti olan Âyete'l-Kürsî'yi sabah akşam okuyan bir kimsenin bu sâyede muhafaza olacağını haber vermektedir. (Tirmizî, Sevâbu'l-Kur'an 21)

Dönüş Allah'adır

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

حٰمٓ ﴿١﴾ تَنْز۪يلُ الْكِتَابِ مِنَ اللّٰهِ الْعَز۪يزِ الْعَل۪يمِۙ ﴿٢﴾ غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ
التَّوْبِ شَد۪يدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِۜ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۜ اِلَيْهِ الْمَص۪يرُ ﴿٣﴾

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Hâ. Mîm.

2. Bu kitap, kudreti dâimâ üstün gelen ve her şeyi hakkiyle bilen Allah tarafından parça parça indirilmektedir.

3. O Allah, günahları bağışlayan, tevbeleri kabul eden, cezalandırması şiddetli, bununla birlikte lutuf ve ihsânı çok geniş olandır. O'ndan başka ilâh yoktur. Dönüş yalnız O'nadır.

Kur'an'ın inişiyle de alakalı olarak şu altı sıfat-ı celîleye yer verilir: اَلْعَز۪يزُ (Azîz): Karşı gelinmesi ve mağlup edilmesi mümkün olmayan nihâyetsiz bir güç ve kuvvet sahibi. اَلْعَل۪يمُ (Alîm): Her şeyi hakkiyle bilen. غَافِرُ الذَّنْبِ (Ğâfiru'z-zenb): Günahları bağışlayan. قَابِلُ التَّوْبِ (Kãbilu't-tevb): Tevbeleri kabul eden. شَد۪يدُ الْعِقَابِ (Şedîdu'l-'ikãb): Azabı çok şiddetli olan.ذُو الطَّوْلِ (Zü't-tavl): Lutfu, nimeti, ihsân ve ikramı bol ve geniş olan.

Kur'ân-ı Kerîm, bu güzel isim ve sıfatlarıyla Yüce Rabbimizi tanıtarak insanları Allah'ın bağışlamasına koşmaya, günahları terk edip tevbeye sarılmaya teşvik eder. Diğer taraftan şiddetli azabıyla korkutarak buna sebep olacak fiil ve davranışlardan uzak durmayı emreder.

Bu âyet-i kerîmelerin gerçekten böyle bir tesire sahip olduğunu gösteren yaşanmış bir hâdiseyi Yezid b. Esamm şöyle anlatır:

Şam ehlinden güçlü kuvvetli, nüfuz sahibi bir kimse vardı. Zaman zaman Hz. Ömer'in yanına gelirdi. Bir ara Ömer (r.a.) onu göremez oldu. Çevresindekilere:

"–Falan zât ne yapıyor, artık görünmez oldu?" dedi.

"–Ey mü'minlerin emiri! O kendisini içkiye verdi" dediler.

Hz. Ömer, kâtibini çağırarak:

"–Yaz! Ömer b. Hattâb'dan falan kimseye. Selâm sana! «**Kendisinden başka ilâh olmayan, günahları bağışlayan, tevbeleri kabul eden, azâbı çetin ve ihsânı bol olan Allah'a hamd ederim. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur,**

dönüş ancak O'nadır.»" (Mü'min 40/3)

Ömer (r.a.) mektubu yazdırdıktan sonra arkadaşlarına dönerek:

"–Allah'a yönelmesi ve Allah'ın tevbesini kabul buyurması için kardeşinize dua ediniz" dedi. O zât, Hz. Ömer'in mektubunu alınca; **"Allah günahları bağışlayan, tevbeleri kabul eden, azâbı çetin olandır"** (Mü'min 40/3) cümlesini tekrar tekrar okudu ve:

"–Allah beni hem azabıyla korkutmuş, hem de günahlarımı affedeceğini va'detmiş" diyerek ağladı. Daha sonra da güzelce tevbe etti. Ömer (r.a.) o zâtın tevbe ettiğini haber alınca:

"–Bir kardeşinizin yoldan çıktığını, günaha saplandığını gördüğünüzde, onu doğru yola getirmeye ve Allah'ın affına güvenmesini sağlamaya çalışın. Tevbe nasip etmesi için Allah'a yalvarın. Kendisine beddua ederek aleyhinde şeytana yardımcı olmayın" dedi. (Kurtubî, *el-Câmi'*, XV, 291)

Bununla birlikte insanlar arasında Allah'ın âyetlerine karşı çıkacak ve bunlarla mücâdele edecek aptallar olacaktır:

مَا يُجَادِلُ فِي اٰيَاتِ اللّٰهِ اِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْرُرْكَ تَقَلُّبُهُمْ فِي
الْبِلَادِ ﴿٤﴾ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْاَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ
وَهَمَّتْ كُلُّ اُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ وَجَادَلُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ
الْحَقَّ فَاَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ﴿٥﴾ وَكَذٰلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ
رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا اَنَّهُمْ اَصْحَابُ النَّارِ ﴿٦﴾

4. Kâfirlerden başkası Allah'ın âyetleri hakkında tartışmaya girişmez. Öyleyse onların sırf nefsânî arzularla diyar diyar dolaşması seni aldatmasın!

5. Bunlardan önce Nûh kavmi ve onların ardından da nice topluluklar peygamberleri yalanladılar. Her topluluk kendi peygamberini yakalayıp cezalandırmaya kalktı ve hakkı ortadan kaldırmak için bâtıla sarılarak mücâdele etti. Ben de onları kıskıvrak yakalayıverdim. Benim azabım nasılmış, gördüler. Ey kâfirler siz de göreceksiniz!

6. Neticede, Rabbinin inkâr edenler hakkındaki: "Onlar ateşin yârân ve yoldaşlarıdır" sözü gerçekleşmiş olacak.

Allah'ın âyetleri hakkında mücâdele etmek, yersiz ve mânasız itirazlarla onlar hakkında tartışmak ve onları başkalarını şüpheye düşürecek şekilde tevile kalkışmak küfürdür. Böyle yapanlar, ancak inkâr edenlerdir. Kâfirlerin bu

inatkarâne mücâdeleleri karşısında, Kur'ân-ı Kerîm'in hakîkatlerini açıklamak, müşkillerini gidermek, müteşâbihlerini aydınlatmak, inkârcıların aleyhteki itirazlarını cevaplandırmak ve böylece mü'minin ilim, irfan, ahlâk ve âdâbına yaraşır bir şekilde mücâdele etmek en büyük bir cihattır. Mü'minler bu cihattan geri durmamalıdırlar. Allah bu hususta onlara yardımcı olacaktır.

Mü'minlerin Allah katındaki dereceleri o kadar yücedir ki:

Melekler Mü'minlere İstiğfâr Ediyor

اَلَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ
بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ اٰمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا
فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٧﴾

7. Arşı taşıyan ve onun etrafında bulunan melekler, Rablerini överek tesbih eder, O'na inanır ve mü'minlerin bağışlanmaları için şöyle dua ederler: "Rabbimiz! Senin ilmin ve rahmetin her şeyi kuşatmıştır. O halde tevbe edip sana yönelen ve senin yoluna uyanları bağışla ve onları kızgın alevli cehennem azabından koru!"

Arşı taşıyan meleklere "hamele-i arş" denilip bunların sayıları dörttür. (Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 256) Kıyâmet gününde ise bunların sayıları sekiz olacaktır. (Hâkka 69/17) Arşın korunma ve tedbirine memur olduklarından bu isim kendilerine mecâzen verilmiştir. Arşın etrafında bulunanlar ise arşı tavaf eden meleklerdir. (bk. Zümer 39/75)

Meleklerin mü'minlere istiğfarından maksat; onlara şefaat etmeleri, onları tevbeye yönlendirmeleri ve onlara bağışlanmayı gerektiren amelleri ilham etmeleridir. Burada meleklerin insanların günahlarını bildiklerine bir işaret; cinsler farklı olsa da imanda ortaklığın nasihat ve şefkati gerekli kıldığına bir tenbih vardır. Zira iman, meleklerle mü'minler arasında en kuvvetli ve en mükemmel bir bağ teşkil etmektedir. (Bursevî, *Ruhu'l Beyân*, VIII, 157)

Konuyla ilgili hadislerden anlaşıldığına göre, melekler hem mü'minler için dua ediyor hem de bir mü'minin, yanında olmayan mü'min kardeşi için duasına da âmin diyorlar. (bk. Müslim, Zikir 86-88)

Allah Teâlâ'ya dua ederken uyulması gereken adapla ilgili olarak âyette çok güzel bir usul tâlimi vardır:

Duada önce Allah'a hamd ve senâda bulunulur, sonra talepler dile getirilir. Melekler de mü'minler için bağışlanma isterken önce Cenâb-ı Hakk'ı övgüyle söze başlayarak "Rabbimiz! Senin rahmet ve ilmin her şeyi kuşatmıştır" der, sonra dualarını yaparlar. Peygamberler de dualarında hep aynı usulu tâkip etmişlerdir. (Fahreddin er-Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb,* XXVII, 32)

Meleklerin sadece tevbe eden, nefsânî arzuların peşinden gitmeyi bırakıp samimi ve temiz bir niyetle Hak yoluna uyan kimseler için istiğfar ettikleri anlaşılmaktadır. Çünkü onlar, Allah'a ortak koşan, tevbe etmeyip şirkte ısrar

edenlerin bağışlanmayacağını bilirler. (İbn Âşûr, *et-Tahrîr ve't-tenvîr,* XXIV, 91)

Melekler dualarına şöyle devam ediyorlar:

رَبَّنَا وَاَدْخِلْهُمْ جَنَّاتِ عَدْنٍۨ الَّت۪ي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ اٰبَٓائِهِمْ
وَاَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْۜ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَز۪يزُ الْحَك۪يمُۙ ﴿٨﴾

8. "Rabbimiz! Hem onları, hem de onların babalarından, eşlerinden ve nesillerinden sâlih olanları, kendilerine va'dettiğin sonsuz nimet ve ebedî mutluluk yeri olan Adn cennetlerine yerleştir. Şüphesiz sen kudreti dâimâ üstün gelen, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olansın."

Allah Teâlâ şöyle buyurur: **"İman edenleri ve onların nesillerinden makbul bir iman ile kendilerinin izlerini tâkip edenleri cennette birbirlerine kavuşturacak, bu kavuşturma sebebiyle kimsenin sevabından da bir şeyi eksiltmeyeceğiz..."** (T¯ur 52/21) Âyet şu mânaya gelmektedir: "Gözleri aydın olsun diye hepsinin derecesini eşitleriz. Derecesi aşağı olanla müsavi olsun diye derecesi yüksek olanın derecesini alçaltmayız. Aksine katımızdan bir nimet ve lutuf olarak bir çok amellerini eşitleyerek amel bakımından eksik olanın derecesini yükseltiriz." (İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'an,* IV, 72, 241)

Saîd b. Cübeyr (r.h.), "Mü'min cennete girdiği zaman babasının, oğlunun ve kardeşinin nerde olduğunu soracak, ona, «Amelleri bakımından onlar senin derecene ulaşamadı» denilecek. Mü'min kul: «Ben hem kendim hem de onlar için amelde bulunmuştum» diyecek de onlar onun derecesine kavuşturulacak" deyip sonra bu âyeti okumuştur. (Taberî, *Câmi'u'l-beyân,* XXIV, 57)

Melekler son olarak Allah Teâlâ'dan mü'minleri dünya ve âhirette bütün kötülüklerden korumasını isterler:

وَقِهِمُ السَّيِّـَٔاتِۜ وَمَنْ تَقِ السَّيِّـَٔاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُۜ وَذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظ۪يمُ ﴿٩﴾

9. "Sen, onları dünyada her türlü bâtıl inanç ve günahlardan koruyacağın gibi âhirette de her türlü dehşet ve zorluklardan koru. Sen o gün kimi dehşet ve zorluklardan korursan elbette ona rahmetinle muâmele etmişsin demektir. İşte en büyük başarı ve kurtuluş budur."

Âyette yer alan اَلسَّيِّـَٔاتُ (seyyiât) kelimesine üç mâna vermek ve üçünü de kastetmek münkündür:

- Dünyada yanlış itikat, kötü ahlâk ve amel,
- Sapıklık ve kötü amellerin âhiretteki cezası,
- Dünyadaki, berzah âlemindeki ve kıyâmet günündeki her türlü âfet, musîbet,

eziyet ve zorluklar.

İşte, bütün bu kötülüklerden korunanlar Allah Teâlâ'nın rahmetine ereceklerdir. İnkâr ve nankörlük yolunu tutanları da pek kötü bir sonuç beklemektedir:

اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادَوْنَ لَمَقْتُ اللّٰهِ اَكْبَرُ مِنْ مَقْتِكُمْ اَنْفُسَكُمْ اِذْ
تُدْعَوْنَ اِلَى الْاِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ ﴿١٠﴾ قَالُوا رَبَّنَا اَمَتَّنَا اثْنَتَيْنِ وَاَحْيَيْتَنَا
اثْنَتَيْنِ فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ اِلٰى خُرُوجٍ مِنْ سَبِيلٍ ﴿١١﴾ ذٰلِكُمْ بِاَنَّهُ
الْكَبِيرِ ﴿١٢﴾ اِذَا دُعِيَ اللّٰهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَاِنْ يُشْرَكْ بِهِ تُؤْمِنُوا فَالْحُكْمُ لِلّٰهِ الْعَلِيِّ

10. İnkâra saplanıp kâfir olarak ölenlere, cehennemde azap içinde birbirlerine lânetler yağdırırken şöyle seslenilecek: "Allah'ın size olan gazabı, sizin kendinize ve birbirinize duyduğunuz öfkeden çok daha şiddetlidir. Zira siz vaktiyle imana çağrılıyor, fakat bile bile gerçeği inkâr ediyordunuz."

11. Onlar ise: "Rabbimiz! Bizi iki kez öldürdün, iki kez de dirilttin. Şimdi günahlarımızı itiraf ediyoruz. Acaba bize buradan çıkıp kurtulmaya bir yol yok mu?" diyecekler.

12. Onlara şöyle karşılık verilecek: "Bunun sebebi şudur: Tek olan Allah'a imana ve ibâdete çağrıldığınızda O'nun birliğini inkâr ediyordunuz. O'na ortak koşulduğunda ise buna inanıyordunuz. Artık hakkınızdaki karar, çok yüce ve çok büyük olan Allah'a aittir!"

11. âyette bahsedilen iki ölüm ve iki hayatın ne olduğunu şu âyet-i kerîme açıklığa kavuşturur:

"Ey kâfirler! Allah'ı nasıl inkâr edebiliyorsunuz ki, ölü idiniz de sizi O diriltti. Sonra sizi öldürecek, sonra tekrar diriltecek, sonra da O'na döndürüleceksiniz." (Bakara 2/28)

Buna göre birinci ölüm, henüz insan yaratılmadan önceki yokluk dönemidir. Birinci hayat, Allah Teâlâ'nın insanı yaratıp ona ruh üfleyerek dünyaya getirmesidir. İkinci ölüm, dünyada ecelini tamamlayıp ruhunu teslim ederek öte âleme göçmesidir. İkinci hayat ise kıyâmet günü İsrâfil'in sûra üfürmesiyle yeniden diriliştir. Kâfirler ilk üç safhayı, onları apaçık müşâhede edebildikleri için inkâr edemezlerdi. Ancak son safhayı görmedikleri ve sadece Peygamber (s.a.v.) haber verdiği için inkâr ediyorlardı. Fakat kıyâmet günü dördüncü safhayı da müşâhede edecek ve "Evet, bize bunun hakkında daha önce haber verilmişti" diyerek kabul edeceklerdir.

Öyleyse ey insanlar, bu kaçınılmaz son gelip çatmadan önce şu Kur'ânî ikazlara kulak verin:

O Büyük Buluşma Günü

هُوَ الَّذٖى يُرٖيكُمْ اٰيَاتِهٖ وَيُنَزِّلُ لَكُمْ مِنَ السَّمَٓاءِ رِزْقًاؕ وَمَا يَتَذَكَّرُ اِلَّا مَنْ يُنٖيبُ ﴿١٣﴾ فَادْعُوا اللّٰهَ مُخْلِصٖينَ لَهُ الدّٖينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿١٤﴾ رَفٖيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِۚ يُلْقِى الرُّوحَ مِنْ اَمْرِهٖ عَلٰى مَنْ يَشَٓاءُ مِنْ عِبَادِهٖ لِيُنْذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِۙ ﴿١٥﴾

13. O Allah ki, size kudret ve azametine dâir delillerini göstermekte ve sizin için gökten rızık indirmektedir. Fakat ancak gönülden Allah'a yönelen kimse, bunlar üzerinde düşünüp öğüt alır.

14. Öyleyse ey mü'minler, kâfirlerin hoşuna gitmese de her türlü şirk ve gösterişten uzak durup ibâdet ve taati yalnızca Allah'a has kılarak O'na yalvarın!

15. Dereceleri yükselten ve arşın sahibi olan Allah, o büyük buluşma gününün dehşeti ile korkutmak üzere kendi emrinden olan vahyi kullarından dilediğine indirir.

Cenâb-ı Hakk'ın sıfatı olarak beyân edilen رَفٖيعُ الدَّرَجَاتِ (Rafî'u'd-deracât) tâbirindeki "rafî" kelimesi hem "yüksek" hem de "yükselten" mânasına gelir. Buna göre âyete iki farklı mâna verilebilir:

• "Allah'ın dereceleri yüksektir": Allah, kendisinin kudret, azamet ve yüceliğini gösteren sayılamayacak derecede üstün sıfatlara sahiptir. Bu sebeple dua ve ibâdete de ancak O lâyıktır. Allah'ı bir kenara bırakarak asla O'nun derecesine ulaşması düşünülemeyecek varlıkları tanrı yerine koyup onlara tapmak doğru olamaz.

• "Allah, dereceleri yükseltendir": Meleklerin, peygamberlerin, sevdiği ve himâyesine aldığı diğer kullarının derecesini yükselten O'dur. Şu halde ister maddî ister mânevî sahada terakki ve gelişmenin ancak O'nun lutf u inâyetiyle mümkün olacağına işaret edilir.

15. âyette geçen اَلرُّوحَ (ruh)tan maksat, vahiy ve nübüvvettir. Bedenler, kendilerine üfürülen ruhla hayat bulduğu gibi, kalpler de ancak vahiy ruhuyla mânen hayat bulur, dirilirler. Bu sebeple **"İşte biz böylece sana emrimizle ölü kalplere hayat bahşeden bu Kur'an'ı vahyettik"** (Şûrâ 42/52) âyetiyle Kur'ân-ı Kerîm'in bir isminin "ruh" olduğu haber verilir. Allah Teâlâ vahiy ve nübüvvet ruhunu dilediği kuluna ihsân eder, dilediği kulunu peygamberlikle şereflendirir.

Bu hususta hiç kimseye seçme ve itiraz hakkı verilmemiştir. Vahiy ve nübüvvetin asıl maksadı ise insanları o büyük buluşma günüyle korkutmaktır.

Kıyâmet günü öyle bir gündür ki:

يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ لَا يَخْفٰى عَلَى اللّٰهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿١٦﴾ اَلْيَوْمَ تُجْزٰى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ اِنَّ اللّٰهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٧﴾

16. O gün bütün insanlar kabirlerinden çıkıp Allah'ın huzuruna varacak. Onlarla ilgili hiçbir şey Allah'a gizli kalmayacak. Allah: "Bu gün mutlak mülkiyet ve hâkimiyet kimindir?" diye soracak. Kimse cevap veremeyecek de yine kendisi: "Tek olan, her şeyi kudretine boyun eğdiren Allah'ın!" buyuracak.

17. O gün herkese dünyada ne kazandıysa onun karşılığı verilecektir. O gün kimseye haksızlık yapılmayacaktır. Şüphesiz Allah, hesâbı pek çabuk görendir.

Âyette işaret edilen haksızlık ve adâletsizlik farklı şekillerde olabilir: Bir kimse hak ettiği mükâfatı alamaz. Bir kimse hak ettiği mükâfatı tam olarak alamaz. Kişi haketmediği halde haksız yere cezalandırılır. Kişi cezayı hakettiği halde ceza görmekten kurtulur. Bir kimseye hakettiği cezadan daha azı verilir. Zulmeden beraat ederken, mazlum öylece bakakalır. Kişinin günahı bir başkasına yüklenir...

İşte Allah Teâlâ âhiret mahkemesinde bu tür adâletsizlikler yapılmayacağını ve herkesin yaptıklarının tam karşılığını alacağını haber vermektedir. O'nun hesâba çekmesi de çok süratlidir. Her şey tam olarak ilmi dâhilinde olduğu için düşünmeye veya saymaya ihtiyacı yoktur. Birisiyle meşgulüm diye diğerini ihmal etmez. Aynı anda hepsine rızık verdiği gibi, hepsini de aynı anda hesâba çeker. O halde:

وَاَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْاٰزِفَةِ اِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَاظِمِينَ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ ﴿١٨﴾

18. Rasûlüm! Onları yaklaşan o kıyâmet günüyle korkut! O vakit insanlar kederlerini dehşet içinde yutkunurlarken yürekler gırtlaklara dayanır. Artık zâlimler için ne sıcak bir dost bulunur, ne de sözü dinlenir bir şefaatçi.

يَوْمَ الْاٰزِفَةِ (yevmü'l-âzife), “yaklaşan gün” demektir. Maksat kıyâmet günüdür. **“Yaklaşan kıyâmet iyice yaklaştı”** (Necm 53/57) âyeti de bunun bir benzeridir. Buna göre kıyâmete اَلْاٰزِفَةُ (âzife) denmesi yakınlığından dolayıdır. Kâfirler ne kadar uzak görürse görsün “her gelecek yakın”dır. Bu sebeple bir başka âyette âhiret için “yarın” ifadesi kullanılmaktadır. (bk. Haşr 59/18)

İmansızlar farkında olmasa da:

يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْاَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ﴿١٩﴾ وَاللّٰهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ ۜ
وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَقْضُونَ بِشَيْءٍ ۜ اِنَّ اللّٰهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٢٠﴾

19. Allah gözlerin hâince bakışlarını da, göğüslerin gizlediklerini de bilir.

20. Allah, hak ve adâletle hüküm verir. Onların Allah'tan başka yalvardıkları ise hiçbir şeye hükmedemezler. Şüphesiz Allah, evet O, her şeyi hakkiyle işiten, hakkiyle görendir.

“Gözlerin hâince bakışı”ndan maksat, Allah'ın bakılmasını haram kıldığı şeylere bakmaktır. Âşıkların hâince bakışları, sevgilileri dışındaki bir varlığı güzel görmeleri ve sevgili dışındakilere bakmalarından ibarettir. Bu mânada şâir der ki:

“ âyet gözüm senden ba kasını güzel bulursa,

Onu cezalandırmasını emrederim gözya larıma.”

“Kalplerin gizledikleri” ise insanın içinden geçirdiği, düşündüğü ve belki niyetlendiği, fakat çeşitli sebeplerle fiiliyata dökmediği veya dökemediği niyet ve düşünceleridir. Gözün hâince bakışı en gizli amel, kalplerin gizlediği de en gizli his ve düşüncedir. Bunları bilen Allah, şüphesiz diğer niyet ve amelleri elbette bilir, hiçbir şey O'nun ilmi dışında kalmaz.

Ebû Muhammed Tüsterî (k.s.)'in şu tespiti pek güzeldir:

“Allah Teâlâ, niyetin kıblesidir. Niyet, kalbin kıblesidir. Kalb, bedenin kıblesidir. Beden, azaların kıblesidir. Azalar, dünyanın kıblesidir.” (Şârânî, *Velîler Ansiklopedisi,* I, 254)

Unutmamak gerekir ki, kalplerde gizli tutulan düşünce ve niyetlerin, amellerin makbûliyeti ve keyfiyeti bakımından büyük ehemmiyeti vardır. Bunlar binanın temelleri mesâbesindedir. Bu sebeple Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)'in bu hususta çok önemli açıklamaları vardır. Bu beyânlara göre;

• Ameller niyetlere göre değerlendirilir. (bk. Buhâri, İman 41)

• Bir kimse hayırlı bir işe niyet etmekle birlikte herhangi bir mâni sebebiyle bunu yapamasa bile yine de Allah ona sevap yazacaktır. (bk. Nesâî, Kıyâmü'l-leyl

63)

• Buna karşılık insan, içinden bir kötülük yapmayı düşünmek, hatta kesin karar vermekle birlikte, düşünce ve niyetini fiiliyata dökemese bundan dolayı günahkâr sayılmayacaktır. (bk. Müslim, İman 201, 203, 204) Hatta bu kötü fiilden vazgeçmenin arkasında Allah korkusu, insan sevgisi, pişmanlık duyup günah işlemekten sakınma gibi müspet sâikler varsa, iyi bir sebeple ondan vazgeçtiği için sevap bile kazanır.

O halde insanlar, kalplerinde taşıdıkları düşünce ve niyetlerine dikkat etmeli, Allah'ın dışında gönül bağladıkları şeyleri bırakıp sadece Allah'a, Rasûlü'ne ve kitabına sarılmalıdırlar. Yapılacak en mühim işin bu olduğunu görmek için:

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ ط
كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَأَخَذَهُمُ اللّٰهُ بِذُنُوبِهِمْ وَمَا
كَانَ لَهُمْ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَاقٍ ﴿٢١﴾ ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا فَأَخَذَهُمُ اللّٰهُ ط إِنَّهُ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٢﴾

21. Onlar yeryüzünde dolaşıp da kendilerinden önce gelip geçen zâlimlerin âkıbetinin nasıl olduğuna hiç ibretle bakmazlar mı? Üstelik onlar gerek askerî, siyâsî ve iktisâdî güç bakımından, gerekse dünyada meydana getirdikleri eserler bakımından kendilerinden daha üstünlerdi. Buna rağmen Allah, işledikleri günahlar yüzünden onları korkunç bir azapla kıskıvrak yakalayıverdi. Onları Allah'a karşı koruyacak hiç kimse çıkmadı.

22. Çünkü peygamberleri onlara apaçık deliller getirmiş, fakat onlar inkâr etmişlerdi. Bu yüzden Allah onları azabıyla yakalayıverdi. Gerçekten O, çok kuvvetlidir, cezalandırması da pek şiddetlidir.

Peygamberlerin getirdiği "beyyinât" şunlar olabilir:

• Allah tarafından gönderilen peygamberlerin bizzat kendileri,
• Peygamberlerin getirdiği mesaj,
• Peygamberlerin doğruluğunu ispatlayan mûcizeler,
• Dünya hayatı hakkında konulan ilâhî kanunlar.

Bu deliller ve kanunlar; dürüstlüğü, güzel ahlâkı ve sâlih amelleri öğreten, aynı zamanda kendisi de bu kanunlara uygun yaşayan dürüst bir insanın yalancı ve menfaatçi olmadığının açık bir kanıtıdır.

Şimdi bir peygamber ve ona karşı geldikleri için helâke uğrayan bir toplumun örneği verilmek üzere buyruluyor ki:

Kâfirlerin Tuzakları Boşa Çıkacak

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسٰى بِاٰيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبِينٍۙ ﴿٢٣﴾ اِلٰى فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَقَارُونَ فَقَالُوا سَاحِرٌ كَذَّابٌ ﴿٢٤﴾ فَلَمَّا جَٓاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا اقْتُلُٓوا اَبْنَٓاءَ الَّذِينَ اٰمَنُوا مَعَهُ وَاسْتَحْيُوا نِسَٓاءَهُمْۜ وَمَا كَيْدُ الْكَافِرِينَ اِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿٢٥﴾

23. Biz Mûsâ'yı mûcizelerimizle ve apaçık bir delille gönderdik.

24. Firavun'a, Hâmân'a ve Kârûn'a. Ama onlar Mûsâ için: "Bu bir sihirbaz, büyük bir yalancı!" dediler.

25. Mûsâ onlara katımızdan gerçeği getirince, bu kez: "Mûsâ ile beraber iman edenlerin yeni doğan erkek çocuklarını öldürün, kadınlarını-kızlarını ise hizmetlerimizde kullanmak üzere sağ bırakın!" dediler. Fakat kâfirlerin tuzakları neticede boşa çıkmaya mahkûmdur.

Firavun İsrâiloğulları'nın yeni doğan erkek çocuklarının öldürülmesini emretti. Bu öldürme, Hz. Mûsâ doğmadan önceki ilk öldürmeden ayrıdır. Çünkü Firavun, Mûsâ (a.s.)'ın doğumundan sonra çocukları öldürmeye son vermişti. Cenâb-ı Hak, Hz. Mûsâ'yı peygamber olarak gönderince onlara bir ceza olmak ve insanları imandan uzaklaştırmak maksadıyla tekrar İsrâiloğulları'nın erkek çocuklarını öldürmeye başladı. Bu yolla İsrâiloğulları'nın günden güne çoğalan erkek nüfusunu azaltıp güçlerinin artmasını önlemeye çalışmıştı. Fakat Yüce Allah onların bu tuzaklarını boşa çıkaracaktır.

Hatta Firavun bir ara Hz. Mûsâ'yı öldürmeyi bile düşündü:

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِٓي اَقْتُلْ مُوسٰى وَلْيَدْعُ رَبَّهُۚ اِنِّٓي اَخَافُ اَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ اَوْ اَنْ يُظْهِرَ فِي الْاَرْضِ الْفَسَادَ ﴿٢٦﴾ وَقَالَ مُوسٰٓى اِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٢٧﴾

26. Firavun dedi ki: "Bırakın beni Mûsâ'yı öldüreyim. O da Rabbine yalvarsın da gelsin onu benim elimden kurtarsın! Çünkü ben onun sizin dîninizi değiştireceğinden veya ülkede fesat çıkaracağından korkuyorum."

27. Mûsâ da: "Ben, hesap gününe inanmayan her kibirli zorbadan benim de sizin de Rabbiniz Allah'a sığınırım!" dedi.

Firavun bir taraftan "Mûsâ gitsin Rabbine dua etsin" diye Allah'ı inkâr edip

hafife almak istemekte, bir taraftan da “dininizi değiştirecek” diye dindarlık taslamaktaydı. Gerçi “din”den kastı, o günkü Mısır toplumunun tuttuğu yol ve medeniyetti. Firavun aslında kendi saltanatının yıkılacağından korktuğu halde, bir çok politikacı gibi, güya halkı düşündüğü için, onlar namına Mûsâ’yı yok etmeye karar verdiğini ileri sürmekteydi. Bütün bunlar Hz. Mûsâ karşısında Firavun’un kalbine oturan korkunun derecesini ve davranışlarına yansıyan paniğin boyutlarını ortaya koymaktadır.

Hz. Mûsâ ise Firavun’un tehditlerine hiç aldırış etmemiş ve hiçbir surette ondan korkmamıştır. Sadece bu gibi âhirete inanmayan kibirli zorbaların şerrinden Allah’a sığınmıştır. O, en sağlam yere sığındığı için Cenâb-ı Hak da, kendisini savunup yardım edecek iman-ı kâmil bir mücâhidi, hem de Firavun’un bizzat kendi âilesinden söküp alarak onun imdâdına göndermiştir:

Mü’min Adam

وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِنْ اٰلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ اَتَقْتُلُونَ رَجُلًا اَنْ
يَقُولَ رَبِّيَ اللّٰهُ وَقَدْ جَٓاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَاِنْ يَكُ كَاذِبًا فَعَلَيْهِ
كَذِبُهُ وَاِنْ يَكُ صَادِقًا يُصِبْكُمْ بَعْضُ الَّذٖي يَعِدُكُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدٖى
مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ ﴿٢٨﴾ يَا قَوْمِ لَكُمُ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظَاهِرٖينَ فٖى
الْاَرْضِ فَمَنْ يَنْصُرُنَا مِنْ بَأْسِ اللّٰهِ اِنْ جَٓاءَنَا قَالَ فِرْعَوْنُ مَٓا اُرٖيكُمْ
اِلَّا مَٓا اَرٰى وَمَٓا اَهْدٖيكُمْ اِلَّا سَبٖيلَ الرَّشَادِ ﴿٢٩﴾

28. Firavun âilesinden o ana kadar imanını gizlemiş mü’min bir adam şöyle hitap etti: “Ne o! Yoksa siz bir insanı «Rabbim Allah’tır» dediği için öldürecek misiniz? Halbuki o size Rabbinizden apaçık mûcizeler, deliller getirmiştir. Eğer o bir yalancıysa, zâten yalanının cezasını kendisi çekecektir. Fakat doğru söylüyorsa, onu inkâr ettiğiniz takdirde en azından sizi tehdit ettiği azabın bir kısmı dünyadayken başınıza gelecektir. Çünkü Allah haddini aşan, kabiliyet ve imkânlarını boşa harcayan ve çok yalan söyleyen kimseleri doğru yola ulaştırmaz.”

29. “Ey kavmim! Görünen o ki bugün ülkede hâkimiyet, iktidar ve üstünlük sizin elinizde! Fakat yarın Allah’ın azabı gelip tepemize çökerse, söyler misiniz hangi kuvvet bizi ondan kurtarabilir?” Buna karşılık Firavun: “Ben size sadece kendimce doğru bulduğum görüşü bildiriyor ve size ancak tutulması gereken doğru yolu gösteriyorum” dedi.

Bu mü’min adamın, Hz. Mûsâ’yı öldürmeye karar vermiş bulunan Firavun ve kabinesine karşı gerçekten geniş çaplı bir eyleme giriştiği görülür. Bu tavır aynı zamanda hakikî mü’minin temkinli, mahir ve güçlü mantığının bir gereğidir. O, öncelikle, “Rabbim Allah” dediği için bir insanı öldürmenin korkunçluğunu ortaya koyarak söze başlar. Sonra bir adım daha ileri gidip, bu adamın elinde delillerin olduğunu ve Rabbinden mûcizeler getirdiğini bildirir. Bununla Hz. Mûsâ’nın gösterdiği asâ ve yed-i beyza gibi mûcizelere işaret eder. Sonra kendini azgınlar safındaymış gibi göstererek: **“Eğer o bir yalancıysa, zâten yalanının cezasını kendisi çekecektir”** (Mü’min 40/28) sözüyle en kötü ihtimalde dahi onların ne yapmaları gerektiğini belirler. Bu durumda Hz. Mûsâ, yalancılığının neticesine katlanacak ve cezasını çekecektir. Dolayısıyla onu öldürmeye

kalkışmalarını tutarlı gösterecek bir sebep yoktur. Diğer taraftan, Hz. Mûsâ'nın doğru söylemekte olduğu ihtimali de vardır. Bu ihtimale göre temkinli hareket edip, sonuçlarına maruz kalmamak için ihtiyatlı bulunmak faydalı olacaktır. Bu metot, tartışırken karşı tarafın delillerini çürütmede insafın son haddidir.

Daha sonra o, Allah'ın aşırı gidenleri ve yalan söyleyenleri doğru yola iletmeyeceği (bk. Mü'min 40/28) sözüyle onları üstü kapalı bir şekilde tehdit ediyor. Eğer bu, Hz. Mûsâ ise asla başarıya ulaşamayacaktır. Onu bırakın, cezasını Allah versin. Eğer siz, yalan söyler ve aşırı giderseniz, o zaman cezaya çarptırılacak olan bizzat kendiniz olursunuz. Dolayısıyla onları Allah'ın azabı ile korkutuyor; servetlerinin ve iktidarlarının Allah'ın kendilerini ibret olacak şekilde cezalandırmasına engel olamayacağı uyarısında bulunuyor. **"Fakat yarın Allah'ın azabı gelip tepemize çökerse..."** (Mü'min 40/28) sözüyle kavmini ilâhî cezadan sakındırırken kendisini de onların arasına katma nezaketini gösteriyor. Onlardan biri olduğuna göre, iyi veya kötü durumları kendisini yakından ilgilendirmektedir. Şefkat ve merhamet ızhar eden bu "biz dili" üslûbu, konuşmacının samimiyetini ortaya koymakta ve onların bu uyarılara kulak vermelerini sağlamaya yardımcı olmaktadır.

Aslında burada "mü'min adam" misâli, Rasûlullah (s.a.v.)'i öldürmeyi planlayan müşriklerin durumlarını ve bu gibi haller karşısında gerçek mü'minlerin takınması gereken tavrı belirlemek üzere anlatılır. Nitekim Ukbe b. Ebû Mutî' isimli müşrik, Kâbe'de bulunan Nebiyy-i Ekrem (s.a.v.)'e saldırarak boğazına sarılmıştı. Bunu gören Hz. Ebûbekir, saldırganı ellerinden yakalayarak Rasûllah (s.a.v.)'i kurtardı. Daha sonra burada kendisinden bahsedilen mü'min kişinin, **"Ne o! Yoksa siz bir insanı «Rabbim Allah'tır» dediği için öldürecek misiniz..."** (Mü'min 40/28) sözünü aynen tekrarladı. (Buhârî, Tefsir 40/1; Menâkıbü'l-ensâr 29)

Daha sonra Hz. Ali: "Allah'a yemin ederim ki Ebûbekir'in davranışı Firavun âilesinden olan mü'min kişinin davranışından daha üstündür. Çünkü o kişi imanını saklamıştı, halbuki Ebûbekir inandığını açıkça ifade etmiş, malını ve canını bu yola adamıştır" değerlendirmesinde bulunmuştur. (Bezzâr, *Müsned*, III, 15)

Öğütlerine karşılık Firavun'un büyük tepki göstermesine rağmen mü'min adam, onları sakındırmayı ve görüşünü açıkça ortaya koymayı bir vazîfe bilir. Korkmadan inandığı gerçeklerin peşinden yürür. Sonra belki duygulanır, ürperir, uyanır ve yumuşarlar diye onların kalpleriyle başka bir dokunuşla temas kurmaya çalışarak nasihatine şöyle devam eder:

وَقَالَ الَّذ۪ٓي اٰمَنَ يَا قَوْمِ اِنّ۪ٓي اَخَافُ عَلَيْكُمْ مِثْلَ يَوْمِ الْاَحْزَابِۙ ﴿٣٠﴾

ظُلْمًا لِلْعِبَادِ ﴿٣١﴾ مِثْلَ دَأْبِ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ ۚ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ

30. Bunun üzerine mü'min adam: "Ey kavmim!" dedi, "Eğer Mûsâ'yı yalanlar veya onu öldürmeye teşebbüs ederseniz, ben sizin geçmişte Allah'a baş kaldıran zâlim toplumların uğradığı türden bir felâkete uğramanızdan korkuyorum!"

31. "Tıpkı Nûh kavminin, Âd ve Semûd halklarının ve ondan sonraki toplumların başlarına gelen korkunç felâketlerin benzeri bir felâkete... Yoksa Allah kullarına asla zulmetmek istemez."

Bahsedilen gün, önceki toplumların, başkalarına ibret olacak şekilde ilâhî cezaya maruz kaldıkları ve helâk oldukları gündür. Zaman be zaman toplumlar değişse de bugünün özelliği hep aynı kalmaktadır.

İkinci olarak mü'min adam kavmine Allah'ın günlerinden birini daha hatırlatır:

وَيَا قَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ ﴿٣٢﴾ يَوْمَ تُوَلُّونَ مُدْبِرِينَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ ۗ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٣﴾

32. "Ey kavmim! Yine ben sizin hakkınızda o çağrışma, o feryâd u figân gününden korkuyorum."

33. "O gün arkanızı dönüp kaçmaya çalışırsınız, ama ne çâre! Çünkü sizi Allah'ın azabından kurtaracak kimse bulunmaz. Allah kimi saptırırsa, artık ona yol gösteren olmaz."

Bu günden maksat ise, dehşetli kıyâmet günüdür; çağrışma, feryad ü figân günüdür. Orada dehşetli çağrışma sahneleri vuku bulacaktır. Meselâ melekler insanları mahşer alanında toplanmaları için çağıracaklar. A'râftakiler cennetliklere ve cehennemliklere seslenecekler. Aynı şekilde cennetlikler cehennemliklere, cehennemlikler de cennetliklere çağıracaklar. Yani bu günde çağrışma değişik biçimlerde gerçekleşir. Dolayısıyla bu ifadeler, mahşeri kalabalığı ve birbirinden dâvacı olma gününü tasvir etmektedir.

Mü'min adam son olarak onların Hz. Yûsuf'a karşı tutumlarını hatırlatır:

وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ ۖ حَتَّىٰ إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا ۚ كَذَٰلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتَابٌ ﴿٣٤﴾ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ ۖ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا ۚ

كَذٰلِكَ يَطْبَعُ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ قَلْبِ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ ﴿٣٥﴾

34. “Daha önce Yûsuf da size apaçık deliller getirmişti. Ama siz onun getirdiği gerçek hakkında hep şüphe edip durmuştunuz. O öldüğünde ise: «Bundan sonra Allah asla bir peygamber göndermez» demiştiniz. İşte Allah haddini aşan, kabiliyet ve imkânlarını boşa harcayan ve şüpheler içinde bocalayıp duran kimseleri böyle saptırır.”

35. “Onlar, kendilerine ulaşmış hiçbir kesin delil olmaksızın Allah’ın âyetleri hakkında tartışanlardır. Bu tutum, Allah katında da, iman edenler yanında da pek büyük bir gazap ve nefret sebebidir. Allah, büyüklük taslayan her zorbanın kalbini işte böyle mühürler.”

Âyetler şu üç kötü özelliğe sahip olan kimselerin sapıklığa düşeceklerine işaret buyurur:

• Kişi öylesine günahların içine dalar ki artık onlardan hoşlanmaya başlar. Şeytan bu gibi kimselere yaptıklarını süslü gösterir, sefâletlerini saâdet zannederler.

• Doğru yola girip ıslah olmayı kabul etmediği gibi, peygamberlerin getirdiği apaçık delillere şüpheyle bakar. Tevhid ve âhiret hakkında öne sürülen tüm delilleri kabulden kaçınır.

• Elinde sağlam bir delil olmaksızın Allah’ın âyetlerine karşı mesnetsiz itirazlarda bulunur, gereksiz münâkaşalara girişir ve ilâhî vahyi inatla inkâr eder.

Bunlar “mütekebbir” ve “cebbâr” tînetli zâlimlerdir. “Tekebbür” ile, insanı Hakka teslim olmaktan alıkoyan sahte bir büyüklük duygusu, “cebbârlık” ile de İslâm’ın yasakladığı haksızlıkları işlemek suretiyle Hak’tan kaçıp halka zulmetmek kastediliyor.

Mü’min adamın onların kalplerini yumuşatmak için sergilediği bu merhametli tavra rağmen Firavun’un eski sapıklığında direttiği, hakka teslim olmamak için inat ettiği görülür:

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا هَامَانُ ابْنِ لِي صَرْحًا لَعَلِّي اَبْلُغُ الْاَسْبَابَ ﴿٣٦﴾

اَسْبَابَ السَّمٰوَاتِ فَاَطَّلِعَ اِلٰى اِلٰهِ مُوسٰى وَاِنِّي لَاَظُنُّهُ كَاذِبًا

فِرْعَوْنَ اِلَّا فِي تَبَابٍ ﴿٣٧﴾ وَكَذٰلِكَ زُيِّنَ لِفِرْعَوْنَ سُوءُ عَمَلِهِ وَصُدَّ عَنِ السَّبِيلِ وَمَا كَيْدُ

36. Firavun: “Ey Haman! Bana yüksek bir kule yap” dedi, “Umarım ki böylece yollara ulaşırım.”

37. “Evet göklere giden yollara ulaşır da belki Mûsâ’nın ilâhını görürüm; gerçekten var mı yok mu anlarım. Gerçi ben onun bir yalancı olduğundan eminim, ama neyse!” Yaptığı çirkin işler Firavun’a işte böyle güzel gösteriliyor ve bunun neticesi olarak doğru yoldan hep uzak kalıyordu. Firavun’un bu tuzağı da hüsrândan başka bir sonuç vermedi.

Firavun’un böyle davranmasında şu iki düşünceden biri vardı: Ya halka diyecekti ki, “İşte gökleri gözetledik, orada Mûsâ’nın dediği ilâhı göremedik, olsaydı görünmesi gerekirdi.” Yahut diyecekti ki: “Bakınız! Biz bu kadar malî imkânlarımızla göklere çıkmanın yolunu bulamadık. O halde Mûsâ nereden çıktı da bize onların Rabbi tarafından vazîfeli olduğunu söylüyor?”

Olayın ilerleyen safhası şöyle:

Esas Hayat Âhiret Hayatıdır

وَقَالَ الَّذِي اٰمَنَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُونِ اَهْدِكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴿٣٨﴾ يَا قَوْمِ اِنَّمَا هٰذِهِ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَاِنَّ الْاٰخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ ﴿٣٩﴾ مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزٰى اِلَّا مِثْلَهَا وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَاُولٰٓئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٤٠﴾

38. O mü’min adam nasihatlerine şöyle devam etti: “Ey kavmim! Gelin bana uyun ki size doğru yolu göstereyim.”

39. “Ey kavmim! Şu dünya hayatı, gelip geçici bir avuntudan ibarettir. Âhiret ise, asıl yerleşilecek ve ebediyen kalınacak yer orasıdır.”

40. “Kim bir kötülük işlerse, orada sadece yaptığı kadarıyla cezalandırılacaktır. Erkek veya kadın kim de mü’min olarak sâlih ameller işlerse, işte onlar cennete girecekler ve orada hadsiz hesapsız nimetlere nâil olacaklardır.”

O mü’min zât ne kadar yumuşak, ne kadar gönül okşayıcı ve cezp edici bir üslupla konuşuyor. Âdeta sözlerinin her kelimesinden, her harfinden şefkat ve merhamet damlıyor. O yüce hakîkatleri bütün samimiyeti ve içtenliği ile, bereketli bahar yağmurlarının toprağa işlemesi gibi kalplere sindiriyor. Akılları tefekküre, gönülleri intibâha çağırıyor. Ebedî diriliş ve kurtuluşun reçetesini yazıyor, yolunu gösteriyor.

Bu mü’min adam, halkını kurtuluşa çağırırken onların, kendisini ateşe çağırmalarına bir mâna verememekte ve onlara şöyle çıkışmaktadır:

وَيَا قَوْمِ مَا لِيٓ اَدْعُوكُمْ اِلَى النَّجٰوةِ وَتَدْعُونَنِيٓ اِلَى النَّارِ ﴿٤١﴾ تَدْعُونَنِي لِاَكْفُرَ بِاللّٰهِ وَاُشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَاَنَا اَدْعُوكُمْ اِلَى الْعَزِيزِ الْغَفَّارِ ﴿٤٢﴾

41. “Ey kavmim! Bu nasıl iştir; ben sizi kurtuluşa dâvet ederken, siz tutup beni ateşe çağırıyorsunuz!”

42. “Beni, Allah’ı inkâr etmeye ve Allah’a ortak olduklarına dâir haklarında hiçbir doğru bilgi ve belgeye sahip olmadığım varlıkları, O’na ortak koşmaya çağırıyorsunuz! Ben ise sizi kudreti dâimâ üstün gelen ve bağışlaması pek bol olan Allah’a dâvet ediyorum.”

Sonra da sahip oldukları maddî ve mânevî imkânları boşa harcayıp isrâf

edenlerin cehennemlik olacaklarını dile getirmektedir:

لَا جَرَمَ اَنَّمَا تَدْعُونَن۪ٓي اِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْاٰخِرَةِ وَاَنَّ مَرَدَّنَٓا اِلَى اللّٰهِ وَاَنَّ الْمُسْرِف۪ينَ هُمْ اَصْحَابُ النَّارِ ﴿٤٣﴾ فَسَتَذْكُرُونَ مَٓا اَقُولُ لَكُمْۜ وَاُفَوِّضُ اَمْر۪ٓي اِلَى اللّٰهِۜ اِنَّ اللّٰهَ بَص۪يرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٤٤﴾

43. “Şu da apaçık bir gerçektir ki, sizin beni tapmaya çağırdığınız putlar, ne dünyada ne de âhirette yapılan dualara kesinlikle cevap veremezler. Hepimizin dönüşü elbette Allah’adır! Şüphe yok ki, ilâhî hükümleri reddederek haddi aşanlar, evet onlar, kesinlikle cehennem yoldaşı olacaklardır.”

44. “Bugün size söylediklerimi pek yakında hatırlayacaksınız. Artık ben işimi tam bir teslimiyet içinde Allah’a havâle ediyorum. Şüphesiz Allah kullarını çok iyi görmektedir.”

Şeyh Hamîdüddîn Aksarâyî, bir mânada da o mü’min adamın hâlini terennüm ederek şöyle der:

“Diriyiz dâim ölmeyiz, karanlıkta da kalmayız,
Çürüyüp toprak da olmayız, bize leyl ü nehâr olmaz.
Ne kahrı düşman elinden, ne lutfu âşinâdan bil,
Umûru Hakk’a tefvîz et Cenâb-ı Kibriyâ’dan bil.”[4]

Bundan sonra o mü’min kişinin âkıbetinden ve ona karşı gelen Firavun ehlinin gerek kabirdeki gerekse mahşerdeki durumlarından bazı kesitler verilmektedir:

فَوَقٰيهُ اللّٰهُ سَيِّـَٔاتِ مَا مَكَرُوا وَحَاقَ بِاٰلِ فِرْعَوْنَ سُٓوءُ الْعَذَابِۚ ﴿٤٥﴾ اَلنَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّاۚ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ۠ اَدْخِلُٓوا اٰلَ فِرْعَوْنَ اَشَدَّ الْعَذَابِ ﴿٤٦﴾

45. Neticede Allah onu, Firavun ve yönetiminin kurdukları tuzakların şerrinden korudu. Buna karşılık Firavun ehlini o korkunç azap kuşatıverdi:

46. Ateş! Sabah akşam onun karşısına getirilecek ve ona maruz bırakılacaklar. Kıyâmetin kopacağı gün ise: “Firavun ehlini cehennemdeki en şiddetli azaba sürükleyin!” denilecek.

Bu âyetlerde Firavun ve âilesine sırasıyla verilecek olan üç farklı azaptan bahsedilir:

• **“Firavun ehlini o korkunç azap kuşatıverdi”** (Mü’min 40/45): Bu, Hz. Mûsâ

ve beraberindeki İsrâiloğulları'nı kovalarken Kızıl denizde boğulmalarıdır.

• **"Ateş! Sabah akşam onun karşısına getirilecek ve ona maruz bırakılacaklar"** (Mü'min 40/46): Bu, berzah âleminde vuku bulacak bir cezalandırmadır. Bunun şiddeti cehennem azabına göre azdır. Ateşin içine girmezler, onunla yüz yüze getirilirler. Onlar boğulmalarından kıyâmet gününe kadar geçecek süre içinde sabah akşam o ateş ile karşı karşıya getirilerek dehşet içinde kalırlar. Aslında bu azap sadece Firavun ve kavmine mahsus olmayıp, tüm kâfirler için geçerlidir. Firavun sadece bir misâldir. Mü'min ve sâlih kullara ise, ölümlerinden kıyâmete kadar geçecek süre içinde âhirette kendilerini bekleyen o güzel cennet manzaraları sabah akşam gösterilecektir.

Nitekim Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurur:

"Sizden herhangi bir kimse öldüğünde sabah ve ak am ona kalacağı yer gösterilir. Eğer Ş *cennet ehlinden ise cennet ehlinden birisi olarak ona yeri gösterilir. âyet cehennem ehlinden ise yine cehennem ehlinden birisi olarak yeri gösterilir ve: «Yüce Allah kıyâmet günü buraya seni göndereceği vakte kadar senin kalacağın yer burasıdır» denilir."* (Buhârî, Cenâiz 89; Müslim, Cennet 65)

• Kıyâmetin kopacağı gün ise: **"Firavun ehlini cehennemdeki en şiddetli azaba sürükleyin"** (Mü'min 40/46) denecek: Bu ise cehennem ateşidir.

Zâten devam eden âyetler de cehennemdeki bir kısım acıklı manzaraları bize haber vermektedir:

Leyl ü nehâr: Gece ve gündüz. **Âşinâ:** Dost. **Umûr:** İşler. **Tefvîz:** Ismarlama, havâle etme.

Mü'minlere Yardım Edeceğiz

وَإِذْ يَتَحَاجُّونَ فِي النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا
لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِنَ النَّارِ ﴿٤٧﴾ قَالَ الَّذِينَ
اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ قَدْ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ ﴿٤٨﴾

47. Kâfirler cehennemin ortasında birbirleriyle çekişecek, dünyadayken zayıf düşürülüp ezilenler büyüklük taslayan liderlerine: "Doğrusu biz size uymuştuk. Şimdi hiç olmazsa ateş azabının bir kısmını olsun bizden savabilir misiniz?" diyecekler.

48. Büyüklük taslayanlar ise: "Görmüyor musunuz? Şu an hepimiz birlikte o ateşin içindeyiz. Gerçek şu ki Allah, artık kulları arasında hükmünü vermiş, iş bitmiş!" diye karşılık verecekler.

Ne yazık ki onları, cehennemde şöylesine tam bir ümitsizlik ve çâresizlik hâli beklemektedir:

وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِنَ
الْعَذَابِ ﴿٤٩﴾ قَالُوا أَوَلَمْ تَكُ تَأْتِيكُمْ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَىٰ
قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿٥٠﴾

49. Bu sefer ateşte bulunanlar cehennem bekçilerine: "Ne olur, Rabbinize yalvarın da, bir günlüğüne olsun azabımızı hafifletsin!" diye feryat edecekler.

50. Cehennem bekçileri: "Size peygamberleriniz apaçık deliller getirmemiş miydi?" diye soracaklar, onlar da: "Evet, getirmişlerdi, fakat biz inkâr etmiştik" diye cevap verecekler. Bunun üzerine bekçiler: "Madem öyle, biz değil, kendiniz Allah'a yalvarın! Ama bilin ki, kâfirlerin yalvarmaları boşa gitmeye mahkûmdur" diyecekler.

Ebû'd-Derdâ (r.a.)'den rivâyete göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: *"Cehennemlikler üzerine açlık belâsı salınacak, öyle ki bu açlık, içinde bulundukları azaba denk gelecek. Açlıktan kurtulmak için imdat dileyecekler, bu sefer onlara ne doyuran, ne de açlığa karşı bir faydası olan* ضَرِيعٌ *(darî') denilen yiyecek verilecek. Onu yiyecekler, fakat onlara hiçbir faydası olmayacak. Yine imdat dileyecekler, bu sefer onlara boğazda tıkanıp kalan bir yiyecek verilecek ve bu boğazlarına tıkanıp kalacak.*

Dünyada iken boğazlarında tıkanan lokmaları suyla a ağı doğru indirdiklerini hatırlayacaklar. Bu sefer imdat dileyerek kendilerine içecek bir eyin verilmesini isteyecekler. Bu sefer onlara kancalar ile kaynar su getirilecek. Bu kaynar su yüzlerine yakla tırıldığında yüzlerini yakıverecek. Karınlarına ula tığında bağırsaklarını ve karınlarında bulunan ne varsa her eyi paramparça edecek. Bu sefer meleklerden yardım isteyecekler ve aralarında bu âyetlerde yer alan konu ma geçecek." (Tirmizî, Cehennem 5/2586)

Bütün bunlar inkârcıları bekleyen hazin âkibetler, tahammülü imkânsız acı felâketlerdir. Peygamberlerin ve onlara inananların durumu ise elbette farklı olacaktır:

إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ اٰمَنُوا فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ
الْاَشْهَادُ ﴿٥١﴾ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعْذِرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُٓوءُ الدَّارِ ﴿٥٢﴾

51. Şüphesiz biz peygamberlerimize ve onlara uyan mü'minlere dünya hayatında da, şâhitlerin hazır bulunacağı mahşer gününde de elbette yardım edeceğiz.

52. O gün zâlimlere ileri sürecekleri mazeretlerin hiçbir faydası olmayacak. Artık onlar Allah'ın rahmetinden ebediyen mahrum kalacak ve varılacak yurdun en kötüsüne yerleşeceklerdir.

Şâhitler, meleklerdir. Çünkü onlar, peygamberlerin risâletlerini tebliğ ettiklerine, kâfirlerin ise bunları yalanladıklarına şâhitlik edeceklerdir. Ayrıca kıyâmet günü şâhitliklerine başvurulacak peygamberler, bir kısım mü'minler ve insanların bizzat kendi azaları da bahsi geçen şâhitler cümlesindendirler. (bk. Yâsîn 36/65; Fussılet 41/20-22)

Bu gerçekler, bütün peygamberlere ortak bir şekilde bildirilmiştir. Nitekim:

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوسَى الْهُدٰى وَاَوْرَثْنَا بَنٖٓي اِسْرَٓائٖيلَ الْكِتَابَۙ ﴿٥٣﴾ هُدًى
وَذِكْرٰى لِاُو۬لِي الْاَلْبَابِ ﴿٥٤﴾ فَاصْبِرْ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ
لِذَنْبِكَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْاِبْكَارِ ﴿٥٥﴾

53. Hiç şüphesiz biz Mûsâ'ya doğru yolu gösteren bir rehber verdik ve İsrâiloğulları'nı kitaba vâris kıldık.

54. Gerçek akıl sahipleri için bir doğru yol rehberi ve bir öğüt olan o kitaba.

55. Rasûlüm! O halde sabret! Çünkü Allah'ın va'di mutlaka

gerçekleşecektir. Günahların için bağışlanma dile ve akşam sabah Rabbini överek tesbih et!

Hz. Mûsâ'ya risâlet vazîfesini verdikten sonra, onu kendi hâline bırakmayıp, adım adım tâkip eden, koruyan ve başarıya eriştiren Allah Teâlâ, Habîbi Hz. Muhammed (s.a.v.)'i de Mekke'li müşriklerin zulmünden koruyacak, ona yol gösterecek ve yardım edecektir. Rasûlünü onların acımasız ellerine çâresiz bir halde bırakmayacaktır.

Kur'an'a savaş açanlara gelince:

إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللّٰهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَيهُمْ إِنْ فِي صُدُورِهِمْ
إِلَّا كِبْرٌ مَا هُمْ بِبَالِغِيهِ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٥٦﴾

56. Kendilerine ulaşan kesin bir delile dayanmaksızın Allah'ın âyetleri hakkında körü körüne tartışmaya girişenler var ya, onların göğüslerinde hiçbir zaman tatmin edemeyecekleri bir kibirden, hiçbir zaman ulaşamayacakları sana üstün gelme duygusundan başka bir şey yoktur. Rasûlüm! Sen, bunların her türlü hile ve tuzaklarından Allah'a sığın! Çünkü O, her şeyi hakkiyle işiten, her şeyi hakkiyle görendir.

Allah Teâlâ kâfirlerin, Peygamber'i yalanlamak suretiyle ulaşacaklarını umut ettikleri yüksek mertebeye ulaşamayacaklarını ve onun aleyhinde kurdukları hiçbir tuzakta başarılı olamayacaklarını haber vermektedir. Bununla beraber, Hz. Mûsâ'nın: **"Ben, hesap gününe inanmayan her kibirli zorbadan benim de sizin Rabbiniz Allah'a sığınırım!"** (Mü'min 40/27) diyerek Allah'a sığındığı gibi, beşerî planda gerekli tedbirleri alarak bu inatçı, kibirli zorbaların şerrinden Allah'a sığınmasını emreder. Çünkü kulu koruyacak olan ancak her şeyi işiten ve gören Allah'tır.

Gelen âyetlerden itibaren, Rasûlullah (s.a.v.)'in tebliğ ettiği dinin gerçek olduğu; bunu kabul etmenin kurtuluşa, reddetmenin ise felâkete sebep olacağı beyan edilir:

لَخَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾ وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمٰى وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ قَلِيلًا مَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾ إِنَّ
السَّاعَةَ لَاٰتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَلٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٩﴾

57. Göklerin ve yerin yaratılması elbette insanların yaratılmasından daha

büyük bir iştir; fakat insanların çoğu bunu bilmez.

58. Kör ile gören bir olmaz; aynı şekilde iman edip sâlih ameller işleyenlerle kötülük yapanlar da bir olmaz. Ne kadar da az düşünüp öğüt alıyorsunuz!

59. Kıyâmet mutlaka kopacak; bunda asla şüphe yoktur. Ne var ki, insanların çoğu buna inanmıyor.

Halbuki âhiretin olmadığı düşünülecek olursa, mü'min ile kâfirin, iyi ile kötünün arasında bir fark kalmaz, hepsi eşit olur. Böylece ahlâk ve faziletin hiçbir değeri kalmaz, kötülükler teşvik edilmiş olur. Oysa bunlar eşit değildir. Bu da aklen gösteriyor ki âhiret mutlaka olmalı; iyilikler de, kötülükler de âdil bir şekilde tam karşılığını bulmalıdır.

Bu sebeple, Allah tüm insanlığı kendine kulluğa dâvet etmektedir:

Dua Edin Kabul Edeyim

وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ ۚ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ
عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ﴿٦٠﴾

60. Rabbiniz şöyle buyuruyor: "Bana dua edin, size cevap vereyim. Bana kulluk etmeyi kibirlerine yediremeyenler, yakında perişan bir halde cehenneme gireceklerdir."

Rasûlullah (s.a.v.): *"Dua, ibâdetin tâ kendisidir"* buyurmuş, sonra bu âyet-i kerîmeyi okumuştur. (Ebû Dâvûd, Vitr 23/1479; Tirmizî, Tefsir 40/3247) Buna göre âyetin mânası şöyle olur: "Benim tek olduğumu kabul edin ve bana kulluk yapın. Ben de sizin kulluğunuzu kabul edip günahlarınızı bağışlayayım." Bununla birlikte Rabbimizden ihtiyaçlarımızı talep ettiğimiz dua ve niyazlarımız da şüphesiz bu âyetin emri dâhilindedir ve bunlar da Allah'a kulluğumuzun mühim bir yönünü teşkil eder. (bk. Bakara 2/186; A'râf 7/55)

Dua, Allah'a kulluğun özüdür. Çünkü dua ile kişi, ihtiyacını temindeki aczini idrak etmiş, bunu ancak her şeye gücü yeten Rabbinin lutfedeceği şuuruna ermiş ve bu sebeple O'na iltica etmiş olmaktadır. Bu bakımdan:

"De ki: «Eğer kulluğunuz ve yakarmanız olmasa Rabbim size ne diye değer versin ki?»" (Furkãn 25/77) âyet-i kerîmesini, *"Allah katında, duadan daha kıymetli bir ey yoktur"* (Tirmizî, Deavât 1/3370) şeklinde açıklayan Efendimiz (s.a.v.): *"Allah'ın fazlından isteyin! Zira Allah Teâlâ, kendisinden istenilmesinden ho lanır"* (Tirmizî, Deavât 115/3571) buyurmak sûretiyle, bizleri sürekli Allah'tan istemeye teşvik etmiştir.

Allah Teâlâ, kendisine dua, ibâdet ve kulluk yapılacak, el açıp en temiz duygularla yalvarılacak tek ilâhtır. Bu hakikatin sayısız delili olmakla birlikte burada şunlara yer verilir:

اَللّٰهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا ۚ إِنَّ اللّٰهَ لَذُو
فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٦١﴾ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ
رَبُّكُمْ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَأَنّٰى تُؤْفَكُونَ ﴿٦٢﴾ كَذٰلِكَ
يُؤْفَكُ الَّذِينَ كَانُوا بِآيَاتِ اللّٰهِ يَجْحَدُونَ ﴿٦٣﴾ اَللّٰهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ
الْأَرْضَ قَرَارًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَرَزَقَكُمْ

مِنَ الطَّيِّبَاتِۜ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْۚ فَتَبَارَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَم۪ينَ ﴿٦٤﴾ هُوَ
الْحَيُّ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِص۪ينَ لَهُ الدّ۪ينَۜ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَم۪ينَ ﴿٦٥﴾

61. Geceyi huzur içinde dinlenmeniz için sessiz ve karanlık; gündüzü de çalışabilmeniz için aydınlık kılan Allah'tır. Gerçekten Allah insanlara karşı pek büyük lutuf sahibidir; ne var ki insanların çoğu şükretmez.

62. İşte Rabbiniz olan Allah budur. O, her şeyin yaratıcısıdır. O'ndan başka ilâh yoktur. Öyleyse nasıl oluyor da O'ndan yüz çevirip yanlış yollara düşüyorsunuz?

63. Allah'ın âyetlerini bile bile inkâr edenler, işte bu şekilde O'ndan yüz çevirip yanlış yollara düşüyorlar.

64. O Allah ki, yeryüzünü sizin için yaşamaya müsait bir mekan, göğü de emniyet kalkanı gibi bir kubbe yaptı. Size sûret verdi, sûretlerinizi de en güzel şekle koydu. Sizi temiz ve helâl nimetlerle rızıklandırdı. İşte Rabbiniz olan Allah budur. Âlemlerin Rabbi olan Allah yüceler yücesidir, bütün nimet, feyiz ve bereketlerin kaynağıdır.

65. O ezelî ve ebedî hayat sahibidir. O'ndan başka ilâh yoktur. Öyleyse her türlü şirk ve gösterişten uzak durup ibâdet ve taati yalnız Allah'a has kılarak O'na yalvarın! Bütün övgüler ve yücelikler Âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.

Buna göre, Allah'ın emirlerini yerine getirme hususunda taviz isteyen inkârcılara cevap olmak üzere:

قُلْ اِنّ۪ي نُه۪يتُ اَنْ اَعْبُدَ الَّذ۪ينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ لَمَّا جَٓاءَنِيَ الْبَيِّنَاتُ
مِنْ رَبّ۪ي وَاُمِرْتُ اَنْ اُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَم۪ينَ ﴿٦٦﴾

66. Rasûlüm! De ki: "Bana, Rabbimden apaçık deliller geldikten sonra, sizin Allah'tan başka yalvardığınız putlara kulluk yapmam kesinlikle yasaklandı. Bana bütün varlığımla Âlemlerin Rabbi'ne teslim olmam emredildi."

Rasûlullah (s.a.v.), kendisine henüz vahiy gelmeden önceki hayatında da aklıyla Allah'ın birliği inancına ulaşmış, hiçbir zaman Allah'a ortak koşmamış ve putlara asla tapmamıştır. Siyer ve tarih kitaplarında böyle bir kayda rastlanmaz. Zâten o dönemde Mekke'de hanîf olan ve tek Allah'a inanan başka insanlar da vardı. Tevhid inancı tamâmen sönmemişti. Kendisine peygamberlik verilip vahiy gelmeye ve Kur'an âyetleri inmeye başlayınca zâten hakikat bütün

berraklığıyla ortaya çıktı. Böylece Efendimiz (s.a.v.) hem sahip olduğu tevhid inancını net bir şekilde ifade etme, hem de başkalarını bu inancı kabule çağırma imkânı buldu. Kur'an'ın getirdiği bu inanca göre Allah'tan başka hiçbir şeye tapılmayacak ve bütün âlemleri yaratan Allah'a teslim olunacaktır.

Evet, sadece Allah'a teslim olmak ve O'nun dinine bağlanmak lâzımdır. Çünkü bizi yaratan, yaşatan, öldüren ve yeniden diriltecek olan O'dur:

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ثُمَّ لِتَكُونُوا شُيُوخًا وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفَّى مِنْ قَبْلُ وَلِتَبْلُغُوا أَجَلًا مُسَمًّى وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾ هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَإِذَا قَضَى أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٦٨﴾

67. Sizi önce toprak sonra nutfe sonra aleka safhalarından geçirerek yaratan O'dur. Sonra sizi bir bebek olarak hayat alanına çıkarır. Ardından güçlü çağınıza ulaşıncaya, sonra da yaşlılar hâline gelinceye kadar sizi yaşatır. İçinizden bazıları daha önce vefat eder. Böylece her biriniz kendisi için belirlenen belli bir vakte erişirsiniz. Umulur ki bunlar üzerinde düşünüp, Allah'ın birliğini ve sonsuz kudretini anlarsınız.

68. Hayat veren de, öldüren de O'dur. O bir işin olmasına hükmettiğinde, ona sadece "Ol!" der, o da hemen oluverir.

Ne var ki, daha önce Allah'ın âyetlerini red ve inkâr etmiş olanlar, Allah Teâlâ'nın sadece "ol" demesiyle gerçekleşecek kıyâmet günü kötü süprizlerle karşılaşacaklardır:

Yakında Gerçeği Bilecekler

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنَّى يُصْرَفُونَ ﴿٦٩﴾ الَّذِينَ
كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَبِمَا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٧٠﴾

69. Allah'ın âyetleri hakkında tartışıp duranları görmez misin? Onlar, nasıl oluyor da gerçeklere sırt çeviriyorlar?

70. Onlar kitabı ve peygamberlerimizle gönderdiğimiz bütün gerçekleri yalanlıyorlar. Yakında gerçeği bilecekler!

Bilecekler de, hakla savaş yolunu seçmelerinin acı sonucunu tadacaklar:

إِذِ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلَاسِلُ يُسْحَبُونَ ﴿٧١﴾ فِي
الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ ﴿٧٢﴾ ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ
تُشْرِكُونَ ﴿٧٣﴾ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَلْ لَمْ نَكُنْ نَدْعُوا
مِنْ قَبْلُ شَيْئًا كَذَٰلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ ﴿٧٤﴾ ذَٰلِكُمْ بِمَا كُنْتُمْ
تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَمْرَحُونَ ﴿٧٥﴾ ادْخُلُوا
أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٦﴾

71. O zaman boyunlarında demir halkalar ve zincirler olduğu halde sürüklenecekler;

72. Kaynar suyun içine! Sonra da ateşte cayır cayır yakılacaklar.

73. Sonra da sorulacak onlara: "Nerede ortak koştuklarınız?"

74. "Allah'tan başka taptıklarınız nerede?" Onlar da: "Bizi yüzüstü bırakıp kayboldular. Meğer daha önce yalvarıp yakardıklarımız bir hiçmiş?" diyecekler. Allah kâfirleri işte böyle şaşkın ve çâresiz bırakır.

75. "Bu duruma düşmenizin sebebi; dünyada harama-helâle, hakka-hukuka dikkat etmeden zevklere dalıp şımarmanız ve küstahça böbürlenip durmanızdır!"

76. "İçinde ebediyen kalmak üzere girin cehennemin kapılarından! Büyüklük taslayanların varacağı yer ne kötüdür!"

72. âyette geçen يُسْجَرُونَ (yüscerûn) kelimesi, tandırın odunla doldurulup tutuşturulması mânasına gelir. Zâten ateşe girip ateş tarafından çepeçevre

kuşatılan ve karınları ateşle doldurulan kimseler, en acı ve en yakıcı bir azapla azaba uğratılmışlardır. Burada cehennemliklerin ateşin içinde oldukları halde her defasında onun ateşle doldurulup yakılacakları haber veriliyor. Bu durum, cehennemliklerin birbirinden beter türlü türlü azaplara uğratılacaklarını ve bir renkten diğerine girip duracaklarını gözler önüne sermektedir.

76. âyette dünyevî arzu ve isteklerden her birinin gerek dünyadaki nefis cehenneminin kapılarından gerekse âhiretteki ateş cehenneminin kapılarından bir kapı olduğuna bir işaret vardır. Bu bakımdan, nefsânî arzuların, dünyalık süslerin ve dünyanın yaldızlı, cafcaflı şeyleriyle böbürlenmenin bırakılması gerekir ki böylece cehennemin kapıları kesin olarak yüzümüze kapanabilsin.

O halde:

فَاِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ﴿٧٧﴾ فَاصْبِرْ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّۚ فَاِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذ۪ي نَعِدُهُمْ اَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ

77. Rasûlüm! Sen imdi sabret! Allah'ın va'di mutlaka gerçekleşecektir. Onları tehdit ettiğimiz azabın bir kısmını hayatında sana göstersek de, yahut seni daha önce vefat ettirip yanımıza alsak da, sonuçta zâlimler azaptan kurtulamayacaklardır. Çünkü hepsi, sonunda bizim huzurumuza geleceklerdir.

Bu âyetlerin inmesinden birkaç sene sonra Medine döneminin başlarında vuku bulan Bedir savaşında müslümanların müşrikler karşısında elde ettikleri zaferle, dünyadaki cezalandırma süreci başlamış ve bunu başka cezalar tâkip etmiştir.

Nitekim iman-küfür mücâdelesinin seyri ve neticesini gösterme açısından Kur'ân-ı Kerîm'de kıssaları anlatılan veya anlatılmayan peygamberlerin hayatında dikkat çekici misâller vardır:

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا رُسُلاً مِنْ قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ
لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَۜ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ اَنْ يَأْتِيَ بِاٰيَةٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِۚ فَاِذَا
جَٓاءَ اَمْرُ اللّٰهِ قُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ ﴿٧٨﴾

78. Biz senden önce de nice peygamberler gönderdik. Onların bazısından sana bahsettik, bazısından ise bahsetmedik. Hiçbir peygamber, Allah'ın izni olmadan bir mûcize gösteremez. Allah'ın emri geldiğinde ise adâletle hükmolunur ve bâtıla uyup hakkı boşa çıkarmaya çalışanlar oracıkta hüsrâna uğrarlar.

Halbuki aklını çalıştıran insan için kâinat Allah'ın birliğini, sonsuz kudretini ve

ilminin kemâlini haykıran delillerle doludur. Bunlar varken inadına peygamberden mûcize istemeye ne gerek vardır:

اَللّٰهُ الَّذ۪ي جَعَلَ لَكُمُ الْاَنْعَامَ لِتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَۘ ﴿٧٩﴾ وَلَكُمْ ف۪يهَا مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً ف۪ي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَۜ ﴿٨٠﴾ وَيُر۪يكُمْ اٰيَاتِه۪ۗ فَاَيَّ اٰيَاتِ اللّٰهِ تُنْكِرُونَ ﴿٨١﴾

79. Bir kısmına binesiniz, bir kısmının etinden de yiyesiniz diye hayvanları sizin için var eden Allah'tır.

80. Onlarda sizin için daha nice menfaatler vardır. Gönüllerinizdeki bir arzuya onlara binerek ulaşırsınız. Hem onlara hem de gemilere biner, yüklerinizi taşırsınız.

81. Böylece Allah size birliğinin ve kudretinin delillerini gösteriyor. O halde, Allah'ın delillerinden hangisini inkâr ediyorsunuz?

Bütün bunlar aynı yaratıcının hem yeryüzünü hem gökyüzünü ve bunlar arasında bulunan tüm varlıkları yaratıp idâre ettiğini ve bu yüzden tüm kâinatın şaşmaz bir nizam ve âhenk içinde olduğunu göstermektedir. Yaptığı her işi sayısız hikmete binâen yapan ve gerçek hüküm sahibi olan Allah Teâlâ'nın, insana bunca imkân ve nimetler vermiş olmasına rağmen, onu başıboş bırakması ve bunların hesâbını sormaması mümkün müdür?

İşte önceki toplumların başlarına gelenler bu gerçeğin apaçık göstergelerinden biridir:

اَفَلَمْ يَس۪يرُوا فِي الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذ۪ينَ مِنْ قَبْلِهِمْۜ كَانُٓوا اَكْثَرَ مِنْهُمْ وَاَشَدَّ قُوَّةً وَاٰثَارًا فِي الْاَرْضِ فَمَٓا اَغْنٰى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾ فَلَمَّا جَٓاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِه۪ يَسْتَهْزِؤُ۫نَ ﴿٨٣﴾ فَلَمَّا رَاَوْا بَأْسَنَا قَالُٓوا اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَحْدَهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِه۪ مُشْرِك۪ينَ ﴿٨٤﴾ فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ ا۪يمَانُهُمْ لَمَّا رَاَوْا بَأْسَنَاۜ سُنَّتَ اللّٰهِ الَّت۪ي قَدْ خَلَتْ ف۪ي عِبَادِه۪ۚ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ ﴿٨٥﴾

82. Onlar yeryüzünde dolaşıp, kendilerinden önce gelip geçenlerin âkıbetlerinin nasıl olduğuna hiç ibretle bakmazlar mı? Halbuki onlar

kendilerinden daha kalabalık, gerek kuvvet bakımından, gerekse yeryüzündeki meydana getirdikleri eserler bakımından da daha üstün idiler. Buna rağmen kazandıkları şeyler kendilerine bir fayda sağlamadı.

83. Çünkü peygamberleri kendilerine apaçık delilller getirdiği zaman, onlar sahip oldukları bilgi ile şımarıp, yapılan azap tehditlerini alaya aldılar. Ama alaya aldıkları o azap, sonunda onları çepeçevre kuşatıverdi.

84. Onlar şiddetli azabımızı gördükleri zaman: "Allah'ın birliğine inanıyor, O'na ortak koştuğumuz şeyleri de reddediyoruz" diye çığrıştılar.

85. Oysa azabımızı gördükten sonra inanmaları onlara bir fayda sağlayacak değildi. Allah'ın, kulları hakkında uygulayageldiği ve kıyâmete kadar da devam edecek sosyolojik kanunu böyledir. İşte o zaman kâfirler hüsrâna uğrayacaklardır.

Son olarak sayılarının çokluğuna; askeri, siyâsî ve iktisâdî güçlerinin üstünlüğüne; dünyada kültür ve medeniyet adına meydana getirdikleri eserlerin sağlamlığına ve vahiyden bağımsız olarak sahip oldukları bilgi ve bilime güvenip böbürlenerek peygamberlerin getirdiği ilâhî tâlimatlara ihtiyaç duymayan, onları hiçe sayan inkârcı zihniyetlere büyük bir tehdit gelmektedir. İnkârlarının cezası olarak tepelerine ilâhî azap indiğinde kazandıkları bu şeyler kendilerine hiçbir fayda sağlamayacak, azabı onlardan savamayacaktır. Kızıl denizde boğulacağını yakînen anlayan Firavun gibi, Allah'ın şiddetli azabını görünce, şirkten vazgeçip Allah'ın birliğine inandıklarını söyleseler de, artık âhiret perdelerinin açılmaya başladığı böyle bir durumda imanları onlara bir fayda vermeyecektir.

Mü'min sûresinin sonunda yer alan kâfirlere yönelik tehdîdi, daha ayrıntılı ve örneklerle açıklamak üzere Fussılet sûresi gelmektedir:

41- FUSSILET SÛRESİ

سُورَةُ فُصِّلَتْ

41. FUSSILET SÛRESİ

Fussılet sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 54 âyettir. İsmini 3. âyette geçen ve "bir şeyi açıklamak, iki şeyi birbirinden ayırmak, iyice detaylandırmak" mânalarına gelen فُصِّلَتْ (fussılet) kelimesinden alır. Burada kelime Kur'ân-ı Kerîm'in âyetlerinin iyice açıklandığını beyân etmek üzere kullanılır. Sûrenin ayrıca "Secde", "Hâ. Mîm" ve "Mesâbih" gibi isimleri de vardır. Resmî tertîbe göre 41, iniş sırasına göre ise 61. sûredir.

Konusu

Sûrede Kur'ân-ı Kerîm'in Allah kelâmı olduğu bildirilerek söze başlanır. Gökleri, yeri ve bunlar arasında bulunan varlıkları altı günde yaratan, Âd ve Semûd gibi azgın kavimleri dehşetli azaplarla helâk eden Allah Teâlâ öldükten sonra insanları diriltmeye ve insanın kulak, göz ve deri gibi azalarını konuşturup şâhit kılmaya muktedirdir. Ayrıca geceyle gündüz, güneşle ay, kurumuş toprağın Allah'ın indirdiği yağmurla dirilmesi, yine hem Allah'ın kudretine, hem de ölüleri dirilteceğine dâir açık delillerdir. Bunun sonucu olarak inkârcılar mahşerde devâsız horluk, rezillik ve pişmanlık manzaraları oluştururken, iman ve istikâmet üzere hayat süren bahtiyarlar, hem ölürken hem de dirilirken meleklerin selâmlamaları ve müjdelemeleri arasında gönül hoşluğu içinde cennete girerler. Bu hayırlı sonuca ulaşmanın şartı, itikat, ibâdet ve ahlâkî güzellikleriyle İslâm'ı bilen, yaşayan ve tebliğ eden, "ben müslümanım" diyerek İslâm'ı hayatının her alanına aksettiren kâmil bir mü'min olabilmektir. Esâsen İslâm da, ancak böyle ahlâkî kemâl sahibi mü'minler vesilesiyle yayılma, neşv ü nemâ bulma imkânına sahip olacaktır. Netice itibariyle Kur'ân-ı Kerîm, bâtılın hiçbir taraftan kendine yanaşamadığı gerçek bir Allah kelâmıdır. Dünya ihtiyarladıkça Kur'an gençleşmektedir. Gerek dış âlem gerek insanın iç âlemiyle alakalı meydana gelen ilmî gelişmeler, Kur'an'ın ilâhî bir gerçek olduğunu gün be gün, an be ân ortaya koymaktadır.

Müjdeleyici ve Uyarıcı Kelâm

حٰمٓ ﴿١﴾ تَنْز۪يلٌ مِنَ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِۚ ﴿٢﴾ كِتَابٌ فُصِّلَتْ اٰيَاتُهُ

قُرْاٰناً عَرَبِياًّ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَۙ ﴿٣﴾ بَش۪يراً وَنَذ۪يراًۚ فَاَعْرَضَ اَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٤﴾

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Hâ. Mîm.

2. Kur'an, çok merhametli, çok şefkatli Allah tarafından parça parça indirilmektedir.

3. O, doğrunun ve güzelin kıymetini bilen bir toplum için âyetleri Arapça okunup rahatlıkla anlaşılan bir metin olarak iyice açıklanmış ve belli bir sistem dâhilinde dizilmiş bir kitaptır.

4. Müjdeleyici ve uyarıcı olarak! Ama ne çâre ki, insanların çoğu ondan yüz çevirmekte ve ona kulak vermemektedir.

Bu âyetlerde Kur'ân-ı Kerîm'in belli başlı husûsiyetleri beyân edilir:

• Hâ. Mîm. harfleri Kur'ân-ı Kerîm'in i'câz ve tehaddî özelliğine işaret eder.

• Kur'ân-ı Kerîm, Allah katından parça parça indirilmiştir. O bir beşer sözü değildir.

• Rahmân ve Rahîm isimlerinin tecellisi olan Kur'an, beşeriyet için en büyük bir rahmet ve lutuftur.

• O, "kitap", yani sadece okunan değil, aynı zamanda yazıya geçirilerek korunan ölümsüz bir belgedir.

• Kur'an'ın âyetleri detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Lafzı itibariyle fâsılaları, sûrelerin baş ve sonları birbirinden ayrılmıştır. Mânası itibariyle de hükümleri, kıssaları, vaatleri, tehditleri, misâlleri ve öğütleri ayrı ayrı belirtilerek açıklığa kavuşturulmuştur.

• O, Kur'an'dır; devamlı okunan bir kelâmdır. Bu isimle zımnî olarak da "Onu devamlı okuyunuz!" emri verilmiş sayılır.

• Kur'ân-ı Kerîm'in dili Arapçadır. Bunun sebebi, Son Peygamber (s.a.v.)'in Arap, hitap ettiği ilk toplumun da Araplar olmasıdır. Nitekim âyet-i kerîmede: **"Biz her bir peygamberi, dinî emir ve yasakları onlara en güzel şekilde anlatmaları için kendi kavminin diliyle gönderdik"** (İbrâhim 14/4) buyrulur.

• Kur'ân-ı Kerîm akıl sahiplerine, mesajlarına kulak verip mânalarını öğrenmek isteyenlere hitap eder. Bu sebeple ona kalbini ve kulaklarını kapatanlar, o

rahmet kaynağından istifade edemezler. Pırlanta ile taş arasındaki farkı ayırt edemeyen biri için pırlanta bir fayda sağlamadığı gibi, câhiller için de bu kitap bir fayda sağlamaz.

• Kur'an iman edip sâlih ameller işleyenleri müjdeler.

• İnkâr edenleri ise uyarır ve korkutur.

Çünkü onlar Kur'an âyetlerini düşünerek, taşınarak değil körü körüne bir inatla reddediyorlardı:

وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي اَكِنَّةٍ مِمَّا تَدْعُونَا اِلَيْهِ وَفِي اٰذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا
وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَاعْمَلْ اِنَّنَا عَامِلُونَ ﴿٥﴾

5. Şöyle diyorlar: "Bizi çağırdığın şeye karşı kalplerimiz kapalıdır. Kulaklarımızda ağırlık, seninle aramızda da perde vardır. Artık ne yapacaksan yap; biz de bildiğimizi yapacağız."

5. âyette yer alan **"Artık ne yapacaksan yap; biz de bildiğimizi yapacağız"** sözü iki mânaya gelebilir:

• Sen kendi dîninin gerektirdiğini yap, biz de kendi dînimize göre yaşayacağız.

• Sen bize karşı elinden geleni yap, biz de seni başarısız kılmak için elimizden ne gelirse yapacağız.

Onların bu inkarcı ve isyâncı duruşlarına karşı:

قُلْ اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحٰى اِلَيَّ اَنَّمَا اِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا
اِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ وَوَيْلٌ لِلْمُشْرِكِينَ ﴿٦﴾ اَلَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ
وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿٧﴾ اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ اَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٨﴾

6. Rasûlüm! De ki: "Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Ama bana sizin ilâhınızın bir tek ilâh olduğu vahyediliyor. Şu halde dosdoğru O'na yönelin ve günahlarınız için O'ndan bağışlanma dileyin!" Gerçek ortadayken, O'na ortak koşanların vay hâline!

7. Onlar zekâtı vermezler. Âhireti de zâten büsbütün inkâr içindedirler.

8. İman edip sâlih ameller işleyenler için ise, ardı arkası kesilmeyecek bir mükâfat vardır.

Dinin esası Allah'ın tek ilâh olduğunu kabul etmek, O'nun emrettiği kanunlar çerçevesinde istikâmet üzere bir kulluk yapmak ve hatalı davranışlarımız sebebiyle de O'ndan dâimâ bağışlanma dilemektir. Zıddını söylemek gerekirse Allah'tan başka hiç kimseyi ilâh yerine koymamak, onlara boyun eğmemek ve Allah'tan başkasının belirlediği kanunlara, nizamlara, örf ve âdetlere

uymamaktır. Tevhid ehli kâmil bir mü'min ve müslüman olmaktır.

Böyle yapmayıp inkâr bataklığına saplanmış olanlar, karşılarında dikili duran şu muazzam deliller üzerinde düşünseler, belki gittikleri yolun yanlışlığını fark edip gerçeği kabule yönelebilirler. Bunun için:

Göklerin ve Yerin Yaratılışı

قُلْ اَئِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذٖى خَلَقَ الْاَرْضَ فٖى يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُٓ
اَنْدَادًاۜ ذٰلِكَ رَبُّ الْعَالَمٖينَۚ ﴿٩﴾ وَجَعَلَ فٖيهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبَارَكَ
فٖيهَا وَقَدَّرَ فٖيهَٓا اَقْوَاتَهَا فٖٓى اَرْبَعَةِ اَيَّامٍۜ سَوَٓاءً لِلسَّٓائِلٖينَ ﴿١٠﴾

9. De ki: “Siz yeryüzünü iki günde yaratan Allah’ı inkâr edip de başkalarını ona denk mi tutuyorsunuz? Oysa O, bütün âlemlerin Rabbidir!”

10. O, yerin üstünde sağlam sarsılmaz dağlar yerleştirdi, orayı bereketli kıldı ve isteyip arayanlar için eşit olmak üzere oradaki rızıkları önceki iki günle birlikte toplam dört günde takdir etti.

Âyetlerde bahsedilen “gün”den maksat, bildiğimiz gün değil, başı ve sonu belli olmayan uzun “jeolojik devir”dir. Kur’ân-ı Kerîm’in başka âyetlerinde de haber verildiği üzere Allah Teâlâ, gökleri, yeri ve bunların içindekileri “altı gün”de yaratmıştır. (bk. Furkān 25/59; Kāf 50/38) Bahsedilen altı gün burada tafsil edilir ve hangi günlerde neler yaratıldığı bir miktar daha detaylı anlatılır. Buna göre: Altı günden dördü yeryüzünün, yeryüzü üzerindeki dağların ve canlıların hayatlarını devam ettirmelerini sağlayacak hava, su, madenler, bitkiler, hayvanlar gibi geçim kaynaklarının yaratılıp hazırlanmasına ayrılmıştır. Cenâb-ı Hak yeryüzüne öyle bir bereket vermiştir ki, yüz binlerce yıldan beri en küçük canlıdan yüz binlerce canlı türüne mensup hadde hesâba gelmeyen mahlukât faydalandığı halde bu rızıklar bitip tükenmemektedir. Arayıp soranlar, ihtiyacı olanlar, varlığını devam ettirmek için gıda maddelerine muhtaç olan varlıklar, orada ihtiyacı ölçüsünde gıdasını bulabilmektedir.

İlâhî kudret yeryüzünün yaratılışı ve tanzimiyle birlikte:

ثُمَّ اسْتَوٰٓى اِلَى السَّمَٓاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْاَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا
اَوْ كَرْهًاۜ قَالَتَٓا اَتَيْنَا طَٓائِعٖينَ ﴿١١﴾ فَقَضٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ فٖى
يَوْمَيْنِ وَاَوْحٰى فٖى كُلِّ سَمَٓاءٍ اَمْرَهَاۜ وَزَيَّنَّا السَّمَٓاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابٖيحَۗ
وَحِفْظًاۜ ذٰلِكَ تَقْدٖيرُ الْعَزٖيزِ الْعَلٖيمِ ﴿١٢﴾

11. Bundan başka, gaz hâlinde olan göğe yöneldi. Hem ona, hem de yeryüzüne: “İsteseniz de istemeseniz de gelin!” buyurdu. İkisi de:

“İsteyerek geldik” dediler.

12. Böylece onları yedi kat gök olarak iki günde yarattı ve her bir göğe vazîfesini bildirdi. Dünya göğünü de kandillerle süsledik ve onu bozulmaktan koruduk. İşte bu, kudreti dâimâ üstün gelen ve her şeyi hakkiyle bilen Allah’ın takdiridir.

11. âyette geçen اَلدُّخَانُ (duhãn), sözlükte “duman” anlamına gelir. Tefsirlerde bu kelime “su buharı” olarak izâh edilir. Günümüz ilmî gelişmeleri ışığında “hidrojen gazı” olarak yorumlanmaktadır. İşte kâinatın başlangıcını teşkil eden madde budur. Cenâb-ı Hak önce bu maddeyi yaratmış, bundan da tüm kâinatı var etmiştir. Bilim adamlarının izahına göre, gök cisimleri gazların yoğunlaşması ile yaratılmıştır. Önceleri uzayı dolduran gâyet sıcak bir gaz bulutu vardı. Bu gaz kütlesinin parça parça yoğunlaşıp sıkışmasıyla yıldızlar meydana geldi. Kâinatta hâlâ bir kısım yıldızlar doğarken bir takımları dağılmakta ve başka yıldızlar tarafından yutulmaktadır. Aslında yaratılışın başlangıcını teşkil eden bu gazın hadsiz hesapsız güçteki bir enerji bulutu olduğu anlaşılıyor. Zâten maddenin de enerjinin yoğunlaşmasından oluştuğu artık bilinmektedir. İşte Kur’an’ın beyânına göre gök cisimleri, duman görünümündeki bu gaz (enerji) bulutundan yaratılmıştır.

Cenâb-ı Hak, gökleri yedi kat olarak tanzim etmiştir. Bunlar hakkında bazı açıklamalar yapılmaya çalışılsa bile günümüz ilmî gelişmeleri bunların mâhiyeti hakkında kesin bir izâh yapamamaktadır. Allah her bir kat göğe vazîfesi neyse onu emretti. Hangisi ne iş için yaratıldı ise onu yapacaktı. Zâten de öyledir; her bir gök ve oradaki varlıklar, ilâhî tâlimat istikâmetinde vazîfelerini hiç aksatmadan yapmaktadırlar. Değilse kâinattaki bu nizamın devam etmesi mümkün olmaz. Bunlar içinde yıldızlarla donatılan gök, dünya göğüdür. Günümüz astronomi ilmi, işte bu gökle ve buradaki yıldızlarla alakalı araştırmalar yapmakta, bazı ilmî tespit ve izahlarda bulunmaya çalışmaktadır. Cenâb-ı Hak, bu göğü muhafaza altına almıştır. Yani onu şimdilik bozulmaktan korumuştur. Şeytanların çıkıp melekleri dinlemesinden de mahfuz tutmuştur. (bk. Hicr 15/17-18; Sâffât 37/7-10) Yani bu korumanın maddî ve mânevî olmak üzere iki yönü olduğu anlaşılmaktadır.

Bu apaçık ilâhî kudret işaretlerinden sonra Allah’a inanmamak ve O’ndan yüz çevirmek doğru ve yerinde bir davranış olabilir mi? Buna rağmen:

فَاِنْ اَعْرَضُوا فَقُلْ اَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ ﴿١٣﴾

اِذْ جَٓاءَتْهُمُ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ اَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ اَلَّا تَعْبُدُٓوا اِلَّا

اللّٰهَ ۜ قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَاَنْزَلَ مَلٰئِكَةً فَاِنَّا بِمَا اُرْسِلْتُمْ بِه۪ كَافِرُونَ

﴿١٤﴾ فَاَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ

اَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً ۜ اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ الَّذ۪ي خَلَقَهُمْ هُوَ اَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً ۜ

وَكَانُوا بِاٰيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿١٥﴾ فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ ر۪يحاً صَرْصَراً ف۪ي

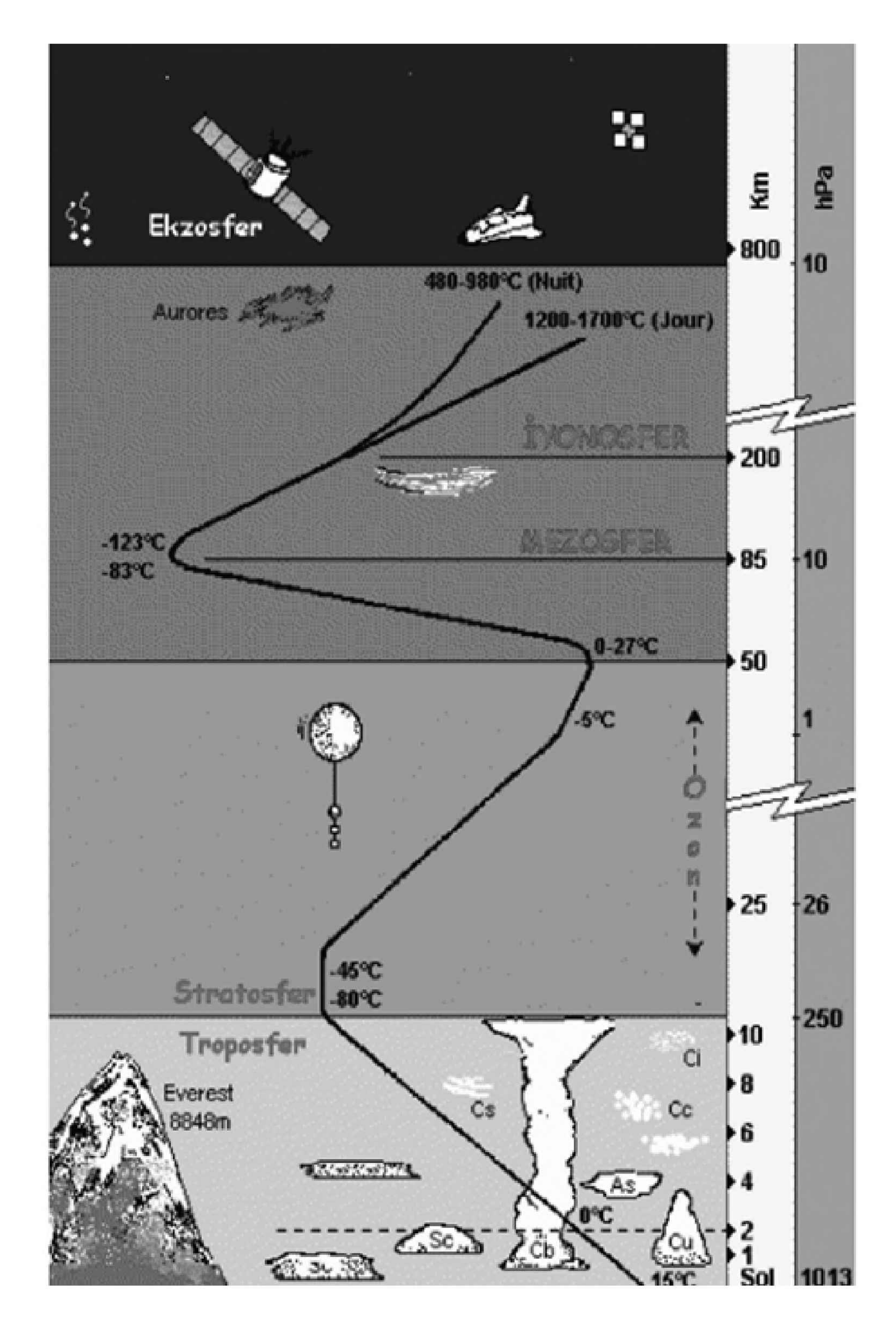
اَيَّامٍ نَحِسَاتٍ لِنُذ۪يقَهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۜ وَلَعَذَابُ

الْاٰخِرَةِ اَخْزٰى وَهُمْ لَا يُنْصَرُونَ ﴿١٦﴾ وَاَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ

فَاسْتَحَبُّوا الْعَمٰى عَلَى الْهُدٰى فَاَخَذَتْهُمْ صَاعِقَةُ الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا

كَانُوا يَكْسِبُونَ ۚ ﴿١٧﴾ وَنَجَّيْنَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ۚ ﴿١٨﴾

13. Hâlâ gerçeği kabulden yüz çeviriyorlarsa, onlara de ki: “Ben sizi Âd ve Semûd kavimlerini yıldırım gibi çarpan korkunç azabın sizi de çarpabileceği gerçeğine karşı uyarıyorum!”

Yedi Kat Yer

14. Peygamberler, onlara bütün meşrû vasıtaları kullanarak ve gerçeğin bütün delillerini sunarak, "Allah'tan başkasına kulluk etmeyin!" mesajını iletmişlerdi. Onlar ise: "Rabbimiz dileseydi bize peygamber olarak melekleri indirirdi. Öyle yapmadığına göre, biz de sizinle gönderildiğini

iddia ettiğiniz her şeyi ret ve inkâr ediyoruz" diye karşılık verdiler.

15. Âd kavmine gelince, yeryüzünde haksız yere büyüklük tasladılar ve: "Bizden daha güçlü kim varmış?" dediler. Kendilerini yaratan Allah'ın, onlardan daha güçlü olduğunu görmüyorlar mıydı? Doğrusu onlar, bizim âyetlerimizi bile bile inkâr ediyorlardı.

16. Biz de, dünya hayatında alçaltıcı bir azabı onlara tattırmak için, yedi gece sekiz gün süren o uğursuz günlerde üzerlerine dondurucu bir kasırga gönderdik. Âhiret azabı ise çok daha alçaltıcı olacak; orada asla yardım da görmeyeceklerdir.

17. Semûd'a gelince; onlara da doğru yolu gösterdik, fakat onlar o apaydınlık yolu izlemek yerine cehâlet karanlıkları içinde kör olarak yaşamayı tercih ettiler. Bunun üzerine, yaptıkları günahlar yüzünden, alçaltıcı bir yıldırım azabı onları çarpıp yok etti!

18. Buna mukâbil iman edip Allah'a karşı gelmekten sakınanları da kurtardık.

Örnek verilen Âd ve Semûd kavimlerinin, Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)'e karşı çıkan müşrik Araplarla ortak yönleri dikkat çekmektedir. Müşrikler de Âd kavmi gibi kibirli idiler. İnsandan peygamber olmayacağını ve peygamberlerin ancak meleklerden gönderilebileceğini düşünüyor, Hz. Muhammed (s.a.v.) ile birlikte bir meleğin gelmesini istiyorlardı. (bk. En'âm 6/8-9; Hûd 11/12; İsrâ 17/94-95) Yine onlar aynen Semûd kavmi gibi, içinde bulundukları küfür, şirk ve sapıklığı Peygamber (s.a.v.)'in getirdiği doğru yola tercih ediyorlardı. İşte müşrikler, aynı özellikleri taşıyan toplumların başına gelen felâketler hatırlatılarak uyarılmakta ve İslâm yoluna çağrılmaktadırlar.

Bahsedildiği üzere inkârcı toplumlar dünyada bir kısım felâketlerle helâk edildiler. Bunların âhirette uğrayacakları azaba gelince:

Kulaklar, Gözler, Deriler Şahitlik Yapacak

وَيَوْمَ يُحْشَرُ اَعْدَٓاءُ اللّٰهِ اِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٩﴾ حَتّٰٓى اِذَا
مَا جَٓاؤُ۫هَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَاَبْصَارُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾ وَقَالُوا لِجُلُودِهِمْ لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَاۜ قَالُٓوا
اَنْطَقَنَا اللّٰهُ الَّذٖٓى اَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ اَوَّلَ مَرَّةٍ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢١﴾

19. Gün gelecek, Allah'ın düşmanları, baştan sona tutuklanıp bir araya getirilerek, cehenneme doğru sürülecekler.

20. Nihâyet ateşin karşısına geldiklerinde kendi kulakları, gözleri ve derileri, vaktiyle işledikleri bütün kötülükleri söyleyip onların aleyhinde şâhitlik edecekler.

21. Derilerine öfke ve hayretle: "Niçin aleyhimizde şâhitlik ediyorsunuz?" diye çıkışacaklar. Derileri ise: "Ne yapalım; her şeyi konuşturan Allah bizi de konuşturdu. Sizi başlangıçta yaratan O idi; yine O'na dönüyorsunuz" diye cevap verecekler.

Diğer azaların şâhitliği hususunda Yâsîn sûresinde şöyle buyrulur:

"O gün onların ağızlarını mühürleriz de, işlemiş oldukları günahları bize elleri söyler, ayakları da buna şâhitlik eder." (Yâsîn 36/65)

Şâhitler bunlarla da sınırlı değildir. Kişinin üzerinde dolaştığı mekânlar, iyilik ya da kötülük yaptığı yerler de şâhitlik yapacaktır. (bk. Zilzâl 99/2-5)

Enes b. Mâlik (r.a.) der ki:

Rasûlullah (s.a.v.)'in huzurunda idik, tebessüm etti. Sonra: *"Niçin güldüğümü biliyor musunuz?"* diye sordu. Biz: "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir" dedik. Şöyle buyurdu:

"- Kulun Rabbine hitabından dolayı tebessüm ettim. O: «Ey Rabbim! Sen beni zulümden alıkoymadın mı?» der. Yüce Rab: «Evet» der. Bu sefer kul: «Ben kendime karşı ancak kendimden olan şâhidi kabul ederim» der. Bunun üzerine yüce Allah: «Bugün sana karşı şâhit olarak kendin yetersin. Şâhitler olarak da kirâmen katibîn melekleri yeter» buyurur."

Efendimiz devamla buyurdu ki: *"Allah o kişinin ağzına mühür vurur ve bu sefer azalarından konuşmaları istenir. Azalar yaptıkları şeyleri söyler. Sonra onu konuşmak üzere serbest bırakır. Kul der ki: «Benden uzak olun, benden uzak olun. Ben sizin için mücâdele edip duruyordum.»"* (Müslim, Zühd 17)

Haber verilen bu şâhitliklerin gerçekleşeceğinde bir şüphe olmamakla

birlikte:

وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ اَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَٓا اَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلٰكِنْ ظَنَنْتُمْ اَنَّ اللّٰهَ لَا يَعْلَمُ كَث۪يرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٢﴾ وَذٰلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذ۪ي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ اَرْدٰيكُمْ فَاَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِر۪ينَ ﴿٢٣﴾

22. Oysa siz, vaktiyle günahlara dalarken kulaklarınızın, gözlerinizin ve derilerinizin bir gün aleyhinizde şâhitlik yapacağından çekinmiyordunuz. Üstelik yaptıklarınızın çoğunu Allah'ın bilmediğini sanıyordunuz.

23. İşte Rabbiniz hakkındaki bu yanlış düşünceniz, sizi helâke sürükledi de hüsrâna uğrayanlardan oldunuz!

Bu âyetlerin nüzûlünü konu alan bir hâdiseyi Abdullah b. Mesûd (r.a.) şöyle anlatır:

"Bir ara Kâbe'nin örtüsüne tutunmuş duruyordum. Biri Benî Sakîften, ikisi Kureyş'ten veya biri Kureyş'ten ikisi Benî Sakîf'ten olan üç kişi geldi. Bunların göbeklerinin eti çok ama akıllarının bilgisi azdı. O güne kadar duymadığım laflar ettiler. Biri dedi ki: «Ne dersiniz, Allah konuşmamızı işitiyor mudur?» Diğeri, «Sesimizi yükseltirsek duyar, yükseltmezsek duymaz», üçüncüsü ise «Bence açıktan konuştuğumuzu duyuyorsa gizli konuşmalarımızı da duyar» dedi. Bu konuşmaları Peygamberimiz (s.a.v.)'e anlattım; bunun üzerine Fussılet sûresinin bu 22-23. âyetleri nâzil oldu. (Buhârî, Tefsir 41/2; Müslim, Münafıkîn 5)

Bir kez imansız bir biçimde can verip ebediyen cehennemi boyladıktan sonra:

فَاِنْ يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْۚ وَاِنْ يَسْتَعْتِبُوا فَمَا هُمْ مِنَ الْمُعْتَب۪ينَ ﴿٢٤﴾

24. Artık sabretseler de sabretmeseler de, onların varacağı yer cehennemdir. Özür dileyip dünyaya dönerek Allah'ın rızâsını kazanmak isteseler de artık onlara bu fırsat verilmeyecektir.

Âyetle ilgili şu izahlar yapılabilir:

• Onlar dünyaya geri dönmek isteyecekler, fakat geri dönmelerine müsaade edilmeyecektir.

• Cehennemden kaçıp kurtulmak isteyecekler, ama kurtulamayacaklardır.

• Tevbe etmek isteyecekler, fakat tevbeleri kabul edilmeyecektir.

• Kendilerinden hoşnut ve râzı olunmasını isteyecekler, fakat bunun onlara faydası olmayacaktır.

Onların böyle bir acı sona uğramalarının önemli bir sebebi de şudur:

وَقَيَّضْنَا لَهُمْ قُرَنَٓاءَ فَزَيَّنُوا لَهُمْ مَا بَيْنَ اَيْد۪يهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ

كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿٢٥﴾ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فٖى اُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِۚ اِنَّهُمْ

25. Biz onlara öyle kötü arkadaşlar musallat ettik ki, bunlar yaptıkları ve yapacakları bütün kötülükleri onlara süslü ve câzip gösterdiler. Böylece, kendilerinden önceki cin ve insan topluluklarının başına gelen azap sözü, onlar için de kaçınılmaz oldu. Gerçekten onlar, büyük bir hüsrâna uğramışlardır.

Sünnetullâh gereği iyi insanlara iyi insanlar arkadaş olur, kötü insanlara kötü insanlar arkadaş olur. Bir insan kötülüğe ve sapıklığa ne kadar batarsa, o derece kötü arkadaşlar edinir. Şeytanlar onun dostu olurlar. (bk. Zuhruf 43/36-39)

Âhiretten gâfil bir halde günahlar içinde yaşayan o insanların etrafını, yumurta kabuğunun yumurtayı sardığı gibi saran kötü arkadaşlar, onlara "önlerinde ve arkalarında olan şeyleri", yaptıkları ve yapacakları günahları süslü, şirin ve câzip gösterirler. "Önlerindeki şeyler"den maksat, içinde yaşadıkları dünya işleri ve onun bayağı zevkleri olabilir. Bunları çekici gösterip onları bütünüyle dünyaya bağlayarak günah ve isyânlara boğulmalarını sağlarlar. "Arkalarındaki şeyler"den maksat da ölüm sonrasıyla alakalı şeyler olabilir. Onları aldatarak yeniden diriliş, hesap, cennet, cehennem gibi istikbâle ait inanç esaslarını inkâr ettirirler. Bu yönüyle âyet-i kerîme, insanın içinde yaşadığı içtimâî muhîtin, etrafını saran arkadaş çevresinin ve bunlarla olan dostluk ilişkilerinin, inanç ve amel bakımından yürüyeceği yolu belirleme ve o yolda ilerleme bakımından ne kadar tesirli olduğuna dikkat çekmektedir.

Gerçeklerin iç yüzü böyleyken:

تَغْلِبُونَ ﴿٢٦﴾ وَقَالَ الَّذٖينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهٰذَا الْقُرْاٰنِ وَالْغَوْا فٖيهِ لَعَلَّكُمْ

26. İnkâr edenler: "Şu Kur'an'ı dinlemeyin ve okunurken ona karşı yaygara koparın, böylece başkalarının dinlemesini de engelleyin. Belki bu yolla mü'minlere üstün gelirsiniz" dediler.

Âyete şu şekilde mânalar verilmiştir:

"Okununca Kur'an'ı dinlemeyin. Kırâati esnâsında asılsız sözler ve hezeyanlarla yüksek sesle bağırıp çağırın. Böylelikle okuyanı yanıltır, mânasının anlaşılmasını önler ve onu kıraatten engellemiş olursunuz." Kureyş müşrikleri birbirlerine böyle tavsiye ederlerdi. (Zemahşerî, *el-Ke   âf,* V, 198)

"Rasûlullah Kur›an okuduğu zaman ıslık çalarak, karışık şeyler söyleyerek onun kafasını karıştırın; onu yalanlayın, inkâr edin." (Taberî, *Câmi'u'l-beyân,* XXIV, 140)

Rivâyete göre Nebiyy-i Ekrem (s.a.v.) Mekke'de bulundukları sırada Kur'an okuyup sesini yükselttikleri zaman müşriklerin ileri gelenleri, insanları onun yanından uzaklaştırıyor ve onlara: "Bu Kur'an'ı dinlemeyin" diyorlardı. Kendileri de alkış tutuyor, ıslık çalıyor, şiir ve recez söyleyerek ortalığı gürültüye boğuyorlardı. (bk. Âlûsî, *Rûhu'l-me'ânî,* XXIV, 119) Maksatları, insanların Kur'an'ı anlamalarını engellemek ve bu yolla Peygamberimiz (s.a.v.)'e gâlip gelmekti. Halbuki bu durum onların cehâletinden kaynaklanmaktaydı. Çünkü onlar, bu işi yaptıkları sırada, kendilerinin boş ve bâtıl şeylerle meşgul olduklarını ikrar etmiş oluyorlardı. Allah Teâlâ'nın ise Peygamberi'ne yardım edeceğini biliyorlardı. (Fahreddin er-Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb,* XXVII, 120)

Âyet-i kerîmede Allah Teâlâ onların bu durumlarını haber vermiş ve Kur'an'a karşı sergiledikleri bu tavırlarına karşılık onları şiddetli bir şekilde cezalandıracağını şöyle bildirmiştir:

فَلَنُذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾ ذَلِكَ جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارُ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَاءً بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿٢٨﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرِنَا الَّذَيْنِ أَضَلَّانَا مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ نَجْعَلْهُمَا تَحْتَ أَقْدَامِنَا لِيَكُونَا مِنَ الْأَسْفَلِينَ ﴿٢٩﴾

27. Biz de o küfre batmış olanlara şiddetli bir azap tattıracak ve onları yapageldikleri günahların en kötüsüne göre cezalandıracağız.

28. İşte Allah düşmanlarının cezası: Ateş! Âyetlerimizi bile bile inkâr etmelerine karşılık, orası onların ebediyen kalacakları yurtlarıdır.

29. İnkâra saplanmış olanlar cehennemde şöyle diyecekler: "Rabbimiz! Gerek cinlerden gerek insanlardan bizi saptıranları bize gösteriver; onları ayaklarımızın altına alıp çiğneyelim de böylece en aşağılık kimseler olsunlar!"

Kâfirlerin böyle içler acısı hâllerine mukâbil, gerçek mânada iman ve istikâmet üzere olanlara gelince:

İman ve İstikâmet

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللّٰهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلٰٓئِكَةُ اَلَّا
تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَاَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾
نَحْنُ اَوْلِيَٓاؤُكُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْاٰخِرَةِۚ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِٓي
اَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَۜ ﴿٣١﴾ نُزُلًا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ ﴿٣٢﴾

30. “Rabbimiz Allah’tır!” diye ikrarda bulunup, sonra da özde ve sözde dosdoğru olarak inanç, amel ve ahlâkta sapmadan doğru yolu tâkip edenlerin üzerine melekler iner ve şöyle derler: “Korkmayın ve üzülmeyin! Size va‘dolunan cennetle sevinin!”

31. “Biz dünya hayatında da, âhirette de size dostuz. Cennette canınızın çektiği her şey vardır; orada istediğiniz her şey sizindir.”

32. “Çok bağışlayıcı, sonsuz merhamet sahibi Allah’tan bir ikram olarak!”

Burada meleklerin üzerine indiği mü’minlerin iki mühim vasfı zikredilir:

Birincisi; iman: Bunlar, “Rabbimiz Allah’tır” derler. Yani Allah’ı tanırlar, O’nun hiçbir ortağı ve dengi olmadığını kabul ederler. O’nu bütün noksan sıfatlardan ve ortaklardan pak ve uzak tutarlar. Ayrıca Allah’ı rab olarak tanımanın gerektirdiği bütün iman esaslarına da inanırlar.

İkincisi; istikâmet: Allah’ın rablığını, O’nun birliğini ikrarda devam edip, sahip oldukları arı duru tevhid inancını asla şirkle karıştırmadıkları gibi, Allah’ın emirlerini yerine getirmeye ve yasaklarından da bütünüyle kaçınmaya azami dikkat gösterirler.

Buna göre Allah’ın tek rab olduğunu kabullenip sonra istikâmet üzere olmak, itikat, ibâdet, ahlâk ve muâmelâtla alakalı bütün hususları içine alır. (bk. Taberî, *Câmi‘u’l-beyân,* XXIV, 143; Bursevî, *Ruhu’l-Beyân,* VIII, 254)

Melekler dünyada olduğu gibi ölüm anında, kabirde ve kıyâmet günü yeniden dirilirken de mü’minlerin üzerine inerler. İnerler de onlara öldükten sonra âhirette karşılaşacakları şeylerden dolayı korkmamalarını telkin ederler. Bilindiği üzere korku, insanın, başına kötü bir şeyin gelmesini beklemesinden doğan bir acıdır. Yine onlara geride bıraktıkları çoluk çocukları ve akrabaları sebebiyle de üzülmemelerini söylerler. Allah Teâlâ’nın onlara iyilikle muâmele edeceğini, kendilerine de cennette, dünyadakinden daha çok ve daha güzel nimetler vereceğini; onları cennette müslüman yakınları ve çocuklarıyla bir

araya getireceğini bildirirler. Böylece onların hüzünlenmelerini önlerler. Çünkü “hüzün”, faydalı bir şeyi kaybetmek veya zararı dokunacak bir şeyin meydana gelmesinden doğan bir üzüntüdür. (Taberî, *Câmi‘u’l-beyân,* XXIV, 145; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtîhu’l-gayb,* XXVII, 122; Bursevî, *Ruhu’l-Beyân,* VIII, 255)

Meleklerin dünyada mü’minlerin üzerine inmeleriyle ilgili olarak Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) şöyle buyurur:

“Allah Teâlâ’nın husûsî bazı melekleri vardır ki, yeryüzünde zikir ehlini aramak için dola ırlar. Ne vakit Allah’ı zikreden bir cemaat bulurlarsa birbirlerine seslenip: «Geliniz! Aradığınız buradadır» diyerek orada toplanırlar. O yeri kanatları ile göğe kadar çevirirler. Sonra Allah Teâlâ, o zikir ehlinin durumunu meleklerden daha iyi bildiği halde onların ne söyledikleri, kendisinden ne istedikleri ve neden Allah’a sığındıkları konusunda soru sorup bilgi alır. Sonra da onları bağı ladığını ve onlarla beraber bulunan ki ilerin asla bedbaht olmayacağını bildirir.” (Buhârî, Deavât 67; Müslim, Zikir 25)

“Gece ve gündüzde bir kısım melekler nöbetle e aranızda bulunurlar. Bunlar sabah namazı ile ikindi namazında toplanırlar. Sonra sizi geceleyin tâkip eden melekler, hesâbınızı vermek üzere huzur-ı ilâhîye yükselir. Sizi çok iyi bilen Allah, bu meleklere, «Kullarımı ne halde bıraktınız?» diye sorar. Onlar da, «Biz onları namaz kılıyorlarken bıraktık, yine biz onlara namaz kılarlarken vardık» derler.” (Buhârî, Mevâkîtu’s-salât 16; Müslim, Mesâcid 210)

Melekler, dünyada veya bahsi geçen ölüm anı, kabir ve haşirden birinde mü’minleri, dünyada iken peygamberler vasıtasıyla va‘dolundukları cennetle müjdelerler. Bu müjdelemeyle ilgili olarak da Allah Rasûlü (s.a.v.) şu açıklamayı yapar:

“Melekler ölünün yanında hazır bulunurlar. Eğer o, sâlih bir ki i idiyse öyle derler: «Temiz cesette bulunan ey temiz ruh, övülmü olarak rahat ve istirahat ile çık. Öfkeli olmayan Rabbin müjdesi sanadır.» Bunlar ruh çıkıncaya kadar söylenmeye devam ederler. Sonra ruh göğe yükseltilir ve gök kapılarının açılması istenir. «Bu kimdir?» diye sorulduğunda, «falancadır» denilir. Ona; «Temiz cesette bulunan temiz ruh, merhaba. Övülmü olarak, rahat ve istirahat ile gir. Öfkeli olmayan Rabbinden müjde sana» denilir. O, en yüce göğe eri inceye kadar bunlar söylenmeye devam ederler...” (Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II, 364-365)

Bu âyet, ihlâsla Allah’a kulluğa devam eden mü’minlerin bu hallerinin Allah’ın tevfîki ve melekler vasıtasıyla onlara yardımı sâyesinde olduğunu hatıra getirir. Âhirette de melekler mü’minlere şefaat etmek ve onları güzellikle karşılamak suretiyle dostluklarını izhar edeceklerdir.

O halde:

الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٣﴾ وَمَنْ اَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَٓا اِلَى اللّٰهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ اِنَّن۪ي مِنَ

33. İnsanları Allah'a çağıran, sâlih ameller işleyen ve "ben müslümanlardanım" diye ilan eden kimseden daha güzel sözlü kim vardır?

Âyet-i kerîmenin nâzil olduğu dönemlerde bir kişinin müslüman olduğunu ilan etmesi büyük bir tehlike arz ediyor, âdeta hayatını tehlikeye atma, işkenceye uğrama, hatta ölüme dâvetiye çıkarma anlamına geliyordu. Müslümanlar, kendilerini her an parçalayabilecek vahşi canavarlarla dolu bir ormanda yaşıyor gibiydiler. Hele bu ortamda İslâm'ı tebliğe cesâret edebilmek, o canavar ruhlu müşriklere "Gelin vahşiliğinizi gösterin" demek gibi oluyordu. İşte, sadece rahat ortamlarda değil, böyle tehlikeli durumlarda bile, bir kimsenin İslâm'ı kabul etmesi, sebât göstermesi ve İslâm'ın güzelliklerini başkalarına da tebliğ etmeye çalışması Allah Teâlâ'nın râzı olduğu en güzel amellerden biridir. Ayrıca bir şahıs, müslüman olduğunu ilan ettikten sonra, başkalarını da İslâm'a çağırır, özellikle de temsil ettiği İslâm'a bir leke gelmesin diye amellerine titizlikle önem verirse, bu, o müslümanın varabileceği en üst derecedir.

Bu âyet-i kerîme başta Rasûlullah (s.a.v.) olmak üzere yaşayışı ve tebliğiyle İslâm'a gönül veren tüm mü'minleri; insanların müslümanca yaşaması ve iyi bir kul olması için gayret sarfeden herkesi, özellikle minârelerden günde beş vakit Cenâb-ı Hakk'ın ismini ve kelime-i şehâdetleri yüksek sesle ilan eden müezzinleri şumûlüne alır. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.) müezzinleri, *"Kıyâmet günü boyunları en uzun olanlar müezzinlerdir"* diye müjdelemiştir. (Müslim, Salât 14; İbn Mâce, Ezân 5)

Müezzinlerin vazîfesi ezanla namaza dâvet, mü'minlerin vazîfesi de bu ilâhî dâvete tam bir teslimiyet ve samimiyet içerisinde icâbet etmektir. Allah dostlarından Rabî b. Haysem (r.h.)'in şu hâli ne ibretli bir misâldir:

O, artık yaşlanmıştı. Ama cemaatla namazı bırakmazdı. İki kişi arasında zor gelirdi. Yakınları, "Allah sana ruhsat vermiş. Bu hâlinle bulunduğun yerde de namazı kılabilirsin..." dedikleri zaman şu cevabı verirdi:

"- Rabbimin dâvetçisinin حَيَّ عَلَى الصَّلٰوةِ (hayye ale's-salâh): Haydin namaza!» diye çağırdığını duyduğum zaman, dediğinizi nasıl yapabilirim ki?..." (Şârânî, *Velîler Ansiklopedisi*, I, 90)

Bu ve benzeri haller ibâdette zirve noktalara işaret ettiği gibi, gelen âyetlerde de dost düşman herkesin gönlünü eritecek ahlâkî olgunluğun zirve noktalarına işaret edilmekte ve mü'minler o zirvelere tırmanmaya yönlendirilmektedirler:

Kötülüğü İyilikle Sav

وَلَا تَسْتَوِى الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُۜ اِدْفَعْ بِالَّتِى هِىَ اَحْسَنُ فَاِذَا الَّذِى
بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَاَنَّهُ وَلِىٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٤﴾ وَمَا يُلَقّٰيهَٓا اِلَّا الَّذِينَ
صَبَرُواۚ وَمَا يُلَقّٰيهَٓا اِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿٣٥﴾ وَاِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ
الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِۜ اِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٦﴾

34. İyilikle kötülük bir olmaz. Sen kötülüğü en güzel karşılıkla savmaya bak. O zaman göreceksin ki, aranızda düşmanlık bulunan kişi sanki candan, sımsıcak bir dost oluvermiştir.

35. Bu güzel haslete ancak hakkiyle sabredenler erişebilir; buna ancak insânî kemâl ve faziletten yana nasîbi bol olanlar ulaşabilir!

36. Eğer şeytandan gelen bir vesvese seni kötülüğe kışkırtacak olursa hemen Allah'a sığın! Çünkü O, evet O, her şeyi hakkiyle işiten, her şeyi hakkiyle bilendir.

İbn Abbas (r.a.) şu açıklamayı yapmıştır:

"34. âyette ifade edilen «en güzel yol»dan maksat, öfkeliyken sabretmek ve kötülüğe mâruz kalındığında bağışlamaktır. İnsanlar bunu başardıkları takdirde, Allah onları muhâfaza eder, düşmanları da onların önünde eğilir ve candan bir dost gibi olur." (Buhârî, Tefsir 41/1)

Yüce Rabbimizin açıkça bildirdiği gibi elbetteki iyilikle kötülük bir olmaz. İyilik kalplere pozitif enerji verir, kötülük kalbin nûrunu söndürür, kuvvetini giderir. İyilik ve dürüstlük, gönülleri fetheden mânevî bir iksirdir. İyiliğin çok çeşitleri vardır. Kendimize yapılan kötülükleri affetmek bir iyiliktir. Kötülüğü affetmekle beraber, üstelik kötülük yapan o kişiye bir de iyilik yapabilmek daha faziletli bir iyiliktir. Esâsen taşlaşmış kalpleri yumuşatıp eritecek, düşmanlıkları giderecek, kaynayan öfkeleri yatıştıracak ve en amansız düşmanları sımsıcak dost yapacak sır bunda gizlidir. Fakat bunu başarmak, konuşulduğu kadar kolay bir iş değildir. Bunu başarabilmek, büyük bir ahlâkî kemâl, ruhî kıvam, sarsılmaz bir sabır ve yüksek bir fazilet ister.

Güzel isimlerinden biri اَلْعَفُوُّ (Afüvv) yani "Çok Affedici" olan Cenâb-ı Hak kullarının affedici olmasını ister. Affetmeyi seven mü'minlerin örnek alınmaya değer kullar olduğunu bildirir. Çünkü onlar gerçekten de zor olan bir işi yapmış, nefislerini bertarâf ederek affedicilik ve ayıp örtücülük vasfını kazanmışlardır.

(bk. Şûrâ 42/43)

Rasûlullah (s.a.v.) buyurur:

“...Kul ba kalarının hatâlarını affettikçe ş Allah da onun erefini ziyâdele tirir...” (Müslim Birr 69; Tirmizî, Birr 82)

“Gereğini yapmaya gücü yettiği halde öfkesini yenen kimseyi Allah Teâlâ, kıyâmet günü herkesin gözü önünde çağırır, hûriler arasından dilediğini seçmekte serbest bırakır.” (Ebû Dâvûd, Edeb 3/4777; Tirmizî, Birr 74)

Şahsına yapılan hatâlar karşısında sessiz kalmak ve onları affetmek, ilk bakışta bir âcizlik gibi görünse de hakîkatte fevkalâde yüksek bir haslettir. Kolayca affedivermek, günah ve kusurları muhâtabın durumuna göre ve kendine has bir metotla bertarâf etmek, Peygamberimiz (s.a.v.)’in en güzel ahlâkî hasletlerinden biri idi. O, kazandığı savaşlarda esir düşenleri affetmiş, kendisine karşı son derece kötü davrananlara bile güzel muâmele, merhamet, şefkat ve âlicenaplık örneği sergilemiştir.

Yine hatâ ve kusurları affetmenin de ötesinde, kötülüğe dahî iyilikle muâmele edebilmek ve hattâ kötülüğünü gördüğü birinin ıslah ve hidâyeti için dua edebilmek, Rasûlullah (s.a.v.)’in fârik vasfı idi. Tâif’te kendisini taşlayanlara ve Uhud’da mübârek dişlerini kırıp yüzünü yaralayanlara bedduada bulunmayıp hidâyetleri için dua etmesi, buna kâfî bir misâldir. Yine O’nun, getirdiği dînin izzetini korumak için Mekke’de insanların kahrolup gazab-ı ilâhî ile helâk olmalarını değil, her birinin hidâyetle şereflenmelerini istemesi, nice azgınların kurtuluşuna vesîle olmuştur.

Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)’in bu yüksek ahlâkî ufkunu gösteren şu hadîs-i şerîf, müslümanlara ne güzel bir yol göstermektedir:

ş *“«İnsanlar iyilik yaparsa biz de iyilik yaparız, âyet zulmederlerse biz de zulmederiz» diyerek ş her hususta ba kalarını taklit eden ahsiyetsiz ki iler olmayınız! Lâkin kendinizi, insanlar iyilik yaparsa iyilik yapmaya, kötülük yaparlarsa zulmetmemeye alı tırınız!”* (Tirmizî, Birr 63/2007)

ş

Rasûlullah (s.a.v.) bir gün:

“–Sizden biri, Ebû Damdam gibi olmaktan âciz midir?” buyurdu. Oradaki sahâbîler:

“–Ebû Damdam kimdir?” diye sordular. Rasûl-i Ekrem Efendimiz de şöyle buyurdu:

“–Sizden önceki kavimlerden birine mensûb idi. «Bana hakâret eden ve dil uzatarak gıybetimi yapan kimselere hakkımı helâl ediyorum» derdi.” (Ebû Dâvûd, Edeb 36/4887)

Hâsılı iyilik yapanlara iyilik, fenâlık yapanlara da fenâlık yapmak meziyet değildir. Asıl meziyet, kötülük yapanlara karşı aynı şekilde mukâbelede bulunmayıp iyilik yapabilmektir. Zira iyilik yapılan kimse düşmansa dost olur;

ortadaysa yaklaşır; yakındaysa muhabbeti ziyâdeleşir. Lâkin şunu da hatırlatmak gerekir ki, affetmek ve bağışlamak şahsa karşı işlenen suçlarda mevzubahistir. Bir suç, toplumu ilgilendiriyorsa, o zaman affetmekten çok ıslâhına çalışmak, âdil davranmak ve doğru ile yanlışı ortaya koymak icâb eder. Zira böyle bir suçlu affedildiğinde, bunun daha büyük haksızlıklara yol açacağı muhakkaktır.

O halde ben müslümanım diyenler, İslâm'ın bu güzel ahlâk ve fazilet anlayışını kendinden asla ayrılmaz bir meziyet hâlinde kuşanarak insanları hikmet ve öğütlerle Allah'ın yoluna çağırmaya devam etmelidirler:

Güneşe ve Aya Secde Etmeyin

وَمِنْ اٰيَاتِهِ الَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُۜ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلّٰهِ الَّذ۪ي خَلَقَهُنَّ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٧﴾ فَاِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذ۪ينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْـَٔمُونَ ﴿٣٨﴾

37. Geceyle gündüz, güneş ve ay Allah'ın birliğini ve kudretini gösteren delillerdendir. Siz güneşe de aya da secde etmeyin; her şeyi olduğu gibi bunları da yaratan Allah'a secde edin, eğer sadece O'na kulluk yapacaksanız.

38. Şâyet inkârcılar, büyüklük taslayıp Allah'a secdeden yüz çevirirlerse, şunu bilsinler ki, Rabbinin katında bulunanlar, gece gündüz bıkıp usanmadan O'nu tesbihte bulunur; O'nun şânına yaraşmayan her türlü kusurdan yüce olduğunu ilan ve ikrar ederler.

Bu âyetler okunduğu ya da dinlendiğinde secde yapmak vaciptir. Secdenin 37. âyetin bitiminde mi, yoksa 38. âyetin bitiminde mi olduğuna dâir görüş ayrılığı vardır. İmam Azam ve İmam Şafî (r.h.), 38. âyetin sonu itibariyle secde edilmesi gerektiği görüşündedirler.

Allah'ın varlığı, birliği ve yalnız O'na kulluğun gerekliliğini anlatan delillerden sonra şimdi de o yüce kudret sahibinin ölüleri de diriltmeye kadir olduğunu gösteren ibretli bir delil serdediliyor:

وَمِنْ اٰيَاتِه۪ٓ اَنَّكَ تَرَى الْاَرْضَ خَاشِعَةً فَاِذَٓا اَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَٓاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْۜ اِنَّ الَّذ۪ٓي اَحْيَاهَا لَمُحْيِ الْمَوْتٰىۜ اِنَّهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿٣٩﴾

39. Allah'ın birliğini ve kudretini gösteren delillerden biri de şudur: Sen yeryüzünü kurumuş, boynu bükük halde görürsün. Fakat biz üzerine suyu indirdiğimiz de harekete geçer, kıpırdanır, kabarır. Onu dirilten, ölüleri diriltecek olanın da elbette tâ kendisidir. Çünkü O'nun her şeye gücü yeter.

Kurumuş, boyun bükmüş toprağın üzerine suyun inmesiyle harekete geçip kabarması, dirilmesi ve bitkilerini çıkarması da Allah'ın varlığını ve kudretini gösteren delillerden biri olup, O'nun kıyâmet günü ölüleri diriltecek bir kuvvete sahip olduğunu açıklar. Allah yağdırdığı yağmurla nasıl ölü toprağı diriltip yeşertiyorsa, kıyâmet günü üfleyeceği ruh ile de ölü bedenleri öylece diriltecektir.

Öyleyse:

إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا ۗ أَفَمَنْ يُلْقَىٰ فِي النَّارِ
خَيْرٌ أَمْ مَنْ يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۚ اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ ۙ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤٠﴾

40. Âyetlerimiz konusunda doğru yoldan sapanlar bize asla gizli kalmaz. Düşünün bakalım; kıyâmet günü ateşin içine atılan mı daha iyidir, yoksa büyük duruşmaya tam bir güven içinde gelen mi? İstediğinizi yapın; hiç şüphe yok ki O, bütün yaptıklarınızı görmektedir.

اَلْإِلْحَادُ (ilhâd), doğru yoldan sapmak ve sapıklığa düşmek mânasına gelir. “Allah’ın âyetleri konusunda ilhâd etmek” ise, âyetlerin doğru mânalarını terk ederek, bu mânalarla hiçbir alakası olmayan başka mânalar çıkarmak, âyetlerin doğru anlaşılmasına engel olmak demektir. Böyle kimseler, sadece kendileri yoldan çıkmakla kalmayıp, başkalarını da sapıklığa düşürürler. Nitekim Mekkeli müşrikler, Kur’an tilâveti esnâsında ıslık çalıp el çırparak, gürültü yaparak Kur’an’ın sıhhatli bir tarzda dinlenip anlaşılmasına mâni olurlardı. Kur’an âyetlerini dinledikten hemen sonra, onları siyak ve sibak içerisindeki anlam örgüsünden çıkarmak, tahrif etmek ve yanlış yorumlamak suretiyle başkalarını saptırmaya çalışırlardı. Yine Kur’an hakkında yalan dolan sözler sarf eder, inatçılık ve zorbalık yaparlardı.

Halbuki Kur’an, hiç de inkâr edilebilecek bir kitap değildir. Bilakis gerçeğin tâ kendisi, hidâyet ve şifa kaynağı olan en büyük ilâhî lutuftur:

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ ۚ وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ ﴿٤١﴾ لَا يَأْتِيهِ
الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ ۖ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴿٤٢﴾
مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ ۚ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴿٤٣﴾

41. Gerçek şu ki, kendilerine tebliğ edilen bu Kur’an’ı inkâr edenler, dünyada da âhirette de zillet ve perişanlıktan kurtulamayacaklar! Çünkü o, gerçekten çok şerefli, çok değerli, mağlup edilemez bir kitaptır.

42. Kur’an’a ne önünden ne de arkasından, hiçbir yönden bir noksanlık, bir yanlışlık asla sızamaz. O, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olan, her türlü övgüye lâyık olan Allah tarafından indirilmiştir.

43. Rasûlüm! Sana kâfirler tarafından söylenen bu incitici sözlerin aynısı, senden önceki peygamberlere de söylenmişti. Öyleyse onların sabrettiği gibi sen de eziyetlere sabret! Şüphe yok ki Rabbinin hem bağışlaması bol,

hem de cezası pek acıdır.

Kur'ân-ı Kerîm, "azîz"dir; asla mağlup edilemeyecek, devamlı üstün gelecek, çok değerli ve şerefli büyük bir kitaptır. İhtiva ettiği faydalar pek çoktur. Gerek Peygamber (s.a.v.)'e indiği sıralarda, gerekse nâzil olup bütün hükümleri yerleştikten sonra, hükümlerini, emir ve yasaklarını ihlal edecek; kıymet ve şerefini alçaltmak ve hükümlerini değiştirmek gibi şanına noksanlık getirecek hiçbir şey ona yaklaşamaz. Hiçbir bâtıl inanç ve yanlış bir düşünce ona sızamaz. Çünkü Kur'an, her işi hikmete dayalı ve her türlü övgüye lâyık Allah Teâlâ tarafından indirilmiştir.

"Bâtıl"; hakkın, doğrunun ve gerçeğin zıddı olup, incelemeye tâbi tutulduğunda sebâtı olmadığı ortaya çıkan şeydir. Kur'an, gerçeğin tâ kendisi olduğu için herhangi bir yönden bâtılın ona yaklaşması ve onu iptal etmesi mümkün değildir. Önceki ilâhî kitaplar onu yalanlamadığı gibi, ondan sonra da onu yalanlayacak, iptal edip neshedecek bir kitap gelmeyecektir. Kur'an'ın doğru dediği şey dâimâ doğrudur, bunun bâtıl olma ihtimali yoktur. Bâtıl olduğunu açıkladığı şey de dâimâ bâtıldır, bunun gerçek olma ihtimali yoktur. Kur'an hem noksanlıktan, hem de kendisine bir şey ilâve olunmaktan korunmuştur. **"...onu muhafaza edecek olan da elbette biziz"** (Hicr 15/9) âyeti bunu haber verir.

Ayrıca bu âyetler, Rasûlullah (s.a.v.)'i önceki peygamberlerin halleriyle teselli ederek, düşmanların gizli ve açık hiçbir hilesinin işlerine yaramayacağı ve onların tüm düşmanlığına rağmen İslâm'ın yayılmaya devam edeceği müjdesini de içerir.

Kur'ân-ı Kerîm'in Arapça olarak indirilmesinin hikmetine gelince:

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْاٰنًا اَعْجَمِيًّا لَقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ اٰيَاتُهُ ؕ ءَاَعْجَمِيٌّ وَعَرَبِيٌّ ؕ قُلْ هُوَ لِلَّذ۪ينَ اٰمَنُوا هُدًى وَشِفَٓاءٌ ؕ وَالَّذ۪ينَ لَا يُؤْمِنُونَ ف۪ٓي اٰذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى ؕ اُو۬لٰٓئِكَ يُنَادَوْنَ مِنْ مَكَانٍ بَع۪يدٍ ﴿٤٤﴾

44. Biz o Kur'an'ı yabancı bir dilde indirseydik, onlar elbette: "Onun âyetleri anlayacağımız bir dille iyice açıklanmalı değil miydi? Arap olmayana yabancı dilde bir kitap olur mu?" diyeceklerdi. De ki: "O, iman edenlere doğru yolu gösteren bir rehber ve eşsiz bir şifa kaynağıdır." İnanmayanlara gelince onların kulaklarında bir ağırlık vardır; Kur'an kendilerine kapalı ve karanlık gelir. Onlara sanki çok uzak bir yerden sesleniliyor da söyleneni duymuyorlar!

Peygamber göndermenin ve kitap indirmenin hedefi, insanları Allah'ın yoluna

çağırmak ve onları mânevî karanlıklardan aydınlığa çıkarmaktır. Bu da ancak insanlara gerçekleri anlayacakları bir dille izâh etmekle mümkün olabilir. (bk. İbrâhim 14/1-4) Bu tıpkı bir doktorun hastaya ne yapacağını anlayacağı bir dille açıklamasına benzer. Çünkü mühim olan hastalığı tedavi ederek kişinin en kısa zamanda sağlığına kavuşmasını sağlamaktır. Bu gerçekler dikkate alındığında, eğer Kur'an yabancı bir dilde indirilseydi, müşriklerin eline sağlam bir gerekçe geçmiş olacak ve "Araplara yabancı dilde bir kitap, öyle mi? Bunu nasıl anlayacağız?" diyeceklerdi. Kur'ân-ı Kerîm'in mesajı açıktır. Bunu anlamak için sadece iman şartı vardır. İman olduktan sonra Arapça biliyorsak Arapça aslından, başka bir dili konuşuyor ve anlıyorsak onun tercüme ve tefsirlerinden Kur'an'ın bizden ne istediğini anlar, doğru yolu bulur, tüm mânevî hastalıklarımızı Kur'an eczânesinden alacağımız ilaçlarla tedavî edebiliriz. Çünkü o, iman edenlere doğru yolu gösteren bir rehber ve sınırsız bir şifa kaynağıdır. Eğer iman yoksa, kişinin Arapça bilip bilmemesinin bir faydası yoktur. Çünkü iman nûrundan mahrum olan kişinin kulakları Kur'an hakikatlerini dinlemeye karşı sağırdır, basîret gözü de Kur'an'ın hakikatlerine karşı kördür. Kur'an o tür insanlara kapalı ve karanlık gelir; onlar için bir mâna ifade etmez.

Âyetin sonunda Kur'an'a inanmayan müşrikler, kendilerine uzaktan seslenilen kimselere benzetilir. Uzaktan bağırılan kimseler bir ses duysalar da, bağıranın sözlerini anlayamazlar, kelimeleri seçemezler. O sesle neyin söylendiğini bilemezler. Esâsen burada uzaktan seslenilen kimselerle insanlardan çok hayvanların kastedildiği anlaşılmaktadır. Hayvanlara uzaktan bağırılır ve onlar bağırtıdan başka bir şey anlamazlar. (bk. Bakara 2/171)

Ancak kâfirlerin sergilediği bu durum sadece Kur'an'a mahsus değildir:

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتُلِفَ فِيهِ ۜ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ
رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ ۜ وَاِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ﴿٤٥﴾

45. Biz Mûsâ'ya da kitap vermiştik; senin halkın Kur'an konusunda nasıl farklı tutumlar içinde ise, o kitap konusunda da farklı tutumlar içine girilmişti. Eğer azabın ertelenmesine dâir Rabbin tarafından verilmiş bir söz olmasaydı, azaplarına hükmedilerek işleri çoktan bitirilmiş olurdu. Buna rağmen, onlar hâlâ Kur'an hakkında derin bir şüphe ve kararsızlık içinde bocalayıp durmaktadırlar.

O halde:

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهٖ وَمَنْ اَسَاءَ فَعَلَيْهَا ۜ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ ﴿٤٦﴾

46. Kim sâlih amel işlerse kendi iyiliğinedir. Kim de kötülük yaparsa kendi zararınadır. Yoksa Rabbin kullarına kesinlikle zulmetmez.

"Amel-i sâlih", Allah'ın varlığına ve birliğine inanıp O'nun hükümlerine göre yaşamak; Allah rızâsını arayarak mümkün olduğu nispette insanlara ve hatta diğer canlılara faydalı olabilecek işler yapmak; meşrû ölçüler çerçevesinde herkesle iyi geçinmeye çalışmak gibi hep güzel ve yapıcı davranışları içine alır. Bunun zıddı olan işler de kötülüklerdir. Âyete göre iyilik yapan mutlaka mükâfatını alacak, kötülük yapan da cezasını çekecektir. Bunun gerçekleşeceği kıyâmet gününün vakti de meçhul bırakılmıştır:

Her Şey Allah’ın İlmiyle Olur

إِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ السَّاعَةِ ۚ وَمَا تَخْرُجُ مِنْ ثَمَرَاتٍ مِنْ أَكْمَامِهَا وَمَا
تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ ۚ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَائِي
قَالُوا آذَنَّاكَ مَا مِنَّا مِنْ شَهِيدٍ ﴿٤٧﴾ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَدْعُونَ
مِنْ قَبْلُ وَظَنُّوا مَا لَهُمْ مِنْ مَحِيصٍ ﴿٤٨﴾

47. Kıyâmetin ne zaman kopacağının bilgisi sadece Allah’a aittir. O’nun bilgisi ve izni olmadan ne bir meyve tomurcuğundan çıkabilir, ne bir dişi hâmile kalabilir, ne de hâmile olan biri doğum yapabilir. O, “Nerede bana şu ortak koştuklarınız?” diye sesleneceği gün, müşrikler: “Sana açıkça söyleyelim ki, içimizde senden başka boyun eğilecek bir ortağın bulunduğuna şâhitlik edecek hiç kimse yoktur” diyecekler.

48. Böylece, vaktiyle yalvarıp yakardıkları bütün sahte ilâhlar onları yüzüstü bırakıp kayboluverecek; artık hiçbir kurtuluş çârelerinin kalmadığını da anlayacaklardır.

Cenâb-ı Hak burada, kıyâmetin vaktini soranların dikkatlerini, boş şeylerle uğraşmaktan uzaklaştırıp, o dehşetli günde verecekleri hesâba çekmektedir. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.) de, yolda rastlayıp: “Yâ Rasûlallah! Kıyâmet ne zamandır?” soran kişiye: *“Kıyâmet için ne hazırladın?”* diyerek aynı noktaya dikkat çekmiştir. (Müslim, Birr 163) Buna göre meyvelerin tomurcuğundan çıkması, dişilerin hâmile kalması ve doğurması gibi en detay şeyler bile ilmi hâricinde kalmayan Allah’tan korkmalı ve hep O’nu hesâba katarak bir hayat sürmelidir. Çünkü kıyâmet günü ancak Allah’a ihlasla yapılan kulluk fayda verecek, şefaati umulan putlar kaybolup gidecek, onlara umut bağlayanlar çâresiz ve perişan kalacaklardır.

İşte böyle fecî bir âkibete sürüklenmemek için insan denen varlığın ruh dünyasını iyi tanımak ve onu inkâra götüren sebepleri doğru tespit ederek gerekli teşhis ve tedaviyi uygulamak lâzımdır:

لَا يَسْأَمُ الْإِنْسَانُ مِنْ دُعَاءِ الْخَيْرِ وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ فَيَئُوسٌ قَنُوطٌ ﴿٤٩﴾
وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ هَٰذَا لِي وَمَا أَظُنُّ
السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُجِعْتُ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّ لِي عِنْدَهُ لَلْحُسْنَىٰ ۚ فَلَنُنَبِّئَنَّ

الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٠﴾ وَاِذَا

عَرِيضٍ ﴿٥١﴾ اَنْعَمْنَا عَلَى الْاِنْسَانِ اَعْرَضَ وَنَاٰ بِجَانِبِهٖ وَاِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُو دُعَاءٍ

49. İnsan nefsi hesâbına iyi ve güzel şeyler istemekten usanmaz. Kendisine bir kötülük dokunduğunda ise ümidini büsbütün kaybeder, üzüntü ve karamsarlık hâli yüzünden okunur.

50. Başına gelen kötülükten sonra ona tarafımızdan bir rahmet tattıracak olsak, bu defa da: “Bu, zâten benim hakkımdır. Kıyâmetin kopacağını da sanmıyorum. Ama olur da Peygamber’in haber verdiği gibi kıyâmette Rabbimin huzuruna çıkarılacak olsam bile, mutlaka O’nun yanında benim için bundan daha güzeli vardır” der. Hayır, biz o kâfirlere dünyada yaptıklarını haber verecek ve onlara kesinlikle pek şiddetli bir azap tattıracağız.

51. Biz ne zaman insana bir nimet versek, kibirle gerçeği kabulden uzaklaşarak o nimeti veren Rabbine şükürden yüz çevirir. Başına bir kötülük gelince de uzun uzadıya yalvarır durur.

Bu âyetlerde sıhhatli bir dinî terbiye almamış, iman ve sâlih amellerle ruhunu olgunlaştırmamış sıradan insanların, kendilerine ulaşan dünyevî faydalar ve zararlar karşısında sergiledikleri psikolojik halleri tasvir edilir. Bu haldeki insanlar zenginlik, sağlık, mevki, itibar, güç gibi dünyevî imkân ve menfaatlere çok düşkündürler. Açgözlüdürler, doymazlar. Bitmez tükenmez bir hırs ve iştahla çıkarlarına olan şeylerin peşine koşar dururlar. Yine bu tür insanlar, mânevî terbiye ve ruhî kıvamlarının noksanlığı sebebiyle hayatın belâ ve sıkıntılarıyla karşılaştıklarında hemen endişeye kapılır, ümitlerini büsbütün kaybederler. Öyle ki bu ümiitsizlik ve karamsarlık hâli yüzlerinden okunacak duruma gelir. Sıkıntıdan sonra bolluğa ve rahata kavuştuklarında ise Allah’a şükredecekleri yerde, iyice şımarır, bu nimetlerin kendi hakları olduğunu söyler, âhiretin varlığına dâir içlerindeki küfrü kusar, üstelik imanî mevzularla alay ederler. Bu nevi tutum ve davranışlar, büyük bir cehâletin, sefâhetin, iman ve ahlâk yoksunluğunun, ahmakça kendini beğenmişliğin göstergeleri; son derece sorumsuz ve ciddiyetsiz bir ruh hâlinin yansımalarıdır. Buna karşılık İslâmî terbiye ile yetişmiş, iman ve ahlâkta kemale ermiş mü’minler ise, her zaman ve zeminde Allah’a kulluğun şuuru içinde helâlinden bulduklarına şükreder, kaybettiklerine sabreder, yoklukta olduğu gibi varlıkta da Allah’a kulluk ve niyazlarını sürdürürler. Allah’ın rahmetini umar, azabından korkar ve büyük bir âhiret endişesi içinde Allah’ı râzı edecek bir kulluk için var güçleriyle

gayret gösterirler.

Fakat bunu başarabilmek için Kur'an'ın Allah kelâmı olduğuna kesinlikle inanıp ona bağlanmak şarttır:

قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ ثُمَّ كَفَرْتُمْ بِه۪ مَنْ اَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ ف۪ي شِقَاقٍ بَع۪يدٍ ﴿٥٢﴾ سَنُر۪يهِمْ اٰيَاتِنَا فِي الْاٰفَاقِ وَف۪ٓي اَنْفُسِهِمْ حَتّٰى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ اَنَّهُ الْحَقُّۜ اَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ اَنَّهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَه۪يدٌ ﴿٥٣﴾ اَلَٓا اِنَّهُمْ ف۪ي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَٓاءِ رَبِّهِمْۜ اَلَٓا اِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُح۪يطٌ ﴿٥٤﴾

52. Rasûlüm! De ki: "Söyleyin bana; ya Kur'an Allah katından gelmiş de, fakat siz onu ret ve inkâr ediyorsanız, o takdirde haktan iyice uzaklaşmış olan sizlerden daha şaşkın, daha sapık kim olabilir?"

53. Yakında biz onlara hem dış dünyada hem de insanların kendi iç âlemlerinde âyetlerimizi göstereceğiz; tâ ki Kur'an'ın gerçeğin tâ kendisi olduğu onlar için de gün gibi ortaya çıksın. Aslında, Rabbinin her şey üzerinde şâhit olması ve her şeyin O'na işaret etmesi en büyük delil olarak yetmez mi?

54. Haberiniz olsun ki, onlar Rablerinin huzuruna çıkıp hesâba çekileceklerine dâir derin bir şüphe içindedirler. Ama şunu da iyi bilin ki, Allah ilmi ve kudretiyle her şeyi çepeçevre kuşatmıştır.

Allah kelâmı olduğunda şüphe bulunmayan Kur'an, insanlar için bir ibâdet ve hayat nizamı tâlim eder. Onun Allah kelâmı olduğunun ispatı, diğer bilimlere ihtiyaç göstermez. Ancak Allah Teâlâ, kuşatıcı bilgisiyle, Kur'an'ın inişinden birkaç asır sonra bazı kimselerin çıkıp "iman çağı bitmiş ve bilim çağı başlamıştır" diyeceklerini bildiğinden, onları acziyet içinde bırakacak bazı hususları Kur'an'a yerleştirmiş ve bilim çağı diye söz ettikleri şeylerin asırlarca önce Kur'an tarafından haber verildiğini ispatlamıştır. İnsan aklının yeni yeni keşfettiği şeyleri Kur'an önceden ortaya koymuş ve evrendeki pek çok gerçeği dile getirmiştir.

Kur'an'ın insana verdiği bilgiler dâimâ yenilenmektedir. İşte O'nun sürekli yenilenen bu verileri, Kur'an'ın i'câzına süreklilik kazandırmaktadır. Bu yenilenme olmadığı takdirde Kur'an donuklaşmış olacaktır. Oysa Kur'an asla donuklaşmaz. Her nesle, o neslin gücü nisbetinde bir şeyler verir; kıyâmete kadar bu durum böyle devam edecektir.

Bu âyette geçen سَنُر۪يهِمْ (senürîhim) "onlara göstereceğiz" kelimesindeki سَ

(sin) harfi Arap dilinde gelecek zaman için kullanılır; gelecek ise son bulmaz. Bu gösterme işi, kıyâmete kadar her nesilde devam edecektir. Bununla Allah Teâlâ, her neslin Kur'an'da keşfedeceği bir takım hakikatlerin bulunduğunu bize haber vermektedir. Dolayısıyla Kur'an'da dâimâ yenilenen bu mûcize, bu ilâhî kitabın gerçek olduğunu gösterir şekilde dış âlemde delillerle sürekli ortaya çıkmakta, açık ve net olarak bu deliller, Kur'an'ın Allah tarafından indirildiğine şehâdet etmektedir.

Fussılet sûresi, Allah'ın huzuruna çıkıp hesap vermenin tartışılmaz bir gerçek olduğunu bildirerek sona eriyor. Şimdi gelen Şûrâ sûresinde de, daha önceki peygamberlere vahyedilen dinin Peygamberimiz'e de vahyedildiği, bu dinin esasının ise tevhidle birlikte bütün insanların sonunda Allah'a dönecekleri gerçeği olduğu bildirilerek söze başlanacaktır:

42- ŞÛRÂ SÛRESİ

سُورَةُ الشُّورٰى

42. ŞÛRÂ SÛRESİ

Şûrâ sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 53 âyettir. İsmini 38. âyette geçen, "müşâvere etmek, danışmak" mânalarına gelen, yapılacak işlere karar vermede ve devlet yönetiminde çok önemli bir yeri olan اَلشُّورٰي (şûrâ) kelimesinden alır. Resmî tertibe göre 42, iniş sırasına göre 62. sûredir.

Konusu

Peygamberlere vahyedilen dinin temel esasları aynıdır. O da tek olan Allah'a kulluk etmek, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamak, âhirette yeniden dirilip hayatın hesâbının verileceğini unutmamak, emrolunduğu gibi dosdoğru olup nefsânî arzulara uymamak, dinde ayrılığa düşmemektir. Aynı şekilde Kur'an'ın iniş gâyesi de başta indiği toplum olan Mekke halkını, sonra da peyderpey bütün dünyayı kuşatacak şekilde etraftaki toplumları uyarmaktır. Önceden olduğu gibi bugün ve yarın, dünya durdukça ilâhî vahye tâbi olanlar ebedî mükâfat yurdu olan cennete girecekleri gibi, ona yüz çevirenler, dünyada kısa bir müddet geçinip gitseler de öte dünyada kaybedenlerden olacak, cehennemi dolduracaklardır. Sûrede Kur'an'ın yetiştirmeği hedeflediği fert ve toplumun temel husûsiyetleri beyân edilerek, onların haramlar ve haksızlıklar karşısındaki sert ve kararlı duruşları, Allah'a kulluk noktasındaki ciddiyet ve coşku halleri, şahıslarına yapılan kusurları affetmedeki sınırsız müsamaha ve bağışlama meziyetleri ve devlet yönetiminde müşâvere esasına ağırlık vermeleri örnek birer davranış olarak sunulur. Kullar arasında maddî rızıkları dilediği gibi taksim eden Cenab-ı Hak, vahiy ve peygamberlik nimetini de öyle taksim etmiş ve en son Hz. Muhammed (s.a.v.)'i seçerek, daha önce hiç bilmediği "kitab"ın ve "iman"ın ne olduğunu ona öğretmiş ve onun vasıtasıyla da âhir zaman ümmetini irşad etmiştir.

Kur'an Uyarmak İçin Geldi

حٰمٓ ﴿١﴾ عٓسٓقٓ ﴿٢﴾ كَذٰلِكَ يُوحٰٓى اِلَيْكَ وَاِلَى الَّذ۪ينَ مِنْ قَبْلِكَۙ
اللّٰهُ الْعَز۪يزُ الْحَك۪يمُ ﴿٣﴾ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۜ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظ۪يمُ ﴿٤﴾

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Hâ. Mîm.

2. Ayn. Sîn. Kãf.

3. Rasûlüm! O kudreti dâimâ üstün gelen, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olan Allah, sana da senden öncekilere de işte böyle vahyediyor.

4. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur. Gerçek mânada yüce ve büyük olan yalnız O'dur.

Vahiy gerçeğinin, Cenâb-ı Hakk'ın "Azîz: karşı gelinemez bir kudret ve kuvvet sahibi" ve "Hakîm: yaptığı her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olan" isimleriyle çok yakın irtibatı vardır. Yani O, birine vahyetmek istediği zaman hiç kimse bunu engelleme imkânına sahip olmadığı gibi, vahyedilen tâlimatların tebliğini, yayılmasını ve insanlığa tesirini de hiç kimse engelleyemeyecektir. Hem vahiyle gelen dinî tâlimatlar, insanları boşuna uğraştırmak ve yormak için değil, kesinlikle onların dünya ve âhiret faydasınadır.

Öyle ki:

تَكَادُ السَّمٰوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ وَالْمَلٰٓئِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْاَرْضِۜ اَلَٓا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّح۪يمُ ﴿٥﴾

5. Allah'ın yüceliğinden, gökler neredeyse yukarıdan aşağı çatlayıp paramparça olacak! Melekler de Rablerini her türlü övgülerle yücelterek tesbih ediyor ve yeryüzünde bulunanlar için bağışlanma diliyorlar. İyi bilin ki Allah, çok bağışlayıcı, engin merhamet sahibidir.

Göklerin üst taraflarından neredeyse paramparça olmalarını gerektiren sebepler şunlar olabilir:

• Yüce Allah'ın azamet ve kudretinin dehşetinden,

• Allah Teâlâ tarafından kendilerine verilen vazîfenin ağırlığından,

• Oralarda sayısız denecek kadar çok meleklerin, gök cisimlerinin, akıl erdirilemez yazgıların ve ilâhî sırların bulunması sebebiyle,

• Yeryüzünde insanların günah işlemeleri, Allah'a ortak koşmaları ve özellikle O'na çocuk isnat etmeleri sebebiyle. (bk. Meryem 19/90-92)

Meleklerin tesbihi hakkında Hz. Ali şöyle der: "Onların tesbihleri, müşriklerin Allah'ın gazabına maruz kalacak şekilde neler yaptıklarını görüp, hayret etmelerinden dolayıdır." İbn Abbas (r.a.) da: "Onların tesbihleri Yüce Allah'ın şâhit oldukları azameti karşısında zilletle boyun eğmeleridir" der. (Kurtubî, *el-Câmi'*, XVI, 4)

Meleklerin bağışlanma talebinde bulundukları "yeryüzündeki kimseler" ise mü'minlerdir. (bk. Mü'min 40/7-9)

Hakîkat böyleyken:

بِوَكِيلٍ ﴿٦﴾ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ اَوْلِيَاءَ اللّٰهُ حَفِيظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا اَنْتَ عَلَيْهِمْ

6. Allah'tan başka dostlar edinip böylece O'na şirk koşanlara gelince, Allah onları dâimâ gözetleyip kontrol etmekte ve her yaptıklarını kaydettirmektedir. Yoksa sen onların doğru yola gelmesinden sorumlu bir vekîl değilsin.

Kur'ân-ı Kerîmde اَلْوَلِيُّ (velî) kelimesi hâmî, koruyucu, idâreci, ilâh, dost, yardımcı gibi anlamlarda kullanılır. Buna göre:

• Bir şahıs, başkasının koyduğu kanunlara ve hükümlere uyarsa onu veli edinmiş sayılır. (bk. Nisâ 4/119)

• Bir şahıs, birinin yol gösterdiğine inanıp, öbür yolların yanlışlığını düşünürse onu veli edinmiştir. (bk. Bakara 2/257; İsrâ 17/97)

• Bir kimse, yaptığı günahları görmezden gelerek, bir başkasının âhirette kendisini kurtaracağına inanırsa onu veli edinmiş olur. (bk. En'âm 6/51; Ankebût 29/22)

• Bir şahsın, kendisine mal ve evlat vereceğine ve diğer ihtiyaçlarını gidereceğine inanırsa onu veli edinmiştir. (bk. Hûd 11/20; Ra'd 13/16)

Burada "velîler" ifadesi, sayılan bu dört mânayı da içine alacak şekilde kullanılmış ve böyle davranan insanların şirke düştüğüne işaret edilmiştir. İşte Kur'an, insanları böyle şirk tuzaklarından kurtarmak için inmiştir:

وَكَذٰلِكَ اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لِتُنْذِرَ اُمَّ الْقُرٰى وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنْذِرَ
يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴿٧﴾
وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ لَجَعَلَهُمْ اُمَّةً وَاحِدَةً وَلٰكِنْ يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ
وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٨﴾ اَمِ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ اَوْلِيَاءَ

فَاللّٰهُ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِ الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٩﴾

7. Şehirlerin anası Mekke halkı ile onun çevresindekileri uyarman ve geleceğinde şüphe bulunmayan toplanma gününün dehşetinden sakındırman için sana böylece Arapça bir Kur'an vahyediyoruz. O gün geldiğinde insanlardan bir kısmı cennette, bir kısmı ise çılgın alevli cehennemde olacaktır.

8. Allah dileseydi insanları doğru yol üzere bir tek ümmet yapardı. Fakat O, dilediğini rahmetine kavuşturur. Zâlimlere gelince, onlar için ne işlerini üzerine alacak bir kouyucu vardır, ne de bir yardımcı.

9. Gerçek bu iken, Allah'tan başka işlerini havale edecekleri dostlar mı ediniyorlar? Oysa işlerin kendine havale edileceği gerçek dost, asıl koruyucu yalnızca Allah'tır. Ölüleri diriltecek olan da O'dur. O'nun her şeye gücü yeter.

أُمَّ الْقُرٰى (Ümmü'l-Kurâ), Mekke'dir. Mekke, insan hayatının buradan başlayıp yayılması, içerisinde yeryüzünün ilk mâbedi olan Kâbe'nin bulunması, orada Makâm-ı İbrâhim, Hacer-i Esved gibi ilâhî nişânelerin bulunması gibi sebeplerle şerefli kılınmış ve bu yüzden ona "Şehirlerin Anası" rütbesi verilmiştir. "Çevresi"nden maksat ise tüm dünyadır. Kur'an ilk olarak Mekke halkını sonra da zaman, zemin ve imkânlar elverdikçe dalga dalga tüm dünya halklarını uyarmak için Arapça indirilmiş cihanşumûl bir kitaptır. Arapça bilenler onu, orijinal diliyle okuyup anlayacak ve gereğince amel edeceklerdir. Arapça bilmeyenlere de onun mâna ve mesajları anlayacakları dille tebliğ edilecektir.

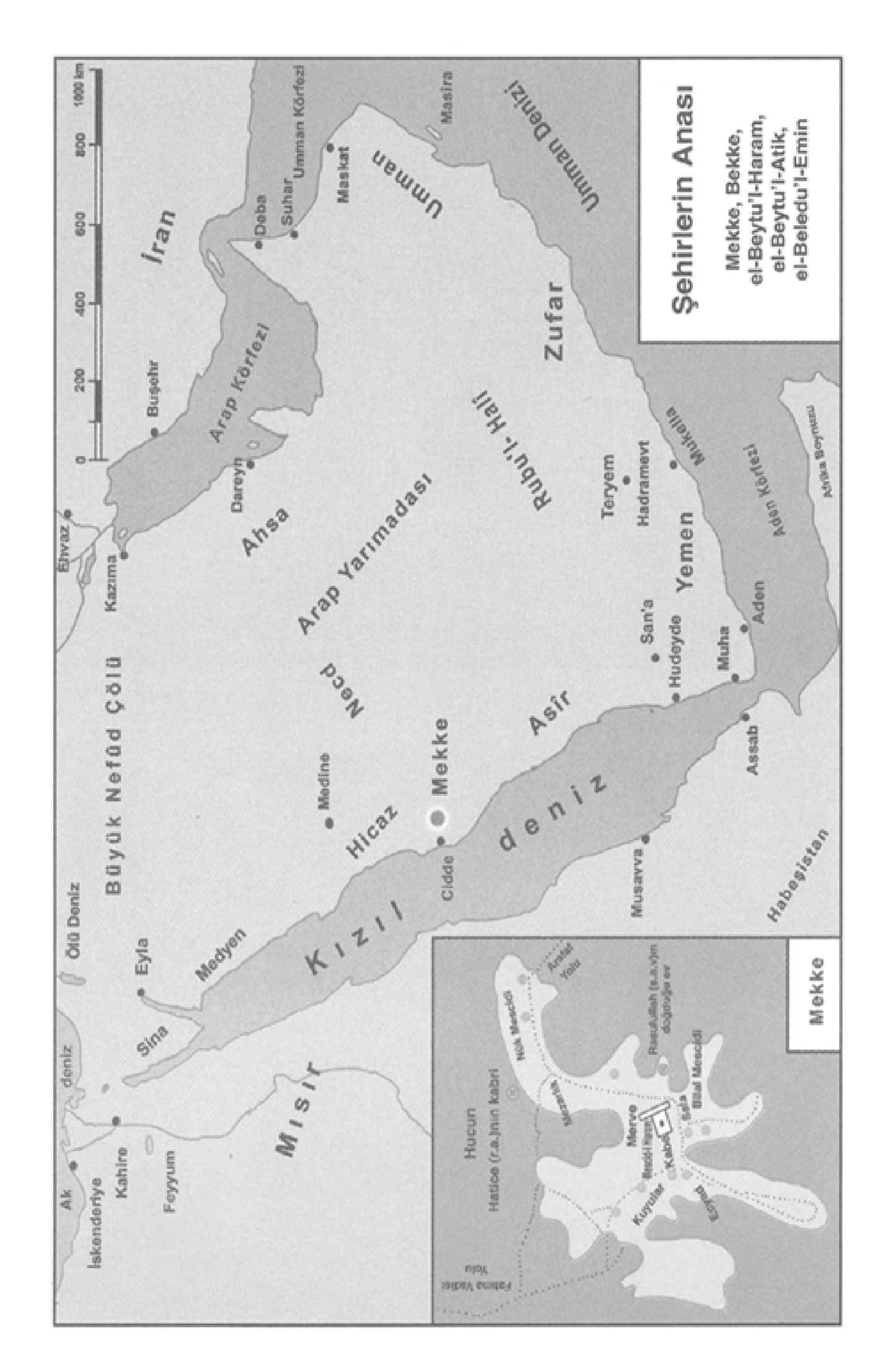
Çünkü her türlü problemin çözümünde tek çâre Allah'ın hükmüne baş vurup ona boyun eğmektir:

وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللّٰهِ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿١٠﴾ فَاطِرُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذْرَؤُكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١١﴾ لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٢﴾

10. Rasûlüm! De ki: "Hangi konuda anlaşmazlığa düşerseniz düşün, o konuda nihâî hükmü verecek olan Allah'tır. Rabbim olan Allah işte budur.

Ben yalnızca O'na güvenip dayandım ve bütün gönlümle yalnızca O'na yönelirim."

11. O, gökleri ve yeri daha önce bir benzeri olmaksızın yoktan yaratandır. O size kendi cinsinizden eşler, hayvanlardan da çiftler yarattı. Sizi ve hayvanları bu düzen içinde üretip çoğaltmaktadır. O'nun benzeri gibi hiçbir şey yoktur. O, her şeyi hakkiyle işiten, her şeyi hakkiyle görendir.

12. Göklerin ve yerin anahtarları O'na aittir. O, dilediğine rızkı bol verir, dilediğine ise kısar ve ölçülü verir. Şüphesiz O, her şeyi hakkiyle bilmektedir.

Âhirette kullar arasında nihâî hükmün verilmesi gibi, dünyada da itikat, ahlâk ve muâmelât başta olmak üzere hayatın her alanıyla ilgili olarak neyin haram neyin helâl, neyin iyi neyin kötü, kimin haklı kimin haksız olduğunu belirleme yetkisi de yalnız Allah'a aittir. Âyet-i kerîmede şöyle buyrulur:

"...Eğer Allah'a ve âhiret gününe gerçekten inanıyorsanız, hakkında anlaşmazlığa düştüğünüz bir meseleyi hemen Allah'a ve Peygamber'e arzedin. Böyle yapmanız, hem hakkınızda daha hayırlıdır, hem de netice itibariyle daha güzeldir." (Nisâ 4/59. Ayrıca bk. A'râf 7/3; Ahzâb 33/36)

11. âyette yer alan **"O'nun benzeri gibi hiçbir şey yoktur"** ifadesi, zât, isim, sıfat ve fiilleri itibariyle Allah'ın benzeri hiçbir varlık olmadığı gibi, "benzeri" şöyle dursun bunun da ötesinde "benzeri gibi" hiçbir varlık olmadığını haber verir. Dolayısıyla Allah, yaratıklara benzemekten sınırsız yücedir, uzaktır. İşte bütün yönleriyle insanların hayatlarını düzenlemek üzere İslâm şeriatini gönderen de O Yüce Allah'tır:

İslâm Şeriati

شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصّٰى بِهٖ نُوحًا وَالَّذٖٓي اَوْحَيْنَٓا اِلَيْكَ وَمَا
وَصَّيْنَا بِهٖٓ اِبْرٰهٖيمَ وَمُوسٰى وَعٖيسٰٓى اَنْ اَقٖيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا
فٖيهِۜ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكٖينَ مَا تَدْعُوهُمْ اِلَيْهِۜ اَللّٰهُ يَجْتَبٖٓي اِلَيْهِ مَنْ
يَشَٓاءُ وَيَهْدٖٓي اِلَيْهِ مَنْ يُنٖيبُ ﴿١٣﴾

13. Allah, din olarak Nûh'a emrettiğini, hem sana vahyettiğimizi, keza İbrâhim'e, Mûsâ'ya, İsa'ya emrettiğimizi sizin ferdî ve içtimâî hayatınız için de mutlaka uyulması gereken, değişmez ve değiştirilemez bir şeriat, bir hukuk düzeni kıldı. Onun da aslı şudur: "Dinî doğru anlayıp hükümlerini en güzel şekilde uygulayın ve bu hususta ayrılığa düşmeyin!" Ancak senin dâvet ettiğin esaslar, müşriklere çok ağır gelmektedir. Oysa Allah dilediği kullarını bu mükemmel dini hem yaşamak hem de tebliğ etmek için seçer ve kendisine gönülden yönelenleri doğru yola iletir.

Bu peygamberlere vahyedilen dinin, أُصُولُ الدِّينِ (usûlu'd-dîn) dediğimiz temel esasları aynıdır. Tevhid, iman, ahlâk ve -ayrıntılarda farklılık olsa da- ibâdet esasları bu nevidendir. فُرُوعُ الدِّينِ (furu'u'd-dîn) dediğimiz muamelât esaslarına gelince, peygamberin gönderildiği zaman ve toplumun şartlarına göre bir kısım esaslar belirlenmiş; bir peygamberden diğer peygambere bir kısım değişiklikler olabilmiştir. Meselâ Hz. Âdem zamanında, o dönemin taşıdığı husûsî şartlar gereği bir erkeğin aynı batından olmamak şartıyla kendi kız kardeşi ile evlenmesi câizdi. Hz. Nûh zamanında bu uygulamaya son verilmiştir. Zulüm ve haksızlıkları sebebiyle yahudilere bazı mübah şeyler haram kılınmıştı. (bk. Nisâ 4/160-161) Hz. İsa bunların bir kısmını tekrar helâl kıldı. (bk. Âl-i İmrân 3/50) Rasûlullah (s.a.v.)'e gelen şeriat de önceki dönemlerde var olan bir kısım zor hükümleri kaldırmış, zamanın şartları ve insanların maslahatlarına göre yeni bir takım hükümler koymuştur. (bk. A'râf 7/157) Ancak bu tür farklılıklar, dinin uygulanması istenen temel esasları noktasından bakıldığında, ne büyük bir yekün, ne de büyük bir anlam ifade eder.

"Dinin ikâmesi"; hak dini kabul ettikten sonra itikat, ahlâk, ibâdet ve muâmelât bakımından dinin tam olarak uygulanması ve her işin dinî esaslara göre tanzim edilmesidir. "Dinde ayrılığa düşmemek" ise, dinin emir ve yasaklarına ehemmiyet vermek ve bu hususta farklı yorumlarla bölünüp

parçalanmamaktır. Dinî esasları, oradaki farz, haram, vacip, müstehap veya mekruh hükümleri şahsi telakkilerle farklı şekillerde tevil edip önem sırasını değiştirmememek, hepsini yerli yerince kabullenip uygulamaya çalışmaktır.

Gerçek böyle olmakla birlikte:

وَمَا تَفَرَّقُوا اِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَٓاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ ۜ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ
سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ اِلٰٓى اَجَلٍ مُسَمًّى لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ ۜ وَاِنَّ الَّذ۪ينَ اُورِثُوا
الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَف۪ي شَكٍّ مِنْهُ مُر۪يبٍ ﴿١٤﴾

14. Geçmiş ümmetler ancak kendilerine ilim geldikten sonra sırf aralarındaki kıskançlık ve ihtiras yüzünden ayrılığa düştüler. Eğer Rabbinden belirli bir vakte kadar azabın ertelenmesine dâir önceden verilmiş bir karar olmasaydı, mutlaka aralarında hüküm çoktan verilmiş ve işleri bitirilmiş olurdu. Onlardan sonra kitaba mirasçı olanlar ise hâlâ kitap hakkında derin bir şüphe içindedirler.

"Kitaba mirasçı olanlar", yani peygamberlerden sonra gelip, onların bıraktıkları ilâhî kitap elerinde bulunanlar, onu hakkiyle okuyup tatbik etmedikleri gibi, üstelik onun hakkında derin bir şüphe içine düşmüşlerdir. Yahudi ve hıristiyanlar bunun en açık bir örneği olduğu gibi, aynı tehlike Rasûlullah (s.a.v.)'in bize emânet ettiği Kur'ân-ı Kerîm ve ona vâris olanlar için de geçerlidir. Halbuki Kur'an, hakkında şüphe dilecek bir kitap değil, öğrenilip tatbik edilecek ebedî hidâyet rehberidir.

Nitekim gelen âyet-i kerîme Kur'an'ın getirdiği temel esasları beyân etmektedir:

فَلِذٰلِكَ فَادْعُ ۚ وَاسْتَقِمْ كَمَٓا اُمِرْتَ ۚ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَٓاءَهُمْ ۚ وَقُلْ اٰمَنْتُ
بِمَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنْ كِتَابٍ ۚ وَاُمِرْتُ لِاَعْدِلَ بَيْنَكُمْ ۜ اَللّٰهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ ۜ
لَنَٓا اَعْمَالُنَا وَلَكُمْ اَعْمَالُكُمْ ۜ لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ ۜ اَللّٰهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا ۚ وَاِلَيْهِ الْمَص۪يرُ ۜ ﴿١٥﴾

15. Bunun için Rasûlüm, sen insanları tevhide dâvet et. Emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Onların arzularına uyma. De ki: "Ben Allah'ın indirdiği bütün kitaplara inandım. Bana, sizin aranızda adâletle davranmam emredildi. Allah, bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbinizdir. Bizim yaptıklarımız bize sizin yaptıklarınız sizedir. Aramızda tartışılacak hiçbir şey yoktur. Nasıl olsa Allah hepimizi bir araya toplayacak ve aramızda hükmünü verecektir. Çünkü herkesin nihâî dönüşü O'nadır."

Bu âyet-i kerîme, bir bakıma şu âyet-i kerîmenin bir tefsiri mâhiyetindedir:

“De ki: «Ey Ehl-i kitap! Sizinle aramızda ortak olan bir söze, şu ortak noktaya gelin: Allah’tan başkasına kulluk etmeyelim, O’na hiçbir şeyi ortak koşmayalım ve Allah’ı bırakıp da birbirimizi rab edinmeyelim.» Eğer yüz çevirirlerse: «Şâhit olun ki, biz elbette müslümanlarız» deyin.” (Âl-i İmrân 3/64)

Çünkü, Allah hakkında ileri geri konuşup O’nun dinine karşı mücâdele edenleri pek şiddetli bir azap beklemektedir:

وَالَّذِينَ يُحَاجُّونَ فِي اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ مَا اسْتُجِيبَ لَهُ حُجَّتُهُمْ دَاحِضَةٌ
عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿١٦﴾

16. İlâhî dâvet dürüst ve faziletli insanlar tarafından kabul görüp iman nûru kalplere yerleştikten sonra hâlâ Allah’ın dini hakkında tartışmaya kalkışanların itirazları ve sözde delilleri Rableri yanında geçersizdir. Onların üzerine bir gazap çökmüştür ve onlar için pek şiddetli bir azap vardır.

Allah Teâlâ gönderdiği peygamberler ve indirdiği kitaplar vasıtasıyla ilâhî dâvetini insanlara ulaştırmış ve pek çok kesimden dürüst ve faziletli insanlar onu kabul etmişlerdir. Allah’ın varlığını ve birliğini idrak ederek O’na gönülden kul olmuşlardır. Bu durum, ilâhî dâvetin kabul edilebilir ve tutulabilir bir hakikat olduğunu gösteren açık bir delildir. Buna rağmen Allah hakkında veya O’nun dini hakkında itiraza kalkışacak olanların mazeretleri ve sözde delilleri Rableri yanında boşa çıkacaktır. Çünkü:

Kim Âhiret Kazancını İsterse

اَللّٰهُ الَّذ۪ٓى اَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْم۪يزَانَۜ وَمَا يُدْر۪يكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَر۪يبٌ ﴿١٧﴾ يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذ۪ينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَاۚ وَالَّذ۪ينَ اٰمَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَاۙ وَيَعْلَمُونَ اَنَّهَا الْحَقُّۜ اَلَٓا اِنَّ الَّذ۪ينَ يُمَارُونَ فِى السَّاعَةِ لَف۪ى ضَلَالٍ بَع۪يدٍ ﴿١٨﴾

17. Allah, gerçekleri ortaya koymak için kitabı indirmiş ve insanlar arasında doğrulukla hükmedilmesi için adâlet kanunlarını bildirmiştir. Ne biliyorsun, belki de kıyâmetin vakti yakındır!

18. Kıyâmete inanmayanlar onun bir an önce gelmesini istiyorlar. İman edenler ise ondan korkuyor ve onun gerçek olup mutlaka geleceğini biliyorlar. Dikkat edin, kıyâmet hakkında tartışıp onu inkâr edenler, elbette derin bir sapıklık ve aldanış içindeler.

اَلْكِتَابُ (kitap)tan maksat, peygamberlere gelen ilâhî kitaplar ve vahyedilen diğer bilgilerdir. Husûsiyle de Kur'ân-ı Kerîm'dir. Allah Teâlâ onu doğru bilgileri ve gerçek hükümleri bildirmek üzere indirmiştir. اَلْم۪يزَانُ (mizân) ise "adâlet ve ölçü" demektir. Bu sayede dünyada insanlar arası alış verişlerde eşyalar tartıldığı ve ölçüldüğü gibi, âhirette de ameller bu ölçüye göre âdil bir şekilde tartılacak, gerçek hüküm ortaya çıkacak ve ona göre karşılık verilecektir. Buna göre hayatın dengesini en güzel şekilde kurmayı öğreten "Kur'an" ile "mizân" arasında, diğer taraftan dünya ile âhiret arasında tam bir irtibat olduğu; âhiretteki hayatın dünyada yapılan amellere göre düzenleneceği; o halde dünya hayatının Kur'an ölçülerine göre yaşanmasının ehemmiyeti ortaya çıkmaktadır. Zâten **"Ne biliyorsun, belki de kıyâmetin vakti yakındır!"** (Şûrâ 42/17) ikazı buna işaret etmektedir.

Bununla birlikte:

اَللّٰهُ لَط۪يفٌ بِعِبَادِه۪ يَرْزُقُ مَنْ يَشَٓاءُۚ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَز۪يزُ ﴿١٩﴾

19. Allah kullarına karşı çok lutufkârdır. Dilediğini istediği şekilde rızıklandırır. Çünkü O çok kuvvetlidir, kudreti dâimâ üstün gelendir.

Yüce Rabbimizin اَللَّط۪يفُ (Latîf) ismi şu mânalara gelir:

- Kullarına karşı çok şefkatli ve merhametlidir, çok lutufkârdır.

• Kullarının en küçük ihtiyaçlarını bile öyle dikkat-i nazara alır ki, kendileri bile ihtiyaçlarının nasıl karşılandığının farkına varmazlar. Buradaki “kullar”dan maksat tüm insanlıktır. Allah’ın lutfu tüm dünyaya şâmildir.

• Kullarının güzel hallerini yayan, kötü hallerini örtendir.

• Azı kabul eden, buna karşı pek çok ihsânda bulunan, kalbi kırık olanın kalbini onaran, zor şeyleri kolaylaştırandır.

Bu gerçekleri dikkate alarak:

مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْاٰخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فٖي حَرْثِهٖۚ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهٖ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْاٰخِرَةِ مِنْ نَصٖيبٍ ﴿٢٠﴾

20. Kim âhiret kazancını isterse onun kazancını artırırız. Kim de âhireti bırakıp sadece dünya kazancını isterse ona da ondan bir parça veririz; fakat onun âhirette bir nasîbi olmaz.

اَلْحَرْثُ (hars), toprağı sürmek, tohum ekmek demektir. Çiftçiye de اَلْحَارِثُ (hâris) denir. Ekilen tarlaya ve ekimden elde edilen mahsule de “hars” denir. Kelimenin asıl mânası budur. Bundan hareketle bir benzetme yapılarak, neticesini ileride görmek üzere yapılan çalışmalara ve onların sonuçlarına da “hars” denilmiştir. Dolayısıyla âyette “hars” kelimesi amellerin ürünü, sevabı anlamınadır. Demek ki dinin emirlerini yerine getirmek ve yasaklarından kaçınmak, neticede bir şeyler elde etmek üzere yapılan bir ekim işidir. İşte kim iman ve sâlih amelleriyle âhiret ürününü isterse Allah ona âhiret sevabı verir; onun yaptığı işleri kat kat ödüllendirir. Fakat yaptığı işlerde, âhireti hesâba katmayıp, sadece dünya kazancını ve refahını isteyen kimseye de dünyada geçici bir karşılık verilse de âhirette herhangi bir mükâfat verilmez. (bk. Ateş, *Yüce Kur’an’ın Çağda Tefsiri,* VIII, 186-187)

Şunu untmayın ki, din ve şeriat koyma yetkisi sadece Allah Teâlâ’nın hakkıdır. O’nun dışında hiç kimsenin din koyma, haram ve helâl tâyin etme yetkisi yoktur:

اَمْ لَهُمْ شُرَكٰٓؤُا شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدّٖينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللّٰهُۜ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْۜ وَاِنَّ الظَّالِمٖينَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلٖيمٌ ﴿٢١﴾

21. Yoksa onların Allah’a koştukları ortaklar var da, bunlar Allah’ın izin vermediği şeyleri kendilerine din diye kabul ettirmek istiyorlar, öyle mi? Şâyet Allah’ın azabı ertelemeye dâir sözü olmasaydı aralarında çoktan hüküm verilir, işleri bitirilirdi. Hiç şüphesiz zâlimleri, can yakıcı bir azap

beklemektedir.

Bu sûrenin 13. âyetinde de temas edildiği üzere Cenâb-ı Hak, din ve şeriat belirleme yetkisini bütünüyle elinde tutmakla, kendisinden başka din belirleyici, şeriat vaz edici ve kanun koyucu birilerini arayanları azabına uğramakla tehdit etmektedir. İzin vermediği şeyleri meşrû kılmak için din uydurmaya kalkışmanın dünya kazancı adına yapılan fenalıkların başında sayılacağını hatırlatmaktadır. Beşerî hayatın tanziminde istedikleri gibi kanun koyma yetkisini ellerinde bulunduran ve Allah'ın izin vermediği şeyleri din diye yutturmaya çalışan sahte tanrıların, Kur'an ifadesiyle tâğûtların ve bunları Allah'a ortak koşanların nasıl bir fecî sona doğru yaklaştıklarını ihtar etmektedir. Meselâ bu sözde tanrılar Allah'a şirk koşmak, ilâhî kanunlar dışında çeşitli hükümlere uymak, âhireti inkâr etmek; fâiz, zinâ, içki, örtünme gibi açıkça haram kılınmış günahları helâl kılmak, zulüm, verdiği sözü çiğnemek gibi Allah'ın izin vermediği birtakım şeyleri meşrû kılabilmekte, diledikleri gibi din yapabilmektedirler. Bu haddini bilmezlerin cezaları imtihan gereği hemen verilmese de, öte dünyada mutlaka hesapları görülecek, yaptıklarına pişman olacaklardır. Bu sebeple olayın âhiret boyutunda olup biteceklere ışık tutmak üzere buyruluyor ki:

تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُوَ وَاقِعٌ بِهِمْ ۗ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ ۚ لَهُمْ مَا يَشَاؤُنَ عِنْدَ
رَبِّهِمْ ۗ ذٰلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٢٢﴾ ذٰلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللّٰهُ عِبَادَهُ
الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ۗ قُلْ لَا اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًا اِلَّا
الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبٰى ۗ وَمَنْ يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَزِدْ لَهُ فِيهَا حُسْنًا ۗ اِنَّ اللّٰهَ
غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٢٣﴾ اَمْ يَقُولُونَ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا ۚ فَاِنْ يَشَاِ اللّٰهُ
عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٢٤﴾ يَخْتِمْ عَلٰى قَلْبِكَ ۗ وَيَمْحُ اللّٰهُ الْبَاطِلَ وَيُحِقُّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ ۗ اِنَّهُ

22. Kıyâmet günü zâlimlerin, dünyada işledikleri günahlardan ötürü korkup titrediklerini görürsün. Oysa çâre yok, korktukları azap mutlaka başlarına gelecektir. İman edip sâlih ameller işleyenler ise nimet ve güzelliklerle dolu cennet bahçelerinde olacaktır. Rableri katında onlara diledikleri her şey verilecektir. Gerçek büyük başarı ve kazanç işte budur.

23. İşte Allah, iman edip sâlih ameller işleyen kullarına bu başarı ve kazancı müjdelemektedir. Rasûlüm! De ki: "Tebliğime karşılık sizden

hiçbir ücret istemiyorum. Sizden tek isteğim, akrabaya saygı ve sevgi gösterip insanlar arasındaki kardeşlik ve dostluk ilişkilerini gözetmenizdir." Unutmayın ki, kim güzel bir iş yaparsa, onu daha güzel işler yapmaya yönlendirir, yaptığı güzelliklerin sevabını da fazlasıyla veririz. Muhakkak ki Allah, çok bağışlayandır, her güzel iş ve davranışın karşılığını bol bol verendir.

24. Yoksa senin hakkında: "O, Allah adına yalan uyduruyor" mu diyorlar. Allah dilese senin kalbini de mühürler. Allah, gönderdiği Kur'an âyetleri ve kâinatta uyguladığı kanunlarla bâtılı yok eder ve gerçeği ortaya çıkarıp zafere ulaştırır. Doğrusu O, göğüslerde saklı tutulan bütün gizlilikleri hakkiyle bilmektedir.

23. âyette yer verildiği üzere Rasûlullah (s.a.v.)'in tebliğine karşı talep ettiği "akraba sevgisi"nden şunlar kastedilmiş olabilir:

• Bundan maksat Allah'a yakınlıktır. "Ben sizden Allah'a yaklaştıracak güzel amelleri sevmenizi ve yapmanızı istiyorum. **"Tebliğime karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Ben sadece Rabbine giden yolu tutmak isteyenlere yol gösteriyorum."** (Furkân 25/57) âyetinde de bu mâna beyân edilir

• "Bu tebliğimle sadece Allah'a yaklaşmayı ve O'nun rızâsını kazanmayı istiyorum." Peygamberlerin tekrar ettiği: **"Ey kavmim! Ben tebliğime karşı sizden bir ücret istemiyorum. Benim ücretim sadece Allah'a aittir"** (bk. Şuarâ 26/109, 127, 145, 164, 180) sözleri bunu ifade eder.

• "Ben sizden sizinle benim aramda bulunan akrabalığı sevmenizi, hiç olmasa bu sebeple tebliğime karşı çıkmamanızı ve dâvetimi kabul edip bana destek vermenizi istiyorum." Nitekim Peygamberimiz (s.a.v.) akrabalarına şöyle demiştir: *"Ey Kurey ! Hiç olmazsa aramızdaki akrabalık bağını gözetin."* (Buhârî, Tefsir 42/1; Tirmizî, Tefsir 42/1)

• Bu ifadede iman edip Allah yolunda kardeş olan mü'minlerin birbirlerini sevmeleri gerektiği mânası da vardır. Onlar başta Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve onun temiz âilesi olmak üzere derecesine göre bütün mü'minleri severler.

Peygamberin kalbini mühürlemek de dâhil olmak üzere her şeye gücü yeten Allah, onu mühürlemeyip ona Kur'an'ı tebliğ imkânı verdiğine göre, indirdiği bu Kur'an'ın âyetleriyle bâtılı ortadan kaldıracak ve gerçeği ortaya çıkarıp zafere eriştirecektir. Bunu sağlamak üzere:

وَهُوَ الَّذِى يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُوا عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ

مَا تَفْعَلُونَ ﴿٢٥﴾ وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ ۚ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿٢٦﴾

25. Allah, kullarının tevbesini kabul eder, günahları affeder ve yaptıklarınızı bilir.

26. O, iman edip sâlih ameller yapanların dualarına cevap verir. Hatta lutf u keremiyle onlara mükâfatlarını daha da artıracaktır. Kâfirlere gelince, onları cehennemde pek şiddetli bir azap beklemektedir.

Allah'ın af ve mağfiretine erebilmek için günahlara hemen tevbe etmek gerekir. Tevbenin üç şartı vardır:

• Günahtan tamâmen vazgeçmek,

• Yaptığına pişman olmak,

• Bir daha ona dönmemek. Eğer kişi kul hakkına tecavüz etmiş ise, hak sahibinin hakkını ödemek ve onun rızâsını almak.

• Yapılan kötülükleri iyiliklerle telâfi etmeye çalışmak da tevbenin gereğidir. Fakat telâfi etmesi mümkün değilse, tevbe eden kişi Allah'tan af diler ve imkânları ölçüsünde iyilik yaparak önceden işlediği suçları temizlemeye çalışır.

Dünyalık rızkın taksiminde gözetilen hikmetlere gelince:

Allah Rızkı Ölçülü İndirir

وَلَوْ بَسَطَ اللّٰهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِه۪ لَبَغَوْا فِي الْاَرْضِ وَلٰكِنْ يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَٓاءُۜ اِنَّهُ بِعِبَادِه۪ خَب۪يرٌ بَص۪يرٌ ﴿٢٧﴾ وَهُوَ الَّذ۪ي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُۜ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَم۪يدُ ﴿٢٨﴾

27. Allah kullarına rızkı bol bol verseydi, elbette yeryüzünde taşkınlık ederlerdi. Bu sebeple O, rızkı dilediği ölçüde indirir. Şüphesiz O, kullarının bütün hallerini çok iyi bilmekte ve onları hakkiyle görmektedir.

28. İnsanlar umutlarını büsbütün kaybetmişken yağmuru indiren ve rahmetini yayan da O'dur. O her türlü övgüye lâyık olan gerçek dost ve gözeticidir.

Burada dikkat çekilen nokta, bol miktarda verilen rızık ve maddî imkânların daha ziyâde insanların azgınlaşmasına sebep olduğu gerçeğidir. İnsanlar genellikle bol buldukça haddi aşarlar ve isyân ederler. İmkân buldukça bir mevkiden sonra bir diğerini, bir binekten sonra ötekini, bir evden sonra başkasını, bir elbiseden sonra bir başka elbiseyi isterler. İnsanın aşırı arzu ve isteklerine gem vurmak mümkün olmaz; nefsânî haz ve isteklerin sonu gelmez. Rasûlullah (s.a.v.)'in,*"Âdemoğlunun iki vâdi dolusu altını olsa, üçüncüsünü ister. Onun gözünü ancak toprak doyurur"* (Buhârî, Rikãk 10; Müslim, Zekât 116-119) beyânı insandaki bu ihtirâsı ne güzel misâllendirir.

Muhteris, dünyadan şu üç hasret ve pişmanlıkla ayrılır:

• Topladıklarına doyamaması,

• Umduklarına nâil olamaması,

• Gönlünün, irfân ve mânevîyattan mahrûm kalması. Çünkü ihtiraslı insanın gönlünü saran tamahkârlık, orada ilâhî aşk ve ihlâsa en ufak bir yer bırakmaz. Ne hüsrândır ki, böyle kimselerin ömürleri mal istiflemenin hamallığı ile geçer. Hayatları bir "körebe" oyununa döner ve hazîn bir son ile nihâyet bulur.

Şöyle bir izâh da yapılabilir: Eğer Allah akıl, zekâ, istidat, mal ve servet bakımından herkesi eşit kılsaydı hiç kimse diğerine boyun eğmez, hiç kimse bir başkasına söz dinletemez, böylece hayatın tabiî gerekleri yerine getirilemez olur, sanatlar ve meslekler işlemez hâle gelirdi. (bk. Zuhruf 43/32)

Allah'ı daha iyi tanımak isterseniz bilin ki:

وَمِنْ اٰيَاتِه۪ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَثَّ ف۪يهِمَا مِنْ دَٓابَّةٍۜ وَهُوَ

عَلٰى جَمْعِهِمْ اِذَا يَشَٓاءُ قَدٖيرٌ ﴿٢٩﴾

29. Gökleri, yeri ve bunların içinde çoğaltıp yaydığı bütün canlı varlıkları yaratması, O'nun varlığını ve kudretini gösteren delillerden biridir. Allah'ın, dilediği anda hepsini huzurunda toplamaya da gücü yeter.

Âyetin açık ifadesine göre yerde olduğu gibi göklerde de canlılar vardır. Müfessir Mücâhid de bu kanaati taşımaktadır. Burada maksadın gökte uçuşan kuşlar olduğunu söylemişlerse de, âyeti böyle yorumlamak için zaruret yoktur. (bk. Elmalılı, *Hak Dini,* V, 4242-4243)

Ey insanlar dinleyin:

وَمَٓا اَصَابَكُمْ مِنْ مُصٖيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ اَيْدٖيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثٖيرٍۜ ﴿٣٠﴾

وَمَٓا اَنْتُمْ بِمُعْجِزٖينَ فِي الْاَرْضِۚ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصٖيرٍ ﴿٣١﴾

30. Başınıza gelen her musîbet, kendi ellerinizin kazandığı günahlar, ihmal ve kusurlar yüzündendir. Bununla beraber Allah, o günah ve kusurların pek çoğunu da affediyor.

31. Siz yeryüzünde Allah'ın kudret ve tasarrufundan kaçıp kurtulamazsınız. Allah'tan başka kendinize ne bir dost bulabilirsiniz, ne de bir yardımcı.

Burada hitap edilenler, günahkârlardır. Günahları, kusur ve ihmalleri sebebiyle dünya hayatında bir kısım musîbet ve felâketlere maruz kaldıkları haber verilmektedir. Bununla birlikte günahı olmayan mü'minlerin başlarına da musîbetlerin geldiği bir gerçektir. Bunun bir sebebi, gösterecekleri sabır sâyesinde mânevî derecelerinin artırılmasıdır. Âyet-i kerîmede şöyle buyrulur: **"Sizi mutlaka biraz korku ve açlık ile; biraz da mallardan, canlardan ve ürünlerden noksanlaştırmak suretiyle imtihan edeceğiz. Sabredenleri müjdele!"** (Bakara 2/155)

Bu bakımdan mü'minlere gelen musîbetler ve sıkıntılar onlar için kefârettir. Allah'ın dînini tebliğ, yaşama ve yaşatma yolunda çalışan kimsenin çektiği sıkıntılar ise, onun sadece günahlarına kefâret olmakla kalmayıp, aynı zamanda Allah katında derecesinin de yükselmesine vesiledir.

Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) şöyle buyurur:

"Kim dünyada bir günah i leyip de bunun cezasına uğrarsa, Allah adâleti gereği onu âhirette ikinci defa cezalandırmayacaktır. Kim bir günah ileyip de Allah onu örter ve bağı larsa, Allah kereminden ötürü, bağı lamı olduğu bu günahı âhirette tekrar cezalandırmayacaktır." (İbn Mâce, Hudûd 33; Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* I, 99, 159)

Bununla birlikte, günah işledikleri ve buna devam ettikleri halde başlarına bir musîbet gelmeyen gâfiller, Allah'ın kendilerini unuttuğunu, Allah'ı âciz bırakacaklarını ve O'nun kudret elinden kurtulacaklarını sanmasınlar. Zira Allah, istediği zaman istediğini yapacak kudrete sahiptir:

وَمِنْ اٰيَاتِهِ الْجَوَارِ فِى الْبَحْرِ كَالْاَعْلَامِ ﴿٣٢﴾ اِنْ يَشَاْ يُسْكِنِ الرّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلٰى ظَهْرِهِ اِنَّ فى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣٣﴾ اَوْ يُوبِقْهُنَّ بِمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَثيرٍ ﴿٣٤﴾ وَيَعْلَمَ الَّذينَ يُجَادِلُونَ فى اٰيَاتِنَا مَا لَهُمْ مِنْ مَحيصٍ ﴿٣٥﴾

32. Denizlerde dağlar gibi akıp giden gemiler de O'nun varlığını ve kudretini gösteren delillerinden biridir.

33. Allah dilerse rüzgârı durdurur da yelkenli gemiler denizin üzerinde öylece hareketsiz kalıverir. Elbette bunda, çok sabreden ve hep şükreden kimseler için dersler ve ibretler vardır.

34. Yahut insanların işledikleri günahlar yüzünden o gemileri batırıp yok edebilir. Fakat böyle yapmıyor, bir kısmını derhal cezalandırsa da birçoklarını bağışlıyor.

35. Evet, böyle yapıyoruz ki, âyetlerimiz hakkında ileri geri konuşup tartışanlar, azabımızdan kaçıp sığınacak bir yerlerinin olmadığını bilsinler!

Bunlardan ders ve ibret alarak Allah'a karşı gelmekten ve O'nun âyetleriyle savaşmaktan vazgeçip O'na teslim olmanın zarureti ortaya çıkmaktadır. Fakat bunu başarabilmek için insanın çok sabreden ve çok şükreden bir ahlâkî kemâle erişmesi; İslâm toplumunun şu yüce meziyetlerle donanması lâzımdır:

Örnek İslâm Toplumu

فَمَٓا اُو۫تٖيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَاۚ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ وَاَبْقٰى
لِلَّذٖينَ اٰمَنُوا وَعَلٰى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَۚ ﴿٣٦﴾

36. Size verilen her şey ancak dünya hayatının gelip geçici menfaatidir. Allah katındaki nimetler ise inanıp yalnızca Rablerine güvenip dayananlar için her bakımdan daha hayırlı ve daha devamlıdır.

Mânevî başarı ve kurtuluşun ilk şartı olarak "iman"dır. İmanın peşinden "Allah'a tevekkül" gelmektedir. Tevekkül, İslâmî mânada Allah'a güvenmek, O'nun hükmünün mutlaka meydana geleceğine kesin olarak inanmak ve alınması gereken tedbirleri almaktır. Dolayısıyla tevekkül; müslümanın, yapacağı işlerde tüm zâhirî sebeplere sarılması, alınması gereken tedbirleri alması, çalışıp çabalaması, ama gönlünü bunlara bağlamayıp sadece Allah'a dayanmasıdır. Nitekim Nebiyy-i Muhterem (s.a.v.), devesini salıvererek Allah'a güvendiğini söyleyen bir bedeviye: *"Onu bağla da öyle tevekkül et"* buyurur. (Tirmizî, Sıfatü'l-Kıyâmet 60)

İkinci olarak o mü'minler günahlardan uzak dururlar:

يَغْفِرُونَۚ ﴿٣٧﴾ وَالَّذٖينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَٓائِرَ الْاِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ وَاِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ

37. Onlar, büyük günahlardan ve zinâ, fuhuş gibi hayâsız çirkin işlerden kaçınırlar. Kızdıkları zaman öfkelerini yutup kusurları bağışlarlar.

Âyette günahla ilgili olarak özellikle اَلْكَبَائِرُ (kebâir) ve اَلْفَوَاحِشُ (fevâhiş) kelimeleri kullanılmaktadır. Kısaca "kebâir", üzerine tehdit gerçekleşen veya haddi yani şer'î cezayı gerektiren yahut Kur'an ve sünnette açıkça yasaklanmış olan günahlardır. "Fevâhiş" ise onların içinde özellikle zinâ, livata, fuhşiyat gibi çirkinliği açık ve aşırı olan günahlardır. (Elmalılı, *Hak Dini,* V, 4247-4248)

Âyette şöyle bir incelik yer almaktadır: Yüce Allah, insanın zayıf ve dirençsiz olduğunu bildiğinden, kendi katındaki mükâfatı hak etmenin sınırını "büyük günahlardan ve çirkin davranışlardan kaçınmak" şeklinde belirtmekte, küçük günahları ve hataları bunun dışında tutmaktadır. Rahmetiyle küçük günahları daha kolay bağışlayacağına işaret etmektedir. Bu sebeple yüce Allah'tan hayâ etmek gerekir.

Mü'minler, normal zamanlarda insanları rahatlıkla bağışladıkları gibi, bunun ötesinde kızdıkları zamanda bile bağışlarlar. Ne zaman öfkelenirlerse suçu

örterler, kusuru affederler. Kızgınlık hâlinde kusur ve günah bağışlayabilmek nadir insanların başarabileceği yüksek bir ahlâktır. Bu sebeple kızgınlık hâlinde kusur örtmek, kızgınlığı yutmak gibi büyük özellik ancak böyle seçkin mü'minlerin karakter özelliğidir. Onlar, **"öfkelerini yutar ve insanların kusurlarını affederler"** (Âl-i İmrân 3/134) övgüsüne lâyık kimselerdir. Yüce Allah öfkenin, insanın öz yaratılışından kaynaklanan bir tepki olduğunu ve bunun büsbütün kötülük olmadığını bildiğinden, âyette öfkelenmek özü itibariyle yasaklanmamakta ve bir hatâ olarak nitelendirilmemektedir. Tam tersine insanın yaratılışının bir parçası olduğu kabul edilmektedir.

Bahsi geçen mü'minlerin övgüye lâyık diğer vasıfları da şöyle sıralanmaktadır:

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاَمْرُهُمْ شُورٰى بَيْنَهُمْ

وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣٨﴾

38. Onlar Rablerinin çağrısına uyarlar ve namazı dosdoğru kılarlar. Aralarındaki işlerini istişâre ederek yürütürler. Kendilerine verdiğimiz rızıklardan da Allah yolunda harcarlar.

اَلْاِسْتِجَابَةُ (isticâbet), dâvete kulak vermek ve gereğine uymak demektir. Allah'a icâbet, O'nun peygamberine icâbettir. Çünkü peygamber, Allah adına tebliğ yapan ve insanları İslâm'a çağıran kimsedir. (İbn Âşûr, *et-Tahrîr ve't-tenvîr,* XVV, 111) Dolayısıyla onlar peygambere inanmak ve itaat etmek suretiyle Allah'a itaat ederler. Onlar, Rableri ile aralarına giren tüm engelleri ortadan kaldırırlar. Kişi ile Rabbi arasında en büyük engel, insanın bizzat kendisi, ihtirasları, nefsin bitmez arzu ve istekleridir. İnsan bu engellerden kurtuldukça Rabbine giden yol açılır. Bu durumda Rabbinin dâvetine kolaylıkla icâbet eder. İşte bahsedilen mü'minler, kendileriyle Rableri arasındaki engelleri aşmış ve Allah'ın emrine kolayca icâbet edecek derecede kalbî kıvama ermiş kimselerdir.

Yine o mü'minler, her türlü işlerini istişâre ile yaparlar. İstişâre, herhangi bir konuda doğruya ulaşmak veya yaklaşmak için bir başkasının görüşüne başvurmak demektir. İstişâre kelimesinde lügat olarak "arı kovanından bal almak" mânası da vardır. Dolayısıyla çeşitli görüşlere müracaat etmek suretiyle doğruyu elde etmek veya ona yaklaşmaya çalışmak, arının çeşitli çiçeklerden gerekli malzemeyi alıp işledikten sonra ortaya çıkardığı balı kovandan almak gibidir. (Elmalılı, *Hak Dini,* II, 1213)

Peygamber Efendimiz, müslümanları istişâreye teşvik etmiş; kendisi de Bedir'de, Bedir esirleri konusunda, Uhud ve Hendek savaşlarında, Hudeybiye'de, Tâif seferinde, ifk hâdisesinde, ezan konusunda olduğu gibi birçok mevzuda

ashâbıyla istişâre etmiştir. Hatta Ebû Hureyre, Rasûlullah'tan daha çok ashâbıyla istişâre eden kimse görmediğini belirtmektedir. Sahâbe-i kirâm da istişâreye çok önem vermişlerdir. Hz. Ebûbekir ve Hz. Ömer, ashâbtan oluşan birer müşâvere heyeti oluşturmuşlardır. (İbn Sa'd, *et-Tabakât,* II, 350-352)

Şu bilinmelidir ki, istişâre ederken göz önünde bulundurulması gereken en önemli noktalardan biri, kime veya kimlere danışılacağı konusudur. Bu husus, yapılacak olan bir işin hayırla neticelenmesine önemli derecede etki eder. Bu yüzden danışılacak olan kişinin, akıl ve tecrübe sahibi, dindar ve faziletli, samimi, sağlam fikirli, keskin görüşlü, insan psikolojisini iyi tahlil edebilme, doğruluk ve güvenirlik gibi değerlere sahip olmasına dikkat edilmelidir. Öte yandan, aklı bir şeye ermeyen, ahlâksız, mağrur kimselere danışmanın kişiye hiçbir yarar sağlamayacağı da açıktır.

Son olarak o mü'minler:

وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ ﴿٣٩﴾

39. Bir haksızlığa ve saldırıya uğradıkları zaman birlikte yardımlaşarak kendilerini savunurlar.

Gerek Allah hakkı gerek kul hakkı olsun mutlak hakkın korunması, gerek dıştan ve gerek içten genel ve özel olarak yapılan saldırının savuşturulması ve cezanın verilmesi toplumun görevidir. İçten olanlarda mahkemelerin adâletini temin, dıştan olanda da siyasi tedbirlerle bu yardımın yapılması ve yapılabilmesi bir toplumun yüksekliğini ve yaşama hakkını gösteren en yüce faziletlerdendir.

Mü'minler, imanın bir gereği olarak bu vazîfeleri yerine getirirken İslâm'ın üzerinde özenle durduğu şu ölçüleri dikkate almakla sorumludurlar:

وَجَزَٰٓؤُا سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللّٰهِ إِنَّهُ لَا
يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٤٠﴾ وَلَمَنِ انْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَٰٓئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِنْ
سَبِيلٍ ﴿٤١﴾ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي
الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٢﴾ وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ
إِنَّ ذَٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿٤٣﴾

40. Fakat aşırı gitmek yasaktır. Çünkü kötülüğün karşılığı, ona denk bir cezadır. Bununla beraber kim affeder ve böylece düşmanlığı sona erdirip barışı sağlarsa, onun mükâfatı Allah'a aittir. Doğrusu O, zâlimleri hiç sevmez.

41. Haksızlığa uğradıktan sonra kendilerini savunanlara gelince, böyleleri için bir kınama ve cezalandırma söz konusu olamaz.

42. Kınama ve cezalandırma, ancak insanlara zulmeden ve yeryüzünde haksız yere tecavüz ve saldırıda bulunanlar için geçerlidir. İşte onları can yakıcı bir azap beklemektedir.

43. Bununla beraber bir insan dişini sıkar, sabreder ve kendisine haksızlıkta bulunanı bağışlarsa, şüphesiz bu, nefse hâkimiyet, azim ve kararlılık gerektiren büyük bir fazilettir.

Kur'an ölçüsüne göre kötülüğün karşılığı ancak onun dengi bir cezadır. Bu düstur, ceza kanunlarına esas alınması gereken genel bir kanun hükmündedir. Azgınlık zulüm ve kötülük olduğu gibi kötülüğü engellemek için ceza vermenin de olumlu ve güzel bir iş olduğu anlaşılmaktadır. Fakat bunun güzel olması iki şarta bağlıdır. Birincisi; suça ceza olabilmesi için onun gibi bir kötülük yani suçlunun hoşuna gitmeyecek bir fiil olmalıdır. Yoksa o bir ceza değil, suça ve zulme teşvik olur. İkincisi; ceza suçun dengi ve ona eşit olmalıdır, yoksa adâlet olmaz. Bu sebeple azgınlığa karşı öç alınırken haddini aşıp da tecâvüz etmek yasaktır.

40. âyette "kim bağışlarsa" diye bağışlamanın müfred sigası ile getirilmesi, bunun ammenin hakkı olan meselelerde değil, şahsî haklarda cereyan edeceğine dâir bir uyarı gibidir. Ancak bir kimse, suçu affetmeyip, uğradığı haksızlıktan dolayı öcünü alırsa, bu onun tabiî hakkı olup bu gibiler aleyhine bir yol tutulamaz. Bundan ötürü kınanmazlar ve cezalandırılmazlar. Ama yine de her halükarda olabildiği kadar sabır ve bağışlama yolunu tutabilmek, fert ve toplumun ıslahı, terakkisi, toplumda düşmanlıkların ortadan kaldırılması, barış ve huzurun daha kısa sürede temini açından çok mühimdir.

Bir taraftan toplumun ıslahı için af ve bağışlamayı teşvik eden Kur'an, bir taraftan da bile bile yanlış yolu tutanları ikaz ve tehditten geri durmaz:

Dünyaya Dönmenin Bir Yolu Yok mu?

وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَلِيٍّ مِنْ بَعْدِهِ ۗ وَتَرَى الظَّالِمِينَ لَمَّا رَاَوُا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ اِلٰى مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلٍ ۚ ﴿٤٤﴾ وَتَرٰيهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَاشِعِينَ مِنَ الذُّلِّ يَنْظُرُونَ مِنْ طَرْفٍ خَفِيٍّ ۗ وَقَالَ الَّذِينَ اٰمَنُوا اِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا اَنْفُسَهُمْ وَاَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۗ اَلَا اِنَّ الظَّالِمِينَ فِي عَذَابٍ مُقِيمٍ ﴿٤٥﴾ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ اَوْلِيَاءَ يَنْصُرُونَهُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ ۗ وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ ۗ ﴿٤٦﴾

44. Allah kimi şaşırtır ve saptırırsa, artık onu koruyup doğru yola iletecek bir dostu olmaz. Böyle zâlimlerin, azapla karşılaştıklarında: “Eyvâh! Dünyaya geri dönmenin bir yolu yok mu acaba?” diye feryat ettiklerini göreceksin.

45. Onların zillet içerisinde boyunları bükük, yürekleri tir tir o ateşin karşısına çıkarıldıklarını ve göz ucuyla etraflarına ürkek ürkek bakındıklarını göreceksin. İman edenler bu manzara karşısında diyecekler ki: “En büyük ziyâna uğrayanlar, kıyâmet günü hem kendilerini hem de âilelerini böyle hüsrâna sürükleyenlerdir.” Şunu bilin ki zâlimler, devamlı ve sonu gelmez bir azabın içinde olacaklardır.

46. Allah’tan başka onlara yardım edecek bir dostları yoktur. Allah bir kimseyi saptırdı mı, artık onun için hiçbir kurtuluş yolu bulunmaz.

O gün cehenneme sunulan kâfirlerin dünyadaki kibirleri kırılır, hakaret altında ezilirler. Yaşadıkları zilletten dolayı kısık gözlerle veya gözlerinin feri kaçmış bir halde bakarlar. Çok korktuklarından yahut içinde bulundukları kötü durumdan dolayı düzgün bakamaz, kaçamak bakışlar yaparlar. Çektikleri acı ve ıstıraptan ötürü gözlerini iyice açamazlar. Gerçekten de insan, korkunç bir şeyle karşılaştığında, korkudan hemen gözlerini kapatır. Fakat yine de kendini bakmaktan alamayarak göz ucuyla o şeyin kendisine ne kadar yakın olup olmadığına bakar. Sonra korku ile yeniden gözlerini kapatır. İşte cehenneme sevk edilen insanların o anki halleri böyle tasvir edilmiştir.

O halde ey insanlar:

اِسْتَجِيبُوا لِرَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَاْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللّٰهِ ۗ مَا لَكُمْ مِنْ

مَلْجَاٍ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَكِيرٍ ﴿٤٧﴾ فَاِنْ اَعْرَضُوا فَمَٓا اَرْسَلْنَاكَ
عَلَيْهِمْ حَفِيظًاۜ اِنْ عَلَيْكَ اِلَّا الْبَلَاغُۜ وَاِنَّٓا اِذَٓا اَذَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنَّا
رَحْمَةً فَرِحَ بِهَاۚ وَاِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيهِمْ فَاِنَّ الْاِنْسَانَ كَفُورٌ ﴿٤٨﴾

47. Allah'ın bir daha geri çevirmeyeceği o dehşetli gün gelip çatmadan Rabbinizin çağrısına uyun. Yoksa o gün ne sığınacak bir yeriniz olur, ne de kendinizi gizlemeye ve günahlarınızı inkâr etmeye bir yol.

48. Eğer yüz çevirirlerse, şunu bil ki, biz seni onların yaptıklarından sorumlu bir bekçi olarak göndermedik. Sana düşen sadece tebliğ etmektir. Doğrusu biz insana tarafımızdan bir rahmet tattırdığımız zaman, onunla sevinir, şımarır. Fakat kendi elleriyle işledikleri günahlar yüzünden başlarına bir kötülük gelince, o zaman insan, gerçekten tam bir nankör kesilir.

47. âyetin "o gün sizin için inkâr etme de yoktur" kısmına şu mânalar verilebilir:

• Sizler yaptığınız kötülükleri reddedemeyeceksiniz.

• Kimlik değiştirmek sûretiyle ortadan kaybolamayacaksınız.

• Kendinizi karşısında bulduğunuz şeye kızamayacak ve itiraz edemeyeceksiniz.

• Sizin bu durumdan kendinizi kurtarma imkânı yoktur.

Allah Teâlâ'nın kudretinin açıkça tezahür ettiği alanlardan biri de çocuk meselesidir:

لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ يَخْلُقُ مَا يَشَٓاءُۜ يَهَبُ لِمَنْ يَشَٓاءُ اِنَاثًا
وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَٓاءُ الذُّكُورَۙ ﴿٤٩﴾ اَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَاِنَاثًاۚ وَيَجْعَلُ
مَنْ يَشَٓاءُ عَق۪يمًاۜ اِنَّهُ عَل۪يمٌ قَد۪يرٌ ﴿٥٠﴾

49. Göklerin ve yerin mutlak mülkiyeti ve hâkimiyeti Allah'ındır. Dilediğini yaratır; dilediğine kız çocuklar bağışlar, dilediğine erkek çocuklar bahşeder.

50. Yahut erkekli, kızlı, ikisinden de verir. Dilediğini de kısır bırakır. Şüphesiz O, her şeyi hakkiyle bilen, her şeye gücü yetendir.

İnsanların çocuk meselesini, şahsî bir durum olarak telakki etmeleri ve değişik durumlar itibariyle övünmeleri ya da üzülmeleri doğru bir davranış değildir. Çocuğu olmayanlar da, tıbben meşrû yollara tevessül ettikleri halde netice

alamıyorlarsa, Allah'ın takdirine râzı olmalıdırlar. Çünkü hem dünya hem de âhireti dikkate aldığımızda bizim için neyin hayırlı, neyin şer olduğunu bilmemiz mümkün değildir. (bk. Bakara 2/216)

Bu bakımdan Allah'ın peygamberlere vahyedip onlara kitaplar göndermesinin esas hedefi, insanlara yapacakları kulluğu öğretmek, böylece dünyada mutluluğun, âhirette de ebedî kurtuluşun yolunu göstermektir:

Kitap Nedir İman Nedir Bilmezdin

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ اَنْ يُكَلِّمَهُ اللّٰهُ اِلَّا وَحْيًا اَوْ مِنْ وَرَآئِ حِجَابٍ اَوْ
يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِاِذْنِهٖ مَا يَشَآءُ ۜ اِنَّهُ عَلِيٌّ حَكِيمٌ ﴿٥١﴾

51. Allah bir insanla ya vahiyle veya perde arkasından konuşur. Yahut ona kendi izniyle dilediğini vahyedecek bir elçi gönderir. Doğrusu O, çok yücedir, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olandır.

Allah Teâlâ kullarıyla üç yolla konuşur:

Birincisi; vahiy. Vahy, Allah'ın istediği bilgiyi, doğrudan doğruya, gâyet gizli ve hızlı bir işaret hâlinde kalbe bırakıp ilham etmesidir. Bu tür vahiy, hem peygamberler hem de insanlardan bazıları için söz konusudur. Peygamberlere uykuda gelen vahiy buna örnektir. Kendine bu tarz bir vahiy gelen peygamber uyandığı zaman kalbinde doğruluğu kesin bir bilgi bulur. Peygamberlerin dışındakilere yapılan bu şekil vahy ise ilham anlamındadır. Nitekim Hz. Mûsâ'nın annesine (bk. Tâhâ 20/38-39; Kasas 28/7) ve Hz. İsa'nın havarilerine (Mâide 5/111) bu tarzda vahyolunduğu belirtilir.

İkincisi; Allah'ın peygamberine perde arkasından hitap etmesidir. Bunda da vahiy meleği Cebrâil'in aracılığı söz konusu değildir. Allah Teâlâ bazı cisimlerde ve kulaklarda söz yaratıp işittirir. Bu söz doğrudan doğruya kalbe değil, kulaktaki işitme gücüne söylenir ki perde arkasından olması bu yönüyledir. Allah Teâlâ'nın Hz. Mûsâ'ya Tūr dağında bir ağaçta yarattığı sesle hitap etmesi (bk. Tâhâ 20/11-23; Kasas 28/30-35) bu neviden bir konuşmadır.

Üçüncüsü; vasıtalı vahiydir. Bu tür vahiyde Allah Teâlâ vahyini bildirmek üzere Cebrâil'i aracı olarak gönderir. Kur'ân-ı Kerîm'in Peygamberimiz (s.a.v.)'e vahyi umumiyetle bu üçüncü yolla olmuştur. Bu tür vahy de iki şekilde gerçekleşir. Birincisi, vahiy meleğinin melekiyetten sıyrılıp beşeriyete inmesi iledir. Nitekim vahiy meleği bazan insan suretinde gelerek Rasûlullah (s.a.v.)'in mübârek elini tutmuş (bk. Ebû Dâvûd, Sünnet 9), bazan da Dihyetü'l-Kelbî suretinde gelerek yine Efendimiz ile konuşmuştur. (Buhârî, Fedâilü'l-Kur›an 1) İkincisi ise Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)'in beşeriyetten melekiyete geçmesi ile gerçekleşmiştir ki vahyin en zor olanı da budur ve Kur'an vahiyleri daha çok bu yolla gelmiştir.

O Kur'an ki:

وَكَذٰلِكَ اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ رُوحًا مِنْ اَمْرِنَا ۜ مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ

وَلَا الْاِيمَانُ وَلٰكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدٖى بِهٖ مَنْ نَشَٓاءُ مِنْ عِبَادِنَاۜ وَاِنَّكَ لَتَهْدٖٓى اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقٖيمٍۙ ﴿٥٢﴾ صِرَاطِ اللّٰهِ الَّذٖى لَهُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِۜ اَلَٓا اِلَى اللّٰهِ تَصٖيرُ الْاُمُورُ ﴿٥٣﴾

52. İşte biz böylece sana emrimizle ölü kalplere hayat bahşeden bu Kur'an'ı vahyettik. Yoksa daha önce sen kitap nedir, iman nedir, bilmezdin. Biz Kur'an'ı bir nûr kıldık ki, onunla kullarımızdan dilediğimizi doğru yola ulaştıralım. Sen de hiç şüphesiz insanlığı dosdoğru bir yola çağırmaktasın.

53. O Allah'ın yoluna ki, göklerde ne var, yerde ne varsa hepsi O'nundur. İyi bilin ki, neticede bütün işler Allah'a döner ve nihâî hükmü O verir.

Kur'ân-ı Kerîm'in bir ismi "ruh"tur. Bedenler ruh ile dirilip hayata kavuştuğu gibi, insanlar da dini hayatlarını Kur›an ile diriltirler. Ölü kalpler ancak onunla hayat bulur. O, ruhların hayat vesilesidir. Gerçekten de Kur'an, insanları küfür, şirk ve cehâlet ölümünden kurtarıp iman, hidâyet ve ilim ile hakikî bir hayata ulaştıran en büyük vesiledir.

Kur'ân-ı Kerîm'in bir ismi de "nûr"dur. O, aynen ışık gibi insanların yollarını aydınlatmakta, iman ve hidâyete erişmelerine vesile olmaktadır. Rasûlullah (s.a.v.) de Kur'an'ı tebliğ ederek insanlığa dosdoğru yol olan Allah'ın yolunu göstermekle vazîfelendirilmiştir. Ancak Kur'an'ın ve Peygamberimiz (s.a.v.)'in hidâyeti, sadece doğru yolu göstermek ve onu beyân etmektir. İnsanı, onun şahsi irade ve tercihini de dikkate alarak, o yola eriştirecek olan ise şüphesiz ki Cenâb-ı Hak'tır. (bk. Kasas 28/56)

Kur'an'ın kalplere hayat veren rûh ve karanlıkları aydınlatan nûr olduğunu beyân ederek sona eren Şûrâ sûresinin peşinden gelen Zuhruf sûresi aynı konuyu tâkip ederek başlayacaktır:

43- ZUHRUF SÛRESİ

سُورَةُ الزُّخْرُفِ

43. ZUHRUF SÛRESİ

Zuhruf sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 89 âyettir. İsmini 35. âyette geçen ve altın, mücevher mânasına gelen اَلزُّخْرُفُ (zuhruf) kelimesinden alır. Resmî tertibe göre 43, nüzûl sırasına göre 63. sûredir.

Konusu

Sûrede Allah'ın birliği ve sonsuz kudret sahibi olduğu, Kur'an'ın Allah kelâmı ve Hz. Muhammed (s.a.v.)'in de Allah'ın peygamberi olduğu ana fikri işlenir. Bu çerçevede müşriklerin, Rasûlullah (s.a.v.)'in dâvetine uymayıp atalarını körü körüne taklit etmeleri, meleklere Allah'ın kızları demeleri, Allah'ın tüm kâinatın yaratıcısı olduğunu bildikleri halde putlara tapmaları reddedilir. Hz. İbrâhim, Hz. Mûsâ ve Hz. İsa'nın kıssalarından misâller verilerek, tevhid çağrısına uyanların güzel âkıbetleri, uymayanların ise fecî sonları ibret alacak nazarlara arz edilir.

Onu Arapça Bir Kur'an Yaptık

حمٓ ﴿١﴾ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾ اِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْءٰنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ
تَعْقِلُونَ ﴿٣﴾ وَاِنَّهُ فِي اُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِيٌّ حَكِيمٌ ﴿٤﴾

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Hâ. Mîm.

2. Gerçekleri açıklayan bu apaçık kitaba yemin olsun!

3. Şüphesiz biz onu, düşünüp anlayabilesiniz ve gerekli dersleri alabilesiniz diye Arapça bir Kur'an olarak indirdik.

4. Doğrusu o, katımızdaki Ana Kitap'ta bulunan çok yüce, her türlü şüphe ve değişiklikten uzak, hüküm ve hikmetlerle dolu bir kitaptır.

Kur'ân-ı Kerîm "mübîn"dir; Allah'ın emir ve yasaklarını açıklamaktadır. Muhtevası açık ve anlaşılır bir kitaptır. İfadeleri fasîh ve belîğdir. O, hak ile bâtılın, doğru ile eğrinin arasını net çizgilerle ayırmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'in içinde kayıtlı bulunduğu bildirilen اُمِّ الْكِتَابِ (Ümmü'l-kitâb), Levh-i Mahfûz'dur. Bunun bir diğer ismi de كِتَابٍ مَكْنُونٍ (Kitâbun Meknûn)dür. (bk. Vâkıa 56/77-78; Burûc 85/21-22) Kur'an عَلِيٌّ (aliyy)dir; çok şereflidir, kendisine ulaşılıp değiştirilemeyecek kadar yücedir. حَكِيمٌ (hakîm)dir; nazmı, üslûbu, verdiği bilgiler çok sağlamdır. Baştan sona ilâhî hüküm ve hikmetlerle doludur.

Bu sebepledir ki devam eden âyetlerde şöyle buyruluyor:

اَفَنَضْرِبُ عَنْكُمُ الذِّكْرَ صَفْحًا اَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُسْرِفِينَ ﴿٥﴾

5. Siz aşırı giden, Allah'ın verdiği kabiliyet ve imkânları boşa harcayan bir gürûh olup çıktınız diye, şimdi sizi bu şerefli, öğüt ve talimat dolu Kur'an'la uyarmaktan vazgeçip, başıboş kendi hâlinize mi bırakalım? Bu mümkün değil!

Cenâb-ı Hak, sonsuz şefkat ve merhameti gereği inkârcı kullarına: "Sizi bu halde bırakmak, benim rahmet ve keremimle bağdaşmaz. Ne kadar serkeşlik etseniz de, aşırı gitseniz de ben sizi boğulmaya, helâk olmaya terk etmem. O halde benim bu merhamet ve keremime karşı nankörlüğün, yüz çevirmenin ve bâtıla sarılmanın sonuçlarını hiç düşünmez misiniz?" buyuruyor ve onları

önceki toplumların hallerinden ders almaya çağırıyor:

وَكَمْ اَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيٍّ فِي الْاَوَّلِينَ ﴿٦﴾ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ نَبِيٍّ اِلَّا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِؤُنَ ﴿٧﴾ فَاَهْلَكْنَا اَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَمَضٰى مَثَلُ الْاَوَّلِينَ ﴿٨﴾

6. Daha önce gelip geçen toplumlara da nice peygamberler gönderdik.

7. Fakat onlara ne zaman bir peygamber geldiyse, mutlaka onunla alay ettiler.

8. Bu yüzden biz, seninle alay eden bugünkü inkârcılardan daha kuvvetli ve daha zorba olanları helâk ettik. Nitekim helâk edilen bu önceki toplumların ibret dolu sahneleri, daha önce inen sûrelerde anlatılmıştı.

Aslında, peygamberlerin dâvetine karşı çıkan bu inkârcılar, Allah hakkında tamâmen bilgisiz değildirler. Ancak bu bilgilerinin, onları Allah'a gerektiği şekilde kulluğa götürecek bir seviyeye ulaşması gerekmektedir:

وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ
الْعَلِيمُ ﴿٩﴾ اَلَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا
لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠﴾ وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَاَنْشَرْنَا بِهِ
بَلْدَةً مَيْتًا كَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ ﴿١١﴾

9. Onlara: "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye soracak olsan, hiç şüphesiz: "Onları kudreti dâimâ üstün gelen, her şeyi hakkiyle bilen Allah yarattı" derler.

10. O Allah ki, yeryüzünü sizin için bir beşik kıldı; gideceğiniz yere şaşmadan varasınız diye orada sizin için yollar, geçitler ve türlü türlü ulaşım imkânları var etti.

11. Gökten suyu belli bir ölçüye göre indiren de O'dur. Biz onunla ölü bir beldeye yeniden hayat veririz. İşte siz de, bitkilerin her bahar yeniden dirilmesi gibi diriltilip kabirlerden çıkarılacaksınız.

Rabbimizin bize olan büyük lutuflarından biri de, gemileri ve bir kısım hayvanları binek olarak emrimize vermiş olmasıdır:

وَالَّذِي خَلَقَ الْاَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْفُلْكِ وَالْاَنْعَامِ مَا
تَرْكَبُونَ ﴿١٢﴾ لِتَسْتَوُا عَلٰى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ اِذَا
اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ

مُقْرِنِينَ ﴿١٣﴾ وَاِنَّا اِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ ﴿١٤﴾

12. Bütün varlık türlerini çift çift yaratan, sizin için gemilerden ve hayvanlardan bineceğiniz şeyler var eden de O'dur.

13. Bu sayede onların sırtlarına kurulursunuz. Onlara binip üzerlerine yerleştiğinizde Rabbinizin nimetini hatırlayıp şöyle dersiniz: "Bunu bizim hizmetimize veren Allah her türlü kusur ve noksanlıktan uzaktır. Yoksa bizim buna gücümüz yetmezdi."

14. "Şüphesiz biz, bu nimetlerden sorulmak üzere Rabbimize döneceğiz!"

Rabbimiz nimetlerine karşı bizden sadece şükür istemekte, üstelik şükrümüzü de nasıl îfâ edeceğimizi öğretmektedir:

İster gemi olsun, ister binek hayvanları olsun, üzerlerine bindiğimiz zaman şöyle diyerek Rabbimizi tesbih edecek ve O'nu her türlü noksan sıfatlardan, ortağı olmaktan ve herhangi bir şeye ihtiyacı bulunmaktan pak ve uzak tutacağız:

سُبْحَانَ الَّذِى سَخَّرَ لَنَا هٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَاِنَّا اِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ

Nitekim Rasûlullah (s.a.v.) yolculuğa çıkarken hayvanı üzerine binip iyice yerleşince üç defa tekbir getirir, bu âyetleri okur, sonra da şöyle dua ederdi:

اَللّٰهُمَّ اِنَّا نَسْاَلُكَ فِى سَفَرِنَا هٰذَا الْبِرَّ وَ التَّقْوٰى وَ مِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضٰى. اَللّٰهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هٰذَا وَ اطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ. اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَ الْخَلِيفَةُ فِى الاَهْلِ. اَللّٰهُمَّ اِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَ كَآبَةِ الْمَنْظَرِ وَ سُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِى الْمَالِ وَ الاَهْلِ.

"Allahım! Biz, bu yolculuğumuzda senden iyilik ve takvâ, bir de ho nut olacağın amellere muvaffak kılmanı dileriz. Allahım! Bu yolculuğumuzu kolay kıl ve uzağı yakın et! Ey Allahım! Seferde yardımcım, geride kalan çoluk çocuğumun koruyucusu sensin. Allahım! Yolculuğun zorluklarından, üzücü eylerle kar ıla maktan ve dönü te malımızda, çoluk çocuğumuzda kötü haller görmekten sana sığınırım."

Efendimiz yolculuktan döndüğünde de aynı sözleri söyler ve şu cümleleri ilâve ederdi:

"Biz yolculuktan dönen, tevbe eden, kulluk yapan ve Rabbimize hamd eden ki ileriz." (Müslim, Hac 425; Ebû Dâvûd, Cihâd 72)

Tüm varlığın yegâne tek ilâhı ve tek rabbı olan Yüce Allah'ın sayıya gelmez

böyle nimetlerine ve O'nun birliğini gösteren bu muhteşem delillere rağmen:

Kız Çocuğu Müjdelenince

وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا ۚ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُبِينٌ ۚ ﴿١٥﴾

15. Müşrikler, tuttular kullarından bir kısmını Allah'ın bir parçası saydılar. Doğrusu insan apaçık bir nankördür.

"Kullarından bir kısmını Allah'a bir parça yapmak", kız veya erkek ona herhangi çocuk isnat etmektir. Çünkü evlat, nihâyetinde babasının bedeninden bir cüzdür. Bununla birlikte, bir şahsı Allah'ın zât, sıfat ve fiillerinde O'na ortak eder, Allah'a yalvarır gibi o şahsa yalvarırsa, böylece o şahsa ilâhlık ve rablik izâfe etmiş sayılacağından onu Allah'ın bir cüzü yapmış olur. Dolayısıyla şirkin her çeşidi bu âyetin muhtevasına dâhildir.

Müşriklerin aşmakta zorlandıkları handikaplardan biri de kız çocuğu meselesidir:

أَمِ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفَيكُمْ بِالْبَنِينَ ﴿١٦﴾ وَإِذَا بُشِّرَ
أَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَٰنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ
﴿١٧﴾ أَوَمَنْ يُنَشَّؤُا فِي الْحِلْيَةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ ﴿١٨﴾

16. Demek Allah, yarattığı varlıklar arasından kendisine kız çocuklar edindi de, erkek çocukları size ayırdı, öyle mi?

17. Oysa onlardan birine, Rahmân'a yakıştırdığı kız çocuğunun dünyaya geldiği haberi verilince, utancından yüzü simsiyah kesilir, öfke ve kederinden yutkunur durur.

18. "Ömrünü süslenmekle geçirecek ve düşmanla mücâdelede başarısız olacak biri bana lâyık görüldü, öyle mi?" diye hayıflanır.

Müşriklerin, aşırı iffet duygusu, ömrünü bir başkasına süslenip püslenerek geçirecek olması, savaşta ve mücâdelede zayıf kalması gibi bir takım bahanelerle hoşlanmadıkları ve doğumu haberini alınca fevkalade öfkelenip mosmor kesildikleri kız çocuklarını, büyük bir sû-i edep içinde Allah'a nispet etmeleri kınanır. Onları son derece üzen ve öfkelendiren bu hastalığın iç dünyalarında ne tür bir yangının ve huzursuzluğun sebebi olduğu ise Nahl sûresi 58-59. âyetlerde anlatılır.

Bu münâsebetle yine müşriklerin, meleklerin dişi olduğu yönündeki kanaatlerinin yanlış olduğu belirtilir:

وَجَعَلُوا الْمَلٰٓئِكَةَ الَّذٖينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمٰنِ اِنَاثًا اَشَهِدُوا خَلْقَهُمْ
سَتُكْتَبُ شَهَادَتُهُمْ وَيُسْـَٔلُونَ ﴿١٩﴾ وَقَالُوا لَوْ شَٓاءَ الرَّحْمٰنُ مَا
عَبَدْنَاهُمْ مَا لَهُمْ بِذٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ اِنْ هُمْ اِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿٢٠﴾
اَمْ اٰتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهٖ فَهُمْ بِهٖ مُسْتَمْسِكُونَ ﴿٢١﴾ بَلْ قَالُٓوا اِنَّا
وَجَدْنَٓا اٰبَٓاءَنَا عَلٰٓى اُمَّةٍ وَاِنَّا عَلٰٓى اٰثَارِهِمْ مُهْتَدُونَ ﴿٢٢﴾

19. Müşrikler, Rahmân'ın kulları olup herhangi bir cinsiyet taşımayan meleklerin dişi olduğunu iddia ediyorlar. Ne o, yoksa onlar meleklerin yaratılışına şâhit mi oldular? Elbette, hayır! Onların bu küstahça iddiaları yazılacak ve bunun hesâbını kesinlikle vereceklerdir.

20. Bir de dediler ki: "Rahmân dileseydi biz bunlara tapmazdık!" Oysa onların bu hususta hiçbir bilgileri yoktur. Onlar sadece yalan söylüyorlar.

21. Yoksa biz onlara Kur'an'dan önce, iddialarını destekleyen bir kitap gönderdik de, ona mı tutunuyorlar?

22. Hayır! Ne bilgileri var, ne de kitapları! Sadece şunu diyorlar: "Biz atalarımızı böyle bir inanç ve uygulama üzerinde toplanmış bulduk; biz de onların izinden gidiyoruz."

Bilinmelidir ki, bahsedilen körü körüne taklit hastalığı, sadece müşrik Araplarda ortaya çıkmış bir olay değil, daha önceki toplumlarda da sık sık karşılaşılan bir durumdur:

وَكَذٰلِكَ مَٓا اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فٖى قَرْيَةٍ مِنْ نَذٖيرٍ اِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَٓا
اِنَّا وَجَدْنَٓا اٰبَٓاءَنَا عَلٰٓى اُمَّةٍ وَاِنَّا عَلٰٓى اٰثَارِهِمْ مُقْتَدُونَ ﴿٢٣﴾ قَالَ
اَوَلَوْ جِئْتُكُمْ بِاَهْدٰى مِمَّا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ اٰبَٓاءَكُمْ قَالُٓوا اِنَّا بِمَٓا
اُرْسِلْتُمْ بِهٖ كَافِرُونَ ﴿٢٤﴾ فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبٖينَ ﴿٢٥﴾

23. Bunun gibi, biz senden önce de hangi memlekete bir peygamber gönderdiysek, oranın hiçbir ahlâkî kaygı taşımadan dünyevî zevkler peşinde koşan şımarıkları: "Doğrusu biz atalarımızı böyle bir inanç ve uygulama üzerinde toplanmış bulduk; elbet biz de onların izini tâkip ediyoruz" dediler.

24. Peygamberleri, "Ya ben size atalarınızı üzerinde bulduğunuz şeyden daha doğrusunu getirmişsem yine onların izine uyacak mısınız?" deyince

onlar: “Biz sizin getirdiğiniz şeyleri peşinen ret ve inkâr ediyoruz” diye karşılık verdiler.

25. Bunun üzerine biz de onlardan intikamımızı aldık. Bir bak, peygamberlerini yalanlayanların sonu nasıl oldu!

Önceden olduğu gibi günümüzde de taklitçiler, yürürlükte olan sistemden nemalanmaktadırlar. Bu bakımdan peygamberlerin tebliğ ettiği esasların kabul görüp yayılması sonucunda mevcut sistemin değişeceğini ve bu sayede üzerine kondukları makam, mevki ve çıkarların ellerinden alınacağını ve meşrû olmayan servetlerine el konulacağını bilirler. Bu sebeple o şımarık güruhlar, peygamberlerin kurmak istedikleri düzenin en büyük muhalifleri olmuşlar ve mağlup edilip burunları yere sürtülünceye kadar savaşlarını sürdürmüşlerdir.

Şimdi bu gerçeğin tarihî bir misâli verilmek üzere buyruluyor ki:

Taptığınız Putlardan Uzağım

وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهٖيمُ لِاَبٖيهِ وَقَوْمِهٖٓ اِنَّنٖى بَرَٓاءٌ مِمَّا تَعْبُدُونَۙ ﴿٢٦﴾ اِلَّا الَّذٖى فَطَرَنٖى فَاِنَّهُ سَيَهْدٖينِ ﴿٢٧﴾ وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فٖى عَقِبِهٖ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٨﴾

26. Bir zamanlar İbrâhim babasına ve kavmine şöyle demişti: "Şüphesiz ben sizin taptıklarınızdan uzağım."

27. "Ben, ancak beni yoktan yaratan Allah'a kulluk ederim. O mutlaka beni doğru yola erdirecektir."

28. İşte bu sözleri Allah, İbrâhim'den sonra gelenler arasında ebedî kalacak bir düstûr hâline getirdi ki, insanlar onun bu vasiyetini hatırlayıp yeniden tevhid inancına dönsünler.

İbrâhim (a.s.)'ın burada dikkatlere sunulan en mühim icraatı, babasına ve kavmine meydan okuyup putları terk ederek yalnızca Allah'a kulluğa yönelmiş olmasıdır. Cenâb-ı Hak, onun tam mânasıyla kavrayıp bir hayat nizamı olarak tatbik ettiği tevhid inancını, ondan sonraki nesiller içinde de devam edecek kalıcı bir düstûr kılmıştır. Gerçekten de Hz. İbrâhim'den günümüze kadar tevhid ehli insanlar hep var olagelmiştir, her dâim de var olacaktır. Tevhid gerçeğini duyan nice insan, içinde bulunduğu gafletten uyanıp o gerçeği yakalama imkânı bulacaktır.

Şimdi sıra, aralarından son olarak dünyanın gidişatına damgasını vuracak peygamberin çıktığı Mekkelilerdedir:

بَلْ مَتَّعْتُ هٰٓؤُلَٓاءِ وَاٰبَٓاءَهُمْ حَتّٰى جَٓاءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُبٖينٌ ﴿٢٩﴾

وَلَمَّا جَٓاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا هٰذَا سِحْرٌ وَاِنَّا بِهٖ كَافِرُونَ ﴿٣٠﴾

29. Doğrusu ben hem bunları hem de atalarını yıllarca nimetler içinde yaşattım; sonunda onlara Kur'an ve apaçık bir Peygamber geldi.

30. Fakat gerçeği tüm açıklığıyla ortaya koyan âyetlerimiz kendilerine ulaşınca: "Bu bir büyü! Biz onu kesinlikle inkâr ediyoruz" dediler.

Kendilerine dünya ve âhiret şerefini bahşedecek o nimetin kadrini bilemediler. Bahaneleri ise örümcek ağı kadar basit, pamuk ipliği kadar zayıftı: Niçin Kur'an Mekke'de yetîm olarak fakir bir âilede büyümüş, maddî imkânları mahdut olan Hz. Muhammed (s.a.v.)'e verilmişti:

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هٰذَا الْقُرْاٰنُ عَلٰى رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظٖيمٍ ﴿٣١﴾

اَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَۜ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَع۪يشَتَهُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُخْرِيًّاۜ وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٣٢﴾

31. Bir de dediler ki: "Bu Kur'an şu iki şehirden önde gelen büyük bir adama indirilmeli değil miydi?"

32. Ne o, Rabbinin rahmetini yoksa onlar mı bölüştürüyorlar (da, dilediklerine peygamberlik veriyor, istediklerini ondan mahrum ediyorlar? Üstelik zenginliklerine ve dünyalık mevkilerine bakarak insanlara üstünlük taslıyorlar.) Oysa dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırıyor ve bir kısmının diğerine iş gördürmesi için akıl, kabiliyet, zenginlik gibi yönlerden kimini kimine derecelerle üstün kılıyoruz! Fakat Rabbinin iman, hidâyet ve peygamberlik rahmeti, onların biriktirmekte oldukları dünyalık şeylerden çok daha hayırlıdır.

Bir kısım müşrikler Kur'an'ın indirilmesine değil, Mekke'nin ve Tâif'in zengin kodamanları varken, onun Muhammed (s.a.v.) gibi bir fakire indirilmesine, böyle büyük bir şerefin ona lâyık görülmesine itiraz ediyorlardı. Nitekim Velîd b. Muğîre şöyle demişti:

"- Kureyş'in büyüğü ve efendisi olan ben, yahut Sakîf'in ulusu Amr b. Umeyr dururken, Kur›an Muhammed'e mi inecek?!.." (İbn Hişâm, *es-Sîre,* I, 385)

Onların yanılgısı şu noktada düğümlenmektedir. Onlar âhirete inanmayıp bütün hayatı dünyadan, dünya zevk ve eğlencesinden ibaret görüyorlardı. Onlar için en mühim değer ölçüsü para, mal, mülk ve diğer maddî imkânlardı. İnsan bunları ne kadar elde eder, biriktirir, yer, içer, eğlenirse; nefsin o doymaz hazlarını ne kadar teskin ve tatmin edebilirse o kadar avantajlı, o kadar akıllı ve üstündür. İşte bu anlayış, İslâm'ın getirdiği hayat anlayışıyla taban tabana zıttır. Üstelik dünyada rızıkları ve maişetleri; akıl, zeka ve istidatları; maddî ve mânevî tüm nimet ve imkânları taksim eden insanlar değil kesinlikle Allah Teâlâ'dır.

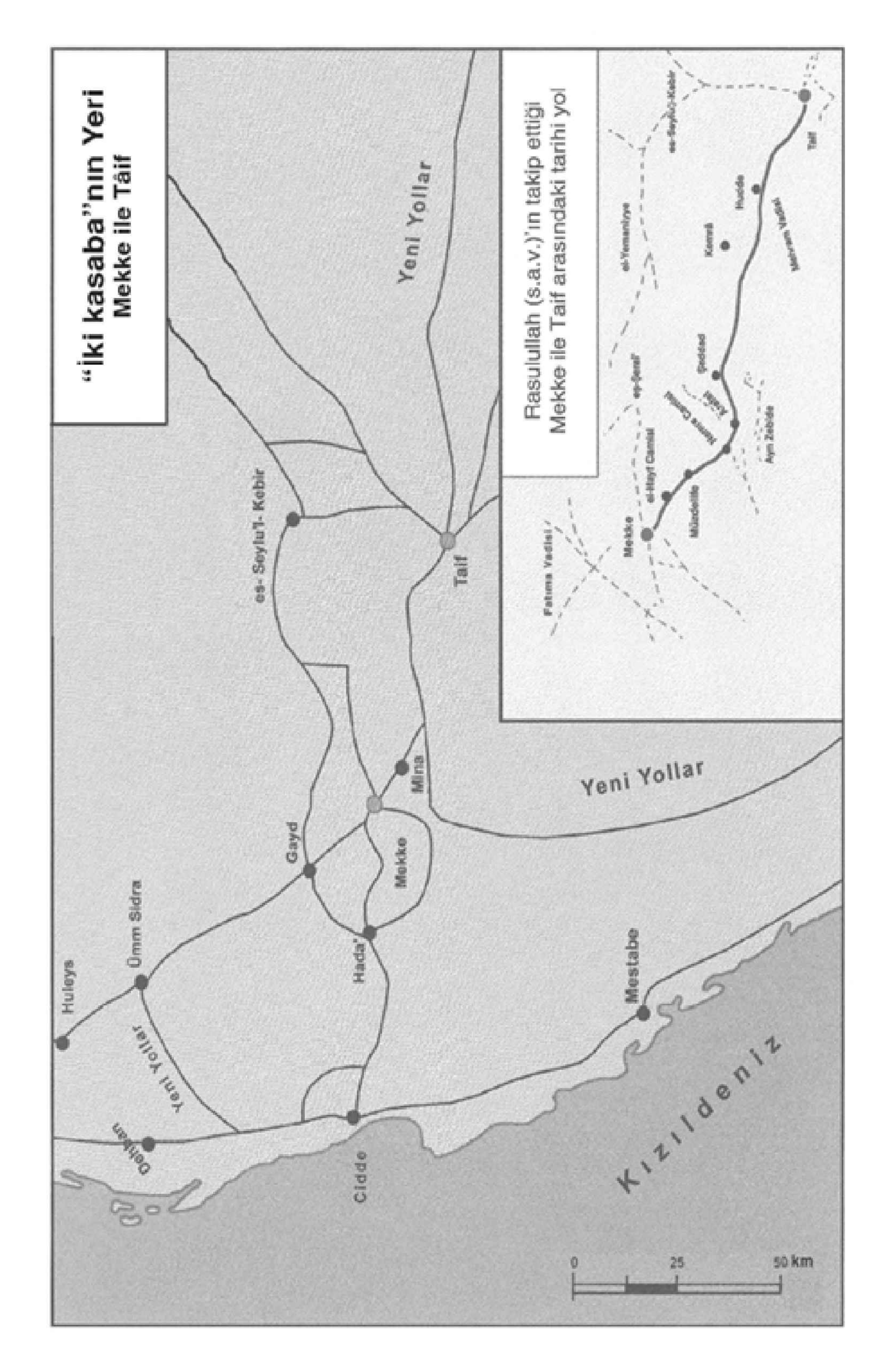
Buna göre Allah Teâlâ'nın, yetîm büyümesine ve fakir olmasına rağmen en büyük rahmet eseri olan Kur'an'ı, Hz. Muhammed (s.a.v.)'e vermesi, bu en yüce şerefi ona bahşetmesi normal karşılanmalıdır. Şüphesiz o büyük rahmete inanmak, bağlanmak, gereğince kulluk yapmak ve ömrü Kur'an hizmetine adamak, insanların yığıp biriktirdikleri dünya malından, mülkünden ve servetinden elbette hayırlıdır. Zira mâna maddeden dâimâ üstündür; âhiret dünyadan daha hayırlıdır.

İslâm'ın, Allah'tan alıkoyan bir nesne olarak dünya karşısında âhirete, madde

karşısında mânaya verdiği kıymeti daha iyi kavrayabilmemiz için Rabbimiz, çok çarpıcı bir misâl vermektedir:

وَلَوْلَٓا اَنْ يَكُونَ النَّاسُ اُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمٰنِ لِبُيُوتِهِمْ سُقُفًا مِنْ فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَۙ ﴿٣٣﴾ وَلِبُيُوتِهِمْ اَبْوَابًا وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَّكِؤُنَۙ ﴿٣٤﴾ وَزُخْرُفًاۜ وَاِنْ كُلُّ ذٰلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَاۜ وَالْاٰخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٣٥﴾

33. Eğer insanlar, kâfirlere verdiğimiz nimetlere bakıp da onlara özenerek inkârda birleşen bir tek toplum hâline gelecek olmasalardı, Rahmân'ı inkâr edenlerin evlerini gümüşten tavanlarla ve üzerinde yükselecekleri gümüş merdivenlerle donatırdık.

34. Evlerinin kapılarını ve üzerine yaslanacakları koltuklarını da hep gümüşten yapardık.

35. Onları altın zînetlere, mücevherlere boğardık. Fakat bunların hepsi,

dünya hayatının basit ve fânî zevklerinden ibarettir. Âhiret nimetleri ise Rabbinin katında, kalpleri Allah saygısıyla dopdolu olup O'na karşı gelmekten sakınan bahtiyarlara mahsustur.

Buna göre bir kimseye imtihan için verilen dünya malı, onun Allah katındaki derecesini ve kıymetini göstermez. Nitekim Nebiyy-i Ekrem (s.a.v.) şöyle buyurur:

"Eğer dünya, Allah katında sivrisineğin kanadı kadar bir değere sahip olsaydı, Allah hiçbir kâfire dünyadan bir yudum su bile içirmezdi." (Tirmizî, Zühd 13)

Yine Rasûl-i Ekrem (s.a.v.), dünyanın gönül bağlamaya değmeyecek kadar değersiz olduğunu belirtmek üzere şu öğütte bulunuyor:

"Uyanık olun! üphesiz dünya değersizdir. Dünyanın malı da mülkü de kıymetsizdir. Ancak Allah Teâlâ'nın zikri ve O'na yakla tıran eylerle, güzel eyleri öğreten ve öğrenen olmak ba kadır." (Tirmizî, Zühd 14; İbn Mâce, Zühd 3)

Bu sebeple buyruluyor ki:

Kim Rahmân'ın Zikrini Terk Ederse

وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمٰنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ﴿٣٦﴾
وَاِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ اَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿٣٧﴾
حَتّٰى اِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ
الْقَرِينُ ﴿٣٨﴾ وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ اِذْ ظَلَمْتُمْ اَنَّكُمْ فِى الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٣٩﴾

36. Kim Rahmân'ı hatırından çıkarıp öğüt ve uyarılarla dolu Kur'an'ı görmezlikten gelirse, biz ona bir şeytan sardırırız da, artık o şeytan onun ayrılmaz yoldaşı olur.

37. Bu şeytanlar onları Allah'a giden yoldan çıkarırlar; onlar ise hâlâ kendilerini doğru yolun üzerinde sanırlar.

38. Sonunda hesap vermek üzere huzurumuza geldiklerinde ise o yoldaşına: "Keşke seninle aramız doğu ile batı arası kadar uzak olsaydı. Sen meğer ne kötü arkadaşmışsın!" diyecek.

39. Bu temennî ve pişmanlığınız bugün size hiçbir fayda vermeyecektir. Çünkü dünyada iken birlikte zulmettiniz. Şimdi de azabı birlikte çekeceksiniz!

Kur'ân-ı Kerîm de en büyük zikirdir. Her âyeti, her kelimesi Allah'ı hatırlatır. O ilâhî öğüt ve ikazlarla doludur. O, hayat kitabımızdır. Hayatımızın her alanını tanzim eden itikat, ibâdet, ahlâk ve âdâb hükümleriyle doludur. Kur'an'ı ve onun uygulamalı bir tefsiri olan sünnet-i seniyyeyi hayatının her sahasına aksettiren müslüman şeytanın ortak olacağı açık bir alan bırakmamış olur. Fakat Kur'an'ın beyân buyurduğu hayat tarzını göz ardı eden ve onun dışında bir hayat tarzı benimseyen kişilere Allah'ın psikolojik ve sosyolojik bir kanunu olarak hemen bir şeytan musallat edilir. Onun dostu şeytan olur. Demek ki insan için iki ihtimal söz konusudur. Ya Allah'ın dostu olacaktır veya şeytanın. Allah'ın dostluğuna lâyık işler yapan Allah'ın dostu olacak, şeytanın dostluğuna lâyık işler yapan da şeytanın dostu olacaktır. Şüphesiz iki dostluğun neticeleri de farklıdır. (Bakara 2/257; Tâhâ 20/124-126)

Meselenin âhiret boyutunu haber veren bu gerçekler ışığında Yüce Rabbimiz Rasûlullah (s.a.v.)'i teselli maksadıyla şöyle buyurmaktadır:

اَفَاَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ اَوْ تَهْدِى الْعُمْىَ وَمَنْ كَانَ فِى ضَلَالٍ

مُبِينٍ ﴿٤٠﴾ فَإِمَّا نَذْهَبَنَّ بِكَ فَإِنَّا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَۙ ﴿٤١﴾ أَوْ نُرِيَنَّكَ الَّذِي وَعَدْنَاهُمْ فَإِنَّا عَلَيْهِمْ مُقْتَدِرُونَ ﴿٤٢﴾ فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَۚ إِنَّكَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٣﴾ وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَۚ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ ﴿٤٤﴾

40. Rasûlüm! Sağırlara gerçeği sen mi duyuracaksın? Yahut körleri ve apaçık bir sapıklık içinde olanları sen mi doğru yola eriştireceksin?

41. Biz seni vefat ettirip yanımıza alsak bile, hiç şüphesiz onlara hak ettikleri cezayı yine veririz.

42. Yahut onlara va‘dettiğimiz azabı sen hayatta iken kendilerine tattırırız da, onu sana da gösteririz. Çünkü biz, onlara dilediğimizi yapacak güçteyiz.

43. O halde sana vahyolunan Kur'an'a sımsıkı sarıl! Çünkü sen gerçekten dosdoğru bir yoldasın.

44. Şüphesiz bu Kur'an hem senin için hem de kavmin için bir hatırlatmadır ve bir şereftir. Yakında ona uyup uymadığınızdan sorguya çekileceksiniz.

Hz. Ömer ile Nâfi b. Abdi'l-Hâris arasında geçen şu konuşma Kur'an'ın bizler için bir izzet ve şeref vesilesi olmasını izâh bakımından ne kadar ibretlidir:

Nâfi b. Abdi'l-Hâris, Usfan'da Hz. Ömer'e rastlamıştı. Ömer (r.a.) onu Mekke'ye vâli tâyin etmiş olduğu için:

"–Mekkelilerin başına kimi bıraktın?" diye sordu. O:

"–İbn Ebzâ'yı!" dedi. Hz. Ömer:

"–İbn Ebzâ kimdir?" diye sorunca Nâfî:

"–Âzâd ettiğimiz kölelerden birisidir" dedi. Ömer (r.a.)'ın:

"–Yerine bir âzatlıyı mı bıraktın?" sorusu karşısında ise şu ibretli cevâbı verdi:

"–O, Allah'ın kitabını okur ve farzlarını da iyi bilir." Bunun üzerine Hz. Ömer hayrânlık içerisinde:

"–Rasûlullah (s.a.v.): *«Allah u Kur'an ile birtakım kimselerin kıymetini yükseltir; bazılarını da alçaltır»* buyurmuştu!" dedi. (Müslim, Müsâfirîn 269)

Allah Teâlâ'nın birliğine inanıp yalnız O'na kullukta bulunmak, bütün peygamberlerin tebliğ ettiği dinin esasını oluşturur. Bu sebeple buyruluyor ki:

وَسْئَلْ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَاۗ أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمٰنِ اٰلِهَةً يُعْبَدُونَ ﴿٤٥﴾

45. Senden önce gönderdiğimiz peygamberlere sor bakalım: Acaba Rahmân'ın dışında ibâdet edilecek başka ilâhlar göstermiş miyiz? Hayır, böyle bir şey asla olmamıştır!

İşte tevhid mevzuunda da Hz. Mûsâ'nın hâli en güzel misâldir:

Umulur ki Dönerler

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسٰى بِاٰيَاتِنَا اِلٰى فِرْعَوْنَ وَمَلَائِهٖ فَقَالَ اِنّ۪ي رَسُولُ رَبِّ
الْعَالَم۪ينَ ﴿٤٦﴾ فَلَمَّا جَٓاءَهُمْ بِاٰيَاتِنَٓا اِذَا هُمْ مِنْهَا يَضْحَكُونَ ﴿٤٧﴾
وَمَا نُر۪يهِمْ مِنْ اٰيَةٍ اِلَّا هِيَ اَكْبَرُ مِنْ اُخْتِهَاۘ وَاَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ
لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤٨﴾ وَقَالُوا يَٓا اَيُّهَ السَّاحِرُ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا
عَهِدَ عِنْدَكَ اِنَّنَا لَمُهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ اِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ ﴿٥٠﴾

46. Nitekim biz Mûsâ'yı mûcizelerimizle birlikte Firavun'a ve onun ileri gelen yetkililerine gönderdik. Mûsâ onlara: "Gerçekten ben âlemlerin Rabbinin peygamberiyim!" dedi.

47. Fakat Mûsâ apaçık delillerimizle karşılarına çıkınca onlar, bu mûcizelerle alay edip gülmeye başladılar.

48. Oysa kendilerine gösterdiğimiz her bir mûcize, bir öncekinden daha büyük ve daha tesirli idi. Her defasında onları, belki azgınlıktan vazgeçip doğru yola dönerler diye azaba çarptırdık.

49. Onlar da tepelerine çöken her belânın ardından Mûsâ'ya gelip: "Ey sihirbaz! Sana verdiği sözünün gereği olarak bizim için Rabbine dua et de, bizi bağışlasın. Söz veriyoruz biz artık kesinlikle doğru yola geleceğiz" diyorlardı.

50. Fakat biz o belâyı başlarından kaldırır kaldırmaz, hemen sözlerinden dönüveriyorlardı.

Hz. Mûsâ kıssasının burada tekrar dile getirilmesinin üç sebebi olabilir:

Birincisi; Allah bir topluma peygamber gönderdiğinde, o topluma bir fırsat vermiş olur. Şâyet o toplum bu fırsatı değerlendiremezse, âkıbeti Firavun'un âkıbetine benzer. Başka bir ifadeyle Firavun'un sonu insanlık için bir ibrettir.

İkincisi; Firavun da, tıpkı Kureyşlilerin Hz. Muhammed (s.a.v.)'i hakir gördüğü gibi Hz. Mûsâ'yı hakir görmüştü. Ancak, Allah'ın takdiri farklı olduğundan, Firavun'u helâk ederek, onlara kimin hakir olduğunu göstermişti.

Üçüncüsü; Allah'ın âyetlerine karşı büyüklenerek alay edenlerin, daha önce nasıl bir sonla karşılaştıklarını görerek ders almaz ve tavrınızı değiştirmezseniz, sizin de sonunuz aynı olacaktır.

Firavun, Hz. Mûsâ'nın tebliği karşısında hükümranlığının sarsılmakta olduğunu fark etti, paniğe kapıldı:

وَنَادٰى فِرْعَوْنُ فٖى قَوْمِهٖ قَالَ يَا قَوْمِ اَلَيْسَ لٖى مُلْكُ مِصْرَ وَهٰذِهِ
الْاَنْهَارُ تَجْرٖى مِنْ تَحْتٖىۚ اَفَلَا تُبْصِرُونَۜ ﴿٥١﴾ اَمْ اَنَا خَيْرٌ مِنْ هٰذَا
الَّذٖى هُوَ مَهٖينٌ وَلَا يَكَادُ يُبٖينُ ﴿٥٢﴾ فَلَوْلَٓا اُلْقِىَ عَلَيْهِ اَسْوِرَةٌ مِنْ
ذَهَبٍ اَوْ جَٓاءَ مَعَهُ الْمَلٰٓئِكَةُ مُقْتَرِنٖينَ ﴿٥٣﴾

51. Derken Firavun kavmine şöyle seslendi: “Ey kavmim! Mısır’ın mülkü ve hâkimiyeti, sonra ayaklarımın altından akan şu ırmaklar bana ait değil mi? Fakat birileri sizi bana karşı kışkırtıp hâkimiyeti ele geçirmek istiyor. Bunu hâlâ göremiyor musunuz?”

52. “Yoksa ben, şu aşağılık, neredeyse merâmını bile doğru dürüst anlatamayan adamdan daha üstün değil miyim?”

53. “Madem ki o peygamber olduğunu iddia ediyor; o halde üzerine altın bilezikler atılmalı veya beraberinde kendisini doğrulayıcı, destekleyici dizi dizi melekler gelmeli değil miydi?”

Hz. Mûsâ’da risaletten sonra kekemelik yoktu. Zira Tâhâ sûresinin 27-36. âyetlerinde nakledilen “Dilimdeki tutukluğu çöz” duası, elbette kabul edilmişti. Firavun’un onu merâmını bile anlatmaktan âciz olarak değerlendirmesi, bizzat kendisinin ilâhî mesajı anlamama konusundaki inadından ileri geliyordu. Onu kasten önemsemiyor veya önemsemez görünüyordu:

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَاَطَاعُوهُۜ اِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقٖينَ ﴿٥٤﴾ فَلَمَّٓا
اٰسَفُونَا انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَاَغْرَقْنَاهُمْ اَجْمَعٖينَۙ ﴿٥٥﴾ فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا لِلْاٰخِرٖينَ ﴿٥٦﴾

54. Böylece Firavun hilesiyle kavminin aklını çeldi; onlar da kendisine körü körüne boyun eğdiler. Doğrusu onlar, iyice yoldan çıkmış bir topluluktu.

55. Nihâyet gazabımızı üzerlerine çektiler. Biz de hak ettikleri cezayı onlara verdik de hepsini suda boğduk.

56. Bu şekilde onları azaba uğramada diğer kâfirlerin önüne geçecek öncü bir gürûh, sonra gelecek nesiller için de ibret verici bir misâl kıldık!

Şu bir gerçektir ki, bir dikta yönetimi hukuku çiğner, çevresindeki menfaatçi dalkavuklarla bir oligarşi kurar, dürüst ve erdemli insanları susturursa, açıkça söylemese bile halkını hiçe saymış demektir. Halk da fâsık ise; hak, bâtıl, erdem onlar için önemsiz olduğundan sürü gibi ona uyarlar. Zulme, şahsiyetsizliğe boyun eğip ses çıkarmazken, hakkı tutan bir ses yükseldiğinde onu susturmak

için sesleri yüksek çıkar. İşte bunlar zilleti kabul ettiklerinden, “hiç” sayılmaya müstahak hâle gelmişlerdir. Nihâyet kahr-ı ilâhîyi celp ederek helâk edilmişler ve sonrakilere bir ibret olmuşlardır.

Hz. İsa’nın tevhid çağrısı ve kavminin tepkisine gelince:

وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا اِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ ﴿٥٧﴾ وَقَالُوا ءَاٰلِهَتُنَا

خَيْرٌ اَمْ هُوَ مَا ضَرَبُوهُ لَكَ اِلَّا جَدَلًا بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ ﴿٥٨﴾

اِنْ هُوَ اِلَّا عَبْدٌ اَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِبَنِى اِسْرَٓائِيلَ ﴿٥٩﴾

57. Rasûlüm! Meryem oğlu İsa’nın yaratılışı, birliğimiz ve kudretimizin bir delili olarak zikredilince senin kavmin bundan keyiflenip haykıra haykıra gülmeye başladılar:

58. “Bizim tanrılarımız mı daha üstün, yoksa o mu?” dediler. Onlar, gerçeği öğrenmek değil, sırf seninle tartışmak için böyle bir karşılaştırmaya ve itiraza yöneldiler. Zâten onlar son derece kavgacı bir topluluktur.

59. Oysa İsa, kendisine peygamberlik nimeti verdiğimiz ve babasız yaratmakla da hem İsrâiloğulları’na hem bütün insanlara kudretimizin ibretli delili kıldığımız bir kuldur.

Rivâyete göre, **“Ey zâlimler! Şüphesiz siz de, Allah’ı bırakıp taptığınız putlar da birer cehennem odunusunuz. Hepiniz birlikte oraya varacaksınız”** (Enbiyâ 21/98) âyeti nâzil olunca Kureyş müşrikleri: “O halde hıristiyanların taptıkları Meryem oğlu İsa’nın durumu ne olacak?” dediler. Peygamberimiz (s.a.v.): *“O, Allah’ın kulu ve rasûlüdür”* buyurdu. Bunun üzerine onlar: “Görmüyor musunuz bu adam, hıristiyanların Meryem’in oğlunu rab edindikleri gibi bizim, kendisini rab edinmemizi istiyor” dediler. Bunun üzerine: **“Onlar, gerçeği öğrenmek değil, sırf seninle tartışmak için böyle bir karşılaştırmaya ve itiraza yöneldiler. Zâten onlar son derece kavgacı bir topluluktur”** (Zuhruf 43/58) âyeti indi. (Taberî, *Câmi‘u’l-beyân,* XXV, 110-111)

Halbuki Hz. İsa, hakkında tartışılacak ve dedikodu yapılacak biri değildir. Aksine, Allah’ın peygamberlik nimetine eriştirdiği, babasız dünyaya getirmek suretiyle kudretini gösteren ibretli bir delil yaptığı ve peygamber olarak gönderildiği insanların yollarını düzeltmeleri için güzel bir numûne kıldığı müstesnâ bir şahsiyettir. Yoksa:

وَلَوْ نَشَٓاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلٰٓئِكَةً فِى الْاَرْضِ يَخْلُفُونَ ﴿٦٠﴾ وَاِنَّهُ

لَعِلْمٌ لِلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا وَاتَّبِعُونِ هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٦١﴾
وَلَا يَصُدَّنَّكُمُ الشَّيْطَانُ اِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٦٢﴾

60. Dileseydik sizin yerinize melekler yaratırdık da yeryüzünde sizin yerinizi onlar alır, sizin gibi nesil be nesil yaşamaya devam ederlerdi.

61. İyi bilin ki Kur'an, kıyâmet hakkında kesin bilgiler veren bir kitap ve onun yakın olduğunu gösteren bir alâmettir. Öyleyse sakın kıyâmetin kopacağından şüphe etmeyin ve bana uyun. Dosdoğru yol işte budur.

62. Şeytan sizi doğru yoldan çevirmesin. Çünkü o, sizin apaçık düşmanınızdır.

Allah Teâlâ, kıyâmet arefesinde son peygamberi ve son kitabı göndermiş, bize o yolla kıyâmetin ve âhiretin kesin bilgilerini haber vermiştir. Bu bakımdan 61. âyetteki "o" zamirini Kur'an'a göndermek daha isabetli görülmektedir. Kurtuluş için bu kesin bilgilere inanıp emsalsiz örneğimiz Peygamberimiz (s.a.v.)'e tâbi olmamız; apaçık düşman olan şeytana karşı da dikkatli bulunmamız icap etmektedir. Nitekim Hz. İsa da insanları aynı yola dâvet etmiştir:

وَلَمَّا جَاءَ عِيسٰى بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُمْ
بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُونِ ﴿٦٣﴾ اِنَّ اللّٰهَ هُوَ رَبِّي
وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٦٤﴾ فَاخْتَلَفَ الْاَحْزَابُ
مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ يَوْمٍ اَلِيمٍ ﴿٦٥﴾ هَلْ
يَنْظُرُونَ اِلَّا السَّاعَةَ اَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٦﴾

63. İsâ onlara apaçık mûcizelerle gelince şöyle demişti: "Ben size hikmeti getirdim ve anlaşmazlığa düştüğünüz bazı hususları size açıklayayım diye geldim. Öyleyse Allah'a gönülden saygı duyup O'na karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin!"

64. "Şüphesiz benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz yalnız Allah'tır. O halde yalnızca O'na kulluk edin. Dosdoğru yol işte budur."

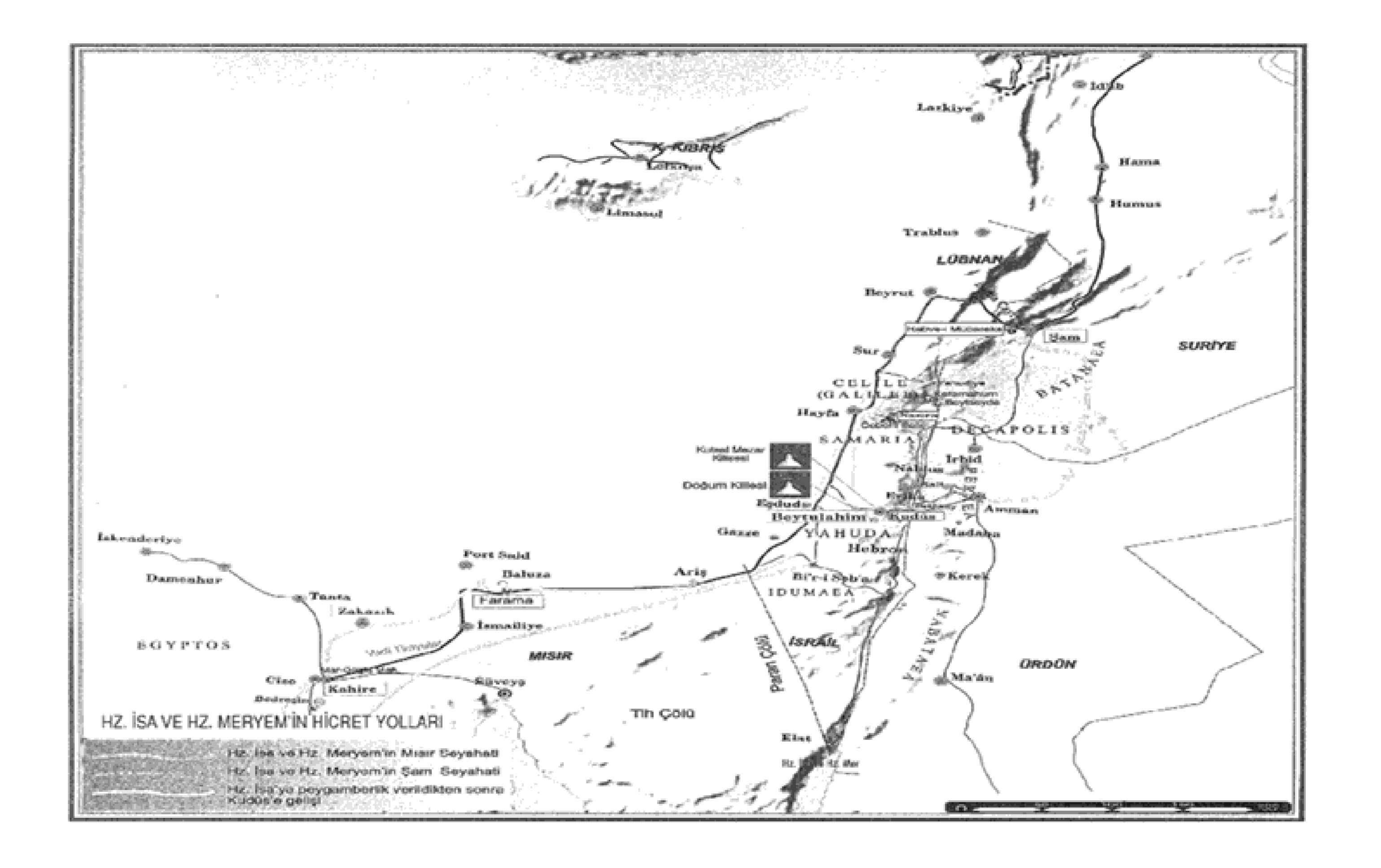
65. Sonra bir takım gruplar İsa hakkında birbirleriyle anlaşmazlığa düştüler. Pek acı bir günün azabından dolayı vay o zâlimlerin hâline!

66. Onlar, hiç ummadıkları bir sırada kıyâmetin ansızın başlarına kopmasından başka bir şey mi bekliyorlar?

Ancak, Allah'a inanan, gönlü Rabbinin saygısı, haşyeti ve korkusuyla dopdolu

olup O'na karşı gelmekten titizlikle sakınan talihli kulların istikballeri fevkalade göz kamaştırıcıdır:

HZ. İSA VE HZ. MERYEM'İN HİCRET YOLLARI
Hz. İsa ve Hz. Meryem'in Mısır Seyahati
Hz. İsa ve Hz. Meryem'in Şam Seyahati
Hz. İsa'ya peygamberlik verildikten sonra Kudüs'e gelişi
K. KIBRIS
Limasol
Lazkiye
İdlib
Hama
Humus
Trablus
LÜBNAN
Beyrut
Şam
SURİYE
Sur
CELİLE
(GALİLEE)
Hayfa
BATANAEA
SAMARIA
DECAPOLIS
İrbid
Nablus
Amman
Kudüs
Beytullahim
Doğum Kilisesi
Kutsal Mezar Kilisesi
Gazze
YAHUDA
Hebron
Madaba
Kerek
Bi'r-i Seba
IDUMAEA
Ariş
İSRAİL
Paran Çölü
NABATAEA
ÜRDÜN
Ma'an
Elat
Tih Çölü
MISIR
Süveyş
Kahire
Cize
Port Said
Baluza
Farama
İsmailiye
Zakazık
Tanta
Damenhur
İskenderiye
EGYPTOS

Müttakilerin Dostluğu Ebedîdir

اَلْاَخِلَّٓاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ اِلَّا الْمُتَّقِينَ ﴿٦٧﴾ يَا عِبَادِ
لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَٓا اَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٦٨﴾ اَلَّذِينَ اٰمَنُوا
بِاٰيَاتِنَا وَكَانُوا مُسْلِمِينَ ﴿٦٩﴾ اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ اَنْتُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ
تُحْبَرُونَ ﴿٧٠﴾ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَاَكْوَابٍ وَفِيهَا
مَا تَشْتَهِيهِ الْاَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْاَعْيُنُ وَاَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٧١﴾ وَتِلْكَ
الْجَنَّةُ الَّتِي اُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٧٢﴾ لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٧٣﴾

67. O gün bütün dostlar birbirine düşman kesilecektir. Ancak gönülden Allah'a saygı duyan, O'nun emirlerini yerine getirip yasaklarından kaçınan müttakîler müstesnâ.

68. "Ey mü'min kullarım! Bugün artık size ne bir korku vardır, ne de bir keder."

69. O kullarım ki, dünyada iken bizim âyetlerimize inanmış ve bütün varlıklarıyla bize teslim olmuşlardı.

70. "Haydi siz ve eşleriniz muhteşem bir şekilde karşılanıp ağırlanmak üzere, sevinç ve saâdet içinde girin cennete!"

71. Etraflarında altın tepsiler ve kadehler dolaştırılır. Orada canların çektiği ve gözlerin hoşlandığı her şey vardır: "Artık siz orada ebediyen kalacaksınız!"

72. "Yaptığınız güzel ameller sâyesinde vâris kılındığınız cennet işte burasıdır."

73. "Burada sizin için bol bol meyveler, yiyecekler vardır; onlardan âfiyetle yersiniz."

Sadece dünya ve dünyalık için dostluğun mâhiyetini ve acı sonucunu şu misâl ne güzel anlatır:

Bir gün Mevlânâ Hazretleri ve bazı dostları gezmeye çıkmışlardı. Biraz ilerleyince bir virâneye geldiler. Orada birkaç köpek birbirleriyle sarmaş dolaş olmuş uyuyorlardı. Siraceddin Tatarî:

"–Bu biçâreler arasında ne güzel bir birlik vardır, ne güzel uyuyorlar ve birbirleriyle ne kadar da güzel sarmaş dolaş olmuşlar!" dedi. Bunun üzerine Mevlânâ:

“–Ey Siraceddin! Eğer bunların arasındaki dostluğu ve birliği anlamak istiyorsan, onların aralarına bir leş veya bir parça ciğer atıver. O zaman bu dostluğun nasıl bir dostluk olduğunu görürsün.

İşte şu gördüğün dünya ehli ve dünya malına tapanların aralarındaki dostluk da böyledir. Aralarında bir menfaat ve karşılık olmadıkça birbirlerinin dostudurlar; fakat değersiz bir dünyalık araya girince nice senelik nâmus ve şereflerini havaya atarlar ve aralarındaki tuz ekmek hakkını bir tarafa bırakırlar.” (Ahmet Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, I, 235)

Verilen örnekten de anlaşılacağı üzere kâfirlerin dostlukları bir fayda sağlamazken Cenâb-ı Hak, dünyadayken âyetlerine iman eden, onlara teslim olan ve Allah için birbirine dost olan o müttakî kulları, eşleriyle, âileleriyle birlikte cennetlere yerleştirecek, onları muhteşem bir şekilde ağırlayacak ve şânına yaraşır şekilde emsalsiz ikram ve ihsânlarda bulunacaktır.

Ş Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurur: “ *üphesiz cennetlikler orada yemek yerler ve içerler. Fakat ne tükürürler, ne küçük abdest bozarlar, ne büyük abdest bozarlar, ne de sümkürürler.”* Orada bulunanlar: “Peki yedikleri ne olacak, nereye gidecek” diye sorunca da şöyle buyurur:ş *“Geğirecekler ve yedikleri miski andırır ekilde derilerinden sızacaktır. Onlara nefes almaları ilham edildiği gibi tesbih, tahmid ve tekbir getirmeleri ilham olunacaktır.”* (Müslim, Cennet 18)

“Gözlerin zevk aldığı şey” cennetin göze hitap eden nimetleri olabilir. Bunların en zirvesi ise şüphesiz Allah Teâlâ’nın cemâlini seyretmektir.

İnkâra saplanıp günah bataklıklarında dolaşanların hazin âkibetine gelince:

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابِ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿٧٤﴾ لَا يُفَتَّرُ عَنْهُمْ وَهُمْ
فِيهِ مُبْلِسُونَ ﴿٧٥﴾ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلٰكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ ﴿٧٦﴾
وَنَادَوْا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَاكِثُونَ ﴿٧٧﴾ لَقَدْ
جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ وَلٰكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ ﴿٧٨﴾

74. Ömürlerini günah bataklığında tüketmiş inkârcı suçlular, ebediyen cehennem azabında kalacaklardır.

75. Çektikleri azap hiç hafifletilmeyecek ve orada bütün ümitlerini yitirmiş olarak duracaklardır.

76. Biz onlara asla haksızlık yapmadık; fakat onlar, kendi kendilerine zulmettiler.

77. Onlar cehennem bekçisine: “Ey Mâlik! Ne olur, Rabbine yalvar da canımızı alsın, işimizi bitirsin!” diye feryat edecekler. O da: “Hayır, siz

burada devamlı kalacaksınız!" diye karşılık verecek.

78. Doğrusu biz size gerçeği bildiriyoruz; fakat çoğunuz o gerçeği kabulden hiç hoşlanmıyor.

Öyleyse Allah ve peygamber düşmanları şunu bilsinler ki:

اَمْ اَبْرَمُوا اَمْرًا فَاِنَّا مُبْرِمُونَۚ ﴿٧٩﴾ اَمْ يَحْسَبُونَ اَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوٰيهُمْۜ بَلٰى وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ ﴿٨٠﴾

79. Onlar Peygambere düşmanlığa kesin olarak karar verdilerse, biz de onların hilelerini başlarına geçirip kendilerini cezalandırmaya elbette kesin kararlıyız.

80. Yoksa onlar, içlerinde gizlediklerini ve aralarında fısıldaştıklarını bizim duymadığımızı mı sanıyorlar? Elbette duyuyoruz! Ayrıca yanlarında bulunan elçilerimiz, onların gizli açık tüm konuştuklarını yazıyor.

Müşrikler, Peygamberimiz (s.a.v.)'i ve getirdiği mesajları sevmemekle kalmıyor, ona karşı koyma, onu ortadan kaldırma ve dâvasını engelleyebilme yolunda bir takım sinsi kararlar alıyorlardı. Planlarını kendi aralarında gizlice konuşuyor, etraftan duyulmaması için fısıldaşıyorlardı. Halbuki bütün bunları Allah bilmekte, ayrıca gözetleyici meleklerine de bunları en ince noktasına kadar kaydettirmektedir. (bk. Kâf 50/17-18)

Tekrar söz, insanların şirke düşüp ebedî hayatlarını karartmalarına en çok sebebiyet veren Allah'a çocuk isnat etme meselesine getirilerek şöyle buyruluyor:

قُلْ اِنْ كَانَ لِلرَّحْمٰنِ وَلَدٌۗ فَاَنَا اَوَّلُ الْعَابِدٖينَ ﴿٨١﴾ سُبْحَانَ رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٨٢﴾ فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتّٰى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذٖى يُوعَدُونَ ﴿٨٣﴾

81. De ki: "Faraza Rahmân'ın bir çocuğu olsaydı, ona kulluk edenlerin ilki elbette ben olurdum!"

82. Göklerin, yerin ve arşın Rabbi olan Allah, onların yakıştırdıkları her türlü noksanlıktan pak ve uzaktır.

83. Öyleyse bırak onları, tehdit edildikleri güne kavuşuncaya kadar bâtıla dalsınlar, oynayıp eğlenmeye devam etsinler!

Esas vazîfesi tevhidi anlatmak olan Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)'e, o ortamda hem müşrikler hem de Ehl-i kitap arasında yaygın olan "Allah'a çocuk isnat etme"

düşüncesinin yanlışlığını ispat için şöyle demesi emir buyruluyor: “Benim hiç kimseyi Allah’ın çocuğu olarak kabul etmemem, bir inadın sonucu değildir. Ben bu düşünceyi, gerçekle alakası olmadığı için kabul etmiyorum. Şâyet Allah’ın bir çocuğu olsaydı, onu ilk ben tasdik ederdim. Çünkü ben, Allah’ın sâdık kuluyum. Fakat Allah, böyle bir ithamdan sonsuz derecede pak ve yücedir.”

O halde yanlış düşüncelerden sıyrılıp Allah Teâlâ’yı gerçek sıfatlarıyla tanımak için şu ilâhî beyânlara kulak verin:

وَهُوَ الَّذٖى فِى السَّمَٓاءِ اِلٰهٌ وَفِى الْاَرْضِ اِلٰهٌۜ وَهُوَ الْحَكٖيمُ الْعَلٖيمُ ﴿٨٤﴾

وَتَبَارَكَ الَّذٖى لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَاۚ وَعِنْدَهُ عِلْمُ

السَّاعَةِۚ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٥﴾

84. Allah, gökte de yegâne ilâh yerde de yegâne ilâhtır. O, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olan, her şeyi hakkiyle bilendir.

85. Ne yücedir ve ne büyük hayır ve bereket kaynağıdır O Allah ki, göklerin, yerin ve bunlar arasında bulunan her şeyin mutlak mülkiyet ve hâkimiyeti O’na aittir. Kıyâmet vaktinin bilgisi yalnız O’nun katındadır. Sonunda siz de O’nun huzuruna döndürüleceksiniz.

Şefaat meselesine gelince:

وَلَا يَمْلِكُ الَّذٖينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الشَّفَاعَةَ اِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾

86. Onların Allah’tan başka yalvarıp yakardıkları putlar şefaat yetkisine sahip değillerdir. Ancak bilerek gerçeğe şâhitlik edenlere bu yetki verilecektir.

Âyet-i kerîme şefaat konusunda şu hususlara dikkat çeker:

• Dünyada mabud edinilen varlıkların çoğu şefaat etmeye lâyık değillerdir. Çünkü onların sapıklık içinde yaşamış olanları, bizzat Allah’ın huzurunda suçlu olarak hazır bulunacaklardır. Fakat içlerinden doğru bilgilere dayanıp şuurlu bir şekilde ilâhî gerçekleri kabullenen ve bunlar doğrultusunda mükemmel bir kulluk sergileyenler, Allah’ın izniyle şefaat edebilmeye hak kazanacaklardır.

• Şefaat izni olanlar, ancak şuurlu olarak Hakka iman edenlere şefaat edebileceklerdir. Yoksa şuursuzca yaşayan ve Allah’tan başkalarına kulluk edenlere, hiç kimse şefaat etmeyecektir.

• Bu âyetten bir hususta nasıl şâhit olunabileceğinin usulü de çıkmaktadır. Yani bir kimsenin bir hususla ilgili şâhitlik yapabilmesi için şehâdet ettiği olayı görmesi ve bilmesi gerekir.

Yine de:

وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللّٰهُ فَاَنّٰى يُؤْفَكُونَۙ ﴿٨٧﴾ وَقِيلِهِ يَا رَبِّ اِنَّ هٰٓؤُلَٓاءِ قَوْمٌ لَا يُؤْمِنُونَۢ ﴿٨٨﴾ فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌۜ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٨٩﴾

87. Onlara, kendilerini kimin yarattığını sorsan mutlaka: "Allah yarattı" derler. O halde nasıl oluyor da O'na kulluktan yüz çeviriyorlar?

88. Peygamber'in: "Rabbim! Bunlar iman etmeyen bir gürûhtur" dediğini de Allah işitiyor ve biliyor.

89. Rasûlüm! Madem öyle, sen onların yaptıklarına aldırma ve: «Selâmetle; sizinle işimiz yok!» deyip yoluna devam et! Gün gelecek, elbette gerçeği bilecekler!

Mü'minler, iman etmeyenlere, içinde bulundukları zaman, zemin ve şartlara göre muâmele ederler. Bu âyetlerin indiği ortamda, onlardan yüz çevirmenin, onlara "selâmetle" deyip geçmenin ve tebliğ vazîfesini yerine getirdikten sonra işi Allah'a havale etmenin gerektiği anlaşılmaktadır. Ancak, barış ve savaş durumlarıyla ilgili olarak gayri müslimlerle daha farklı münâsebet tarzları vardır ki, Kur'ân-ı Kerîm yeri geldikçe bu münâsebetlerde tâkip edilecek yolu da beyân etmektedir.

Şimdi Zuhruf sûresinin sonucu olan **"Gün gelecek, elbette gerçeği bilecekler!"** (Zuhruf 43/89) uyarısını, örnekleriyle birlikte daha derinlemesine açıklamak üzere Duhãn sûresi başlıyor:

44- DUHÂN SÛRESİ

سُورَةُ الدُّخَانِ

44. DUHÂN SÛRESİ

Duhãn sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 59 âyettir. İsmini, 10. âyette geçen ve "duman" mânasına gelen اَلدُّخَانُ (duhãn) kelimesinden alır. Resmî tertîbe göre 44, iniş sırasına göre 64. sûredir.

Konusu

Allah Teâlâ, hakla bâtılı, haramla helâli belirlemek ve insanları ebedî hüsrânla uyarmak üzere Kur'ân-ı Kerîm'i indirmiştir. Onun esas hedefi Allah'ın varlığı, birliği ve sınırsız kudretini kalplere yerleştirerek onları sadece Allah'a kulluğa çağırmaktır. Peygamberler bu dâvanın en büyük temsilcileridir. Bu sebepledir ki Hz. Mûsâ'nın Firavun'la olan mücâdelesi örnek verilerek İslâm'ın gâlibiyeti ve İslâm düşmanlarının mağlubiyeti müjdelenir. Son olarak peygamberleri reddedenlerin cehennemdeki acı manzaraları, buna karşılık peygamberlerin izinden gidenlerin nimet, huzur ve mutluluk dolu halleri seyrettirilir.

Mübârek Gece

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

حٰمٓ ﴿١﴾ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾ اِنَّٓا اَنْزَلْنَاهُ ف۪ي لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ اِنَّا كُنَّا مُنْذِر۪ينَ ﴿٣﴾ ف۪يهَا يُفْرَقُ كُلُّ اَمْرٍ حَك۪يمٍ ﴿٤﴾ اَمْرًا مِنْ عِنْدِنَا اِنَّا كُنَّا مُرْسِل۪ينَ ﴿٥﴾ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ اِنَّهُ هُوَ السَّم۪يعُ الْعَل۪يمُ ﴿٦﴾

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Hâ. Mîm.

2. Gerçekleri açıklayan bu apaçık kitaba yemin olsun!

3. Biz onu kutlu, şerefli ve bereket yüklü bir gecede indirdik. Şüphesiz biz, ondaki ikaz ve ibret dolu haberlerle insanları uyarıyoruz.

4. O gecede, belli hikmetlere binâen Allah tarafından olmasına karar verilmiş her bir iş belirlenir.

5. Tarafımızdan buyrulacak bir emir olarak. Çünkü biz, imtihan için yarattığımız insanı başıboş bırakmaz, ona doğru yolu gösterecek peygamberler ve mesajlar göndeririz.

6. Rabbinden bir rahmet olarak! Şühesiz O, her şeyi hakkıyla işiten, her şeyi hakkiyle bilendir.

Bahsedilen gece, Kadir sûresinde tafsilatlı olarak beyân edilen ve Kur'ân-ı Kerîm'in inmeye başladığı Kadir gecesidir. Nitekim Kadir sûresinde Kur'an'ın indirilişinden bahsedilirken, burada da aynı husus beyân edilir.

4. âyette geçen اَمْرٍ حَك۪يمٍ (emrun hakîmun) terkibi şu mânalara gelir:

➢ Hikmetli, hiçbir yanlışı olmayan iş.

➢ Sağlam ve mühim iş.

➢ Kesinleşmiş, artık vukuunun önlenmesi mümkün olmayan iş.

Nitekim o gece Allah tarafından gelen bir emir ve ferman olarak Kur'ân-ı Kerîm indirilmiştir. İndirilen bu Kur'an ile de her türlü hikmetli iş, dinin hükümleri, doğruyla yanlışı birbirinden ayıracak ölçüler açıklığa kavuşturularak, Allah Rasûlü (s.a.v.) tarafından insanlığa ulaştırılmıştır. Bu kitabın üzerinde durduğu husus ise zât, isim ve sıfatlarıyla Yüce Allah'ı en doğru bir şekilde tanıtmaktır:

رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا اِنْ كُنْتُمْ مُوقِن۪ينَ ﴿٧﴾ لَٓا اِلٰهَ

اِلَّا هُوَ يُحْي۪ وَيُم۪يتُۜ رَبُّكُمْ وَرَبُّ اٰبَٓائِكُمُ الْاَوَّل۪ينَ ﴿٨﴾

7. O, göklerin, yerin ve ikisi arasındaki her şeyin Rabbidir. Buna kesin olarak inanırsanız, O'nun birliğini ikrar edip yalnızca O'na kul olursunuz.

8. O'ndan başka ilâh yoktur. O diriltir ve öldürür. Sizin de Rabbiniz, gelip geçmiş atalarınızın da Rabbi O'dur.

Bulutsuz bir yaz gününün kuşluk vaktinde gökte parıldayan güneş gibi apaçık olan bu gerçeğe rağmen:

بَلْ هُمْ ف۪ي شَكٍّ يَلْعَبُونَ ﴿٩﴾ فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَٓاءُ بِدُخَانٍ
مُب۪ينٍۙ ﴿١٠﴾ يَغْشَى النَّاسَۜ هٰذَا عَذَابٌ اَل۪يمٌ ﴿١١﴾ رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا
الْعَذَابَ اِنَّا مُؤْمِنُونَ ﴿١٢﴾ اَنّٰى لَهُمُ الذِّكْرٰى وَقَدْ جَٓاءَهُمْ رَسُولٌ
مُب۪ينٌۙ ﴿١٣﴾ ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ وَقَالُوا مُعَلَّمٌ مَجْنُونٌۢ ﴿١٤﴾ اِنَّا كَاشِفُوا
الْعَذَابِ قَل۪يلًا اِنَّكُمْ عَٓائِدُونَۢ ﴿١٥﴾ يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرٰىۚ اِنَّا مُنْتَقِمُونَ ﴿١٦﴾

9. İnkârcılar, derin bir şüphe içinde kıvranıyor, oyun ve eğlenceyle vakitlerini hebâ ediyorlar.

10. Öyleyse sen, göğün âşikâr bir duman çıkaracağı günü gözetle.

11. Bütün insanları her yönden saracak bir duman! Bu, gerçekten can yakıcı bir azaptır.

12. O zaman zâlimler: "Rabbimiz! Ne olur, bu azabı üzerimizden kaldır. Biz gerçekten iman ediyoruz!" diye feryat edecekler.

13. Onlar nerede, düşünüp ibret almak nerede? Halbuki onlara doğruluğu besbelli ve gerçeği apaçık ortaya koyan bir peygamber gelmişti.

14. Fakat ondan yüz çevirdiler ve: "Bu peygamber değil, kendisine başkası tarafından bir kısım şeyler belletilmiş delinin biri!" dediler.

15. Biz azabı birazcık kaldıracağız; ama siz yine inkâra döneceksiniz.

16. Onlar inkâra dönünce, o büyük ve karşı konulamaz çarpışla onları amansız bir şekilde yakalayacağımız gün, onlardan kesinlikle intikamımızı almış oluruz.

اَلدُّخَانُ (duhãn), duman demektir. Bunun kâfirleri cezalandırmak için vuku bulacağı haber verilir. Bunun nasıl ve hangi duman olduğu hakkında iki önemli görüş vardır:

Birincisi; bu, inkârları ve Rasûlullah (s.a.v.)'i Medine'ye hicrete zorlamaları

sebebiyle Mekke müşriklerini kuşatan bir dumandır. Bununla alakalı olarak kaynaklarımızda şu bilgi nakledilir:

Allah Rasûlü (s.a.v.), dâvetine karşı müşriklerin direnmesi sebebiyle Allah'a yalvararak, Hz. Yûsuf'un kavmine yaptığı gibi bunlara da bir kıtlık vermesini istedi. Duası kabul edildi, kıtlık geldi, yiyecek içecek bir şey kalmadı. İnsanlar derilere ve kemiklere varıncaya kadar ne buldularsa yediler. Açlıktan öylesine zayıfladılar ki sonunda görme bozukluğuna yakalandılar, baktıklarında kendilerini kuşatmış bir duman görüyorlardı. Nihâyet Peygamberimiz (s.a.v.)'e müracaat ederek artık inandıklarını, dolayısıyla bu azabın kaldırılması için dua etmesini istediler. Efendimiz ise *"Azap kalkınca yine eski hâlinize dönersiniz"* buyurdu. Nitekim duası üzerine azap kaldırıldı, onlar da derhal eski inkârcılıklarına döndüler. Allah bu dönekliğin, inkâr ve zulümde ısrar etmenin cezasını Bedir savaşında verdi. (Buhârî, Tefsir 44/1-5)

Buna göre "duman", açlıktan dolayı gözlerde hâsıl olan bozukluk sebebiyle etrafın toz duman hâlinde görülmesidir. Veya kuraklık sebebiyle ortalığın toz duman içinde olmasıdır. Yine bu rivâyete göre "şiddetle yakalama günü" de Bedir günüdür.

İkincisi; bu duman kıyâmet alâmetlerinden olup kıyâmete yakın doğu ile batı arasını kaplayacak dumandır. Mü'minler bundan dolayı nezleli gibi olacak, kâfir ve günahkârların burunlarına girerek, onların kulaklarını delecek ve nefeslerini daraltacaktır. (Taberî, *Câmi'u'l-beyân,* XXV, 143) Bu mânaya göre ise "şiddetle yakalama günü", kıyâmet günüdür.

Sûrenin girişinde verilen mesajları daha iyi anlamak isterseniz, geçmişte yaşanan fakat hem günümüze hem de geleceğe ışık tutan şu ibretli kıssaya dikkatinizi çevirin:

وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ ﴿١٧﴾ أَنْ أَدُّوا
إِلَيَّ عِبَادَ اللّٰهِ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٨﴾ وَأَنْ لَا تَعْلُوا عَلَى اللّٰهِ
إِنِّي اٰتِيكُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿١٩﴾ وَإِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ أَنْ
تَرْجُمُونِ ﴿٢٠﴾ وَإِنْ لَمْ تُؤْمِنُوا لِي فَاعْتَزِلُونِ ﴿٢١﴾

17. Onlardan önce biz Firavun'un kavmini de sınamış, çeşitli iptilalara maruz bırakmıştık. Kendilerine çok şerefli bir peygamber olan Mûsâ geldi.

18. Onlara şöyle dedi: "Ey Firavun ve onun ileri gelenleri! Çağrıma uyun ve Allah'ın köleleştirmiş bulunduğunuz kullarını serbest bırakıp benimle gelmelerine müsaade edin. Şüphesiz ben size gönderilmiş güvenilir bir

peygamberim!”

19. “Allah’a karşı büyüklük taslamayın. Çünkü ben size, doğruluğumu ortaya çıkaracak apaçık bir mûcize de getirdim.”

20. “Beni taşa tutup öldürmek için girişebileceğiniz her teşebbüsten, benim de Rabbim sizin de Rabbiniz olan Allah’a sığınırım.”

21. “Şâyet bana inanmıyorsanız, hiç değilse yolumdan çekilin de beni kendi hâlime bırakın.”

Burada Hz. Mûsâ ve Firavun kıssasının hülâsa olarak anlatılmasının hikmeti şudur:

Rasûlullah (s.a.v.)’in karşısında müşrikler bulunduğu ve kendisine şiddetli bir düşmanlık yaptıkları gibi, Hz. Mûsâ’nın karşısında da Firavun ve kavmi vardı. Onlar da Mûsâ (a.s.)’a düşmanlık yapmışlardı. Kıssada anlatıldığı üzere peygambere karşı gelen zorbalar sonunda perişan olmuş, Allah Teâlâ peygamberini ve inananları üstün getirmiş, kâfirlerin mülk ve servetlerini mü’minlere miras bırakmıştır. Cenâb-ı Hak nasıl baskı altında ezilen İsrâiloğulları’nı Firavun’un elinden kurtarıp onun yurduna, mülküne hâkim kılmış, onları nimet ve refaha kavuşturmuş ise, şimdi baskı ve işkence altında ezilen mü’minleri de müşriklerin zulmünden kurtarıp onların yurduna hâkim kılacaktır. Nitekim Bedir savaşıyla bu süreç başlamış ve Mekke’nin fethiyle de müslümanlar müşriklerin yurduna hâkim olmuşlardır.

19. âyette Hz. Mûsâ’nın bahsettiği açık delil tek değil, Firavun’la mücâdelesi boyunca, Firavun’a ilk gelişinden, İsrâiloğulları’nın Mısır’dan çıkışına kadar gösterdiği bir mûcizeler silsilesidir. Gösterilen her mûcize yalanlandığında Allah, Hz. Mûsâ’ya ondan daha büyük bir mûcize vermiştir. (bk. Zuhruf 43/48)

Firavun ve kavminin artık inanmayacakları kesinleşip Hz. Mûsâ da, suç işlemekte aşırı giden o inkârcı kavmin elinden çektiklerini ulu dergâha arz edince helâkin ayak sesleri duyulmaya başladı:

فَدَعَا رَبَّهُ أَنَّ هٰٓؤُلَٓاءِ قَوْمٌ مُجْرِمُونَ ﴿٢٢﴾ فَأَسْرِ بِعِبَادِي لَيْلًا إِنَّكُمْ
مُتَّبَعُونَ ﴿٢٣﴾ وَاتْرُكِ الْبَحْرَ رَهْوًا ۘ إِنَّهُمْ جُنْدٌ مُغْرَقُونَ ﴿٢٤﴾ كَمْ
تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٢٥﴾ وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿٢٦﴾ وَنَعْمَةٍ
كَانُوا فِيهَا فَاكِهِينَ ﴿٢٧﴾ كَذٰلِكَ ۗ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا اٰخَرِينَ ﴿٢٨﴾
فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ ﴿٢٩﴾

22. Sonunda Mûsâ Rabbine: “Yâ Rabbi! Doğrusu bunlar suç işlemekte

aşırı giden inkârcı bir güruh! Artık onları sana havâle ediyorum Allahım!" diye yalvardı.

23. Biz de kendisine şöyle buyurduk: "Kullarımla birlikte geceleyin yola çık; çünkü Firavun ve ordusu tarafından tâkip edileceksiniz."

24. "Asanla vurup denizi ikiye ayır. Karşıya geçtikten sonra da Firavun ve askerlerinin arkanızdan gelmesi için denizde açılan yolu olduğu gibi açık bırak. Çünkü onlar suda boğulacak bir ordudur."

25. Sonunda Firavun ve kavmi Kızıl Deniz'in karanlık sularına gömüldüler. Neler bırakmadılar ki geride: Bahçeler, pınarlar ve çeşmeler...

26. Çiftlikler, ekinler, muhteşem konaklar, şerefli makam ve mevkiler...

27. Zevk u safâsını sürdükleri daha nice nimetler...

28. Zâlimlerin sonu işte böyle oldu. Biz de bütün bu nimetlere başka bir toplumu mirasçı kıldık.

29. Onlara ne gök ağladı, ne de yer. Helâk vakti gelince kendilerine süre de tanınmadı.

29. âyette yer alan "Gök ve yerin ağlaması", mecazî bir ifadedir. Onların hâline hiç kimsenin acımadığını haber verir. Bir açıklamada şöyledir: Araplar bir büyük insan vefat ettiğinde: "Onun için gök ve yer ağladı" derler, bununla, onun ölümü ile gelen musîbetin her şeyi kuşattığını söylemek isterlerdi. Halkın kullandığı bu ifade seçilerek, Firavun ve adamlarının değersizliği anlatılmıştır. Bir yoruma göre de gök ve yerden maksat, gök ve yer halkıdır. Bunlardan hiçbiri onların helâkine üzülmemişlerdir. Çünkü onlar, Allah'ın yarattıklarına karşı herhangi bir kimsenin kendileri için üzülmesini gerektirecek bir iyilik bile yapmamışlardır. Yine onlar, göktekilerin, onların yıkılmasından üzüntü duyacakları, Allah rızâsı için bir iyilik de yapmamışlardır. Allah'ın kendilerine tanıdığı fırsat boyunca, yeryüzünde fesat çıkarmışlar ve sonunda haddi aştıklarında azaba uğramış, âdeta bir çöp gibi ezilerek bir kenara atılmışlardır.

"Onlara ne gök ağladı ne de yer" ifadesi, hakikî anlamda kullanılmış da olabilir. Dolayısıyla bunların başkaları için ağlayabileceğini hatıra getirmektedir. Nitekim Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: *"Her bir mü'min için gökte iki kapı vardır. Bunların birinden onun yaptığı ameller yükselir, diğerinden de onun rızkı iner. O mü'min öldüğünde ikisi de onun arkasından ağlar."* Peygamberimiz (s.a.v.) bunu söyledikten sonra Duhãn sûresi 29. âyeti okumuştur. (Tirmizî, Tefsir 44/2)

Gelelim Firavun zulmünden kurtulan İsrâiloğulları'nın durumuna:

وَلَقَدْ نَجَّيْنَا بَنٖٓى اِسْرَٓائٖلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهٖينِۙ ﴿٣٠﴾ مِنْ فِرْعَوْنَؕ

إِنَّهُ كَانَ عَالِيًا مِنَ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣١﴾ وَلَقَدِ اخْتَرْنَاهُمْ عَلٰى عِلْمٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٣٢﴾ وَاٰتَيْنَاهُمْ مِنَ الْاٰيَاتِ مَا فِيهِ بَلٰٓؤٌا مُبِينٌ ﴿٣٣﴾

30. Böylece İsrâiloğulları'nı o alçaltıcı, onur kırıcı azaptan kurtardık:

31. Firavun'dan! Gerçekten Firavun, ululuk taslayan bir zorbaydı; Allah'ın verdiği kabiliyet ve imkânları boşa harcayıp haddi aşanlardan biriydi.

32. İsrâiloğulları'nı, bir ilme dayanarak çağdaşları olan toplumlara üstün kıldık.

33. Kendilerine, her birinde âşikâr bir imtihan bulunan mûcizeler verdik.

32. âyetteki **"bir ilme dayanarak"** kaydında iki farklı mâna düşünülebilir:

• Biz onları bilerek, katımızdaki bir bilgiye göre seçtik ve diğer toplumlara üstün kıldık.

• Biz onları, sahip oldukları bilgileri sebebiyle diğer toplumlara üstün kıldık. Bu da bilgili toplumların, buna sahip olmayan diğerlerine bir üstünlük sağlayacağını gösterir. Bilindiği gibi ilmin karşısında kaba kuvvet mağlup olur. Çünkü ilmin icat ettiği teknik, beden gücünden çok daha üstündür. Bugün bir atom bombasının veya en küçük bir nükleer silahın koca bir ordunun yapamayacağı işi gördüğünü; elinde nükleer silah bulunan kişi veya toplumların, buna sahip olmayan milyonları yenebileceğini hepimiz çok iyi bilmekteyiz.

Yeri geldikçe ifade ettiğimiz gibi İsrâiloğulları›nın âlemlere üstün tutulması devamlılık ifade etmez. Bu üstünlük sadece Hz. Mûsâ'ya tâbi oldukları ilk dönemlere aittir. Yoksa onların sonsuza kadar üstün tutuldukları anlamında değildir. Gerçeğin böyle olmadığına tarih de şâhittir.

Firavun'un izini tâkip eden müşriklere gelince:

Gökleri ve Yeri Boşuna Yaratmadık

إِنَّ هٰٓؤُلَٓاءِ لَيَقُولُونَۙ ﴿٣٤﴾ إِنْ هِيَ إِلَّا مَوْتَتُنَا الْأُولٰى وَمَا نَحْنُ بِمُنْشَرِينَ ﴿٣٥﴾ فَأْتُوا بِاٰبَٓائِنَٓا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٦﴾ أَهُمْ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍۙ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْۜ أَهْلَكْنَاهُمْۘ إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿٣٧﴾ وَمَا خَلَقْنَا السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ ﴿٣٨﴾ مَا خَلَقْنَاهُمَٓا إِلَّا بِالْحَقِّ وَلٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

34. Şimdi de müşrikler şöyle diyorlar:

35. "Bir kez öldük mü artık her şey bitmiştir; bir daha diriltilecek falan değiliz."

36. "Eğer öldükten sonra dirileceğimiz iddiasında doğru ve samimi iseniz, haydi atalarımızı diriltin de görelim."

37. Bunlar mı daha üstün ve daha güçlü yoksa Tübba' kavmi ile daha öncekiler mi? Biz onların hepsini helâk ettik; çünkü günahlara dalmış, kâfir olup çıkmışlardı.

38. Biz gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri oyun ve eğlence olsun diye yaratmadık.

39. Biz onları gerçek bir sebep ve hikmete bağlı olarak yarattık. Ne var ki insanların çoğu bunu bilmez.

Öldükten sonra dirilmeyi inkâr eden müşriklere biri tarihten, diğeri yaratılıştan olmak üzere iki delil getirilerek bunun karşı gelinmez bir gerçek olduğu bildirilir:

Birincisi; güç ve kuvvette örnek olan Tübba kavmi ve onlardan önceki Âd ve Semûd gibi kavimleri, günahları sebebiyle nasıl helâk oldularsa bu müşrikler de helâk edilecek ve dünyada ebedî kalmayacaklardır. "Tübba"; İranlıların Kisrâ'sı, Bizanslıların Kayser'i, Mısırlıların Firavun'u gibi Yemen (Himyer) hükümdarlarına verilen bir isimdir. M.Ö. 115 - M.S. 300 yılları arasında Sebe' ülkesinde hükümran olmuşlardır.

İkincisi; Allah Teâlâ gökleri, yeri ve bunlar arasında bulunan bütün varlıkları oyun ve eğlence için değil, büyük bir gâye ve eşsiz bir hikmet üzere yaratmıştır. Hakkı ikâme etmek, Allah'ın birliğini ve O'na itaatin lüzûmunu göstermek ve hakkı üstün tutmak için var etmiştir. Hakların tam olarak verilmesi ise âhirette gerçekleşecektir. (bk. Mü'minûn 23/115; Sâd 38/27)

İşte size, iyilerle kötülülerin birbirinden ayrılıp her birine haklarının tastamam ödeneceği kıyâmet gününden manzaralar:

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ مِيقَاتُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٠﴾ يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلًى عَنْ مَوْلًى شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٤١﴾ إِلَّا مَنْ رَحِمَ اللَّهُ إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٤٢﴾

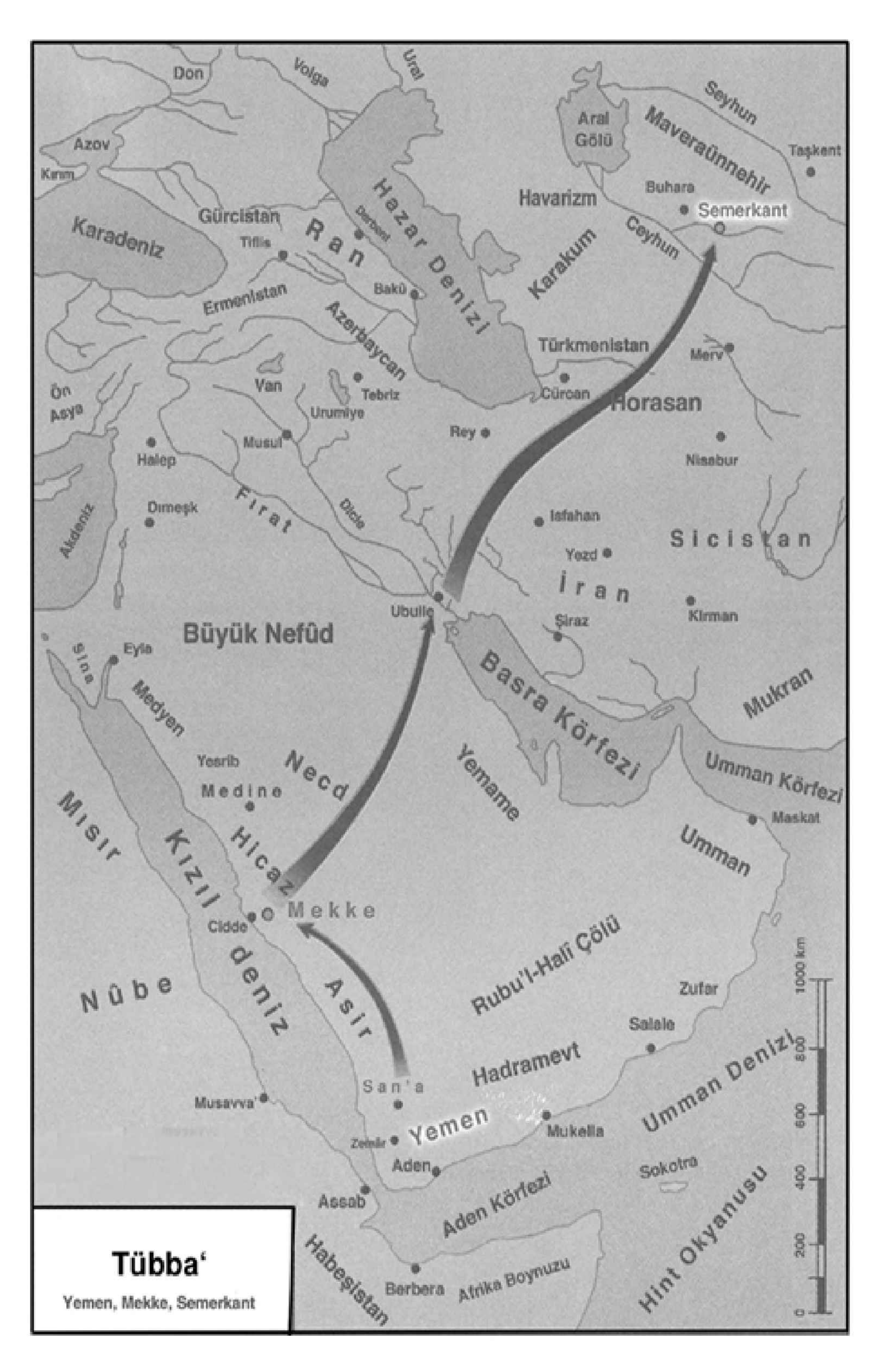
40. O hüküm ve ayrışma günü, bütün insanların bir araya geleceği belirlenmiş bir gündür.

41. O gün hiçbir dostun dostuna bir faydası olmayacak; kimseden yardım da göremeyecekler.

42. Allah'ın rahmet ettikleri müstesnâ. Şüphesiz, kudreti dâimâ üstün gelen ve merhameti sonsuz olan yalnız O'dur.

Kıyâmetin bir ismi de "Fasl günü"dür. Çünkü herkes o gün bir araya getirilecek, hesaplar görülecek; hak bâtıldan ve haklı haksızdan ayrılacaktır. Yine kişiler yakınlarından ayrılacak, hesâbın dehşetiyle onlardan uzaklaşıp kaçmaya çalışacaklardır. Neticede herkes amellerine göre gruplara ayrılacak, ya cennetin yüksek derecelerine veya cehennem çukurunun alçak derekelerine yerleştirilecektir.

Bundan sonra ilâhî mahkemenin kararı neticesinde oluşacak iki kıyâmet sahnesi sunuluyor. Önce kâfirlerin hâline dikkat çekiliyor:

Tübba'

Yemen, Mekke, Semerkant

اِنَّ شَجَرَةَ الزَّقُّومِۙ ﴿٤٣﴾ طَعَامُ الْاَثٖيمِۚ ﴿٤٤﴾ كَالْمُهْلِۚ يَغْلٖى فِى
الْبُطُونِۙ ﴿٤٥﴾ كَغَلْيِ الْحَمٖيمِ ﴿٤٦﴾ خُذُوهُ فَاعْتِلُوهُ اِلٰى سَوَٓاءِ

الْجَحِيمِ ﴿٤٧﴾ ثُمَّ صُبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ ﴿٤٨﴾ ذُقْ
اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ﴿٤٩﴾ اِنَّ هٰذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ ﴿٥٠﴾

43. Doğrusu zakkûm ağacı,

44. O günahkâr kâfirlerin yiyeceği olacaktır.

45. Eritilmiş maden gibidir; karınlarda fokurdar.

46. Kaynar suyun fokurdayışı gibi.

47. Ey zebânîler! Tutun onu, kızgın alevli cehennemin ortasına sürükleyin!"

48. "Sonra da azap olarak başından aşağı kaynar suyu dökün!"

49. Tat, bakalım; hani sen kendince güya üstündün, şerefliydin!

50. İşte hakkında şüphelenip durduğunuz gerçek buydu!

Mü'minler için hazırlanmış olup, gözleri ve gönülleri ferahlandıran saâdet manzaralarına gelince:

اِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ اَمِينٍ ﴿٥١﴾ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٥٢﴾ يَلْبَسُونَ
مِنْ سُنْدُسٍ وَاِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ ﴿٥٣﴾ كَذٰلِكَ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ
عِينٍ ﴿٥٤﴾ يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ اٰمِنِينَ ﴿٥٥﴾ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا
الْمَوْتَ اِلَّا الْمَوْتَةَ الْاُولٰى وَوَقٰيهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٥٦﴾ فَضْلًا
مِنْ رَبِّكَ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٥٧﴾

51. Beri tarafta, gönülleri Allah saygısıyla dopdolu olup O'na karşı gelmekten sakınanlar, her türlü azaptan güvenli bir yerdedir.

52. Bahçelerde ve pınar başlarındadır.

53. İnce ipekten ve parlak atlastan elbiseler giyinir, karşılıklı otururlar.

54. İşte onları böyle mükâfatlandırır, kendilerini güzel gözlü hûrilerle evlendiririz.

55. Orada güven içinde canlarının çektiği her türlü meyveden isterler.

56. Dünyadaki ilk ölüm dışında artık orada bir daha ölüm tatmazlar. Allah onları kızgın alevli cehennem azabından da koruyacaktır.

57. Bütün bunlar Rabbinin lutf u keremiyle gerçekleşecektir. En büyük başarı ve mutluluk işte budur!

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurur:

"Cennet ehline denilecek ki, «Sizler burada hiç hasta olmayacak, dâimâ sıhhatli

kalacaksınız. Ölüm de yok, ebedî ya ayacaksınız. Sıkıntı duymayacak, hep huzur içinde olacaksınız. Ya lanmayacak, hep genç kalacaksınız.»" (Müslim, Cennet 22)

Bir defasında Rasûlullah (s.a.v.):

"İ lerinizde orta yolu tutun. Bilin ki, hiçbiriniz ameli sâyesinde kurtulu a eremez" buyurunca ashâb-ı kirâm:

"- Sen de mi kurtulamazsın ey Allah'ın Rasûlü?" diye sordular. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.):

"- Evet, ben de kurtulamam.   u kadar var ki, Allah merhametiyle beni bağı larsa, o ba ka" buyurdu. (Müslim, Munafikîn 76, 78)

O yüzden:

فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾ فَارْتَقِبْ إِنَّهُمْ مُرْتَقِبُونَ ﴿٥٩﴾

58. Biz bu Kur'an'ı, insanlar üzerinde düşünüp öğüt alsınlar ve hayatlarını buna göre tanzim etsinler diye senin dilinde indirerek anlaşılmasını kolaylaştırdık.

59. Artık sen neler olacağını gözetle! Zâten onlar da senin başına bir felâket gelmesini gözetleyip durmaktadırlar.

Kur'ân-ı Kerîm, okuyup anlamamız ve hayatımızı ona göre tanzim edip düzenlememiz için kolaylaştırılmıştır. Bu özelliğiyle o yüce kitap, dillerle okunacak, kalplerle idrak edilecek, dilden dile gönülden gönüle yayılacaktır. Bu durum, Peygamber ve mü'minler için parlak bir istikbal müjdelerken, kâfirler için büyük bir tehdit ihtiva etmektedir. Onların Peygamber ve müslümanların aleyhinde bekleyip durdukları felâketler, dünya ve âhirette hep kendi başlarına gelecektir. Aslında onların bekledikleri, kendi felâketleri ve acı sonlarıdır!

Nitekim Duhãn sûresini tâkip eden Câsiye sûresinde, vukuu heyecanla gözetilen bu şeylerin genişçe izahı yapılacaktır:

45- CÂSİYE SÛRESİ

سُورَةُ الْجَاثِيَةِ

45. CÂSİYE SÛRESİ

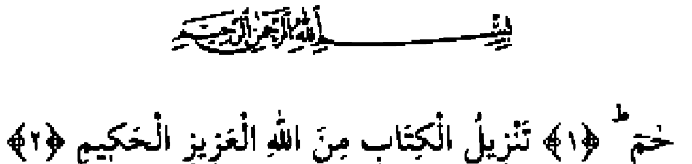
Câsiye sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 37 âyettir. İsmini, 28. âyette geçen ve kıyâmetin dehşetinden dizüstü çöken kimseleri anlatan اَلْجَاثِيَةُ (câsiye) kelimesinden alır. Sûrenin اَلدَّهْرُ (Dehr) ve اَلشَّرِيعَةُ (Şerîat) isimleri de vardır. Resmî tertîbe göre 45, nüzûl sırasına göre 65. sûredir.

Konusu

Kur'ân-ı Kerîm'i indiren ve onunla insanları kendine kulluğa dâvet eden Allah Teâlâ'nın varlığının, birliğinin, nihâyetsiz bir ilim, hikmet ve kudret sahibi oluşunun açık delilleri beyân edilir. Bu deliller üzerinde tefekkür edilip iman ve teslimiyete erişilmesi istenir. Allah kullarına karşı sonsuz lutuf sahibidir. Bu yüzdendir ki varlık âleminde ne varsa hepsini onların emrine ve hizmetine vermiştir. Buna karşılık insanlardan istediği, şükür ve kulluktur. Rasûlullah (s.a.v.)'e indirdiği İslâm şeriati ise en büyük nimet olup ona tâbi olmak, elimizde böyle mükemmel bir şeriat varken bunun kıymetini bilip başka hevâ ve heveslere uymamak icap eder. İslâm şeriatine uyup uymamanın da elbette sonuçları farklı olacak; kötülük yapanlara iyilik yapanlar gibi muâmele edilmeyecektir. Sonuç itibariyle mü'minler cennetle mükâfatlandırılırken, kâfirler, bir daha çıkmamak ve hiçbir mazeretleri dikkate alınmamak üzere cehenneme tıkılacaklardır.

İlâhî Kudret Akışları

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Hâ. Mîm.

2. Bu kitap, kudreti dâimâ üstün gelen, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olan Allah tarafından parça parça indirilmektedir.

Kur'ân-ı Kerîm Allah'ın kitabıdır. "Azîz" isminin tecellisi olarak ona karşı gelen herkes mağlup olacak ve Allah'ın azabından kaçamayacaktır. "Hakîm" isminin tecellisi olarak, o en doğru hüküm ve en güzel hikmetlerle doludur.

Kur'an söze bürünmüş kâinat, kâinat ise fiile dökülmüş Kur'an'dır. Buna göre:

إِنَّ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾ وَفِي خَلْقِكُمْ
وَمَا يَبُثُّ مِنْ دَابَّةٍ اٰيَاتٌ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٤﴾ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ
وَمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ رِزْقٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ اٰيَاتٌ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٥﴾ تِلْكَ اٰيَاتُ اللّٰهِ نَتْلُوهَا
عَلَيْكَ بِالْحَقِّ فَبِاَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ اللّٰهِ وَاٰيَاتِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾

3. Mü'minler için göklerde ve yerde Allah'ın birliğini ve kudretini gösteren nice deliller vardır.

4. Gerek sizin yaratılışınızda, gerekse Allah'ın yeryüzüne yaydığı canlılarda kesin olarak inanacak bir toplum için nice deliller vardır.

5. Gece ile gündüzün peş peşe gelmesinde, Allah'ın gökten yağmur indirip onunla yeryüzünü ölümünden sonra diriltmesinde ve rüzgârları değişik yönlerden estirmesinde de aklını kullanan bir toplum için nice deliller vardır.

6. Bu deliller gibi, Kur'an'a ait olarak indirdiğimiz bu âyetler de Allah'ın âyetleri olup, onları sana gerçeğin tâ kendisi olarak ve tarafımızdan geldiklerinde hiçbir şüphe olmayacak şekilde okuyoruz. Artık onlar, Allah'a ve O'nun âyetlerine inanmadıktan sonra başka hangi söze inanacaklar?

Kâinat ilâhî bir kitaptır. Allah Teâlâ oradaki bütün varlıkları eşsiz bir âhenk ve nizam içinde yaratmıştır. Dolayısıyla bu varlıkların hangisinin yaratılışına bakılırsa bakılsın, her biri Yüce Yaratan'ın varlığını, birliğini, sınırsız bir kudret, ilim ve hikmet sahibi olduğunu haykırmaktadır. Yalnız onların delâletlerini anlayabilmek, işaretlerini okuyabilmek ve haykırışlarını duyabilmek için iman, yakîn ve akıl şart koşulmuştur. Ancak bu mânevî melekeleri çalışır halde olanlar, bu delillerin dilinden anlayıp, onların ne muazzam bir kudretin aynaları olduğunu idrak edebileceklerdir. Bu da gösteriyor ki, mü'minler Allah'ın kâinattaki kudret nişânelerini, göklerin ve yerin yaratılışını ince ince düşünecek, bunlardaki ilâhî hikmet ve kanunları keşfedecek, ilim ve irfanda ilerleyeceklerdir.

Nasıl kâinatta tecellî eden bu fiilî deliller Allah'ın birer kevnî âyeti ise, bunların sözlü beyânı olarak inen Kur'an âyetleri de Allah'ın âyetleridir. Dünya ve âhiretin kurtuluş ve saâdeti, her iki âyet grubuna inanıp onların gerektirdiği şekilde yaşamaya bağlıdır.

Allah'ın âyetlerine inanmayanlara gelince:

وَيْلٌ لِكُلِّ اَفَّاكٍ اَث۪يمٍۙ ﴿٧﴾ يَسْمَعُ اٰيَاتِ اللّٰهِ تُتْلٰى عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ
مُسْتَكْبِرًا كَاَنْ لَمْ يَسْمَعْهَاۚ فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ اَل۪يمٍ ﴿٨﴾ وَاِذَا عَلِمَ مِنْ
اٰيَاتِنَا شَيْـٔاًۨ اتَّخَذَهَا هُزُواًۜ اُو۬لٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُه۪ينٌۜ ﴿٩﴾ مِنْ
وَرَٓائِهِمْ جَهَنَّمُۚ وَلَا يُغْن۪ي عَنْهُمْ مَا كَسَبُوا شَيْـٔاً وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِنْ
دُونِ اللّٰهِ اَوْلِيَٓاءَۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظ۪يمٌۜ ﴿١٠﴾ هٰذَا هُدًىۚ وَالَّذ۪ينَ
كَفَرُوا بِاٰيَاتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ رِجْزٍ اَل۪يمٌ ﴿١١﴾

7. Yalan ve iftirâyı meslek hâline getiren ve günaha düşkün olan herkesin vay hâline!

8. Böylesi, kendisine okunan Allah'ın âyetlerini işitir de, sonra kibrine yediremeyip büyüklük taslayarak, sanki onları hiç işitmemiş gibi, küstahça inkârında direnir. Onu gâyet acı bir azapla müjdele!

9. Âyetlerimiz hakkında bir şey öğrenecek olsa, hemen bunları küçümseyip alay konusu yapar. Bu gibiler için alçaltıcı bir azap vardır.

10. Cehennem de arkalarında, onları beklemektedir! Artık ne kazandıkları şeylerin, ne de Allah'tan başka edindikleri dostların onlara bir faydası olur. Onlar için büyük bir azap vardır.

11. Kur'an, doğru yolu gösteren bir rehberdir. Rablerinin âyetlerini inkâr edenlere gelince, onlara en şiddetlisinden can yakıcı bir azap vardır.

Allah'ın âyetleri karşısında insanlar üç gruptur:

Birincisi; iman nimetine erişip bu âyetlere teslim olanlar, onlardan gereken ders ve ibreti çıkaranlar. İkincisi; Allah'ın âyetlerini açık bir kalple dinleyip, onlar üzerinde tefekkür ettikleri halde henüz iman nimetine erişemeyen ve kalbi mutmain olmayanlar. Bu insanların kalpleri temiz olduğu için, âyetleri dinledikçe ve gördükçe, inanıp kalplerinin mutmain olması mümkündür. Üçüncüsü; önceden iman etmemeye karar vermiş, kalbi kapalı kimseler. Böyle kimselerin şu sebeplerle iman etmeyecekleri beyân edilir:

• Onlar yalancıdırlar, iftirâcıdırlar, işleri hep gerçekleri ters yüz etmek olup doğruluğa ve gerçeğe yanaşmak istemezler.

• Günaha dalmışlardır; işleri güçleri kötülükle meşgul olmaktır. Kendilerini kötü amellerinden alıkoyacak diye hiçbir yüksek ahlâki kâide kabul etmezler.

• Kibirlidirler ve kendilerini beğenmişlerdir. Her şeyi kendilerinin bildiğini zannettikleri için, Allah'ın âyetleri onlara okunduğunda üzerlerinde hiç düşünmezler. Bu yüzden âyetleri dinleyip dinlememeleri arasında bir fark yoktur.

• Allah'ın âyetleriyle alay ederler. Meselâ Kur'an'ın bir âyetini işittiklerinde, onda bir yanlış taraf ararlar ve âyeti siyâk ve sibâkından çıkararak yorumlarlar ve onu alay konusu yaparlar.

Halbuki bu inkârcı gâfiller, Allah Teâlâ'nın nasıl sonsuz merhametli bir Rab olduğunu bir tanıyabilseler, içinde bulundukları karanlık küfür bataklığından kurtulup imanın aydınlık dünyasına doğabilirler:

اَللّٰهُ الَّذ۪ي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلْكُ ف۪يهِ بِاَمْرِه۪ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ
فَضْلِه۪ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَۚ ﴿١٢﴾ وَسَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا
فِي الْاَرْضِ جَم۪يعًا مِنْهُۜ اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٣﴾

12. O Allah ki, içinde gemiler O'nun koyduğu kanunlara göre akıp gitsin ve siz de O'nun lutfundan nasibinizi arayasınız diye denizleri sizin hizmetinize verdi. Umulur ki şükredersiniz.

13. Ayrıca O, göklerde ve yerde ne varsa hepsini kendi tarafından bir lutuf olarak sizin hizmetinize verdi. Bütün bunlarda düşünen bir toplum için elbette nice dersler ve ibretler vardır.

İslâm'ın öğrettiği böyle mükemmel bir tevhid inancına kavuşanlar, şüphesiz bundan mahrum olanlara acımalı ve hidâyetleri için yardımcı olmaya

çalışmalıdırlar. Bu sebeple:

قُلْ لِلَّذِينَ اٰمَنُوا يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ اَيَّامَ اللّٰهِ لِيَجْزِيَ قَوْمًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهٖۚ وَمَنْ اَسَاءَ فَعَلَيْهَاۘ ثُمَّ اِلٰى رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴿١٥﴾

14. İman edenlere söyle, Allah'ın hesâba çekip ceza vereceği günlerin gelip çatacağını beklemeyenleri bağışlasınlar; sözlerine ve davranışlarına aldırış etmesinler. Çünkü neticede Allah, her topluma kazandıklarının karşılığını verecektir.

15. Kim güzel ve makbul bir iş yaparsa, faydası kendinedir. Kim de kötülük yaparsa, zararı kendinedir. Sonunda hepiniz Rabbinizin huzuruna döndürüleceksiniz.

Husûsiyle Mekke döneminde müslümanlar müşriklerden çok eziyet görüyorlardı. Hakarete uğruyorlardı. Dille, elle sataşmalar ve çeşitli işkenceler söz konusuydu. Zaman zaman sahâbe-i kirâmın fiilî olarak bunlara mukâbele etme teşebbüsleri oluyor ve Efendimiz (s.a.v.)'den müsaade talepleri gündeme geliyordu. Dönemin şartları da dikkate alınarak mü'minlerden, esas kulluk vazîfelerine yönelmeleri, sâlih amellerle meşgul olmaları istenmekte; böyle önemsiz şeylerle uğraşarak enerjilerini boşa harcamamaları tavsiye olunmaktadır. Ayrıca onların ufak tefek sataşmalarını bağışlamak, kalplerinin yumuşamasını sağlamak, böylece belki hidâyetlerine bir kapı aralamak, hem mü'minin şerefini yüceltecek, hem de o hidâyet mahrumu insanların kurtuluşuna vesile olabilecektir.

Nitekim İsrâiloğulları'nın hâli, bu konuda ibret alınacak ne güzel misâldir:

Sana da Bir Şeriat Verdik

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا بَن۪ٓي اِسْرَٓائ۪يلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ
الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَم۪ينَۚ ﴿١٦﴾ وَاٰتَيْنَاهُمْ بَيِّنَاتٍ مِنَ
الْاَمْرِۚ فَمَا اخْتَلَفُٓوا اِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَٓاءَهُمُ الْعِلْمُۙ بَغْياً بَيْنَهُمْۜ اِنَّ
رَبَّكَ يَقْض۪ي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ف۪يمَا كَانُوا ف۪يهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٧﴾

16. Biz İsrâiloğulları'na kitap, hüküm ve peygamberlik verdik; onları temiz ve hoş nimetlerle rızıklandırdık ve kendilerini o zamanki diğer topluluklara üstün kıldık.

17. Onlara ayrıca din konusunda apaçık deliller verdik. Ne var ki onlar, kendilerine ilim geldikten sonra, sırf aralarındaki kıskançlık ve ihtiras yüzünden ayrılığa düştüler. Şüphesiz Rabbin, ayrılığa düştükleri şeyler hakkında kıyâmet günü aralarında hüküm verecektir.

İsrâiloğulları'na verilen "kitap", Tevrat'tır. "Nübüvvet", peygamberliktir. Nitekim onlardan pek çok peygamber gelmiştir. "Hüküm" ise, kitabın bilgisi, idrak ve ferâset; kitaba göre davranmanın hikmeti; muâmelâtta muhakeme kabiliyeti gibi mânalara gelir. Bunda yargı ve yönetim gücü anlamı da vardır. Allah Teâlâ o dönemde kendi dinine hizmet için İsrâiloğulları'nı seçmiş ve hakkı tebliğ için onları vazîfelendirmiştir. Üstünlükleri bu vazîfeye liyâkatlerine ve bunu îfâ etmelerine göredir. Nitekim kendilerine ilim geldikten sonra, sırf aralarındaki haset, ihtiras, çekememezlik ve düşmanlık sebebiyle anlaşmazlığa düşünce, bu din emânetini taşıyamaz hâle gelmişlerdir. Dolayısıyla kendilerine emânet edilen "üstünlük"lerini de kaybetmişlerdir.

Durum böyle olunca:

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلٰى شَر۪يعَةٍ مِنَ الْاَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَٓاءَ الَّذ۪ينَ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨﴾ اِنَّهُمْ لَنْ يُغْنُوا عَنْكَ مِنَ اللّٰهِ شَيْـٔاًۜ وَاِنَّ الظَّالِم۪ينَ
بَعْضُهُمْ اَوْلِيَٓاءُ بَعْضٍۚ وَاللّٰهُ وَلِيُّ الْمُتَّق۪ينَ ﴿١٩﴾ هٰذَا بَصَٓائِرُ لِلنَّاسِ
وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٢٠﴾

18. Rasûlüm! Şimdi de seni, bütün peygamberlerin insanlığa tebliğ ettikleri bu dinde yeni bir şeriat, mükemmel bir hukuk düzeni ile

görevlendirdik. Öyleyse sen de ona uy; gerçeği bilmeyenlerin istek ve arzularına uyma!

19. Çünkü onlar, seni Allah'ın azabından hiçbir şekilde kurtaramazlar. Doğrusu zâlimler birbirinin dostudur. Allah ise, gönülleri kendi saygısıyla dopdolu olup emirlerine karşı gelmekten sakınanların dostu ve yardımcısıdır.

20. Bu Kur'an, insanlara her bakımdan doğru yolları gösterecek delillerden ibarettir. Kesin olarak inanacak bir toplum için de o, bir doğru yol rehberi ve büyük bir rahmet kaynağıdır.

İsrâiloğulları din emânetini taşıyamaz hâle gelince, Cenâb-ı Hak bu din ve şeriat emânetini, kıyâmete kadar tüm insanlığın derdine çâre olacak şekilde, en son ve en mükemmel tarzda Hz. Muhammed (s.a.v.)'e vermiştir. Bu emânet, tüm kâideleri Kur'an ve sünnet tarafından açıkça belirlenen İslâm dinidir; İslâm şeriatidir. Allah Teâlâ hem peygamberden, hem de onun dâvetine icâbet edenlerden bu dine tâbi olmalarını istemektedir.

Buna rağmen:

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ ۚ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٢١﴾
وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا
كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

21. Yoksa kötülükleri işleyip duranlar, kendilerini iman edip sâlih ameller yapanlarla bir tutacağımızı mı sanıyorlar? Hayatları, ölümleri ve ölümden sonraki durumları aynı olacak, öyle mi? Ne kötü hüküm veriyorlar!

22. Oysa Allah gökleri ve yeri belli bir sebep, hikmet ve gerçek bir maksatla yaratmıştır. Bunun içindir ki herkes ne kazandıysa onun karşılığını görecek ve kimseye en küçük bir haksızlık yapılmayacaktır.

Mü'minler, mü'min olarak yaşar, mü'min olarak ölürler. Onların dostu ve yardımcısı Allah'tır. Onlar mutludurlar. Melekler canlarını alırken onları selâmlarlar, ruhlarını cennete götürürler. Kâfirler dünyada zengin de olsalar vicdânen huzursuzdurlar. Ölürken melekler tarafından dövülürler, azarlanırlar. Ruhları cehenneme gider. Onlar ne dünyada ne de âhirette mü'minler gibi olamazlar. Yahut kâfirler dünyada mü'minlere eşit, hatta onlardan zengin ve müreffeh olabilirler. Fakat bu sadece dünyaya mahsustur. Âhirette asla

mü'minler gibi olamazlar. İlâhî hak ve adâlet buna müsaade etmez. Zâten göklerin ve yerin yaratılmasının asıl hikmeti de haklıya hakkını tam olarak vermek, haksızı da müstahak olduğu şekilde cezalandırmaktır. Cenâb-ı Hakk'ın koyduğu nizamda, dünya ve âhiret dengesini birlikte hesâba kattığımızda en küçük bir haksızlığa yer yoktur.

Esâsen Allah'ın emrini bir kenara bırakıp, kelimenin tam anlamıyla nefsinin arzularına uyan kimseler nefislerini putlaştırmakta olup bunun bedelini ağır ödeyeceklerdir:

اَفَرَاَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ اِلٰهَهُ هَوٰيهُ وَاَضَلَّهُ اللّٰهُ عَلٰى عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلٰى سَمْعِهٖ وَقَلْبِهٖ وَجَعَلَ عَلٰى بَصَرِهٖ غِشَاوَةًۜ فَمَنْ يَهْد۪يهِ مِنْ بَعْدِ اللّٰهِۜ اَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٣﴾

23. Nefsinin kötü arzularını kendine ilâh edinen kimseyi gördün mü? Allah onu bir bilgiye göre saptırmış, kulağını ve kalbini mühürlemiş, gözlerine de perde çekmiştir. Allah'tan sonra artık onu kim doğru yola getirebilir? Hiç düşünüp ibret almaz mısınız?

"Nefsinin kötü arzularını ilâh edinmek" (Câsiye 45/23), bir kimsenin, nefsinin her istediğini yapması ve yaptığı işin Allah katında haram mı, helâl mi olduğunu dikkate almadan davranmasıdır. Böyle bir insan, Allah emretmiş bile olsa, eğer nefsi istemiyorsa o işi yapmaz. Yine bir kimse nefsine itaat ettiği gibi, şâyet başkalarına da itaat ediyorsa, o kimseleri de ilâh edinmiş olur. Çünkü Allah'ın emirlerini, haram ve helâllerini dikkate almadan başkalarına olan bu kayıtsız şartsız teslimiyeti, onun bu kimseleri ilâh edindiğinin fiilî ispatıdır. Bu ise apaçık şirktir.

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurur:

"*Akıllı ki i nefsini hesâba çeken ve ölümden sonrası için amel eden kimsedir. Günahkâr ki i ise nefsini hevasının pe ine takan ve Allah'tan olmadık eyleri temenni eden kimsedir.*" (Tirmizî, Kıyâmet 25)

Nefsânî arzuların kulu kölesi olma konusunda Ebü'l-Abbâs el-Mürsî'nin anlattığı şu kıssa pek ibretlidir:

"Padişahlardan biri, bir irfân sahibi zâta gider ve:

«- Benden bir şey iste» der. İrfân sahibi zât ona şöyle der:

«- Sen bana böyle diyorsun ama, benim iki kölem var. Ben onların sahibi oldum. Ama o iki köle de sana sahip oldu. Ben onları kahrım altına aldım, perişan ettim. Halbuki onlar da seni perişan etti. İşte bu iki kölenin biri şehvet, diğeri hırstır. Bu durumda sen, benim kölelerimin kölesisin. Senden nasıl istekte bulunabilim ki?" (Şârânî, *Velîler Ansiklopedisi,* II, 823)

Şimdi, nefis putunun kulu kölesi olup gözünü, kulağını ve kalbini iman güneşinin ışıklarına kapatan kâfirlerin bir nakarat hâlinde devam edegelen inkâr sözlerine yer verilerek buyruluyor ki:

وَقَالُوا مَا هِيَ اِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا اِلَّا
الدَّهْرُۚ وَمَا لَهُمْ بِذٰلِكَ مِنْ عِلْمٍۚ اِنْ هُمْ اِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٢٤﴾ وَاِذَا تُتْلٰى
عَلَيْهِمْ اٰيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ مَا كَانَ حُجَّتَهُمْ اِلَّا اَنْ قَالُوا ائْتُوا بِاٰبَائِنَا اِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾ قُلِ اللّٰهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ اِلٰى يَوْمِ
الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾

24. Müşrikler dediler ki: "Hayat, sadece yaşadığımız şu dünya hayatıdır. Yaşarız ve ölürüz. Bizi helâk eden de yalnız zamandır." Oysa onların bu hususta hiçbir bilgileri yoktur; sadece tahminde bulunuyorlar.

25. Kendilerine apaçık âyetlerimiz okunduğu zaman: "Eğer bu iddianızda doğru ve samimi iseniz, haydi atalarımızı diriltin de görelim!" demekten başka ileri sürebilecekleri hiçbir delilleri yoktur.

26. De ki: "Allah size hayat veriyor, sonra sizi öldürecek, sonra da geleceğinde asla şüphe olmayan kıyâmet günü sizi bir araya toplayacaktır. Fakat insanların çoğu bunu bilmez."

Gerçekten de âhireti inkâr etmenin sebebi, aslında cehâlet ve akıl noksanlığıdır. Çünkü akla aykırı olan, âhiretin olması değil olmamasıdır. Zira âhiretin olmadığı düşünüldüğünde, yaratılışın ve varlığın bir mânası kalmaz.

Evet, göklerin ve yerin mutlak sahibi olan Allah kıyâmeti koparacak ve âhiret hayatını var edecektir. Ama:

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يَوْمَئِذٍ يَخْسَرُ
الْمُبْطِلُونَ ﴿٢٧﴾ وَتَرٰى كُلَّ اُمَّةٍ جَاثِيَةًۜ كُلُّ اُمَّةٍ تُدْعٰى اِلٰى كِتَابِهَاۜ
اَلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾ هٰذَا كِتَابُنَا يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ
بِالْحَقِّۜ اِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٩﴾

27. Göklerin ve yerin mutlak mülkiyeti ve hâkimiyeti Allah'a aittir. Kıyâmetin koptuğu gün, evet o gün, şimdi bâtıl dâvalar peşinde koşan ve gerçeği iptale çalışanlar en büyük ziyâna uğrayacaklardır.

28. O gün bütün ümmetleri zillet içinde diz çökmüş olarak görürsün. Her

ümmet kendi hesap defterinin başına çağrılır. O gün, ancak yaptıklarınızın karşılığını göreceksiniz.

29. Onlara: "İşte, sizinle ilgili her şeyi dosdoğru anlatacak olan kayıt defterimiz! Doğrusu biz, yaptığınız her şeyi bir bir kaydediyorduk" denilecek.

29. âyette bahsedilen "kaydetme" ile kağıt üzerine kalemle yazmak anlamı kastedilmez. Çünkü insanların davranışlarını kaydetmek için çeşitli metotlar kullanılabilir. Günümüzde bile insanın davranışlarının kaydedilmesinde değişik metotlar geliştirilmiştir. Buna rağmen daha farklı metotların icat edilmesi de mümkündür. Dolayısıyla Allah Teâlâ insanların gizli veya açık davranışlarını, söz ve amellerini, istek, arzu ve düşüncelerini ilim ve hikmetine uygun tarzda kaydetmekte, kaydettirmektedir.

Hesap defterindeki kayıtlara göre:

فَاَمَّا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ ف۪ي رَحْمَتِه۪ؕ
ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُب۪ينُ ﴿٣٠﴾ وَاَمَّا الَّذ۪ينَ كَفَرُواۗ اَفَلَمْ تَكُنْ اٰيَات۪ي
تُتْلٰى عَلَيْكُمْ فَاسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنْتُمْ قَوْمًا مُجْرِم۪ينَ ﴿٣١﴾ وَاِذَا ق۪يلَ اِنَّ
وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ ف۪يهَا قُلْتُمْ مَا نَدْر۪ي مَا السَّاعَةُۙ اِنْ
نَظُنُّ اِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُسْتَيْقِن۪ينَ ﴿٣٢﴾ وَبَدَا لَهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا عَمِلُوا
وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِه۪ يَسْتَهْزِؤُ۫نَ ﴿٣٣﴾ وَق۪يلَ الْيَوْمَ نَنْسٰيكُمْ كَمَا
نَس۪يتُمْ لِقَٓاءَ يَوْمِكُمْ هٰذَا وَمَأْوٰيكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَاصِر۪ينَ ﴿٣٤﴾
ذٰلِكُمْ بِاَنَّكُمُ اتَّخَذْتُمْ اٰيَاتِ اللّٰهِ هُزُوًا وَغَرَّتْكُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَاۚ فَالْيَوْمَ
لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٣٥﴾

30. İman edip sâlih ameller yapanları, Rableri rahmeti içine alır. İşte apaçık kurtuluş ve başarı budur!

31. İnkâr edenlere gelince, onlara şöyle denilir: "Âyetlerim size tebliğ edilmemiş miydi? Oysa siz onlara karşı büyüklük tasladınız ve günaha saplanan inkârcı bir güruh olup çıktınız."

32. "Allah'ın va'di gerçektir ve kıyâmetin kopacağında hiçbir şüphe yoktur" dendiği zaman siz: "Kıyâmet bizim için hiçbir mâna ifade etmiyor. Onu ancak bir tahminden ibaret sanıyoruz. Onun hakkında kesin bir inanç ve bilgiye de sahip değiliz" diye karşılık vermiştiniz.

33. Derken, yaptıkları ne kadar kötü iş varsa karşılarına çıkacak ve alay edip durdukları cehennem kendilerini her yönden kuşatıverecektir.

34. Onlara şöyle denilecek: “Siz bu gününüzle karşılaşmayı nasıl unuttuysanız, biz de bugün sizi azapta öylece unutacağız. Kalacağınız yer ateştir; hiçbir yardımcınız da yoktur.”

35. “Çünkü siz Allah’ın âyetlerini alaya almış, dünya hayatı da sizi aldatmıştı.” Bugün artık ne oradan çıkarılırlar, ne de mazeretleri kabul edilip dünyaya geri gönderilirler.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’in haber verdiğine göre kıyâmet gününde Allah Teâlâ bazı kullarına: *“Benim sana iyiliklerim dokunmadı mı? Seni önemli yerlere getirmedim mi? Seni ev bark sahibi yapmadım mı? unları unları senin emrine vermedim mi? Seni ba a geçirmedim mi?” diye soracak. O da: “Evet yâ Rabbi bütün bunları bana verdin” diyecek. Allah Teâlâ: “Peki, benim bu huzuruma geleceğini hiç dü ünmedin mi?” diye sorunca o kul: “Hayır, dü ünmedim” diyecek. İ te Cenâb-ı Hak da ona: “Sen beni nasıl unuttunsa, imdi de ben seni unutuyorum”* buyuracak. (Müslim, Zühd 16)

Netice olarak:

فَلِلّٰهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَرَبِّ الْاَرْضِ رَبِّ الْعَالَمٖينَ ﴿٣٦﴾

وَلَهُ الْكِبْرِيَٓاءُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۖ وَهُوَ الْعَزٖيزُ الْحَكٖيمُ ﴿٣٧﴾

36. Her türlü övgü ve yüceltmeler, göklerin Rabbi, yerin Rabbi ve âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur.

37. Göklerdeki ve yerdeki mutlak ululuk ve büyüklük yalnızca O’na aittir. O, kudreti dâimâ üstün gelen, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olandır.

Sûre ağırlıklı olarak Allah Teâlâ’nın kudret ve azamet delillerinden bahsettiği için sonunda bu hususu hülâsa etmekte ve her türlü hamdin, övgünün, tüm varlığın gerçek sahibi Allah’a ait olduğunu bildirmektedir. Göklerdeki ve yerdeki “kibriyâ” da yalnız Allah’ındır. “Kibriyâ”, azamet, ululuk, büyüklük, celâl, bâkî oluş, egemenlik, kudret ve kemâl anlamlarına gelir. Kudsî hadiste Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Yücelik ve kudret benim elbisem, büyüklük de benim kıyafetim sayılır. Bunlardan biri kendisinde de varmı gibi davranan olursa, onun cezasını veriririm.” (Müslim, Birr 136; Ebû Dâvûd, Libâs 25)

Kur’ân-ı Kerîm’in Allah Teâlâ’nın inanılıp kulak verilecek ve gereğince amel edilecek değişmez âyetlerinden müteşekkil bir ilâhî kelâm oluşundan bahsedip Cenâb-ı Hakk’ın yücelik ve büyüklüğü ile sona eren Câsiye sûresinden sonra yine

aynı konuyla söze başlayan Ahkãf sûresi geliyor:

46- AHKÂF SÛRESİ

سُورَةُ الْاَحْقَافِ

46. AHKÂF SÛRESİ

Ahkãf sûresi Mekke’de nâzil olmuştur. 35 âyettir. İsmini 21. âyetinde geçen ve “kum tepeleri” mânasına gelen اَلْأَحْقَافُ (ahkãf) kelimesinden alır. Mushaf tertîbine göre 46, iniş sırasına göre 66. sûredir.

Konusu

Kur’ân-ı Kerîm’in ilâhî kelâm ve Hz. Muhammed (s.a.v.)’in hak peygamber olduğunu bildirir. Bunlara inanıp istikâmet üzere yaşayanlar cennetle mükâfatlandırılacaklardır. Bunlara karşı gelenler ise, Hz. Hûd’a inanmayan Âd kavmi misâlinde olduğu gibi, dünyada helâk edilecekler, âhirette ise ebedî azaba uğrayacaklardır. Allah’a yaklaşmak üzere taptıkları putlar onlara hiçbir fayda sağlamayacaktır. Bu arada söz âile hayatına intikal ettirilerek ana babasına itaatkâr çocuklar övülürken, ana babasına isyân eden çocuklar zemmedilir. Sûrenin sonunda Kur’ân-ı Kerîm’i dinleyip hidâyete eren bazı cinlerin kendi kavimlerini uyarmaya gittikleri bildirilerek, inanmamakta ısrar eden insan kâfirlerine ibret dersi verilir. Her şeyin yaratıcısı Allah tek ilâhtır ve ölümden sonra insanları diriltecektir. Bunun için de sabır ve sebâtla O’nun dînini yaşamak, yaşatmak ve tebliğe devam etmek gerekmektedir.

Bana Bir Kitap Getirin

حٰمٓ ﴿١﴾ تَنْزٖيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللّٰهِ الْعَزٖيزِ الْحَكٖيمِ ﴿٢﴾ مَا خَلَقْنَا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا اِلَّا بِالْحَقِّ وَاَجَلٍ مُسَمًّى وَالَّذٖينَ كَفَرُوا عَمَّا اُنْذِرُوا مُعْرِضُونَ ﴿٣﴾

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Hâ. Mîm.

2. Bu kitap, kudreti dâimâ üstün gelen, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olan Allah tarafından parça parça indirilmektedir.

3. Biz gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri gerçek bir maksat ve hikmetle, bir de belirli bir süre için yarattık. Ne var ki kâfirler, uyarıldıkları kıyâmet ve âhiret gerçeğinden ısrarla yüz çeviriyorlar.

Kâinat bir dersâne, insanlar o dersânenin talebeleri, onların imtihana tâbi tutulacakları kitap da Kur'ân-ı Kerîm'dir. Bu sebepledir ki hem kâinat ve insanın yaratılması, hem de bir hidâyet rehberi olarak Kur'ân-ı Kerîm'in indirilmesi, pek çok ilâhî maksat ve hikmete bağlıdır. Bu kâinat nizamı, haklıyla haksızın, iyiyle kötünün, zâlimle mazlûmun bütün amellerinin kaydedilip neticede hesâbının görülmesi için kurulmuştur. Bu muazzam kâinat çarkı bunun için dönmektedir. Ancak bu çarkın dönmesi dâimî ve ebedî değildir. Bunun da insan ömrü gibi belirli bir süresi vardır. Eceli gelen insanlar ölüp diğer tarafa intikal ettikleri gibi, en sonunda bu nizam muhakkak altüst olacaktır. Allah'ın adâletinin tam olarak tahakkuku için de belirli bir zaman kararlaştırılmıştır ve zamanı geldiğinde mutlaka vuku bulacaktır.

Bu sebeple:

قُلْ اَرَاَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَرُونٖى مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْاَرْضِ اَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِى السَّمٰوَاتِ اِيتُونٖى بِكِتَابٍ مِنْ قَبْلِ هٰذَا اَوْ اَثَارَةٍ مِنْ عِلْمٍ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقٖينَ ﴿٤﴾

4. Rasûlüm! De ki: "Allah'ı bırakıp da yalvardığınız putlarınıza bir baksanıza! Bana gösterin bakalım, onlar yerde hangi şeyi yaratmışlar? Yoksa onların göklerde Allah ile bir ortaklığı mı var? Eğer doğru

söylüyorsanız, bana Kur’an’dan önce indirilmiş bir kitap, yahut hiç değilse bir bilgi kalıntısı varsa getirin de görelim!”

Müşriklerden, iddia ettikleri gibi Allah’tan başka tapılmaya değer varlıkların olduğuna dâir biri aklî, diğeri naklî olmak üzere iki tür delil talep edilir. Aklî delil şudur: Bir varlığın ibâdete lâyık bir ilâh olabilmesi için yaratıcı olması veya yaratmaya bilfiil ortak olması gerekir. Yeryüzüne ve gökyüzüne bakalım, acaba müşriklerin taptıkları o putlar burada hangi şeyi yaratmışlardır? Böyle bir şey görmek ve göstermek mümkün değildir. Naklî delil de şudur: Allah tarafından gönderilen kitaplar ve önceki peygamberlerin öğretilerinden kalan bilgi kalıntılarıdır. Bunlarda da şirke cevaz veren, olabilirliğini söyleyen en küçük bir bilgi, işaret, iz, hatta ima bile yoktur. İlâhî kitaplar ve nebevî mesajlar bir yana, diğer ilmî kitap veya araştırmalardan hiçbiri, Allah’tan başka bir yaratıcı ve rızık verici bulunduğuna delâlet etmez.

Aklî ve naklî olarak hakikat kesinlikle böyle olduğuna göre:

وَمَنْ اَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُٓ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَٓائِهِمْ غَافِلُونَ ﴿٥﴾ وَاِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ اَعْدَٓاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ﴿٦﴾

5. Öyleyse, Allah’ı bırakıp da kıyâmete kadar duasına karşılık veremeyecek kimselere yalvarıp yakarandan daha sapık ve şaşkın kim olabilir? Çünkü, o yalvarıp yakardıkları şeylerin, bunların duasından haberi bile yoktur.

6. İnsanlar mahşerde toplandıkları zaman, o yalvardıkları şeyler müşriklere düşman kesilecek ve onların kendilerine tapınmalarını şiddetle reddedeceklerdir.

Hal böyleyken:

وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَٓاءَهُمْ هٰذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٧﴾ اَمْ يَقُولُونَ افْتَرٰيهُ قُلْ اِنِ افْتَرَيْتُهُ فَلَا تَمْلِكُونَ لِي مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔا هُوَ اَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ كَفٰى بِهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٨﴾

7. Onlara âyetlerimiz açık açık okunduğunda içlerinden inkâra saplananlar, kendilerine ulaşan Kur’an hakkında: “Bu düpedüz bir büyü!”

dediler.

8. Yoksa: "Onu kendisi uyduruyor!" mu diyorlar? Rasûlüm! De ki: "Eğer ben onu uydurmuşsam, sizin gücünüz beni Allah'ın azabından kurtarmaya asla yetmez. Kaldı ki O, sizin Kur'an hakkında yaptığınız taşkınlıkları, onun etrafında kopardığınız yaygaraları da çok iyi bilmektedir. Benimle sizin aranızda şâhit olarak O yeter. O, çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir."

Müşrikler, Allah Teâlâ'nın bir insanı peygamber yapmayacağını, yapacaksa bunun mutlaka melek olması gerektiğini iddia ediyorlardı. Bu sebeple Rasûlullah (s.a.v.)'in onlara şöyle söylemesi emredilmektedir:

قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ وَمَا اَدْرٖى مَا يُفْعَلُ بٖى وَلَا بِكُمْ ۜ اِنْ اَتَّبِعُ اِلَّا مَا يُوحٰى اِلَيَّ وَمَا اَنَا اِلَّا نَذٖيرٌ مُبٖينٌ ﴿٩﴾

9. De ki: "Peygamber olarak gönderilen ilk kişi ben değilim. Bana veya size ne yapılacağını da bilemem. Ben, sadece bana vahyolunana uyarım; çünkü ben ancak apaçık bir uyarıcıyım."

Peygamberler, temel husûsîyetler bakımından birbirine benzerler. Peygamberler de dâhil Allah'tan başka hiçbir varlık gaybı yani duyuların kapsama alanına girmeyen varlık ve olayları bilmez. Allah'ın bildirdikleri ise gayb kapsamının dışında kalır. Gelecekte olacaklar da gayba dâhildir. Nitekim Peygamberimiz (s.a.v.) bunu bilmediğini açıkça ifade etmektedir. (bk. Buhârî, Cenaiz 3) Peygamberlerin asıl bilgi kaynakları vahiydir. Onlar da, diğer insanlar gibi vahye tâbi olmak, ona uygun davranmak mecburiyetindedirler. Peygamberlerin, Allah'tan aldıkları tâlimatlar istikâmetinde insanları uyarma, dünyada yaptıklarının âhirette nasıl karşılık bulacağını bildirme vazîfeleri vardır.

Gelen âyetlerde de Kur'ân-ı Kerîm'in Allah tarafından lutfedilen gerçek bir ilâhî kelâm olduğu hususunda iknâ edici deliller serdedilerek, inkârcıların akıllarını kullanıp gerçeği kavramaları istenir:

قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ وَكَفَرْتُمْ بِهٖ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنٖى اِسْرَٓائٖيلَ عَلٰى مِثْلِهٖ فَاٰمَنَ وَاسْتَكْبَرْتُمْ ۜ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الظَّالِمٖينَ ﴿١٠﴾ وَقَالَ الَّذٖينَ كَفَرُوا لِلَّذٖينَ اٰمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَقُونَٓا اِلَيْهِ ۜ وَاِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهٖ فَسَيَقُولُونَ هٰذَٓا اِفْكٌ قَدٖيمٌ ﴿١١﴾

وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسٰى إِمَامًا وَرَحْمَةً ۜ وَهٰذَا كِتَابٌ مُصَدِّقٌ لِسَانًا عَرَبِيًّا لِيُنْذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا ۗ وَبُشْرٰى لِلْمُحْسِنِينَ ﴿١٢﴾

10. De ki: "Bir düşünsenize, Kur'an gerçekten Allah katından gönderilmiş olup siz onu inkâr etmişseniz, üstelik İsrâiloğulları'ndan bir şâhit de bu kitabın haber verdiği gerçeklerin aynısını Tevrat'ta görüp Kur'an'a iman ettiği halde siz kibirlenip ondan yüz çevirmişseniz, sizden daha zâlim kim olabilir? Hiç şüphesiz Allah, öyle zâlim bir toplumu doğru yola erdirmez!"

11. Küfre saplananlar, bir de mü'minler hakkında şöyle diyorlar: "Eğer Kur'an iyi ve faydalı bir şey olsaydı, şu ayak takımı kimseler ona inanmakta bizi geçemezlerdi." Böyle söyleyenler, Kur'an'la doğru yolu bulamadıkları için, artık: "Zâten bu, eski, modası geçmiş bir yalan!" diyeceklerdir.

12. Oysa Kur'an'dan önce de bir rehber ve rahmet olarak Mûsâ'nın kitabı vardı. Kur'an ise, zulmedenleri uyarmak ve iyi ve makbul işler yapanları müjdelemek üzere Arap diliyle indirilmiş, kendisinden öncekileri doğrulayan bir kitaptır.

Âyetlerde işaret edilen delilleri şöyle izâh etmek mümkündür:

Birincisi; madem insanların en doğru sözlüsü olan Peygamber, Allah'tan böyle bir kitap getirdiğini söylüyor, ona da bir kısım insanlar inandığına göre, bunu hemen reddetme yerine bunda bir doğruluk payının olduğunu düşünmek daha akıllıca bir davranıştır.

İkincisi; komşuları olan ve ticâri münasebetler vesilesiyle devamlı görüştükleri İsrâiloğulları, peygamberin ve kitabın ne olduğunu gâyet iyi bilmektedirler. Ellerinde Tevrat bulunmaktadır. Bunlar içinde, Tevrat'tan öğrendiği bilgilerden hareketle Hz. Muhammed (s.a.v.)'in gerçek peygamber ve Kur'ân-ı Kerîm'in de hak kitap olduğunu anlayan ve bunlara iman eden kimseler vardır.

Üçüncüsü, müşriklerin, servet ve saltanatlarına güvendiklerinden Allah'tan gelecek her iyi ve güzel şeyin öncelikle kendilerine gelmesi gerektiği yönünde bir zanları vardı. Kendilerini hakikatin tek ölçüsü sanıyorlardı. En çok değer verdikleri şey maddî imkânlar, dünya malı mülkü idi. Onlara göre müslümanlar, akılları fazla çalışmayan, fakir, gariban, ezilmeye mahkum, safdil kimselerdi. Böyle olduğu için, kendilerinin farkına varmadıkları mühim, kıymetli, değerli hiçbir şeyi, mü'minlerin kendilerinden önce bulabileceklerini imkânsız görüyorlardı. Halbuki bu son derece yanlış bir yaklaşımdır.

Dördüncüsü; yine Mekke müşriklerine, sürekli teşrîk-i mesâi hâlinde oldukları yahudilerin ellerinde bulunan Tevrat'ı ölçü olarak almaları tavsiye edilir. Nitekim Hz. Mûsâ ve Tevrat ile Hz. Muhammed (s.a.v.) ve Kur'an arasında çok mühim benzerlikler vardır. İkisi de insanlığa rehber ve rahmet olarak gelmişlerdir. İkisi de zâlimleri uyarmakta, imanla birlikte iyilik ve ihsân sahiplerini müjdelemektedirler.

Bütün ilâhî kitapların ve onların nihâî sözcüsü konumundaki Kur'an'ın bize ulaştırdığı gerçek şudur ki:

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللّٰهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ
يَحْزَنُونَۚ ﴿١٣﴾ أُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَاۚ جَزَٓاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

13. "Rabbimiz Allah'tır!" deyip sonra da özde ve sözde dosdoğru olarak inanç, amel ve ahlâkta sapmadan doğru yolu tâkip edenler var ya, onlara hiçbir korku yoktur ve onlar asla üzülmeyeceklerdir.

14. Onlar cennetin yârân ve yoldaşlarıdır; yaptıklarının bir mükâfatı olarak orada ebedî kalacaklardır.

Dinin iki temeli vardır; biri iman, diğeri de ameldir. "Rabbimiz Allah'tır" sözü, iman kısmını, "istikâmet üzere olmak" da amel kısmını teşkil eder. Zâten "istikâmet", Allah rızâsına uygun olan amellerin devamlı ve itidal üzere yapılması mânasına gelir. Bu iki esası hakkiyle yerine getirenler ebedî cennet yurdunu kazanırlar. (bk. Fussılet 41/30-32)

Şimdi, cennetin kapılarını açmaya yarayacak güzel bir davranışa teşvik edilmek üzere buyruluyor ki:

Ana Babaya İyiliği Emrettik

وَوَصَّيْنَا الْاِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ اِحْسَانًاۜ حَمَلَتْهُ اُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًاۜ
وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلٰثُونَ شَهْرًاۜ حَتّٰى اِذَا بَلَغَ اَشُدَّهُ وَبَلَغَ اَرْبَع۪ينَ
سَنَةًۙ قَالَ رَبِّ اَوْزِعْن۪ٓي اَنْ اَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّت۪ٓي اَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلٰى
وَالِدَيَّ وَاَنْ اَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضٰيهُ وَاَصْلِحْ ل۪ي ف۪ي ذُرِّيَّت۪يۚ اِنّ۪ي تُبْتُ
اِلَيْكَ وَاِنّ۪ي مِنَ الْمُسْلِم۪ينَ ﴿١٥﴾ اُو۬لٰٓئِكَ الَّذ۪ينَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ اَحْسَنَ
مَا عَمِلُوا وَنَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّاٰتِهِمْ ف۪ٓي اَصْحَابِ الْجَنَّةِۜ وَعْدَ الصِّدْقِ الَّذ۪ي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿١٦﴾

15. Biz insana anne babasına en güzel şekilde davranmasını önemle emrettik. Çünkü annesi onu nice zahmetlere katlanarak karnında taşımış ve nice güçlüklerle doğurmuştur. Çocuğun ana karnında taşınması ve sütten kesilmesi otuz ay sürer. Nihâyet insan güçlü kuvvetli çağına erişip kırk yaşına varınca şöyle der: "Rabbim! Bana ve ana-babama verdiğin nimetlere şükretmeyi ve seni hoşnut kılacak sâlih ameller işlemeyi bana nasip et. Soyumdan gelenleri de sâlih insanlar yap. Tevbe edip senin kapına döndüm ve ben tam bir teslimiyetle sana boyun eğenlerdenim."

16. Bunlar öyle bahtiyarlardır ki, yaptıkları güzel amellerin mükâfatlarını onların en güzeline göre verecek şekilde kabul eder, günahlarını bağışlar ve kendilerini cennetin yârân ve yoldaşlarından kılarız. Bu, onlara verilmiş ve kesin olarak gerçekleşecek bir sözdür.

Bu âyetlerde, Allah Teâlâ'nın emrettiği şekilde anne babasına iyilik yapan, özellikle de insanın en olgun, güçlü, kuvvetli olduğu çağ olan kırk yaşına geldikten sonra istikâmetini tam olarak Allah'a doğru yöneltip, ciddi bir tevbeden sonra İslâm'ın gereklerini yerine getiren ve bu hususta Cenâb-ı Hak'tan yardım isteyen güzel bir insan, güzel bir evlat karakteri misâl verilir. Fakat anlaşılan o ki, kırk yaşına kadar geçen süre zarfında bu insanın bir kısım iyi ve makbul amelleri olduğu gibi, bazı günahları da vardır. Ancak tevbe ettikten sonra daha şuurlu bir kulluk hayatına başlamış ve bunu devam ettirmektedir. Bunlar, elbette tâ işin başından "Rabbim Allah'tır" deyip sonra istikâmet üzere bulunanlar gibi yüksek seviyede kullar olmasa da, Allah onların samimi tevbe ve niyazlarını kabul edecektir.

İsterseniz, bir de mü'min bir ana-babanın isyânkâr çocuğunun içler acısı hâlini

seyredin:

وَالَّذِى قَالَ لِوَالِدَيْهِ اُفٍّ لَكُمَٓا اَتَعِدَانِنِٓى اَنْ اُخْرَجَ وَقَدْ خَلَتِ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِى وَهُمَا يَسْتَغِيثَانِ اللّٰهَ وَيْلَكَ اٰمِنْ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ فَيَقُولُ مَا هٰذَٓا اِلَّٓا اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ ﴿١٧﴾ اُولٰٓئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِٓى اُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿١٨﴾ وَلِكُلٍّ دَرَجَاتٌ مِمَّا عَمِلُوا وَلِيُوَفِّيَهُمْ اَعْمَالَهُمْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٩﴾

17. Bir de öylesi var ki, kendisini imana dâvet eden anne babasına: “Öf be! Yetti artık! Benden önce nice nesiller gelip geçmişken ve hiçbiri dirilip geri gelmemişken siz beni mezarımdan dirilip çıkarılmakla mı tehdit ediyorsunuz?” der. Ana babası Allah’ın yardımına sığınarak: “Evlâdım! Kendine yazık etme! İnadı bırak da imana gel! Çünkü Allah’ın va‘di gerçektir” dediklerinde ise: “Bu söylediğiniz, eskilerin masallarından başka bir şey değil” diye diretir.

18. İşte bunlar, kendilerinden önce gelmiş geçmiş isyankâr cin ve insan toplulukları içinde, haklarında azap hükmünün kesinleştiği kimselerdir. Gerçekten onlar, kıyâmet günü büyük bir hüsrâna uğrayacaklardır.

19. Herkesin yaptığı işlere göre dereceleri vardır. Allah onlara amellerinin karşılığını tam olarak verecek ve kimseye asla haksızlık yapılmayacaktır.

Bu misâlleri okuyanlar ve dinleyenler, bu iki evlattan hangisini beğenirlerse onu kendilerine örnek seçebilir ve seçtikleri örneğe göre de sonuca râzı olurlar. Çünkü Allah, herkese aynı şekilde muâmele yapmayacaktır. Yapılan iyiliklere ve kötülüklere göre dereceler takdir edilecek; cezalar ve mükâfatlar da buna göre verilecektir.

Dünya nimetlerini tıka basa kullanıp kötülük işlemeye devam eden kimselerin âhirette karşılaşacakları fecî durum şöyle haber verilir:

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ اَذْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ فِى حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا فَالْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِى الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ ﴿٢٠﴾

20. O gün, dünyada iken küfre batmış olanlar ateşe sunulacak ve

kendilerine şöyle denecek: “Siz bütün zevklerinizi dünya hayatınızda hoyratça harcayıp tükettiniz ve bunlarla safâ sürdünüz. Âhirete eli boş geldiniz. Bu gün ise, hiç hakkınız olmadığı halde yeryüzünde büyüklük taslamanız ve doğru yoldan çıkmanız sebebiyle alçaltıcı bir azapla cezalandırılacaksınız!”

Âyet-i kerîme açıkça kâfirlerin âhiretteki durumlarını anlatmaktadır. Bununla birlikte, başta Allah Rasûlü (s.a.v.) olmak üzere sahâbe-i kirâm ve diğer takvâ sahibi müslümanlar da bu âyetin dehşet verici ikazını dikkate alarak, âhiret nasiplerini azaltmamak için dünya nimetlerini kullanma ve nefsânî arzuları tatmin hususunda zühd yolunu tercih etmişlerdir. Bunun çok güzel misâlleri vardır:

Günler geçerdi, Peygamberimiz (s.a.v.)’in evinde yemek pişirmek için ateş yanmazdı; çok defa aç yatardı. (Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* VI, 217; İbn Sa‘d, *et-Tabakât,* I, 405)

Birgün Hz. Ömer, Peygamberimiz (s.a.v.)’in hâne-i saâdetine gelmişti. Odanın içine şöyle bir göz gezdirdi. Her taraf bomboştu. Evin içinde hurma yapraklarından örülmüş bir hasır vardı. Allah Rasûlü onun üzerine yaslanmıştı. Kuru hasır, Efenimiz (s.a.v.)’in mübârek teninde izler bırakmıştı. Bir köşede bir ölçek kadar arpa unu vardı. Onun yanında da çivide asılı eski bir su kırbası duruyordu. İşte hepsi bu kadar!.. Arabistan Yarımadası’nın Fahr-i Kâinat Efendimiz’e boyun eğdiği bir günde O’nun dünyaya ait mal varlığı bunlardan ibâretti. Hz. Ömer bunları görünce, içini çekti. Kendini tutamadı, gözleri dolu dolu oldu ve ağladı. Peygamberimiz (s.a.v.):

“–Niçin ağlıyorsun ey Ömer?” diye sordu. O da:

“–Niçin ağlamayayım yâ Rasûlallah! Kayser ve Kisrâ dünya nimetleri içinde yüzüyor! Rasûlullah ise kuru hasır üzerinde yaşıyor!..” dedi.

Allah Rasûlü (s.a.v.), Ömer (r.a.)’in gönlünü hoş etti ve:

“–Ağlama ey Ömer! Dünyanın bütün nimet ve zevkleriyle onların, âhiretin de bizim olmasını istemez misin?!.” buyurdu. (bk. Müslim, Talãk 34; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II, 298)

Şu misâl de oldukça dikkat çekicidir:

Hz. Ömer, elinde bir et parçası bulunan Câbir (r.a.) ile karşılaştığında, “O nedir?” diye sormuş, Câbir de: “Canım çektiği için satın aldığım bir et parçasıdır” demişti. Bunun üzerine Ömer (r.a.) şu ikâzda bulundu:

“– Sen, öyle her canının çektiği şeyi satın alır mısın? Yoksa sen, **«...Siz bütün zevklerinizi dünya hayatınızda hoyratça harcayıp tükettiniz ve bunlarla safâ sürdünüz...»** (Ahkãf 46/20) âyetinde bahsedilen kimselerden olmaktan

korkmuyor musun?” (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 124)

İşte dünya hayatına aldanıp âhireti unutan zâlimlerin fecî sonlarını gözler önüne seren çarpıcı bir örnek:

وَاذْكُرْ اَخَا عَادٍ اِذْ اَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْاَحْقَافِ وَقَدْ خَلَتِ النُّذُرُ مِنْ بَيْنِ
يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ اَلَّا تَعْبُدُوا اِلَّا اللّٰهَ اِنّ۪ٓي اَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ
عَظ۪يمٍ ﴿٢١﴾ قَالُٓوا اَجِئْتَنَا لِتَأْفِكَنَا عَنْ اٰلِهَتِنَاۚ فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَٓا اِنْ كُنْتَ
مِنَ الصَّادِق۪ينَ ﴿٢٢﴾ قَالَ اِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِۘ وَاُبَلِّغُكُمْ مَٓا اُرْسِلْتُ
بِه۪ وَلٰكِنّ۪ٓي اَرٰيكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ ﴿٢٣﴾

21. Rasûlüm! Âd kavminin kardeşi Hûd peygamberi de hatırla! Aslında, ondan önce de sonra da nice uyarıcılar gelip geçti. Hani o, Ahkãf bölgesinde oturan kavmini: “Allah’tan başkasına kulluk etmeyin. Doğrusu ben sizin büyük bir gününün azabına uğramanızdan korkuyorum!” diye uyarmıştı.

22. Onlar: “Sen bizi ilâhlarımızdan vazgeçirmek için mi geldin? Eğer doğru söylüyorsan, bizi tehdit edip durduğun azabı başımıza indiriver!” dediler.

23. Hûd şöyle cevap verdi: “Azabın ne zaman geleceğine dâir kesin bilgi sadece Allah katındadır. Ben size, bana gönderilen mesajı duyuruyorum. Fakat görüyorum ki siz, laf anlamayan câhil bir topluluksunuz.”

Âd kavmi Ahkãf denilen bölgede yaşıyorlardı. Ahkãf, sözlükte “kum tepeleri” mânasına gelir. Özel isim olarak Arap yarımadasının güney doğusunda, Hadramut’un kuzeyinde bulunan ve Umman’dan Yemen’e kadar uzanan bir yerdir. Hz. Hûd onlara peygamber gönderilip kendilerini Allah’a kulluğa dâvet etmiş, şirkten vazgeçmedikleri takdirde büyük bir azaba uğrayacaklarını bildirmişti. Onlar ise bu ihtarı dikkate almadan, hatta Hz. Hûd ile alay ederek günahta devam etmişlerdi. Fakat âkıbetlerinin çok fecî olacağını hiç akıllarına bile getirmemişlerdi:

فَلَمَّا رَاَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ اَوْدِيَتِهِمْۙ قَالُوا هٰذَا عَارِضٌ مُمْطِرُنَاۜ بَلْ
هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِه۪ۜ ر۪يحٌ ف۪يهَا عَذَابٌ اَل۪يمٌۙ ﴿٢٤﴾ تُدَمِّرُ كُلَّ شَيْءٍ
بِاَمْرِ رَبِّهَا فَاَصْبَحُوا لَا يُرٰٓى اِلَّا مَسَاكِنُهُمْۜ كَذٰلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ
الْمُجْرِم۪ينَ ﴿٢٥﴾ وَلَقَدْ مَكَّنَّاهُمْ ف۪يمَٓا اِنْ مَكَّنَّاكُمْ ف۪يهِ وَجَعَلْنَا لَهُمْ

سَمْعًا وَاَبْصَارًا وَاَفْئِدَةًۘ فَمَٓا اَغْنٰى عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَٓا اَبْصَارُهُمْ وَلَٓا
اَفْـِٔدَتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ اِذْ كَانُوا يَجْحَدُونَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهٖ يَسْتَهْزِؤُ۫نَ ﴿٢٦﴾

24. Derken azabın simsiyah bir bulut şeklinde belirip vâdilerine doğru yöneldiğini görünce: “Bu, bize yağmur yağdıracak bir bulut!” dediler. “Hayır! Bu, bir an önce gelmesini isteyip durduğunuz cezadır; içinde can yakıcı azap taşıyan bir rüzgârdır!”

25. O korkunç kum fırtınası, Rabbinin emriyle her şeyi devirip yerle bir ediyordu. Böylece, o zâlimlerin kumlar altında kalan harap olmuş evlerinden başka hiçbir şey görünmez oldu. Biz, günaha batmış inkârcı bir toplumu işte böyle cezalandırırız!

26. Halbuki onlara size vermediğimiz imkânları vermiştik. Kendilerine kulaklar, gözler ve kalpler lutfetmiştik. Fakat o kulakları, gözleri ve kalpleri kendilerine hiçbir fayda sağlamadı. Çünkü onlar Allah’ın âyetlerini bile bile inkâr ediyorlardı. Sonunda alay edip durdukları azap, kendilerini her taraftan kuşatıverdi.

Mâlik b. Dinar (r.h.)’in şu hâli ne ibretlidir:

Bir defasında yoluna bir dilenci çıktı, bir şeyler istedi. Bunun üzerine etrafa bir göz gezdirdi, kimsecikler yoktu. Sonra başını göğe kaldırdı; o sırada bir bulut üstünden geçiyordu. Titredi ve dilenciye şöyle dedi:

“- Biraz dur; şu bulut bir geçsin... Belki içinde taş vardır, başımıza yağar.” (Şârânî, *Velîler Ansiklopedisi*, I, 118)

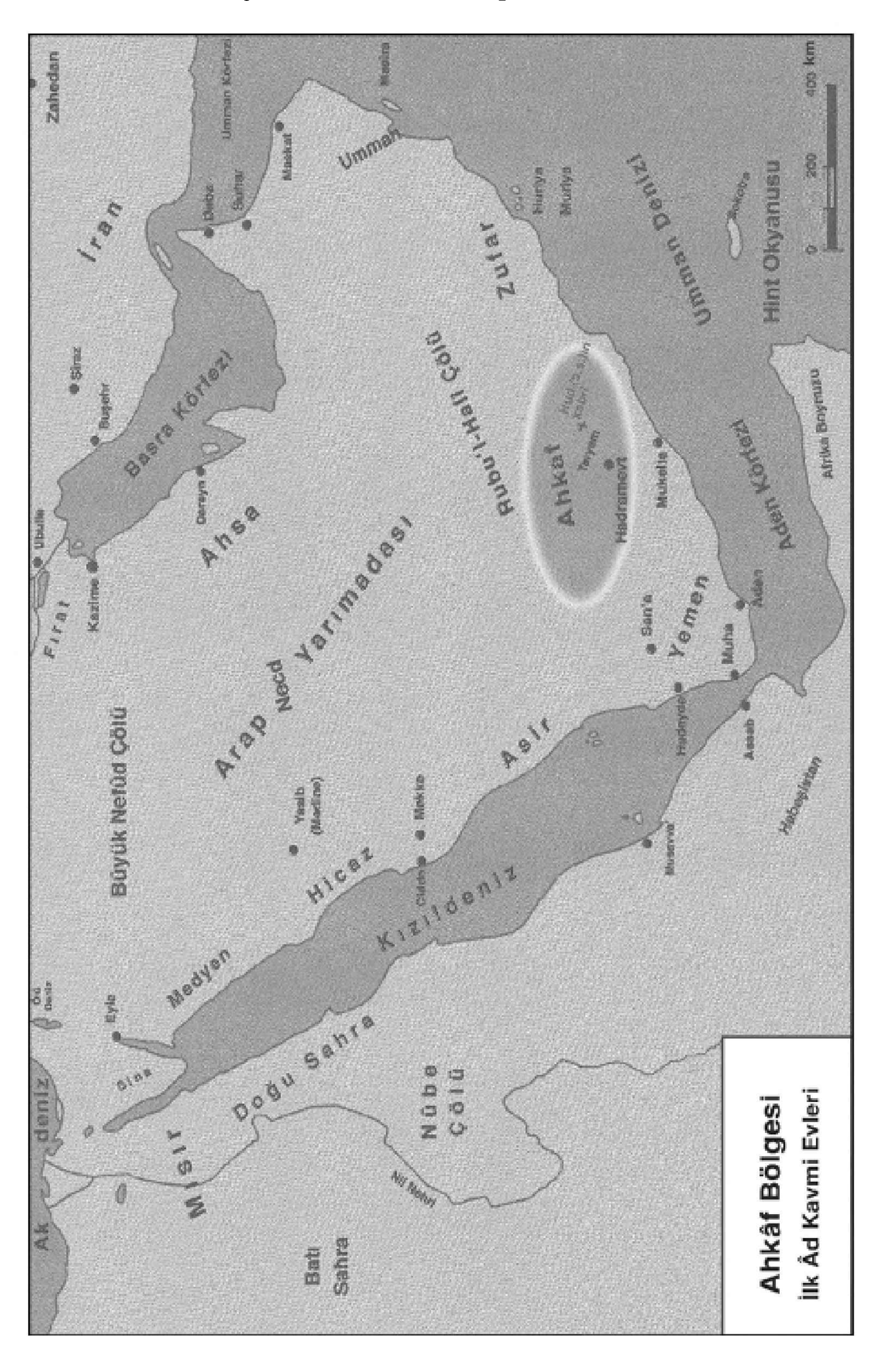
O halde ey insanlar!

وَلَقَدْ اَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِنَ الْقُرٰى وَصَرَّفْنَا الْاٰيَاتِ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿٢٧﴾ فَلَوْلَا نَصَرَهُمُ الَّذٖينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ قُرْبَانًا
اٰلِهَةًۜ بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْۚ وَذٰلِكَ اِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢٨﴾

27. Doğrusu biz, etrafınızda bulunan nice beldeleri yerle bir ettik. Belki inkârı bırakıp da doğru yola dönerler diye âyetlerimizi çeşitli şekillerde tekrar tekrar açıkladık!

28. Kendilerini Allah’a yaklaştırsın diye O’ndan başka ilâh edindikleri şeyler onlara yardım etseydi ya! Aksine onlar, kendilerini yüzüstü bırakıp ortadan kayboluverdiler. Onların Allah’a karşı iftirâlarının ve başka ilâhlar uydurmalarının sonucu işte budur.

Allah’tan başka ilâhlar edinip onlara tapanlar bu ibretli hâdiselerden ders alıp, bir an önce gittikleri yanlış yoldan dönmelidirler. Hiç değilse, Allah’ın kendilerini insan olarak yaratmasından utanıp, cinlerin şu hâlini örnek alsınlar:

وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ
قَالُوا أَنْصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَى قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ ﴿٢٩﴾ قَالُوا
يَا قَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنْزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ
يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٣٠﴾ يَا قَوْمَنَا أَجِيبُوا
دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُمْ مِنْ عَذَابٍ
أَلِيمٍ ﴿٣١﴾ وَمَنْ لَا يُجِبْ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ
وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءُ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٣٢﴾

29. Hani cinlerden bir grubu, Kur'an'ı dinlemeleri için sana yönlendirmiştik. Onu dinlemek üzere hazır hâle geldiklerinde, birbirlerine: "Susun, dinleyelim!" dediler. Okuman tamamlanınca da kavimlerine birer uyarıcı olarak döndüler.

30. Onlara şöyle dediler: "Ey kavmimiz! Biz Mûsâ'dan sonra indirilen, daha önceki kitapları doğrulayan, gerçeğe ve dosdoğru bir yola rehberlik yapan bir kitap dinledik."

31. "Ey kavmimiz! Allah'a çağıran bu dâvetçiye uyun ve ona iman edin ki, Allah da sizin günahlarınızı bağışlasın ve sizi can yakıcı bir azaptan korusun!"

32. "Kim Allah'ın dâvetçisine uymazsa, yeryüzünde Allah'ın cezasından kaçıp kurtulamaz; kendisi için Allah'tan başka bir dost ve yardımcı da bulamaz. Öyleleri, apaçık bir sapıklık içindedirler!"

Rasûlullah (s.a.v.) Tâif seferinden üzgün olarak Mekke'ye dönerken yolda Batn-ı Nahle mevkiinde konakladı. Orada yatsı namazını kıldırıyorken bir grup cin gelip Efendimiz (s.a.v.)'in okuduğu Kur'an'ı dinlediler. (Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 167) Müslüman oldular ve dönüp kavimlerini de Kur'an'a imana dâvet ettiler. Hâdise ile alakalı bütün rivâyetler ittifakla cinlerin, orada Allah Rasûlü (s.a.v.)'e kendilerini belli ettirmediklerini ve Efendimiz'in de onları fark etmediğini bildirir. Allah Teâlâ sonradan vahiy yoluyla onların Kur'an dinlediklerini haber vermiştir. Aynı hususa Cin sûresi 1-2. âyetlerde de yer verilmektedir.

Cinlerin Peygamberimiz (s.a.v.)'e gelmeleri ve onu dinlemeleri ile alakalı sahih rivâyetlerden anlaşılmaktadır ki, bu hâdiseden sonra cinler, peş peşe heyetler hâlinde Allah Rasûlü (s.a.v.)'in huzuruna gelmeye ve onunla yüz yüze sohbet

etmeye başladılar. Bunlardan biri şöyledir:

Alkame şöyle anlatır: İbn Mesûd'a:

"- Cin gecesi sizden biriniz Peygamberimiz'e arkadaşlık etti mi?" diye sordum.

"- Hayır" dedi, "Bir gece Mekke'de onu kaybettik. Her tarafta, derelerde tepelerde aradık. Acaba kendisine bir suikast mı yapıldı, yoksa bir şey mi oldu, dedik. O gece bir kavmin geçirebileceği en sıkıntılı bir gece geçirdik. Sabahleyin, Peygamber (s.a.v.)'in Hıra tarafından geldiğini gördük. Kendisine duyduğumuz üzüntüyü anlatınca şöyle buyurdu:

«- Bana cinlerin dâvetçisi geldi; beni yanlarına gitmem için çağırdı. Ben de gidip onlara Kur'an okudum.» Allah Rasûlü (s.a.v.) bizi götürdü, cinlerin izlerini ve yaktıkları ateşlerin izlerini bize gösterdi." (Müslim, Salât 150, 153; Tirmizî, Tefsir 46)

Kur'ân'da anlatılan bu cin kıssası ile Kur'ân'ın gerçekten Allah kelâmı olduğuna inanmayan müşrikler ve bütün inkârcılar azarlanıp kınanmaktadır. Çünkü başka bir âlemin varlıkları olarak cinler, Kur'ân'ı dinlemişler ve onun Allah katından gelmiş bir kitap olduğuna yakînen inanmışlardır. Halbuki müşrikler, özellikle Mekke müşrikleri insan cinsinden, kendilerine Kur'ân'ı getiren Peygamber (s.a.v.)'in cinsinden oldukları hatta onun dilini konuştukları halde Kur'ân'ın gerçek bir kitap olduğu hakkındaki şüphe ve yalanlamalardan bir türlü kurtulamamışlardır. Bu, onlar için büyük bir ibret tablosu değil midir?

Esas ibret tablosu ise gözlerinin önünde sonsuzluğa doğru uzayıp giden sınırsız gökler ve uzay boşluğunda insanın yaşaması için mükemmel bir mekan olarak düzenlenen yeryüzüdür. O halde:

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللّٰهَ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَلَمْ يَعْيَ بِخَلْقِهِنَّ
بِقَادِرٍ عَلٰٓى اَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتٰى ۜ بَلٰٓى اِنَّهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿٣٣﴾
وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ ۜ اَلَيْسَ هٰذَا بِالْحَقِّ ۜ قَالُوا بَلٰى
وَرَبِّنَا ۜ قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٤﴾

33. Peki onlar, gökleri ve yeri yoktan yaratan, onları yaratırken asla yorulmayan ve hiçbir zayıflık göstermeyen Allah'ın, ölüleri yeniden diriltmeye gücü yeteceğini hâlâ anlamadılar mı? Evet, gerçekten O'nun her şeye gücü yeter.

34. Ateşe sunulacakları gün kâfirlere: "Nasıl, bu ateş gerçek değil miymiş!" diye sorulacak. Onlar da: "Evet, Rabbimize yemin olsun ki gerçekmiş!" diye pişman olacaklar. Allah da: "Şu halde, inkârınız karşılığında tadın şimdi azabı!" buyuracak.

Şu bir gerçek ki, nihâî noktadaki bu zorunlu itiraf, onları azaptan kurtarmaya yetmeyecektir:

فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ اُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ كَاَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبَثُوا اِلَّا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ بَلَاغٌ فَهَلْ يُهْلَكُ اِلَّا الْقَوْمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٣٥﴾

35. Öyleyse Rasûlüm! Azim ve kararlılık sahibi peygamberler nasıl sabrettilerse sen de öylece sabret. İnkârcılar hakkında hemen hükmün verilmesini isteme. Zâten onlar, tehdit edildikleri azabı gördükleri gün, sanki dünyada gündüz çok kısa bir süreden fazla kalmadıklarını sanacaklardır. Bu bir duyurudur! Öyle ya; yoldan çıkmış bir toplumdan başkası helâk edilir mi hiç?

اُولُوا الْعَزْمِ (ulu'l-'azm), azîmet, sebât ve kararlılık sahibi demektir. Tebliğlerini büyük bir karalılıkla yerine getiren peygamberleri güzellikle vasfeden bir ifadedir. Bütün peygamberler bu vasfa sahiptir. Burada, inkârcıların şiddetli muhâlefet ve düşmanlıklarıyla karşılaşan Rasûlullah (s.a.v.) teselli edilir. Nasıl daha önceki peygamberler kavimlerinin eziyet, muhâlefet ve kötü davranışlarına karşı senelerce yılmadan mücâdele vermişlerse, öylece tebliğe ve çalışmaya devam etmesi istenir. Bunların hemen iman edeceğini, eğer iman etmezlerse Allah'ın onlara hemen azap indireceğini düşünmeden vazîfesini ciddiyetle yapması talep edilir. Aynı teselli ve talep, İslâm dînini yaşama ve yaşatma mücâdelesini veren tüm müslümanlar için de geçerlidir.

Şimdi, Ahkãf sûresinin son âyetinde telkin edilen din yolunda sabır, cihâd ve zorluklara göğüs germe gibi azim ve kararlılık gerektiren meselelerin geniş bir izahı sadedinde Hz. Muhammed (s.a.v.) sûresi gelmektedir:

47- HZ. MUHAMMED (S.A.V.) SÛRESİ

سُورَةُ مُحَمَّدٍ ﷺ

47. HZ. MUHAMMED (S.A.V.) SÛRESİ

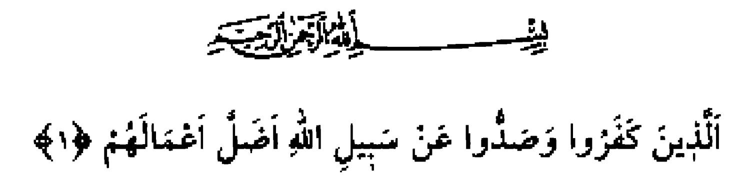
Hz. Muhammed (s.a.v.) sûresi Medine'de nâzil olmuştur. 38 âyettir. İsmini, 2. âyette geçen Peygamberimiz (s.a.v.)'in مُحَمَّدٌ (Muhammed) adından alır. Ele aldığı esas mevzuun savaş olması, mü'minleri savaşa teşvik etmesi ve 20. âyetinde de savaş mânasındaki "kıtâl" kelimesinin geçmesi sebebiyle bu sûreye "kıtâl" ismi de verilmiştir. Mushaf tertibine göre 47, nüzûl sırasına göre 95. sûredir.

Konusu

Sûrede üç grup insandan bahsedilir: Mü'minler, kâfirler ve kalplerinde hastalık bulunan münafıklar. Medine'ye hicretin ilk günlerinde indiği anlaşılan bu sûrede mü'minler, kâfirlere karşı cihâda ve savaşa hazırlanmaktadır. Yakında aralarında çok ciddi bir savaşın olacağı, dolayısıyla kâfirlerle karşılaşır karşılaşmaz boyunlarını vurup hemen işlerinin bitirilmesi, kalanların da derhal kuvvetlice bağlanıp esir edilmesi, savaş müslümanların gâlibiyeti ile sonuçlanıncaya kadar bu konuda asla en küçük bir gevşeklik gösterilmemesi gerektiği öğretiliyor. Bundan itibaren Allah'a inanan ve O'nun yolunda cihâd eden mü'minlere Cenâb-ı Hakk'ın dünya ve âhirette ihsân edeceği lutuflar; Allah'ın indirdiğine inanmayan kâfirleri de dünya ve âhirette bekleyen felâketler ve cezalar hatırlatılır. Özellikle savaş söz konusu olduğunda münafıkların iç dünyalarında kopan fırtınalar ve bunun dışa yansıyan akisleri tablolar hâlinde takdim edilir. Son olarak mü'minler, küfür karşısında sağlam ve sarsılmaz sıra dağlar gibi durmaya, küfürle mücâdelede en küçük bir gevşeklik göstermemeye, geçici dünyaya aldanmayıp âhiret sermayesine tâlip olmaya ve mallarıyla canlarıyla din emânetine sahip çıkmaya dâvet edilir.

Allah’a Yardım Ederseniz...

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ أَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ ﴿١﴾

Rahmân Rahîm Allah’ın ismiyle...

1. Kendileri inkâr edip, başkalarını da Allah’ın yolundan alıkoyanların bütün çalışmalarını Allah kesinlikle başarısızlığa uğratacak ve yaptıkları sözde iyilikleri geçersiz kılacaktır.

Başkalarını Allah yolundan alıkoymanın çeşitli yolları vardır:

• Birini iman etmekten zorla menetmek.

• İman edenlere aşırı derecede işkence ve zulüm yaparak mü’minlerin imanlı olarak yaşamalarını ve başkalarını imana dâvet etmelerini zorlaştırmak.

• Dine ve dindarlara karşı çeşitli yollarla insanlara güvensizlik duygusu aşılayarak ve gönüllere şüphe tohumları ekerek onları soğutmak.

• Kâfirlerin kendi çocuklarını küfür üzere yetiştirmeleri de Allah’ın dininden menetmenin bir şeklidir. Böylece onlardan gelecek nesillerin, atalarının dînini terk ederek İslâm’ı kabul etmeleri imkânsız hâle gelir. Bu bakımdan her kâfir, her küfür sistemi, Allah yolu için büyük bir engeldir. Çünkü eğitim ve öğretimi, sosyal düzeni, gelenek ve görenekleri, inançlarına olan aşırı bağlılıkları gerçek dinin yayılmasını tamâmen engellemektedir. (Mevdûdî, *Tefhîmu’l-Kur’an,* V, 367)

İşte bu şekilde hareket eden kimselerin Allah amellerini boşa çıkaracaktır. Mü’minlerin hâli ise bunun tam zıddıdır:

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَهُوَ
الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ ﴿٢﴾ ذَلِكَ بِأَنَّ
الَّذِينَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَأَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ
كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَالَهُمْ ﴿٣﴾

2. Buna mukâbil, iman edip sâlih ameller işleyen ve Rableri tarafından Muhammed’e gerçeğin tâ kendisi olarak indirilene iman eden kimselere gelince, Allah onların bütün günahlarını örtecek, kalplerini pekiştirecek ve hallerini düzeltecektir.

3. Bunun sebebi, inkâr edenlerin bâtıl inanç ve düşüncelerin peşinden

gitmeleri; iman edenlerin ise Rableri tarafından gelen gerçeğe uymalarıdır. İşte Allah, inanan ve inanmayanların durumunu böyle canlı örneklerle insanların gözleri önüne seriyor.

"İman edenler" denildikten sonra tekrar "Muhammed (s.a.v.)'e indirilene iman edenler" denmesinde çok mühim bir tâlimat vardır: Hz. Muhammed (s.a.v.) peygamber olarak vazîfelendirildikten sonra, herhangi bir kimsenin Rasûlullah (s.a.v.) ve onun getirdiği dinin emir ve yasaklarına inanmadan, Allah'a, âhirete, geçmiş peygamberlere ve kitaplara inanması hiçbir anlam ifade etmez. Dolayısıyla kurtuluş için onun peygamberliğine ve getirdiklerine inanmak şarttır. İşte bu şekilde kâmil mânada inananların Allah, câhiliye döneminde işledikleri günahların tamâmını affedecek ve bunlardan dolayı onları hesâba çekmeyecektir. Ayrıca Allah Teâlâ onları, her türlü bâtıl ve sapık düşüncelerden kurtararak, gerçek bir iman ve o imandan kaynaklanan sâlih amellere muvaffak kılacaktır. Üstelik onları daha önce içinde bulundukları güçsüzlük, zayıflık ve ezilmişlik hâlinden kurtararak, zulme uğrama yerine zâlimlere karşı koyma, mahkum olarak yaşama yerine kendi hayat nizamlarını serbestçe kendileri düzenleme, mağlup olarak yaşama yerine gâlip olarak yaşama mevkiine çıkaracaktır.

Fakat bu hedeflerin gerçekleşmesi için gerektiğinde savaşmak şarttır:

فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّى إِذَا أَثْخَنْتُمُوهُمْ
فَشُدُّوا الْوَثَاقَ فَإِمَّا مَنًّا بَعْدُ وَإِمَّا فِدَاءً حَتَّى تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا
ذَلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللهُ لَانْتَصَرَ مِنْهُمْ وَلَكِنْ لِيَبْلُوَا بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ
وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ ﴿٤﴾ سَيَهْدِيهِمْ
وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ ﴿٥﴾ وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَّفَهَا لَهُمْ ﴿٦﴾

4. Öyleyse, ey mü'minler, kâfirlerle savaşta karşılaştığınız zaman hemen boyunlarını vurun. Onlara karşı kesin bir üstünlük elde edince onları esir alın ve aldığınız esirleri sımsıkı bağlayın. Sonra o esirleri ya lutfedip karşılıksız salar veya fidye alarak serbest bırakırsınız. Savaş sona erip silahlar bırakılıncaya kadar gevşemeden böyle yapın. Allah dileseydi, sizin savaşmanıza gerek kalmadan bizzat kendisi onlardan intikam alırdı. Fakat O sizi birbirinizle denemek için savaşı emretmiştir. Allah yolunda öldürülenlere gelince, Allah onların yaptıklarını hiçbir zaman boşa çıkarmayacaktır.

5. Onları doğru yola ve hedeflerine ulaştıracak ve hallerini düzeltecektir.

6. Sonunda onları, kendilerine anlatıp tarif ettiği cennete yerleştirecektir.

Burada savaşla ilgili temas edilen kâideleri daha kolay anlaşılabilmesi için şöyle hülâsa edebiliriz:

Birincisi; savaşta İslâm ordusunun asıl hedefi, düşmanı yıpratarak savaş gücünü kırmak ve savaşa son vermektir. Bu hedeften saparak düşman askerlerini yakalamaya uğraşmamak gerekir. Esir almaya, düşmanın kökü kazınıp savaş alanında mücâdele eden hiçbir asker kalmayınca başlanmalıdır.

İkincisi; düşmanın beli iyice kırılıp, bir daha toparlanamayacak şekilde çökertildikten sonra, geri kalan askerler kuvvetlice bağlanıp esir edileceklerdir. Yalnız şartların gereğini de dikkate alarak müslümanlar, savaş esirlerine iyilik yapıp onları serbest bırakma veya fidye alma hususunda muhayyer kılınmışlardır. Bundan, savaş esirlerinin öldürülmeyeceği genel hükmü çıkmaktadır. Rasûlullah (s.a.v.) ve ashâbının tatbikatından anlaşılmaktadır ki savaş esiri, devletin idâresi ve esâreti altında kaldığı müddetçe barınması, beslenmesi, hasta veya yaralı ise tedavi edilmesi devletin sorumluluğundadır. Esirleri aç ve çıplak bırakmak veya onlara işkence yapmak İslâm hukukunun asla müsamaha gösterebileceği bir tutum ve davranış değildir. Aksine, onlara ilgi göstererek iyi muâmele yapılmasını teşvik edici emirler vardır. İslâm'da savaş esirlerine iyilik yapmanın bir şekli de esirlerin cizye denilen vergilerle vergilendirilip zimmî vatandaş yapılması ve müslüman vatandaşlar gibi serbestçe, özgürlük içinde yaşamalarının sağlanmasıdır.

Savaş, içtimaî hayatta bir kısım dengelerin yerine oturabilmesi için Allah Teâlâ'nın koyduğu bir kanundur. Eğer isteseydi hiç savaşı emretmez, peygamberinin emrine meleklerden müteşekkil ordular verir veya gökten azap indirerek kâfirlerden intikamını alabilirdi. Fakat sûrenin ilerleyen âyetlerinde de beyân buyurduğu üzere, insanları birbiriyle sınamak istedi. Kendi yolunda cihâd edenlerle sabredenleri belirleyip ortaya çıkarmayı murad etti. Böylece mü'minlerin sevaplarını artırmayı ve onları cennetlerde daha yüksek mevkilere yerleştirmeyi takdir buyurdu. Kendi yolunda öldürülenlerin "ölüler" olmadığını haber verdi. Onlara büyük mükâfatlar müjdeledi. (bk. Bakara 2/154; Âl-i İmrân 3/169-171)

O halde:

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُٓوا اِنْ تَنْصُرُوا اللّٰهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ اَقْدَامَكُمْ ﴿٧﴾

7. Ey iman edenler! Siz Allah'ın dinine ve peygamberine yardım

ederseniz, Allah da size yardım eder ve bu uğurda bulunduğunuz her yerde ayaklarınızı sağlam tutar, kaydırmaz.

Cenâb-ı Hakk'ın kimsenin yardımına muhtaç olmadığı açıkça bilinen bir husus olduğu için "Allah'a yardım"dan maksat, Allah'ın dînine ve peygamberine yardım olduğu anlaşılır. O'nun dînini yüceltmek; bu dînin öğrenilmesini, yaşanıp yaşatılmasını sağlamak yolunda malla canla cihâd etmektir. Allah Teâlâ, kendi dînine yardım edenlere dünya hayatında İslâm, iman ve ihsân üzere sebât verir. Onları bâtıl inanç ve amellere kaymaktan korur. Savaş esnâsında da ilâhî yardımlarıyla onları destekler.

İnkârcılar, eski câhiliye âdetlerini, bâtıl inanç ve ahlâki kokuşmuşluklarını tercih ederek Allah'ın doğru yolu görmeleri için indirdiği Kur'an'ı, onda yer alan emirleri beğenmiyor, reddediyorlardı. Bu sebeple Allah'ın gazabına uğrayarak, yüzüstü yıkılıp gitmişlerdir.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعْسًا لَهُمْ وَاَضَلَّ اَعْمَالَهُمْ ﴿٨﴾ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَرِهُوا مَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاَحْبَطَ اَعْمَالَهُمْ ﴿٩﴾ اَفَلَمْ يَسِيرُوا فِى الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ اَمْثَالُهَا ﴿١٠﴾

8. İnkâra saplananlara gelince, onların hakkı yıkılıp yok olmaktır. Allah onların yaptıklarını sonuçsuz bırakacaktır.

9. Çünkü onlar, Allah'ın indirdiği Kur'an'ı beğenmediler. Bu sebeple Allah da onların bütün yaptıklarını boşa çıkaracaktır.

10. Peki onlar, hiç yeryüzünde dolaşarak, kendilerinden önce gelip geçenlerin sonu nasıl olmuş diye bakıp ibret almazlar mı? Allah onları yerle bir etmişti. Bu kâfirleri de aynı son beklemektedir!

8. âyette geçen اَلتَّعْسُ (ta's) kelimesi "yüzüstü yıkılıp helâk olmak, aşağı düşmek, tökezlemek" anlamına gelir. Bu kelimede "uzak olsunlar, kedere boğulsunlar, bedbaht olsunlar, helâk olsunlar, hüsrâna uğrasınlar, burunları yerde sürtülsün" gibi beddua mânaları da vardır. Nitekim önceden gelip helâk edilmiş toplumlar, şimdiki kâfirler için bir ibret olmalıdır. Çünkü önceki kâfirlerin uğradığı felâkete şimdi de Hz. Muhammed (s.a.v.) dâvetine inanmayan bu kâfirler uğrayacaktır.

Hayatlarını Allah'ın dinine ve Peygamberi'ne yardıma adamış mü'minlere gelince:

ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ مَوْلَى الَّذِينَ اٰمَنُوا وَاَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلٰى لَهُمْ ﴿١١﴾

إِنَّ اللّٰهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ

وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ ﴿١٢﴾ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَاْكُلُونَ كَمَا تَاْكُلُ الْاَنْعَامُ

11. Bu böyledir. Çünkü Allah, iman edenlerin yardımcısı ve koruyucusudur. Kâfirlerin ise hiçbir yardımcısı yoktur.

12. Allah, iman edip sâlih ameller yapanları altlarından ırmaklar akan cennetlere yerleştirecektir. İnkâr edenlere gelince, onlar dünya zevklerinin peşine düşerler ve hayvanlar gibi yiyip içerler. Oysa onların âhirette varacakları yer, ateştir.

Ebû Muhammed Tüsterî (r.h.) der ki:

"Hayatın tadı dört şekilde alınır:

• İbâdet ve taat: Bu meleklere mahsustur.

• İlim ve vahyi beklemek: Bu peygamberlere mahsustur.

• Uymak, ittibâ etmek: Allah'ın emrine uymak ve Peygamberimiz (s.a.v.)'in izinde yürümek. Bu da sıddîklar zümresinin hâlidir.

• Yemek, içmek: Bu da yukarıda sayılan üç zümrenin dışındakiler içindir. O üç zümreye dâhil olmadıktan sonra ister âlim ister câhil ister âbid ister zâhid olsun hep işleri yemek ve içmektir. Bunlar için hayat başka türlü değildir. Peygamberler yemek, içmek işini zarûrî olarak yerine getirirler. Sıddîklar zümresi sırf ibâdeti ayakta yapabilmek için yer ve içerler. Diğer mü'minler sadece normal gıdalarını almak için yer ve içerler. Bundan ötesi ise hayvanlara mahsus gıda alma şeklidir." (Şârânî, *Velîler Ansiklopedisi,* I, 255)

Bütün bu gerçekler dikkate alındığında ey Rasûlüm ve ey mü'minler! Üzülmenize hiç gerek olmadığı gibi, sizi bekleyen tarifi imkânsız nimetlere erişmek için de elinizden gelen gayreti göstermelisiniz:

فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ ﴿١٣﴾ وَكَاَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ اَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيَتِكَ الَّتِي اَخْرَجَتْكَ اَهْلَكْنَاهُمْ

13. Rasûlüm! Seni öz yurdundan çıkaran kavminden daha güçlü nice toplumlar vardı ki, biz hepsini helâk ettik de yardımlarına koşan kimse çıkmadı.

Rasûlullah (s.a.v.), hicret etmek üzere Mekke'den mağaraya doğru çıkıp gittiği sırada tekrar Mekke'ye dönüp şöyle buyurmuştur: *"Ey Mekke! Sen Allah'ın da çok sevdiği, benim de çok sevdiğim bir ehirsin. Eğer senin mü rik halkın beni çıkarmı olmasalardı, seni asla terk etmezdim."* (Heysemi, *Mecma'u'zevâid,* III, 283) Bu âyet-i kerîme de, Mekke halkının, Peygamber (s.a.v.)'i aralarından çıkararak büyük bir zafer kazandıklarını sandıklarını, halbuki bu hareketleriyle gerçekte kendi

felâketlerini hazırladıklarını haber vermektedir. Nitekim bu ilâhî tehdit kısa bir müddet sonra gerçekleşmiş; müşrikler önce Bedir'de büyük bir hezimete uğramışlar, Mekke'nin fethiyle de tamâmen teslim olma mecburiyetinde kalmışlardır.

O halde düşünün bakalım:

اَفَمَنْ كَانَ عَلٰى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهٖ كَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوٓءُ عَمَلِهٖ وَاتَّبَعُوا
اَهْوَٓاءَهُمْ ﴿١٤﴾ مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتٖى وُعِدَ الْمُتَّقُونَ فٖيهَٓا اَنْهَارٌ مِنْ
مَٓاءٍ غَيْرِ اٰسِنٍ وَاَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَاَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ
لِلشَّارِبٖينَ وَاَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فٖيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ
وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِى النَّارِ وَسُقُوا مَٓاءً حَمٖيمًا فَقَطَّعَ اَمْعَٓاءَهُمْ ﴿١٥﴾

14. Rabbinden gelen apaçık bir delile dayanarak hareket eden kimse, hiç kötü işleri kendisine süslü gösterilen ve nefsânî arzularının peşine düşmüş kimse gibi olur mu?

15. Gönülleri Allah'a saygıyla dopdolu olup O'na karşı gelmekten sakınanlara va'dedilen cennetin durumu şöyledir: Orada hiç bozulmayan tertemiz su ırmakları, tadı bozulmayan taptaze süt ırmakları, içenlere lezzet veren ve dünyadakiler gibi sarhoş etmeyen şarap ırmakları ve süzme bal ırmakları vardır. Onlar için orada ayrıca canlarının çektiği her çeşit meyve ve Rablerinden bir bağışlanma vardır. Böyle nimetler içinde yaşayanlarla; cehennemde sürekli kalacak olan ve kaynar su içirilip de bağırsakları parçalanan kimseler hiç bir olur mu?

Rabbinden açık bir delil üzere bulunan kişi, Rasûlullah (s.a.v.) ve ona inanan mü'minlerdir. Dayandıkları delil ise Kur'ân-ı Kerîm'dir. Putperestlik ve diğer günahlar gibi kötü amelleri kendilerine süslü gösterilenler ise müşriklerdir. Bunlar elbette ki eşit değildir. Her birine lâyık oldukları muâmele yapılacaktır. Azıcık aklı olan ve düşünebilen her insan, bu iki netice arasındaki farkı herhalde kolaylıkla anlayabilecek ve kendisi için doğru ve faydalı olanını tercih edecektir.

Buna rağmen:

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ اِلَيْكَ حَتّٰٓى اِذَا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذٖينَ
اُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ اٰنِفًا اُولٰٓئِكَ الَّذٖينَ طَبَعَ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوبِهِمْ
وَاتَّبَعُوا اَهْوَٓاءَهُمْ ﴿١٦﴾ وَالَّذٖينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَاٰتٰيهُمْ تَقْوٰيهُمْ ﴿١٧﴾

16. Onlardan seni dinler gibi görünenler vardır. Fakat senin huzurundan ayrıldıkları zaman, gerçekten seni dinleyip bilgi sahibi olanlara alaycı bir tavırla: "Demin o ne söylemişti bakalım?" derler. Onlar, kalplerini Allah'ın mühürlediği ve nefsânî arzularının peşine düşmüş kimselerdir.

17. Doğru yola uyanlara gelince, Allah onların iman ve hidâyetlerini artırmış, onlara dünyada günahlardan, âhirette de cehennemden korunmayı nasip etmiştir.

Bir kısım münafıklar, mü'minlerin arasında bulunduklarından onlarla birlikte Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)'in sohbet ve hutbelerini dinliyorlardı. Fakat kalpleri onun mübârek dilinde ifadesini bulan hakikatlerden uzak olduğundan can kulağıyla dinlemiyorlar, dışarı çıkınca, İbn Abbas ve İbn Mesûd gibi âlim sahâbîlere yanaşarak: "Sahi! Demin ne demişti?" diye sorma ihtiyacını duyuyorlardı. İşte burada onların dinî buyruklara karşı olan bîganelikleri, iç dünyalarındaki ilgisizlik ve dağınıklık ifade ediliyor. Bunun sebebi ise, dinledikleri ilâhî buyrukların, onların nefsânî arzularına uymaması idi:

فَهَلْ يَنْظُرُونَ اِلَّا السَّاعَةَ اَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً فَقَدْ جَاءَ اَشْرَاطُهَا فَاَنّٰى لَهُمْ اِذَا جَاءَتْهُمْ ذِكْرٰيهُمْ ﴿١٨﴾

18. O kâfirler, yoksa kıyâmetin ansızın başlarına kopmasını mı bekliyorlar? Onun alâmetleri şimdiden ortaya çıkmıştır bile. Fakat kıyâmet koptuktan sonra, kendilerine yapılan uyarıyı hatırlayıp eyvâh demeleri neye yarar ki!

Kıyâmetin bir kısım alâmetleri de ortaya çıkmış durumdadır. Meselâ İslâm'ın son din, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in de son peygamber olarak gönderilmiş olması bunların en açığıdır. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.), bir defasında orta ve işaret parmaklarını birleştirerek: *"Benim gönderilmem ile kıyâmet birbirine u iki parmak kadar yakındır"* buyurmuştur. (Buhârî, Talâk 25; Müslim, Cuma 43)

Öyleyse:

فَاعْلَمْ اَنَّهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوٰيكُمْ ﴿١٩﴾

19. Rasûlüm! Bil ki, Allah'tan başka ilâh yoktur. Hem kendi günahın, hem de erkek kadın tüm mü'minlerin günahları için Allah'tan bağışlanma dile. Allah, sizin gezip dolaştığınız yeri de, sonunda varıp kalacağınız yeri de çok iyi bilir.

Burada kastedilen, peygamberlik makamına uygun düşen bir istiğfardır. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurur:

“Benim de kalbim bulutlanır; gaflet ile perdelenir. Ben günde yüz kere Allah’tan bağı lanma dilerim.” (Müslim, Zikir 41)

“Ey insanlar! Allah’a tevbe ediniz, O’ndan bağı lanma dileyiniz. Çünkü ben her gün Allah’tan yüz defa veya daha fazla bağı lanma dilerim.” (Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* IV, 261)

“Allahım! Önce yaptığım, sonra yapacağım, gizli ve açık yaptığım bütün kusurlarımdan ötürü beni affet. Öne geçiren, geri bırakan sensin. Senden ba ka ilâh yoktur.” (Tirmizî, Deavât 32)

“Allahım! Sen benim Rabbimsin. Senden ba ka kulluğa lâyık ilâh yoktur. Beni sen yarattın. Ben senin kulunum. Ezelde sana verdiğim kulluk sözümde ve va‘dimde hâlâ gücüm yettiğince durmaktayım. İ lediğim kusurların erinden sana sığınırım. Bana lutfettiğin nimetleri yüce huzûrunda minnetle anar, günahımı itirâf ederim. Beni affet, üphe yok ki günahları senden ba ka affedecek yoktur.” (Buhârî, Deavât 2, 16; Ebû Dâvûd, Edeb 100-101)

Hâsılı, bu âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîfler, Peygamberimiz (s.a.v.)’in Allah’a karşı kulluğu çok derinden hissettiği, O’na karşı kulluk vazîfelerini tam yapamama, yaptıklarını yeterli görmeme hissiyâtı içinde olduğunu gösterir. Ona göre kul ne kadar ibâdet etse yine de Allah’ın lutuf ve ihsânlarına karşı şükrünü yerine getiremez. Kul ne kadar mükemmel olsa yine de Allah Teâlâ’ya karşı kullukta kusurludur. Bunun için istiğfara devam etmesi gerekir. Efendimiz (s.a.v.)’in bu hâli bütün mü’minler ve insanlık için ne güzel bir numûnedir.

Bütün bunlardan sonra söz tekrar savaş konusuna getirilerek buyruluyor ki:

Onlar Kur’an’ı Düşünmüyorlar mı?

وَيَقُولُ الَّذِينَ اٰمَنُوا لَوْلَا نُزِّلَتْ سُورَةٌۚ فَاِذَٓا اُنْزِلَتْ سُورَةٌ مُحْكَمَةٌ
وَذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُۙ رَاَيْتَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يَنْظُرُونَ اِلَيْكَ نَظَرَ
الْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِۜ فَاَوْلٰى لَهُمْۚ ﴿٢٠﴾ طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَعْرُوفٌ۠
فَاِذَا عَزَمَ الْاَمْرُ۠ فَلَوْ صَدَقُوا اللّٰهَ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْۚ ﴿٢١﴾

20. İman edenler: “Keşke savaşa izin veren bir sûre indirilseydi” diyorlardı. Fakat mânası açık, hükmü kesin bir sûre indirilip de içinde savaş emri zikredilince, kalplerinde hastalık bulunanların, üzerine ölüm baygınlığı çökmüş birinin baktığı gibi sana baktıklarını görürsün. Halbuki onlara yakışan şuydu:

21. Allah’ın emrine gönülden itaat etmek ve savaşa hazır olduklarını bildiren uygun sözler söylemek! İş ciddiye bindiği ve düşman askerleriyle karşılaşıldığı sırada, Allah’a verdikleri sözü yerine getirselerdi, elbette kendileri için daha hayırlı olacaktı!

Savaş emri gelmezden önce münafıklarla gerçek mü’minler arasında görünüşte hiçbir fark görülmüyordu. Onlar da mü’minlerle beraber namaz kılıyor, oruç tutuyor ve diğer normal faaliyetlerde bulunuyorlardı. İsteksiz de olsa İslâm’ı kabul ediyor görünüyorlardı. Fakat İslâm uğruna canları fedâ etme vakti gelince, münafıklıkları açığa çıkmaya başladı; göstermelik imanları üzerindeki perde açıldı. (bk. Nisâ 4/77)

Allah yolunda savaşmaya cesâret edememekle birlikte, iş bozgunculuk yapmaya gelince münafıkların o konuda oldukça mâhir oldukları görülür. Bu sebeple buyruluyor ki:

فَهَلْ عَسَيْتُمْ اِنْ تَوَلَّيْتُمْ اَنْ تُفْسِدُوا فِي الْاَرْضِ وَتُقَطِّعُوٓا اَرْحَامَكُمْ
﴿٢٢﴾ اُو۬لٰٓئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ فَاَصَمَّهُمْ وَاَعْمٰٓى اَبْصَارَهُمْ ﴿٢٣﴾
اَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْاٰنَ اَمْ عَلٰى قُلُوبٍ اَقْفَالُهَا ﴿٢٤﴾

22. Ey münafıklar! Demek fırsatını bulup iş başına geçecek olsanız, yeryüzünde bozgunculuk yapacak ve akrabalık bağlarını keseceksiniz, öyle mi?

23. İşte onlar, Allah’ın rahmetinden büsbütün kovduğu, kulaklarını sağır

ve gözlerini kör ettiği kimselerdir.

24. Onlar Kur'an'ı inceden inceye düşünmüyorlar mı? Yoksa kalplerinin üzerinde üst üste kilitleri mi var?

22. âyette geçen إِنْ تَوَلَّيْتُمْ (in tevelleytüm) kelimesi iki farklı mânada kullanılır:

Birincisi; اَلتَّوَلِّي (tevellî) kökünden dönmek, vazgeçmek, terk etmek: Buna göre âyet-i kerîme kalplerinde hastalık bulunan münafıklara hitap ederek şöyle der: "Siz Allah'ın indirdiği kitabın hükümlerinden dönüp, cihattan yüzçevirip, Allah'a karşı nankörlük etmek, kan dökmek, yeryüzünde bozgunculuk yapmak ve akrabalık bağlarını koparmak mı istiyorsunuz? Allah'ın indirdiği hükümlere sırt çevirerek o câhiliye devrindeki gibi düşmanlık, huzursuzluk, güvensizlik günlerine geri dönmeyi mi umuyorsunuz? Aslında içinizde taşıdığınız düşünceler bu istikâmettedir. Fakat sizin böyle yapmanıza izin verilmeyecektir."

İkincisi; اَلْوِلَايَةُ (vilâyet) kökünden yönetmek, idâreyi ele geçirmek: "Siz iş başına geçip yönetimi ele alırsanız yeryüzünde bozgunculuk yapmak, akrabalık bağlarını koparmak mı istiyorsunuz? Bunun için mi çalışıyorsunuz? Fırsatını bulsanız böyle yaparsınız; ama buna müsaade edilmeyecektir."

Peki, gerçeği anladıktan sonra Allah ve Peygamber'e bile bile sırt çevirenlerin hâli ne olacak:

إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَى الشَّيْطَانُ
سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَى لَهُمْ ﴿٢٥﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا
نَزَّلَ اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ ﴿٢٦﴾
فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ ﴿٢٧﴾ ذَلِكَ
بِأَنَّهُمُ اتَّبَعُوا مَا أَسْخَطَ اللَّهَ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ﴿٢٨﴾

25. Doğru yol kendilerine iyice belli olduktan sonra gerisin geri dönenler yok mu, şeytan onları fitlemiş ve onları uzun emellerin peşine düşürmüştür.

26. Bunun sebebi onların, Allah'ın indirdiği buyruklardan hoşlanmayanlara: "Biz, bazı hususlarda size uyacak, sizinle birlikte hareket edeceğiz" demeleridir. Halbuki Allah, onların gizli konuşmalarını da, sakladıkları her türlü gizliliği de bilmektedir.

27. Peki melekler, yüzlerine ve sırtlarına vura vura canlarını alırken onların halleri nice olacak!

28. Evet, canları böyle çıkacak; çünkü onlar Allah'ı gazaplandıracak şeylerin peşine düştüler ve O'nun rızâsını kazandıracak itikat ve davranışları beğenmediler. Bu sebeple Allah da onların bütün yaptıklarını boşa çıkardı.

Müslümanlar arasında önceden inandığı halde sonra imandan dönen münafıklar vardı. Bunlar dıştan iman ettiklerini söyledikleri ve mü'minlerle beraber bulundukları halde, içten içe İslâm düşmanlarıyla görüşüp anlaşıyorlardı. Bazı konularda kendilerine uyacaklarına dâir söz veriyorlardı. (bk. Haşr 59/11)

Nitekim onlar Hendek savaşı sırasında da yine İslâm düşmanlarıyla anlaşmışlar ve müslümanları arkadan vurmaya yeltenmişlerdi. Çünkü bunlar cihâd, savaş, infâk vb. hususlarda Kur'an'ın getirdiği tâlimatlardan hiç hoşlanmıyorlardı.

26. âyette belirtilen "Allah'ın bildiği işleri"nden maksat; Peygamberimiz (s.a.v.)'e muhâlefet, düşmanlık üzere yardımlaşmak, onunla birlikte cihâda çıkmayıp oturmak ve gizli durumlarda onun işinin önemsizliği hususunda propaganda yapıp onu zayıflatmaya çalışmak gibi durumlardır.

Allah Teâlâ, âhiret azabı yanında, iç yüzlerini ortaya sermek suretiyle onları dünyada da rezil edecektir:

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللّٰهُ أَضْغَانَهُمْ ﴿٢٩﴾
وَلَوْ نَشَاءُ لَأَرَيْنَاكَهُمْ فَلَعَرَفْتَهُمْ بِسِيمٰيهُمْ ط وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ ط
وَاللّٰهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ ﴿٣٠﴾ وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتّٰى نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ
وَالصَّابِرِينَ لا وَنَبْلُوَا أَخْبَارَكُمْ ﴿٣١﴾

29. Yoksa kalplerinde hastalık bulunan o münafıklar, içlerinde mü'minlere karşı duydukları kinlerini Allah'ın ortaya çıkarmayacağını mı sanıyorlar?

30. Dileseydik biz onları tek tek sana gösterirdik, sen de onları yüzlerinden tanırdın. Yine de sen onları konuşma tarzlarından, sözlerindeki eğip bükmelerden tanıyabilirsin. Allah, bütün yaptıklarınızı bilir.

31. Gerçek şu ki, içinizden cihâd edenleri ve sabredenleri ayırt edinceye; söz ve davranışlarınızdaki samimiyetinizin doğruluğunu ortaya çıkarıncaya kadar biz sizi sınamaya devam edeceğiz.

Münafıkları tanıma yollarından biri de onların konuşma tarzlarıdır. Efendimiz

(s.a.v.) onları konuşma şekillerinden, edâlarından, konuşurken takındıkları tavırlardan tanımaktaydı. Meselâ zafer elde edildiği zaman **“Doğrusu biz de sizinle beraberdik”** (Ankebût 29/10) demeleri, biraz sıkışınca **“Evlerimiz sahipsiz, korumasız!”** (Ahzâb 33/13) demeleri, yahut bu sûrenin başında geçtiği üzere **“Demin o ne söylemişti bakalım?”** (Hz. Muhammed 47/16) demeleri onların sözlerinden birer örnektir. Halbuki hep kendi menfaatini kollayıp, işin siyasetine uygun tarzda yerine göre söz söylemek bir mârifet değildir. Cenâb-ı Hak bu sözlere hiçbir değer vermemektedir. Çünkü O, sözden ziyâde kulun ameline bakar. Dilin kemiği yoktur, onunla kişinin her istediğini konuşması mümkündür. Fakat Allah’ın emirlerini yerine getirebilmek, konuşmak kadar kolay değildir. Bu sebepledir ki Allah Teâlâ, kendi yolunda cihâd edenlerle sabredenleri ortaya çıkarıncaya kadar kullarını imtihan edecektir. En mühim imtihan vasıtası da cihâddır, savaştır.

Münafıkların ötesinde bir de şu inkarcı grup vardır:

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدٰى لَنْ يَضُرُّوا اللّٰهَ شَيْـًٔا وَسَيُحْبِطُ اَعْمَالَهُمْ ﴿٣٢﴾ يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اَطِيعُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا اَعْمَالَكُمْ ﴿٣٣﴾ اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ ﴿٣٤﴾

32. İnkâr eden, insanları Allah’ın yolundan alıkoyan ve kendilerine doğru yol iyice belli olduktan sonra Peygamber’e karşı gelenler, Allah’a hiçbir zarar veremeyeceklerdir. Allah onların bütün yaptıklarını boşa çıkaracaktır.

33. Ey iman edenler! Allah’a itaat edin, Peygamber’e itaat edin de sakın amellerinizi boşa çıkarmayın!

34. İnkâr eden, insanları Allah’ın yolundan alıkoyan ve sonra da kâfir olarak ölenleri Allah asla bağışlamayacaktır.

O halde ey mü’minler:

فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا اِلَى السَّلْمِ وَاَنْتُمُ الْاَعْلَوْنَ وَاللّٰهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتِرَكُمْ اَعْمَالَكُمْ ﴿٣٥﴾

35. Siz üstün durumda iken gevşeklik gösterip de barış çağrısı yapmayın! Allah sizinle beraberdir; yaptıklarınızı karşılıksız bırakmayacak ve onların karşılığında asla eksik ödemede bulunmayacaktır.

Bu ilâhî emrin, Medine gibi küçücük bir şehirde birkaç yüz müslümandan oluşmuş bir avuç topluluğun İslâm'ın bayraktarlığını yaptığı ve yalnız güçlü Kureyş kabilesi ile değil, bütün Arabistan'ın müşrik ve münafıklarıyla mücâdele ettikleri sırada nâzil olduğunu düşünecek olursak, işin zorluğu daha iyi kavranacaktır. Müslümanların durumu böyle olmasına rağmen onlara, cesâretlerini kırarak düşmanlarla barış yapmayı istememeleri, aksine, canlarını dişlerine takarak savaşacak şekilde hazır olmaları emri verilmektedir. Bu emrin gerekçesi olarak da şu hususlar beyân edilir:

• Müslümanlar üstündür ve gâlip gelmek onların hakkıdır.

• Allah'ın yardımı onlarla beraberdir; mü'minlere yardım ve zafer va'detmektedir.

• Allah onların amellerinin karşılığını noksan vermeyecek, zulmetmeyecek, hatta fazlasıyla bir mükâfat verecektir.

Şuna dikkat etmek lâzımdır ki, bu ilâhî emir, müslümanların hiçbir zaman barış sözü etmemeleri mânasına gelmez. Burada anlatılmak istenen şey, müslümanların zayıf, düşmanlarının ise kuvvetli olduğu zannını veren bir barışa taraftar olmanın doğru olmadığıdır. Müslümanlar her şeyden önce güçlerini ispat etmelidirler. Ancak ondan sonra barış görüşmeleri yapmalarında bir sakınca yoktur. (bk. Enfâl 8/61; Fetih 48/27)

Bu sebeple mü'minler dünyaya aldanma konusunda uyarılarak şöyle buyruluyor:

إِنَّمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ ۜ وَاِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ اُجُورَكُمْ
وَلَا يَسْـَٔلْكُمْ اَمْوَالَكُمْ ﴿٣٦﴾ اِنْ يَسْـَٔلْكُمُوهَا فَيُحْفِكُمْ تَبْخَلُوا
وَيُخْرِجْ اَضْغَانَكُمْ ﴿٣٧﴾ هَٓا اَنْتُمْ هٰٓؤُلَٓاءِ تُدْعَوْنَ لِتُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ
اللّٰهِ فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْخَلُ ۚ وَمَنْ يَبْخَلْ فَاِنَّمَا يَبْخَلُ عَنْ نَفْسِهِ ۜ وَاللّٰهُ
الْغَنِيُّ وَاَنْتُمُ الْفُقَرَٓاءُ ۚ وَاِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا اَمْثَالَكُمْ ﴿٣٨﴾

36. Dünya hayatı bir oyun ve eğlenceden ibarettir. Eğer inanıp Allah'a karşı gelmekten sakınırsanız Allah size mükâfatınızı tastamam verecektir. Üstelik Allah sizden cihâd için bütün malınızı da istemiyor.

37. Eğer onların hepsini isteyip de sizi iyice sıkıştırsaydı, cimrilik ederdiniz; bu da sizin içinizde bastırılmış olan kin ve nefret duygularını ortaya dökerdi.

38. İşte ey mü'minler, şimdi sizden mallarınızı Allah yolunda harcamanız

istenmektedir. Fakat içinizden bir kısmınız cimrilik ediyor. Halbuki kim cimrilik yaparsa ancak kendi zararına yapmış olur. Allah sınırsız servet sahibi olup hiç kimseye muhtaç değildir, siz ise fakir olup mutlak mânada O'na muhtaçsınız. Eğer din yolunda fedakârlıktan yüz çevirirseniz, Allah sizin yerinize başka bir toplum getirir de, sonra onlar sizin gibi hayırsız ve itaatsiz olmazlar!

Cenâb-ı Hak mü'minlerden, kendi yolunda savaşacak ordunun teçhizatı için harcamada bulunmalarını istemektedir. Burada husûsiyle savaş hazırlıkları için infâkın kastedildiği anlaşılmaktadır. Yalnız Allah Teâlâ bizden malımızın hepsini istemiyor. Sadece bir kısmını istiyor. Eğer malımızın hepsini isteyip, bu konuda bizi sıkıştıracak olsaydı, benliğimizin dibine çökmüş olan cimrilik tortuları hareketlenerek cömertlik damarlarımızı tıkayabilir ve nefsâniyetîmizden kaynaklanan bir takım uygunsuz duygular su üzerine çıkabilirdi. Hatta bu menfî duygular, İslâm'a ve Peygamber'e kin ve düşmanlık besleme noktasına varabilirdi. Cenab-ı Hak bizi bizden daha iyi bildiğinden, kendi katından ikram ettiği mallardan isterken bile, merhametle muâmele edip belli bir nisap ölçüsüne göre vermemizi istemektedir. Madem ki Allah, müslümanlardan belli bir nispette harcamada bulunmalarını istiyor, artık her mü'minin bunu seve seve yerine getirmesi gerekir.

Bu gerçekleri idrak edemeyen zayıf görüşlü kimselere son olarak şöyle bir ikaz gelmektedir: **"Eğer din yolunda fedakârlıktan yüz çevirirseniz, Allah sizin yerinize başka bir toplum getirir de, sonra onlar sizin gibi hayırsız ve itaatsiz olmazlar!"** (Hz. Muhammed 47/38)

Nitekim bir diğer âyet-i kerîmede bu husus daha açık bir şekilde beyân edilir:

"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, Allah onların yerine yakında öyle bir nesil getirecek ki Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler. Mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı güçlü ve onurludurlar. Allah yolunda cihâd ederler ve kendilerine dil uzatan hiçbir kimsenin kınamasından korkmazlar. İşte bu Allah'ın öyle bir lutfudur ki, onu dilediğine verir. Allah, lutfu ve rahmeti pek geniş olan, her şeyi hakkiyle bilendir." (Mâide 5/54)

Emânete sahip çıkılmadığı zaman onun elden çıkması mukadderdir. Kıymeti bilinmeyen nimetlerin zeval bulması ilâhî kanun icabıdır. O halde en büyük nimet olan din emânetine sahip çıkabilmek için müslümanların bu yolda mallarıyla canlarıyla her türlü fedakârlığı seve seve yapmaları gereği anlaşılmaktadır.

Hz. Muhammed (s.a.v.) sûresinde emredilen "hâlimizi düzeltme", "cihâd",

"Allah yolunda maldan ve candan geçme" ve "istiğfar" gibi ferdî ve içtimaî hayatımızdaki düzenlemeler gereği üzere yapıldığı takdirde Yüce Allah hem mü'minlerin günahlarını, hatalarını bağışlayacak hem de yardım ve zaferini ihsân edecektir. İşte bu müjdeyi vermek ve buna lâyık olmanın daha detaylı şartlarını açıklamak üzere Fetih sûresi geliyor:

48- FETİH SÛRESİ

سُورَةُ الْفَتْحِ

48. FETİH SÛRESİ

Fetih sûresi hicretin altıncı senesinde Rasûlullah (s.a.v.) Hudeybiye'den Medine'ye dönüşü esnâsında Mekke ile Medine arasında nâzil olmuştur. Genel taksime göre Medine'de indiği kabul edilir. 29 âyettir. İsmini, Peygamberimiz (s.a.v.)'e büyük bir zafer olan Hudeybiye anlaşmasını müjdeleyen birinci âyetindeki فَتْحًا مُبِينًا (fethan mübînen) ifadesinden alır. Resmi tertîbe göre 48, iniş sırasına göre ise 109. sûredir.

Konusu

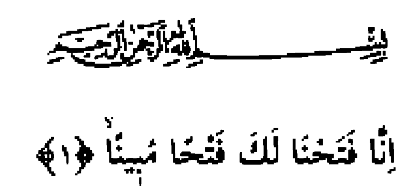
Sûre, hicretin altıncı senesinde müşriklerle imzalanan ve İslâm'ın dünya üzerinde kabul görüp yayılmasına zemin hazırlayan büyük bir zafer olma husûsiyeti taşıyan Hudeybiye anlaşmasından bahsederek söze başlar. Hudeybiye seferine katılıp, Mekke'ye elçi olarak gönderilen Hz. Osman'ın öldürüldüğü şayiası üzerine, eğer haber doğruysa kanlarının son damlasına kadar savaşacaklarına dâir Efendimiz (s.a.v.)'e bey'at eden ashâb-ı kirâm (r.a.) methedilir. Bu mü'minlere çok parlak istikballer, zaferler ve ganimetler va'dedilir. Diğer taraftan mal ve evlat engeline takılıp Hudeybiye seferine katılamayan münafıkların iç âlemlerinin karışıklığı, çarpık duyguları ve bunların söz ve fiillerine akseden menfî görüntüleri birer ibret tablosu hâlinde sergilenir. Son olarak Mekke fethinin müjdesi verilir ve bunun gerçekleşme planları öğretilir. Allah'ın dîninin mutlaka gâlip geleceği bildirilirken, bu hak dini dünyaya gâlip kılacak olan ve sahâbe neslinde örneklenen kâmil mü'minlerin, örnek İslâm cemaatinin başlıca vasıfları beyân edilir.

Fazileti

Rasûlullah (s.a.v.): *"Bu gece bana, üzerine güne in doğduğu her eyden daha değerli ve güzel bir sûre indirildi"* buyurmuş, sonra da Fetih sûresini okumuştur. (Buhârî, Tefsir 48/1)

Sana Apaçık Bir Fetih Verdik

Rahmân Rahîm Allah’ın ismiyle...

1. Rasûlüm! Gerçekten biz sana, ardı ardına gelecek nice fetihlerin öncüsü ve müjdecisi olacak apaçık bir fetih ihsân ettik.

Bu fetih, hicretin altıncı senesinde müşriklerle yapılan Hudeybiye anlaşmasıdır. Anlaşmanın birkaç önemli maddesi şöyleydi:

• Anlaşmanın süresi on yıldır. Bu süre zarfında iki taraf arasında savaş durdurulacak, bir taraf diğeri aleyhinde gizli ya da açık hiçbir harekette bulunmayacaktır.

• Müslümanlar Kâbe’yi bu yıl ziyâret edemeyecekler; bu ziyâret, bir sonraki yıl yapılacaktır. Gelecek yıl ziyârete gelenler, Mekke’de üç gün kalacak, o zaman içinde müşrikler Mekke dışına çıkacak, müslümanlarla temas kurmayacaklardır.

• Kureyşlilerden biri, müslüman olarak da olsa, Medine’ye sığındığı takdirde iâde edilecek, ama Medine’den Mekke’ye sığınanlar iâde edilmeyecektir.

• Diğer Arap kabileleri dilerlerse müslümanların tarafına, dilerlerse Kureyşlilerin safına katılabileceklerdir.

Rasûlullah (s.a.v.), Hudeybiye’nin büyük bir fetih olduğunu bildirdiğinde ashâbdan biri: “Beytullâh’ı tavaftan alıkonduk, kurbanlarımızın Harem’de kesilmesine mâni olundu. Müslüman olarak bize gelip sığınan iki kişiyi (Ebû Cendel ve Ebû Basîr’i) de Rasûlullah geri verdi. Bu nasıl fetihtir?” diyerek söylendi. Bu sözler kendisine ulaşan Rasûl-i Ekrem, bu anlaşmanın hangi yönden büyük bir fetih olduğunu şöyle izah buyurdu:

ş *“-Evet! Bu anla maşen büyük fetihtir. Mü rikler sizin, kendi beldelerine gidip gelmenize ve i şnizi görmenize râzı olmu , gidip gelirken de emniyet ve selâmet içinde*
ş *buluşmanızı istemi tir. Onlar imdiye kadar istemedikleri, ho lanmadıkları İslâm’ı, böylece sizlerden görecek ve öğrenecekler. Allah sizi muzaffer kılacak, gittiğiniz yerden sâlimen ve kazançlı olarak döneceksiniz. Bu ise fetihlerin en büyüğüdür.”* (Halebî, *İnsânu’l-‘uyûn,* II, 715)

İmam Zührî, Hudeybiye anlaşmasının neticelerini, Allah Rasûlü’nün bu husustaki hadis-i şeriflerinden de istifade ile şu şekilde özetler:

“Daha önceleri müslümanlarla müşrikler, karşılaştıkları her yerde savaşmış

ve çarpışmışlardı. Hudeybiye barışı olunca çarpışma sona erdi. İki taraf arasında güven ortamı teşekkül etti. Birbirleriyle görüşüp kaynaşma imkânı buldular. Hattâ çeşitli konularda yardımlaşmaya başladılar. Bu sırada kime İslâm'dan söz açılsa, biraz düşündükten sonra hakîkati kavrıyor ve hemen müslüman oluyordu. Öyle ki, Hudeybiye'den Mekke fethine kadarki iki sene zarfında müslüman olanların sayısı, Hudeybiye'ye kadar geçen on dokuz senelik İslâmî dâvet netîcesinde müslüman olanların sayısından daha fazla olmuştu."

İbn Hişâm, buna şu sözleri ilâve eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) Hudeybiye'ye giderken bin dört yüz kişiyle yola çıkmıştı. Bundan iki yıl sonra, Mekke'nin fethinde ise yanında on bin, diğer bir rivâyete göre yolda katılan iki bin kişiyle birlikte on iki bin müslüman bulunmaktaydı. Bu rakamlar, Zührî'nin tespitlerinin ne kadar isâbetli olduğunu göstermektedir." (Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid,* VI, 170; İbn Hişâm, *es-Sîre,* III, 372)

Gerçekten de Hudeybiye'nin ne kadar muhteşem bir zafer olduğu, daha sonra gelişen olaylarla açığa çıkmıştır. Bunları hülâsa olarak tekrar ifade etmek istersek şunlar söylenebilir:

• Bu anlaşmayla birlikte Arabistan'da İslâmî bir yönetimin varlığı ilk defa resmen kabul edilmiş oluyordu.

• Bu anlaşma sâyesinde, Mekkelilerin propagandası yüzünden Arabistan'daki kabilelerin gönlünde İslâm aleyhine yerleşmiş olan kin ve nefret duyguları biraz olsun dinmişti.

• Sulh ortamı, müslüman toplumla müşrik toplum arasındaki ticârî ve kültürel alışverişi canlandırdı. Bu vesileyle müslümanlar Arabistan'ın en uzak noktalarına dağılarak İslâm'ı yaymaya başladılar. Kısa zamanda müslümanların sayısı öncesine nazaran süratle arttı.

• Rasûlullah (s.a.v.), savaşın durdurulmasından sonra Medine'de İslâm devletini güçlendirerek, örnek bir İslâm toplumu oluşturma imkânı buldu.

• Bu anlaşma sâyesinde ülkenin güney sınırları emniyete alınınca, kuzey ve orta Arabistan'daki kabileler İslâm devletinin hâkimiyetine girdiler.

Bu âşikâr fetihle beraber öncelikle Rasûlullah (s.a.v.)'e ve onun şahsında da tüm müslümanlara şu büyük nimetlerin ihsân edildiği beyân buyrulur:

لِيَغْفِرَ لَكَ اللّٰهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَاَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ

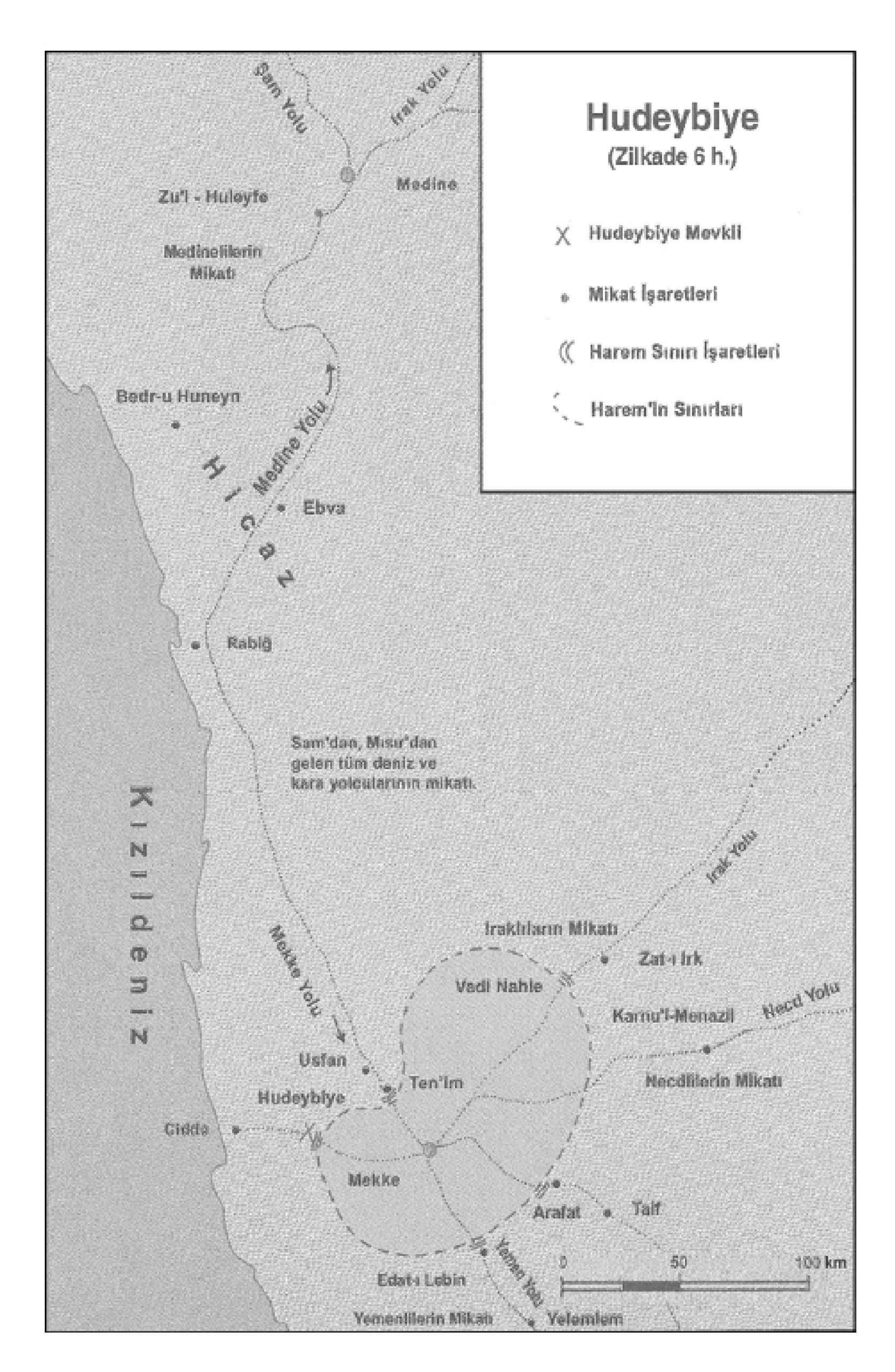
وَيَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًاۙ ﴿٢﴾ وَيَنْصُرَكَ اللّٰهُ نَصْرًا عَزِيزًا ﴿٣﴾

2. Böylece Allah senin geçmiş ve gelecek tüm günahlarını bağışlayacak, üzerindeki nimetini tamamlayacak ve seni dosdoğru bir yola eriştirecektir.

3. Şanlı, şerefli bir zaferle sana yardım edecektir.

Sözkonusu edilen nimetler:

Birincisi; Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)'in geçmiş ve gelecek tüm günahlarının bağışlanması: Peygamberler, bir beşer olarak hata ve kusurdan tamâmen uzak değillerdir. Ufak tefek hatalar, ayak sürçmeleri ve içtihada dayanarak verdiği kararlarda bazan isabet edememe durumları onlar için de geçerlidir. Kur'an-Kerîm'de bunun pek çok misâli vardır. Allah Teâlâ hem bunları bağışlamış, hem de beşer olarak kendinde bulunan günah işleme potansiyelinin fiiliyata geçmesinden onu koruma altına almıştır.

İkincisi; Peygamberimiz (s.a.v.)'e olan nimetini tamamlaması: En büyük nimet olan İslâm dini barış ortamında tamamlanarak yayılma ve yerleşme imkânı buldu. Müslümanlar, kendi yurtlarında tehlike, endişe ve dış müdahaleden

korunmuş bir halde tam olarak İslâm medeniyeti, ahlâkı ve İslâm kanunları ve hükümlerine uygun olarak yaşamaları için büyük bir hürriyet elde ettiler. Allah'ın dînini ve kelime-i tevhidi yükseltebilme güç ve imkânlarını artırdılar. Bundan itibaren peş peşe fetihler elde ettiler. Büyüklük taslayanlar onlara boyun eğmek ve zorbalar onlara itaat ermek mecburiyetinde kaldılar.

Bununla birlikte; Cenâb-ı Hakk'ın Peygamberimiz'i kendisine sevgili yapması, onun hayatına yemin etmesi, onu son peygamber olarak göndermesiyle evvelki şeriatlerin hükümlerini ortadan kaldırması, kendini miraçta "kâbe kavseyn"e kadar yükseltmesi, yine miraçta gözünü saptırmamak ve kalbini Mevlâsından bir an ayırmamak suretiyle mâsivâya düşmekten koruması, kıyâmete kadar bütün ins ve cinne peygamber olarak göndermesi, kendine ve ümmetine ganimetleri helâl kılması, ona şefaati uzma vermesi, bütün Âdemoğulları'na seyyid yapması; teşehhüdde, ezanda, Kur'an'ın pek çok âyetinde zikrini kendi zikrine, rızâsını ve itaatini kendi rızâ ve itaatine birleştirmesi, kelime-i tevhidin iki rüknünden birini ondan ibaret göstermesi de Efendimiz'e ihsân edilip tamama erdirilen nimetler cümlesindedir.

Üçüncüsü; onu dosdoğru bir yola eriştirmesi: Zâten Allah Rasûlü ve ona inananlar doğru yol üzere bulunmaktadırlar. Allah Teâlâ onlara bu yolda azim, sebât ve kararlılık lutfedecektir. Bundan asıl maksat ise, Peygamber (s.a.v.)'e fetih ve zafer yolunu göstermiş olmasıdır. Nitekim Allah Teâlâ Hudeybiye'de bahsedilen barış anlaşmasını yaptırarak, İslâm'ın yayılmasına engel olan bütün güçleri mağlup edebilecekleri en uygun ve en güzel yolu göstermiştir.

Dördüncüsü; ona muhteşem bir zaferle yardım etmesi: Allah onlara, barış yoluyla düşmanlarını âciz bırakacak büyük bir yardımda bulunmuştur. Ayrıca Hudeybiye'ye giderken yolculukta, barış müzakereleri yaparken ve dönüşte Allah Teâlâ'nın husûsî yardımları da olmuştur. İşte bu büyük yardımlardan biri hatırlatılarak buyruluyor ki:

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا
مَعَ إِيمَانِهِمْ وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا
حَكِيمًا ﴿٤﴾ لِيُدْخِلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكَفِّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٥﴾

4. O Allah, imanlarına iman katmaları için mü'minlerin kalplerine sekînet, huzur ve itminân indirdi. Göklerin ve yerin orduları yalnızca Allah'ındır. Allah, her şeyi hakkiyle bilen, her hükmü ve işi hikmetli ve

sağlam olandır.

5. Böylece Allah mü'min erkek ve mü'min kadınların günahlarını örtecek ve onları, ebediyen kalmak üzere, içinden ırmaklar akan cennetlere yerleştirecektir. Allah katında en büyük başarı ve kurtuluş işte budur.

اَلسَّكِينَةُ (sekînet), sükûn ve huzur demektir. Kalbin, görüp idrak ettiği açık deliller sebebiyle huzura ermesi böylece tüm varlığıyla düşünce ve endişe sınırından kurtulup yakîn ve itminân hâline erişmesidir. Bu makamda kalpteki ilimler kesinlik ifade eder. Sahibini korku ve endişelerden sâlim kılıp huzura eriştirir. İşte Cenâb-ı Hak, umre niyetiyle yanlarına hiçbir silah almaksızın Medine'den çıkıp Mekke'ye doğru yol alan ve Hudeybiye'de başlangıçta hiç de istemedikleri durumlarla karşılaşan mü'minlerin kalbine bir ikram olarak sekînet indirmiş, onları mânen takviye etmiştir. Bu ilâhî yardım olmasaydı, belki Hudeybiye büyük bir fetih hâline gelemeyebilirdi:

Meselâ Allah Rasûlü (s.a.v.), umre için Mekke-i Mükerreme'ye gitme arzusunu açıkladığında, müslümanlar korku ve endişeye kapılarak münafıklar gibi bunun apaçık ölüme gitmek demek olduğunu düşünüp sefere katılmak istemeyebilirlerdi. Hudeybiye'de kâfirler müslümanları umre yapmaktan alıkoyduğunda, Hz. Osman'ın şehîd edildiği haberi geldiğinde veya Ebû Cendel o perişan hâliyle müslümanların gözleri önünde cânî müşriklere geri çevrildiğinde müslümanlar tahrike kapılıp taşkınlık yapabilirlerdi. Hele maddelerini bir türlü hazmedemedikleri anlaşmanın imzalanma sırasında bir itaatsizlik olabilirdi. Fakat Cenâb-ı Hakk'ın, gönüllerine indirdiği o sekînet, huzur ve itminân sâyesinde mü'minler her bakımdan Allah Rasûlü (s.a.v.)'in emrine teslimiyet gösterdiler. İmtihanı kazandılar. Böylece o son derece tehlikeli sefer, en büyük bir zaferle neticelenmiş oldu.

Kalplerindeki imansızlık hastalığı sebebiyle bir türlü itaat ve teslimiyet çizgisine gelemeyen münafıkların ve İslâm'a açıkça cephe almış müşriklerin durumuyla ilgili şöyle buyruluyor:

وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّٓانِّينَ
بِاللّٰهِ ظَنَّ السَّوْءِۜ عَلَيْهِمْ دَٓائِرَةُ السَّوْءِۚ وَغَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ
وَاَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَۜ وَسَٓاءَتْ مَصِيرًا ﴿٦﴾ وَلِلّٰهِ جُنُودُ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِۜ وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٧﴾

6. Diğer taraftan, Allah hakkında kötü zan besleyen münafık erkeklerle münafık kadınları ve müşrik erkeklerle müşrik kadınları da

cezalandıracaktır. Müslümanlar için istedikleri kötülük çemberi, kendi başlarına geçsin! Allah onlara gazap etmiş, onları rahmetinden kovmuş ve onlar için cehennemi hazırlamıştır. Ne kötü bir dönüş yeridir orası!

7. Göklerin ve yerin orduları yalnızca Allah'ındır. Allah, kudreti dâimâ üstün gelen, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olandır.

Bu sûrenin 12. âyetinde de belirtildiği üzere Medine ve civârındaki münafıklar, çıktıkları bu seferden Peygamberimiz (s.a.v.) ve beraberindeki mü'minlerin sağ sâlim geri dönmeyeceklerini, onları müşriklerin yok edeceklerini sanıyorlardı. Müşrikler de Efendimiz'i ve mü'minleri umre yapmaktan engellemek suretiyle onları küçük düşüreceklerini zannediyorlardı. Aslında her iki gürûh da, Allah'ın Peygamber (s.a.v.)'e yardım etmeyeceğini ve hakkın bâtıl karşısında yenileceğini düşünüyorlardı. Düşündüklerinin tam tersi oldu. Allah Teâlâ, Rasûlü'nü muzaffer kıldı, o din düşmanlarını ise dünyada gazabına uğrattı, rahmetinden uzaklaştırdı; âhirette ise onlar ebediyen cehennemde kalacaklardır.

İşte bu hikmet gereğince:

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٨﴾ لِتُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ
وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٩﴾

8. Rasûlüm! Şüphesiz biz seni bir şâhit, bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak gönderdik.

9. Tâ ki ey insanlar, Allah'a ve Rasûlü'ne iman edesiniz, O'nun dinine ve Peygamberi'ne yardım edesiniz, O'na ve Peygamberi'ne saygı gösteresiniz ve O'nu sabah akşam tesbih edesiniz!

Rasûlullah (s.a.v.)'e gösterilmesi gereken muhabbet ve bağlılığın bir numûnesi olarak Uhud savaşında yaşanan şu hâdise ne kadar ibretlidir:

Uhud günü Medine bir haberle çalkalandı. "Rasûlullah öldürüldü!" denilince şehirde çığlıklar koptu, feryatlar arşa dayandı. Herkes yollara düşerek gelenlerden bir haber almaya çalışıyordu. Ensâr'dan Sümeyrâ Hâtun'a iki oğlu, babası, kocası ve kardeşinin şehîd olduğu haber verildiği halde, o mübârek hanım, bunlara hiç aldırmıyor, kendisini asıl kaygılandıran husûsu, yâni Allah Rasûlü'nün hâlini merâk ediyor:

"–Ona bir şey oldu mu?" deyip duruyordu. Sahâbe-i kirâm cevâben:

"–Allah'a hamd olsun ki durumu iyidir. O, senin arzu ettiğin gibi hayattadır!" dediler. Sümeyrâ Hâtun:

"–Onu görmeden gönlüm huzur bulmayacak, bana Allah'ın Rasûlü'nü gösteriniz" dedi.

Gösterdiklerinde derhâl gidip elbisesinin ucundan tuttu ve:

"–Anam-babam sana fedâ olsun ey Allah'ın Rasûlü! Sen sağ olduktan sonra, gayrı hiçbir şeye aldırmam!" dedi. (Vâkıdî, *el-Meğâzî,* I, 292; Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid,* VI, 115)

Allah Rasûlü'ne muhabbetin bedelini canıyla ödeyen şehîd sahâbî Sa'd b. Rebî (r.a.)'in şu sözleri bir mü'minin yüreğine öyle işlemeli ki, Efendimiz (s.a.v.) ile Kevser havuzunun başında buluşuncaya kadar bir daha çıkmamalıdır:

Rasûl-i Ekrem (s.a.v.), Uhud savaşı nihâyete erdiğinde, Sa'd b. Rebî (r.a.)'ı bulup ne durumda olduğunu öğrenmesi için ashâbından birini gönderdi. Sahâbî, Hz. Sa'd'i ne kadar aradıysa da bulamadı, ne kadar seslendiyse de cevap alamadı. Nihâyet son bir ümitle:

"–Ey Sa'd! Beni Rasûlullah gönderdi. Allah Rasûlü, senin diriler arasında mı, yoksa şehîdler arasında mı bulunduğunu kendisine haber vermemi emretti!" diye yaralı ve şehîdlerin bulunduğu tarafa doğru seslendi. O sırada son anlarını yaşayan ve cevap verecek mecâli kalmamış olan Sa'd (r.a.), kendisini Allah Rasûlü'nün merak ettiğini duyunca bütün gücünü toplayarak ancak cılız bir inilti hâlinde:

"–Ben, artık ölüler arasındayım!" diyebildi. Belli ki artık öteleri seyrediyordu. Sahâbî, Hz. Sa'd'in yanına koştu. Onu, vücûdu kılıç darbeleriyle delik deşik olmuş bir vaziyette buldu. Ve ondan ancak fısıltı hâlindeki kısık bir sesle, Rasûlullah'a duyduğu dâsitânî muhabbeti dile getiren şu sözleri işitti:

"–Vallahi gözleriniz kımıldadığı müddetçe, Peygamberimiz (a.s.)'ı düşmanlardan korumaz da başına bir musîbet gelmesine mahal verirseniz, sizin için Allah katında ileri sürülebilecek hiçbir mâzeret yoktur!" (Muvatta, Cihâd 41; Hâkim, *el-Müstedrek,* III, 221/4906; İbn Hişâm, *es-Sîre,* III, 47)

Şu gerçek asla unutulmasın ki:

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللّٰهَ يَدُ اللّٰهِ فَوْقَ اَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلٰى نَفْسِهِ وَمَنْ اَوْفٰى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهُ اللّٰهَ فَسَيُؤْتِيهِ اَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٠﴾

10. Rasûlüm! Sana bey'at edenler, gerçekte Allah'a bey'at etmektedirler. Allah'ın eli, onların bey'at için uzanan elleri üzerindedir. Artık kim bey'atini bozarsa ancak kendi zararına bozmuş olur. Kim de Allah'a verdiği sözde durur, onun gereğini getirirse, hiç şüphesiz Allah ona yakın bir gelecekte büyük bir mükâfat verecektir.

Bahsedilen bey'at, Hudeybiye'de bir ağaç altında mü'minlerin Rasûlullah (s.a.v.) ile yaptıkları bey'ata işaret eder. Hâdise kısaca şöyle gerçekleşmiştir:

Hicretin altıncı senesinde Allah Rasûlü (s.a.v.), gördüğü bir rüyâ üzerine 1400 müslümanla beraber umre yapmak için Mekke'den Medine'ye doğru yola çıkmıştı. Fakat müşrikler, müslümanları Mekke'ye sokmak istemedikleri için önlerine bir birlik çıkarmışlardı. Bu yüzden Efendimiz (s.a.v.) Hudeybiye'ye gelip orada konaklamak mecburiyetinde kaldı. Savaşmak diye bir niyeti yoktu. Bu sebeple anlaşma yapmak üzere Hz. Osman'ı Kureyş'e elçi olarak gönderdi. Ancak Hz. Osman'ın dönüşü gecikince öldürülmüş olma ihtimali gündeme geldi. Bunun üzerine Rasûl-i Ekrem (s.a.v.), bir ağacın altına oturarak ashâbından, Osman öldürülmüş ise ölünceye kadar savaşacaklarına dâir söz aldı. Onlar da büyük bir teslimiyet ve hoşnutluk ile Efendimiz (s.a.v.)'e bey'at edip söz verdiler. Henüz Hz. Osman'ın şehîd olup olmadığı kesin olarak bilenmediği için de, Rasûlullah (s.a.v.) bir elini Osman (r.a.) adına, diğer elini de kendi adına kullanarak birbiri üzerine koyup bey'at yaptı. Böylece Hz. Osman'ı bu bey'ata ortak kılmak suretiyle ona büyük bir şeref payesi vermişti. Hz. Osman sağ sâlim dönünce ve Kureyşlilerle anlaşma yapılınca savaşa gerek kalmadı. Fakat sahâbe-i kirâm böylece Allah'ın râzı olduğu mühim bir iş yapmış oldular. Nitekim 18. âyette tekrar bu hususa yer verilecektir.

Şimdi ise, bir kısım bahaneler ileri sürerek sefere katılmayan münafıkların iç dünyalarını deşifre edip orada saklanan kirli düşünceleri ortaya sermek üzere buyruluyor ki:

Mallarımız ve Evlatlarımız Bizi Engelledi

سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْاَعْرَابِ شَغَلَتْنَٓا اَمْوَالُنَا وَاَهْلُونَا
فَاسْتَغْفِرْ لَنَاۚ يَقُولُونَ بِاَلْسِنَتِهِمْ مَا لَيْسَ ف۪ي قُلُوبِهِمْۜ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ
لَكُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔا اِنْ اَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا اَوْ اَرَادَ بِكُمْ نَفْعًاۜ بَلْ كَانَ
اللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَب۪يرًا ﴿١١﴾ بَلْ ظَنَنْتُمْ اَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ
وَالْمُؤْمِنُونَ اِلٰٓى اَهْل۪يهِمْ اَبَدًا وَزُيِّنَ ذٰلِكَ ف۪ي قُلُوبِكُمْ وَظَنَنْتُمْ ظَنَّ
السَّوْءِۚ وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا ﴿١٢﴾ وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَرَسُولِه۪ فَاِنَّٓا
اَعْتَدْنَا لِلْكَافِر۪ينَ سَع۪يرًا ﴿١٣﴾ وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ
يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَٓاءُۜ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَح۪يمًا ﴿١٤﴾

11. Hudeybiye seferine katılmayıp geride kalan bedevîler sana gelip: "Mallarımız ve evlatlarımız bizi oyaladı, seferden alıkoydu; ne olur bizim için Allah'tan bağışlanma dile" diyecekler. Onlar, gönüllerinde olmayanı dillerinin ucuyla söylüyorlar. De ki: "Eğer Allah size bir zarar vermek veya bir fayda sağlamak istese, O'ndan size gelecek şeyi kim engelleyebilir? Doğrusu Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır.

12. Aslında siz, Peygamber'in ve mü'minlerin müşrikler tarafından öldürülüp bir daha ebediyen âilelerine geri dönmeyeceklerini sanıyordunuz. Üstelik bu kuruntu gönüllerinizde iyice allanıp pullanmış ve pek kötü bir zanna kapılmıştınız. Böylece helâki hak eden bir gürûh olup çıkmıştınız.

13. Kim Allah'a ve Peygamberi'ne iman etmezse, iyi bilsin ki, biz kâfirler için çılgın bir ateş hazırlamışızdır.

14. Göklerin ve yerin mutlak mülkiyeti ve hâkimiyeti Allah'ındır. Dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder. Allah çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir.

Sefere katılmayanlar, Medine civarında oturan Gifâr, Müzeyne, Cüheyne, Eşca', Nah' ve Eslem kabileleri idi. Rasûlullah (s.a.v.) umre niyetiyle sefere karar verince müşriklerin, Kâbe'yi ziyâretlerine engel olmamaları için Medine etrafındaki göçebe kabilelerin de sefere katılmalarını istedi. Fakat onlar bu seferden ganimet ummadıkları ve müşriklerin saldırıp müslümanların işini

bitireceklerini sandıkları için, işleri olduğunu bahane ederek sefere katılmadılar. İşte bu âyet-i kerîmeler, mûcizevî olarak, bu kabilelerin, müslümanların sağ sâlim Medine'ye döndüklerini gördükleri zaman, Peygamberimiz (s.a.v.)'e gelip bahaneler ileri süreceklerini, kendileri için istiğfar etmesini isteyeceklerini haber vermektedir.

12. âyette geçen اَلْبُورُ (bûr) kelimesi;

• Bozguncu, içinde fesat olan, hiçbir hayırlı işe yaramayan, hayırsız adamlar,

• Mahvolan, sonu kötü, felâket yolunda giden kimseler anlamına gelir.

Ganimet ümidi olmadığı için sefere katılmayan bu insanların, bir de ganimet ihtimalinin artması karşısında nasıl ağızlarının sulandığına bakın:

سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ اِذَا انْطَلَقْتُمْ اِلٰى مَغَانِمَ لِتَأْخُذُوهَا ذَرُونَا نَتَّبِعْكُمْ
يُرِيدُونَ اَنْ يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللّٰهِ قُلْ لَنْ تَتَّبِعُونَا كَذٰلِكُمْ قَالَ اللّٰهُ مِنْ قَبْلُ
فَسَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَا بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ اِلَّا قَلِيلًا ﴿١٥﴾

15. Siz Hayber'deki ganimetleri almaya gittiğinizde Hudeybiye seferinden geri kalanlar: "Bırakın, biz de sizin peşinizden gelelim" diyecekler. Onlar, Allah'ın hükmünü değiştirmek istiyorlar. De ki: "Siz bizimle asla gelemezsiniz; çünkü Allah daha önce hakkınızda böyle buyurdu." Bu kez: "Aslında siz bizi kıskanıyorsunuz" diyecekler. Bilakis onlar, meselenin özünü kavrayamayan anlayışı kıt kimselerdir.

Rasûlullah (s.a.v.) hicretin altıncı senesi Hudeybiye'den döndükten sonra, yedinci senenin başlarında Hayber'in fethi için sefere çıktı. Bu sefere sadece Hudeybiye seferine iştirak eden sahâbe-i kirâm katıldı. Mazereti olmaksızın Hudeybiye'ye katılmayan kabileler ceza olarak Hayber'in fethine iştirak ettirilmedi. Hayber fethedildi ve bu fetihten müslümanlara pek çok ganimet düştü. Ganimet hırsına kapılan bedeviler, gelip Peygamberimiz (s.a.v.)'den talepte bulundularsa da, talepleri reddedildi. Çünkü Allah'ın emri bu şekilde idi ve Efendimiz (s.a.v.)'in buna aykırı davranması mümkün değildi. İşte âyet-i kerîme bu olaya işaret etmektedir.

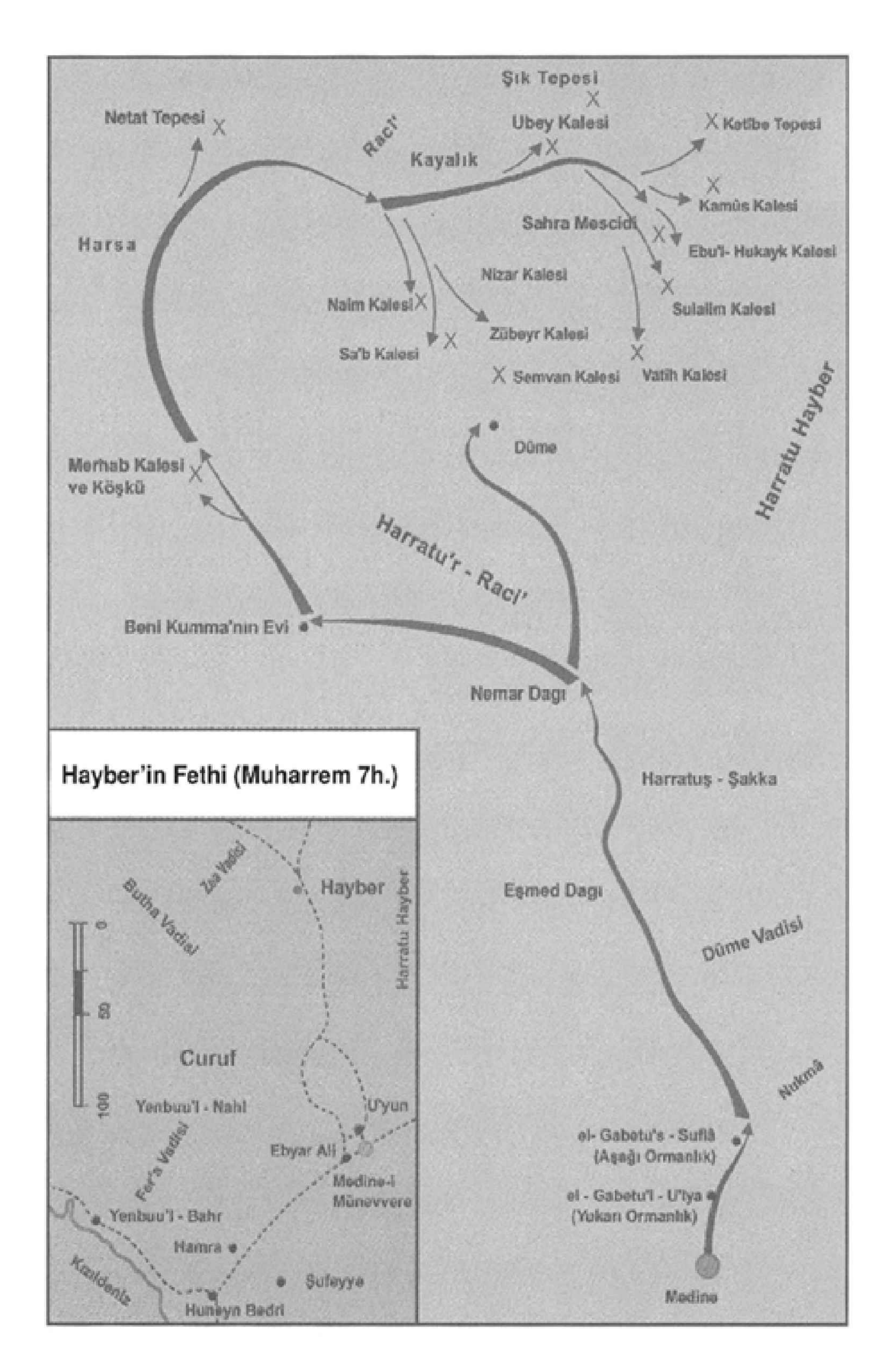
Bahsedilen bedevi kabilelere İslâm'a dönüp Peygamber'in rızasını kazanmaları için şöyle bir çıkış yolu gösterilmektedir:

قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْاَعْرَابِ سَتُدْعَوْنَ اِلٰى قَوْمٍ اُو۬لِي بَأْسٍ شَدِيدٍ
تُقَاتِلُونَهُمْ اَوْ يُسْلِمُونَ فَاِنْ تُطِيعُوا يُؤْتِكُمُ اللّٰهُ اَجْرًا حَسَنًا وَاِنْ

تَتَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا اَل۪يمًا ﴿١٦﴾ لَيْسَ عَلَى
الْاَعْمٰى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْاَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَر۪يضِ حَرَجٌ ؕ
وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُۚ وَمَنْ
يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا اَل۪يمًا ﴿١٧﴾

16. Seferden geri kalan o bedevilere de ki: “Siz yakında çok kuvvetli ve savaşçı bir millete karşı savaşmaya çağrılacaksınız. Ya savaşı kazanıncaya veya ölünceye kadar onlarla savaşırsınız yahut onlar kendiliğinden teslim olup boyun eğerler. Eğer emre itaat ederseniz, Allah size güzel bir mükâfat verecektir. Yok, eğer önceden döndüğünüz gibi yine dönerseniz, sizi can yakıcı bir azapla cezalandıracaktır.”

17. Savaşa katılmama hususunda köre günah yoktur, topala günah yoktur, hastaya da günah yoktur. Kim Allah’a ve Rasûlü’ne itaat ederse, Allah onu altlarından ırmaklar akan cennetlere yerleştirecektir. Kim de yüz çevirirse onu da can yakıcı bir azapla cezalandıracaktır.

Bedevî kavimlerin genel özelliği, dâimâ zor ve tehlikeli durumlardan uzak durmak, olabildiği kadar menfaatlerinin peşine koşturmak idi. Onlar için en mühim şey menfaatleri idi. Bunun için her kılıfa girmeye râzı idiler. Yeter ki

tehlike olmasın. Bu sebeple Cenâb-ı Hak, imandaki samimiyetlerini ölçmek için onları, ganimet ihtimali düşük ama öldürülme tehlikesi yüksek olan bir savaşa çağıracağını, burada imtihanı geçerlerse onları affedip mükâfatlandıracağını; yine önceki gibi yüz çevirdikleri takdirde ise onları can yakıcı bir azapla cezalandıracağını haber verir. Yalnız gözleri görmeyen, topal ve hastaların durumu farklıdır. Onlar için savaşa katılma mecburiyeti yoktur. Böyle bir durumda onlara herhangi bir vebal ve sorumluluk terettüp etmez. Aksine bunlar gibi özürlü ve engelli olan kişilere toplumun bakması, kol kanat germesi ve her türlü ihtiyaçlarını karşılaması gerekir. Dinimiz İslâm onlara lâzım gelen önemi vermiş ve bu hususta gerekli düzenlemeleri yapmıştır.

Âyet-i kerîmede bahsedilen güçlü kavim; Hevâzin ve Sakîf kabileleri, yahut Müseylimetü'l-Kezzâb'ın kavmi olan Hanîf oğulları, yahut Rumlar veya Farslar olduğu hakkında rivâyetler vardır. Bir görüşe göre de âyet geneldir; belli bir kavim kastedilmemiştir.

Allah Rasûlü (s.a.v.)'e ölümüne bey'at eden mü'minlere gelince:

Rıdvân Bey'ati

لَقَدْ رَضِىَ اللّٰهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ اِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِى قُلُوبِهِمْ فَاَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَاَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًاۙ ﴿١٨﴾ وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَاۜ وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٩﴾ وَعَدَكُمُ اللّٰهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هٰذِهِ وَكَفَّ اَيْدِىَ النَّاسِ عَنْكُمْۚ وَلِتَكُونَ اٰيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًاۙ ﴿٢٠﴾ وَاُخْرٰى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ اَحَاطَ اللّٰهُ بِهَاۜ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرًا ﴿٢١﴾

18. Muhakkak ki Allah, Hudeybiye'de o ağacın altında sana bey'at ettikleri sırada o mü'minlerden râzı oldu. Onların kalplerindeki ihlâs, temiz niyet ve içten bağlılığı gördü; bu sebeple üzerlerine sekînet, huzur ve itminân indirdi. Onları yakında gerçekleşecek bir fetihle mükâfatlandırdı.

19. Onlara, elde edecekleri pek çok ganimetler de nasip etti. Allah, kudreti dâimâ üstün gelen, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olandır.

20. Allah size, elde edeceğiniz daha pek çok ganimetler va'detti. Şimdilik size bu ganimetleri verdi ve düşman topluluklarının ellerini üzerinizden çekti ki, bütün bunlar, Allah'ın mü'minlere olan va'dinin doğruluğuna bir delil olsun ve sizi her konuda dosdoğru bir yola eriştirsin.

21. Henüz elde edemediğiniz daha nice ganimetler ve nimetler var ki, Allah onları ilmi ve kudretiyle kuşatmış ve bunları size vereceğini takdir buyurmuştur. Allah, her şeye hakkiyle güç yetirendir.

Sûrenin 10. âyetinde de işaret edildiği üzere Hudeybiye'de bir ağaç altında mü'minler, Rasûl-i Kibriyâ (s.a.v.)'e Allah yolunda ölünceye kadar savaşmaya söz verdiler. Efendimiz (s.a.v.)'in mübârek ellerini tutarak bey'at ettiler. Bu bey'ate, بَيْعَةُ الرِّضْوَانِ (Bey'atü'r-Rıdvân) ya da "Hudeybiye Bey'ati" denildi. Âyet-i kerîmede de haber verildiği üzere, bu bey'at, ashâb-ı kirâmın, Cenâb-ı Hakk'ın yüce rızâsını kazanmalarına vesîle oldu. Burada haber verilen "yakın fetih"ten maksadın, Hayber'in fethi olduğu görüşü hakimdir. Gerçekten müslümanlar kısa bir zaman sonra Hayber'i fethettiler ve orada pek çok ganimet elde ettiler. Böylece Allah, müslümanlara va'dettiği fetihlerin ilkini bahşetmiş oldu. Bununla Hayberlilerin müttefiki olan Esed ve Gatafan kabilelerinin de müslümanlara

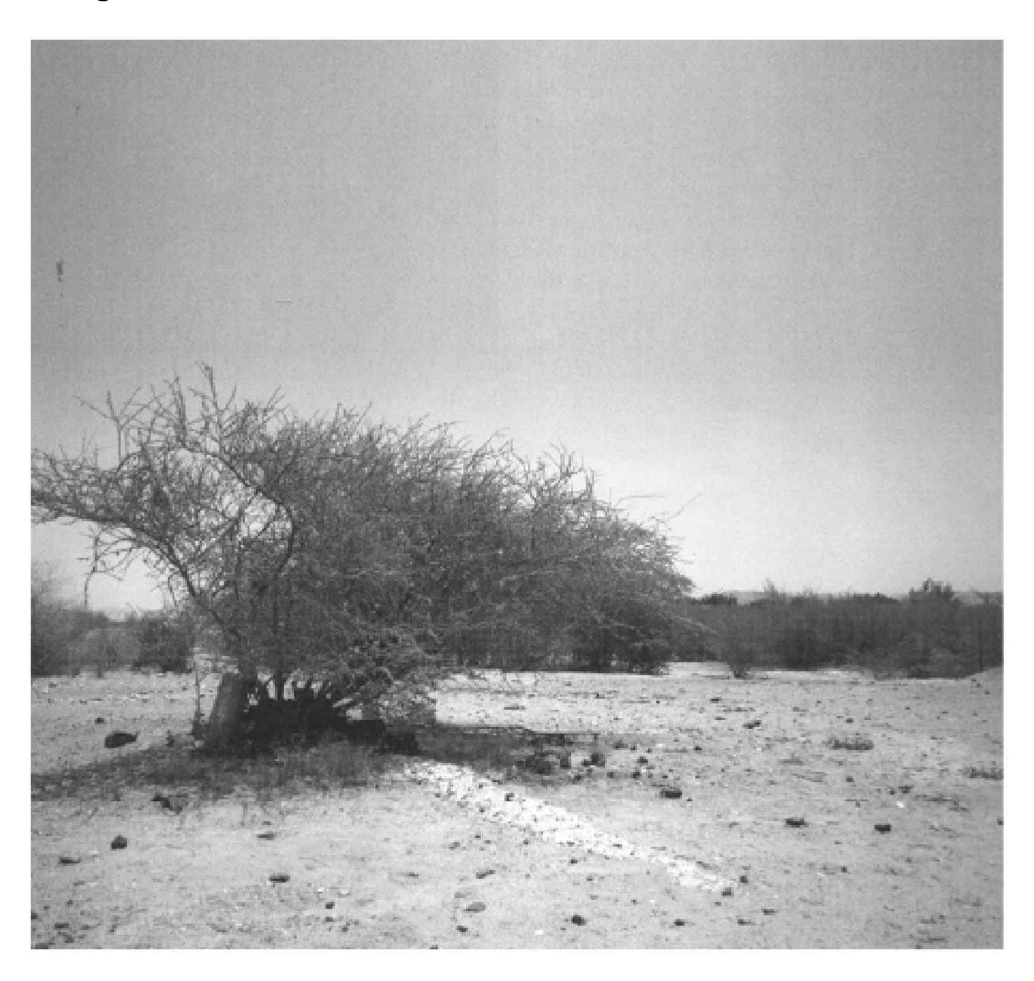
hücumlarını önledi. Hudeybiye anlaşması ile de Mekkelilerin taarruzu önlenmiş oldu. Böylece müslümanlar bir taraftan düşman taarruzlarından emniyete kavuşturuldukları gibi, bir taraftan da onlara fetihlerin kapıları aralanmaya başlamış oldu. Bu sebepledir ki, müslümanlara ileride kıyâmete kadar daha çok fetihler yapacakları ve ganimetler elde edecekleri müjdelenmiş; bu yüzden Hudeybiye'ye "Fetihlerin Anahtarı" ünvanı verilmiştir.

Mü'minler Hudeybiye'de o ağaç altında Efendimiz (a.s.)'a öylesine sağlam bey'at etmişlerdi ki:

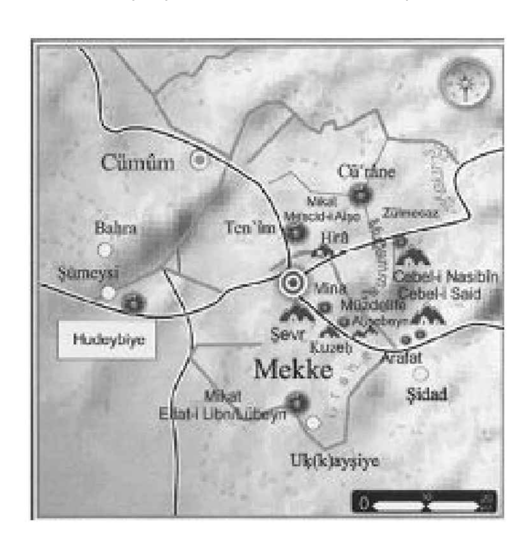
وَلَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَلَّوُا الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٢٢﴾ سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٢٣﴾

22. Eğer o kâfirler, bey'at sonrası Hudeybiye'de sizinle savaşsalardı, elbette arkalarını dönüp kaçacaklardı; sonra da kendilerine ne bir dost ne de bir yardımcı bulabileceklerdi.

23. Allah'ın öteden beri uygulanan kanunu böyledir. Allah'ın kanununda asla bir değişiklik bulamazsın!

Hudeybiye - Mekke - Ridvân Bey‘ati

Hudeybiye - Mekke

Müşrikler, Hudeybiye’de Rasûlullah (s.a.v.)’in anlaşma teklifini reddedip savaşa girişselerdi, mağlup edileceklerdi. Allah müslümanlara yardım edecek ve onları bozguna uğratacaktı. Yine müslümanlar Hudeybiye’de iken müşriklerden veya yahudilerden Medine’ye saldırmak isteyen olsaydı, Allah onlara da muvaffakiyet vermeyecekti. Çünkü, Cenâb-ı Hakk’ın öteden beri uygulanan kanunu bu minval üzereydi: Bütün samimiyetleriyle din yoluna baş koyan mü’minler, sayı olarak az olsalar bile, kalabalık düşman ordularına gâlip gelecektir. (bk. Bakara 2/249) Allah’ın Peygamberi’ne karşı gelen kâfirler rezil ve perişan olacaklardır. Nitekim Bedir savaşında bunun pek açık bir örneği yaşanmıştır.

Öncelikle Hudeybiye anlaşmasını ve peşinden de Mekke’nin fethini hazırlayan sebeplerin oluşmasındaki Cenâb-ı Hakk’ın rahmet tecellilerine ve mü’minlere olan büyük lutuflarına bir perde aralamak üzere buyruluyor ki:

وَهُوَ الَّذٖى كَفَّ اَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ اَنْ اَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ ۜ وَكَانَ اللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصٖيرًا ﴿٢٤﴾ هُمُ الَّذٖينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْهَدْىَ مَعْكُوفًا اَنْ يَبْلُغَ مَحِلَّهُ ۜ وَلَوْلَا رِجَالٌ مُؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُؤْمِنَاتٌ لَمْ تَعْلَمُوهُمْ اَنْ تَطَؤُهُمْ فَتُصٖيبَكُمْ مِنْهُمْ مَعَرَّةٌ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۚ لِيُدْخِلَ اللّٰهُ فٖى رَحْمَتِهٖ مَنْ يَشَاءُ ۚ لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذٖينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا اَلٖيمًا ﴿٢٥﴾

24. O Allah ki, Mekke'nin göbeğinde size o kâfirlere karşı zafer nasip ettikten sonra, onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan çekti. Allah, bütün yaptıklarınızı çok iyi görmektedir.

25. Mekkeli müşrikler, inkârda direttiler ve sizi Mescid-i Haram'ı ziyâret etmekten ve bekletilmekte olan hediye kurbanlıkları da kesim yerlerine ulaşmaktan engellediler. Eğer Mekke'de kendilerini henüz tanımadığınız mü'min erkeklerle mü'min kadınlar olmasaydı; bunları bilmeden ezmeniz ve bu yüzden üzüntü ve zarara uğramanız ihtimali bulunmasaydı Allah ellerinizi birbirinizden çekmez, savaşarak şehre girmenize engel olmazdı. Ancak dilediği kimseleri rahmetine eriştirmek için Allah sizin elinizi onlardan çekmiştir. Şâyet onlar birbirlerinden iyice seçilip ayrılmış olsalardı, onların kâfir olanlarını elbette can yakıcı bir azaba uğratırdık.

Rasûlullah (s.a.v.), ashâbıyla birlikte Hudeybiye'de bulunuyorlarken, müşriklerden seksen kişilik bir grup bir sabah namazı vakti üzerlerine hücum etti. Maksatları Allah Rasûlü (s.a.v.)'i öldürmekti. Hiçbir zarar veremeden yakalandılar. Peygamberimiz (s.a.v.) onları affedip serbest bıraktı. (Müslim, Cihâd 133) Kureyşlilerin sonunda barış istemelerine bu olay sebep olmuştur.

Âyetlerin bir diğer iniş sebebi de şudur:

Hudeybiye anlaşması gereğince Mekkeliler'den müslüman olup Medine'ye Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına gidenler Mekkelilere iâde edilecekti. Anlaşma imzalandıktan sonra Ebû Basîr isminde biri müslüman olmuş, bir Mekkeli de Medine'ye sığınmıştı. Ancak Peygamberimiz (s.a.v.), şartnâmeye göre onu müşriklere teslîm etmek zorunda kaldı. Ebû Basîr de önce Allah Rasûlü'nün bu hareketine bir mâna veremeyerek:

"–Beni puta tapıcılığa mı döndürmek istiyorsun?" sözleriyle hayretini izhâr etti. Rasûlullah (s.a.v.) sâkin bir şekilde onu teselli buyurdu:

"–Ebû Basîr! Biz ahdimizi bozamayız. Ama sen biraz sabret; Allah Teâlâ, sana ve senin gibilere elbette bir selâmet yolu gösterecektir."

Bu sözlerden sonra Ebû Basîr, sesini çıkarmayarak Peygamberimiz (s.a.v.)'in verdiği hükme boyun büktü. Umum müslümanların durumunu düşünerek müşriklere teslîm oldu. Ancak o, Mekke'ye değil, ölüme götürülüyordu. Bunu bildiğinden, yolda bir fırsatını bulup kendisini götürenlere hücûm ederek nefsini müdâfaa etti. Yanındaki iki kişiden birini öldürdü, diğerini ise elinden kaçırdı. Ebû Basîr, öldürdüğü kişinin elbisesini, eşyâlarını ve kılıcını aldı, Allah Rasûlü'ne getirdi:

"–Yâ Rasûlallah! Bunların beşte birini ayır, kendin için al!" dedi. Efendimiz:

"–Ben bunun be te birini aldığım zaman, onlarla yapmı olduğum anla maya

uymamı olurum. Fakat sen ayrı bir durumdasın. Senin davranı ın da, öldürdüğün adamın e yâsı da seni ilgilendirir" buyurdu. (Vâkıdî, *el-Meğâzî,* II, 626-627)

Firâsetle hareket eden Ebû Basîr, bir müddet sonra Medine'den çıktı. Deniz kıyısında Mekke ile Şam arasında Îs denilen bir yere yerleşti. Kısa bir müddet sonra orası tarafsız bir bölge olarak bir ilticâ mekânı hâline geldi. Benzeri durumda olan Ebû Cendel de zâlimlerin elinden kurtularak Ebû Basîr'e katıldı. Durumdan haberdar olan mazlum mü'minler birer ikişer oraya toplanmaya başladılar. Böylece müslümanların sayısı çok geçmeden üç yüze ulaştı. Mekkelilerin Şam ticâret yolu tehlikeye girdi. Bunun üzerine Mekkeli müşrikler, çâresiz kalarak Peygamber Efendimiz'den bu husustaki maddenin kaldırılmasını taleb ettiler. Yâni Mekke'den müslüman olup da kaçanların Medine'ye kabul olunmasını ricâ ettiler. Peygamber Efendimiz de Ebû Basîr'e mektup göndererek Medine'ye gelmelerini bildirdi. Bunu üzerine Fetih sûresinin 24-26. âyetleri nâzil oldu. (bk. Buhârî, Şurût 15)

Aslında, hem mü'minlerin hem de kâfirlerin bütün yaptıklarını hakkiyle gören Cenâb-ı Hak, Mekke dâhilinde iki grup arasında bir savaşın olmasını istemiyordu. Bunun iki hikmeti vardır:

Birincisi; o dönemde Mekke'de imanlarını gizleyen ve gizlemeyen erkek kadın birçok müslüman bulunmaktaydı. Onlar imkânsızlık ve güçsüzlüklerinden dolayı hicret edememişler, eziyet ve işkenceye maruz kalmışlardı. Hudeybiye'ye kadar mü'minlerin bundan haberleri yoktu. Böyle bir ortamda savaş olup müslümanlar kâfirleri kovalayarak Mekke'ye girselerdi, kâfirlerle birlikte, tanınmadıklarından dolayı bu müslümanları da öldürebilirlerdi. Gerçeğin farkına vardıklarında da bu durumdan acı ve üzüntü duyarlardı. Bu yüzden ayrıca müşrik Araplara: "Bu insanlar savaşta kendi din kardeşlerini bile öldürmekten çekinmiyorlar" deme fırsatı verilmiş olurdu. Dolayısıyla Cenâb-ı Hak, bir taraftan Mekke'deki bu çâresiz müslümanlara merhamet etmek, onları koruyup kollamak; öte yandan da Peygamberimiz (s.a.v.) ve ashâbını üzüntü ve lekelenmekten kurtarmak maksadıyla bu kritik noktada savaşa müsaade buyurmadı.

İkincisi; Yüce Allah, Kureyş'in mağlup edilip Mekke'nin fethedilmesinin böyle kanlı bir savaş sonucu olmasını istemiyordu. Belki de murâd-ı ilâhî, Mekkelilerin her yandan çembere alınması yoluyla çâresiz ve güçsüz hâle getirilmeleri, hiç bir eziyete lüzûm kalmadan mağlup olmaları ve nihâyet Kureyş kabilesinin topyekun İslâm'ı kabul edip Allah'ın rahmetine nâil olmalarına zemin hazırlamak idi. Gerçekten de Hudeybiye'den sonra geçen iki sene bu maksat için kâfi geldi. Mekke bu şekilde fethedildi.

Söz arasında şunu belirtmek gerekir ki, fetihten sonra Efendimiz'in Mekke-i

Mükerreme’ye girişi dünyada eşi görülmemiş en büyük tevâzû örneklerindendir. Hâdiseye şâhit olan ashâb-ı kirâm bu hâli şöyle tasvîr ederler:

“Rasûlullah (s.a.v.), Mekke’yi fethe giden ordunun başında bulunuyordu. Zafer müyesser olup da devesinin üzerinde Mekke’ye girerken, başını Yüce Rabbine karşı tevâzû ile o derece eğmişti ki, sakalının uçları neredeyse devenin semerine değmekteydi. Sanki bir şükür secdesindeydi. O esnâda devamlı olarak:

«Ey Allahım! Hayat, ancak âhiret hayâtıdır!» diyordu.” (bk. Buhârî, Rikãk, 1; Vâkıdî, *el-Meğâzî,* II, 824)

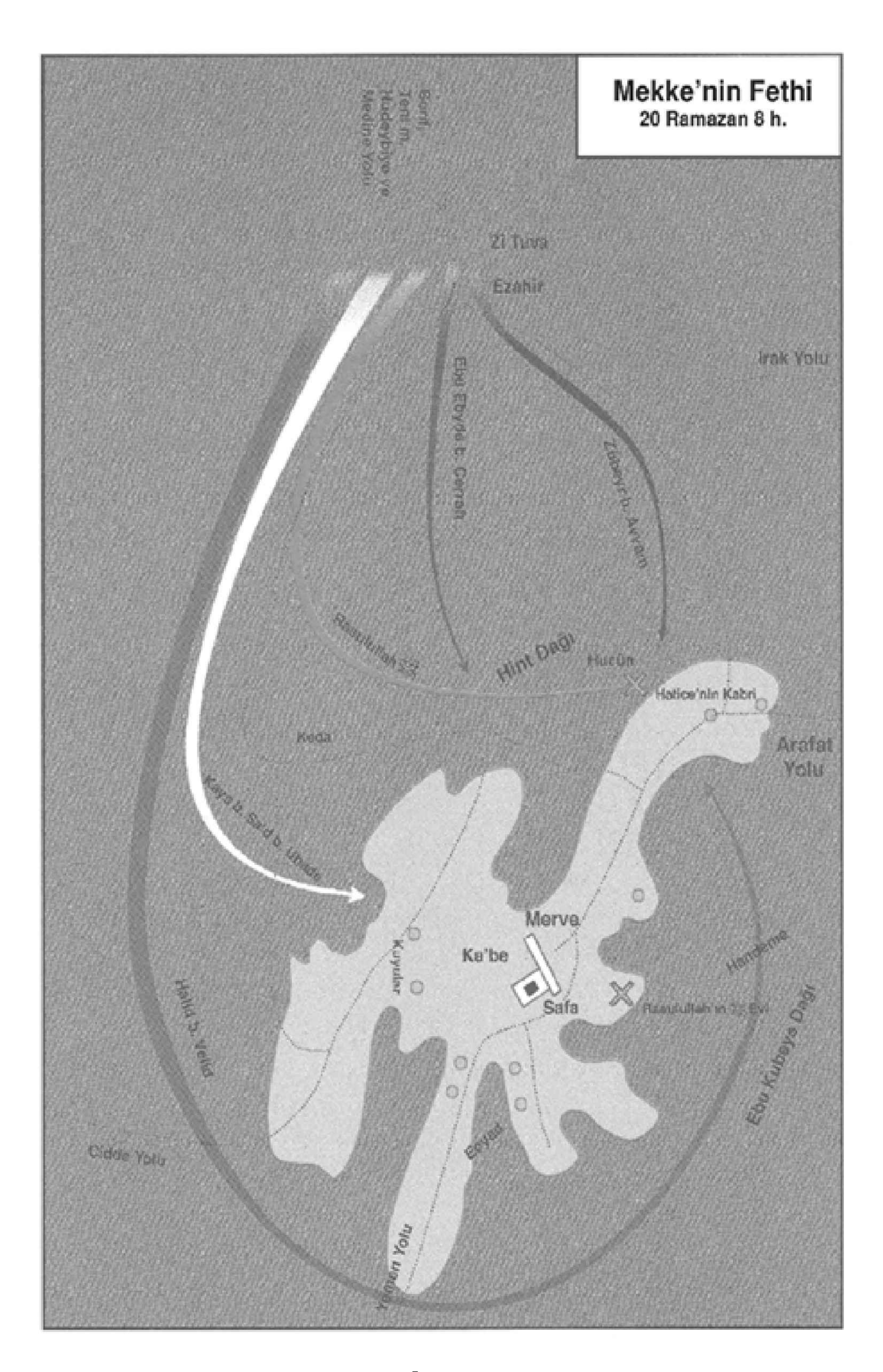
Müşriklerin, Peygamberimiz ve ashâbını Beytullah’ı ziyâretten engellemelerinin gerçek sebebi ise şöyle haber veriliyor:

إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنْزَلَ اللّٰهُ
سَكِينَتَهُ عَلٰى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوٰى وَكَانُوا
أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٢٦﴾

26. O zaman inkâr edenler gönüllerinde o taassubu; o câhiliye taassup ve gururunu alevlendirirken, Allah da Peygamberi’nin ve mü’minlerin üzerine sekînetini, huzur ve itminân duygusunu indirdi ve onların takvâ sözüne tutunmalarını nasip etti. Zâten onlar buna pek lâyık ve ehil idiler. Allah, her şeyi hakkiyle bilendir.

Müşriklerin aslında hiç kimseyi Kâbe’yi ziyâretten men etme hakları yoktu. Bunu da çok iyi biliyorlardı. Fakat sırf câhiliye taassubu ile hareket edip, müslümanların ziyâretine izin vermediler. Eğer Allah Rasûlü (s.a.v.) bu kadar kalabalık bir grupla Mekke’de görünürse, bütün Arap yarımadasında şöhretlerinin söneceğini ve gururlarının kırılacağını düşünüyorlardı. Onların son derece kışkırtıcı bu câhiliye taasuplarına mukâbil, Cenâb-ı Hak Rasûlü’nün ve mü’minlerin kalplerine huzur ve sükûn indirdi. Onlara sabır ve vakar verdi. Böylece öfkelenip şuursuzca hareket etmediler. Bilakis takvâya sarıldılar. Aşırı davranışlardan kaçındılar. Masum insanların kanına girmekten korundular. Zâten onlar, iman ve ahlâkî kemalleri bakımından bu işe lâyık ve ehil kimselerdi. Allah’ın yardımıyla böyle kritik bir noktada bu ağır imtihanı başarmış oldular.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’in, müslümanlarla birlikte Kâbe’yi ziyâret ettiğini gördüğü rüyâya gelince:

لَقَدْ صَدَقَ اللّٰهُ رَسُولَهُ الرُّءْيَا بِالْحَقِّۚ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ اِنْ شَٓاءَ اللّٰهُ اٰمِنِينَۙ مُحَلِّقِينَ رُؤُ۫سَكُمْ وَمُقَصِّرِينَۙ لَا تَخَافُونَۜ فَعَلِمَ مَا

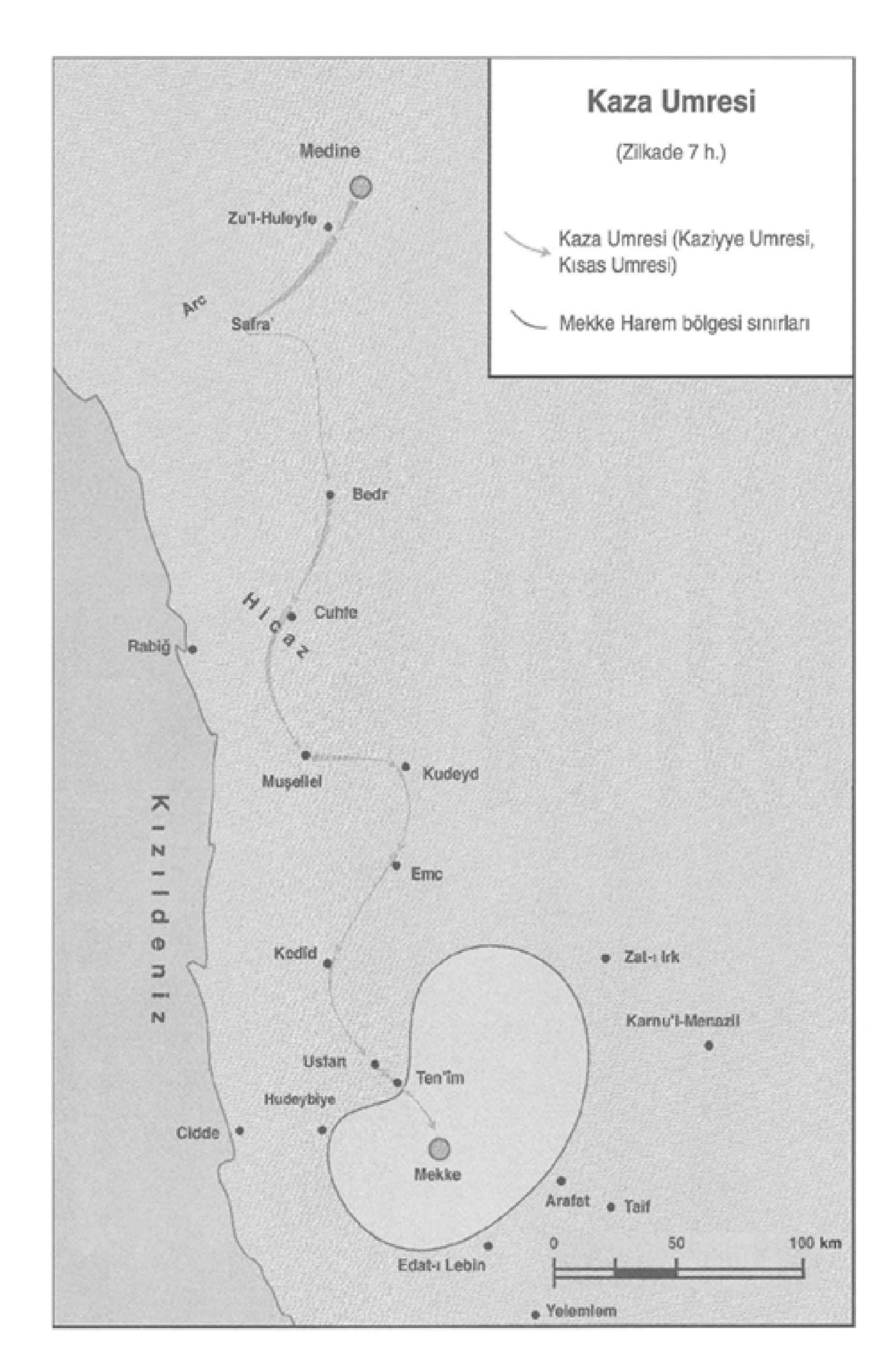
لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذٰلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿٢٧﴾

27. Şüphesiz Allah, Rasûlü'nün gördüğü rüyâyı gerçekleştirerek doğru çıkaracaktır. Allah'ın izniyle siz, kiminiz başını tamâmen tıraş ettirmiş, kiminiz saçlarını kısaltmış olarak, korkmadan ve tam bir emniyet içinde Mescid-i Haram'a gireceksiniz. Allah, sizin bilmediğinizi biliyor. Onun için size Mekke'nin fethinden önce yakında gerçekleşecek bir başka fetih daha nasip etti.

Rasûl-i Ekrem (s.a.v.), Hudeybiye'ye çıkmadan önce rüyâsında kendisinin ve ashâbının başlarını tıraş ederek emniyet içerisinde Mekke'ye girdiklerini görmüş ve bunu ashâbına haber vermişti. Onlar da çok sevinmişlerdi. Nihâyet hazırlıklarını yapıp, kurbanlıklarını alarak sefere çıktılar. Fakat Hudeybiye'de alıkonulup, kurbanları orada keserek geri dönmek zorunda kaldılar. Bu durum onları gerçekten çok üzdü. Bir kısım münafıklar da ileri geri konuşmalarıyla halkın moralini bozup, onları şüpheye düşürmeye çalışıyorlardı. İşte âyet-i kerîme, Peygamber (s.a.v.)'in gördüğü rüyânın doğru olduğunu ve rüyâda gösterildiği minval üzere müslümanların Mekke'ye girip umre yapacaklarını müjdelemiştir. Daha önce müjdelenen Hayber'in fethinin gerçekleşmesinin, bunun da gerçekleşeceğine açık bir delil olduğu belirtilmiştir. Nitekim bir sene sonra Allah Rasûlü (s.a.v.), iki bin kişi kadar ashâbıyla birlikte gelip kaza umresini yapmıştır. Âyetin haber verdiği gaybî mûcize aynen tahakkuk etmiştir.

Yüce Rabbimizin Peygamberimizle birlikte kıyâmete kadar tüm mü'minlere verdiği en mühim müjdelerden biri de şudur:

هُوَ الَّذٖى اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدٰى وَدٖينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدّٖينِ كُلِّهٖ ۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهٖيدًا ۜ ﴿٢٨﴾

28. Rasûlü'nü bütün dinlere üstün kılmak üzere hidâyet ve hak din ile gönderen O'dur. Buna şâhit olarak Allah yeter!

Bütün bunlar Hz. Muhammed (s.a.v.)'in gerçek peygamber, ona indirilen

Kur’an’ın ilâhî kitap ve onun tebliğ ettiği dinin hak din olduğunu göstermektedir. Allah Teâlâ bu dini, bütün dinler üzerine gâlip olması ve yeryüzünde tek hâkim din olması için göndermiştir. Bu gâlibiyet iki yönlüdür: Birisi ilmî bakımdan delillerin kuvvetliliğinde üstünlüktür ki âyetteki “hidâyet”le buna işaret edilmiştir. Diğeri ise, amelî bakımdan fiiliyatta üstünlük ve hâkimiyettir ki, دِينَ الْحَقِّ (dînu’l-hak) tabirinde de bunun gerçekleşmesine işaret vardır. Buna göre İslâm ile çarpışmak isteyen dinlerin, hepsi mutlaka mağlup olacaktır. Bunlardan birincisinin tamâmen ortaya çıktığında şüphe yoktur. İslâm dini, ilim yönünden her dîne gâliptir. İkincisi ise tarihte bir dereceye kadar gerçekleşmiş ve bir zamanlar müslümanlar her kavme gâlip olmuş ise de bunun tamamı daha çok geleceğin gelişmelerinin bağrındadır. Peygamberin doğruluğunun ve onun getirdiği dinin gâlip geleceğinin en büyük şâhidi ise Allah Teâlâ’dır.

Örnek ahlâk, yaşayış, tebliğ ve cihâdlarıyla İslâm’ı bütün dinlere üstün kılacak kutlu nesillerin hangi üstün özelliklerle bezenmiş olmaları gerektiğine gelince:

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ ۜ وَالَّذِينَ مَعَهُ اَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ
تَرٰيهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا ۘ سِيمَاهُمْ فِي
وُجُوهِهِمْ مِنْ اَثَرِ السُّجُودِ ۜ ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرٰيةِ ۚ وَمَثَلُهُمْ فِي الْاِنْجِيلِ ۚ قف
كَزَرْعٍ اَخْرَجَ شَطْـَٔهُ فَاٰزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوٰى عَلٰى سُوقِهِ
يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ ۜ وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَاَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٩﴾

29. Muhammed Allah’ın Rasûlüdür. Beraberinde bulunan mü’minler kâfirlere karşı çok sert ve tavizsiz, kendi aralarında gâyet merhametlidirler. Onları görürsün; cemaatle rükû ve secde ederek Allah’ın lutuf ve hoşnutluğunu ararlar. Secde izinden meydana gelen nişanları yüzlerindedir. Onların Tevrat’taki vasıfları budur. İncil’deki vasıfları da şöyledir: Onlar filizini yarıp çıkarmış, derken onu kuvvetlendirmiş, derken kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş bir ekine benzerler ki bu, ziraatçilerin pek hoşuna gider. İşte Allah, her devirde böylesine güçlü ve dirençli mü’minler yetiştirerek, onlar sâyesinde, mazlumlara kan kusturan kâfirleri öfkelendirip çileden çıkarır. Allah, bunlar arasından iman edip sâlih ameller yapanlara bağışlanma ve büyük bir mükâfat va‘detmektedir.

Burada, Allah Rasûlü (s.a.v.)'in beraberinde bulunan ve Kur'an'ın beyânıyla örnek mü'min bir cemaat olan ashâb-ı kirâmın önde gelen vasıfları tablolar hâlinde beyân edilir.

Birincisi; kâfirlere karşı sert ve tavizsizdirler. اَلشَّدِيدُ (şedîd); güçlü, kuvvetli, cesur kimse anlamına gelir. اَلأَشِدَّاءُ (eşiddâ) onun çoğuludur. Bununla birlikte kendi değerlerine bağlı olup onlardan asla taviz vermeyen kimse mânasına da kullanılır. Sahâbenin kâfirlere karşı sert olması, imanlarının sağlamlığı, prensiplerinin kesinliği, dürüst ve düzenli hayatları sebebiyle kâfirlerin onlara kolay kolay baş eğdirememeleri, korku vererek sindirememeleri, onları herhangi bir menfaat karşılığında satın alamamaları, kolay bir lokma hâlinde dişleri arasında öğütememeleridir. Onların sertliği, rahmeti, sevgisi ve öfkesi şahsi, maddî maksatlardan dolayı değil, Allah ve Rasûlü'nün rızâsı içindir. Onların şiddeti ve öfkesi, küfre ve isyânadır. Muhabbetleri de iman ve imanın gereklerini yerine getirmeye yöneliktir.

İkincisi; ashâb-ı kirâmın, mü'minler olarak kendi aralarındaki ilişkiler dostâne ve merhamet üzere kurulmuştur. Kâfirlere karşı sergiledikleri şiddet ve celadetten, öfke ve kızgınlıktan, haşinlik ve kabalıktan hiçbir eser kalmamıştır. Bu gibi vasıfların, yerlerini bütünüyle engin bir merhamete, şefkate, yumuşaklığa, sevgiye, nezâkete, anlayış ve hoş görüye terk ettiği görülür.

Üçüncüsü; onları hep rükû ve secde hâlinde görürsün. Cemaat olarak sürekli rükû ve secde hâlindeler. Ne zaman bakarsak bakalım onları hep bu hâlde görürüz. Zira rükû ve secde hâli, kulluk durumu olarak mü'minlerin ruhunda yer eden en köklü bir haldir. Yani onlar bütün vakitlerini hep kulluk şuuru içinde geçiriyorlar. Her nefeste ruhları, Allah huzurunda rukû ve secde hâlinde bulunuyor. Dış görünüm itibariyle insanlık gereği sürekli rükû ve secde hâlinde bulunma noktasında bazı kesintiler olsa da, özleri ve ruhları itibariyle asla kesinti olmamaktadır.

Dördüncüsü; onlar, dâimî olarak Allah'ın lutuf ve rızâsını ararlar. Bu tablo onların ruhlarının derinliliğini, iç dünyalarının enginlik ve zenginliğini gözler önüne sermektedir. Sürekli Allah'ın lutfunu ve rızâsını talep etmektedirler. Kalpleri ve zihinlerini hep bu düşünce meşgul etmekte ve yaptıkları her işte bu gâyeyi gözetmektedirler. Bütün hayatlarını Allah için ve O'nun rızâsını kazanmak için yaşama gayreti içindeler. Bunun ötesinde düşündükleri ve meşgul oldukları başka hedefleri bulunmamaktadır. (bk. Tevbe 9/72)

Beşincisi; onların alâmeti, yüzlerindeki secde izidir. Her birinin yüzleri pırıl pırıldır, aydınlıktır. Bu sîmaları bu denli parlatan, Allah için yaptıkları secdeler, kıldıkları namazlar, ettikleri samimi kulluklardır. İbâdet hâli onların her

taraflarını bürümüş, onlara derin bir huşû ve huzû, tevâzu, sâfiyet, berraklık, huzur ve sükûn hâli kazandırmıştır. Burada "secde izi"nden kasdedilen, secde etmeden dolayı yüzde beliren çizgiler değil, ibâdetin insan ruhunda bıraktığı derin tesirdir. İbâdetin canlı, tatlı ve sevimli hazzı onların simalarından okunur. Onların yüzünde Allah'a huşû ile ibâdet etmenin eseri olarak faziletle dolu bir tevazu, bir nûraniyet vardır. Gurur, kibir yoktur. Burada özellikle secde lafzı seçilmiştir. Çünkü secde, insanın Allah'a yaptığı ibâdetin, huşû ve huzû hâlinin en mükemmel şeklini ifade eder.

Altıncısı; onlar mükemmel yetiştirilmiş ekin gibidirler. Gövdesi sağlam, yan yatmamış, eğilmemiş, dik ve düzgün, kuvvet dolu bir ekin. İşte Rasûlullah (s.a.v.) ve ashâbı böyle hoş, mükemmel, muntazam güzel bir ekin gibi yetiştirilmiş bir ordudur. Burada Rasûlullah (s.a.v.)'in feyzi, ahlâkı, tâlim ve terbiyesi ile ümmetine hem rûhen hem de cismen verilen hayatî nizam ve neşenin bir ifadesi vardır. Zemahşerî şöyle der: "Bu Allah Teâlâ'nın İslâm milletinin başlayışı ve gelişip büyüme şekli ile ilgili verdiği bir misâldir. Çünkü Allah Rasûlü (s.a.v.) yalnız olarak işe başladı. Sonra Allah Teâlâ onu, ekinin ilk çimi kendinden doğarak etrafını saran filizlerle katlanıp kuvvetlendiği gibi, beraberindeki mü'minlerle güçlendirdi. Buna göre ekin Peygamberimiz, ondan çıkan filizler de ashâb-ı kirâmdır. Dolayısıyla bu, Peygamberimizle beraber ashâbının temsilidir." (Zemahşerî, *el-Ke âf,* VI, 10)

Allah Teâlâ, Peygamberine başı da sonu da bağışlanma ve nimet müjdeleyen Fetih sûresiyle böyle açık, parlak ve bundan itibaren meydana gelecek nice fetihlerin anahtarı mevkiinde bir fetih bahşetmiştir. Fetih sûresinin sonu ise özellikle tâlim ve terbiyenin, düzen ve intizâmın önemine işaret etmektedir. Dolayısıyla bu terbiye ve intizâmın üzerine insanın kalp ve ruh âleminin terbiye edilip orada gerekli düzenlemelerin tamamlanması istikâmetinde Hucurât sûresi başlayacaktır:

49- HUCURÂT SÛRESİ

سُورَةُ الْحُجُرَاتِ

49. HUCURÂT SÛRESİ

Hucurât sûresi Medine'de nâzil olmuştur. 18 âyettir. İsmini, 4. âyette geçen ve "odalar" mânasına gelen اَلْحُجُرَاتُ (hucurât) kelimesinden alır. Bu kelime, Rasûlullah (s.a.v.)'in Mescid-i Nebevî'nin etrafında ev olarak kullandığı odalara işaret eder. Resmî tertîbe göre 49, nüzûl sırasına göre 105. sûredir.

Konusu

Sûrede üç mühim konu işlenir. Birincisi mü'minlerin Allah ve Rasûlü'ne karşı olan vazîfeleridir. Mü'minler Allah'ın ve Rasûlü'nün buyruklarına inanıp tam teslim olacaklar, hiçbir hususta onların önüne geçmeyeceklerdir. Huzurunda konuşmanın ve ses tonunu ayarlamanın ölçüsüne varıncaya kadar Allah'ın Peygamberi'ne karşı son derece tâzim, hürmet ve bağlılıklarını devam ettireceklerdir. İkincisi mü'minlerin kendi aralarındaki beşeri münâsebetlerdir. Hülâsa olarak mü'minler arası kavgayı körükleyecek fitnelere karşı uyanık olmanın, sulh ve sükûneti temin etmenin, İslâm kardeşliğinin hukukunu yerine getirmeye çalışmanın ve bu kardeşliğe halel getirecek alay, kınama, sû-i zan, tecessüs ve gıybet gibi kötü ahlâktan uzak durmanın lüzûmu bildirilir. Üçüncüsü mü'minlerin diğer insanlarla münâsebetleridir. Onları insan olarak sevecek, tanışmaya öncelik verecek, onların da doğru yolu bulmaları için mallarıyla ve canlarıyla cihâd edeceklerdir. Ulaştıkları her insana, en büyük nimetin İslâm'la şereflenmek olduğunu, bunun hiçbir dünyevî nimetle mukayese edilmeyeceğini öğreteceklerdir.

Allah ve Rasûlü'nün Önüne Geçmeyin

اللّٰهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١﴾ يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۜ اِنَّ

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Ey iman edenler! Kendi görüş ve hükümlerinizi Allah ve Rasûlü'nün verdiği hükmün önüne geçirmeyin. Allah'a gönülden saygı duyup O'na karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, her şeyi hakkiyle işiten, her şeyi hakkiyle bilendir.

Din ve şeriat vaz etmeye; kulların her türlü söz, fiil ve davranışlarının nasıl olması gerektiği hususunda kanun koymaya tek salahiyetli zât şüphesiz ki Allah Teâlâ'dır. Peygamber (s.a.v.) ise O'nun koyduğu bu kanunları vahiy yoluyla alıp tatbik eden, insanlara tebliğ eden ve eksik kalan kısımları da Allah'ın izniyle tamamlayan kişidir. Bu sebepledir ki "din" denildiği zaman Allah'ın ve Rasûlü'nün buyrukları, emir ve yasakları akla gelir. Bu emir ve yasaklara göre yaşamanın ilk şartı, bunlara "iman etmek"tir. Onların gerçekten Allah'ın emirleri olduğuna ve onlara uymanın insanın hem dünyası hem de âhireti için mahza hayır olduğuna inanmaktır. Bu sebeple, âyet-i kerîme "ey iman edenler" hitabıyla başlar. Burada mü'minlerden istenen, hayatın her alanıyla alakalı söz, fiil ve davranışlarını tanzim ederken, bu hususlarda Allah ve Rasûlü'nün emrinin ne olduğunu çok iyi bilmeleri ve tüm amellerini bu emirlere uygun olarak yapmaya çalışmalarıdır. Allah ve Rasûlü'nün emri belli iken, kendiliklerinden hüküm ortaya koymaya, ona uymaya ve başkalarını da ona uydurmaya kalkışmamalarıdır. O halde mü'minlerden kayıtsız şartsız ilâhî emirlere teslim olmaları ve bunlara aykırı davranmaktan sakınmaları istenmektedir. (bk. Ahzâb 33/36)

Muâz b. Cebel (r.a.)'ın şu tutumu, "Allah'ın ve Rasûlü'nün önüne geçmemenin ne güzel bir örneği, müslümanlar için de pek mühim bir ders ve ibrettir: Rasûlullah (s.a.v.) onun Yemen'e vali olarak gönderirken kendisine:

"- *Önüne bir dâvâ geldiğinde ne ile hüküm vereceksin?*" diye sordu. Muâz (r.a.):

"- Allah'ın kitabıyla hüküm vereceğim" dedi. Peygamberimiz (s.a.v.):

"- *Aradığını orada bulmazsan?*" diye sorunca Muâz:

"- Rasûlullah'ın sünnetiyle" diye cevap verdi. Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) bu kez:

"- *Ya orada da bulamazsan?*" buyurunca Hz. Muâz:

“- O zaman kendi görüşümle hüküm veririm” dedi. (Ebû Dâvûd, Akdiye 11; Tirmizî, Ahkâm 3)

Bu sebeple Cenâb-ı Hak, Rasûlü’nün katındaki şerefini haber vermekte, kıyâmete kadar gelecek tüm mü’minleri onun huzurunda edepli olmaya dâvet etmektedir:

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا لَا تَرْفَعُٓوا اَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا
تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ اَنْ تَحْبَطَ اَعْمَالُكُمْ وَاَنْتُمْ
لَا تَشْعُرُونَ ﴿٢﴾ اِنَّ الَّذٖينَ يَغُضُّونَ اَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ اُو۬لٰٓئِكَ
الَّذٖينَ امْتَحَنَ اللّٰهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوٰى ط لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَاَجْرٌ عَظٖيمٌ ﴿٣﴾

2. Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamber’in sesinden fazla yükseltmeyin. Birbirinizle yüksek sesle konuştuğunuz gibi onunla yüksek sesle konuşmayın. Yoksa siz farkında olmadan bütün amelleriniz boşa gidiverir!

3. Rasûlullah’ın huzurunda seslerini kısanlara gelince: Allah onların kalplerindeki ilâhî emirlere saygı ve bağlılık derecesini sınamış, onlar da bu sınamadan başarıyla çıkmışlardır. Onlar için bağışlanma ve pek büyük bir mükâfat vardır.

Burada Allah Rasûlü (s.a.v.)’e gösterilmesi gereken edeplerden iki tanesine yer verilir:

Birincisi; Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)’in yanında başkalarıyla konuşurken, onun sesini bastıracak derecede yüksek sesle konuşmamak. Nitekim sahâbenin en seçkinlerinden olan Hz. Ebûbekir ve Hz. Ömer’le ilgili şu hâdise konuyu izahta dikkat çekici bir ehemmiyete sahiptir:

Temîm Oğulları’ndan bir heyet, Peygamberimiz (s.a.v.) ile görüşme yapmak üzere gelmişlerdi. Görüşme esnâsında Hz. Ebûbekir ile Ömer (r.a.) de orada bulunuyorlardı. Bu iki güzîde sahâbî, kabileye seçilecek başkan hakkında anlaşmazlığa düşüp, Efendimiz (s.a.v.)’in huzurunda biraz da münakaşa yaptılar. Haklarında bu âyet inince çok pişman oldular, üzüldüler. Bundan böyle Nebiyy-i Ekrem (s.a.v.) yanında o kadar alçak sesle konuşuyorlardı ki, çoğu kere Peygamberimiz “İşitemedim, tekrarlar mısın!” demek durumunda kalıyordu. (bk. Buhârî, Tefsir 49/1-2)

İkincisi; Allah Rasûlü (s.a.v.) ile konuşurken, sıradan bir insanla konuşur gibi yüksek sesle, bağırıp çağırarak konuşmamak.

Bahsi geçen edep kâideleriyle, bizzat Efendimiz (s.a.v.)’in hayatında onunla beraber bulunma saâdetine eren sahâbe-i kirâma, Peygamber (s.a.v.)’e

göstermeleri gereken tâzim ve hürmet öğretildiği gibi, onlardan sonra kıyâmete kadar gelecek olan mü'minlere de Allah Rasûlü (s.a.v.)'in bıraktığı Kur'an ve sünnet emânetlerine karşı aynı tâzim ve hürmeti göstermeleri gerektiği bildirilmektedir. Zira Âlemlerin Efendisi'ne gösterilmesi istenen hürmet, imanın bir gereğidir. Ona hürmetsizlik ise imansızlığın bir alâmetidir. Bu sebeple âyette yasaklanan hususlara dikkat etmeyenlere, "Allah'ın Peygamberi'ne karşı sergilenecek saygısız bir davranış yüzünden farkında olmadan amellerinin boşa gideceği" ikazı yapılır.

Kur'an âyetlerinin mü'min gönüllerde bıraktığı tesir ve âyetlerin mucibince amel etme hassasiyeti bakımından şu misâller gerçekten ders verici ve hayranlık uyandırıcıdır.

- **"Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamber'in sesinden fazla yükseltmeyin"** (Hucurât 49/2) âyeti nâzil olduğunda ashâb-ı kirâmdan Sâbit b. Kays (r.a.) evinde oturup ağlamaya başladı. Peygamberimiz (s.a.v.), Sâbit'i bir müddet göremeyince nerede olduğunu sordu. Orada bulunanlardan biri:

"–Ey Allah'ın Rasûlü! Ben onun yerini biliyorum!" dedi ve hemen gidip onu evinde oturmuş, başı önünde ağlıyor vaziyette buldu.

"–Neyin var, niçin ağlıyorsun?" diye sordu. O da:

"–Hiç sorma, şer var! Sesim, Rasûlullah (s.a.v.)'in sesinin üstüne çıkıyordu, bütün amellerim boşa gitti, cehennemlik oldum" cevâbını verdi. Sahâbî, Sâbit'in bu sözlerini Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)'e haber verdi. Efendimiz:

"–Ona git ve söyle, sen cehennemlik değil, bilâkis cennetliksin!" buyurdu. (Buhârî, Menâkıb 25;Tefsir 49/1; Müslim, İman 187)

Şu misâller, Allah Rasûlü (s.a.v.)'e duyulan muhabbet, hürmet ve tâzimin zirve noktalarına işaret eder:

İmâm Mâlik (r.h.), Rasûlullah (s.a.v.) ile aynîleşmenin vecdi içinde yaşardı. Efendimiz'in rûhâniyetine hürmeten, Medine-i Münevvere'de hayvan üzerine binmezdi, def-i hâcete çıkmazdı. Ravza'da imam iken hep kısık sesle konuşurdu. Devrin halîfesi Ebû Câfer Mansur yüksek sesle konuşunca: "Yâ Halîfe! Bu mekânda sesini kıs! Allah'ın ihtârı senden çok daha faziletli insanlar üzerine indi" buyurmuş ve bu âyet-i kerîmeyi okumuştur.

Osmanlı paşalarından meşhur Medine müdâfii Fahreddin Paşa, Rasûlullah'ın rûhâniyeti rencide olur endişesiyle Ravza'nın tâmirinde vazîfe alan ustalara, herhangi bir çivi çakmak icâb ettiği takdirde mutlaka tahta çekiç kullanılması ve çekiç ile çivi arasına da lastik bandaj konularak sükûnetin ihlâl edilmemesini emretmiştir. Bu hususta onu böylesine bir edeb ve inceliğe sevkeden de yine bu âyet-i kerîmeler olmuştur.

Sultan II. Mahmud döneminde ise, Ravza-i Mutahhara’nın yıpranan kısımlarının tamiri ve Yeşil Kubbe’nin yenilenmesi söz konusu olunca, işinin ehli mimar ve ustalar, Pâdişah emriyle derhal Medine-i Münevvere’ye gönderilmiştir.

Bu mühendis ve mimarlar, kendilerine tevdî edilen bu nâzik vazîfeyi, Efendimiz (a.s.)’ın rûhâniyetini rahatsız edecek en ufak bir kabalığa veya edebe mugâyir bir harekete mahal vermeden yerine getirebilmek için, tâmirat sırasında hiç dünya kelâmı konuşmamak üzere anlaştılar. Sonra da kendi aralarında şöyle bir dil geliştirdiler:

“Sen, «Bana tuğlayı uzat yerine; Allah!» de. Ben, «Su ibriğini uzat yerine; Bismillah!» diyeyim. Sen, «Çekici uzat yerine; Lâ ilâhe illâllah!» de...” Böylece Yeşil Kubbe, âdeta bir zikir meclisinin feyiz ve rûhâniyet iklîmi içerisinde inşâ edildi. Bu şerefli hizmette bulunan ustalar, her taşı abdestli olarak ve besmeleyle yerine koydular.

Dolayısıyla bu âyet-i kerîmeler, öncelikle Peygamberimiz (s.a.v.)’e, onun sünnetine, getirdiği dine, sonra onun izinden giden İslâm âlimlerine, yöneticilere, büyüklere gereken saygıyı göstermeyi, tüm insanlara karşı nâzik ve terbiyeli davranmayı öğretmektedir.

Devam eden âyette bahsedilen şu örnek konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır:

اِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَٓاءِ الْحُجُرَاتِ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤﴾

رَحِيمٌ ﴿٥﴾ وَلَوْ اَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتّٰى تَخْرُجَ اِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ ۜ وَاللّٰهُ غَفُورٌ

4. Rasûlüm! Seni evinin odalarının dışından yüksek sesle çağıranlara gelince, onların çoğu aklı ermez düşüncesiz kimselerdir.

5. Böyle yapacaklarına, sen yanlarına çıkıncaya kadar bekleselerdi, elbette kendileri için daha iyi olurdu. Bununla beraber Allah günahları çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir.

Buraya kadar, mü’minlerin Allah’a ve Rasûlü’ne iman, itaat ve teslimiyet hususunda göstermeleri gereken edep kâideleri hatırlatıldı. Şimdi ise mü’minlerin kendi aralarındaki münâsebetleri düzenlemek üzere buyruluyor ki:

Fâsık Bir Haber Getirirse...

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُٓوا اِنْ جَٓاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَاٍ فَتَبَيَّنُٓوا اَنْ تُصٖيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلٰى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمٖينَ ﴿٦﴾

6. Ey iman edenler! Size, 'hiçbir endişe, iç burkulması duymadan dinin emir ve yasaklarını açıktan açığa çiğneyebilen ve yalana aldırmayan' bir kimse önemli bir haber getirecek olursa bunun doğru olup olmadığını iyice araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa karşı haksız bir saldırıda bulunur, sonra da yaptığınıza pişman olursunuz!

Âyet-i kerîmenin nüzûl sebebi olarak rivâyet edilen şu hâdise gerçeği anlama açısından bize ışık tutmaktadır:

Rasûlullah (s.a.v.), İslâm'ı yeni kabul etmiş bulunan Benî Mustalik kabilesine, zekâtlarını tahsil etmesi için Velid b. Ukbe'yi göndermişti. Velid oraya gitti. Fakat aralarında önceden var olan bir düşmanlıktan dolayı onlardan korktuğu için geri döndü. Üstelik Peygamberimiz (s.a.v.)'e onların zekât vermeyi reddettiklerini ve kendisini öldürmeye kalkıştıklarını söyledi. Bu haberi duyan Allah Rasûlü (s.a.v.) öfkelendi ve onları cezalandırmak maksadıyla bir ordu göndermeye niyetlendi. Bazı rivâyetler bu ordunun, onlara saldırmak için harekete geçtiğini, bazı rivâyetler ise sadece harekete hazır olduğunu bildirmektedir. Fakat tam bu esnada, Benî Mustalik kabilesinin reisi, Hz. Cüveyriye vâlidemizin babası Haris b. Dırâr yanında bir heyetle Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi ve: "Allah'a yemin ederiz ki, değil zekât vermeyi reddedip onu öldürmeye kalkışmak, biz Velid'i görmedik bile. Biz iman üzerindeyiz ve zekât vermeye de hazırız" dedi. Bu hâdise üzerine söz konusu âyet nâzil oldu. (bk. Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* IV, 279; Taberî, *Câmi'u'l-beyân,* XXVI, 160)

Bu yüzden mü'minleri Allah Rasûlü'ne itaat konusunda uyarmak üzere şöyle buyruluyor:

وَاعْلَمُٓوا اَنَّ فٖيكُمْ رَسُولَ اللّٰهِۜ لَوْ يُطٖيعُكُمْ فٖى كَثٖيرٍ مِنَ الْاَمْرِ لَعَنِتُّمْ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ حَبَّبَ اِلَيْكُمُ الْاٖيمَانَ وَزَيَّنَهُ فٖى قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ اِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَۜ اُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَۙ ﴿٧﴾ فَضْلًا مِنَ اللّٰهِ وَنِعْمَةًۜ وَاللّٰهُ عَلٖيمٌ حَكٖيمٌ ﴿٨﴾

7. Şunu da bilin ki, aranızda her meselede kendisine müracaat etmeniz gereken Allah'ın Rasûlü bulunmaktadır. Eğer o Rasûl, birçok işte size uyacak olsa, başınız derde girer, gerçekten sıkıntıya düşersiniz. Ama Allah size imanı sevdirdi ve onu kalplerinizde süsleyip güzelleştirdi. Buna karşılık küfürden, her türlü günahtan ve isyândan sizi iğrendirdi. İşte itikat, amel ve ahlâk bakımından doğru yolda yürüyenler, bu özellikleri taşıyan mü'minlerdir.

8. Bu, Allah tarafından büyük bir lutuf ve nimettir. Allah her şeyi hakkiyle bilen, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olandır.

"Allah Rasûlü (s.a.v.)'in onlara itaati", çeşitli fert ve gruplar hakkında kendisine ulaştırdıkları haberlere uygun olarak ileri sürdükleri görüşleri kabul etmesi demektir. O, Allah'ın peygamberidir ve kendisine vahyolunan bilgilere göre hareket eder. Yanlış bir karar alma ihtimali doğduğu zaman, gelen vahiyler onu doğruya yönlendirir. Şâyet "kendisine uyulması gereken" Peygamber (s.a.v.), "başkasına uyan kişi" durumuna düşecek olsa, işlerin tersine gitmesine sebep olacak büyük bir kargaşaya yol açar. Böylece başlar derde girer, işler sarpa sarar, haller yaman olur, çok zahmetler ve felâketler çekilir, helâke doğru sürüklenmek durumunda kalınır. Nitekim burada kullanılan اَلْعَنَتُ ('anet) kelimesi aslında "kırılan bir kemiğin sarıldıktan sonra tekrar kırılması" demektir. Bu da, Peygamber (s.a.v.)'i yanıltmaya çalışma cüretinin neticede ne kadar büyük bir felâkete, meşakkate, sıkıntı ve günaha sebep olacağını ifadeye kâfidir.

Anlaşılan o ki, verilen haber üzere Rasûlullah (s.a.v.) hemen harekete geçmemiş, teenni ile hareket etmişti. Bir kısım sahâbî ise bir an önce harekete geçip, zekâtı vermekten imtina eden, üstelik Peygamber'in gönderdiği elçiyi öldürmeye kalkışan kabileye hadlerinin hemen bildirilmesini istemişlerdi. Aralarında bulunan Peygamber (s.a.v.)'e rağmen böyle bir görüş ileri sürmeleri ve bunun tatbiki konusunda ısrarcı olmaları kınanarak, bunun yersiz bir cüret olduğu haber verilmiştir. Ancak bunlar azınlık bir gruptu. Sahâbenin çoğunluğu ise Efendimiz'in vereceği kararı beklemişlerdi. İşte bu sabır ve teenni de yine Cenâb-ı Hakk'ın onlara bir ikramıydı. Bunun sebebi Allah'ın kalplerine yerleştirdiği ve orada iyice kökleştirip güzelleştirdiği kâmil bir iman; buna mukâbil yine o kalplerde küfür, günah ve isyâna karşı yer tutan büyük bir nefretti.

İslâm toplumunun, kerpiçleri birbirine kurşunla kenetlenmiş sağlam bir binâ gibi olmasını isteyen (bk. Saff 61/3) Allah Teâlâ, ister fert ister toplum bazında olsun mü'minler arasını bozacak en küçük bir pürüze müsaade etmemekte ve

böyle bir şeyin olması hâlinde hemen bütün mü'minlerin harekete geçerek o pürüzü gidermelerini emretmektedir. Bu sebeple buyruluyor ki:

وَاِنْ طَٓائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَاَصْلِحُوا بَيْنَهُمَاۚ فَاِنْ بَغَتْ اِحْدٰيهُمَا عَلَى الْاُخْرٰى فَقَاتِلُوا الَّت۪ي تَبْغ۪ي حَتّٰى تَف۪ٓيءَ اِلٰٓى اَمْرِ اللّٰهِۚ فَاِنْ فَٓاءَتْ فَاَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَاَقْسِطُواۜ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِط۪ينَ ﴿٩﴾

9. Mü'minlerden iki grup birbiriyle çarpışacak olursa, derhal müdâhale ederek aralarını düzeltin. Buna rağmen biri ötekine saldırırsa, saldırıda bulunan taraf Allah'ın hükmüne boyun eğinceye kadar onlarla savaşın. Eğer boyun eğerlerse, o iki grubun arasını adâletle düzeltin. Adâleti uygulamada da dâimâ titiz davranın. Çünkü Allah, hak ve adâlet hususunda titiz olanları sever.

Âyet-i kerîme iki mü'min arasındaki kavgadan başlayıp iki müslüman devlet arasındaki savaşa varıncaya kadar, mü'minler arasında çıkması muhtemel tüm çatışmaların durdurulup adâletle çözüme kavuşturulmasının temel esaslarını beyân etmektedir. Öncelikle âyette yer alan şu mâna inceliklerine yer vermek faydalı olacaktır:

• Müslümanlardan iki taife **"çarpıştıklarında"** değil, **"çarpışacak olursa"** (Hucurât 49/ 9) denilmiştir. Bu ifadeden mü'minler arasında bir kavganın çıkmasının, yahut müslümanların birbirine düşmelerinin tabiî olmadığı anlaşılır. Ancak böyle bir olay vuku bulursa ne yapılacağı öğretilir.

• Âyette birbiriyle vuruşan iki grubu ifade etmek için اَلْفِرْقَةُ (fırka) yerine اَلطَّائِفَةُ (tâife) kelimesi kullanılmıştır. Arapça'da "fırka" kelimesi büyük bir kitleyi ifade etmek için, "tâife" kelimesi ise küçük bir topluluğu belirtmek için kullanılır. Dolayısıyla böyle bir kelimenin seçilmiş olması, Allah nezdinde müslümanların aralarında büyük kitleler hâlinde çarpışmalarının hoş karşılanmayacağını ve bunun çok çirkin bir hâdise olduğunu ortaya koyar.

• Âyetteki emrin muhatabı, vuruşan iki grubun dışında bulunup bu iki grubu barıştırma imkânına sahip tüm müslümanlardır. Böyle bir vuruşma söz konusu olunca diğer mü'minlerin seyirci kalması doğru değildir. Derhal harekete geçip onların aralarını bulmak için gayret göstermeli, onlara Allah'tan korkmalarını telkin etmeli ve tarafların ileri gelenleriyle irtibat kurarak savaşın sebeplerini araştırmalı, her türlü gayreti göstererek onları barıştırmaya çalışmalıdırlar.

Şâyet tarafları barıştırmak mümkün olmuyorsa, o takdirde haklının ve haksızın kim olduğunu araştırmak gerekir. Netice bakımından haklı olana

yardım edilip, zulmeden tarafa engel olunmalıdır. Fakat bunu yaparken ne az ne de çok, ancak gerektiği kadar kuvvet kullanmak lâzımdır. Haksızlığa engel olacağım derken haksızlık yapmamak gerekir. Çünkü hedef birilerini cezalandırma değil, Allah'ın emri hâricine çıkmış olan grubu, haksız saldırılardan men ederek tekrar Allah'ın emrine uygun hâle döndürmektir. Onları da günah ve isyândan korumaktır. Bu sebepledir ki haksız yere saldıran grup Allah'ın emrini kabul edip tecavüzden vaz geçtiği takdirde, onlara karşı kuvvet kullanmaya son vermek lâzımdır. Bundan sonra hududu çiğneyip onlara zulmetmek doğru olmaz. Doğru olan, Allah'ın kitabı ve Peygamber (s.a.v.)'in sünneti ışığında söz konusu çatışmanın sebeplerini araştırmak ve haksızın kim olduğuna yetkililerce karar vermektir.

Önemli bir nokta da şudur ki, burada nasıl olursa olsun sadece iki tarafı barıştırmak emredilmemiş, onların **"hak ve adâletle"** barıştırılması gerektiği de vurgulanmıştır. (bk. Nisâ 4/135)

Şu bilinmelidir ki, insan hakkını ilgilendiren her meselede olduğu gibi, kavga ve çatışma durumlarında da hak ve adâletle davranmak önem arzetmektedir. Bu bakımdan kimin haklı, kimin haksız olduğu dikkate alınmaksızın savaşın durdurulması, Allah nezdinde bir değer taşımaz. Ayrıca, haklı olan tarafa baskı yapıp, haksız olan diğer tarafın yanında yer alarak, iki grubu barıştırmaya kalkışmak da doğru değildir. Çünkü gerçek barış ancak hak ve adâlete dayanan barıştır. Aksi takdirde fitne ve kavga devam eder, saldırgan tarafın cesâreti artar. Sonuçta da bu fitne ve kavganın illeti kalkmamış olacağından, kavga daha da çoğalır ve tekrar tekrar gün yüzüne çıkar.

Mü'minler arası münasebetlerde dikkat edilecek en önemli düsturun din kardeşliği olduğu ve o kardeşliğin gerektirdiği hakların yerine getirilmesinin önemi anlatılmak üzere buyruluyor ki:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَاَصْلِحُوا بَيْنَ اَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٠﴾

10. Bütün mü'minler kardeştir; öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah'a gönülden saygı besleyip O'na karşı gelmekten sakının ki O'nun rahmetine erişesiniz.

İman, tüm mü'minleri birbirine kardeş yapan en mühim bağdır. Onların hepsi nesepte olmasa dahi dinde ve haklarının korunması hususunda birbirlerinin kardeşleridirler. Bu bakımdan din kardeşliği, nesep kardeşliğinden daha sağlamdır. Çünkü nesep kardeşliği din ayrılığı hâlinde kesintiye uğradığı halde, din kardeşliği neseplerin farklılığı dolayısıyla kesintiye uğramaz. İman kardeşliğinin bir gereği olarak, gerek iki mü'min fert, gerek iki mü'min cemaat

bozuştuklarında, hemen aralarını bulup barıştırmak, din kardeşliğinin bir gereğidir.

Rasûlullah (s.a.v.) iman kardeşliğinin hukuku ve ehemmiyeti hakkında şöyle buyurur:

"Mü'minler birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerini korumakta bir vücuda benzerler. Vücudun bir uzvu hasta olduğu zaman, diğer uzuvlar da bu sebeple uykusuzluğa ve ate li hastalığa tutulurlar." (Buhârî, Edeb 27; Müslim, Birr 66)

"Müslüman müslümanın karde idir. Ona zulmetmez, onu dü mana teslim etmez. Din karde inin ihtiyâcını kar ılayanın, Allah da ihtiyâcını kar ılar. Müslümandan bir sıkıntıyı giderenin, Allah da kıyâmet günündeki sıkıntılarından birini giderir. Bir müslümanın ayıbını örtenin, Allah da kıyâmet gününde ayıplarını örter." (Buhârî, Mezâlim 3; Müslim, Birr 58)

"Birbirinize haset etmeyin. Birbirinizin aleyhine alı veri i kızı tırmayın. Birbirinize buğzetmeyin. Birbirinize sırt çevirmeyin. Birinizin alı veri i üzerine alı veri yapmayın. Ey Allah'ın kulları, karde olun! Müslüman müslümanın karde idir, ona zulmetmez, onu yardımsız bırakmaz, onu küçük görmez. -Üç defa göğsüne işaret ederek buyurdular ki- *Takvâ buradadır. Ki iye kötülük olarak müslüman karde ini küçük görmesi yeter. Her müslümanın diğerine kanı, malı ve namusu haramdır."* (Müslim, Birr 32)

Mü'minleri birbirleriyle kardeş yapan Cenâb-ı Hak, onlardan kardeşlik hukukunu yerine getirmelerini ve husûsiyle de İslâm kardeşliğini bozacak kötü huylardan uzak durmalarını istemektedir:

Kardeşliği Zedeleyen Hususlar

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسٰٓى اَنْ يَكُونُوا خَيْرًا
مِنْهُمْ وَلَا نِسَٓاءٌ مِنْ نِسَٓاءٍ عَسٰٓى اَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّۚ وَلَا تَلْمِزُٓوا
اَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْاَلْقَابِۜ بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْا۪يمَانِۚ
وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿١١﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا
اجْتَنِبُوا كَث۪يرًا مِنَ الظَّنِّۘ اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ اِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا
يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًاۜ اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ اَخ۪يهِ مَيْتًا
فَكَرِهْتُمُوهُۜ وَاتَّقُوا اللّٰهَۜ اِنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ رَح۪يمٌ ﴿١٢﴾

11. Ey iman edenler! Bir topluluk bir başka toplulukla alay etmesin; belki de o alaya aldıkları kendilerinden daha hayırlıdır. Kadınlar da başka kadınlarla alay etmesinler; belki o alaya aldıkları kendilerinden daha hayırlıdır. Birbirinizi ayıplamayın; birbirinizi incitici, aşağılayıcı kötü lakaplarla çağırmayın. Bir insan iman ettikten sonra onu fâsıklığı çağrıştıran bir isimle çağırmak ne kötü bir davranıştır ve böyle yapıp imandan sonra fâsıklık damgası yemek de ne kötüdür. Bu tür davranışların ardından kim tevbe edip Allah'a yönelmezse, işte onlar zâlimlerin tâ kendileridir.

12. Ey iman edenler! Zannın çoğundan sakının; çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin gizli hallerini ve kusurlarını araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz! Allah'a gönülden saygı besleyip O'na karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, tevbeleri çokça kabul edendir, engin merhamet sahibidir.

Burada yasaklanan hususlar şunlardır:

Birincisi; alay etmek: Alay etmek; hakaret etmek, horlamak, aşağılamak ve gülünecek şekilde bir ayıp ve kusura dikkat çekmektir. Kişinin yaptığı işini veya sözünü hikâye, işaret veya imâ ile küçük görmektir. Yahut kişinin konuşmasına, işine, herhangi bir kusuruna veya suratına gülmektir. "Alay", bir şahsı huzurunda gülünecek şekilde sözle veya hareketle tahkir etmek, onunla eğlenmektir. Fahreddin er-Râzî'nin izahına göre; "kişinin mü'min kardeşine

tâzim ve hürmet gözü ile bakmayıp, derecesinden düşürerek iltifat etmemesidir."

Alayı yasaklamanın sebebi, **"Belki o alaya aldıkları kendilerinden daha hayırlıdır"** (Hucurât 49/11) cümlesidir. Alaya alınan ve eğlenilen kişinin, Allah yanında alaya alan kişiden daha hayırlı olma ihtimali dâimâ vardır. Çünkü insanlar yalnız görülebilen halleri bilebilirler; kişinin iç yüzünü, gizli yönlerini bilemezler. Allah yanında tartı tutacak olan ise vicdanların ihlâsı ve kalplerin takvâsıdır. İnsanın ilmi ise onun Allah yanındaki tartısını tartmağa, iki kalbin gizli meyillerini ölçmeye yeterli değildir. Onun için kimse dış görünüşe bakıp da gözünün kestiğini horlamaya, eğlenmeye cüret etmesin.

İkincisi; ayıplamak: Bu anlamda kullanılan اَللَّمْزُ (lemz) kelimesi; dille yaralamak, kaş göz işaretiyle bir kimseyi karalamak, ayıplamak, kötülemek, yermek, şeref ve haysiyetine leke sürmektir.

"Birbirinizi ayıplamayın" hitabında أَنْفُسَكُمْ (enfüseküm) kelimesi geçer ve ifade "kendinizi ayıplamayın" anlamına da gelir. Buna göre âyet iki ince mânaya işaret eder:

• Mü'minlerin hepsi bir nefis gibi olduklarından bir mü'mini ayıplayan kendi nefsini ayıplamış gibi olur. Buna göre mâna: "Mü'minleri ayıplamayın, kötüleme ve yerme yapmayın ki kendi nefsinizi ayıplamış olursunuz."

• Ayıplanacak şey yapan kimse, kendi nefsini ayıplamış olur. Buna göre ise mâna: "Bir mü'minle eğlenmek gibi ayıplanacak ve kendinize leke olacak şeyler yapmayın ki böylece kendinizi ayıplayıp lekelemiş olmayasınız" demektir.

Şâir şu beytiyle bu konuda ne güzel öğüt verir:

"Yıkar bir günde neccâr ettiği bünyâdı bir yılda
Gücü tâmir-i dildir, sehldir hâtır- ikenlikler." (Malatyalı Müverrih Mehmed Râşid)

"Güç olan şey gönülleri yapıp hoşnut edebilmektir. Yoksa hatır ve gönül kırmak kadar kolay bir şey olmaz. Nitekim dülger, bir yıl emek çekerek yaptığı bir binâyı, kazmayı eline alır almaz, bir günde yıkıp yerle bir edebilir."

Üçüncüsü; kötü lakap takmak: İnsanları hoşlarına gitmeyen, küçük düşüren, üzen kötü lakaplarla çağırmak yasaklanmıştır. Bunların en kötüsü, şüphesiz bir mü'mine "kâfir, münafık, fâsık" gibi lakaplar takmaktır. Bunun dışında kötü ve pis vasıflarda mesel olmuş bir kısım hayvanların isimlerini de lakap olarak kullanmak doğru değildir. Ancak insanların tanınmasını sağlayan, söylendiği zaman kendilerini üzmeyen, alışılmış güzel mânalı lakaplar bunun dışındadır. Allah Teâlâ, bir insan "mü'min" olarak anılmaya başladıktan sonra, sadece isim veya lakapla bile olsa yahut böylece anılmasını gerektirecek bir günaha düşmek

suretiyle bile olsa, artık fısk ile, fasıklıkla, günahkârlıkla anılmasını uygun görmemekte ve bunu şiddetle yasaklamaktadır.

Dördüncüsü; sû-i zan beslemek: Zannın hepsinden değil, bir çoğundan sakınmak istenir. Bunlar kötü zanlardır. Rasûlullah (s.a.v.) bu hususta şöyle buyurur: *"Kötü zandan sakınınız. Çünkü kötü zan, sözlerin en yalanıdır..."* (Buhârî, Edeb 58; Müslim, Birr 28)

Âyetteki ifadeden anlaşıldığı üzere, bir kısım zanlar günah olduğu halde, bir kısmı güzeldir, mübahtır. Söz gelimi Allah, Peygamber ve mü'minler hakkında hüsn-ü zanda bulunmak, aksini gerektirecek ciddi bir durum olmadığı sürece insanlar hakkında güzel zanlar beslemek bu kısma girer. Zaman zaman da elde başka delil olmadığı için zanna dayanarak hüküm vermek gerekebilir. Meselâ insanlar arasında karar verme zorunluluğu olan pek çok hususta, mutlak gerçeği bilmek mümkün olmadığından gâlip zanna dayanılarak hüküm verilir. Bazan sû-i zan beslemenin gerektiği yerler de olur. Her türlü günahı pervasızca işleyen, hüsn-ü zannı gerektirecek bir görüntüsü olmayan kişi ve toplumlar hakkında hüsn-ü zan beslemenin bir anlamı yoktur. Bunda gâye ise o kötü insanların şerlerinden kendimizi korumaktır. Yasak olan sû-i zan ise, kişinin başka birine sebepsiz yere sû-i zan beslemesi, başkaları hakkındaki kanaatlerinde hep sû-i zannı ön planda tutması, yahut dış görünüş ve hareketleri itibariyle temiz ve dürüst görünen kişiler hakkında kötü zan beslemesidir.

Beşincisi; tecessüs yapmak: اَلتَّجَسُّسُ (tecessüs), dikkat ve gayretle gizli olan şeyleri araştırmak demektir. Bundan hareketle bazı gizli şeyleri araştıran kimseye casûs denilir. Bununla insanların gizli yönlerini araştırmak, kusurlarını soruşturmak, iki kişinin konuşmasına kulak kabartmak, komşuların evlerinin içini merak etmek, çeşitli yollarla başkalarının âile hayatlarını ve şahsî davranışlarını araştırmak, öğrenmeye çalışmak gibi hususlar yasaklanmıştır. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurur:

"Ey diliyle iman edip de kalplerine iman tam olarak yerle meyen kimseler! Müslümanları gıybet etmeyin, onların kusurlarını da ara tırmayın! Kim müslümanların kusurlarını ara tırırsa Allah da onun kusurlarını ara tırır. Allah kimin kusurlarını ara tırırsa onu evinin içinde bile olsa rezil eder." (Ebû Dâvûd, Edeb 35/4880; Tirmizî, Birr 85/2032)

Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

"İnsanların ayıplarının, gizli hallerinin pe ine dü üp ara tırmaya kalkı ırsan, onların ahlâkını bozarsın veya buna yakın bir ey yapmı olursun." (Ebû Dâvûd, Edeb 37)

Altıncısı; gıybet etmek: اَلْغِيبَةُ (gıybet), bir kimsenin arkasından, onun hakkında sevmediği bir şeyi söylemektir. O kimse söylenen şeyi gerçekten yapmış ise

söylenen söz gıybet olur, yapmamış ise iftirâ olur. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.) bir gün:

*"–Biliyor musunuz, gıybet nedir?"*diye sormuştu. Ashâb-ı kirâm:

"–Allah ve Rasûlü daha iyi bilir" karşılığını verdi. Peygamberimiz (s.a.v.):

"–Gıybet, din karde inden, onun ho lanmayacağı bir   ekilde bahsetmendir" buyurdu. Yanındakilerden biri:

"–Söylediğim ayıp eğer o kardeşimde varsa, ne dersiniz?" diye sordu. Allah Rasûlü (s.a.v.):

"–Eğer söylediğin   ey onda varsa gıybet ettin; yoksa, ona iftirâda bulundun demektir" buyurdu. (Müslim, Birr 70; Ebû Dâvûd, Edeb 40/4874)

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Miraca çıkarıldığımda, bakırdan tırnaklarla yüzlerini ve sâdırlarını tırmalayan bir topluluğa rastladım.

«–Ey Cebrâil! Bunlar kimlerdir?» diye sordum.

«–Bunlar, gıybet etmek sûretiyle insanların etlerini yiyenler ve onların   eref ve namuslarıyla oynayanlardır» cevabını verdi." (Ebû Dâvûd, Edeb 35/4878; Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* III, 224)

Muhammed b. Sirin (k.s.)'a birisi geldi ve:

"- Senin gıybetini ettim. Bu hâlimi hoşgör ve hakkını helâl et" dedi. Hazret şöyle cevap verdi:

"- Allah Teâlâ, müslümanların şerefiyle oynamayı ve onların namusuna dil uzatmayı haram kılmıştır. O'nun haram kılıp yasakladığı bir şeyi ben nasıl hoş görüp helâl ederim. Ancak Rabbimden seni bağışlamasını isteyebilirim, o kadar..." (Şârânî, *Velîler Ansiklopedisi*, I, 114)

Hasan-ı Basrî (k.s.)'ta ise daha farklı bir tecelli vardır. Nitekim bir gün onun kulağına, "Falan kişi senin hakkında gıybet etti" diye bir söz ulaşınca hemen bir tabak üzerine koyduğu birkaç hurmayı o kişiye göndererek özür dileme sadedinde:

"–Haber aldığıma göre kazanmış olduğun sevapları, benim amel defterime nakletmişsin. Bundan dolayı seni mükâfatlandırmak istedim, seni hakkıyla mükâfatlandıramadığım için mazur gör" diye haber göndermiştir. (Attâr, *Tezkiretü'l-Evliyâ,* I, 70-71)

Allah Teâlâ gıybet etmenin çirkinliğini beyân etmek için onu ölü eti yemeğe benzetmiştir. Gerçekten de arada benzerlik vardır. Çünkü ölen kişi etinin yendiğinin farkında olmaz. Gıybet edilen de o anda gıybet edenin söylediklerini bilmez. Ayrıca bu benzetmede insanın şeref ve namusunun, eti gibi haram olduğuna da bir işaret vardır. Ölü eti insana iğrenç gelir. Hele insan ölüsünün

etini yemek daha iğrençtir. Ölen insan kendi kardeşi olursa onun etini yemek daha da iğrenç olur. İşte Yüce Allah, mü'minleri gıybetten şiddetle sakındırmak için, onun, ölü kardeşinin etini yemek gibi insan fıtratının asla hoşlanmayacağı çirkin bir şey olduğunu haber vermektedir.

Görüldüğü üzere İslâm, insanının her türlü hakkını böyle koruma altına almakta, ona en büyük değeri vermekte ve bütün insanlığı bu yüce değerleri benimseyip yaşamaya ve takvânın zirve noktalarına doğru tırmanmaya çağırmaktadır:

Tek Değer Ölçüsü Takvâ

يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَاُنْثٰى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَٓائِلَ
لِتَعَارَفُوا ۜ اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ اَتْقٰيكُمْ ۜ اِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١٣﴾

13. Ey insanlar! Biz sizi bir erkek ve bir kadından yarattık. Soyunuz sopunuzla birbirinize karşı övünesiniz diye değil, birbirinizi tanıyıp kaynaşasınız diye sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Allah katında en şerefliniz, Allah'a karşı saygısı, korkusu ve O'nun yasaklarından kaçınıp emirlerine itaati en yüksek olanınızdır. Hiç şüphesiz Allah, her şeyi hakkiyle bilir, her şeyden haberdârdır.

Cenâb-ı Hak önce Âdem ve Havva'yı yarattı. Sonra teselsül hâlinde tüm insanlığı bunlardan yaratıp çoğalttı. Onları milletlere, ırklara, kavim, kabile ve aşiretlere ayırdı. Her millet ayrı bir dilden konuştu; kendilerine ait örf ve adetleri, gelenek ve görenekleri oluştu. Fakat Yüce Allah bunu karşılıklı övünme ve kavga vesilesi olsun diye değil, insanlar birbirleriyle tanışsınlar, bilişsinler, kültür ve medeniyet alış verişinde bulunsunlar, dünyayı birlikte îmâr etsinler ve dünya imkânlarından birlikte istifade etsinler diye böyle yapmıştır. Kimsenin bağlı olduğu âile, kabile, kavim ve ırkla övünme hakkı yoktur. Çünkü insanların hepsi bir erkek ve bir kadından yaratılmıştır. Hiç kimsenin ana ve babasını seçme hakkı da yoktur. Bu bakımdan insanın kendi kazancı olmayan bir şey ile övünmesi veya kınanması doğru değildir. Dolayısıyla Allah katında insanın değeri, tercihi elinde olmayan soyu, sopu ve nesebiyle değil, bizzat kendi tercih, niyet, gayret ve çabasıyla kazanacağı takvâsı yani Allah'ın emirlerine uyup yasaklarından sakınması ve ahlâkî faziletleri iledir.

Nitekim Ebû Hüreyre'nin anlattığına göre bir gün Rasûlullah (s.a.v.) ashâbına:

"– *u kelimeleri kim benden alıp hem onlarla amel edecek hem de bunlara göre davranabilecek olana öğretecek?*" buyurdu. Ben hemen atılıp, "Ben, ey Allah'ın Rasûlü!" dedim. Efendimiz (a.s.) elimden tuttu ve şu beş şeyi saydı:

• *"Haramlardan sakınırsan, Allah'ın en âbid kulu olursun!*

• *Allah'ın sana olan taksîmine râzı olursan, kanaatta insanların en zengini olursun!*

• *Kom una ihsânda bulun ki kâmil bir mü'min olasın.*

ş • *Kendin için istediğini, ba kaları için de iste ki gerçek bir müslüman olasın!*

• *Fazla gülme! Çünkü fazla gülmek kalbi öldürür.*" (Tirmizî, Zühd 2/2305; İbn Mâce, Zühd 24)

Şu bir târihî gerçektir ki, Kur'ân-ı Kerîm'in indiği dönemlerde Araplarda kavim

ve kabileleriyle övünme, kendilerini bu yüzden başkalarından üstün görme âdeti son derece güçlü idi. İslâm insanların eşitliği gerçeğini ilan edince bunu sindirmekte zorlananlar oldu. Bazı soylu âileler kızlarını, fazla değer vermedikleri kabile gençlerine, fakirlere veya azatlı kölelere vermek istemiyorlardı. Allah Rasûlü (s.a.v.) bunlarla mücâdele etti ve onları sabırla terbiye etmeye çalıştı. Nitekim Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Allah sizden câhiliye gururunu ve atalarla övünme adetini giderdi. İnsanlar iki kısımdır: Biri dindâr, müttakî ve Allah katında değerli olan, diğeri de günahkâr, isyânkâr ve Allah katında değersiz olan kimsedir. İnsanlar Âdem oğullarıdır. Âdem de topraktan yaratılmı tır. Bir toplum atalarıyla övünmekten vazgeçsin; yoksa onlar, Allah indinde burnuyla necâset yuvarlayan böcekten daha değersiz olur." (Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II, 361)

Rasûl-i Müctebâ (s.a.v.) meşhur Veda hutbesinde bütün insanlığa şöyle seslendi:

"Ey insanlar! unu iyi bilin ki Rabbiniz birdir, babanız birdir. Arabın ba ka ırka, ba ka ırkın Araba, beyazın siyaha, şiyahın beyaza, dindarlık ve ahlâk üstünlüğü dı ında bir üstünlüğü yoktur. Dinleyin! Bu ilâhî gerçeği size tebliğ ettim mi, bildirdim mi?" Hep birden "Evet" dediler. *"Öyleyse burada olanlar olmayanlara bildirsin"* buyurdu. (Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V, 411)

İslâm'ın değer ölçüsü, Allah'a ve Rasûlü'ne yakınlaşabilmenin tek yolu takvâdır. Allah saygısının ve korkusunun kalbi bütün yönlerinden kuşatması, gönlün derinliklerine işlemesi, rûhun en latîf ve hassâs inceliklerine sinmesi ve böyle yüksek bir takvâ hissiyâtının tesiriyle kulun Allah Teâlâ'nın hoşnut olmayacağı her türlü düşünce, söz, fiil ve davranışı terk etmesi, buna mukâbil Allah Teâlâ'nın hoşnut olacağı her türlü güzel niyet, söz, fiil ve davranışa bütün gücünü harcayarak koşmasıdır. Efendimiz (s.a.v.)'in çok sevdiği ve terbiyesine özel ihtimâm gösterdiği mümtâz sahâbî Muâz b. Cebel (r.a.)'in kendisiyle alakalı naklettiği şu hâdise pek şayân-ı dikkattir:

"Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) beni Yemen'e vâli olarak gönderirken, uğurlamak için Medine'nin dışına kadar teşrîf etti. Ben binek üzerindeydim, O ise yürüyordu. Bana bazı tavsiyelerde bulunduktan sonra:

"–Ey Muâz! Belki bu seneden sonra beni bir daha göremezsin! İhtimal ki u mescidimde kabrime uğrarsın!" buyurdu.

Bu sözleri duyunca, dosttan yâni Allah Rasûlü'nden ayrılmanın verdiği hüzünle ağlamaya başladım. Rasûlullah (s.a.v.):

"–Ağlama ey Muâz!" buyurdu ve sonra yüzünü Medine'ye doğru çevirerek:

"–İnsanlardan bana en yakın olanlar, kim ve nerede olursa olsun Allah'a kar ı takvâ

sahibi olan müttakîlerdir" buyurdu. (Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* V, 235)

Dinî gerçekleri bilenler, bilmeyenlere öğretmelidir. Zira insanın iman ve islâmın hakikatine nüfûz edip olgun bir mü'min seviyesine yükselmesi kolay bir durum değildir. Bunun için ilme, irfana, terbiyeye ve tezkiyeye, bedel ödemeye, samimiyetle çalışıp gayret göstermeye ihtiyaç vardır. Değilse şöyle bir manzarayla karşılaşmak işten bile değildir:

قَالَتِ الْاَعْرَابُ اٰمَنَّاۜ قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلٰكِنْ قُولُٓوا اَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْا۪يمَانُ ف۪ي قُلُوبِكُمْۜ وَاِنْ تُطِيعُوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ اَعْمَالِكُمْ شَيْـٔاًۜ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَح۪يمٌ ﴿١٤﴾

14. Bedevîler: "İman ettik" dediler. De ki: "Siz henüz iman etmediniz. Fakat «biz, sadece boyun eğdik» deyin. Çünkü iman henüz tam olarak kalplerinize yerleşmemiştir. Eğer Allah'a ve Rasûlü'ne itaat ederseniz, Allah sizin amellerinizden hiçbir şeyi boşa çıkarmayacaktır. Çünkü Allah, çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir.

Âyet-i kerîmenin, Esed b. Huzeyme oğullarından bedevî Araplar hakkında indiği rivâyet edilir. Bunlar bir kıtlık senesinde Rasûlullah (s.a.v.)'in huzuruna gelmiş ve zâhiren şehâdet kelimelerini söylemişlerdi. Ancak içten içe inanmış değillerdi. Medine yollarını pisliklerle berbat etmiş, fiyatların yükselmesine sebep olmuşlardı. Üstelik Peygamberimiz (s.a.v.)'e: "Biz sana yüklerimizle, âilelerimizle birlikte geldik. Filan oğulları seninle çarpıştığı gibi, biz seninle savaşmadık. Bunun için bize zekâttan bir şeyler ver" demeye ve Peygamber Efendimize minnet etmeye başlamışlardı. Yüce Allah da onlar hakkında bu âyet-i kerîmeyi indirdi. (Vâhidî, *Esbâbu'n-nüzûl,* s. 412) Bunlar gerçekten inanmadıkları halde, öldürülmek ve çoluk çocuklarının esir alınması korkusuyla teslimiyet göstermiş kimselerdir. Bu ise münafıkların sıfatıdır. Çünkü onlar kalpleri iman etmediği halde zahiren iman etmiş görünmekle, ölüm ve esaretten kurtuldular. Halbuki imanın gerçeği kalp ile tasdiktir ve onun dışa yansıması gereken çok önemli alâmetleri vardır:

اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِه۪ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِۜ اُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿١٥﴾

15. Mü'minler ancak o kimselerdir ki, Allah ve Rasûlü'ne iman ederler, sonra imanlarında en küçük bir şüpheye düşmezler, malları ve canlarıyla

da Allah yolunda cihâd ederler. İman iddia ve ikrarında özü sözü doğru olanlar işte bunlardır.

Yoksa öldürülmek korkusu ve menfaat elde etmek arzusuyla inanmış gibi görünenlerin değil. Nitekim bu gibi samimiyetsiz kişilerin hallerine ışık tutmak üzere buyruluyor ki:

قُلْ اَتُعَلِّمُونَ اللّٰهَ بِدٖينِكُمْ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلٖيمٌ ﴿١٦﴾ يَمُنُّونَ عَلَيْكَ اَنْ اَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ اِسْلَامَكُمْ بَلِ اللّٰهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ اَنْ هَدٰيكُمْ لِلْاٖيمَانِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقٖينَ ﴿١٧﴾ اِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاللّٰهُ بَصٖيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾

16. Rasûlüm! De ki: "Gerçekten dine bağlı olup olmadığınızı ve dindarlık derecenizi siz mi Allah'a öğreteceksiniz? Halbuki Allah, göklerde ne var, yerde ne varsa hepsini bilir. Çünkü Allah, her şeyi hakkiyle bilendir.

17. Onlar zâhiren müslüman oldukları için seni minnet altında bırakmak istiyorlar. De ki: "Müslümanlığınızı benim başıma kakmayın. Tam aksine, eğer iman iddianızda doğru ve samimi iseniz, asıl sizi imana eriştirmekle Allah size iyilik ediyor demektir."

18. Şüphesiz Allah, göklerin ve yerin bütün gizliliklerini bilir. Allah, sizin bütün yaptıklarınızı da görmektedir.

Bazı insanlar müslüman olmalarını Rasûlullah (s.a.v.)'in başına kakmaya çalışmışlardı. Âyetlerde onların böyle bir hakkı olmadığı ve yaptıklarının çok yanlış bir tavır olduğu bildirilmektedir.

Hucurât sûresinin sonunda yer alan **"Allah, sizin bütün yaptıklarınızı görmektedir"** (Hucurât 49/18) ifadesi, insanlığa mühim bir geleceği, ebedî bir âhiret hayatını ihtar etmektedir. Şimdi gelmekte olan Kãf sûresi ise, o geleceğin sorumluluğunu hatırlatmak üzere o sınıra açılan bir kapı olacaktır:

50- KÂF SÛRESİ

سُورَةُ قٓ

50. KÂF SÛRESİ

Kãf sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 45 âyettir. İsmini 1. âyette geçen قٓ (Kãf) harfinden alır. Resmî tertîbe göre 50, iniş sırasına göre 34. sûredir.

Konusu

Kudretinin delilleri serdedilerek Allah Teâlâ'nın ölüleri diriltmeye kadir olduğu vurgulanır. Buna rağmen gerçeği inkâr edenlerin hem dünyadaki şaşkın ve perişan halleri, hem de mahşer yerindeki hazin durumları gözler önüne serilir. Cennete girebilecek takvâ sahiplerinin mühim vasıfları ve orada onlara ikram edilecek nimetlerden bahsedilir. Zira insana şah damarından daha yakın olan, onun bütün gizliliklerini bilen, bununla birlikte vazîfelendirdiği meleklerle de insanların bütün yapıp ettiklerini kayıt altına alan Allah, o gün herkese hak ettiği karşılığı verecek, kimseye en küçük bir haksızlık yapılmayacaktır. O halde kıyâmetin, mahşerin ve cehennemin dehşetli manzaralarını tefekkürle uyanarak Cenâb-ı Hakk'a samimi kulluk, hamd ve tesbihin şimdi tam zamanıdır. Bu fırsatı iyi değerlendirmek gerekir.

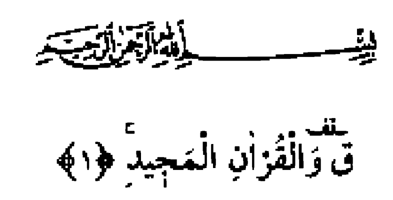
Fazileti

Kãf'tan başlayıp Nâs'a kadar devam eden sûrelerin genel adı, اَلْمُفَصَّلَاتُ (mufassalât)dır. Bunların uzun olanları Kãf, orta uzunlukta olanları Abese, kısa olanları ise Duhâ sûreleriyle başlar.

Rasûlullah (s.a.v.) Kãf sûresini cuma hutbelerinde, kurban ve Ramazan bayramlarında ve sabah namazının farzında sık sık okurdu. (bk. Müslim, Salât 165-171)

Mutlaka Diriltileceksiniz

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Kâf. O şanlı, şerefli Kur'an'a yemin olsun ki hepiniz yeniden diriltilecek ve hesâba çekileceksiniz!

Kur'ân-ı Kerîm'in isimlerinden biri olan اَلْمَجِيدُ (mecîd), çok şerefli, yüksek mertebeli, izzet sahibi, azametli; kerem sahibi, çok faydalı olan gibi mânalara gelir. Allah'ın kelâmı, elbette bütün bu güzel mânalara en mükemmel şekilde sahip olan bir kitaptır. Pek çok yönden mûcizedir. Ona düşman olanlar mağlup edilecek, onu kendilerine rehber yapanlar dünya ve âhirette ondan çok fayda göreceklerdir. Onun sağladığı faydalara bir sınır koymak mümkün değildir. Bu bakımdan, insanlığın Kur'an'a ihtiyaç duymayacağı hiçbir zaman bulunmadığı gibi, ondan istifadesinin de bir sınırı yoktur.

İşte Allah Teâlâ insanları böyle bir Kur'an'a ve onun getirdiği tevhid, nübüvvet, âhiret gibi esaslara inanmaya dâvet eder:

بَلْ عَجِبُوا اَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ فَقَالَ الْكَافِرُونَ هٰذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ ﴿٢﴾ ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ذٰلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ ﴿٣﴾ قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْاَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيظٌ ﴿٤﴾ بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي اَمْرٍ مَرِيجٍ ﴿٥﴾

2. Ne var ki, müşrikler içlerinden bir uyarıcının kendilerine gelmesini tuhaf karşılamakta ve gerçeği gizleyen o kâfirler şöyle demekteler: "Bu, ne acaip bir şey!"

3. "Ölüp de toprak hâline geldikten sonra mı yeniden dirilecekmişiz? Bu, gerçekleşmesi imkânsız bir dönüştür!"

4. Oysa biz, toprağın, onların bedenlerinden neyi yiyip eksilttiğini elbette çok iyi bilmekteyiz. Zâten katımızda her şeyin kayıtlı olduğu şaşmaz bir kitap vardır.

5. Fakat onlar, gerçeğin tâ kendisi olan Kur'an kendilerine geldiği zaman onu hiç düşünmeden yalanladılar. Bu yüzden tam bir kararsızlık ve

şaşkınlık içindedirler.

Kâfirlerin ruh halleri dâimâ böyledir. Aslında o ıstıraptan kurtulmanın tek yolu vardır; o da inanmaktır. İnanmak ve imanı tahkike erdirmek için de Allah Teâlâ'nın göklerde ve yerde bulunan kudret tecellilerine ibretle nazar etmek gerekir:

اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ ﴿٦﴾ وَالْاَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَاَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَاَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ﴿٧﴾ تَبْصِرَةً وَذِكْرٰى لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ ﴿٨﴾

6. Peki onlar, üzerlerinde yükselip giden göğü nasıl mükemmel bir nizam içinde binâ ettiğimize, onu yıldızlarla nasıl süslediğimize ve onda en küçük bir çatlağın, kusur ve düzensizliğin olmadığına ibretle bakmazlar mı?

7. Yeryüzünü de döşedik, oraya sağlam dağlar yerleştirdik, orada gönüller, gözler açan her türlü bitkiyi çift çift bitirdik.

8. Bütün bunları, Allah'a yönelecek her bir kula, kalp gözünü açıp ilâhî kudretin büyüklüğünü gösterecek bir delil ve ders alınacak bir öğüt olması için yaptık.

Gökle alakalı üç hususa dikkat çekilir: Binâ edilmesi, yıldızlarla süslenmesi, onda hiçbir çatlağın, yarığın, ayıp ve kusurun olmaması. Buna mukâbil yeryüzü ile alakalı da üç husus dile getirilir: Yayılıp döşenmesi, içine sabit sapasağlam dağların yerleştirilmesi, orada gözler, gönüller açan, huzur ve neşe veren her güzel çiftten sevimli bitki ve canlıların yaratılıp çıkarılması. Buna göre yeryüzü için zikredilen "yayıp döşeme", gök için zikredilen "binâ edilmenin" mukâbilidir. Çünkü اَلْمَدُّ (medd), koymak ve yerleştirmek, اَلْبِنَاءُ (binâ) ise kaldırmak ve dikmek demektir. Dağlar, yerde sâbittir. Yıldızlar da gökte yer almış ve göğü süslemişlerdir. Yeryüzünde "bitkileri bitirme", yeri yarmak mânasına gelir ki, gökleri deliksiz gediksiz yaratmanın zıddı bir durumdur.

Gök ve yer için zikredilen bu husûsiyetlerin her biri insan için de geçerlidir. Nitekim o gök gibi binâ edilmiş ve yer gibi yayılıp döşenmiştir. Onda burun ve kulak gibi sabit, gözbebeği ve dil gibi hareketli, kafatası gibi deliksiz azalar; kılların altında bulunan deri gibi dokunmuş örtüler ve burun delikleri, gözenekler, ağız ve sâire gibi yarılmış, delinmiş uzuvlar vardır. Bütün bunlar, Rabbine gönül verecek, tüm varlığı ile Mevlâsı'na yönelecek her kulun gözüne hakikatleri göstermek, basîretini açmak, fikrini ve zihnini harekete geçirmek, öğüt vermek, ibret verici bir delil ve hatırlatma vesilesi kılmak hikmetine

matuftur. Dolayısıyla gökte ve yeryüzünde birbirine zıt şeyler yaratmaya kadir olan Allah, bu bedenleri de öldürdükten sonra diriltmeye ve onlara yeniden ruh üflemeye kadirdir.

İlâhî kudretin bir diğer büyük nişânesi şöyledir:

وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ ﴿٩﴾

وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ ﴿١٠﴾ رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا كَذَٰلِكَ الْخُرُوجُ ﴿١١﴾

9. Biz gökten bereketli bir su indirmekte, onunla meyve dolu bağlar bahçeler, tahıl ürünü olarak biçilecek taneler bitirmekteyiz.

10. Salkımları üst üste binmiş yüksek hurma ağaçları yetiştirmekteyiz.

11. Kullarımıza rızık olsun diye. Biz o yağmurla ölü toprağa can veriyoruz. İşte öldükten sonra kabirlerden çıkışınız da böyle olacaktır.

11. âyette "hurûc: çıkış" kelimesinin kullanılmasının ifade ettiği bir mâna güzelliği vardır. Şöyle ki: Yerden bitkilerin çıkarılmasına اَلْإِحْيَاءُ (ihyâ) "diriltme" ve ölülerin dirilmesine اَلْخُرُوجُ (hurûc) "çıkış" denilmesi, ehemmiyetsiz gibi görülen "bitirme"nin şânını büyütmek ve uzak görülen ölümden sonra diriltme işini tabiî bir fiil gibi kolay göstermek, böylece bitkileri çıkarma ile ölüleri diriltme arasındaki benzerliği net olarak ortaya koyup anlaşılmasını kolaylaştırmak içindir. Ayrıca burada, ölmüş bir toplumdan hakkın feyiz ve bereketiyle İslâmî bir cemiyetin ortaya çıkacağı, yeni bir hayat ile dirilip canlanacağı ve kâfirlere karşı gâlip geleceği mânasına da bir işaret bulunmaktadır.

Allah'ın varlığını, birliğini, sonsuz ilim ve kudretini gösteren bunca muazzam delillerden ibret almayan inkârcılardan, bu kez önceki toplumların başlarına gelenleri hatırlamaları ve bunlardan ders almaları istenmektedir:

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ وَثَمُودُ ﴿١٢﴾ وَعَادٌ

وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ ﴿١٣﴾ وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ

كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدِ ﴿١٤﴾ أَفَعَيِينَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٥﴾

12. Onlardan önce Nûh kavmi, Ress halkı ve Semûd da gerçeği yalanlamıştı.

13. Âd, Firavun ve Lût'un kardeşleri de.

14. Eyke ahâlisi ve Tübba' kavmi de. Evet, bunların hepsi peygamberleri yalanladı ve kendilerini tehdit ettiğim cezaya müstahak olup, o cezaya

çarptırıldılar.

15. Biz ilk yaratmada bir âcizlik, bir becerisizlik mi gösterdik ki yeniden yaratmaya gücümüz yetmesin? Böyle olmadığını onlar da biliyorlar; fakat yeni bir yaratılış konusunda hâlâ zihnî bir karşıklık içinde bocalayıp duruyorlar.

Aslında yeniden yaratılış her an devam etmektedir. Bu hususta Mevlânâ (k.s.) der ki:

"Her nefeste, dünya ve dünyada bulunan her şey yenilenir. Âdetâ, her an ölür ve dirilir. Fakat biz, onu hiç değişiklik olmadan, duruyor görürüz de bu yenilenmeden haberimiz bile olmaz. Ömür, ırmak gibi yeniden yeniye gelir akar gider, yenisi gelir. Fakat biz, bu akışı, kesintisiz olarak görürüz. Ucu yanmakta olan bir sopayı eline alsan da tez tez, sağa sola oynatsan, göze durup duran, kesilmeyen bir ateş çizgisi gibi görünür. Ömür de pek tez akar gider de, bu yüzden devamlı duruyormuş gibi görünür. Ucu ateşli bir dalı hızla sallasan, o ateş noktası sana, uzun bir çizgi gibi görünür. Bu ömür uzunluğu, bu sürüp giden zaman, yaratılışının süratindendir. Cenâb-ı Hakk'ın yeniden yeniye ve hızlı yaratması, ömrü böyle uzun ve dâimî gösteriyor." (Mevlânâ, *Mesnevî*, 1144-1148 beyitler)

Allah Teâlâ'nın yüce kudretine en büyük delillerden biri ise bizzat insanın kendi yaratılışı, iç âleminde olup bitenler ve onu bekleyen süprizlerdir. Bütün bunları sınırsız bir ilim ve derin bir hikmete dayanarak planlayan, yapan, evirip çeviren kimdir? Dinleyin:

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِه۪ نَفْسُهُۚ وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ
مِنْ حَبْلِ الْوَر۪يدِ ﴿١٦﴾ اِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَم۪ينِ وَعَنِ الشِّمَالِ
قَع۪يدٌ ﴿١٧﴾ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ اِلَّا لَدَيْهِ رَق۪يبٌ عَت۪يدٌ ﴿١٨﴾

16. Gerçek şu ki, insanı biz yarattık ve nefsinin ona neler fısıldadığını da çok iyi biliyoruz. Çünkü biz ona şah damarından daha yakınız.

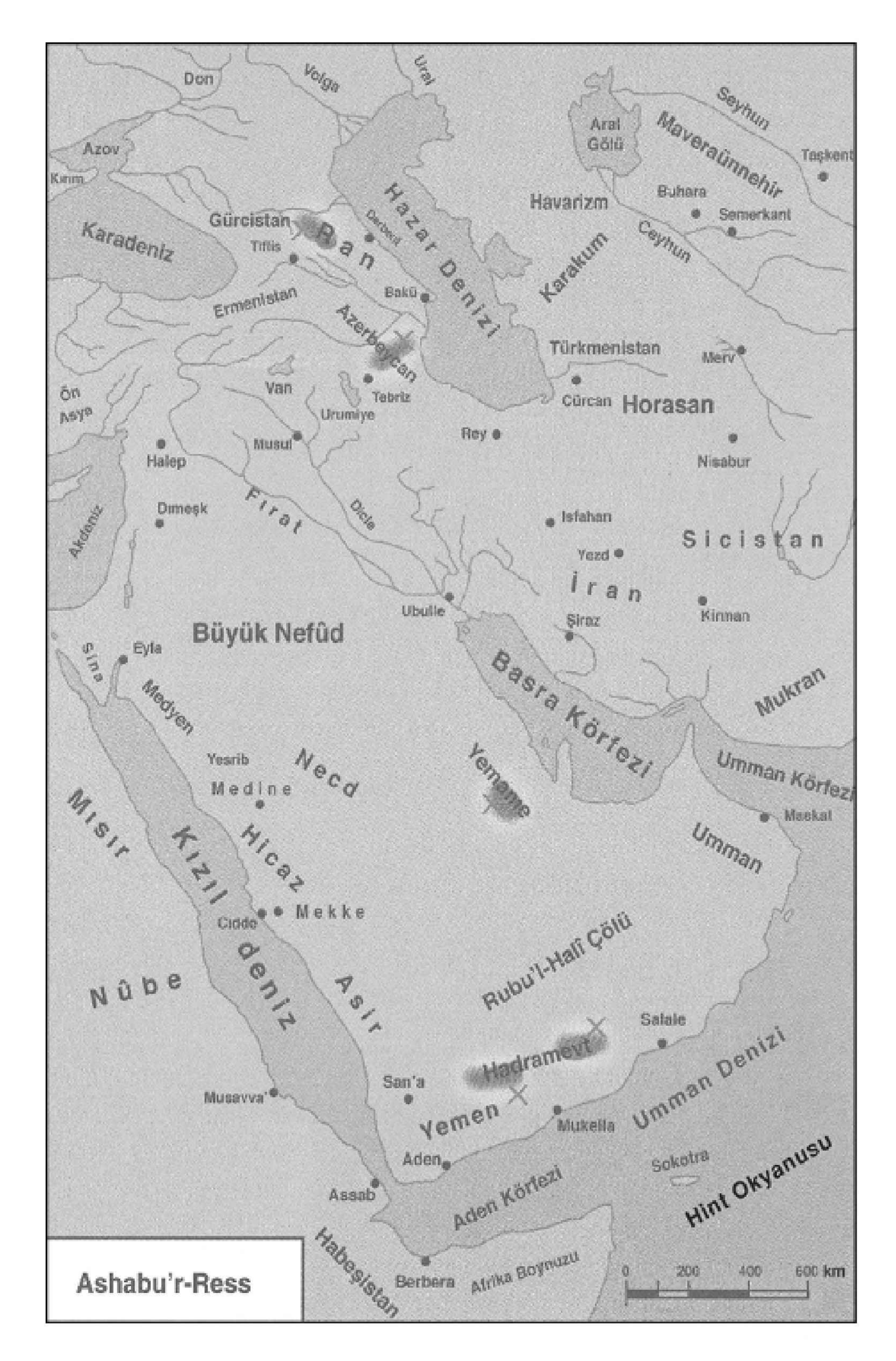
17. Onun sağında ve solunda oturmuş iki kayıtçı melek, onun her söz ve davranışını yazmaktadır.

18. Ayrıca yanında onu gözetleyip duran ve ağzından çıkan her bir sözü anında kaydeden bir melek vardır.

Mevlânâ Celâleddîn Rûmî:

"Benimle değil ama bendedir sevgili,
Sevgi hakkına pek a ırtıcı bu belli..." der.

Mevlânâ Sadedin Kaşgârî ise bu beyt üzerine şöyle bir izâh yapmaktadır:

"Bir insan bin sene bu yolda yürüyüp gitse, anlamaz ki «O'nunla olmadan O'nda olmak...» ne demektir. Yüce Allah'ın yakınlığı nasıl kavranabilir ki... Ancak Allah Teâlâ, ciddi bir gayret sonunda bu yakınlığı tattırır, yakîne dayalı bir

duygu verir. İşte o zaman insan anlar ve der ki: «Allah benimleymiş... Daha önce ben gâfil gâfil gezermişim...»

Bu yakınlık Allah'ın velî kullarına gelir. Bunda ne tereddüt var, ne de şüphe. Bu yakınlık elde edilirken, Yüce Allah'ın varlığında şüpheye düşülmeyeceği gibi, O'nun beraberliği için de bir tereddüde yer yoktur. Anlayan anlar. Bir kimse, kendi varlığından, kendisinin kendisine yakınlığından şüphe edebilir mi? Bir kimse, üzerine değişik elbiseler giyse de, gözünü yumup kendisini görmese de, yine kendisini unutmaz." (Hânî, *el-Hadâiku'l-verdiyye,* s. 623)

Cenâb-ı Hakk kullara bu şekilde yakın olmakla birlikte her insan üzerine iki de melek gönderilmiştir. Onlar insanın söylediği her sözü ve yaptığı her işi teker teker kaydederler. Hiçbir söz ve hareket onların kayıtları dışında kalamaz. Bu sebeple Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) şöyle uyarmaktadır:

"Kul, iyice dü ünüp ta ınmadan bir söz söyleyiverir de, bu yüzden cehennemin, doğu ile batı arasından daha uzak bir yerine dü er gider." (Buhârî, Rikãk 23; Müslim, Zühd 49-50)

Mü'minde olması gereken ihsân ve murâkabe hâlini izâh bakımından şu misâl pek mânidârdır:

Bir vâiz kürsüde âhiret ahvâlini anlatmaktaydı. Cemaatin arasında Şeyh Şiblî Hazretleri de vardı. Vâiz, Cenâb-ı Hakk'ın âhirette soracağı suâllerden bahisle:

"–İlmini nerede kullandın, sorulacak! Malını-mülkünü nerede harcadın, sorulacak! Ömrünü nasıl geçirdin, sorulacak! İbâdetlerin ne durumda, sorulacak! Harama-helâle dikkat ettin mi, sorulacak!.. Bunlar sorulacak; şunlar sorulacak!.." diye uzun uzadıya birçok husus saydı. Bu kadar teferruata rağmen meselenin özüne dikkat çekilmemesi üzerine Şiblî Hazretleri, vâize seslendi:

"–Vâiz efendi! Suâllerin en mühimini unuttunuz! Allah Teâlâ kısaca soracak ki: Ey kulum! Ben her an seninleydim, sen kiminleydin?"

Âyette ifade edildiği üzere vazîfeli meleklerin nasıl kayıtta bulunduklarını tam olarak anlama imkânımız yoktur. Fakat günümüzde sesleri ve görüntüleri kaydeden nice aletler geliştirilmiştir. Bu bize kayıt işlemiyle alakalı bir fikir vermektedir. Ancak Allah'ın melekleri ne bu aletlere muhtaçtırlar, ne de bu kayıtlara bağlıdırlar. İnsanın kendi vücudu ve çevresindeki her şey, onun bütün konuşmalarını ve hareketlerini en ince ayrıntıları ile kaydeden bir kamera gibi olduğu artık bilinmektedir. İnsanoğlu kıyâmet günü bütün konuştuklarını bizzat kendi kulağıyla duyacak ve bütün yaptıklarını bizzat kendi gözüyle görecektir. Dolayısıyla bunların doğruluğunu inkâr edemeyecektir. Allah Teâlâ kulun her şeyini bilmesine rağmen, adâletin bütün şartları tamamlanması için şâhitler getirecek, kula amellerini gösterecek ve daha sonra cezasını verecektir.

Bütün bu işlerin yapılacağı âhiret âleminin giriş kapısı ölümdür:

Ölüm Sarhoşluğu Geldiğinde

وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ۖ ذٰلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ ﴿١٩﴾

19. Derken ölüm sarhoşluğu tüm gerçekliği ile gelip çatacak: “Ey insan! İşte bir ömür boyu kendisinden nefret edip kaçtığın şey budur!” denecek.

سَكْرَةُ الْمَوْتِ (sekretü’l-mevt), ölüm sarhoşluğu demektir. Bu an geldiği zaman, dünya perdeleri kapanıp âhiret perdeleri açılmaya başlar. Ölümün de insana verdiği çok dehşetli bir acı vardır. Hatta Hz. Âişe’nin anlattığına göre Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) ölüm döşeğinde iken, yanıbaşındaki su kabına elini daldırıp yüzüne sürüyor ve *“Lâ ilâhe ilallah, ölümün de sekerâtı; şiddet ve sıkıntıları var”* buyuruyor (Buhârî, Rikãk 42) ve *“Allahım! Ölümün şiddet ve sıkıntılarına karşı bana yardım et” diye dua ediyordu.* (Tirmizî, Cenâiz 8; İbn Mâce, Cenâiz 64)

Kâinatın ölümü ise kıyâmettir. O da sûra üflenmesiyle başlayacaktır:

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ۚ ذٰلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ ﴿٢٠﴾ وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ ﴿٢١﴾ لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هٰذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ ﴿٢٢﴾ وَقَالَ قَرِينُهُ هٰذَا مَا لَدَيَّ عَتِيدٌ ۖ ﴿٢٣﴾ أَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٢٤﴾ مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُرِيبٍ ﴿٢٥﴾ الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللّٰهِ إِلٰهًا آخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ ﴿٢٦﴾

20. Sûra üflenecek. Size geleceği va‘dedilen o dehşetli gün işte bu gündür!

21. O gün her insan, yanında biri kendini mahşer yerine götüren, diğeri hakında şâhitlik edecek olan iki melekle yüce divana gelecek.

22. Allah: “Doğrusu sen bundan derin bir gaflet içindeydin. Ama şimdi gerçekleri görmeni engelleyen perdeni kaldırdık; bugün bakışların pek keskindir” buyuracak.

23. Beraberindeki görevli melek: “Yâ Rabbî! İşte yanımdaki şu inkârcı, cehenneme atılmaya hazır!” diyecek.

24 Allah da o iki meleğe şöyle buyuracak: “Atın cehenneme her bir inatçı kâfiri!”

25. “İyiliğe engel olan, hak hukuk tanımayan, ilâhî gerçeklerden şüphe eden ve kalplere şüphe tohumları eken her zâlimi!”

26. “Allah ile beraber başka ilâhlar edinen o kâfirleri! Atın, atın onları o

şiddetli azabın içine!”

Okuyanlara ve dinleyenlere ibret olması ve bu tür kötü hal ve hareketlerden vazgeçmeleri bakımından o kişinin cehenneme atılmasına sebep teşkil eden vasıfları haber verilir. “Acaba ne yaptı da böyle kötü bir muâmeleye tâbi tutuldu?” diye düşünenlerin merakları giderilir. Bu kötü vasıflar şunlardır:

• İlâhî gerçekleri inkâr etmek, Allah’ın nimetlerine karşı aşırı nankörlük yapmak.

• İnat etmek; gerçeği bildiği halde onu inadına yalanlamak; hakkı ve haklıyı reddetmek.

• İyiliğe engel olmak, kendi malından muhtaçların hakkını vermediği gibi başkalarının yapacağı iyiliğe de mâni olmak.

• Haddi aşmak, doğruluktan sapmak, insanlara zulüm ve eziyet etmek.

• İtikâdî hususlarda şüphe etmek, bununla kalmayıp başkalarını da şüpheye düşürmek.

• Allah ile beraber başka tanrılar edinmek.

Bu kötü sıfatların sahibi olan kâfir veya suçlu kişi cehenneme atılırken, hayatında kendine yoldaş edindiği şeytan suçu üstlenmediği gibi üstelik suçun altından sıyrılmaya çalışır:

قَالَ قَر۪ينُهُ رَبَّنَا مَٓا اَطْغَيْتُهُ وَلٰكِنْ كَانَ ف۪ي ضَلَالٍ بَع۪يدٍ ﴿٢٧﴾ قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا لَدَيَّ وَقَدْ قَدَّمْتُ اِلَيْكُمْ بِالْوَع۪يدِ ﴿٢٨﴾ مَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ وَمَٓا اَنَا۬ بِظَلَّامٍ لِلْعَب۪يدِ ﴿٢٩﴾

27. Dünyadaki kâfir yandaşı: “Rabbimiz! Onu ben azdırmadım. Zâten kendisi haktan iyice uzak derin bir sapıklık içindeydi” diyecek.

28. Allah şöyle buyuracak: “Ey kâfirler! Benim huzurumda böyle çekişip durmayın. Çünkü ben başınıza gelecek tehlikeyi daha önceden size haber vermiştim.”

29. “Benim verdiğim karar asla değiştirilemez; ben kullarıma kesinlikle zulmetmem!”

Burada bahsedilen اَلْقَر۪ينُ (karîn)den maksat, Allah’ın zikrinden uzak duran o bedbahta dünyada yakın dost olan şeytandır. Bunlar Allah’ın huzurunda tartışmaya başlayacaklar, cehennemlik olan kişi, “Beni bu azdırdı, saptırdı. Esâsında o cezalandırılmalı” diyerek şeytanı suçlamaya çalışacak, şeytan ise bu suçlamayı kabul etmeyecektir. (bk. İbrâhim 14/22)

Bir de, içine kâfirlerin atılmasıyla galeyana gelen cehennemin iştahına bakın,

nârasına kulak verin:

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ ﴿٣٠﴾

30. O gün cehenneme: “Doldun mu?” diye soracağız, o da her seferinde: “Daha yok mu?” diye nâra atacak!

Cehennemin verdiği cevabı iki türlü anlamak mümkündür:

• “Artık ağzıma kadar doldum. İçimde daha fazla insana yer kalmadı.” Çünkü orasını kâfirler ve günahkârlar iğne ucu kadar boş yer kalmayıncaya kadar doldurmuş olacaklardır. Zira Cenâb-ı Hakk’ın cehennemi insan ve cinlerle tıka basa dolduracağı va‘di vardır. (bk. Secde 32/13)

• “Daha ne kadar kâfir, günahkâr varsa hepsini alın gelin. Bende hepsi için yer bulunur.”

Rasûlullah (s.a.v.) bu âyeti şöyle tefsir etmiştir:

“Cehennemlikler oraya atıldıkça cehennem durmadan «Daha fazlası yok mu» diye söylenecek. Nihâyet Allah Teâlâ cehennemin üzerine basacak, bu defa da «Artık yetişir, yetişir» diyecek.” (Buhârî, Tefsir 30/1; Müslim, Cennet 37, 38)

Nitekim âyet-i kerîmelerde de sık sık **“Sanki cehennemde kâfirlere yer yok mu?”** (Ankebût 29/68), **“Sanki cehennemde büyüklük taslayanlara yer yok mu?”** (Zümer 39/60) ifadesi tekrarlanır.

İnkâr edenlerin fecî âkibeti budur. İman ve takvâ üzere bir hayat sürenlere gelince:

وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ ﴿٣١﴾ هَذَا مَا تُوعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ ﴿٣٢﴾ مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ بِالْغَيْبِ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ ﴿٣٣﴾ ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ﴿٣٤﴾ لَهُمْ مَا يَشَاؤُنَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ﴿٣٥﴾

31. O gün cennet de, gönülleri Allah’a saygıyla dopdolu olup O’na karşı gelmekten sakınanlara iyice yakınlaştırılacak; kolayca girebilsinler diye onlardan uzak tutulmayacaktır.

32. Onlara şöyle denilecek: “İşte size dünyada va‘dolunan cennet budur! Bütün gönlüyle Allah’a yönelen, O’na karşı kulluk vazîfelerini dikkatle yerine getiren her kul için hazırlanmış bir cennet!”

33. “Görmediği halde Rahmân’a karşı derin bir saygı besleyip içi ürpertiyle dolan ve sürekli Allah’a yönelmiş, O’na boyun eğmiş bir kalple

gelen her kul için."

34. "Şimdi girin oraya selâmetle ve her türlü kötülükten emniyet içinde. Artık bu gün, sonsuz hayatın başladığı gündür!"

35. Orada onların istedikleri her şey var; üstelik katımızdan daha fazlası da var.

Cennete girmeye hak kazananların mümtaz vasıfları da şöyledir:

• Allah'a karşı saygı ve korkuyla dopdolu bir gönle sahip olup, O'na itaatsizlikten sakınarak kalbini Rabbin râzı olmayacağı her türlü kötü düşünce ve niyetlerden koruması.

• Tevbe ve istiğfar ile dâimâ Allah'a yönelmesi; günahlarını hatırlayıp Allah'tan bağışlanma dilemesi. Bollukta, darlıkta, sıkıntıda ve rahatlıkta her dâim Allah'a güvenip dayanması. Kalbini Allah'tan başkalarından çevirip, sadece Allah ile meşgul etmesi.

• Allah'ın emir ve yasaklarını dikkate alarak yaşaması, Allah'ın koyduğu sınırları muhafaza etmesi.

• Yüce Allah'ı zâhiren göremediği halde O'ndan korkması, O'na beslediği derin saygıyla yüreğinin titremesi. Kimsenin kendini görmediği yerlerde bile hep Allah korkusu ile hareket etmesi. Çünkü biz Rabbimizi zâhir gözümüzle göremesek bile, Allah'ın bizi hakkiyle gördüğünde hiçbir şüphe yoktur. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), başka bir gölgenin bulunmadığı kıyâmet gününde Allah Teâlâ'nın, yedi sınıf insanı, arşının gölgesinde gölgelendireceğini bildirmiş, bunların birinin de *"Tenhalarda Allah'ı zikredip göz ya ı döken ki i"* olduğunu haber vermiştir. (Buhârî, Ezân 36; Müslim, Zekât 91)

• Dâimâ Allah'a yönelen bir kalbe sahip olması. Allah'a yönelen kalbin alâmeti; Allah Teâlâ'nın saygı gösterilmesi gereken haklarını bilmek, O'nu dost edinmek, O'nun azamet ve celali karşısında mütevazı olmak, nefsin arzularını terk etmek, başkalarını incitmemek ve bundan daha önemlisi hiç kimseden incinmemesidir. İnsan ancak husûsî bir tasavvufî eğitimle, nefis tezkiyesi ve kalp tasfiyesi ile bu mertebeye ulaşabilir.

Ebû Abdullah Sâleme'ye:

"– Gönüllerini devamlı Rablerine yönelten Allah dostlarını diğer insanlardan ayırt eden vasıflar nelerdir?" diye sordular. O da cevâben, ehlullâhın şu güzel vasıflarını saydı:

"–Allah dostları diğer insanlardan konuşmalarındaki tatlılıkla, ahlâklarındaki güzellikle, sîmâlarındaki tebessüm ve müjdeleyicilikle, hâl ve edâlarındaki zarâfetle, nefislerindeki cömertlikle, mâzeretleri kabul edişlerindeki diğergâmlıkla, iyi ve fenâ herkese karşı şefkatlerindeki genişlikle ayırt edilir."

Bu vasıflara sahip olanlar cennete girecek, orada istedikleri her nimete nâil olacaklardır. Allah katında onlar için daha fazla nimetler de vardır. Bu nimetlerin en büyüğü ise "Allah Teâlâ'nın cemâlini görme" nimetidir.

Gerçek böyleyken, hâlâ inkârcılıkta direnen gâfillere ne demeli, onları nasıl ikaz etmeli? Onlar, şu gerçekler üzerinde akıl yorsalar belki uyanır, kendilerine gelirler:

Geceleri Rabbini Tesbih Et

وَكَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ اَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِى الْبِلَادِؕ
هَلْ مِنْ مَحِيصٍ ﴿٣٦﴾ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَذِكْرٰى لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ اَوْ
اَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ ﴿٣٧﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ
وَمَا بَيْنَهُمَا فِى سِتَّةِ اَيَّامٍۗ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ ﴿٣٨﴾ فَاصْبِرْ
عَلٰى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ
الْغُرُوبِۚ ﴿٣٩﴾ وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَاَدْبَارَ السُّجُودِ ﴿٤٠﴾

36. Biz bunlardan önce, kendilerinden çok daha güçlü nice toplumları helâk ettik. Ölümden kurtulmak için diyar diyar dolaşıp, yeryüzünü delik deşik ettiler. Fakat azabımızdan kurtulmaya imkân var mı?

37. Elbette bunda duyarlılığını yitirmemiş bir kalbi olan veya zihnini toparlayarak can kulağıyla dinleyen kimseler için gerçekten ibret alınacak bir hatırlatma vardır.

38. Biz gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri altı günde yarattık. Ama bize en küçük bir yorgunluk bile dokunmadı.

39. O halde Rasûlüm, onların alay ve hakaret dolu sözlerine sabret; gerek güneşin doğuşundan önce, gerek batışından önce Rabbini övgüyle tesbih et!

40. Gecenin bir bölümünde ve secdelerin ardından da O'nu tesbih et.

"Tesbih"ten maksat namaz, zikir ve duadır. "Güneşin doğuşundan önce" sabah namazı, "güneşin batışından önce" öyle ve ikindi namazı, "geceleyin" ise akşam, yatsı ve teheccüd namazlarıdır. "Secdelerden sonraki tesbih"e gelince bundan maksat, farzlardan sonra kılınan nafile namazlar ve yapılan diğer zikirlerdir.

Nitekim Rasûlullah (s.a.v.) farz namazın akabinde:

"*Allah'tan ba ka hiçbir ilâh yoktur. O bir ve tektir. O'nun ortağı yoktur, mülk yalnız O'nundur. Hamd yalnız O'nadır. O her eye güç yetirendir. Allahım! Senin verdiğini engelleyecek olamaz. Senin alıkoyduğunu da kimse veremez. Varlık sahibi bir kimsenin varlığının sana kar ı herhangi bir faydası olamaz*" diye dua ederdi. (Müslim, Mesâcid 137)

Allah Rasûlü (s.a.v.) gece tesbihi hakkında da şöyle buyurur:

"*Geceleyin uyanıp da*

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ وَ هُوَ عَلٰى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. سُبْحَانَ اللّٰهِ وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اللّٰهُ اَكْبَرُ
وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

ş

«Lâ ilâhe illallûhu vahdehû lâ erîke leh, lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli ey'in kadîr. Sübhânallâhi ve'l-hamdü lillâhi ve lâ ilâhe illallahu vallahu ekber. Ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm» diyen, sonra da bağı lanmayı dileyen bağı lanır, dua edenin duası kabul edilir, abdest alanın ve namaz kılanın namazı makbul olur." (Buhârî, Teheccüd 21)

Gece, gündüz, sabah ve akşam Allah Teâlâ'ya kulluğa, O'nu zikir ve tesbihe devam etmek zarureti vardır. Çünkü bir dâvetçinin çağrısına icâbet vakti hızla yaklaşmaktadır:

وَاسْتَمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادِ مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍۙ ﴿٤١﴾ يَوْمَ يَسْمَعُونَ
الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّۜ ذٰلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ ﴿٤٢﴾ اِنَّا نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَاِلَيْنَا الْمَصِيرُۙ ﴿٤٣﴾

41. Nidâ edicinin yakın bir yerden sesleneceği güne kulak ver.

42. O gün bütün insanlar, o korkunç sesi kesin ve gerçek olarak işiteceklerdir. İşte o gün, kabirlerden çıkış günüdür.

43. Evet, hayat veren ve öldüren elbette biziz. Sonunda dönüş de bize olacaktır.

Sûra üfleyen İsrâfil (a.s.), nidâ eden Cebrâil (a.s.) olacaktır. O gün Cebrâil herkesin aynı derecede duyacağı yakın bir mekândan: "Ey çürümüş kemikler, kopmuş mafsallar, didiklenmiş etler, akmış gözler, dağılmış saçlar! Allah Teâlâ, hakkınızda hükmünü vermek üzere toplanmanızı emrediyor!" diye seslenecek. O gün bütün insanlar o çığlığı duyacaklar ve kabirlerinden kalkacaklar.

Yine:

يَوْمَ تَشَقَّقُ الْاَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًاۜ ذٰلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ ﴿٤٤﴾
نَحْنُ اَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَٓا اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكِّرْ بِالْقُرْاٰنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ ﴿٤٥﴾

44. O gün yer onların üzerinden yarılıp açılacak ve oranın içinden çıkan insanlar, çağırana doğru süratle koşacaklar. Bu toplama işi, bizim için çok kolay olacaktır.

45. Bu uyarılar karşısında o inkârcıların neler söylediğini biz çok iyi

biliyoruz. Üzülme! Sen onları inanmaya zorlamakla görevli değilsin. Senin vazîfen, Allah'ın buyruklarını açık ve anlaşılır bir şekilde anlatmaktır. Öyleyse sen, tehdidimden korkanları Kur'an ile irşat ve ikaza devam et!

Şimdi, Kãf sûresinin sonunda yer alan tehdîdi destekleyen bir açıklama olarak Zâriyât sûresi geliyor:

51- ZÂRİYÂT SÛRESİ

سُورَةُ الذَّارِيَاتِ

51. ZÂRİYÂT SÛRESİ

Zâriyât sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 60 âyettir. İsmini, 1. âyette geçen ve "tozu toprağı savuran rüzgârlar" mânasına gelen اَلذَّارِيَاتُ (zâriyât) kelimesinden alır. Mushaf tertîbine göre 51, iniş sırasına göre 67. suredir.

Konusu

Cenâb-ı Hakk'ın bir kısım kudret tecellilerine yemin edilerek kıyâmetin mutlaka vuku bulacağı; Allah'tan korkup günahlardan sakınan ve ilâhî tâlimatlara uygun yaşayanların cennette mükâfatlandırılacakları haber verilir. Lût kavmi, Firavun, Âd, Semûd ve Nûh kavimleri misâl verilerek Peygamber (s.a.v.)'in dâvetine uymayanları bekleyen hazin âkıbet bildirilir. Böylece insanlar putperestlikten ve peygambere muhâlefetten sakındırılarak tek olan Allah'a kulluğa çağrılır.

Hesap Günü Mutlaka Gelecek

وَالذَّارِيَاتِ ذَرْوًا ﴿١﴾ فَالْحَامِلَاتِ وِقْرًا ﴿٢﴾ فَالْجَارِيَاتِ يُسْرًا ﴿٣﴾

لَوَاقِعٌ ﴿٦﴾ فَالْمُقَسِّمَاتِ اَمْرًا ﴿٤﴾ اِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٌ ﴿٥﴾ وَاِنَّ الدّ۪ينَ

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. O esip tozu toprağı savuran rüzgârlara,

2. Ağırlık yüklenen bulutlara,

3. Kolaylıkla akıp giden gemilere,

4. Bütün işleri, rızıkları, yağmurları taksim eden meleklere yemin olsun ki;

5. Size va'dedilen yeniden diriliş, hesap ve ceza kesinlikle doğrudur.

6. Ve herkese hakettiği karşılığın verileceği hesap günü mutlaka gelecektir!

Burada yapılan yeminlerin bir hikmeti şöyle izâh edilebilir: Güneşin hararetiyle buharlaşıp uzayın uçsuz bucaksız boşluğunda zerrecikler hâline gelen su damlalarını rüzgâr vasıtasıyla yeniden toplayan, bunları sıkışmış bulutlar hâline getiren, bunları su olarak yeryüzüne yağdıran ve bu hayret verici kudret tecellisini gözlerimizin önünde dâimâ tekrarlayan Allah Teâlâ için, elbette ki insan bedenlerinin dağılmış zerrelerini hava, su, toprak içinde toplayıp bir araya getirerek yeniden yaratmak hiç de zor olmayacaktır.

Zâten nice ince sır ve hikmetlerle dolu gökyüzü de bu ilâhî kudretin canlı şâhididir:

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ ﴿٧﴾ اِنَّكُمْ لَف۪ي قَوْلٍ مُخْتَلِفٍ ﴿٨﴾ يُؤْفَكُ عَنْهُ

مَنْ اُفِكَ ﴿٩﴾ قُتِلَ الْخَرَّاصُونَ ﴿١٠﴾ اَلَّذ۪ينَ هُمْ ف۪ي غَمْرَةٍ سَاهُونَ

﴿١١﴾ يَسْـَٔلُونَ اَيَّانَ يَوْمُ الدّ۪ينِ ﴿١٢﴾ يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ

﴿١٣﴾ ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ هٰذَا الَّذ۪ي كُنْتُمْ بِه۪ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٤﴾

7. İç içe geçmiş kıvrım kıvrım yollara ve hârika bir şekilde desen desen işlenmiş yörüngelere sahip göğe yemin olsun ki!

8. Siz Peygamber ve Kur'an hakkında çelişkili görüşler içindesiniz.

9. Oysa Kur'an ve Peygamber'den ancak şeytanın doğru yoldan çıkardığı, aklı çarpılmış kimseler döndürülebilir.

10. Kahrolsun Allah'ın va'dettiği şeylerden şüphe duyan o koyu yalancılar!

11. Onlar, cehâlet bataklığı içinde bilinçsizce bocalayıp duruyorlar.

12. Alaycı bir edayla: "Geleceği söylenen şu hesap günü de ne zamanmış?" diye soruyorlar.

13. O gün, onların ateş üzerinde azaba uğratılacakları dehşetli gündür.

14. Onlara: "Tadın azabınızı! Dünyada bir an önce gelmesini istediğiniz şey işte budur!" denilecek.

اَلْحُبُكِ (hübük), sözlükte "sıkı bağlayıp sağlamlaştırmak; kumaşı sıkı, güzel ve sağlam bir şekilde dokumak" demektir. Göğün sahip olduğu "hübük"le alakalı şu izahlar yapılır:

• Muntazam, güzel ve süslü yaratılış. Nitekim az önce belirtildiği gibi dokumacının kumaşı güzelce dokuması bu kelime ile ifade edilir.

• Yıldızlar ve yıldız kümeleri.

• Yollar, yörüngeler. Nitekim rüzgârların esmesiyle çöllerin kumlarında ve durgun suların üzerinde meydana gelen dalgalara, yosma yapılmış saçlardaki kıvrımlara "hübük" denilir. Bu yollar ve yörüngeler, meleklerin hareketi, Allah'ın emirlerinin tebliği ve yerdeki şuurlu varlıkların amellerinin yükselmesi için de geçiş güzergâhlarıdır.

• Güçlü, çetin ve sağlam. (bk. Nebe' 78/12)

• Çokça hareket eden.

Bunların hepsi gök için geçerli ve uygun düşecek mânalardır. Bu vasfıyla göğe yemin edilip peşinden **"Siz Peygamber ve Kur'an hakkında çelişkili görüşler içindesiniz"** (Zâriyât 51/8) buyrulması arasında şöyle bir irtibat kurulabilir:

Sahip olduğu çeşit çeşit gök cisimleri, galaksileri, sistemleri, yörüngeleri ve bunlara ait hareket nizamlarıyla gökler gerçekten çok sağlam, ince ve sanatkârane bir denge içermektedir. Bu çeşitlilikle beraber akılları hayrete düşüren bu güzellik, nizam ve âhenk ise şüphesiz ilâhî kudretin azametini ve sonsuzluğunu göstermektedir. Dolayısıyla akıllı insanlara yaraşan, bu kesret âleminin ötesindeki ve temelindeki vahdeti idrak edebilmek, tevhide ulaşmak, Allah'ın varlığını ve birliğini kavramak, böylece tevhide yaraşmayan ve birbirini tutmayan söz ve davranışlardan kaçınarak sadece tek olan Allah'a kulluk etmektir.

İstenildiği şekilde Allah'a kulluğa yanaşmayanlar cehennemle tehdit edildikleri gibi buna karşılık, kâmil bir iman, büyük bir tevazu ve mahfiyet, tam

bir teslimiyet ve samimiyetle Allah'a kulluğa devam edenlere cennet müjdelenmektedir:

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٥﴾ اٰخِذِينَ مَا اٰتٰيهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذٰلِكَ مُحْسِنِينَ ﴿١٦﴾ كَانُوا قَلِيلًا مِنَ الَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ ﴿١٧﴾ وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿١٨﴾ وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿١٩﴾

15. Gönülleri Allah'a karşı saygıyla dopdolu olup O'na itaatsizlikten sakınan ve güçleri ölçüsünde O'nun emirlerini yerine getirmeye çalışanlar, cennetlerde ve pınar başlarında olacaklardır.

16. Rablerinin kendilerine bahşedeceği her türlü nimeti alacaklardır. Çünkü onlar daha önce iyilik eden ve yaptığı işi güzel yapan kimselerdi.

17. Geceleri pek az uyurlardı.

18. Seher vakitleri de Allah'tan bağışlanma dilerlerdi.

19. Mallarından hem yardım isteyen fakirlere, hem de muhtaç olduğu halde iffetinden dolayı dilenmekten çekinen yoksullara pay ayırırlardı.

O müttakîler, **"Geceleyin kalk, az bir kısmı dışında geceyi ibâdetle geçir!"** (Müzzemmil 73/2) âyetinin mânasına göre amel eder, geceleri pek az uyurlardı. Allah Teâlâ'ya olan şevk ve muhabbetleri, âhiretle alakalı korku ve endişeleri sebebiyle gözlerine uyku girmez, ibâdet eder, vazîfe yaparlardı. Âyette geçen اَلْهُجُوعُ (hucû') kelimesi, az uyku, özellikle gece uykusu demektir. ما (mâ) edatının olumsuzluk için alınması durumunda âyet: **"Bazı gece biraz bile uyumazlar, hepsini ihya ederlerdi"** (Zâriyât 51/17) mânasını taşımaktadır. Seher vakitleri de onlar istiğfar ederlerdi. Geceleri ibâdet etmekle birlikte, sanki günah ile vakit geçirmiş gibi seher vakitleri de yatmaz, kusurları için af dilerlerdi.

Rasûlullah (s.a.v.), gece ibâdetine teşvik ederek şöyle buyurur:

"Ey insanlar! Birbirinize selâm verin, yemek yedirin, akrabanızla ilginizi ve onlara yardımınızı devam ettirin. İnsanlar uyurken geceleyin namaz kılın. Böyle yaparsanız, selâmetle cennete girersiniz." (Tirmizî, Et'ime 45; İbn Mâce, İkâmet 174)

Hasan Basrî Hazretleri'ne: "Gece namazı kılanların yüzleri niçin güzel ve nûrlu olur?" diye sordular. Şöyle buyurdu: "Çünkü onlar, Rahmân ile başbaşa kalmışlardır..."

Bu beraberlik dolayısıyla âşıklar, gecenin nasıl geçtiğini anlayamadan iştiyak ve muhabbetleri artmış bir vaziyette sabaha ulaşırlar.

Veysel Karanî Hazretleri hiç uyumazdı. Gecelerini üçe taksim etmişti. Bir gece

kıyâm, bir gece rukû, bir gece de secde hâlinde sabahlardı. Sordular:

“–Yâ Veysel! Geceleri aynı hâl üzere, meselâ secdede sabaha kadar bir hâl içinde nasıl geçirebiliyorsun?” Şöyle cevap verdi:

“–Biliyorsunuz ki secdede üç defa «Sübhâne Rabbiye’l-a‘lâ» demek sünnettir. Ben daha bir kere diyemeden sabah oluyor!..”

O müttakîlerin mallarında لِلسَّائِلِ (sâil) ve اَلْمَحْرُومِ (mahrûm) için ödemek mecburiyetinde oldukları bir hak vardır. “Sâil”, ihtiyacını dile getiren, isteyen ve dilenen kimsedir. “Mahrum” ise, iffetinden dolayı zengin zannedildiği için sadakadan dahi mahrum bulunan muhtaç demektir. Nebiyy-i Muhterem (s.a.v.) bu hususta şöyle buyurur:

“Kapı kapı dola ıp bir iki lokma, bir iki hurma ile savu turulan kimse yoksul değildir. Asıl yoksul, kendisine yetecek malı bulunmayan, muhtaç olduğu bilinip de kendisine sadaka verilmeyen ve kimseden bir ey dilenmeyen kimsedir.” (Buhârî, Zekât 53; Müslim, Zekât 101)

“Sâil”in ihtiyacını dile getiren insanlara, “mahrum”un ise ihtiyaç sahibi diğer canlılara işaret ettiği de söylenmiştir. Bu tefsir, insanların yanı sıra diğer canlıların, özellikle hayvanların haklarını koruma bakımından önem arz etmektedir. Nitekim Allah Rasûlü (s.a.v.): *“Ciğer ta ıyan her canlıdan ötürü, ona verilen rızık sebebiyle bir ecir vardır.”* (Buhârî, Mûsâkât 9; Müslim, Selâm 153)

“Hak” ifadesi zâhiren verilecek miktarın vâcip olduğunu ifade eder. Bu sebeple bir kısım âlimler bunun zekât olduğunu söylerler. Fakat bu sûrenin Mekkî olması, zekâtın ise Medine’de farz kılınmış olması dolayısıyla çokları tarafından bu nâfile sadaka olarak anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu, zekâttan ayrı olarak mal sahibi müttakîlerin vermeyi taahhüt ettikleri miktardır.

Bu gibi sâlih amellerin uhrevî âlemde de açılımları şüphesiz muhteşem olacaktır. Bu sebeple söz kıyâmete getiriliyor; kıyâmetin, öldükten sonra dirilişin ve hesâbın olacağına ve bunun da gerekli olduğuna dâir üç alandan deliller arz ediliyor:

وَفِى الْاَرْضِ اٰيَاتٌ لِلْمُوقِنِينَۙ ﴿٢٠﴾ وَفِى اَنْفُسِكُمْۜ اَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٢١﴾
وَفِى السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ ﴿٢٢﴾ فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ اِنَّهُ
لَحَقٌّ مِثْلَ مَا اَنَّكُمْ تَنْطِقُونَ ﴿٢٣﴾

20. Kesin olarak inanmak isteyenler için yeryüzünde Allah’ın birliğini ve sonsuz kudretini gösteren nice deliller vardır.

21. Bizzat kendi varlığınızda da. Hâla gerçeği görmeyecek misiniz?

22. Gökte de hem rızkınız vardır, hem de size va‘dedilen cennetler.

23. Göğün ve yerin Rabbine yemin olsun ki, sizin konuşmanız ne kadar gerçekse, Kur'an'ın meydana geleceğini haber verdiği bu olaylar da işte o kadar gerçektir!

Bunlar:

• Yeryüzündeki deliller:

Yeryüzünün yaratılışı; güneşten belli bir mesafe uzaklıkta belirli bir eğiklikte konuluşu; ışık ve sıcaklığının düzenli bulunuşu; mevsimlerin birbiri ardınca geliş ve gidişi; üzerindeki hava ve suyun nispet ve özelliklerinin ayarlanması; içerisine çeşit çeşit sayısız hazinelerin konulmuş olması; üzerine topraktan müteşekkil münbit bir örtünün geçirilmesi; kuruduktan sonra yağmurla dirilişi ve üzerinde cins cins sayısız, hesapsız bitkilerin bitirilmesi; içinde kara, deniz, hava canlılarının sayısız cinslerinin yaratılması; orada her cins hayat için uygun gıda ve durumların ayarlanması; yine orada ibretle dolaşanların görebilecekleri gibi iyilik yapanlarla yapmayanların, takvâ sahibi olanlarla olmayanların, inananlarla inanmayanların âkıbetlerindeki farkı gösterecek çok sayıda delillerin bulunması.

• İnsanın kendi varlığı ve iç dünyasındaki deliller:

İnsanı ancak mikroskopla görülebilecek derecede küçücük nutfeleri birleştirerek yaratması; sağlam bir karargâh ve karanlık bir köşede besleyerek kademe kademe geliştirmesi; ona emsalsiz güzellikte bir vücut ve hayrete düşüren kabiliyetlerle dolu bir can vermesi; yaratılışını kemâle erdirir erdirmez onu anne karnının dar ve karanlık dünyasından çıkararak bu geniş dünyaya ihtişamla getirmesi; çok kuvvetli ve kendi kendine çalışan bir makinayı içine koyması bu delillerden bir kaçıdır. Öyle ki doğduğu günden gençlik ve ihtiyarlığına kadar nefes alma, gıdaları hazmetme, kan yapma ve bütün damarlarda onu dolaştırma, artıkları dışarı çıkarma, vücudun eskimiş parçaları yerine yenilerini hazırlama, içerden veya dışardan gelen yıkımlara karşı koyup verdikleri zararları tamir etme, hatta yorulduktan sonra onu dinlendirmek için uyutmaya varıncaya kadar bütün işleri kendi kendine yapmayı sağlamıştır. Son derece dikkat çekici bir beyin, kafatası içine konulmuş, kıvrım kıvrım derinliklerine de akıl, fikir, düşünce, şuur, mantık, irade, hafıza, istek, arzu ve duygular, eğilimler ve diğer zihni güçlerin paha biçilmez servetleriyle doldurulmuştur. Ona pek çok bilgi edinme vasıtaları verilmiş; göz, kulak, burun ve bütün vücudu kaplayan deri, her çeşit bilgiyi ona ulaştırmaktadır. Yine ona dil ve anlatma gücünü vermiş, bununla insan içinden geçirdiklerini anlatma imkânı bulabilmektedir. (bk. Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'ân,* V, 506)

• Gökyüzündeki deliller:

Rızkımızın esas sebeplerinden biri olan yağmur gökten yağmakta; ışık ve ısısıyla hayatın kaynağı kılınan güneş de gökte bulunmaktadır. Suçluların tehdit edildikleri azapların bir kısmı gökten indiği gibi, mü'minlere va'dedilen cennetler de yine göklerde bulunmaktadır.

Bütün bu deliller göstermektedir ki, biz kendi aramızda nasıl konuşuyorsak, konuşmamız bir gerçek ise, konuşamaz olduğumuzu kimsenin iddia etme imkânı yoksa, aynı şekilde gökleri ve yeri yaratan Cenâb-ı Hakk'ın indirdiği Kur'an ve gönderdiği Peygamberimiz (s.a.v.) vasıtasıyla haber verdiği şekilde âhiret olacağı ve herkesin hayır ya da şer yaptığının karşılığını göreceği kesin bir gerçektir.

İşte Kur'an'ın anlattığı ibret verici gerçeklerden biri:

İbret Manzaraları

هَلْ اَتٰيكَ حَد۪يثُ ضَيْفِ اِبْرٰه۪يمَ الْمُكْرَم۪ينَ ﴿٢٤﴾ اِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ
فَقَالُوا سَلَامًاۜ قَالَ سَلَامٌۚ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ ﴿٢٥﴾ فَرَاغَ اِلٰٓى اَهْلِه۪ فَجَٓاءَ
بِعِجْلٍ سَم۪ينٍۙ ﴿٢٦﴾ فَقَرَّبَهُٓ اِلَيْهِمْ قَالَ اَلَا تَأْكُلُونَۘ ﴿٢٧﴾ فَاَوْجَسَ
مِنْهُمْ خ۪يفَةًۜ قَالُوا لَا تَخَفْۜ وَبَشَّرُوهُ بِغُلَامٍ عَل۪يمٍ ﴿٢٨﴾

24. Rasûlüm! İbrâhim'in o şerefli misâfirlerinin haberi sana geldi mi?

25. Bunlar insan suretinde onun yanına varmışlar ve selâm vermişlerdi. O da: "Size de selâm olsun! Galiba buralarda yabancı kimselersiniz" demişti.

26. Hemen sezdirmeden âilesinin yanına geçti, çok geçmeden kızartılmış semiz bir dana kebâbı getirdi.

27. Onu önlerine koyup: "Buyurmaz mısınız?" dedi.

28. Yemeğe el uzatmadıklarını görünce, onlardan yana yüreğine gizli bir korku çöktü. Ama melekler: "Korkma!" dediler; sonra da ona büyük ilim sahibi olacak bir oğul müjdelediler.

Hz. İbrâhim'e burada müjdelenen çocuk Hûd sûresi 71. âyette belirtildiği üzere Hz. İshâk'tır. Sâffât sûresi 101. âyette müjdelenen akıllı uslu oğul ise Hz. İsmâil'dir.

İbrâhim (a.s.)'ın misâfirlerine karşı sergilediği bu davranışlardan, misâfir karşılama âdâbıyla alakalı çok güzel edep kâideleri tespit edilmiştir:

• Misâfiri güzel karşılamak, önlerine kadar gitmek ve bu iş için hazırlanmak.

• Gelen misâfirin vereceği selâma en güzel mukâbelede bulunmak.

• Misâfire ikram edilecek yemeği hemen getirmek. Yemeği hazırlama ve getirme işini edebe uygun bir gizlilik içinde yapmak. Misâfirin "yapma, etme, zahmete lüzum yok, eziyet olmasın" gibi sözler sarf etmesine fırsat vermemek.

• Misâfirin rahat olması, ihtiyacını gidermesi için, ev sahibinin misâfiri bir müddet kendi hâline bırakması güzel karşılanmıştır. Çünkü misâfirin, duyduğu utangaçlık sebebiyle ihtiyacını gidermede sıkıntı çekebilir.

• Misâfir için ikramların en iyisini seçmek.

• Yemeği ikram etmek, fakat "Yiyin" diye ısrar etmemek.

• Misâfirlerin yiyip içmelerinden derin bir haz duymak.

Hz. İbrâhim meleklerle konuşurken hanımı Sâre bir köşede bakıyordu:

فَاَقْبَلَتِ امْرَاَتُهُ ف۪ي صَرَّةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ

عَقِيمٌ ﴿٢٩﴾ قَالُوا كَذٰلِكِۙ قَالَ رَبُّكِؕ اِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ﴿٣٠﴾

29. Bunun üzerine konuşmalara kulak misâfiri olan İbrâhim'in hanımı, çığlık atarak geldi. Taaccüpten yüzüne vurup: "Ben şimdiye kadar hiç çocuk doğurmamış bir koca karıyım! Benim nerden çocuğum olacak?" diyordu.

30. Onlar: "Evet, Rabbin böyle buyurdu. Şüphesiz ki o, her hükmü ve işi hikmetli ve sağlam olandır, her şeyi hakkiyle bilendir" dediler.

Yine de Hz. İbrâhim'in talebi üzerine melekler gelişlerinin asıl sebebini açıkladılar:

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ اَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿٣١﴾ قَالُوا اِنَّا اُرْسِلْنَا اِلٰى قَوْمٍ مُجْرِمِينَۙ ﴿٣٢﴾ لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ طِينٍۙ ﴿٣٣﴾ مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ ﴿٣٤﴾ فَاَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَۚ ﴿٣٥﴾ فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَۚ ﴿٣٦﴾ وَتَرَكْنَا فِيهَا اٰيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْاَلِيمَؕ ﴿٣٧﴾

31. İbrâhim: "Gelişinizin asıl sebebi nedir, ey elçiler?" diye sordu.

32. Şöyle cevap verdiler: "Biz, günahlara batmış inkârcı bir topluma gönderildik."

33. "Üzerlerine pişirilmiş çamurdan taşlar yağdıracağız."

34. "Hiçbir sınır tanımayan ve Allah'ın verdiği kabiliyet ve imkânları boşa harcayan her bir kimse için Rabbinin katında özel olarak işaretlenmiş taşlar!"

35. Bunun üzerine, Lût kavmini helâk etmeden önce orada bulunan bütün mü'minleri çıkardık.

36. Zâten orada bir ev halkı dışında başka müslüman da bulamadık.

37. Neticede, geride kalan zâlimleri helâk ettik ve o can yakıcı azaptan korkanlar için orada ibret alınacak bir işaret bıraktık!

Helâk edilen Lût kavminden geriye bırakılan işaret hakkında şu izahlar yapılır:

• Kavmin helâki için indirilmiş birçok istifli taşlar.

• Bulundukları yerin yarılıp oradan çıkmış olan kokuşmuş siyah su; Lût gölü.

• Bu hâdisenin Kur'an'da zikredilmek sûretiyle kıyâmete kadar dillere destan olacak bir ibret vesikası hâline gelmesi.

İşte size insanın tahammül gücünü zorlayan diğer dehşetli ibret vesikaları:

وَفِي مُوسٰى اِذْ اَرْسَلْنَاهُ اِلٰى فِرْعَوْنَ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٣٨﴾ فَتَوَلّٰى بِرُكْنِه۪ وَقَالَ سَاحِرٌ اَوْ مَجْنُونٌ ﴿٣٩﴾ فَاَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ وَهُوَ مُل۪يمٌ ﴿٤٠﴾

38. Mûsâ'nın kıssasında da alınacak ibretler vardır. Biz onu apaçık bir delille Firavun'a göndermiştik.

39. Firavun ise var gücüyle ve bütün ordusuyla gerçeğe sırtını dönmüş ve: "Bu Mûsâ ya bir sihirbaz veya delinin biri!" demişti.

40. Bunun üzerine biz de hem onu hem de ordularını kıskıvrak yakalayıp denizin dibine geçiriverdik. Firavun boğulurken yaptıklarına bin pişman kendini kınıyordu!

Firavun boğulurken de: **"İsrâiloğulları'nın inandığından başka ilâh bulunmadığına kesinlikle inandım; artık ben de müslümanlardanım"** (Yûnus 10/90) diyerek, Hz. Mûsâ'ya yaptığı düşmanlıklara pişman olmuş, kendini kınayarak büyük bir nedamet içinde helâk olmuştur. Arkasından ona mâtem tutan, iyiliklerini överek ağıtlar yakan, ya da en azından, "Yazık oldu, böyle bir felâketin kurbanı olanlar ne iyi insanlardı" diyecek kimse bulunmadığı gibi, aksine onun ibret verici âkıbetine bakarak herkes rahat bir nefes almış, huzur duymuş, her dil ona lânetler yağdırmıştı. Bu hâdiseyi duyan herkes, "O zâlim böyle bir âkıbete lâyıktı" diye sevinç çığlığı atmıştı. Bu hal Duhãn sûresinde **"Onlara ne gök ağladı, ne de yer"** (Duhãn 44/29) ifadeleriyle haber verilmiştir. Şâirin:

"Baktım ki yalan saltanatım, satvetim, ordum,

Feryâd edip enkâzının üstünde oturdum" (Nihat Cemâl Bey) beyti, tam da Firavun ve onun gibilerin hazin âkibetlerini terennüm eder. İşte Hz. Muhammed (s.a.v.)'i inkâr eden, maddî gücüne güvenip ona düşmanlık yapan, ona sihirbaz ve deli diyen kâfirlerin âkıbeti de böyle olacaktır. (bk. A'râf 7/103 vd; Yûnus 10/75-93; Kasas 28/31-42)

Bir başka ibret manzarası da şu:

وَفِي عَادٍ اِذْ اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرّ۪يحَ الْعَق۪يمَ ﴿٤١﴾ مَا تَذَرُ مِنْ شَيْءٍ اَتَتْ عَلَيْهِ اِلَّا جَعَلَتْهُ كَالرَّم۪يمِ ﴿٤٢﴾

41. Âd kavminin helâkinde de ibretler vardır. Onların üzerine biz her şeyi kasıp kavuran ve köklerini kurutan o kasırgayı göndermiştik.

42. Öyle bir kasırga ki, uğradığı hiçbir şeyi bırakmıyor, mutlaka onu kavurup kül gibi savuruyordu.

Âd kavmini helâk eden kasırga burada, çocuğu olmayan kısır kadınlar için söylenen “akîm” kelimesiyle sıfatlanmıştır. Aslında bunun kelime mânası “kuru” demektir. Buna göre “değdiği şeyi kavuran, kurutup bırakan sert ve kuru rüzgâr” anlamındadır. Ancak burada kullanıldığı mâna göz önüne alınırsa, “kısır kadın gibi hiçbir fayda sağlamayan, geçip gittikten sonra hiçbir faydalı iz bırakmayan rüzgâr” anlamını taşır. Böyle bir rüzgâr ne yumuşak olur, ne yağmur getirir, ne ağaçların meyvelerine faydalıdır, ne de havanın esmesi ile beklenilen faydalardan birini sağlar. Hem burada, hem de konuya yer veren diğer âyetlerde bildirildiğine göre bu rüzgâr sadece hayırsız ve kuru bir rüzgâr olmayıp, son derece şiddetli kasırga şeklinde insanları kaldırıp kaldırıp yerlere çalan, uğradığı her şeyi kül gibi yapıp savuran bir afet şeklinde idi. Sekiz gün, yedi gece boyunca sürekli esmiş, Âd kavminin bütün yurdunun altını üstüne getirmişti. (bk. Fussılet 41/15-16; Ahkãf 45/24-25; Hâkka 69/6-8)

Bir de Semûd kavminin hâline bakın:

وَفِى ثَمُودَ اِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتّٰى حِينٍ ﴿٤٣﴾ فَعَتَوْا عَنْ اَمْرِ رَبِّهِمْ فَاَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٤٤﴾ فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا كَانُوا مُنْتَصِرِينَ ﴿٤٥﴾ وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ اِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٤٦﴾

43. Semûd kavminde de ibretler vardır. Onlara: “Bir müddet daha dünya nimetlerinden faydalanın, bakalım” denmişti.

44. Ama Rablerinin emrine karşı geldiler. Bunun üzerine dehşet içinde bakınıp dururlarken korkunç bir yıldırım onları çarpıverdi.

45. Artık bir daha ne ayağa kalkabildiler, ne de kimseden yardım alabildiler!

46. Daha önce de Nûh kavmini helâk etmiştik. Çünkü onlar Allah’ın yolundan iyice çıkmış bir toplum hâline gelmişlerdi.

O halde bunlardan ibret alıp Cenâb-ı Hakk’ın verdiği mühleti, ona isyân yolunda değil, küfür ve günahlardan kurtulma yolunda değerlendirmek gerekir. Değilse azap indiği zaman yapılacak bir şey kalmaz.

Şimdi de dikkatlerinizi tarihin bahsi geçen ibretli sayfalarından çekip göklerde ve yerde sergilenen muhteşem ilâhî kudret tecellilerine ve azamet delillerine çevirin:

Allah'a Koşun

وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ﴿٤٧﴾ وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا
فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ ﴿٤٨﴾ وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ
تَذَكَّرُونَ ﴿٤٩﴾ فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٥٠﴾ وَلَا
تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٥١﴾

47. Biz göğü kudret elimizle sapasağlam binâ ettik. Gerçekten biz, çok büyük bir kudret ve hâkimiyet sahibiyiz.

48. Yeryüzünü de biz yayıp döşedik. Doğrusu biz ne güzel döşeyicileriz!

49. Her şeyi çift yarattık; umulur ki düşünüp öğüt alırsınız.

50. De ki: "O halde Allah'a koşun! Şüphesiz ben, O'nun tarafından size gönderilmiş apaçık bir uyarıcıyım."

51. "Allah'tan başka bir ilâh daha edinmeyin. Ben, O'nun tarafından size gönderilmiş apaçık bir uyarıcıyım."

47. âyette geçen مُوسِعُونَ (mûsi'ûn) kelimesinde iki mâna vardır. Birincisi "güç ve kudret sahibi" demektir. Buna göre âyetin mânası șöyle olur: "Bu gökyüzünü, birinin yardımı ile değil, kendi gücümüzle yarattık. Onun yaratılması bizim gücümüzün üstünde bir șey değildir. Buna rağmen siz nasıl olur da, bizim sizi tekrar yaratamayacağımızı düșünebilirsiniz?" İkincisi ise "genișleten" demektir. Buna göre de mâna șöyle olur: "Bu büyük kâinatı biz sadece bir kere yaratıp bırakmadık, aksine o kâinatta sürekli genișletme yapıyoruz. Her an o kâinat içinde yaratmamızın yepyeni, dehșete düșüren gelișmeleri olmaktadır. Böyle güçlü ve muazzam yaratıcının șahsını, yeniden yaratma konusunda siz nasıl âciz sanabilirsiniz?"

Teklik yalnız Cenâb-ı Hakk'a mahsustur. O'nun dıșında canlı cansız bütün varlıklar çift olarak yaratılmıștır. (bk. Ra'd 13/3; Yâsîn 36/36) Evrende her șeyin eși olduğu, ancak onunla bir anlam kazanıp sonuç verdiği gibi, bu aynı zamanda dünya hayatının bir eși olarak âhiretin varlığının da zarûrî olduğunu ortaya koyar. Çünkü ağaçlar eșleșmeden meyve vermediği gibi, âhiretle eșleșmeyen dünya hayatı da meyvesiz ve mânasız kalır.

Bahsedilen varlık ve olayları var eden Allah Teâlâ, Hz. Muhammed (s.a.v.)'i peygamber olarak göndermiș ve onun vasıtasıyla insanları tevhide ve yalnızca kendine kulluğa dâvet etmektedir. O halde șirki terk edip tevhide, putlara

kulluğu bırakıp Allah'a kulluğa, küfrü bırakıp imana, sapıklığı bırakıp hidâyete, şeytana itaatten Rahmân'a itaate, cehâletten ilme, günahlardan tevbeye, nefislerin tasallutundan kurtulup Allah'a koşmak; Allah Teâlâ'nın kulluğu ve zikrinde müstağrak olmak gerekir.

Peygamber (s.a.v.)'in tebliğ ettiği dinin esas mesajı budur. Ama ne çâre ki insanlar, kendileri için rahmet olarak gönderilen bu mesajların kıymetini bilememişlerdir:

كَذٰلِكَ مَٓا اَتَى الَّذ۪ينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ اِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ اَوْ
مَجْنُونٌ ﴿٥٢﴾ اَتَوَاصَوْا بِه۪ۚ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٥٣﴾ فَتَوَلَّ عَنْهُمْ
فَمَٓا اَنْتَ بِمَلُومٍۘ ﴿٥٤﴾ وَذَكِّرْ فَاِنَّ الذِّكْرٰى تَنْفَعُ الْمُؤْمِن۪ينَ ﴿٥٥﴾

52. Şimdi olduğu gibi, bunlardan öncekilere de ne zaman bir peygamber geldiyse, mutlaka onun için: "Bu, ya bir sihirbaz veya delinin biri" demişlerdi.

53. Yoksa onlar peygamberleri yalanlamayı nesilden nesile birbirlerine tavsiye mi ettiler? Hayır! Onların hepsi haddi aşan azgınlar topluluğuydu da onun için böyle yapıyorlardı.

54. Sen onlarla tartışmaktan vazgeç; bu yüzden kınanacak da değilsin.

55. Bununla beraber yine de gerçekleri hatırlatıp öğüt vermeye devam et. Çünkü öğüt mü'minlere ve iman edecek olanlara fayda verir.

Müşriklerin azgın tavırlarına karşı teselli edilen Rasûlullah (s.a.v.)'e, söz anlayacak olanlara da tebliğ ve dâvetine, öğüt ve irşadına devam etmesi emredilmektedir. Çünkü öğütler mü'minlere ve inanmaya gönlü olanlara fayda verir ve:

• İman etmiş olanların imanlarının kuvvetlenmesine,
• Vazifelerini unutmamalarına, gaflete düşmemelerine,
• Bilmediklerini öğrenmelerine,
• İmânî halâvet ve neşelerinin artmasına,
• Hatta iman etme meyli taşıyanların imana gelmesine sebep olur.

Zira:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ مَٓا اُر۪يدُ مِنْهُمْ مِنْ
رِزْقٍ وَمَٓا اُر۪يدُ اَنْ يُطْعِمُونِ ﴿٥٧﴾ اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَت۪ينُ ﴿٥٨﴾

56. Ben cinleri ve insanları ancak beni tanıyıp bana kulluk etsinler diye yarattım.

57. Ben onlardan herhangi bir rızık istemiyorum; beni doyurmalarını da istemiyorum.

58. Muhakkak ki Allah, evet O, bütün rızıkları veren, sonsuz kudret ve sarsılmaz kuvvet sahibi olandır.

56. âyetteki "bana ibâdet etsinler" ifadesi "beni tanısınlar" şeklinde de tefsir edilmiştir. Bunun mânası ise "Beni ma'bûd bilsinler; beni kalpte tanıyarak mârifetullaha ersinler" demektir. Gerçek şu ki, Allah'ı tanıyıp bilmeden O'na gerçek bir kulluk yapılamaz. Nitekim ashâb-ı kirâm, Rasûlullah (s.a.v.)'e:

"-Yâ Rasûlallah! Amellerin hangisi daha faziletlidir?" diye sordular. O da:

"-Allah'ı bilmektir!" buyurdu.

"-Hangi amel mertebeyi artırır?" diye sordular. Yine:

"-Allah'ı bilmek!" buyurdu. Bunun üzerine:

"-Yâ Rasûlallah! Biz amelden soruyoruz, Siz ilimden cevap veriyorsunuz!" dediklerinde Rasûlullah (s.a.s):

"-Allah'ı bilerek yapılan az amel bile fayda verir. Fakat cehâletle yapılan çok amel bile fayda sağlamaz!" buyurdular. (Münâvî, *Feyzü'l-Kadîr,* IV, 688)

Yine 56. âyette geçen "ibâdet" kelimesi sadece namaz, oruç, hac vs. gibi belli bir niyet, şekil ve şartlar içinde yapılan ibâdetler mânasında değildir. Bu ifadenin tam anlamı, cin ve insanların Allah'tan başkasına tapmamaları, itaat etmemeleri, hiç kimseye boyun eğmeyip sadece Allah'ın huzurunda eğilmeleri, O'nun emirlerine itaat edip O'ndan korkmaları, sadece Allah'ın dîninin kanunlarına uymaları, O'nun dışında hiç kimseden bir şey beklememeleri ve hiç kimsenin önünde dua etmek için el açmamaları demektir. Diğer bildiğimiz ibâdetler zâten bu tarifin içinde yer almaktadır. Ayrıca belirtmeye lüzum yoktur.

Yaratılış gâyelerine uygun davranmayanları bakın nasıl bir son beklemektedir:

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذَنُوبًا مِثْلَ ذَنُوبِ أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونِ ﴿٥٩﴾

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ﴿٦٠﴾

59. Hiç şüphesiz, bugünkü zâlimler de, geçmişte helâk edilmiş yoldaşları gibi, zamanı gelince azaptan paylarına düşeni alacaklardır. O bakımdan azabın bir an önce gelmesini benden istemelerine hiç gerek yok!

60. Madem öyle, tepelerine çökeceği bildirilen o acı günden dolayı kâfirlerin vay hâline!

Zâriyat sûresinde yer alan tehdit ve uyarılar şimdi gelmekte olan Tûr sûresiyle daha da derinleşerek devam edecektir:

52- TÛR SÛRESİ

سُورَةُ الطُّورِ

52. TÛR SÛRESİ

Tûr sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 49 âyettir. İsminin 1. âyette geçip dağ mânasına gelen ve husûsiyle Hz. Mûsâ'nın Allah Teâlâ ile konuştuğu dağın adı olarak bilinen اَلطُّورُ (Tûr) kelimesinden alır. Mushaf tertibine göre 52, iniş sırasına göre 76. sûredir.

Konusu

Kıyâmetin ve cehennemin dehşetli manzaralarından bahsedilir. Cennetliklerin nâil olacakları nimetler daha geniş olarak haber verilir. Kesinlikle vuku bulacak bu gerçeklere rağmen Peygamberimiz (s.a.v.)'i kâhinlikle ve delilikle suçlayıp reddeden; benzerini getirmeleri mümkün olmayan mûcize kelâm Kur'ân-ı Kerîm'i inkâr eden kâfirlerin akılsızlıkları bir takım dikkat çekici sorularla gözler önüne serilir. Asılsız iddiaları tenkit edilerek çürütülür. Bu bâtıl dâvalarından vazgeçmedikleri takdirde kâfirler, öncelikle dünyada başlarına inecek azapla, sonra da âhiret azabıyla tehdit edilir. Bütün bunlara rağmen Rasûlullah (s.a.v.)'e ve O'nun şahsında tüm müslümanlara Allah Teâlâ'nın vereceği hükmü sabırla beklemeleri ve büyük bir titizlikle kulluk vazîfelerine devam etmeleri istenir.

Azabı Önleyecek Bir Güç Yoktur

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَالطُّورِ ﴿١﴾ وَكِتَابٍ مَسْطُورٍ ﴿٢﴾ فِي رَقٍّ مَنْشُورٍ ﴿٣﴾ وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ ﴿٤﴾ وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ ﴿٥﴾ وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ ﴿٦﴾ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ ﴿٧﴾ مَا لَهُ مِنْ دَافِعٍ ﴿٨﴾

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...
1. Yemîn olsun Tûr'a,
2. Satır satır yazılmış o kitaba,
3. Açılıp yayılmış ince deri üzerine.
4. Beyt-i Ma'mûr'a,
5. O pek yüksek olan gök kubbeye,
6. Kıyâmet günü alev alev yakılıp tutuşturulan denize ki;
7. Rabbinin azabı mutlaka vuku bulacaktır!
8. Onu önleyebilecek hiçbir güç yoktur.

"T¯ur"un asıl mânası dağ demektir. Buradaki T¯ur'dan maksat, Hz. Mûsâ'nın peygamberlikle şereflendiği ve Cenâb-ı Hak ile konuştuğu özel dağın adıdır. Dilimizde Tûr dağı olarak meşhur olmuştur.

"Kitâb-ı Mest¯ur": Uzun zaman muhafaza edilebilmesi için ince derilere özellikle ceylan derisine yazılmış kitap. Bundan maksat Tevrat, İncil ve Zebûr gibi önceki ilâhî kitaplar olabileceği gibi, müfessirlerin çoğunluğunun beyânına göre Kur'ân-ı Kerîm'dir. Bu ifade, henüz inmeye başlamış olan Allah kelâmının ilk günden itibaren büyük bir itina ile yazılıp kayda geçirilmeye başlandığını ve bunun neticede başı sonu belli bir kitap hâline geleceğini haber vermektedir.

"Beyt-i Ma'mûr": Gelen gideni çok olan, ziyâretçileriyle şenlenen ve bakımlı olan "Ma'mûr Ev" demektir. Bundan maksat hac, umre ve diğer ziyâretlerle hiçbir zaman boş kalmayan; maddeten ve mânen dâimâ îmâr edilen Beytullâh yâni Kâbe'dir. Bu evin Kâbe hizasında gökte bulunan bir ev olması da mümkündür. Nitekim Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) şöyle buyurur: *"Miraç'ta yedinci kat göğe çıktığımızda Beyt-i Ma'mûr'u gördüm ve şonu Cebrâil'e sordum, bana u bilgiyi verdi: «Burası Beyt-i Ma'mûr'dur. Orada hergün yetmi bin melek namaz kılar. Oradan çıkan melek artık bir daha geri dönmez.»"* (Buhârî, Bed'ü'l-halk 6; Müslim, İman 265)

Ayrıca bu evden maksadın "mü'minin kalbi" olma ihtimali de vardır. Çünkü o

iman, mârifetullah, muhabbetullah, takvâ, tevekkül ve teslimiyetle mâmûr hâle gelir.

"Bahr-i mescûr": "Bahr" deniz demektir. "Mescûr" ise birden çok mâna ifade eden bir husûsiyete sahiptir. Bu kelimenin "kızdırılmış, alevlendirilmiş, kaynatılmış" ve "dolgun, taşkın" olmak üzere iki önemli anlamı vardır.

Birincisine göre, kıyâmetin son derece dehşeti sebebiyle ısınan ve hararetin şiddetiyle kızdırılıp alevlenen denizlere yemin edilir. Nitekim: **"Denizler ateşlenip kaynatıldığı zaman"** (Tekvîr 81/6) âyeti bu mânaya işaret eder. Görüldüğü üzere burada bir sobanın veya fırının yakılmasını ifade eden bir fiil kullanılmıştır ki, okyanusların durumunu anlatmaktadır. Tabanlarında magma tabakasından ince bir kabukla ayrılmış bulunan okyanuslar, alttan ısıtılan dev bir kâseye benzetilebilir. Nitekim okyanus tabanlarında sıradağlar şeklinde uzanan volkanik kayalar denizaltı depremleri ve yanardağ patlamalarıyla meydana gelmiştir. Denizlerde bu faaliyetler devam etmekte olup 1000 derecenin üzerindeki sıcaklıklarda magma sızıntılarının suları kaynatması gibi olaylar sık sık gözlenmektedir. Belki de kıyâmet esnâsında okyanusların altındaki, magma tabakasıyla aralarında bulunan bu ince perde kaldırılacak, büyük bir hararetle okyanuslardaki sular kaynatılacaktır.

Kelimenin "dolgun, taşkın, taşmak" mânasına göre ise şu an sularla dolu olan denizlere, okyanuslara yemin edildiği anlaşılmakta ve bu mâna diğer bir açıdan okyanusların durumunu tasvir etmektedir. Zira okyanuslarda depolanmış olan su miktarı karalara taşacak düzeyde olmasına rağmen, önemli miktarda su, hâlen kutuplarda buzul hâlinde saklandığı için, bugünkü su seviyesi korunmaktadır. İklimlerdeki değişikliklerin yıllık 4-5 derece civarında bir ısınmaya yol açması durumunda bu buzulların eriyeceği ve deniz seviyesinin yüz metre kadar yükselerek karalara taşacağı hesaplanmaktadır. (bk. Kandemir ve diğerleri, *Meâl,* II, 1799)

Bu âyetlerin kalbe ne dehşette tesir ettiğine Hz. Ömer'in şu hâli güzel bir misâldir:

Bir gün Hz. Ömer, bir evin önünden geçerken, hâne sahibinin, evin dışından duyulacak kadar yüksek bir sesle Tûr sûresini okuduğunu işitti. Adam:

"Rabbinin azabı mutlaka vuku bulacaktır. Onu önleyebilecek hiçbir güç yoktur" (Tûr 52/7-8) âyet-i kerîmesine gelince, heybetinden dünyanın titrediği Ömer (r.a.) bineğinden indi, bir müddet duvara yaslanarak dinledi. Sonra bu âyetin ikâzındaki şiddetin tesiriyle evinde bir müddet hasta yattı. (İbn Recep el-Hanbeli, *et-Tahvîf mine'n-nâr*, s. 30)

Hz. Ömer ve benzeri kâmil mü'minlerin böyle dehşet verici âyetler karşısında

sarsılmaları normaldir. Çünkü:

يَوْمَ تَمُورُ السَّمَٓاءُ مَوْرًاۙ ﴿٩﴾ وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا ﴿١٠﴾ فَوَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَۙ ﴿١١﴾ اَلَّذِينَ هُمْ فِي خَوْضٍ يَلْعَبُونَ ﴿١٢﴾ يَوْمَ يُدَعُّونَ اِلٰى نَارِ جَهَنَّمَ دَعًّاۜ ﴿١٣﴾ هٰذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٤﴾ اَفَسِحْرٌ هٰذَٓا اَمْ اَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ ﴿١٥﴾ اِصْلَوْهَا فَاصْبِرُٓوا اَوْ لَا تَصْبِرُواۚ سَوَٓاءٌ عَلَيْكُمْۜ اِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

9. O gün gökler müthiş bir sarsıntıyla sarsılıp çalkalanacak!

10. O heybetli dağlar yerlerinden sökülüp süratle yürütülecek!

11. İşte o gün, hayattayken dinî gerçekleri yalanlayanların vay hâline!

12. Onlar ki daldıkları bataklıkta oynayıp duruyor, âhiret hesâbını hiç akıllarına getirmiyorlar.

13. O gün onlar cehennem ateşine şiddetli bir itilişle itilip kakılacaklar!

14. Kendilerine şöyle seslenilecek: "Vaktiyle yalanlayıp durduğunuz ateş işte budur!"

15. "Peki söyleyin bakalım, Kur'an'a sihir dediğiniz gibi, bu da mı bir sihir? Yoksa siz hâlâ ateşi görmüyor musunuz?"

16. "Yanıp kavrulmak için girin şimdi oraya! Artık ateşin acısına ister dayanın, ister dayanmayın; sizin için değişen bir şey olmayacaktır! Çünkü sadece yaptıklarınızın cezasını çekiyorsunuz!"

Kâfirlerin cehenneme atılması sıradan bir atılma değil, "şiddetle, kaba bir şekilde, alçaltıcı ve onur kırıcı bir halde" olacaktır. Cehennem bekçileri onların ellerini boyunlarına bağlayacak, perçemlerini de ayakları ile bir araya getirip yüzüstü cehenneme doğru itecek, boyunlarından da şiddetle çekip götüreceklerdir. Cehennem ateşine varıncaya kadar böyle devam edeceklerdir. Onları cehenneme doğru sürükleyip ateş ile karşı karşıya getirdiklerinde ise, hasret ve pişmanlıklarını daha da artırmak için: "Bu da mı sihir? Siz bu ateşi haber veren vahye daha önce bir sihir, bir aldatma diyordunuz. Şimdi bunun böyle fiilen gerçekleşmesi de sihir mi? Dünyada ilâhî hakîkatlere kör davrandığınız gibi, burada da gözünüz görmüyor mu yoksa?" diyecekler ve onları, sabretseler de sabretmeseler de asla değişikliğe uğramayacak ebedî azaba sürükleyeceklerdir.

Buna mukâbil dâimâ Allah'ın huzurunda bulundukları şuuruyla güzel bir kulluk hayatı süren, haramlardan kaçınıp ilâhî emirlere uyan bahtiyarlara

gelince:

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ ﴿١٧﴾ فَاكِهِينَ بِمَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ وَوَقَاهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿١٨﴾ كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾ مُتَّكِئِينَ عَلَى سُرُرٍ مَصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ ﴿٢٠﴾

17. Gönülleri Allah'a karşı saygıyla dopdolu olup O'na itaatsizlikten sakınan ve O'nun emirlerini büyük bir itinâ ile yerine getirmeye çalışanlar, cennetlerde ve nimet içindedirler.

18. Rablerinin kendilerine bahşettiği nimetlerle zevk u safâ sürerler. Rableri onları o kızgın alevli cehennemin azabından korumuştur.

19. Onlara: "Dünyada yaptığınız güzel amellerin karşılığı olarak yiyin, için, âfiyet olsun!" denecek.

20. Sıra sıra dizilmiş koltuklara yaslanacaklar. Onları tatlı dilli, güler yüzlü, güzel gözlü tertemiz cennet hanımlarıyla evlendireceğiz.

Mü'min baba ve evlatlara bir diğer büyük müjde de şöyle haber veriliyor:

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ ﴿٢١﴾

21. İman edenleri ve onların nesillerinden makbul bir iman ile kendilerinin izlerini tâkip edenleri cennette birbirlerine kavuşturacak, bu kavuşturma sebebiyle kimsenin sevabından da bir şeyi eksiltmeyeceğiz. Her kişi, kendi kazandığına karşılık bir rehindir!

Hadîs-i şerîften öğrendiğimize göre, çocukların sâlih amelleri sebebiyle ana-babaların cennette derecelerinin yükselme ihtimali de vardır. Nitekim Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Allah Teâlâ cennette sâlih kulunun derecesini yükseltir. O kul:

«- Yâ Rabbî! Bana bunu hangi sebeple lutfettin?» diye sorduğunda Cenâb-ı Hak:

«- Çocuğunun senin için istiğfar etmesi sebebiyle» buyurur." (İbn Mâce, Edeb 1; Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* II, 509)

Yalnız burada **"Her kişi, kendi kazandığına karşılık bir rehindir!"** (Tûr 52/21) ifadesi çok önemli bir noktayı beyân etmekte; İslâm'ın iman, amel, affedilme, bağışlanma, mükâfat veya ceza görme denkleminde belirlediği eşsiz âhengi ortaya koymaktadır. Rehin şöyle olur: Bir kişi birinden bir miktar borç alır, borç veren de alacağının ödenmesi için teminat olarak borçlunun bir şeyini

kendi yanında rehin tutarsa, o borcunu ödemediği müddetçe rehin geri verilmez. Belirtilen süre geçmesine rağmen kişi rehin olan malını kurtarmazsa, o rehin olunan şey alacaklının mülkiyetine geçmiş olur. Allah ile insan arasındaki muâmelenin durumu burada bu şekilde bir muâmeleye benzetilmiştir. Allah'ın insana dünyada verdiği mal, mülk, güç, kuvvet, irade ve kabiliyetler, sanki O'nun kullarına verdiği birer borçtur. Bu borcun teminatı olarak da kulların nefsi Allah Teâlâ katında rehindir. Kul bu malı, mülkü, bu güçleri ve iradeyi sağlam biçimde doğru yolda kullanarak iyilikler yapıp sevaplar kazanmak suretiyle borcunu öderse rehin olan nefsini kurtaracaktır. Yoksa o rehin olarak tutulacak, serbest bırakılmayacaktır. Nitekim **"Her bir fert, kazandıklarına karşılık Allah katında tutulan bir rehindir. Ancak amel defterleri sağdan verilen uğurlu ve mutlu kimseler başkadır"** (Müddessir 74/38-39) âyetleri de bu mânayı destekler.

Cennetliklere ikram edilecek özel nimetlere gelince:

وَاَمْدَدْنَاهُمْ بِفَاكِهَةٍ وَلَحْمٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٢٢﴾ يَتَنَازَعُونَ فِيهَا كَأْسًا

لُؤْلُؤٌ مَكْنُونٌ ﴿٢٤﴾ لَا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا تَأْثِيمٌ ﴿٢٣﴾ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ كَاَنَّهُمْ

22. Onlara canlarının çektiği meyve ve et çeşitlerinden bol bol ikram edeceğiz.

23. Orada içecek dolu kadehleri elden ele dolaştırırlar; fakat bunu içmek ne boş ve mânasız konuşmalara sebep olur, ne de günaha sokar.

24. Etraflarında hizmetlerine tahsis edilmiş, sedeflerinde saklı inciler gibi pırıl pırıl civanlar dolaşır.

Böyle müstesna güzellikteki nimetlerle mest olan cennetlikler, dünyadaki hallerini hatırlayarak kendi aralarında derin bir sohbete dalarlar:

وَاَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٥﴾ قَالُوا اِنَّا كُنَّا قَبْلُ ف۪ٓي اَهْلِنَا

مُشْفِق۪ينَ ﴿٢٦﴾ فَمَنَّ اللّٰهُ عَلَيْنَا وَوَقٰينَا عَذَابَ السَّمُومِ ﴿٢٧﴾ اِنَّا كُنَّا مِنْ

قَبْلُ نَدْعُوهُۜ اِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّح۪يمُ ﴿٢٨﴾

25. Birbirlerine dönüp hallerini sorar, sohbet ederler.

26. Şöyle derler: "Doğrusu biz, geçmişte çoluk çocuğumuzun arasında, en mutlu olduğumuz anlarda bile Rabbimizin azabından çok korkardık."

27. "Fakat şükürler olsun ki Allah bize lutfetti de, alevleri iliklere işleyen o korkunç azaptan bizi korudu!"

28. "Çünkü biz daha önce yalnız O'na kulluk eder, yalnız O'na yalvarırdık. Gerçekten O, evet O, lutf u ihsânı bol olandır, sonsuz merhamet sahibidir."

Kâsım (r.h.) şöyle anlatır:

“Sabaha çıktığımda önce akrabam Hz. Âişe’nin evine uğrar ve kendisine selâm verirdim. Bir gün yine evine gittiğimde, nâfile namaz kılıyor ve:

«Fakat şükürler olsun ki Allah bize lutfetti de, alevleri iliklere işleyen o korkunç azaptan bizi korudu!» (T¯ur 52/27) âyetini okuyordu. Kıyâmda dua ediyor, ağlıyor ve bu âyeti tekrar edip duruyordu. Yoruluncaya kadar bekledim, daha sonra da bazı ihtiyaçlarımı karşılamak üzere çarşıya gittim. İşlerimi bitirip döndüğümde Âişe (r.a.) aynı vaziyette ayakta duruyor, namaz kılıyor ve ağlıyordu.” (İbnü’l-Cevzî, *Sıfatü’s-Safve*, II, 31)

Allah Teâlâ’nın bir ismi اَلْبَرُّ (el-Berr)dir. Berr, yaratıklarına karşı merhameti, bağışlaması, lutf u ihsânı bol olan demektir. Yine bu ismin “verdiği sözde duran, va‘dini yerine getiren” mânası da vardır. Allah “rahîmdir”; kullarına karşı nihâyetsiz merhamet sahibidir. Bu ilâhî beyânlar aslında insanı derinden etkileyen cennet hatıraları içinde bizlere o korkunç azaptan kurtulmanın yollarını göstermektedir. O halde:

فَذَكِّرْ فَمَٓا اَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍۜ ﴿٢٩﴾ اَمْ
يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِه۪ رَيْبَ الْمَنُونِ ﴿٣٠﴾ قُلْ تَرَبَّصُوا فَاِنّ۪ي
مَعَكُمْ مِنَ الْمُتَرَبِّص۪ينَۜ ﴿٣١﴾ اَمْ تَأْمُرُهُمْ اَحْلَامُهُمْ بِهٰذَٓا اَمْ هُمْ
قَوْمٌ طَاغُونَۚ ﴿٣٢﴾ اَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُۚ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَۚ ﴿٣٣﴾ فَلْيَأْتُوا
بِحَد۪يثٍ مِثْلِه۪ٓ اِنْ كَانُوا صَادِق۪ينَۜ ﴿٣٤﴾

29. Rasûlüm! Sen öğüt vermeye devam et. Şunu bil ki sen, Rabbinin nimeti sâyesinde ne bir kâhinsin, ne de bir deli!

30. Yoksa onlar: “O, şâirin biri! Bekliyoruz, zamanın felâketlerine uğrayacak, helâk olup gidecek” mi diyorlar?

31. De ki: “Bekleyedurun; ben de sizinle beraber zamanın neler getireceğini bekliyorum!”

32. Bunu onlara akılları mı söyletiyor? Yoksa onlar bir azgınlar gürûhu da, ondan mı böyle davranıyorlar?

33. Yahut: “Kur’an’ı kendiliğinden uyduruyor!”mu diyorlar? Hayır! Onlar gerçeği biliyor, fakat inanmak istemiyorlar.

34. Eğer iddialarında doğru iseler, haydi onun benzeri bir söz getirsinler!

Esâsen burada müşriklerin Peygamberimiz (s.a.v.)’in günden güne gelişen İslâm tebliği karşısında kapıldıkları paniğin tesiriyle içine düştükleri çelişkili

söz ve tutumlarına dikkat çekilmektedir. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'i bir taraftan "deli" ilan ederken, diğer taraftan da onu özel kabiliyet ve ince zekâ gerektiren "kâhinlik" ve "şâirlik"le vasıflandırmaları, akıl ve mantığa sığacak bir iş değildi. Kâhinlikle şâirlik de birbirinden apayrı şeylerdi. Bu sebeple böyle bir çelişkili tavrın, selim aklın emredeceği bir şey olmayıp ancak baştanbaşa azgınlık, cehâlet, hak hukuk tanımama, inat ve vicdansızlıktan kaynaklanan bir durum olduğuna işaret edilmektedir.

Müşriklerin Kur'ân-ı Kerîm hakkındaki iddiaları ise onun Peygamberimiz (s.a.v.) tarafından uydurulduğu şeklindeydi. Aslında bunun böyle olduğuna kendileri de inanmıyorlardı. Çünkü Kur'an'ın gerçekten beşer üstü bir kelâm olduğunu fark ediyor, kendilerini bile zaman zaman onu dinlemekten alıkoyamıyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.)'in, bırakalım Allah adına yalan uydurmayı, sıradan bir insana bile en küçük bir yalan söyle–meyecek derecede doğru ve emin olduğunu biliyorlardı. Fakat hem kendileri inanmak istemedikleri, hem de başkalarının inanmalarına engel olabilmek için onu böylece karalamak istiyorlardı. Allah Teâlâ onların bu itirazlarını çürütmek üzere, onlardan Kur'an gibi mûcize bir söz getirmelerini istemiş, fakat onlar böyle bir söz getirmeye hiçbir zaman güç yetirememişlerdir.

Kıyâmete kadar gelecek tüm Allah ve Peygamber düşmanlarını ebediyen susturacak ve onlarda cevap verebilmek için en küçük bir mecâl bırakmayacak şu dehşetli sorulara kulak verin:

Susturucu Sorular

اَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ اَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴿٣٥﴾ اَمْ خَلَقُوا
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ ﴿٣٦﴾ اَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ
اَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ ﴿٣٧﴾ اَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ فَلْيَاْتِ
مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٣٨﴾ اَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ ﴿٣٩﴾
اَمْ تَسْـَٔلُهُمْ اَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ﴿٤٠﴾ اَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ
فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤١﴾ اَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ
﴿٤٢﴾ اَمْ لَهُمْ اِلٰهٌ غَيْرُ اللّٰهِ سُبْحَانَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٣﴾ وَاِنْ يَرَوْا
كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَرْكُومٌ ﴿٤٤﴾

35. Acaba onlar bir yaratan olmadan mı yaratıldılar? Yoksa kendilerini bizzat kendileri mi yaratıyorlar?

36. Yoksa gökleri ve yeri onlar mı yarattılar? Hayır! Aslında onlar, Allah'ın varlığına gerçek anlamda inanmıyorlar.

37. Yahut Rabbinin hazineleri onların yanında mı? Yoksa kâinatı yöneten onlar mı?

38. Yoksa onlara has mûcizevî bir merdiven var da, onun üstünde göğe yükselip ilâhî sırları mı dinliyorlar? O halde, kim ise o gökleri dinleyen, buna dâir açık bir delil getirsin!

39. Demek, ey müşrikler, beğenmediğiniz kız çocuklar Allah'ın, erkek çocuklar sizin, öyle mi?

40. Yoksa sen, tebliğine karşılık onlardan bir ücret istiyorsun da, bu yüzden onlar ağır bir borç altında mı eziliyorlar?

41. Yoksa gayba dâir bilgiler onların eli altında bulunuyor da, varlıkların kaderini onlar yazıyor, oradaki bilgilere göre mi hüküm veriyorlar?

42. Yoksa onlar Peygamber'e bir tuzak mı kurmak istiyorlar? Oysa asıl tuzağa düşenler, o kâfirlerin tâ kendileridir!

43. Yoksa onların Allah'tan başka sığınacakları bir ilâhları mı var? Allah onların koştukları ortaklardan pek yücedir, uzaktır!

44. Onlar, kendilerini helâk etmek üzere gökten bir parçanın üzerlerine

düşmekte olduğunu görseler bile inatlarından: “Bu, üst üste kümelenmiş bir bulut yığını!” derler.

Cenâb-ı Hak peş peşe ferman buyurduğu bu suallerle müşrikleri Allah’ın varlığını, birliğini, Hz. Muhammed (s.a.v.)’in peygamberliğini ve Kur’an’ın gerçekliğini kabule yönlendirmektedir. Çünkü bu sualler muhatabı her yönden kuşatmakta, ona kaçıp kurtulabileceği en küçük bir delik bırakmamakta ve onu gerçeği itirafa mecbur kılmaktadır.

40. âyette geçen اَلْمَغْرَمُ (mağrem) kelimesi esâsen “suçsuz bir insanın malından vermesi gereken zarar karşılığı” anlamına gelir. Bu yüzden kefil olmak gibi açık yahut yardımlaşma gibi zımnen bir söz verme ya da cebrî bir sorumluluk neticesi meydana gelen zarara da “mağrem” denilir. Yani onlar, zorba hükümetlerin baskıları altında ağır vergilerle ezilmekte olan halk gibi midirler ki Peygamber (s.a.v.)’in dâvetinden yüz çeviriyor, onun için felâketler bekliyorlar?

42. âyette müşriklerin Rasûlullah (s.a.v.) ve mü’minler için kurdukları tuzaklar söz konusu edilir. Onlar Peygamberimiz ve mü’minlere kötü bir plan hazırlamak istiyorlardı. Bu âyet müşriklerin Dârü’n-Nedve’de tertip etmek istedikleri sû-i kastı haber vermektedir. Fakat âyetin verdiği habere göre o küfredenlerin kendileri aldanacak, kurdukları tuzağa kendileri düşeceklerdi. Nitekim öyle olmuş; Allah Rasûlü (s.a.v.) sağ sâlim hicret ederken Ebû Cehiller Bedir’de yakalanıp öldürülmüşlerdir. Böylece söz konusu âyet, gaybı önceden haber vermiş ve bunu onların değil, Allah’ın bilip peygamberine haber verdiğini gözler önüne sermiştir.

Bütün bu sualler gerçeği açık olarak ortaya koyacak kuvvette ve netliktedir. Nitekim Cübeyr b. Mut‘im, Bedir savaşından sonra Kureyşli esirlerin serbest bırakılmaları için Mekkeli müşrikler tarafından konuşmak üzere Medine’ye gönderilmişti. Medine’ye geldiklerinde Peygamberimiz (s.a.v.) akşam namazını kıldırıyor, namazda da T¯ur sûresini okuyordu. Cübeyr’in kendisi şöyle anlatıyor: “Rasûlullah (s.a.v.) sûrenin bu bölümüne geldiğinde, heyecandan kalbim göğsümden dışarı fırlayacak zannettim.” (Buhârî, Tefsir 52) O gün bu âyetleri işitmesiyle İslâm onun kalbine kök saldı, daha sonra müslüman olmasının önemli sebeplerinden biri oldu. Fakat umûmen kâfirler bu gerçeklere inanmak istememişler, Peygamber (s.a.v.)’den ısrarla mûcize talep etmişlerdir. Meselâ onlar **“Eğer doğru söyleyenlerden isen, haydi üzerimize göğü parça parça düşür!”** (Şuarâ 26/187) diye istekte bulunuyorlardı. Bu isteklerine binâen o kâfirler, o kadar inatçı bir hâle gelmişlerdi ki, gökten bir parçanın düşmekte olduğunu görseler, artık azabın tepelerine inmekte olduğuna şâhit olsalar bile

yine inanmayacak, bunun hakkında “üst üste kümelenmiş bir bulut yığını” diyecek kadar büyük bir gafletin içinde idiler. (bk. Yûnus 10/96-97; En‘âm 6/111)

Öyleyse:

فَذَرْهُمْ حَتّٰى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذ۪ي ف۪يهِ يُصْعَقُونَۙ ﴿٤٥﴾ يَوْمَ لَا يُغْن۪ي
عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْـٔاً وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَۜ ﴿٤٦﴾ وَاِنَّ لِلَّذ۪ينَ ظَلَمُوا
عَذَاباً دُونَ ذٰلِكَ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٧﴾

45. Rasûlüm! Artık, yedikleri darbeyle cansız yere düşecekleri güne kavuşuncaya kadar sen onları kendi hallerine bırak!

46. O gün dünyadaki hile ve tuzakları onlara bir fayda sağlamayacak; kimseden yardım da göremeyecekler.

47. Zâlimler için âhiret azabından önce dünyada da bir azap vardır; fakat onların çoğu bunu bilmez.

Müşriklerin ve kâfirlerin çarpılıp cansız yere serilecekleri gün, ölüm veya birinci kez sûra üfürülen gündür. Kıyâmet günü dehşetli cehennem azabını gördüklerinde akıllarının başlarından gitmesi de kastedilmiş olabilir. Hâsılı o, onların iradelerinin ellerinden alınıp kurtuluş için hiçbir şey yapma imkânlarının kalmadığı gün olacaktır. O gün onların dünyada Peygamber (s.a.v.) ve mü’minler için hazırladıkları tuzakların kendilerine bir faydası olmaz. Bilakis kurdukları bu tuzakların hesâbını vermek ve cezasını ödemek mecburiyetinde kalırlar. Yardım edip onları Allah’ın azabından kurtaracak kimse de bulunmaz. Onlara kıyâmet azabı gelip çatmadan önce dünyada ve kabirde de daha bir kısım azaplar takdir edilmiştir. Dünyadaki hastalıklar, belâlar, felâketler, malların telef olması, çocukların ölmesi, savaşlar, açlık ve kıtlıklar buna misâldir. Kabirde de onları bekleyen nice sıkıntı ve azaplar vardır.

Bunlar hatırlatıldıktan sonra sûrenin sonunda Rasûlullah (s.a.v.)’e ve onun şahsında tüm mü’minlere şu tâlimatlar verilir:

وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَاِنَّكَ بِاَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ ح۪ينَ تَقُومُۙ
﴿٤٨﴾ وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَاِدْبَارَ النُّجُومِ ﴿٤٩﴾

48. Rasûlüm! Rabbinin hükmü yerine gelene kadar sabret. Çünkü sen bizim himâyemizde, gözetimimiz altındasın. Her kalktığında Rabbini överek tesbih et!

49. Gecenin bir kısmında da, yıldızların batmaya durduğu demde de O’nu tesbih et!

Rasûlullah (s.a.v.)'in tatbikatına bakıldığı zaman her kalkıldığında Cenâb-ı Hakk'ı tesbihle alakalı şu tespitler yapılabilir:

• Bir meclisten kalktığınız zaman Allah'ı övüp tesbih ederek kalkın. Bununla o mecliste söylenen bütün sözlerin kefâreti verilmiş olur.

Nitekim Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) şöyle buyurur:

"Her kim bir mecliste oturur da orada bo sözleri fazlala acak olursa meclisinden kalkmadan önce de:

اَتُوبُ اِلَيْكَ سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَ بِحَمْدِكَ، اَشْهَدُ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ، اَسْتَغْفِرُكَ وَ

(Subhânekellâhumme ve bi hamdik. E hedü en lâ ilâhe illâ ente. Estağfiruke ve etûbu ileyk)

« Allahım, seni överek tesbih ederim. ehâdet ederim ki senden ba ka hiçbir ilâh yoktur. Senden bağı lanma diler ve sana tevbe ederim» diyecek olursa, mutlaka o meclisinde olan hataları bağı lanır." (Tirmizî, Deavât 38/3433)

• Uykunuzdan uyanıp, yatağınızdan kalktığınız zaman Rabbinizi överek tesbih ediniz.

Peygamberimiz (s.a.v.) böyle yapmış, müslümanlara da uykudan uyandıkları zaman şöyle demelerini tavsiye buyurmuştu: *"Her kim:*

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ وَ هُوَ عَلٰى

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. سُبْحَانَ اللّٰهِ وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اللّٰهُ اَكْبَرُ، وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ

(Lâ ilâhe illallahu vahdehû lâ   erikeleh, lehul mülkü ve lehu'l hamdu ve huve ala kulli ey'in kadîr. Subhanallahi ve'l-hamdulillahi ve lâ ilâhe illallahu vallahu ekber. Ve lâ havle kuvvete illâ billâh)

« Allah'tan ba ka hiçbir ilâh yoktur. O bir ve tektir, O'nun ortağı yoktur. Mülk yalnız O'nundur, hamd de yalnız O'nadır. O her   eye güç yetirendir. Yüce Allah'a hamdolsun, Allah her türlü eksiklikten pak ve uzaktır. Allah en büyüktür. Allah ile olmadıkça hiçbir eye güç ve takat getirilemez» dedikten sonra: «Allahım beni bağı la» der yahut dua ederse, onun duası kabul olunur. Eğer abdest alır, namaz kılarsa namazı da kabul olunur." (Tirmizî, Deavât 26/3414)

• Namaz kılmak için ayağa kalktığınız zaman Allah'ı övüp tesbih ederek namaza başlayın.

Nitekim Peygamberimiz (s.a.v.) bu emre uyulması için namazın başında alınan iftitah tekbirinden sonra:

سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَ بِحَمْدِكَ وَ تَبَارَكَ اسْمُكَ وَ تَعَالٰى جَدُّكَ وَ لَآ اِلٰهَ غَيْرُكَ

(Sübhânekellahümme ve bihamdik ve tebârekesmük ve teâlâ ceddük ve lâ ilâhe gayrük)

"Allahım, seni överek tesbih ederim. Senin adın pek mübârektir, anın pek yücedir, senden ba ka hiçbir ilâh yoktur" duasını okurdu. (Müslim, Salât 52; Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* III, 50)

• İnsanları Allah yoluna dâvet için kalktığınız veya herhangi bir hayırlı iş yapmak için harekete geçtiğiniz zaman yine Allah'ı övüp tesbih ederek başlayınız. Rasûlullah (s.a.v.)'in konuşmalarına ve hutbelerine dâimâ Allah'a hamd ve senâ ile başladığı bilinen bir husustur.

Gecenin bir kısmında Allah'ı tesbih etmek: Bundan maksat hem akşam, yatsı ve teheccüd namazları, hem de Kur'ân-ı Kerîm okumak ve Allah'ı zikretmektir.

Yıldızların batmaya başladığı demde Allah'ı tesbih etmek: Bu vakit sabah namazı vaktidir. Maksat sabah namazını kılmaktır. Bu vakitte sabah namazının iki rekat sünnetini kılmak da çok mühimdir. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.): *"Sabah namazının iki rekati dünyadaki ve içindeki eylerden hayırlıdır"* buyurmuştur. (Müslim, Misâfirîn 96)

T¯ur sûresi, "yıldızların batmaya durduğu dem" şeklinde sabahın gelmekte olduğunu hissettiren bir ifadeyle sona erdi. Peşinden gelen Necm sûresi de aynı hususa temasla söze başlayacaktır:

53- NECM SÛRESİ

سُورَةُ النَّجْمِ

53. NECM SÛRESİ

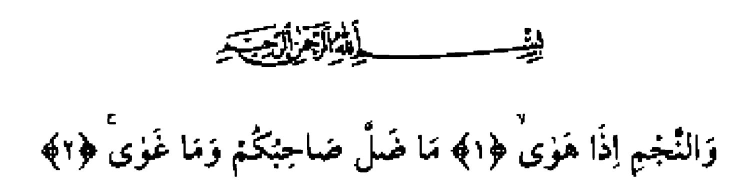
Necm sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 62 âyettir. İsmini 1. âyette geçen ve "yıldız" mânasına gelen اَلنَّجْمِ (necm) kelimesinden alır. Mushaf tertîbine göre 53, iniş sırasına göre ise 23. sırada yer alır. İçinde secde âyeti bulunan sûrelerden biridir.

Konusu

Peygamberimiz (s.a.v.)'in tebliğ ettiği İslâm, onun kendi arzu ve istekleriyle ortaya attığı bir iddia değil, bütünüyle vahye ve kesin bilgiye dayanan en doğru dindir. Çünkü Peygamber (s.a.v.), bizzat kendi müşâhedelerine dayanan hakikatleri tebliğ etmiştir. O, kendisine vahiy getiren meleği kendi gözleriyle görmüş ve Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın büyük işaretlerini bizzat müşâhede etmiştir. Müşriklerin tutundukları yol ise zanna dayanmaktadır. Taptıkları Lât, Menât, Uzza putlarının hiçbir gerçekliği yoktur. Meleklere Allah'ın kızları demeleri de, onların şefaatleriyle kurtulacaklarına inanmaları da bütünüyle zanna dayanan bir iddiadır. Onların kesin bilgiye dayanan İslâm'ı bırakıp sadece zanlarına tâbi olmalarının altında yatan gerçek ise âhirete inanmayıp sırf dünyanın peşinden koşmalarıdır. Netice itibariyle Peygamber (s.a.v.)'in dâvetini kabul edenlerle etmeyenlerin karşılaşacakları sonuçlar farklı olacak; iman edip sâlih amel işleyenler mükafatlandırılırken, kötülük yapanlar da cezalandırılacaklardır. Bu sadece Hz. Muhammed (s.a.v.)'in verdiği bir haber değil, Hz. İbrâhim ve Hz. Mûsâ gibi önceki tüm peygamberlerin tebliğ ettiği kadim ve değişmez bir hakîkattir. Bu gerçeklere inanmayan Nûh, Âd, Semûd ve Lût kavimleri nasıl helâk edildilerse, Hz. Muhammed (s.a.v.)'e inanmayanlar da öyle helâk edileceklerdir. O halde ölüm ve kıyâmet gelmeden önce intibâha gelip Allah'a kulluğa dönmek gerekir.

Peygamber Hevasından Konuşmaz

وَالنَّجْمِ اِذَا هَوٰى ﴿١﴾ مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوٰى ﴿٢﴾

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. İnmekte olan yıldıza yemin olsun ki,

2. Arkadaşınız Muhammed, doğru yoldan sapmadı, bâtıla da inanmadı.

اَلنَّجْمُ (necm) kelimesi yıldız, tüm yıldızlar, Süreyyâ yıldızı ve Kur'an'ın nâzil olan her bir parçası gibi mânalara gelir. Fiil olarak kullanılan هَوٰى (hevâ) kelimesi ise batmak, inmek, kaymak, düşmek ve çıkmak mânalarında kullanılır. Bu mânaların her biri dikkate alınarak âyeti tefsir etmek mümkündür. Biz bunlar içinden iki önemli mâna üzerinde durmak istiyoruz:

Birincisi; yıldızların battığı ve güneşin doğup etrafı tamâmen aydınlattığı sabah vaktine yemin edilerek uzun zaman Mekke'li Araplarla birlikte yaşamış olan, doğruluğu, güvenilirliği, üstün ahlâkı, dostluk ve iyilikseverliği herkes tarafından bilinen Hz. Muhammed (s.a.v.)'in doğru yoldan sapmadığı, yanlış bir yola düşmediği, bâtıl bir inanca saplanmadığı beyân edilmektedir. Güneş aydınlığında her şey ne kadar açık ve net görülüyorsa, bu hakikat de o kadar açık ve nettir. Burada müşriklere hitap edilerek "sahibiniz" tabirinin kullanılmasının husûsî bir anlamı vardır. Zira اَلصَّاحِبُ (sâhib), dâimâ sohbette bulunan, arkadaşlık edip koruyan, hâmî mânalarına gelmektedir. Böylece şimdiye kadar sohbetinde bulunup çok iyi tanıdıkları, aklına ve doğruluğuna güvendikleri, onlara nasihat edip hak yolunu göstermek isteyen arkadaşları Hz. Muhammed'in yolunu şaşırmadığını, aklını kaybetmediğini, aldanmadığını ve aldatılmadığını; sihirbaz, kâhin ve mecnun olmadığını bildirmektedir.

İkincisi; Kur'ân-ı Kerîm'in o zamana kadar nâzil olan her bir bölümüne yemin edilmekte; inen bu âyetlerin mûcizevî nazmı, üslûbu ve mânasının, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in doğru yol üzere yürüyen gerçek bir peygamber olduğunu gösterdiği beyân edilmektedir.

Öyle bir Peygamber ki:

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰى ﴿٣﴾ اِنْ هُوَ اِلَّا وَحْيٌ يُوحٰى ﴿٤﴾

3. O asla kendi arzu ve hevesine göre konuşmaz.

4. Onun bildirdikleri, kendisine Allah tarafından gelen vahiyden başka bir şey değildir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in dilinden sâdır olan Kur'an âyetlerinin hepsi Allah tarafından kendisine vahyedilen sözlerdir. Efendimiz (s.a.v.)'in hadislerine gelince bunlar hakkında şu değerlendirme yapılabilir:

• İslâm'ın hükümlerini beyân, Kur'an'ı tefsir ve izâh özelliği taşıyan sözlerinin tümü vahiy kaynaklıdır. Fakat Kur'an ile hadisler arasında fark vardır. Kur'an âyetleri lafız ve mânalarıyla birlikte Allah tarafından geldiği halde, hadîs-i şerîflerde mânalar Allah'a ait iken lafızlar Efendimiz (s.a.v.)'e aittir.

• Rasûlullah (s.a.v.)'in Allah'ın dînini tebliğ ve yayma yolunda mücâdele ederken çeşitli zamanlarda verdiği emirleri ve yaptığı konuşmaları ihtivâ eden sözleri vahiy mahsulü değildir.

Bilindiği üzere Efendimiz (s.a.v.) zaman zaman sahâbeyle istişârede bulunmuştur. Bu istişâreler sonunda o, bazan kendi reyinden vazgeçip, sahâbelerin reyini kabul etmiştir. Bazan da sahâbeler "Bu sizin kendi sözünüz mü yoksa Allah'ın vahyi midir?" diye sormuşlar, O da "Benim sözümdür" karşılığını vermiştir. (bk. İbn Sa'd, *et-Tabakât,* II, 15) Bazan Peygamberimiz (s.a.v.) içtihat edip, bu doğrultuda emir verdikten hemen sonra, Allah Teâlâ, onun içtihadının aksini bildiren âyetler indirmiş ve bunun üzerine Nebiyy-i Ekrem (s.a.v.) yanlış olan içtihadını düzeltmiştir. (bk. Enfâl 8/67-69; Tevbe 9/43)

• Yine Peygamberimiz (s.a.v.)'in bir insan olması hasebiyle, peygamberlikten önce ya da sonra, dinin hükümleri, emir ve yasakları, ahlâk ve âdâbı ile alakalı olmayan sözleri de vahiy mahsülü değildir. Zâten kâfirlerin, Efendimiz (s.a.v.)'in bu tür sözleriyle ilgili herhangi bir itirazları yoktur. Onların esas itirazları, İslâm'ın iki ana kaynağı olan Kur'an ve sünnet ile alakalıdır.

Halbuki:

عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوٰى ﴿٥﴾ ذُو مِرَّةٍۜ فَاسْتَوٰى ﴿٦﴾ وَهُوَ بِالْاُفُقِ

الْاَعْلٰىۜ ﴿٧﴾ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلّٰى ﴿٨﴾ فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ اَوْ اَدْنٰى ﴿٩﴾

فَاَوْحٰى اِلٰى عَبْدِهِ مَا اَوْحٰىۜ ﴿١٠﴾ مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَاٰى ﴿١١﴾

5. Ona bu sözleri olağanüstü güçlü, muazzam kuvvetlerin sahibi Cebrâil öğretti.

6. Üstün melekeler, akıl ve kemâl sahibi... Cebrâil, Peygamber'e vahyi getirdiğinde hemen kendi aslî sûretine girip doğruldu.

7. O esnâda ufkun en yüksek, en uç noktasında idi.

8. Sonra Peygamber'e doğru yaklaştı, yaklaştı; iyice sarktı.

9. Öyle ki araları yayın iki ucu arası kadar veya daha az kaldı.

10. Böylece kuluna vahyetmeyi dilediği her şeyi vahyetti.

11. Peygamber'in gözünün gördüğünü kalbi yalanlamadı.

Burada Cebrâil (a.s.)'ın bir kısım husûsiyetleri beyân edilir:

• Son derece güçlü ve kuvvetli,

• İlim ve amel bakımından fevkalade kuvvetleri olan,

• Akıl ve görüşünde sağlam, sağlam yapılı,

• Nüfûz sahibi ve cesur, güzel ve şahâne manzaralı. (Ayrıca bk. Tekvîr 81/19-21)

Cebrâil (a.s.)'ın getirdiği vahyin bütün yönlerden doğru, sağlam ve itimada şayân olduğuna işaret için bu üstün vasıflarla vasıflandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla söylenen sözün doğru ve sağlamlığına medar olan idrak gücünün sağlamlığı, ezberleme, anlayış ve kavrayış kuvvetinin ve diğer kuvvelerin güçlü olmasına bağlıdır. Çünkü idrak gücü zayıf olursa anlayışı kısa olur; hafızası zayıf olursa duyduğunu ezberleyemez ve belleme kuvveti zayıf olursa işittiğini anlayamaz. Bu bakımdan sözüne itimat olunacak kimsede bu kuvvetlerin bulunması gerektiğinden vahye memur olan Cibrîl-i Emîn'in kuvvetlerinin tam ve her yönden sağlam ve güvenilir olduğuna işaret edilmiştir. Üstadın sağlam ve güvenilir olması, talebenin de sağlam ve güvenilir olmasını gerekli kıldığından bu âyetlerde Cebrâil (a.s.) ile birlikte aslında Rasûlullah (s.a.v.) övülmektedir.

Cebrâil (a.s.) Hira dağında ilk vahyi getirdiği zaman göğün doğu tarafında en yüce ufukta kendî aslî sûretinde görünmüş, Rasûlullah (s.a.v.) de onu bu hâliyle görmüştü. İlk defa rastladığı bu muazzam ve müthiş manzara karşısında baygın yere düşmüştü. Nitekim bu husus Tekvîr sûresinde şöyle haber verilir: **"Yemin olsun ki Peygamber, vahyi getiren Elçi'yi apaçık bir ufukta gördü."** (Tekvîr 81/23) Sonra Cibrîl (a.s.) Efendimiz (s.a.v.)'e yaklaştı, onun üzerine doğru iyice sarktı. Öyle ki araları, iyice kıvrılmış ve karşı karşıya getirilmiş yayın iki ucu kadar yahut bundan da daha yakın bir hâle geldi.[5] Bu noktada Cebrâil (a.s.) Allah'tan getirmiş olduğu vahyi O'nun en seçkin kulu Hz. Muhammed (s.a.v.)'e bildirdi. Rasûlullah (s.a.v.), vahyi getiren meleği aslî sûretiyle görmüş, kendisine emânet edilen nübüvvet vazîfesinin ehemmiyetini tam olarak kavramış ve insanlığa tebliğ edeceği hakikatin mâhiyetine âşinâ olmuştu. Gözleriyle gördüğü şeyleri kalbi yalanlamamıştı. Gördüğü bu şeyler bir hayal değil, kalp ve vicdanın yalancı çıkarmayıp görerek tasdik ettiği birer hakikatti. Bu sebepledir ki Peygamberimiz (s.a.v.), bundan böyle Cebrâil (a.s.)'ı hangi surette görse mutlaka tanırdı.

Âyet-i kerîmede bahsedilen **"yayın iki ucu arası kadar veya daha az mesâfe"** yakınlaşmanın Miraç gecesi Allah Teâlâ ile Peygamberimiz (s.a.v.) arasında vuku bulduğu şeklinde bir tefsir de yapılabilir. Şöyle ki:

Miraç gecesi Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) Cebrâil (a.s.) ile birlikte göklere yükseldi. Yedi kat semayı geçti, Sidre-i Müntehâ'nın yanına ulaştı. Cebrâil (a.s.) orada kaldı, Efendimiz (s.a.v.) ise daha ötelere gitti. İlâhî bir cezbe ve çekilme ile Allah Teâlâ'ya doğru yaklaştı. *"Kulum bana nâfile ibâdetlerle yakla maya devam eder..."* (Buhârî, Rikãk

38) sözünün mânası kendisinde zâhir oldu. Birdenbire bir çekim kuvvetiyle yüce ufkun ötelerine fırlayıverdi. Mânen öyle yakınlaştı ki, Allah Teâlâ ile arasındaki mesafe yayın iki ucu kadar veya daha az kaldı.

Ancak şunu dikkatten uzak tutmamak gerekir ki, Allah Teâlâ'ya izâfe edilen yaklaşmak ve yakınlık herhangi bir şekilde mekan yaklaşması ya da mesafe yakınlığı değildir. Peygamberimiz (s.a.v.)'in Rabbine yaklaşıp yakınlaşması, onun mevkiinin büyüklüğünü açığa çıkarmak, şerefini yüceltmek, mârifet nurlarının aydınlığını etrafa göstermek, gayb âleminin ve ilâhî kudretin sırlarını müşâhede etmesini sağlamaktır. Cenâb-ı Hakk'ın ona yakınlaşması ona bir lutuftur, ünsiyettir, huzur vermektir ve en büyük bir ikramdır. Bu hakîkat, Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)'in Hak katındaki makbûliyetini, onun nasıl korunup gözetildiğini, isteklerinin kabule şayân olup yerine getirildiğini, ona ihsân edilen ilâhî lutufların büyüklüğünü ve makamının yüceliğini gösterir. Bu yakınlaşmada: *"Kim bana bir karı yakla ırsa, ben ona bir ar ın yakla ırım. Bana yürüyerek gelene ben ko arak gelirim"* (Tirmizî, Deavât 131/3603) kudsî hadisinin mânasının tecelli ettiği görülmektedir.

O halde:

أَفَتُمَارُونَهُ عَلَى مَا يَرَى ﴿١٢﴾ وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَى ﴿١٣﴾ عِنْدَ
سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى ﴿١٤﴾ عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى ﴿١٥﴾ إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَى ﴿١٦﴾

12. Şimdi ey inkârcılar! Onun açık ve net olarak gördükleri konusunda hâlâ şüphe edip onunla tartışmaya mı kalkışıyorsunuz?

13. Yemin olsun ki Peygamber onu bir başka inişinde de gördü.

14. Sidretü'l-Müntehâ'nın yanında.

15. Onun yanında da Me'vâ Cenneti vardır.

16. O an Sidre'yi bürüyen bürüyordu.

Rasûlullah (s.a.v.) kendisine Kur'an'ı öğreten Cebrâil (a.s.)'ı, hakikî sûreti ve bütün kuvvetleriyle bir de Miraç'tan inerken görmüştür. Burada Cebrâil (a.s.)'ın makam itibariyle Peygamberimiz (s.a.v.)'den geride olduğuna bir işaret vardır. Zira Miraç gecesi Cebrâil (a.s.): "Bir parmak ucu daha yaklaşsaydım muhakkak yanardım" dediği makamda kalmış (bk. Fahreddin er-Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb,* XXVIII, 251), Efendimiz ondan ayrılıp daha ileri gitmişti. İşte söz konusu âyette geçen نَزْلَةً (nezleten) "iniş"ten maksat, Rasûlullah (s.a.v.)'in ilerleyip yüceldiği makamdan daha sonra Cebrâil'in yanına dönüşüdür.

Efendimiz (s.a.v.), yükseldiği o yüce makamlardan dönerken Cebrâil (a.s.) Sidre-i Müntehâ'nın yanında onu bekliyordu. Peki Sidre-i Müntehâ neresiydi? Bununla alakalı üç önemli izâh vardır:

• Sidre-i Müntehâ, altıncı veya yedinci kat gökte arşın sağ tarafında bulunan bir ağaçtır ki müttakîlere va'dedilen cennetin nehirleri (bk. Muhammed 47/15) onun

altından çıkar. Peygamberimiz (s.a.v.), onun meyvelerini tacın püsküllerine, yapraklarını da fil kulaklarına benzeterek (bk. Müslim, İman 259) şöyle buyurmuştur: *“Öyle bir ağaç ki bir binici onun bir dalının gölgesinde yetmi sene yol alır, yine de bitiremez.”* (Tirmizî, Cennet 9/2541) Bu bilgilere göre, söz konusu ağacın, varlıkların cisim ve boyutları bakımından aldıkları son şekil ve emir âleminin sınırına dikilmiş bir ağaç, bir “oluşum ağacı” olduğu anlaşılır.

• Sidre-i Müntehâ, “en son hayret” mânasını ifade eder. Yani akılların, daha fazla hayret tasavvur edilemeyecek derecede hayrette kaldıkları bir makamda, Habîb-i Ekrem (s.a.v.) hayrete düşmemiş, şaşmamış, kendisini kaybetmemiş ve gördüğünü görmüştür.

• **“Elbette son varış yeri Rabbinin huzuru olacaktır!”** (Necm 53/42) âyetine göre “Müntehâ”dan maksat, Allah’tır. Bu yüzden Sidretü’l-Müntehâ da, mülkün mâlikine izâfeti kabilinden “Allah’ın sidresi” mânasına gelebilir.

Sidre-i Müntehâ’nın yanında “Cennetü’l-Me’vâ” vardır. Kelime olarak “kalınan, sığınılan cennet” demektir. Burası müttakîlerin ve şehitlerin varacakları cennettir.

Nebiyy-i Muhterem (s.a.v.) Mirac’a çıktığı zaman Sidre-i Müntehâ’yı bir kısım hârikulâde şeyler bürüyordu. Sidre’yi bürüyen şeyler hakkında Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurur:

• *“Melek beni Mirac’a çıkardı, derken Sidre’ye ula tım. Onun Sidre olduğunu, yaprağını ve meyvasını tanıyordum. Az sonra onu Allah’ın emrinden bürüyen bürüyünce, âni bir deği ikliğe uğrayıp hiç kimsenin tavsif edemeyeceği bir hâle geldi ki, o hâli ben de anlatamam.”* (Buhârî, Salât 1; Müslim, İman 163; Taberî, *Câmi‘u’l-beyân,* XXVII, 72)

• *“Altundan kelebekler onu bürümü tü.”* (Müslim, İman 259; Tirmizî, Cennet 9/2541)

• Onu Âlemlerin Rabbinin nuru bürüyor, o da nurlandıkça nurlanıyordu.

Şunu belirtmekte fayda var ki, göklerin, yerin ve tüm kâinatın Rabbi olan Allah katından gelen Kur’ân-ı Kerîm beşerî akılla tam olarak kavranması mümkün olmayacak şekilde derin mânalar taşıyan ne muazzam, ne esrarengiz bir kitaptır. İşte bu Kur’an, bizim göremediğimiz, bilemediğimiz, büyüklüğünü ve güzelliğini hayal bile edemeyeceğimiz âlemleri, sanki bir mahallenin sokaklarını tarif edercesine anlatıyor, duyularımızın nüfûz etmesinin imkân dışı olduğu gayb âlemlerinin haritasını çıkarıyor. Bu bakımdan, bu âyetlerde geçen mevki ve varlıkların neler olduğu konusunda birbirinden çok farklı rivayetler gelmiş, farklı değerlendirmeler yapılmıştır. Burada net olarak söylenecek bir şey varsa o da şu olmalıdır: Mirâc gibi bizim bir gecenin çok kısa bir anında cereyan eden bir olay gözüyle baktığımız bu esrârengiz yolculuk kimbilir kaç tane kâinat tarihini içinde barındırıyor. Âyetlerin tasvir ettiği bu muazzam varlık âlemi içinde bizim dünyamız ve çocuksu kavgalarımız ne kadar küçük düşüyor. Daha önemlisi, bu küçük dünya üzerindeki bir anlık ömrümüzden sonra gideceğimiz yerde bizi neler, ne süprizler bekliyor! (bk. Kandemir ve diğerleri, II, 1811)

Efendimiz (a.s.)'ın Miraç'ta gördüklerine tekrar dönecek olursak:

مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغٰى ﴿١٧﴾ لَقَدْ رَاٰى مِنْ اٰيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرٰى ﴿١٨﴾

17. Peygamber bunları görürken gözleri ne kaydı, ne de sınırı aştı.

18. Yemin olsun ki o, Rabbinin varlığını ve sonsuz kudretini gösteren en büyük delillerden bir kısmını gördü.

Allah Rasûlü (s.a.v.), Miraç gecesi o yüce makamda Rabbinin varlığını gösteren büyük delillerinden bir kısmını veya O'nun en büyük âyetini gördü. Peki Efendimiz (s.a.v.)'in gördüğü bu âyetler nelerdi:

1. Habîb-i Ekrem (s.a.v.), o gece kalp gözüyle Allah Teâlâ'yı görmüştür. (Tirmizî, Tefsir 53/3281) Nitekim Rasûl-i Ekrem (s.a.v.): *"Ben, yüce Rabbimi gördüm!"* buyurmuştur. (Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* I, 285; Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid,* I, 78) Bir başka rivâyette Peygamber Efendimiz "Rabbini gördün mü?" sorusuna cevâben: *"Bir nûr gördüm!"* buyurmuşlardır. (Müslim, İman 292) Fakat âyeti kerîmede "O Rabbini gördü" değil, "Rabbinin varlığını gösteren en büyük delillerden bir kısmını gördü" buyrulduğu için, bunu "Allah'ı görmek olarak değil, O'nun varlığını, kudret ve azametini gösteren delilleri görmek" olarak tefsir etmek daha doğru olacaktır. Bununla birlikte âlimlerimiz, Allah Teâlâ murat ettiği takdirde kulun dünya gözüyle Allah'ı görmesinin imkân dışı olmadığını, yani mümkün olabileceğini söylemişlerdir. Zikrettiğimiz hadîs-i şerîfler de bunun olduğunu ve olabilirliğini haber vermektedir.

2. O, Cebrâil (a.s.)'ı gök ile yer arasını doldurmuş halde refreften bir elbise içerisinde görmüştür. (Tirmizî, Tefsir 53/3283) Yine o Cebrâil'i aslî sûretinde altı yüz kanadıyla birlikte görmüştür. (Müslim, İman 280)

3. Bundan maksat, Rasûlullah (s.a.v.)'in İsrâ ve Miraç gecesi gidişinde ve dönüşünde gördüğü hârikulâde şeylerdir. Nitekim İsrâ hâdisesinin hikmeti beyân edilirken: **"Bu gece yolculuğunu o seçkin kula büyük işaret ve delillerimizden bir kısmını gösterelim diye yaptırdık"** (İsrâ 17/1) buyrulmuştur. Bir hadîs-i şerîfte şöyle buyrulur: *"O gece göğe yükseltildim. Öyle bir makâma çıktım ki, orada kalemlerin gıcırtılarını duyuyordum."* (Buhârî, Salât 1) Yani Allah Rasûlü (s.a.v.) öyle bir yüksek seviyeye çıkarıldı ki, orada kâinatın mukadderâtını yazan kalemlerin seslerini işitiyor, idrâk ötesi hakîkatlere muttalî oluyordu.

Peki ey inkârcılar, müşrikler! Gerçeğin iç yüzü böyle olmakla birlikte siz Allah'tan başka edindiğiniz sahte ilâhların size şefaatçi olacaklarını söylerken hangi delile dayanıyorsunuz:

“Öyle ki araları yayın iki ucu arası kadar veya daha az kaldı” (Necm 53/9) ifadesini şöyle izâh etmek mümkündür: Birincisi; o dönemde Araplar bir anlaşma yaparlarken iki yay çıkarıp üst üste koyarak tek bir yay görünümü verirler, sonra ikisini birlikte çekip bir ok atarlar böylece tam olarak ahitleştiklerini simgelerlerdiBuna göre قَابَ قَوْسَيْنِ (kãbe kavseyn) hem maddî anlamda fevkalade yakın olmayı hem de mânevî bir yakınlığı ifade ederİkincisi; Hicaz dilinde قَوْسٌ (kavs) kelimesi bir uzunluk ölçüsü olan “zira/arşın” (68 cm civarında uzunluk ölçüsü) anlamında kullanılırdıBuna göre iki arşın (ortalama 136 cm) uzunluğunda bir mesafenin kastedildiği söylenebilirÜçüncüsü; قَابَ قَوْسَيْنِ (kãbe kavseyn) ifadesini “bir yayın iki ucu arasındaki mesafe kadar” şeklinde anlamak da mümkündürÂyet “hatta daha yakın oldu” şeklinde tamamlanmakta, böylece “adetâ elini uzatsa değecek kadar yakındı” mânasına gelen maddî bir yakınlık tasviri yapılarak, -manevî anlamda- Rasûlullah’ın vahyi aldığı kaynağın sağlamlığına ve vahye hiçbir şeyin karışma ihtimalinin bulunmadığına dikkat çekmenin hedeflendiği anlaşılmaktadır.

İnsana Her İstediği Var mı?

اَفَرَاَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزّٰىۙ ﴿١٩﴾ وَمَنٰوةَ الثَّالِثَةَ الْاُخْرٰى ﴿٢٠﴾ اَلَكُمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الْاُنْثٰى ﴿٢١﴾ تِلْكَ اِذًا قِسْمَةٌ ضٖيزٰى ﴿٢٢﴾ اِنْ هِيَ اِلَّٓا اَسْمَٓاءٌ سَمَّيْتُمُوهَٓا اَنْتُمْ وَاٰبَٓاؤُ۬كُمْ مَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍۜ اِنْ يَتَّبِعُونَ اِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْاَنْفُسُۚ وَلَقَدْ جَٓاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدٰى ﴿٢٣﴾ اَمْ لِلْاِنْسَانِ مَا تَمَنّٰىۘ ﴿٢٤﴾ فَلِلّٰهِ الْاٰخِرَةُ وَالْاُولٰىۚ ﴿٢٥﴾

19. Hiç düşündünüz mü niçin taptığınızı Lât ve Uzza'ya.

20. Üçüncü olarak da öteki put Menât'a?

21. Demek, erkek çocuklar sizin, dişiler de Allah'ın, öyle mi?

22. Şu halde bu, gerçekten çok insafsızca bir bölüştürme!

23. Aslında bu putlar, sizin ve atalarınızın uydurduğu bir takım kuru isimlerden, gerçekliği olmayan boş lafızlardan ibarettir. Allah onların ilâhlığı hakkında hiçbir delil indirmemiştir. Dolayısıyla bunlara tapanlar, başka şeye değil sadece kuruntuya ve nefislerinin arzularına uymuş olurlar. Halbuki onlara Rableri tarafından doğru yol rehberi olan Kur'an ve Peygamber de gelmiş bulunmaktadır.

24. Yoksa insan, arzuladığı her şeye sahip olacağını mı sanıyor?

25. Hayır! Gerçek böyle değildir! Âhiretin de dünyanın da mutlak sahibi ve hâkimi Allah'tır. Kimse O'nun hükmüne karışamaz ve kime neyi vereceğini yalnız O takdir eder.

Gerçek güneş gibi ortaya çıkmışken, şirki terk edip imana gelmeyenler, umduklarını bulamadıkları gibi, her şeyin yegâne sahibi olan Allah tarafından müstahak oldukları cezaya uğratılacaklardır. Hiçbir şefaatçi de onları bu cezadan kurtaramayacaktır. Çünkü:

وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمٰوَاتِ لَا تُغْنٖي شَفَاعَتُهُمْ شَيْـًٔا اِلَّا مِنْ بَعْدِ اَنْ يَأْذَنَ اللّٰهُ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيَرْضٰى ﴿٢٦﴾ اِنَّ الَّذٖينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ لَيُسَمُّونَ الْمَلٰٓئِكَةَ تَسْمِيَةَ الْاُنْثٰى ﴿٢٧﴾ وَمَا لَهُمْ بِهٖ مِنْ عِلْمٍۜ اِنْ يَتَّبِعُونَ اِلَّا الظَّنَّۚ وَاِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنٖي مِنَ الْحَقِّ شَيْـًٔاۚ ﴿٢٨﴾ فَاَعْرِضْ

عَنْ مَنْ تَوَلّٰى عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ اِلَّا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَاؕ ﴿٢٩﴾ ذٰلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِؕ اِنَّ رَبَّكَ هُوَ اَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ اَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدٰى ﴿٣٠﴾

26. Göklerde nice melekler vardır ki; onların şefaatleri, Allah'ın şefaat edilmesini dilediği ve râzı olduğu kullarının hâricinde kimseye fayda sağlamaz.

27. Âhirete inanmayanlar meleklere dişi isimler takıyorlar.

28. Oysa onların bu hususta hiçbir bilgileri yoktur. Onlar sadece asılsız bir kuruntunun peşine düşmüş gidiyorlar. Halbuki kuruntu, gerçek karşısında hiçbir şey ifade etmez.

29. O halde Rasûlüm, bizim zikrimizden yüz çeviren ve dünya hayatını yegâne gâye edinenleri sen de bir tarafa bırak!

30. Onların ulaşabildikleri bilgi seviyesi ancak bu kadardır. Bu yüzden yaptıklarına aldırış etme! Şüphesiz Rabbin, kimin doğru yoldan saptığını ve kimin doğru yol üzere yürüdüğünü çok iyi bilir.

Bu bakımdan, üzerimizde bulunan büyük nimetlerin farkında olarak bunları kulluk yolunda kullanmanın, özellikle de âhireti unutup dünyaya dalma tehlikesine karşı uyanık olmanın zarureti ortadadır. Nitekim Rasûl-i Ekrem (s.a.v.), çoğu zaman şu duaları yapmadan bir meclisten kalkmazdı:

"*Allahım! Bize, günahla aramıza engel olacak kadar korkudan hisse ver. Bizi, cennetine ula tıracak kadar taatini nasip eyle. Dünya musîbetlerini hafifletecek güçlü iman ver. Allahım! Bizi ya attığın müddetçe kulaklarımız, gözlerimiz ve kuvvetimizden faydalandır; ölümümüze kadar da onları devamlı kıl. Bize zulmedenlerden öcümüzü sen al. Dü manlık edenlere kar ı bize yardım et. Bizi dinimizde musîbete uğratma. Dünyayı en büyük dü üncemiz ve gâyemiz kılma. İlmimizi dünya ile sınırlandırma. Bize acımıyanları ba ımıza belâ etme.*" (Tirmizî, Deavât 79)

Efendimiz (s.a.v.)'in öğrettiği şekilde Allah'a sığınmak, bu sözlü duaların pratik hayata uygulaması olan fiilî duaları da dikkatlice yerine getirmek gerekir. Zira Allah Teâlâ kimin ne yaptığını en ince ayrıntısına varıncaya kadar bilmekte olup, buna göre kullarına muâmele edecektir:

وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۙ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ اَسَٓاؤُا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ اَحْسَنُوا بِالْحُسْنٰىۚ ﴿٣١﴾ اَلَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَٓائِرَ الْاِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ اِلَّا اللَّمَمَؕ اِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِؕ هُوَ

اَعْلَمُ بِكُمْ اِذْ اَنْشَاَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ وَاِذْ اَنْتُمْ اَجِنَّةٌ فٖى بُطُونِ اُمَّهَاتِكُمْ
فَلَا تُزَكُّٓوا اَنْفُسَكُمْ هُوَ اَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقٰى ﴿٣٢﴾

31. Göklerde ne var, yerde ne varsa hepsi Allah'ındır. Böyle olduğu için O, kötülük işleyenleri yaptıkları yüzünden cezalandırır, iyilik yapanlara ise daha güzeliyle mükâfat verir.

32. O iyilik yapanlar ki, ufak tefek kusurlar dışında büyük günahlardan ve yine büyük günah olan çirkin ve hayâsız işlerden sakınırlar. Şüphesiz Rabbinin bağışlaması çok geniştir. Sizi topraktan yarattığı zamanki hâlinizi de, annelerinizin karınlarında cenin olarak bulunuşunuzu da en iyi bilen O'dur. Şu halde nefislerinizi temize çıkarmayın, kendinizi hatasız görmeyin. Çünkü O, kimin Rabbine derin bir saygı duyup günahlardan titizlikle kaçındığını da çok iyi bilir.

Kur'an ve sünnette kesin olarak haram kılınan, haklarında had cezası bildirilen veya âhirette azap sebebi sayılan günahlar büyük günahlardır. Allah'ın insanlar üzerine azab göndermesine neden olan suçlar da büyük günahtır. Bunun dışında kalanlar ise küçük günahlardır. Küçük günahların affedilmesi, onların günah sayılmamasından değil, Allah'ın rahmetinin genişliği sebebiyledir. İnsan günahın küçüklüğüne değil, onu kime karşı işlediğine bakmalı, yine nimetin küçüklüğüne değil onun kimin tarafından geldiğine dikkat etmelidir. Bilinmelidir ki, tevbe ve istiğfara devam edildiği sürece büyük günahlar bile bağışlanırken, ısrarla işlenmeye devam edilen küçük günahların büyük günah hâline dönüşme tehlikesi dâimâ mevcuttur. (bk. Âl-i İmrân 3/135)

32. âyette yer alan **"...nefislerinizi temize çıkarmayın, kendinizi hatasız görmeyin..."** ifadesi, ne kadar güzel amellerde bulunursa bulunsun, kulun bütün güzellikleri Rabbinden bilip kendine izâfe etmemesi ve kendini hatasız görmemesi açısından çok önemli bir uyarıdır. Şu hadîs-i şerîfler, bu konuda gösterilmesi gereken hassasiyetin boyutlarını ortaya koyma açısından son derece dikkat çekicidir:

Sahâbîlerden biri yeni dünyaya gelen kızına "iyi kadın" anlamında Berre adını vermişti. Peygamberimiz (s.a.v.), *"Kendinizi temize çıkarmayın; Allah sizin iyi olanlarınızı pekâlâ bilir"* buyurdu ve çocuğa Zeynep adının verilmesini tavsiye etti. (Müslim, Âdab 17-19; Ebû Dâvûd, Edeb 62)

Bir defasında Peygamberimiz (s.a.v.)'in yanında bir adamdan bahsedilmiş ve orada bulunan bir kişi o adamı aşırı derecede övmüştü. Bunun üzere Efendimiz (s.a.v.):

“- *Yazık sana! Arkada ının boynunu kopardın*” buyurdu ve bu sözü defalarca tekrarladı. Sonra da:

“- *âyet biriniz mutlaka arkada ını övecekse, eğer söylediği gibi olduğuna da gerçekten inanıyorsa, «zannederim o öyle iyidir, böyle iyidir» desin. Esâsen onu hesâba çekecek olan Allah’tır ve Allah’a kar ı hiç kimse kesin olarak temize çıkarılamaz.*” (Buhârî, Edeb 54; Müslim, Zühd 65)

Unutmamak gerekir ki, iyi olduğu sanılan kimseler için böyle davranılması istenmektedir. Hele bir de kişi Allah’tan yüz çeviren inkârcı biri ise:

Güldüren de O Ağlatan da

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَوَلَّى ﴿٣٣﴾ وَأَعْطَى قَلِيلًا وَأَكْدَى ﴿٣٤﴾ أَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ يَرَى ﴿٣٥﴾

33. Rasûlüm! Gördün mü Allah'a itaatten ve gerçeğe uymaktan yüz çevireni,

34. Malından az bir şey verip de gerisini sert kaya gibi elinde sımsıkı tutanı?

35. Yoksa gaybın bilgisi kendi yanında bulunuyor da, oradan bakıp geleceği mi görüyor?

Rivâyete göre bu âyetler Velid b. Muğire hakkında inmiştir. Başlangıçta Rasûlullah (s.a.v.)'e tâbi olup İslâm'a girmişti. Kur'ân-ı Kerîm hakkında güzel sözler söylemişti. Fakat müşriklerden birisi onu ayıplayarak:

"- Sen ne diye büyüklerimizin dînini terk edip, onların sapık olduklarını söylemeye, cehenneme gideceklerini iddia etmeye koyuldun?" demişti. Velid:

"- Allah'ın azabından korktum" deyince o şahıs, eğer malından kendisine bir şeyler verip şirkine geri dönecek olursa, onun yerine Allah'ın azabını üstleneceği taahhüdünde bulundu. Velid ona taahhüd ettiği malın bir bölümünü verdi. Daha sonra cimrilik ederek geri kalanını vermedi. Bunun üzerine bu âyetler nâzil oldu. (Taberî, *Câmi'u'l-beyân,* XXVII, 93)

Velid ve benzeri kişilerin içine düştükleri bu inkâr hâli, ilâhî tâlimatlara inanmamanın ve onlara gereken değeri vermemenin sonucudur. O tâlimatlar önceki ilâhî sahife ve kitaplarda olduğu gibi Kur'an'da da aynen yer almıştır:

أَمْ لَمْ يُنَبَّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى ﴿٣٦﴾ وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى ﴿٣٧﴾
أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ﴿٣٨﴾ وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا
سَعَى ﴿٣٩﴾ وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى ﴿٤٠﴾ ثُمَّ يُجْزَيهُ الْجَزَاءَ
الْأَوْفَى ﴿٤١﴾ وَأَنَّ إِلَى رَبِّكَ الْمُنْتَهَى ﴿٤٢﴾

36. Peki ona bildirilmedi mi; Mûsâ'nın kitabında bulunan şu hikmet dolu öğütler?

37. Ve çok vefakâr İbrâhim'in sahifelerinde yer alan şu ilâhî prensipler:

38. Hiçbir günahkâr başkasının günah yükünü yüklenmez ve onunla yargılanmaz.

39. İnsan için yalnız kendi çalıştığının karşılığı vardır.

40. Çalışmasının karşılığı da yakında kendisine gösterilecektir.

41. Sonra ona emeğinin karşılığı tastamam ödenecektir!

42. Elbette son varış yeri Rabbinin huzuru olacaktır!

Kur'ân-ı Kerîm, burada Hz. Mûsâ'nın sahifelerine yani Tevrat'a ve Hz. İbrâhim'in sahifelerine atıfta bulunarak şu hikmetli kâideleri haber vermektedir:

Birincisi; herkes yaptıklarından mesuldür. Bir şahsın yaptıklarından ancak kendisi sorumludur. Hiç kimse, bir başkasının cezasını çekmeyi kabullenemez. Çünkü onun bu tavrı, asıl suçlunun cezasının hafifleştirilmesini sağlamayacağı gibi, bunun asıl suçluya bir yararı da olmayacaktır.

İkincisi; her şahıs, yaptığının karşılığını görecektir. Başkasının yaptığı amellere, kimse ortak olamaz, ancak yapılan amele iştirak edilmişse, mükâfata da iştirak edilebilir. Hiç kimse, yapmadığı amelin karşılığını alamaz. Fakat burada şu ince nokta dikkatten uzak tutulmamalıdır:

İnsana gerek dünyada gerek âhirette kazancından başka vehbî olarak Allah tarafından verilen nice rahmet ve ilâhî lutufların bulunduğunda asla şüphe yoktur. Ayrıca yardımlaşmanın emrolunduğu, dünya ve âhirette de fayda sağladığı bilinmektedir. Ancak dikkat edilince görülecektir ki, peygamberlerin şefaatı, meleklerin istiğfârı, dirilerin ölüler için dua ve sadakaları gibi insanın kendi amelinden olmamakla beraber onun için faydalı olduğu bilinen karşılıksız işler ve bütün bunların ona fayda sağlaması, insanın kendi ameli olan imana ve dine bağlılığına dayanır. İman olmayınca hiçbir şeyin faydası olamayacağı için, bunlarda da faydalı olan yine kendi gayret ve amelidir. Kur'ân-ı Kerîm'de bütün mü'minler için yapılması tavsiye edilen dua ve istiğfarları, yine Rasûlullah (s.a.v.)'in hadislerinde beyân edildiği şekilde, ölmüş olan kimselerin amel defterlerine kaydedilecek sevapları; onlara bağışlanan hac, kurban, sadaka, sıla-ı rahim gibi amelleri bu çerçevede değerlendirmek gerekir. Böyle olunca âyetler ve hadisler arasında tam bir uyumun olduğu görülecektir.

Kur'ân-ı Kerîm'de Rabbimiz, bizden önce âhirete intikâl etmiş mü'min kardeşlerimiz için şöyle dua etmemizi tavsiye eder:

"Rabbimiz bizi ve bizden önce geçmiş olan mü'min kardeşlerimizi bağışla! Kalplerimizde iman edenlere karşı hiçbir kin ve kötü duygu bırakma! Rabbimiz! Şüphesiz sen çok şefkatli, çok merhametlisin!" (Haşr 59/10)

Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurur:

ş *"İnsan öldüğü zaman bütün amelleri kesilir. Ancak u üç ey bundan müstesnâdır: Sadaka-i câriye, istifade edilen ilim ve kendisine dua eden hayırlı evlât."* (Müslim,

Vasıyyet 14)

Efendimiz (s.a.s.) buyurur:

“Öldükten sonra kulun derecesi yükseltilir. Kul:

«- Rabbim! Bu sevap nereden geldi?» diye sorar. Cenâb-ı Hak ona:

«-Arkanda bıraktığın hayırlı ve sâlih evlâdın senin için istiğfarda bulundu, dua etti» buyurur.” (İbn Mâce, Edeb 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 509)

Sa‘d bin Ubâde (r.a.), yanında bulunmadığı bir esnâda annesinin vefât ettiğini, onun adına sadaka verdiği takdirde kendisine bir faydası olup olmayacağını sormuştu. Allah Resûlü (s.a.s.) *“Evet”* buyurunca, sahip olduğu meyve bahçesini annesi adına tasadduk etmişti. (Buhârî, Vesâyâ 15)

İbn Abbas (r.a.) şöyle anlatıyor: Bir kimse Resûlullah (s.a.s.)’e gelerek:

“–Yâ Resûlallah! Annem vefât etti, üzerinde de bir aylık oruç borcu var, onun adına borcunu ödeyeyim mi?” dedi. Resûlullah (s.a.s.):

“–Annenin üzerinde mal borcu olsaydı onun adına ödeyivermez miydin?” diye sordu.

“–Evet, öderdim!” deyince de, Efendimiz:

“–Allah’a olan borç, ödenmeye daha lâyıktır!” buyurdu. (Müslim, Sıyâm 155)

Bütün bu hadîs-i şerîfler, vefât etmiş mü’minlerin, sağlıklarında yaptıkları ve vefatlarından sonra da devam etmekte olan hayırlarından fayda göreceklerini, ayrıca hayatta olan yakınlarının ve mü’min kardeşlerinin dua ve infaklarından istifade edeceklerini bildirerek onları bu hayırlara teşvik etmektedir. Yalnız bütün bunlar, az önce de belirttiğimiz gibi, ancak iman ve dine bağlılıkla bir fayda vereceği için yine de kişinin kendi kazancı cümlesinden sayılır.

Üçüncüsü; insanın bütün amelleri, emek ve gayretleri kıyâmet günü defterinde görülecek ve mizanına konulacaktır. Çalışmaları boşa gitmeyecektir. Fakat yaptıklarının meyvesini dünyada hemen görmek için acele etmemelidir. (bk. Âl-i İmrân 3/185)

Anlaşılan o ki, insanın geleceği, dünyadaki çalışmalarının belirlediği bir netice olacaktır. Sonuçta herkes zorunlu olarak Rabbinin huzuruna varıp hayatının hesâbını verecektir.

O kuvvet ve kudret sahibi Rab ki:

وَاَنَّهُ هُوَ اَضْحَكَ وَاَبْكٰى ﴿٤٣﴾ وَاَنَّهُ هُوَ اَمَاتَ وَاَحْيَا ﴿٤٤﴾ وَاَنَّهُ
خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْاُنْثٰى ﴿٤٥﴾ مِنْ نُطْفَةٍ اِذَا تُمْنٰى ﴿٤٦﴾
هُوَ رَبُّ الشِّعْرٰى ﴿٤٩﴾ وَاَنَّ عَلَيْهِ النَّشْاَةَ الْاُخْرٰى ﴿٤٧﴾ وَاَنَّهُ هُوَ اَغْنٰى وَاَقْنٰى ﴿٤٨﴾ وَاَنَّهُ

43. Doğrusu güldüren de O’dur, ağlatan da!

44. Öldüren de O’dur, yaşatan da!

45. O’dur, iki cinsi, erkek ve dişiyi yaratan;

46. Bir damlacık sudan, ana rahmine atıldığı an!

47. Şüphesiz ölü bedenleri kıyâmette yeniden diriltmek O’na aittir.

48. Zengin eden de O’dur, fakir kılan da!

49. Müşriklerin taptığı Şi‘râ yıldızının Rabbi de ancak O’dur!

Her şeyin Rabbi olan Allah Teâlâ’nın Şi‘râ yıldızının Rabbi olmasının özellikle beyân edilmesine gelince: Bu yıldız, gökte en parlak görünen yıldızdır. Güneşten 23 kat daha fazla parlak olup ışığı dünyaya ancak sekiz yılda ulaşır. Müşrikler, yıldızların insan hayatı üzerinde tesirli olduğuna inanır ve Şi‘râ yıldızına taparlardı. Âyet-i kerîme ne kadar parlak olsa da bu yıldıza değil, onu yaratan ve parıldatan Allah’a tapmaya dâvet etmektedir.

O Allah ki:

وَاَنَّهُٓ اَهْلَكَ عَادًا الْاُو۫لٰىۙ ﴿٥٠﴾ وَثَمُودَا۬ فَمَٓا اَبْقٰىۙ ﴿٥١﴾ وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ
قَبْلُۜ اِنَّهُمْ كَانُوا هُمْ اَظْلَمَ وَاَطْغٰىۜ ﴿٥٢﴾ وَالْمُؤْتَفِكَةَ اَهْوٰىۙ ﴿٥٣﴾
فَغَشّٰيهَا مَا غَشّٰىۚ ﴿٥٤﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكَ تَتَمَارٰى ﴿٥٥﴾

50. Doğrusu önceki Âd kavmini de O helâk etti.

51. Semûd’u da helâk edip geriye hiçbir iz bırakmadı.

52. Daha önce Nûh kavmini de O helâk etmişti. Doğrusu onlar hem çok zâlim, hem de çok azgın idiler.

53. Ayrıca, altı üstüne getirilen Lût kavminin yaşadığı şehirleri de yerin dibine O geçirdi.

54. Onları, üzerlerine yağan felâketlere gömdü!

55. Şimdi ey insan! Rabbinin hangi nimetlerinden şüphe edebilirsin?

Burada önceki kavimlerin cezalandırılmalarının “nimet” olarak anılması, cezaların hatırlatılmasının bile inanan ve akıl sahibi olanlar için ibret alınıp istifade edilen nasihat olması ve bir kısım bozuklukları düzeltmelerine vesile olması itibariyle bir nimet sayılması cihetindendir. Ayrıca burada Allah Teâlâ’nın müstahak olanları cezalandıracağından şüphesi olanlara da ciddi bir uyarı bulunmaktadır. Cenab-ı Hak, bu uyarıyı Kur’an ve Peygamber vasıtasıyla insanlara bildirmektedir:

هٰذَا نَذ۪يرٌ مِنَ النُّذُرِ الْاُو۫لٰى ﴿٥٦﴾ اَزِفَتِ الْاٰزِفَةُۚ ﴿٥٧﴾ لَيْسَ لَهَا
مِنْ دُونِ اللّٰهِ كَاشِفَةٌ ﴿٥٨﴾ اَفَمِنْ هٰذَا الْحَد۪يثِ تَعْجَبُونَۙ ﴿٥٩﴾

لِلّٰهِ وَاعْبُدُوا ﴿٦٢﴾ وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ﴿٦٠﴾ وَاَنْتُمْ سَامِدُونَ ﴿٦١﴾ فَاسْجُدُوا

56. Kur'an ve Peygamber, Allah'ın azabını haber veren önceki uyarıcılar gibi bir uyarıcıdır.

57. Yaklaşan kıyâmet iyice yaklaştı.

58. O an gelip çattığında Allah'tan başka hiçbir güç ona engel olamayacaktır!

59. Yoksa şimdi siz ebedî mutluluğa çağıran bu söze, Kur'an'a mı şaşıyorsunuz?

60. Hep gülüyorsunuz da, hiç ağlamıyorsunuz!

61. Büyük bir gaflet içinde kafa tutuyor, oyalanıp duruyorsunuz! Bundan vazgeçin!

62. Haydin artık Allah için secdeye kapanın ve yalnızca O'na kulluk edin!

Rivâyete göre Necm sûresinin şu 59-61. âyetlerinin inişinden sonra Rasûlullah (s.a.v.)'in ölünceye kadar, tebessüm dışında, güldüğü görülmemiştir. (Kurtubî, *el-Câmi'*, XVII, 124)

Ebû Hureyre der ki: **"Yoksa şimdi siz ebedî mutluluğa çağıran bu söze, Kur'an'a mı şaşıyorsunuz?"** (Necm 53/59) buyruğu nâzil olunca, Suffe ehli: اِنَّا لِلّٰهِ وَ اِنَّٓا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ (innâ lillâhi ve innâ ileyhi raciûn) diyerek gözyaşları yanakları üzerinden akıncaya kadar ağladılar. Peygamberimiz (s.a.v.) onların ağladığını duyunca, o da onlarla birlikte ağladı. O ağladığı için biz de ağladık. Bu sefer Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Allah korkusundan dolayı ağlayan kimse cehenneme girmez." (Beyhaki, *uabü'l-iman*, I, 489)

• 62. âyet okunduğunda secde edilmesi, âlimlerin çoğunluğuna göre vâciptir.

Şimdi Necm sûresinde yer alan bu ilâhî uyarı ve korkutmaları, daha detaylı ve örnekleriyle açıklamak üzere Kamer sûresi geliyor:

54- KAMER SÛRESİ

سُورَةُ الْقَمَرِ

54. KAMER SÛRESİ

Kamer sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 55 âyettir. İsmini 1. âyette geçen ve "ay" mânasına gelen اَلْقَمَرُ (kamer) kelimesinden alır. Resmî tertîbe göre 54, iniş sırasına göre 37. suredir.

Konusu

Ayın yarılması gibi büyük mûcizeleri gördükleri halde küfür ve şirk bataklığına ısrarla batmaya devam eden müşrikler uyarılır. Onlar bir taraftan mahşer gününün dehşetli manzaraları ile korkutulurken, bir taraftan da önceden gelip helâk edilmiş kavimlerin fecî âkıbetleri hatırlatılarak dünyada uğrayacakları belâ ve musîbetlerle ikaz edilirler. Kur'ân-ı Kerîm, gerçekleri anlamak için en büyük bir nimet iken, ona gereken alakayı göstermeyenler tekrar tekrar kınanır. Sûre, Peygamber (s.a.v.) ile müşrikler arasında başlayan amansız mücâdelenin, Peygamber'in gâlibiyetiyle sona ereceğini; onun düşmanları kaynar cehennem ateşinde yüzüstü süründürülürken, dostlarının Yüce Allah'ın katında doğruluk makamında ebedî nimetlere erişeceğini haber vererek sona erer.

Kıyâmet Yaklaştı Ay Yarıldı

سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ ﴿٢﴾ اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ﴿١﴾ وَاِنْ يَرَوْا اٰيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا

Rahmân Rahîm Allah’ın ismiyle...

1. Kıyâmet yaklaştı ve ay yarıldı.

2. Fakat müşrikler ne zaman bir mûcize görseler sırtlarını döner ve: “Bu, öteden beri süregelen kuvvetli bir büyüdür” derler.

Müşriklerin mûcize talebi üzerine mehtaplı bir gecede Allah Rasûlü (s.a.v.), Rabbine dua etmiş, ay ikiye bölünmüş ve bu mûcize her taraftan görülmüştü. Ay ikiye ayrıldığında bir parçası Ebû Kubeys dağı tarafında, diğer parçası Kuaykıân dağı tarafında müşâhede edildi. Müşrikler, bizzat gördükleri bu apaçık mûcizeye rağmen yine de imana gelmekten kaçındılar. Hattâ Ebû Cehil “Bu bir sihirdir!” diyerek bu mûcizeyi de inkâr etti. Yine bu hârikulâde olayı müşâhede eden müşrikler, Efendimiz (s.a.v.) için: “Bizi büyüledi, ama herkesi büyüleyemez!” dediler. Bunun üzerine, Mekke dışındaki uzak yerlerden gelen kervanlara da böyle bir hâdise görüp görmediklerini sordular. Onlar da ayın yarıldığını gördüklerini bildirdiler. Bu hâdisenin ardından bu âyet-i kerîmeler nâzil oldu. (bk. Tirmizî, Tefsir 54/3286; Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* I, 38; Vâhidî, *Esbâbu’n-nüzûl,* s. 418)

Bilindiği üzere Kur’ân-ı Kerîm’in kıyâmet ve sonrası hâdiselerden çoğunlukla “olmuş bitmiş” anlamında mazi sigasıyla bahsettiği bir gerçektir. Bu üslup, kâfirlerin inkâr ettiği bu hakîkatlerin doğruluğunu ve mutlaka meydana geleceğini göstermesi açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla burada, bir taraftan “şakk-ı kamer: ayın yarılması” mûcizesine işaret edilirken, bir taraftan da kıyâmetin kopuşu esnâsında ayın başına gelecek hallerden de bahsedildiğinde şüphe yoktur. Allah Rasûlü (s.a.v.)’in gelişiyle âhir zaman başlamış, onunla birlikte vuku bulan tüm olaylar kıyâmetin alâmeti sayılmış, kıyâmet iyice yaklaşmış ve artık kâinat kıyâmetin kopuş sürecine girmiştir. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.), ashâbına kıyâmetin ne kadar yakın olduğunu anlatmak için şehâdet parmağıyla orta parmağını göstererek şöyle buyurdu:

ş *“Benimle kıyâmetin arası, u iki parmağım arası kadar yakla tığı zamanda ben peygamber olarak gönderildim.”* (Buhârî, Rikãk 39; Müslim, Cuma 43)

Bir defasında da Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) ashâbına dünyanın ömrünün iyice azaldığını ve sayılı günleri kaldığını anlatmak için batmakta olan güneşi gösterdi

ve şöyle buyurdu:

“Bugünün geçen saatlerine göre kalan saatleri ne kadar kısa ise, dünyanın geçen ömrüne göre kalan ömrü de o kadar kısadır.” (Tirmizî, Fiten 26; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II, 133)

Buna rağmen:

وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا اَهْوَاءَهُمْ وَكُلُّ اَمْرٍ مُسْتَقِرٌّ ﴿٣﴾ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ
الْاَنْبَاءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ﴿٤﴾ حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ فَمَا تُغْنِ النُّذُرُ ﴿٥﴾

3. Onlar Peygamber’i de, onun gösterdiği mûcizeyi de yalanlamakta ve kendi bâtıl arzularına uymaktadırlar. Ama şunu bilsinler ki, iyi veya kötü her işin ulaşacağı bir sonucu ve gerçekleşeceği belli bir zamanı vardır.

4. Doğrusu onlara, inandıkları takdirde kendilerini içinde bulundukları inkâr bataklığından çekip çıkaracak nice mühim haberler gelmiştir.

5. Bu Kur’an ve içindeki âyetler aklını kullanabilenler için mükemmel bir hikmet ve açık bir ibrettir! Ne var ki, inkârda ısrar edenlere uyarılar fayda vermiyor!

Kâinatta var olan bütün varlık ve hâdiselerin belli bir gâyesi vardır. Her şey Allah’ın ilminde bir takdire bağlanmış olup belirlenmiş bir âkıbete doğru gitmektedir. Her şeyin bir dünyada görünen bir de âhirette ortaya çıkacak gerçek yüzü vardır. Böylece Peygamber (s.a.v.)’in vazîfesinin yüceliği, buna karşılık münkirlerin nefsânî arzularına bağlanıp kalmalarının süflîliği, vakti gelince belli olacaktır. Rasûlullah (s.a.v.)’in yaptığı tebliğ işi, zannettikleri gibi gelip geçici bir şey değil, ebediyen kalıcı tesiri olan bir gerçektir. Aslında mükemmel bir hikmet olan Kur’ân-ı Kerîm, inanıp tâbi oldukları takdirde onları her türlü yanlış itikat, ahlâk ve amelden vazgeçirecek son derece tesirli haberler ihtivâ etmektedir. Fakat bunların kalplerde tesir icra etmesi için “inanma” şartı vardır. (bk. Yâsîn 36/11) İman olmadan bu uyarıların bir faydası yoktur. (bk. Yûnus 10/101)

Gelelim işin mahşer safhasına:

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ اِلٰى شَيْءٍ نُكُرٍ ﴿٦﴾ خُشَّعًا اَبْصَارُهُمْ
يَخْرُجُونَ مِنَ الْاَجْدَاثِ كَاَنَّهُمْ جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ ﴿٧﴾ مُهْطِعِينَ اِلَى
الدَّاعِ يَقُولُ الْكَافِرُونَ هٰذَا يَوْمٌ عَسِرٌ ﴿٨﴾

6. Dolayısıyla üzerlerine varmaktan artık vazgeç! Çünkü bir gün gelecek,

bir dâvetçi onları hiç görülmemiş, tanınmamış dehşetteki bir gerçeğe çağıracaktır.

7. O gün onlar, gözleri zillet ve dehşet içinde öne düşmüş olarak kabirlerinden çıkacak; yayılmış çekirgeler gibi dalga dalga her tarafı kaplayacaklar.

8. Tam bir teslimiyet içinde süratle koşacaklar dâvetçiye doğru. Kâfirler: "Bugün, çok çetin bir gün!" diye feryat edecek.

Mahşer günü ve o günde olacak şeyler نُكُرٍ (nükür) kelimesiyle vasfedilir. "Nükür"; görülmedik, tanınmadık, daha önce bilinmeyen, hoşa gitmeyen, insanın görür görmez kaçağı şey mânalarına gelir. Bu vasıfla mahşer gününün, bu dünyadaki algılamalara göre tasavvur edilemeyeceğine veya dehşet ve korku veren manzaralarla dolu olacağına işaret edilir. Ayrıca kâfirler o günü inkâr ettikleri için de, o gün bu vasıfla yâd edilmiş olabilir. İnsanları mahşer günü çağıracak dâvetçi İsrâfil veya Cebrâil'dir.

Sonra âyet-i kerîmeler kâfirlerin mahşer yerindeki dehşetli hallerinden bir manzara takdim eder: Onlar darmadağın çekirgeler gibi kabirlerinden çıkacaklardır. Dehşete kapılmış olarak nereye gideceklerini bilemeyecek, birbirlerine karışacaklardır. Korku içinde olacaklar, bu korku onların gözlerinden okunacaktır. Pişmanlık ve utanç içinde kıvranacaklardır. Bu sebeple gözleri önlerine düşmüş olacaktır. Kabirlerinden çıktıklarında, daha önce kendilerine haber verilen o günle karşılaşacaklarına inanmadıkları ve bir hazırlık yapmadıkları için, Allah'ın huzurunda suçlu olarak bulunacaklarını anlayacaklardır. Zillet, horluk ve dehşet içinde olacaklardır. Öyle ki, korkunç kıyâmet manzarasından gözlerini ayırma gücünü bile kendilerinde bulamayacaklardır. İradeleri ellerinden alınmış, boyun bükmüş, söylenene tam bir teslimiyet içinde, gözlerini bir tarafa ayırmaksızın dâvetçinin peşinden koşarken, o günün gerçekten çok çetin, çok belâlı ve zorlu bir gün olduğunu beyândan kendilerini alamayacaklardır. Bu manzarayı anlatan bir diğer âyet-i kerimede şöyle buyrulur:

"O gün onlar başlarını dikmiş, gözleri sabit bir noktaya çakılıp kaldığından kendilerine bakacak halleri kalmamış, kalpleriyse bomboş bir halde çağrıldıkları yere doğru koşuşturup dururlar." (İbrâhim 14/43)

Ey Rasûlüm! Getirdiğin dine, yaptığın dâvete karşı çıkan bu kâfirler, türlerinin ilk örneği değildir. Daha önce de peygamberlerini yalanlayan nice toplumlar gelip geçti. İşte onlardan biri:

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدُجِرَ ﴿٩﴾

فَدَعَا رَبَّهُ اَنّ۪ي مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرْ ﴿١٠﴾ فَفَتَحْنَٓا اَبْوَابَ السَّمَٓاءِ بِمَٓاءٍ مُنْهَمِرٍۘ ﴿١١﴾ وَفَجَّرْنَا الْاَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَٓاءُ عَلٰٓى اَمْرٍ قَدْ قُدِرَۚ ﴿١٢﴾ وَحَمَلْنَاهُ عَلٰى ذَاتِ اَلْوَاحٍ وَدُسُرٍۙ ﴿١٣﴾ تَجْر۪ي بِاَعْيُنِنَاۚ جَزَٓاءً لِمَنْ كَانَ كُفِرَ ﴿١٤﴾ وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَٓا اٰيَةً فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ﴿١٥﴾ فَكَيْفَ كَانَ عَذَاب۪ي وَنُذُرِ ﴿١٦﴾

9. Bunlardan önce Nûh kavmi de yalanlamıştı. Kulumuz Nûh'u yalancı saymakta ısrar ettiler, ona: "Delinin teki!" dediler. Kulumuz saygısızca incitildi, tebliğden zorla engellendi.

10. Nihâyet o da Rabbine: "Ben mağlup düştüm. Artık dinine yardım et, intikâmımı sen al!" diye yalvardı.

11. Biz de nehirler gibi devamlı akan bir su ile göğün kapılarını açtık.

12. Yeri de coşkun kaynaklar hâlinde fışkırttık. Nihâyet gökten boşalan ve yerden fışkıran sular, takdir edilmiş bir işin gerçekleşmesi için birleşiverdi.

13. Nûh'u da tahtalarla yapılmış ve çivilerle çakılmış bir gemiye bindirdik.

14. O gemi, inkâr ve hakârete uğramış, kadri bilinmemiş kıymetli kulumuza bir mükâfat olarak, bizim gözetimimiz altında akıp gidiyordu.

15. Biz bunu gelecek nesillere bir ibret levhası olarak bıraktık. Hani bundan ibret ve ders almak isteyen?

16. Nasılmış benim cezalandırmam ve tehdîdim! Görsünler bakalım!

Tûfan, Hz. Nûh ile ona inananların kurtuluşu ve kâfirlerin boğuluşu önceki sûrelerde genişçe anlatılmıştı. (bk. Yûnus 19/71-73; Hûd 11/25-49) Burada tûfânı oluşturan suların gökten ve yerden nasıl boşalıp birleştiği tasvir edilir: "Nehir gibi akan bir su ile göğün kapılarını açmak" ifadesinde bir benzetme vardır. Bulutlardan suyun bol bol akışı, kuvvetli bir sel ile göğün kapılarının açılıp gök kubbenin yarılması manzarasına benzetilmiştir. Yeryüzü de bütünüyle coşan kaynaklar hâline getirilmiştir. Her taraf âdeta ırmak kesilmiş ve akıp kaynamaya başlamıştır. Gökten akan ve yerden fışkıran sular, ezelden takdir edilen bir işi gerçekleştirmek, yani Nûh'un yalancı kavmini helâk etmek için belirli bir seviyede birleşti. Hz. Nûh'un bindirildiği gemi burada **"tahtalarla yapılmış ve çivilerle çakılmış"** (Kamer 54/13) sıfatıyla anlatılmıştır. Bu bilgi, Nûh'a hazır bir gemi gönderilmiş olmayıp, onun tarafından yapıldığına, daha

önce bu işi bilmediği halde ilâhî vahiy ile bu işin kendisine öğretildiğine işaret vardır. (bk. Mü'minûn 23/27)

Tûfan ve gemi, Hz. Nûh ve ona inananlar için bir mükâfat iken, inkâr edenler için büyük bir ceza oldu. Kendileri için bir nimet olan peygamberin kıymetini bilmedikleri ve ona nankörlük ettikleri için böyle bir felâketle helâk edildiler. Onların tûfanla helâki ve Hz. Nûh'un gemi ile kurtuluşu, aslında sonradan gelecek nesiller için büyük bir ibret vesikasıdır. Ancak aklını kullanıp gereği gibi düşünenler bundan ders ve ibret alabilir; Allah'ın azap ve uyarılarının nasıllığını kavrayarak yanlış yoldan vazgeçip doğru yolu bulabilirler. İşte Kur'an bu uyarıyı yapmak için gelmiştir:

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ﴿١٧﴾

17. Andolsun biz bu Kur'an'ı, iyice anlaşılıp öğüt alınabilmesi için kolaylaştırdık. O halde düşünüp öğüt alacak kimse yok mu?

Kur'ân-ı Kerîm Allah kelâmıdır. Dolayısıyla onun kolaylaştırılmasından maksat, kelâmda söz konusu olabilecek bir kolaylaştırmadır. O da dinleyicinin, konuşanın kastettiği mânaları hiç bir zorluk ve kapalılık olmadan anlaması ve zihnine yerleştirmesidir. Buna göre Kur'an'ın okumak, ezberlemek, anlamak, yaşamak ve ibret almak için kolaylaştırıldığı müjdelenmektedir.

Ancak bu âyet-i kerîme, dört kıssanın peşinden ayrı ayrı tekrar edildiği için onu, bu kıssaların vermek istediği mesajlarla birlikte değerlendirmek daha uygun olur. Buna göre şu izâh yapılabilir: "İnsanlara hakikati anlatmanın bir vasıtası, geçmiş kavimlerin ibret almaları için başlarına gelen kötü âkıbetlerdir. Bir vasıta da, Kur'an'ın insanlara doğru yolu gösteren delil, nasihat ve telkinleridir. Bununla beraber insanlar kolay olan ikinci yolu bırakıp azaba uğrayan kavimlerin tâkip ettikleri yola uymakta ısrar etmektedirler. Öyle ki, azap gelmeden inanmak istememektedirler. Halbuki bu nasihat ve öğütlerin yapılmasının sebebi, azap gelmeden önce insanlara kurtuluş yolunu göstermek ve kendileri için daha kolay bir yolu seçip azaptan kurtulmalarını sağlamaktır."

Bir diğer ibret levhası, Âd kavminin başına gelenlerdir:

كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابٖي وَنُذُرِ ﴿١٨﴾ اِنَّٓا اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رٖيحًا صَرْصَرًا فٖي يَوْمِ نَحْسٍ مُسْتَمِرٍّ ﴿١٩﴾ تَنْزِعُ النَّاسَۙ كَاَنَّهُمْ اَعْجَازُ نَخْلٍ مُنْقَعِرٍ ﴿٢٠﴾ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابٖي وَنُذُرِ ﴿٢١﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ﴿٢٢﴾

18. Âd kavmi de peygamberleri Hûd'u yalanladı. Nasılmış benim cezalandırmam ve tehdîdim! Görsünler bakalım!

19. Onların üzerine uğursuzluğu devamlı olan bir günde gürültülü, dondurucu şiddetli bir kasırga gönderdik.

20. Öyle bir kasırga ki insanları, köklerinden sökülmüş hurma kütükleri gibi tâ temelinden koparıp fırlatıyordu.

21. Nasılmış benim cezalandırmam ve tehdîdim! Görsünler bakalım!

22. And olsun biz bu Kur'an'ı, iyice anlaşılıp öğüt alınabilmesi için kolaylaştırdık. O halde düşünüp öğüt alacak kimse yok mu?

Kıssa burada en can alıcı yönleriyle hülâsa edilir. Öncelikle helâk edilişlerinin sebebi, kendilerini Allah'a kulluğa çağıran peygamberleri yalanlamaları ve ilâhî uyarıları dikkate almamalarıdır. Onları helâk etmek üzere Allah Teâlâ uğursuz bir günde, hatta uğursuzluğu onların helâkiyle sona ermeyip kıyâmete kadar berzahta da devam edecek bir günde soğuk, dondurucu ve uğultulu bir fırtına göndermiştir. Bu fırtına onları bulundukları yerden çekip koparıyor, yoluyor, fırlatıyordu. Onları tepeleri üzere bırakıyor, boyunlarını kırıyor, böylece başları vücutlarından ayrılıyordu. Sanki onları, kökünden sökülmüş hurma kütükleriymiş gibi yerlere seriyordu. Ad kavmi iri cüsseli insanlar oldukları için, fırtınanın tesiriyle başları kopup yere devrildikçe, kökünden sökülüp yıkılmış hurma kütüklerine benzer bir manzara arz ediyorlardı. Bunda da şüphesiz düşünüp ibret alacaklar için nice dersler vardır.

Peygamberini yalanlayıp helâke uğrayan diğer bir kavmin dehşetli âkibeti:

Nasılmış Azabım ve Uyarım

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ ﴿٢٣﴾ فَقَالُٓوا اَبَشَرًا مِنَّا وَاحِدًا نَتَّبِعُهُۙ اِنَّٓا اِذًا
لَفٖي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٢٤﴾ ءَاُلْقِيَ الذِّكْرُ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ
اَشِرٌ ﴿٢٥﴾ سَيَعْلَمُونَ غَدًا مَنِ الْكَذَّابُ الْاَشِرُ ﴿٢٦﴾ اِنَّا مُرْسِلُوا النَّاقَةِ
فِتْنَةً لَهُمْ فَارْتَقِبْهُمْ وَاصْطَبِرْ ﴿٢٧﴾ وَنَبِّئْهُمْ اَنَّ الْمَٓاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْۚ كُلُّ
شِرْبٍ مُحْتَضَرٌ ﴿٢٨﴾ فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطٰى فَعَقَرَ ﴿٢٩﴾ فَكَيْفَ
كَانَ عَذَابٖي وَنُذُرِ ﴿٣٠﴾ اِنَّٓا اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا كَهَشٖيمِ
الْمُحْتَظِرِ ﴿٣١﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ﴿٣٢﴾

23. Semûd kavmi de kendilerini uyaran peygamberleri yalanladı.

24. Dediler ki: "İçimizden bir beşere mi uyacağız? O takdirde biz büyük bir sapıklık ve çılgınlığa düşmüş oluruz!"

25. "Ne yani, vahiy içimizden zengin ve asil başka biri bulunamayıp ona mı indirilmiş? Bilakis o tam bir yalancı ve şımarığın tekidir!"

26. Allah Sâlih'e şöyle buyurdu: "Merak etmesinler! Yarın onlar yalancı ve şımarığın kim olduğunu bilecekler!"

27. "Biz onları imtihan etmek için dişi deveyi gönderiyoruz. Şimdi sen onların ne yapacağını gözetle ve eziyetlerine sabret!"

28. "Suyun deve ile onlar arasında nöbetleşe olacağını kendilerine haber ver. İçme sırası kiminse o gelip suyunu alsın!"

29. Fakat onlar, içlerindeki en azgın arkadaşlarını çağırıp onu kışkırttılar. O da bıçağını kapıp deveyi hunharca kesiverdi.

30. Nasılmış benim cezalandırmam ve tehdîdim! Görsünler bakalım!

31. Üzerlerine korkunç bir çığlık gönderdik de, davar ağılındaki kuru otlar ve çalı çırpı gibi kırılıp dökülüverdiler.

32. And olsun biz bu Kur'an'ı, iyice anlaşılıp öğüt alınabilmesi için kolaylaştırdık. O halde düşünüp öğüt alacak kimse yok mu?

Semûd kavmi Hz. Sâlih'e inanmamak için şu sebepleri ileri sürmüşlerdir:

• Hz. Sâlih bir insandır, dolayısıyla diğer insanlardan farklı bir yönü yoktur.

• Kavminin içinden çıkmış bir şahıstır ve kendilerinden üstün değildir.

• O, sıradan bir şahıstır. Ne bir kabilenin reisi, ne bir grubun lideri ne de bir gücün sahibidir. Arkası ve taraftarı olmayan tek başına bir şahıstır.

• Hatta o, peygamberliği bahane edip başlarına geçmek isteyen yalancı şımarık biridir. O halde Hz. Sâlih'in üstünlüğünü kabul etmek için haklı bir gerekçe görülmemektedir.

Nitekim Mekkeli müşrikler de aynı cehâlet içindeydiler. Zira onlar da Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliğini reddedebilmek için aynı gerekçeleri öne sürüyorlardı. Yani "Hz. Muhammed (s.a.v.) de sıradan insanlar gibi alış veriş yaptığı halde ve içimizde doğmuş büyümüşken, şimdi kalkmış Allah'ın kendisine peygamberlik verdiğini iddia etmektedir" diyorlardı.

Semûd kavminin helâk sonrası hallerini ifade eden كَهَشٖيمِ الْمُحْتَظِرِ (heşîmu'l-mutazır) tâbirine şu mânalar verilmiştir: "Ağılcının topladığı çalı çırpı kırıntıları gibi kırılıp dökülüverdiler. Çoban ağılının etrafına husûsî bir mekân olmak üzere çekilen çalı çırpının dökülüp çiğnenerek çürümüş olan kırıntıları gibi, yahut çobanın ağılında yaktığı çalı çırpının yanık kırıntıları gibi kırılakaldılar." Onların bu hâli de, şüphesiz düşünüp ders ve öğüt alacaklar için büyük bir ibrettir.

Lût kavmine gelince:

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنُّذُرِ ﴿٣٣﴾ اِنَّٓا اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا اِلَّٓا اٰلَ لُوطٍۜ نَجَّيْنَاهُمْ بِسَحَرٍۙ ﴿٣٤﴾ نِعْمَةً مِنْ عِنْدِنَاۜ كَذٰلِكَ نَجْزٖي مَنْ شَكَرَ ﴿٣٥﴾ وَلَقَدْ اَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا بِالنُّذُرِ ﴿٣٦﴾ وَلَقَدْ رَاوَدُوهُ عَنْ ضَيْفِهٖ فَطَمَسْنَٓا اَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابٖي وَنُذُرِ ﴿٣٧﴾ وَلَقَدْ صَبَّحَهُمْ بُكْرَةً عَذَابٌ مُسْتَقِرٌّۚ ﴿٣٨﴾ فَذُوقُوا عَذَابٖي وَنُذُرِ ﴿٣٩﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ﴿٤٠﴾

33. Lût kavmi de kendilerini uyaran peygamberleri yalanladı.

34. Biz de üzerlerine taş yağdıran bir fırtına gönderdik. Ancak Lût'un âilesi müstesnâ. Onları seher vakti kurtardık.

35. Tarafımızdan bir nimet olarak. İşte şükredenleri biz böyle mükâfatlandırırız.

36. Lût onları bizim şiddetli azabımıza karşı uyarmıştı. Fakat onlar uyarıları şüpheyle karşılayıp, bunları yalanladılar.

37. Üstelik Lût'tan, genç erkek suretinde gelen misâfirlerini, çirkin ve hayâsız emelleri için kendilerine teslim etmesini istediler. Bunun üzerine biz de onların gözlerini silme kör ettik. "Haydi tadın azabımı ve uyarılarımın sonucunu!" dedik.

38. Bir sabah vakti, önüne geçilemez ve yakalarını bir daha bırakmayacak bir azap onları kıskıvrak yakalayıverdi.

39. Haydi tadın azabımı ve uyarılarımın sonucunu!

40. Andolsun biz bu Kur'an'ı, iyice anlaşılıp öğüt alınabilmesi için kolaylaştırdık. O halde düşünüp öğüt alacak kimse yok mu?

Azgın kavim Hz. Lût'tan genç delikanlılar şeklindeki melekleri kötü emelleri için istemek üzere gidip geldikleri sırada Allah Teâlâ onların gözlerini silme kör etti. Rivâyete göre Cebrâil (a.s.) kanadıyla onlara vurmuş, onlar da kör olmuşlardı. Gözleri de yüzlerinin diğer tarafları gibi dümdüz olmuş ve göz çukurları görünmez hâle gelmişti. Eve girdikleri halde hiçbir şey göremez oldular. Nereden çıkacaklarını da bilemediler. Hz. Lût onları tuttu, çıkardı. Neticede bir sabah vakti üzerlerine taş yağdıran bir kasırga gönderildi. Yaşadıkları şehirler altı üstüne getirilerek helâk edildiler. Bunların hâli de gerçekten ibret vericidir.

Bir de Firavun kavminin yaptıklarına ve başlarına gelene bakın:

اَخْذَ عَزِيزٍ مُقْتَدِرٍ ﴿٤٢﴾ وَلَقَدْ جَاءَ اٰلَ فِرْعَوْنَ النُّذُرُ ﴿٤١﴾ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا كُلِّهَا فَاَخَذْنَاهُمْ

41. Firavun hanedanına da kendilerini uyaran peygamberler gelmişti.

42. Onlar âyetlerimizin hepsini yalanladılar. Biz de onları çok kuvvetli ve kudretli bir zâtın şânına yaraşır bir tarzda yakalayıp helâk ettik!

Firavun ve kavminin helâkinde Cenâb-ı Hakk'ın اَلْعَزِيزُ (Azîz) "mağlup edilemez bir kuvvet sahibi olması" ve اَلْمُقْتَدِرُ (Muktedir) "her şeye gücü yetmesi" sıfatları tecelli etmiştir. Bu isimlerin kullanılması, onların ne kadar şiddetli bir şekilde yakalanıp helâk edildiklerini anlatmaktadır.

Bu gerçekleri duyup öğrendikten sonra:

Düşmanlar Yakında Bozguna Uğrayacak

أَكُفَّارُكُمْ خَيْرٌ مِنْ أُولٰٓئِكُمْ أَمْ لَكُمْ بَرَٓاءَةٌ فِي الزُّبُرِ ﴿٤٣﴾ أَمْ يَقُولُونَ

نَحْنُ جَمِيعٌ مُنْتَصِرٌ ﴿٤٤﴾ سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ ﴿٤٥﴾ بَلِ

السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهٰى وَأَمَرُّ ﴿٤٦﴾ إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ

وَسُعُرٍ ﴿٤٧﴾ يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلٰى وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ﴿٤٨﴾

43. Şimdi söyleyin ey müşrikler! Sizin kâfirleriniz, bahsedilen o kâfirlerden daha mı üstün ve güçlü? Onlar cezalandırılırken siz kurtulacağınızı mı sanıyorsunuz? Yoksa kutsal kitaplarda sizin Allah'ın azabından muaf olduğunuza dâir bir senediniz mi var?

44. Yoksa onlar "Biz tam bir dayanışma içinde, yenilmez bir topluluğuz" mu diyorlar?

45. Yakında o topluluk bozguna uğrayacak ve arkalarını dönüp kaçacaklar.

46. Hayır! Onlara va'dedilen asıl ceza vakti, kıyâmet günüdür. Kıyâmet gününün azabı, dünyadakinden çok daha korkunç ve çok daha acıdır!

47. Şüphesiz inkârcı suçlular, cennetin çok uzağında ve alevli ateşler içinde olacaklardır.

48. O gün ateşte yüzleri üstü süründürülecekler. Kendilerine: "Cehennem alevlerinin dokunuşunu, okşayışını tadın, bakalım!" denilecek.

Hitap, öncelikle Mekke kâfirlerine, sonra da kıyâmete kadar gelecek tüm İslâm düşmanlarınadır. Anlatılan kıssalarda haber verildiği üzere Allah Teâlâ, nasıl önceki toplumların kâfirlerini helâk etti ise şimdiki kâfirleri de aynı şekilde helâk etmeye kadirdir.

Nitekim bu âyetler Mekke kâfirlerine hitap eden yönüyle ele alındığı zaman, Kur'an'ın istikbâle ait haber verdiği bu gaybî mûcizenin çok zaman geçmeden gerçekleştiği görülür. Şöyle ki:

Bu âyetlerin inişinden altı yedi sene sonra gerçekleşen Bedir savaşında Rasûlullah (s.a.v.) kendisine ait çadırda iken: "*Allahım! Senin bana olan ahdini ve va'dini gerçekle tirmeni diliyorum. Eğer dilersen bugünden sonra ebediyen sana ibâdet olunmayacak*" diye dua ediyordu. Hz. Ebûbekir (r.a.) elinden tutup: "Ey Allah'ın Rasûlü, bu kadar sana yeter, çünkü Rabbine gerçekten ısrarla dua etmiş

bulunuyorsun" dedi. O sırada Efendimiz (a.s.) zırhını giyinmişti, çıkarken de: **"Yakında o topluluk bozguna uğrayacak ve arkalarını dönüp kaçacaklar..."** (Kamer 54/45-46) âyetlerini okuyordu. (Buhârî, Tefsir 54/7)

Bedir günü öğleye doğru savaş mü'minlerin zaferiyle sonuçlandı. Ebû Cehil de dâhil olmak üzere yetmiş müşrik öldürülmüş, yetmiş kadar da esir alınmıştı. Böylece bedbaht müşrikler, arzu ettikleri zafer şarabı yerine ecel kadehlerinden ölümü yudumladılar. Câriyeleri, şarkı söylemek yerine ağlaşarak yas tuttular. Kendi saflarındaki Arapların karınlarını doyurmak yerine, onları acıkmış cehennem çukurlarına doldurdular. Allah Rasûlü (s.a.v.) yine zırhı üzerinde olduğu halde: **"Yakında o topluluk bozguna uğrayacak ve arkalarını dönüp kaçacaklar"** (Kamer 54/45) âyetini okuyarak çadırından çıktı. (bk. Buhârî, Cihâd 89)

Hz. Ömer (r.a.) şöyle der:

"Bu âyet Mekke'de nâzil olduğu zaman kendi kendime; «Acabâ hangi topluluk bozguna uğrayacak? Kime galebe çalınacak?» demiştim. Bedir günü gelip de Rasûlullah (s.a.v.)'in bu âyeti okuduğunu duyunca, bozguna uğrayacağı bildirilen topluluğun Kureyş müşrikleri olduğunu anladım. Âyetin tefsirini o gün öğrendim." (İbn Sa'd, *et-Tabakât,* II, 25; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 312)

Mekke kâfirlerinin yaşadığı aynı âkıbet, kıyâmete kadar tüm İslâm düşmanları için geçerlidir. İnkârcılık temeline dayanan güçler, içinde yaşadıkları zamanın askerî, iktisadî ve siyasî imkânlarına göre ne kadar güçlü olurlarsa olsunlar, mutlaka birlikleri bozulacak ve İslâm karşısında hezimete uğrayacaklardır. Hâsılı İslâm'ın belirlediği doğru iman temelleri üzerine oturmuş faziletli bir hayat anlayışı, bütün bâtıl inançları, ahlâkî bozuklukları, haksız ve zâlim uygulamaları mutlaka yenecek, ortadan kaldıracak ve hakkın gür sesi tüm dünyaya hâkim olacaktır. Hak gelince, bâtıl yok olup gidecektir. Çünkü ârızî bir durum olan bâtılın hakkı, zâten yok olup gitmektir. (bk. İsrâ 17/81)

Kâfirlerin dünyada başlarına gelen azaplar, âhiret azabı yanında elbette çok basit kalır. Onların müstahak oldukları asıl ceza âhirette verilecek; cehennem azabı çok daha korkunç ve dehşetli, çok daha acı olacaktır. Günaha dalmış inkârcı suçlular, dünyada büyük bir sapıklık, şaşkınlık ve çılgınlık içinde oldukları gibi, âhirette de cehennem ateşinin içinde olacaklar ve orada yüzleri üstü süründürüleceklerdir. Günahlarına uygun bir ceza göreceklerdir.

Çünkü Cenâb-ı Hakk'ın nizamında her şey en ince ölçülere göre ölçülü, hesaplı ve intizamlıdır:

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾ وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ﴿٥٠﴾

49. Şüphesiz biz her şeyi dakik, şaşmaz bir ölçüye ve bir kadere göre yarattık.

50. Olmasını istediğimiz şeyle ilgili emrimiz, başka değil, bir "Ol!" demektir; bir göz kırpması gibi hızlıdır.

49. âyette geçen قَدَر (kader) kelimesine iki farklı mâna vermek mümkündür:

Birincisi; ölçü, düzen ve âhenk: Allah Teâlâ tüm kâinatı ve varlıkları hikmetin gereklerine uygun bir şekilde, sağlam, şaşmaz ve dakik ölçülere göre, belli bir düzen, denge ve âhenk içinde yaratmıştır. Bugün varlıkların yapıları, özellikleri ve birbiriyle olan münâsebetleri ile alakalı yapılan bilimsel incelemeler, kâinattaki bu şaşmaz ölçü, nizam ve ahengi gözler önüne sermektedir. Akıllara hayranlık veren bir nizam ve bunlardaki çok ince ölçülere göre cereyan eden yaratılış gerçeği, Allah Teâlâ'nın sonsuz kudret, ilim ve hikmetini haykırmaktadır.

İkincisi; Allah Teâlâ her şeyi bir kader ile yaratmıştır. Her şeyin, meydana gelmeden önce ezelde, Allah'ın ilminde takdir edilen bir kaderi, yani ilmî bir değeri vardır ki, kazasının cereyanı yani fiilen yaratılışı, o kadere göre meydana gelir. (bk. Hadîd 27/22)

Rasûlullah (s.a.v.), bir inanç esası olarak "kader" hakkında şöyle buyurmaktadır:

"İman; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe, kadere, hayrın da errin de Allah'tan olduğuna iman etmendir." (Müslim, İman 1, 5; Tirmizî, İman 4; Ebû Dâvûd, Sünnet 16)

İslâm'ın kader anlayışını izâh açısından İbn Abbas (r.a.)'ın naklettiği şu nebevî düstûr ne kadar mühimdir:

"Bir gün Peygamber (s.a.v.)'in terkisinde bulunuyordum. Bana:

«Yavrucuğum, sana bazı kâideler öğreteyim» dedi ve şöyle buyurdu: *«Allah'ın buyruklarını gözet ki, Allah da seni gözetip korusun. Allah'ın rızâsını her i te önde tut, Allah'ı önünde bulursun. Bir ey isteyeceksen Allah'tan iste. Yardım dileyeceksen Allah'tan dile! Bil ki, bütün bir ümmet toplanıp sana fayda temin etmeye çalı salar, ancak Allah'ın senin için takdir ettiği faydayı temin edebilirler. Yine eğer bütün ümmet, sana zarar vermeye kalksalar, ancak Allah'ın senin hakkında takdir ettiği zararı verebilirler. Çünkü artık kaderi yazan kalem yazmaz olmu , yazıları deği meyecek ekilde kesinle mi tir.»"* (Tirmizî, Kıyâmet 59)

Şunu da belirtelim ki, İslâm'ın kader anlayışı, kulun cüz'î iradesine zıt değildir. Çünkü ihtiyârî fiilerin meydana gelmesi için cüz'î irade dahi kaderin içinde yer almaktadır. Önceden yazılan kaderin kaza ile cereyan etmesine gelince, herhangi bir şeyi yaratmak için Allah Teâlâ'nın verdiği emir, başka değil, ancak birdir. Bir

kelimeden veya bir bakıştan ibarettir. Gözle bir bakış gibi, gözle seri bir bakış ânı, yani bir şuur ânı gibi ki, **"Allah, bir şeyin olmasını dilediğinde ona sadece «Ol!» der; o da hemen oluverir"** (Yâsîn 36/82) buyrulduğu üzere bir "Kün!" emrinden ibarettir. Hakikatte tam sebep, bu "Kün!" emridir. Sebep meydana gelince, yani "Kün!" emri vuku bulunca, sebebin sonucu da hemen oluverir ki bu da yaratmadır.

Allah'ın emrine karşı gelen, peygamberleri yalanlayan, böylece ilâhî kahra uğrayan kimseler şunu bilsinler ki dünyada helâk edilmekle iş bitmemektedir:

وَلَقَدْ اَهْلَكْنَٓا اَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ﴿٥١﴾ وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِى الزُّبُرِ ﴿٥٢﴾ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ ﴿٥٣﴾

51. Gerçekten biz daha önce sizin gibi nice toplumları helâk ettik. Hiç düşünüp ibret alacak yok mu?

52. Onların yaptığı her şey defterlerde kayıtlıdır.

53. Küçük büyük her şey satır satır yazılmıştır.

Dünyada yapılan küçük büyük her şey satır satır bir deftere kayıt yapılmaktadır. Bu defterler bir gün açılacak, orada yazılanların hesabı görülecek ve kişinin ebedi hayatı buna göre belirlenecektir. Âyet-i kerîmelerde şöyle buyrulur:

"Biz her insanın sevabını ve vebâlini boynuna doladık; öyle ki, kıyâmet günü önüne, her şeyi açık açık kaydedilmiş bulacağı bir defter çıkaracağız. Ona: «Defterini oku; bugün sana hesap görücü olarak kendi nefsin yeter» diyeceğiz." (İsrâ 17/13-14)

"Herkesin amel defteri önüne konulacak; sen günahkârların o defterde yazılı olanlardan dolayı ödleri patlayacak şekilde korktuklarını göreceksin. Hayretler içinde: "Yazıklar olsun bize! Bu nasıl defter ki, küçük büyük demeden, hiçbir şeyi dışarıda bırakmadan ne yapmış, ne söylemişsek hepsini saymış dökmüş!" diyecekler. Böylece yaptıkları her şeyi amel defterlerinde bulacaklar. Rabbin hiç kimseye zulmetmez." (Kehf 18/49)

Bu hakîkatlere inanan kimse şüphesiz ki dünya hayatında çok dikkatli olur, amel defterini kötü şeylerle doldurmaktan kaçınır ve onu o gün gördüğünde yüzünü güldürecek kâmil iman, güzel ameller, ahlâk ve faziletlerle doldurmaya çalışır. Çünkü o gün müttakîleri bekleyen gerçekten son derece büyük bir kurtuluş ve ebedî bir mutluluk vardır:

اِنَّ الْمُتَّقِينَ فِى جَنَّاتٍ وَنَهَرٍۙ ﴿٥٤﴾ فِى مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ

54. Allah'a gönülden saygı besleyen, O'na karşı gelmekten sakınıp emirlerine titizlikle uyanlar ise cennet bahçelerinde ve ırmak kenarlarındadırlar.

55. Gücü her şeye yeten ve hükmü her şeye geçen Hükümdar'ın huzurunda, hoşnut olacakları çok şerefli bir hak ve dürüstlük meclisindedirler.

"Neher" kelimesinin "ırmak" anlamı yanı sıra "aydınlık ve bolluk" mânaları da vardır. Bu sebeple Arapça'da gündüze "nehâr" denilmiştir. Buna göre takvâ sahiplerinin cennetlerde hep nûr içinde olacakları, hatta hiç gecesi olmayan aydınlık gündüzler içinde yaşayacakları anlaşılır. (bk. Kurtubî, *el-Câmi'*, XVII, 150)

Bu nimetlerin daha ötesi, daha yücesi vardır. Onlar gâyet iktidarlı, kudretine nihâyet olmayan bir Melîk'in, pek büyük mülk sahibi Şahlar Şâhı'nın, yani Rahmân ve Rahîm olan Allah Teâlâ'nın huzûr-i kibriyâsında bir "mak'ad-ı sıdk"ta oturacaklardır.

مَقْعَدُ صِدْقٍ (mak'adu sıdkin);

• Doğruluk meclisi, sadâkat otağı, dost meclisi,

• Boş sözler konuşulmayan, günah işlenmeyen hak ve hakikat meclisi,

• Sadıklara mahsus olan, yalan çıkması ve zeval bulması ihtimâli olmayan sâbit bir makam ve mevki.

Nitekim âyet-i kerîmede şöyle buyrulur:

"Bu gün, iman ve yaşayışlarında doğruluktan ayrılmayanlara doğruluklarının fayda vereceği bir gündür. Onlar için altlarından ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetler vardır. Allah onlardan râzı olmuştur, onlar da Allah'tan râzı olmuşlardır. En büyük başarı ve kurtuluş işte budur!" (Mâide 5/119)

Rivâyete göre, cennet ehli her gün şanı yüce ve mübârek olan Cenâb-ı Hakk'ın huzuruna girerler. Yüce Rablerine Kur'an okurlar, herkes de kendisine ait olan mecliste oturmuş olacaktır. Oturdukları yerler inci, yakut, zeberced ve altın ile gümüşten olup amellerine göre bu yerleri tespit edilmiş olacaktır. Bundan dolayı gözleri aydın olduğu kadar hiçbir şeyle gözleri aydın olmayacaktır. Bundan daha büyük ve daha güzel hiçbir şey de işitmeyeceklerdir. Sonra da ertesi gün aynı şekilde gözlerini aydınlatacak bu hâle tekrar gelinceye kadar konakladıkları yerlerine geri döneceklerdir. (Kurtubî, *el-Câmi'*, XVII, 150)

Şimdi **"Gücü her şeye yeten ve hükmü her şeye geçen Hükümdar"**ın

(Kamer 54/55) sıfatlarını bir açıklama mâhiyetinde “er-Rahmân” diyerek Rahmân sûresi başlıyor ve O’nun rahmet sıfatından kaynayıp coşan hem dünyaya hem de ebedî cennetlere ait muhteşem nimetlerini sayıyor:

55- RAHMÂN SÛRESİ

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ

55. RAHMÂN SÛRESİ

Rahmân sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 78 âyettir. İsmini 1. âyette geçen Allah Teâlâ'nın اَلرَّحْمٰنُ (Rahmân) ism-i şerîfinden alır. Bu isim, sûrenin muhtevasıyla da alakalıdır. Zira sûrede baştan sona kadar Allah'ın rahmeti ve rahmetinin tezahürleri zikredilir. Mushaf tertîbine göre 55, nüzûl sürecine göre 97. sûredir.

Konusu

Allah Teâlâ'nın nihâyetsiz rahmeti ve bu rahmetin en büyük tecellisinin Kur'ân-ı Kerîm'i indirip insanı onu anlayacak ve anlatacak şekilde yaratması olduğu hatırlatılır. Kamer süresi 49. âyette bahsedilen "her şeyin bir ölçüye göre yaratılmasının" bir tefsiri sadedinde göklerde ve yerde bulunan ilâhî nizama, şaşmaz ölçü ve ahenge dikkat çekilir. Cenâb-ı Hakk'ın insan ve cinlere bahşettiği büyük nimetleri sayılır. Her nimet hatırlatıldıkça **"Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?"** (Rahmân 55/13) ikazı tekrar edilir. İnkârcı ve nankörlerin cehennemdeki cezalarına kısaca temas edildikten sonra, iyilik ve ihsân sahiplerine va'dedilen kat kat cennetlerin ve o cennetlerde yığınla kaynaşan nimetlerin genişçe tasviri yapılır.

Rahmân Kur'an'ı Öğretti

اَلرَّحْمٰنُۙ ﴿١﴾ عَلَّمَ الْقُرْاٰنَۜ ﴿٢﴾ خَلَقَ الْاِنْسَانَۙ ﴿٣﴾ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ﴿٤﴾

Rahmân Rahîm Allah'ın ismiyle...

1. Rahmân,

2. Kur'an'ı öğretti.

3. İnsanı yarattı.

4. Ona anlayıp açıkça anlatmayı öğretti.

اَلرَّحْمٰنُ (Rahmân), Cenâb-ı Hakk'ın güzel isimlerinden biridir. Nihâyetsiz rahmet ve merhamet sahibi demektir. O'nun ayırım yapmaksızın tüm yaratıklarına sınırsız rahmet edici olduğunu ifade eder. Rahmân ismi zikredildikten sonra hemen peşinden "Kur'an'ı öğretti" buyrulması, O'nun insanlığa en büyük rahmet tecellisinin Kur'ân-ı Kerîm olduğunu gösterir. İnsanı da bu gâye ile yaratmıştır. Onun yaratılış hedefi, Kur'an'ı öğrenmek ve onun tâlimatlarına uygun yaşayarak Allah'ın sevdiği bir kul olmaktır. Kısaca Kur'an insana doğru yolu göstermek için indirilmiş, insan da Kur'an'ı anlayıp yaşamak için yaratılmıştır. Bunun gerçekleşebilmesi için de Allah Teâlâ, diğer yaratıklar arasında insana düşünme, anlama ve anladığını anlatma nimetini lutfetmiştir:

اَلْبَيَانُ (beyân); insanın kendini, vicdanında meydana gelen duygu ve anlayışlarını, başkalarına açık ve güzel bir şekilde ifade etmek, maksadı anlamak ve anlatmak demek olan konuşma ve dil nimetidir. "Konuşma" ve "anlama", mâhiyetini kavrama bakımından bilim dünyasını tam anlamıyla acze düşüren birer mûcizeler silsilesidir. Öncelikle "bir şeyi konuşup anlatabilme"nin temelinde "düşünce" vardır ki bu başlı başına bir mûcizedir. Konuşmanın ilk adımı ise, düşüncenin kelime dediğimiz sembollere çevrilmesidir. Bu semboller, hâfızanın derinliklerinden, sırrına akıl erdiremediğimiz bir mekanizma ile çağrılır, bir cümle içinde peşpeşe dizilir. Cümlelere kelimeler, anlamlar, duygular yüklenir. Sonra, vücutta işini bitirmiş ve atık madde olarak ciğerlerden çıkmakta olan hava, ses tellerinde, dilde, dişte, dudaklarda kelimelere dönüşür. Bu arada yüzümüzün 44 tane kası, akıl almaz bir şekilde derimizi şekilden şekle sokarak, ağzımızdan çıkan sözlere kendi yorumuyla eşlik eder. Hava zerreleri bu kelimeleri alır, milyarlarca kopyasını muhatapların kulak zarlarına iletir. Dinleyenin vücut sistemlerinde de, en az

konuşanın kadar olağanüstü işlemler sonucunda bu cümlelerin ve kelimelerin anlamları çözülür, içerdiği duygular anlaşılır. Hâsılı, konuşulanı anlamak da "beyân" mûcizesinin en az konuşmak kadar önemli bir halkasıdır. (bk. Kandemir ve diğerleri, *Meâl,* II, 1831)

Şunu ifade edelim ki, ilmin elde edilmesi, Kur'an'ın öğrenilip öğretilmesi de ancak "beyân" nimetiyle meydana gelir. Nitekim Hz. Âdem yaratıldıktan sonra kendisine eşyanın isimlerinin öğretilmesi sâyesinde meleklerin bilemediklerini bilmiş ve onların ulaşamadıkları üstün dereceye ulaşmıştır. Peygamberlerin tebliğ yapabilmeleri, kitaplar getirmeleri, ümmetlerin onlardan istifade edebilmeleri hep bu beyân ilmi, dil nimeti sâyesinde olduğu gibi, Kur'ân-ı Kerîm'in tefsir ve tercümesi nimetine ulaşmamız ve ondan faydalanmamız dahi o nimetten aldığımız pay nispetindedir.

Cenab-ı Hakk'ın yüce kudretini gösteren diğer delilleri izâh için buyruluyor ki:

اَلشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍۙ ﴿٥﴾ وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ﴿٦﴾

5. Güneş ve ay bir belirli bir hesâba göre hareket etmektedir.

6. Yıldızlar da ağaçlar da Allah'a secde ederler.

Güneş, ay ve yıldızların doğuş ve batışı, değişmeyen, muazzam bir kanuna tâbidir. Bu kanun sâyesinde insanlar, mevsimlerin vakitlerini, günlerin sayısını, mahsulâtın hasat zamanlarını tespit edebilirler. Yeryüzünde canlı hayatının devam etmesinin sebebi, güneşin yeryüzünden belli bir mesafede uzak tutulmuş olmasıdır. Şâyet güneş ölçüsüz hareket etseydi; yeryüzüne yaklaşsa ya da uzaklaşsa idi, bunca varlık yok olur giderdi. Ayrıca güneş ve ay birbirleriyle öyle bir uyum ve âhenk içindedirler ki bizlerin kullandığı takvimler, zaman tâyin vasıtaları onların hareketlerine bağlıdır.

Âyet-i kerîmelerde buyrulur:

"Allah güneş ve ayı da vakitlerin tespiti için birer hesap ölçüsü olarak yaratmıştır." (En'âm 6/96)

"Biz geceyle gündüzü kudretimizin büyüklüğünü gösteren iki delil yaptık. Onların her biri için de bir alâmet var ettik. Sonra gecenin alâmetini sildik. Gündüzün alâmetini ise bizatihî ışıklı ve aydınlatıcı kıldık ki, hem Rabbinizin lutfedeceği nimetleri araştırıp elde edesiniz, hem de yılların sayısıyla birlikte zamanı hesaplamayı bilesiniz. İşte biz, her bir şeyi böylesine yerli yerine koyup tüm ayrıntılarıyla açıkladık." (İsrâ 17/12)

Güneş ve ayda olduğu gibi, gökte sayısız yıldızlar yerde de sayısız bitki ve ağaçlar Allah Teâlâ'ya secde etmekte, yani O'nun emrine boyun eğmiş vaziyette kendileri için takdir edilen vazîfeleri harfiyen yerine getirmektedirler. O'nun

koyduğu sınırların dışına zerre miktarı bile çıkmazlar.

6. âyette geçen اَلنَّجْمُ (necm) kelimesi, Arapça'da hem "yıldız", hem de kavun, karpuz, kabak, çimenler gibi "gövdesiz bitkiler" için kullanılır. Burada her iki mânayı gözetmek de mümkündür. Dolayısıyla güneş ve ayda olduğu gibi, gökte sayısız yıldızlar yerde de sayısız bitki ve ağaçlar Allah Teâlâ'ya secde etmekte, yani O'nun emrine boyun eğmiş vaziyette kendileri için takdir edilen vazîfeleri harfiyen yerine getirmektedirler. (bk. Hac 22/18)

Tüm kâinâtın şâhitlik yaptığı tevhid gerçeğine rağmen küfür ve şirk içinde yaşayanlar, bu eşsiz nizama aykırı ve onunla çelişkili bir halde yaşıyor demektir. Oysa göklerdeki ihtişam ve kusursuz nizam, onları şirkin girdaplarından kurtaracak güçte açık bir delil değil midir:

وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَۙ ﴿٧﴾ اَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ﴿٨﴾

وَاَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ﴿٩﴾

7. Göğe gelince, Allah onu yükseltti, kâinattaki mükemmel ahengi sağlayan ölçü ve dengeyi koydu.

8. Ta ki siz de bundan ders ve örnek alıp ölçüyü aşmayasınız!

9. Öyleyse tarttıklarınızı adâletle dosdoğru tartın ve hiçbir zaman ölçüyü eksik tutmayın!

اَلْمِيزَانُ (mîzân); "denge, ölçü, eşyanın birbirine nispetle ağırlığını tartma, tartı âleti, terazi" mânalarına gelir. Bu âyetlerde üç kez tekrar edilir. Kullanıldığı yere göre bu kelimeye şu mânalar verilebilir:

Birincisi; Yüce Allah, o kadar yüksekliğine rağmen göğe, o kadar genişliğine rağmen yere ve içinde sayısız varlıklar barındırmasına rağmen tüm kâinata "denge kanunu"nu koymuştur. Bütün varlıklar ve hâdiseler arasında, kâinatın belirli bir nizam dâhilinde işlemesini sağlayan umûmî bir denge kanunu mevcuttur. Birinci "mîzân" kelimesiyle bu kastedilir.

İkincisi, insanın Rabbiyle, kendisiyle ve kendi dışındaki canlı cansız diğer varlıklarla münâsebetlerini düzenlemek üzere indirilmiş ilâhî kanunlar bütünü olan "din" de denge kanununun sosyal hayattaki bir tezâhürüdür. Bunların özü kısaca "her şeyi lâyık olduğu yere koymak" diye tarif edilen "adâlet" prensibidir. Bu prensip insana hem Allah'ın hukukunu hem de diğer yaratıkların hukukunu korumasını, her hak sahibine hakkını vermesini emreder. Dinin emrettiği şekilde bunlar yerine getirilecek ve konulan bu ölçülerden asla sapılmayacaktır. İkinci "mîzân" kelimesi bu mânadadır. İnsanların birbirleriyle alış veriş

yaparken teraziyi düz tutmaları, ölçü ve tartıya dikkat etmeleri, başkalarına en küçük bir haksızlık yapmaktan titizlikle kaçınmaları da, kâinata yerleştirilen büyük adâlet ve denge kanununun bir yansımasıdır. Küçük ve basit gibi gözüken bu noktalardaki haksızlıklar bile, o büyük düzeni sarsacak ve bozacak bir mâhiyet arz etmektedir.

Üçüncüsü; insan dünya hayatında adâletli olmaya, ölçü ve tartıyı dosdoğru yapmaya son derece dikkatli olmalıdır. Çünkü onun bu dünyadaki her türlü davranışı âhiretteki terazisini yakından etkilemektedir. Dolayısıyla dünyada ölçü ve tartıda haksızlık yapan, aslında mahşerde amellerini tartan terazinin kendi aleyhine dönmesine zemin hazırlamaktadır. Buna göre üçüncü “mîzân”, mahşer yerindeki terazi olarak anlaşılabilir.

Diğer bir kudret ve rahmet tecellisi yeryüzüdür:

وَالْاَرْضَ وَضَعَهَا لِلْاَنَامِۙ ﴿١٠﴾ فِيهَا فَاكِهَةٌ ۙ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْاَكْمَامِۖ ﴿١١﴾

وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُۚ ﴿١٢﴾

10. Yeryüzüne gelince, Allah onu tüm canlılar için yayıp döşedi.

11. Orada çeşit çeşit meyveler, ürünler ve salkımlarla yüklü hurma ağaçları vardır.

12. Sapları ve yaprakları hayvanlara yiyecek olarak kullanılan taneler ve hoş kokulu bitkiler vardır.

Bu muazzam kudret akışlarını seyrettiğiniz ve bu muhteşem nimetlerden faydalandığınız halde:

فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٣﴾

13. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

Bu âyet-i kerîme ehemmiyetine binâen sûre boyunca tam otuz bir kez aynı ifadelerle tekrar edilmektedir. Allah Teâlâ’nın her bir nimeti ve kudret tecellisi zikredildikçe, tüm insan ve cin topluluğunu ikaz sadedinde, kalp kapılarını bu nimetin ve kudretin gerçek sahibini tanımaya ve O’na şükretmeye açmak üzere bu ilâhî ferman tekrarlanır durur. Burada üzerinde durulması gereken üç önemli nokta vardır.

Birincisi, hitap, iki sorumlu cins olan insanlara ve cinleredir. Bunun insanların mü’min ve kâfirlerine olduğu da söylenir. Fakat doğrusu birincisidir.

İkincisi; اٰلَٓاءُ (âlâu) kelimesinin üç önemli mânası vardır:

• Nimetler,
• Mükemmel ve şaşılacak kuvvet, kudret,
• Övgüye lâyık sıfatlar, kemâlât ve faziletler.

Dolayısıyla kullanıldığı yer ve bağlamına göre bu mânalardan biri, ikisi veya üçü birden ele alınıp âyeti tefsir etmek mümkün olabilir. Meselâ buradaki bağlamında hem nimet, hem kudret hem de hamde lâyık sıfatlar mânasında kullanılmış olması muhtemeldir. Çünkü bahsedilen hususların hem nimet, hem kudret, hem de Allah Teâlâ'nın hamde lâyık yüce sıfat ve fiillerini alakadar eden yönleri vardır.

Üçüncüsü; "yalanlıyorsunuz" ifadesi, insan ve cinlerin Allah'ın nimetlerine ve övgüye lâyık sıfatlarına karşı takındıkları tavrı anlatır. Şöyle ki:

• Bir kısmı, bu nimetleri Allah'ın yarattığına inanmazlar ve tüm bu maddelerin kendi kendilerine oluştuğunu ya da bir tesadüf sonucu kendiliğinden meydana geldiğini zannederler. Dolayısıyla bunun ardında bir hikmet olduğunu düşünmezler.

• Bazıları, bu nimetleri yaratanın Allah olduğunu kabul etmekle birlikte, O'na başkalarını ortak koşarak onlara ibâdet ederler. Allah'ın verdiği rızıktan faydalanmalarına rağmen, başkalarına "hamd ü senâ" ederler.

• Bir kısmı, tüm bu nimetleri Allah'ın verdiğine inanırlar fakat O'nun emirlerini yerine getirmezler. Allah'ın gönderdiği mesaja hiçbir şekilde kulak asmazlar. İşte bu da başka türlü bir nankörlüktür ve Allah'ın nimetlerini yalanlamaktır.

• Bazıları ise, Allah'ın nimetlerini yalanlamadıkları gibi, ayrıca nankörlük de etmezler. Ancak bu kimselerin yaşadıkları hayat tarzının nankörlük edenlerinkinden bir farkı yoktur. Bu tür kimseler, her ne kadar dilleriyle inkâr etmemiş olsalar bile, fiilen Allah'ın nimetlerini yalanlamaktadırlar.

Rasûl-i Ekrem (s.a.v.), birgün ashâbının yanına çıkmış ve onlara Rahmân sûresini başından sona kadar okumuştu. Daha sonra şöyle buyurdu:

"Cinlerle bulu tuğum gece, ben bu sûreyi cinlere de okudum; onlar sizden daha güzel kar ıladılar. Ben ne zaman ***«Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?»*** (Rahmân 55/13) *âyetine gelsem, onlar «Senin hiçbir nimetini inkâr etmeyiz, ey Rabbimiz, sana hamdolsun» diyorlardı."* (Tirmizî, Tefsir 55/1)

İşte gerçekten şükreden bir kul olabilmek için bu tür nimetleri yalanlama sayılabilecek yanlış tutum ve davranışlardan uzak durup, o nimetlerin kıymetini bilmeye ve onların sahibine tam bir kulluk yapmaya çalışmak gerekir. Çünkü bizi yoktan yaratıp varlık âlemine getiren O'dur:

Her Şey Fâni Allah Bâki

خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِۙ ﴿١٤﴾ وَخَلَقَ الْجَٓانَّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍۚ ﴿١٥﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٦﴾

14. Allah insanı kiremit gibi pişmiş bir çamurdan yarattı.

15. Cinleri de dumanı olmayan saf bir ateş alevinden yarattı.

16. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

Kur'ân-ı Kerîm, Âdem'in topraktan yaratılma safhalarını haber verir. Burada onun kiremit gibi pişmiş, vurunca ses veren kuru bir çamurdan yaratılma safhasına temas eder. Çünkü اَلصَّلْصَالُ (salsâl), dokununca tıngır tıngır sesi işitilebilen "kuru çamur" demektir. اَلْفَخَّارُ (fehhâr) ise iyice pişmiş kiremit, testi, çömlek anlamındadır. Allah Teâlâ, hayat emaresinden bu kadar uzak olan bir nesneden insanı yaratıp ona can vermiştir. Bu O'nun yüce kudretini gösterir. Cinleri de dumansız saf bir ateş alevinden yaratmıştır.

Cinlerin yaratılış maddesi olarak zikredilen اَلْمَارِجُ (mâric) kelimesi şu anlamlara gelir:

• Hâlis ateş ya da dumansız saf alev.

"Merec" ihtilât yani karışma mânası olması itibariyle, "mâric" karışık, dumanlı bir ateş anlamına da gelebilir. Nitekim Hicr sûresi 27. âyette geçen نَارُ السَّمُومِ (nâru's-semûm) "zehirli ateş" tâbirine "karışık" mânası daha uygun düşmektedir. Yalnız bununla "her şeye nüfuz edebilen ve karışan" mânasında ateşin hakikati ifade edilmiş olsa gerektir.

• Mâric kelimesi, "haltedici" yani karıştırıcı mânasına da gelebilir. Bu da ateşin, yani hararetin eşya üzerindeki kimyevî bir özelliğini belirtmiş olur.

Bu âyetten anlaşıldığına göre cinler, salt ruhi varlıklar olmayıp onların da maddî cisimleri vardır. Onlar hâlis bir ateşten yaratıldıkları için, topraktan yaratılmış olan insanlar onları göremezler. (bk. A'râf 7/27) Ayrıca cinler hızlı hareket etmekte, değişik şekillere dönüşmekte ve topraktan yaratılmış olan insanın görünmeden giremeyeceği yerlere, hiç hissettirmeden girebilmektedirler.

İnsanı ve cini yaratan Allah olduğu gibi aynı zamanda:

رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِۚ ﴿١٧﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٨﴾

17. O, iki doğunun ve iki batının Rabbidir.

18. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

"İki doğu" ve "iki batı" ile şunlar kastedilmiş olabilir:

• Güneşin ve ayın doğuş ve batış yerleri.

• Güneşin kış ve ilkbahar mevsimleriyle yaz ve sonbahar mevsimlerinde doğup battığı iki uç nokta. Bu iki uç nokta arasında da pek çok doğuş ve batış yeri olduğu halde, hepsini temsîlen ikisi zikredilir. Nitekim buna işaret etmek üzere **"Doğuların ve bâtıların Rabbi"** (Meâric 70/40) ifadesi kullanılır.

• Dünya küre şeklinde olduğundan her bir yarımına göre güneşin doğuş ve batış yerleri.

• Güneşin ve diğer gök cisimlerinin doğuş ve batış yerleri.

• Güneş gibi maddî, akıl gibi mânevî ışık kaynaklarının doğuş ve batış noktaları veya ışıyıp sönmeleri.

• Bunlardan hangisi olursa olsun, asıl kastedilen mâna, Allah'ın gerek yiyecek, içecek ve giyecekler gibi var edilerek gerekse hastalıklar, afetler ve belâlar gibi yok edilerek ortaya çıkan bütün nimetlerin sahibi ve yöneticisi olduğunu beyân etmektir. Bu âyetlerin de, hem nimeti hem kudreti hatırlattığı görülür. Nimeti hatırlatma şükrü gerektirdiği gibi, kudreti hatırlatma da, nankörlüğe karşı kınamayı ifade eder.

Muhteşem güzellikleri, ulaşılmaz derinlikleri, sahip oldukları özellikleriyle denizlere ibretle bir bakın:

آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢١﴾ مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ﴿١٩﴾ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ ﴿٢٠﴾ فَبِأَيِّ

19. O, suyu acı ve tatlı iki denizi birbirine kavuşmak üzere salıvermiştir.

20. Fakat aralarında bir engel vardır; onu aşıp da birbirine karışmazlar.

21. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

Aynı konuya yer veren Furkãn sûresinde: **"İki denizi birbirine doğru salıveren de Allah'tır. İşte şu susuzluğu giderici tatlı bir su, diğeri de tuzlu ve acı bir sudur. Fakat birbirlerine karışmamaları için aralarına bir engel, aşılmaz bir sınır koymuştur"** (Furkãn 25/53) buyrularak bu iki denizin acılık ve tatlılık vasıfları ön plana çıkarılmakta, aralarında bulunan engelin bu vasıflara dayalı bir engel olduğuna dikkat çekilmektedir. Bu engelin "Allah'ın kudretiyle konulmuş bir engel" olduğunu başından beri bütün tefsir âlimleri ifade etmişlerdir. Ayrıca bu tabiî durum, asırlardan beri insanlar tarafından bilinegelmektedir. İki nehir bir yerde aktıkları halde birinin suyu diğerine

karışmaz; birinin suyu diğerinin içinde yok olmaz. Bu bakımdan âyetin ifade ettiği anlam açıktır ve bunu anlamada bir zorluk sözkonusu değildir. Belki bu engelin nasıllığı ve bunun kanunu konusunda ancak günümüzde bir kısım bilimsel izahlar yapılabilmektedir.

Çağımız bilginleri buna “yüzey gerilimi/sathın uzaması” kanunu demektedirler. Buna göre hareketli iki sıvı kütlesini birbirinden ayıran bu engel, molekülleri bir arada tutan kohezyon kuvvetinin her iki sıvıda farklı olması sebebiyle meydana gelmektedir. Bu sayede iki sıvı, kendi sahalarında hüviyetlerini ve kendilerine ait özelliklerini muhafaza edebilmektedirler. Bunun basit bir örneği, su ile dolu bir bardakta herkes tarafından görülebilir. Su, bardağın sathında muayyen bir miktar yükselmedikçe taşmaz. Suyun üstündeki yüzey gerilimi, esnek bir zar gibi sıvıyı kaplamaktadır. Bu şeffaf perde gözle görülebilecek bir zar değildir. Zâten Kur’an’ın konumuzla ilgili i‘câzı burada gizlenmektedir. Suyun bardaktan, şeffaf perdenin kalınlığı kadar olan belirli bir mesafeyi aşarak dışarı çıkmasına mani olan, işte bu esnek zardır. Bu zar kuvvetli olup, muayyen bir dereceye kadar cisimleri kaldırarak batmalarına mani olur. İşte bu, zeytinyağı ile suyun karışmasını önleyen, tatlı su ile acı suyun arasını ayıran “Surface Tension: Yüzey gerilimi” kanunudur. Bu kanuna göre moleküler yapısı, sıcaklığı ve tuzluluğu ile birbirinden farklı olan su kitleleri, büyük okyanuslar ve denizlerde olduğu gibi yan yana, iç içe bulunsalar da biri diğerine karışmamakta, hüviyetlerini muhafaza edebilmektedirler. (Vahiduddin Han, *Bilim ve Uygarlık Açısından İslâm*, s. 196)[6]

Deniz değince şunları da hatırınızda tutun:

يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ ﴿٢٢﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ ﴿٢٣﴾ وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنْشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ﴿٢٤﴾
فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٥﴾

22. O denizlerin her ikisinden de inci ve mercan çıkar.

23. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

24. Deniz üzerinde koca dağlar gibi yüzüp giden devâsâ gemiler O’nundur.

25. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

Bu nimetlerin kıymetini bilin, şükrünü edâ etmeye çalışın ve unutmayın ki:

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍۚ ﴿٢٦﴾ وَيَبْقٰى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِۚ ﴿٢٧﴾
فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٨﴾ يَسْـَٔلُهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ
كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍۚ ﴿٢٩﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٠﴾

26. Yeryüzünde bulunan herkes fânidir.

27. Yalnız sonsuz büyüklük ve ikram sahibi Rabbinin zâtı bâkî kalacaktır.

28. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

29. Göklerde ve yerde bulunan her canlı tüm ihtiyaçlarını O'ndan ister. O ise, sayısız isim ve sıfatlarıyla her an sınırsız tecellî ve yaratma hâlindedir.

30. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

Anlatıldığına göre zamanın hükümdarı muhteşem bir saray yaptırır. En ünlü mimarların ve ustaların özenle inşa ettikleri bu sarayda hiçbir şey eksik bırakılmaz. Saray tepeden tırnağa, kapıdan çatıya mimarî incelik ve harikalarla doludur. Hükümdar, ilmine irfanına çok değer verdiği devrinin velilerinden birini bu saraya dâvet eder. İkram ve ihsânda bulunur. O Allah dostu saray hakkında hiçbir değerlendirmede bulunmaz. En son çıkarken hükümdar sabredemez ve:

"- Ey muhterem kişi! Bu sarayı ben yaptırdım. Dünyanın en güzel saraylarından biri olmasını istedim. Büyük bir ihtimamla yaptırdığım bu saray hakkında bir fikir beyan etmeyecek misin? Bir şey söylemeyecek misin?" diye sorar.

O Allah dostu sağ eliyle sakalını sıvar, şöyle bir iç geçirir ve:

"- Evet, sarayın her şeyi güzel. Hiçbir şey eksik bırakılmamış. Ama ne çâre ki «Bekâsı yok!»" der.

Şu bir gerçektir ki, Cenâb-ı Hakk'ın varlığı hiçbir şeye bağlı değilken, yaratıkların varlığı O'na bağlıdır. Gökte ve yerde olan herkes tüm ihtiyaçlarını hem dilleriyle hem de halleriyle O'ndan talep eder dururlar. Meselâ gökteki varlıklar O'ndan bağışlanma dilerken, yerdekiler de O'ndan hem rızık hem bağışlanma isterler. Cenâb-ı Hak da devamlı surette onların ihtiyacı olan şeyleri yaratır, ihsân eder. Çünkü O her an yaratma hâlindedir. Her saniyede milyarlarca fiilî tecellîde bulunur. Yaratma-yok etme, sıhhat-hastalık, izzet-zillet, rızk verme-mahrum etme, tayin-azil, zenginlik ve fakirlik gibi hallerin kimini getirir kimini götürür. Şâir bu ilâhî tecellî karşısındaki hayranlığını şöyle

ifade eder:

"Her lahzada bir cihân yaparsın,

Her anda bin âsuman yaparsın." (Ziyâ Paşa)

Nitekim Peygamberimiz (s.a.v.), bu âyetin tefsirinde: *"Bir günahı bağı lamak, bir sıkıntıyı kaldırmak, bir topluluğu yüceltip daha ba kalarını alçaltmak O'nun i lerindendir"* buyurmuştur. (İbn Mâce, Mukaddime 13) Sınırsız bir sebep ve hikmet teselsülü içinde ilâhî iradenin gerektirdiği şekilde bu işler durmadan icra edilir. Öyle ki eğer Allah Teâlâ, bir an yaratıklarından alakasını kesecek olsa hepsi yok olur gider.

Sorumlu varlıklar olan insan ve cin topluluğuna hitaplar şöyle devam ediyor:

Bu konuyla alakalı olarak, denizler arasındaki engelle ilgili araştırmalarıyla ün salmış olan Kaptan Cousteau'nun açıklaması şöyledir: "Bazı araştırmacıların, farklı deniz kütlelerini birbirinden ayıran engellerin bulunduğuna dâir ileri sürdükleri görüşleri inceliyordukAraştırmalar sonunda gördük ki, Akdeniz'in kendine has sıcaklığı, tuzluluğu ve yoğunluğu varAynı zamanda kendine has canlıları barındırıyorSonra Atlas Okyanusu'ndaki su kitlesini inceledik ve Akdeniz'den tamâmen farklı olduğunu gördükBu iki su kütlesi, Cebel-i Târık Boğazı'nda birleşiyor ve bu birleşme binlerce yıldan beri sürüyorduBuna göre iki denizin karışması ve sonuç olarak tuzlulukta, yoğunlukta, ihtiva ettiği madde oranında eşit veya eşite yakın bir durumda olmaları gerekiyorduOysa böyle bir durumun mevcut olmadığını, yani su kütlelerinin birbirine karışmadığını ve her iki denizin yakın kısımlarında dahi, ayrı bir yapıya sahip olduğunu hayretle müşâhede ettikBunun üzerine yapmış olduğumuz araştırmalarda bizi şaşkına çeviren bir durumla karşılaştıkÇünkü bu iki denizin karışmasına, birleşme noktasında bulunan harika bir su engeli mani oluyorduAynı türdeki bir su engeli, 1962 yılında Alman ilim adamları tarafından Aden Körfezi ile Kızıl Deniz'in birleştiği Mendep Boğazı'nda da bulunmuştuSonraki araştırmalarımızda, farklı yapıdaki bütün denizlerin birleşme noktalarında aynı su engelinin bulunduğunu müşâhede ettik." (Ural, Abdurrahim Ali, *"Maurice Bucaille ve Jacques Cousteau'dan Mesaj"*, Abdülmecid Aziz Zindanî'nin "Kur'an ve Hadislerdeki İlmî Mûcizeler" adlı eserinden tercüme, Gerçeğe Doğru, s5-6)

Hesabınızı Göreceğiz

سَنَفْرُغُ لَكُمْ اَيُّهَ الثَّقَلَانِۚ ﴿٣١﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٢﴾

31. Ey cin ve insan topluluğu! Yakında hesâbınızı görmek üzere sizin için de boş vaktimiz olacak!

32. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

اَلثِّقْالُ (sekâl), yük ve ağırlık mânasına gelir. اَلثَّقَلَانْ (sekelân) insan ve cin topluluklarını ifade eder. Sanki yeryüzü, üzerine yük yüklenmiş bir hayvana, insan ve cin de ona yükletilmiş iki ağır yüke benzetilerek bu isim verilmiştir. Varlıklar arasında sahip oldukları üstünlük, değer, itibar ve şöhret hasebiyle böyle isimlendirilmiş olmaları da mümkündür. Ayrıca kulluk mesuliyetiyle kendilerine ağır bir emânet yüklenmiş olması ya da işledikleri günahlar sebebiyle ağırlaşmalarından dolayı bu ismi almış da olabilirler. Allah Teâlâ bu iki sorumlu gruba hitap ederek, onları âhiret azabına karşı uyarmaktadır. Her şey fenâ bulup dünya sayfası kapatıldıktan ve âhiret sayfası açıldıktan sonra, mahlukâtın dünyaya ait işleri bitecek sadece hesâba çekme, ceza veya mükafat verme işi kalacaktır. Dolayısıyla burada insan ve cinnin günahkârlarına, Allah'tan sakınmaları için ciddî bir ilâhî tehdit bulunmaktadır. Yoksa Allah Teâlâ için bir işi yapmak için meşgul olduğu başka bir işten boşalmak veya boş vakit bulmak gibi bir durum câiz değildir. Çünkü hiçbir iş O'nu diğer bir işten alıkoyamaz.

O halde:

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اِنِ اسْتَطَعْتُمْ اَنْ تَنْفُذُوا مِنْ اَقْطَارِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ فَانْفُذُواۜ لَا تَنْفُذُونَ اِلَّا بِسُلْطَانٍۚ ﴿٣٣﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٤﴾ يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِنْ نَارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنْتَصِرَانِۚ ﴿٣٥﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٦﴾

33. Ey cin ve insan topluluğu! Göklerin ve yerin hududundan geçip gitmeye gücünüz yetiyorsa, haydi geçin gidin bakalım! Şunu bilin ki, onları ancak üstün bir güç, kuvvetli bir delil ve bilgi ile geçebilirsiniz.

34 Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

35. Üzerinize dumansız bir ateş alevi ve erimiş bir bakır gönderilir de ne yapsanız Allah'ın azabından kurtulamaz, kendinize yardım edecek kimse de bulamazsınız.

36. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

Nihâyetsiz güç ve kudret sahibi olan Allah Teâlâ, insanları ve cinleri hesâba çekmeye yöneldiği zaman, hiçbirinin O'nun mülkünden, hüküm ve saltanatı altından kaçması mümkün değildir. Bu sebeple Cenâb-ı Hak onların acziyetlerini ortaya koymak üzere: "Ey insan ve cin toplulukları! Göklerin ve yerin yani tüm kâinatın sınırlarından çıkıp gitmeğe gücünüz yeterse çıkın gidin. Mümkünse kendinizi Allah'ın hesâbından kurtarın!" buyurmaktadır. Fakat kaçıp kurtulmaları mümkün değildir. Ancak bütün göklerin ve yerin kuvvetlerini mağlup edecek başka bir kuvvet ve saltanat elde edebildikleri takdirde kaçıp kurtulabilecekleri haber verilmektedir ki, onların böyle bir kuvvetleri yoktur ve olmayacaktır.[7] Şâyet kaçmaya çalışsalar üzerlerine dumansız bir ateş alevi ve erimiş bakır, yahut bakır gibi bir kızıl duman veya zehirli bir duman gönderilir. Bu alev ve duman, onları yakalar, kaçmalarını engeller. Alevi onları yakar, dumanı boğar. Bu azap mahşer yerinde inkarcı suçluları hesap alanına sevk ederken vuku bulabileceği gibi, bu ifadeler, günahkârların cehennem ateşiyle cezalandırılmasını da haber veriyor olabilir.

Şimdi ise diğer bir kısım âhiret ahvâlinden bahsedilmek üzere buyruluyor ki:

فَإِذَا انْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ ﴿٣٧﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٨﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ إِنْسٌ وَلَا جَانٌّ ﴿٣٩﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٠﴾ يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأَقْدَامِ ﴿٤١﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٢﴾ هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ ﴿٤٣﴾ يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ آنٍ ﴿٤٤﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٥﴾

37. Gök yarılıp kızarmış yağ gibi kıpkırmızı bir güle dönüştüğünde son derece korkunç bir hal alacak ve müthiş işler olacak!

38. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

39. Artık o gün ne insanlara ne de cinlere günahları sorulur.

40. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

41. Ömürlerini günahla doldurmuş inkârcı suçlular sîmâlarından tanınırlar; derhal perçemlerinden ve ayaklarından kıskıvrak yakalanıp cehenneme atılırlar.

42. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

43. İşte kâfirlerin dünyada iken varlığını inkâr edip durdukları cehennem!

44. Şimdi onlar, cehennem ateşiyle kaynar su arasında devamlı döner dururlar.

45. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

Kıyâmet günü, uzunluğu sebebiyle çeşitli safhaların yaşanacağı ve değişik hallerin olacağı bir gündür. Âhiretle alakalı âyet-i kerîme ve hadis-i şerifler bu safhalarda nelerin yaşanacağını haber vermektedir. Bir safha var ki, orada günahlardan sorulmayacak, bir safha var ki orada herkese mutlaka yaptıklarından sorguya çekilecek (bk. Hicr 15/92-93), bir safha var ki kimse konuşamayacak, bir safha var ki konuşacak, bir safha var ki şâhitler şâhitliklerini yapacak, bir safha var ki ameller tartılacak, bir safha var ki amel defterleri dağıtılacak, bir safha var ki kâfirler birbiriyle, ezilenler ezenlerle, müşrikler putlarıyla cedelleşeceklerdir. Burada 39. âyette, insan ve cin hiç kimseye günahından sorulmayacak bir safhaya işaret edilmektedir. Çünkü Allah Teâlâ o günahları tespit etmiş, melekler yazmış, şâhitler şâhitliklerini yapmış, ameller tartılmış, sonuç kesin olarak ortaya çıkmıştır. Artık inkârcı suçlular, hiçbir sorguya hacet kalmayacak şekilde sîmâlarından ayan beyân tanınacak bir durumdadır. Geriye bunların son derece güçlü zebânîler tarafından kıskıvrak yakalanıp cehenneme fırlatılması kalmıştır. Onlar da dünya hayatında günaha dalmakta tereddüt etmeyen bu suçluların ellerini kollarını uzun demir zincirlere vurup (bk. Hâkka 69/32), perçemleri ve ayaklarından tutup bellerinden ikiye katlayarak cehenneme fırlatacaklardır. Onların cehennemde işleri, dünyadayken cehennem misâli küfür, isyân ve günah bataklıklarında bocalayıp durdukları gibi, cehennem ateşiyle sımsıcak kaynar su arasında durmadan gidip gelmek, şaşkın şaşkın bocalayıp dolaşmak olacaktır.

Buna karşılık:

Âyete günümüzdeki bilimsel gelişmeler ışığında baktığımızda burada gök ve yer tabakalarında seyahatin hatta daha da öteye geçmenin mümkün olduğuna işaret bulunduğu anlaşılmaktadırPeygamberimiz (s.a.v.) bunu Mirâç'ta ruhu ve bedeniyle birlikte gerçekleştirmiş ve bunun herkes için rûhen mümkün olabileceğini göstermiştirBununla birlikte, ilim vasıtasıyla Allah Teâlâ'dan alınacak bir izin, bir yetkiyle de böyle bir seyahat mümkün olabilirBelki âyet, varlığın görünen boyutunun ötesindeki boyutların keşfedileceğine de bir imada bulunmaktadır(bkÜnal, *Meâl,* s1160)

Cennetler ve Nimetleri

وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِۚ ﴿٤٦﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِۙ ﴿٤٧﴾

46. Rabbinin huzuruna çıkıp hesap vermekten korkan kimseye iki cennet vardır.

47. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

Bu iki cennetin hangi cennetler olduğu hususunda şu izahlar yapılmıştır:

• Birisi cinler, birisi insanlar için olan iki cennet mânasınadır. Çünkü Rahmân sûresinde baştan sona sürekli olarak bu iki gruptan bahsedilmektedir.

• Birisi taatlar için, diğeri ise günahları terkten ötürü verilen cennettir. Çünkü kullar her ikisi ile de mükellef tutulmuşlardır.

• Birisi mükâfat olarak, diğeri ise mükâfata ilave olarak verilen cennettir.

• Bununla, birisi maddî, diğeri ise ruhî/manevî olan iki cennet kastedilmiştir. Buna göre maddî cennette bulunanlar, nimetler içindedirler. Rûhî cennette olanlar ise, "ravh, ruhî rahatlık" içindedirler. Bu mânaya göre, **"Onu bekleyen sonsuz bir rahatlık ve mutluluk, güzel ve hoş kokulu rızıklar ve nimetlerle dolu cennetlerdir"** (Vâkıa 56/89) âyeti buna açıklık getirmektedir. Çünkü Rabbinden gerçek mânada korkanlar "mukarrabîn" yani Allah'a en yakın olan kullar kısmındandırlar. Mukarrebler ise, Vâkıa sûresinin ilgili âyetinde haber verildiği üzere "ravh"da yani rûhî rahatlıkta, "reyhân"da yani güzel kokulu hoş rızıklar içinde ve nimetlerde dopdolu cennettedirler.

• Biri dünyada İslâm ümmeti ve İslâm devleti cenneti, diğeri âhirette ebedî selâmet ve saâdet diyârı olan cennettir. (Fahreddin er-Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb,* XXIX, 108-109; Elmalılı, *Hak Dini,* VII, 4687)

• Bu cennetlerden biri, Rabbinden korkan kul için yaratılmış olan, diğeri onun sonradan vâris olacağı cennettir.

• Bu cennetlerden biri müttakî kulun kendisinin kaldığı, diğeri eşlerinin kaldığı cennettir. Nitekim dünyada bir kısım imkân sahipleri böyle yapmaktadırlar.

• Bunlardan biri mesken olarak kullandığı, diğeri bahçe olarak kullandığı iki cennettir.

• Biri cennet saraylarının alt katları, diğeri üst katlarıdır.

• Biri, insana takvâ hayatının kazandırdığı dünya cenneti, diğeri yine takvâ hayatının sebep olduğu ukbâ cennetidir. (Kurtubî, *el-Câmi'*, XVII, 177)

Bu âyet-i kerîmenin nüzûl sebebi olarak şu olay zikredilir:

Hz. Ebûbekr (r.a.) bir gün düşünüp, kıyâmet, mizan, cennet, ateş, meleklerin

dizilmeleri, göklerin katlanışı dağların serpilip dağılışı, güneşin dürülmesi ve yıldızların parçalanışı hakkında fikir yürütmüş de, “İsterdim ki, ben şu yeşilliklerden bir yeşillik olsaydım, hayvanlar gelip beni yeselerdi. Ben yaratılmamış olsaydım” demişti. İşte bunun üzerine bu âyet nâzil olmuştu. (Suyûtî, *Lubâbu’n-nukûl,* s. 225)

Bu iki cennette bulunan nimetler ve güzellikler şöyle haber verilir:

ذَوَاتَٓا اَفْنَانٍۚ ﴿٤٨﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٩﴾ فٖيهِمَا عَيْنَانِ
تَجْرِيَانِۚ ﴿٥٠﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥١﴾ فٖيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ
زَوْجَانِۚ ﴿٥٢﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٣﴾ مُتَّكِـٔينَ عَلٰى فُرُشٍ بَطَٓائِنُهَا
مِنْ اِسْتَبْرَقٍۜ وَجَنَا الْجَنَّتَيْنِ دَانٍۚ ﴿٥٤﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٥﴾
فٖيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِۙ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ اِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَٓانٌّۚ ﴿٥٦﴾ فَبِاَيِّ
اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِۚ ﴿٥٧﴾ كَاَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُۚ ﴿٥٨﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ
رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٩﴾ هَلْ جَزَٓاءُ الْاِحْسَانِ اِلَّا الْاِحْسَانُۚ ﴿٦٠﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦١﴾

48. Her iki cennet de türlü türlü meyveler veren sık yapraklı ağaçlarla doludur.

49. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

50. İkisinde de akıp giden iki pınar vardır.

51. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

52. İkisinde de her çeşit meyveden çifter çifter vardır.

53. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

54. Cennetlikler, orada astarları kalın atlastan dokunmuş döşekler üzerine kurulurlar. Her iki cennetin olgunlaşmış meyveleri de ellerinin altında, hemen erişilip toplanıverecek yakınlıktadır.

55. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

56. O cennetlerde bakışlarını sadece eşlerine çevirmiş öyle tatlı bakışlı güzel kadınlar vardır ki, bunlardan önce kendilerine ne bir insan eli değmiştir ne de cin.

57. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

58. O kadınlar güzellik ve parlaklıkta sanki yakut ve mercandırlar.

59. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

60. İyiliğin mükâfatı böyle iyilikten başka ne olabilir ki?

61. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

Durmadan akıp çağlayan iki pınardan birine Tesnîm, diğerine Selsebîl denilir.

Her yemişten, her meyveden çifter çifter olması şu demektir: Yaşı da var kurusu da. Dünyada bilineni de var, bilinmeyeni de. Her iki türü de tatlı ve lezzetlidir.

Her iki cennetin olgunlaşmış meyveleri cennet ehline yaklaştırılmıştır. Ağaçlar cennet ehline dallarını o kadar yaklaştırırlar ki, onlar isterlerse ayakta, otururken hatta yatarken bile onun meyvelerini toplayabilir. Nitekim bir diğer âyet-i kerîmede şöyle buyrulur: **"Cennet ağaçlarının huzur ve rahatlık veren gölgeleri onları bürür. Salkım salkım meyveler, hemen elleriyle koparacakları mesafeye kadar sarkar."** (İnsan 76/14)

O cennetlerde bakışlarını yalnız kocalarına çeviren, başkalarına bakmayan sevgili, sadakatli ve vefâlı dilberler; bakanın bakışlarını kendisine çeken, kendilerini gören gözleri artık başkasına bakmak istemeyecek derecede kendisine bağlayan güzeller; süzgün bakışları kendi önlerine çevrilmiş, şuraya buraya bakmayan, edeb, hayâ, vakar ve nezâketiyle seçkin dilberler vardır. Bunlara daha önce ne bir insan eli değmiştir, ne de cin. Güzellik ve parlaklıkta sanki yakut ve mercandırlar.

Bunların güzelliği ile ilgili Nebiyy-i Muhterem (s.a.v.) şöyle buyurur:

"Cennet kadınlarından biri yeryüzüne öyle bakacak olsa, yerle gök arasını hem güzelliğiyle aydınlatır hem de güzel kokusuyla doldurur. Onun ba ındaki örtü, dünyadan ve dünyadaki her eyden daha değerlidir." (Buhârî, Cihâd 6; Tirmizî, Fezâilü'l-cihâd 17)

Bu iki cennet "sabikûn" ve "mukarrabûn" diye isimlendirilen dünyada iman ve sâlih amellerde öne geçmiş ve Allah'a iyice yakınlaşmış kullar için hazırlanmıştır. Şimdi bahsedilecek iki cennet ise, derece bakımından anlatılan iki cennetin aşağısında bulunup "ashâb-ı yemin" veya "ashâb-ı meymene"

olarak isimlendirilen ikinci derecedeki mü'min kullar için hazırlanmıştır:

وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ ﴿٦٢﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٣﴾
مُدْهَامَّتَانِ ﴿٦٤﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٥﴾ فِيهِمَا عَيْنَانِ
نَضَّاخَتَانِ ﴿٦٦﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٧﴾ فِيهِمَا فَاكِهَةٌ
وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ ﴿٦٨﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٩﴾ فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ
حِسَانٌ ﴿٧٠﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧١﴾ حُورٌ مَقْصُورَاتٌ
فِي الْخِيَامِ ﴿٧٢﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧٣﴾ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ
إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ ﴿٧٤﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧٥﴾
مُتَّكِئِينَ عَلَىٰ رَفْرَفٍ خُضْرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ ﴿٧٦﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ ﴿٧٧﴾ تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ﴿٧٨﴾

62. Bu iki cennetten başka iki cennet daha vardır.

63. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

64. Baştanbaşa yemyeşil iki cennet.

65. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

66. İkisinde de gürül gürül akan iki pınar vardır.

67. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

68. Her ikisinde de türlü türlü meyveler, hurmalar, narlar bulunur.

69. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

70. Bunların içinde iyi huylu, güzel yüzlü hanımlar vardır.

71. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

72. Onlar çadırlarda sadece eşleri için ayrılmış gözlerinin siyahı simsiyah, beyazı bembeyaz fevkalade güzel hûrilerdir!

73. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

74. Daha önce kendilerine ne bir insan eli değmiştir, ne de cin.

75. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

76. O cennetlerdekiler, yeşil yastıklara ve hârikulâde güzel işlemeli döşeklere yaslanırlar.

77. Öyleyse, ey insanlar ve cinler, Rabbinizin hangi nimet ve kudretini yalanlayabilirsiniz?

78. Sonsuz büyüklük ve ikram sahibi Rabbinin ismi ne yücedir!

66. âyette kullanılan اَلنَّضْخُ (nadh) kelimesi, suyun fışkırmasını ve coşup kaynamasını ifade eder. Dolayısıyla o iki cennetteki iki kaynağın şadırvan gibi, şelale gibi devamlı fışkırmakta olduğunu bildirir.

72. âyette bahsedilen "hûr" kelimesi, gözünün siyahı oldukça siyah, beyazı oldukça beyaz güzel gözlü kadın anlamına gelmektedir. (bk. Sâffât 37/48-49)

76. âyette geçen عَبْقَرِيٌّ ('abkarî) kelimesi, Yemen bölgesinde bulunan Abkar kasabasına mensup demektir. Orada son derece güzel, nakışlı halı ve kilimler dokunurdu. Yüce Allah bu nakışlı yaygıları anlatmak suretiyle, o iki cennetin döşek ve yataklarını insan zihnine yaklaştırmaktadır.

Tasvir edilen dört cennetin ilk ikisi ile son ikisi arasında şöyle bir karşılaştırma yaparak derece farkını belirtmek mümkündür:

Dikkatlice bakıldığında ilk iki cennetin özelliklerinin, sonraki iki cennetten üstün olduğu anlaşılır. İlk ikisinde, "Onlarda durmadan akan iki pınar vardır", son ikisinde ise, "Fışkıran iki pınar vardır" buyrulmuştur. "Durmadan akmak", "fışkırmak"tan daha üstündür. Öncekilerde, "O ikisinde, her türlü meyveden çifter çifter vardır", burada ise, "Onlarda meyve, hurma ve nar vardır" buyrulmuştur. Birincisi daha şumullü ve muhtevalıdır. Öncekilerde hurileri vasfederken, "Sanki onlar yakut ve mercandır", burada ise " O cennetlerde iyi huylu, güzel yüzlü hanımlar vardır" buyrulmuştur. Her güzellik, yâkût ve mercan güzelliği gibi olmaz. Dolayısıyla birincideki niteleme daha üstündür. Öncekilerde yatakları nitelerken, "Astarlan kalın ipekten yataklara yaslanırlar", burada ise, "Yeşil yastıklara yaslanırlar" buyrulmuştur. Şüphesiz, yaslanmak için hazırlanmış olan astarı kalın ipekten yataklar, çadır eteklerinden ve yastıklardan daha üstündür.

Sûrede başından sonuna kadar bir taraftan Cenâb-ı Hakk'ın kerem ve rahmetinin tecellilerine yer verildiği gibi, bir taraftan da celâl ve azametinin tezahürleri dile getirilmiştir. Bunları var eden, müttakî kullarına keremiyle, nankörlere ise celâliyle muâmele edecek olan Allah Teâlâ'nın ismi çok yücedir, yücelerden yücedir.

Rasûl-i Ekrem (s.a.v.): “يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْاِكْرَامِ *(yâ ze’l-celâli ve’l-ikrâm): Sonsuz büyüklük ve ikram sahibi Allahım! diye ba layarak dua etmeyi ihmal etmeyip sık sık söyleyin”* buyururdu. (Tirmizî, Deavât 92; Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* IV, 177)

Allah Rasûlü (s.a.v.), selâm verip namazdan çıkınca, üç defa *“estağfirullah”* dedikten sonra, “اَللّٰهُمَّ اَنْتَ السَّلَامُ وَ مِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْاِكْرَامِ *(Allahumme ente’s-selâm ve minke’s-selâm tebârekte yâ ze’l-celâli ve’l-ikrâm) Allahım! Selâm sensin. Selâmet ve esenlik sendendir. Ey sonsuz büyüklük ve ikram sahibi olan Allahım! Sen hayır ve bereketi çok olansın”* derdi. (Müslim, Mesâcid 135; Ebû Dâvûd, Vitr 25)

Rahmân sûresinin sonunda yer alan Allah Teâlâ’nın sonsuz büyüklük ve ikram sahibi oluşunun; mü’minlere takvâ derecelerine göre nimet, kâfirlere ise inkârdaki durumlarına göre azap tecellîsinde bulunuşunun farklı bir açıklaması olarak ve insanları mecbûren inanacakları dehşetli kıyâmet manzaraları görülmeye başlamadan önce inkârdan vazgeçirip iman ve şükre yönlendirmek üzere Vâkıa sûresi geliyor:

